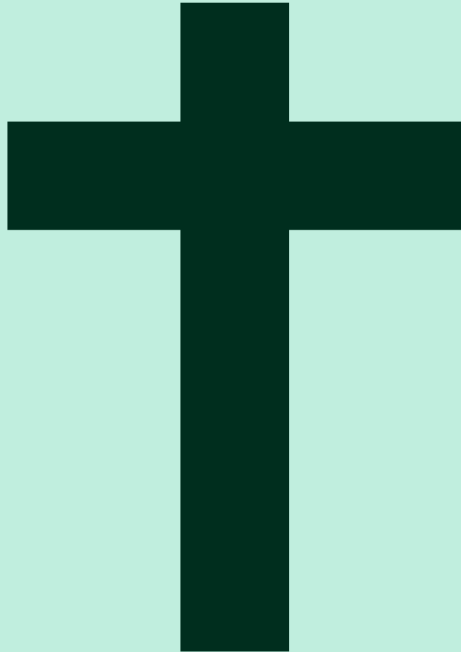

Nek Bible

Matthew, Mark, Luk, and John in the Nek Language of Papua
New Guinea

Nek Bible
Matthew, Mark, Luk, and John in the Nek Language of Papua New Guinea
Sampela hap Nupela Testamen long tokples Nek long Niugini

copyright © 2011 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Nek

Translation by: Wycliffe Bible Translators

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not sell this work for a profit.

You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents.

For other uses, please contact the respective copyright owners.

2016-08-30

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 18 Apr 2025 from source files dated 31 Aug 2023
852e1e2e-4985-5348-9fba-a621d59eb829

Contents

Nek	1
Matayo	3
Maleko	64
Luka	101
Yoane	164

Nek Bible
New Testament portions in the Nek language of Papua New Guinea

Sampela hap Nupela Testamen long tokples Nek long Niugini

Nek Bible

New Testament portions in the Nek language of Papua New Guinea

Sampela hap Nupela Testamen long tokples Nek long Niugini

[nif]

Translation: 2011, Wycliffe Bible Translators, Inc.

Print publication, 2011, Wycliffe Bible Translators, Inc.

Web version

© 2015, Wycliffe Bible Translators, Inc.
www.Wycliffe.org

<http://pngscriptures.org>

www.ScriptureEarth.org

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons license (Attribution-Noncommercial-No Derivative Works).

<http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/3.0>

Your are free to share — to copy, distribute and transmit the text under the following conditions:

- **Attribution.** You must attribute the work to *Wycliffe Bible Translators* (but not in any way that suggests that they endorse you or your use of the work).
- **Noncommercial.** You may not use this work for commercial purposes.
- **No Derivative Works.** You may not alter, transform, or build upon this work.
- **In addition,** you have permission to port the text to different file formats, as long as you don't change any of the text or punctuation of the Bible.

Notice — For any reuse or distribution, you must make clear to others the license terms of this work.

Tok Orait

Dispela Buk Baibel i kam wantaim tok orait na lo bilong Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivative Works license. Em i tok olsem **yu ken givim kopi long narepela manmeri.** Yu ken wokim kopi na givim long husat i laikim. Tasol, yu mas

tok klia dispela samting i kam long <http://tokplesbaibel.org>. Yu no ken kisim mani na salim dispela. **Yu mas givim nating.** Na tu, **yu no ken senisim Tok.**

Ol piksa i kam wantim ol Baibel na narapela buk i stap long dispela sait i gat tok orait long usim wantaim dispela samting tasol. Sapos yu laik narapela tok orait, yu mas askim husat i papa bilong copyright long dispela ol piksa.

Sapos yu laik stretim samting i no orait long dispela tok orait, stretim tok, salim Buk Baibel, o tainim Tok bilong God long nupela tok ples, yu ken **askim mipela.**

Olgeta tok orait na lo long tok ples English i stap long <http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/3.0/legalcode>.

Sapos yu gat askim long dispela, **plis askim mipela.**

Table of Contents

Gĩngit manda kɨndem Matayoli youkuk Ama Wapmañ Yesu indañguk

Yesu en ama wapmañ Devit endok sambat

¹ Anutulɨ Yesu en Mesia * nɨmbɨ taleñguk endok soliilok kot sambat wɨn ñɨndiñ: Yesu endɨ ama wapmañ Devit endok sambat, tɨmbi Devit endɨ Ablaamdok sambat.

² Ablaam wɨn Aisak endok beu, Aisak wɨn Jekop endok beu, tɨmbi Jekop wɨn Juda gɨta dal kwayañii endok besi.

³ Juda wɨn Peles gɨta Sela endok beset. (Menjettok koi Tama.) Tɨmbi Peles wɨn Heslon endok beu, Heslon wɨn Ram endok beu.

⁴ Tɨmbi Ram wɨn Aminadap endok beu, Aminadap wɨn Nason endok beu, Nason wɨn Salmon endok beu.

⁵ Tɨmbi Salmon wɨn Boas endok beu. (Meñlok koi wɨn Rahap.) Tɨmbi Boas wɨn Obet endok beu. (Meñlok koi Rut.) Tɨmbi Obet wɨn Jesilok beu,

⁶ Jesi wɨn ama wapmañ Devit endok beu.

Tɨmbi Devit wɨn Solomon endok beu. (Solomon meñ wɨn dama Ulielok tamɨn pakuk.)

⁷ Tɨmbi Solomon wɨn Reoboam endok beu, Reoboam wɨn Abia endok beu, Abia wɨn Asa endok beu.

⁸ Tɨmbi Asa wɨn Jeosafat endok beu, Jeosafat wɨn Jeolam endok beu, Jeolam wɨn Usia endok beu.

⁹ Tɨmbi Usia wɨn Jotam endok beu, Jotam wɨn Ahas endok beu, Ahas wɨn Hesehia endok beu.

¹⁰ Tɨmbi Hesehia wɨn Manase endok beu, Manase wɨn Amon endok beu, Amon wɨn Josaia endok beu.

¹¹ Tɨmbi Josaia wɨn Jeoiakin gɨta dal kwayañii endok besi. Nain wolonda Babilon nasili Israeɨ amatam kaikan gĩngɨnembɨ, endok kwelan kuñgulok yanañgɨp ñañgɨliñ.

¹² Yesulok solii Babilon ña pakɨliñ, walinin bɨkap Yesu en indañguk endok kot sambat wɨn ñɨndiñ: Jeoiakin wɨn Sealtiel endok beu, Sealtiel wɨn Selubabel endok beu.

¹³ Tɨmbi Selubabel wɨn Abiut endok beu, Abiut wɨn Eliakim endok beu, Eliakim wɨn Asol endok beu.

¹⁴ Tɨmbi Asol wɨn Sadok endok beu, Sadok wɨn Akim endok beu, Akim wɨn Eliut endok beu.

¹⁵ Tɨmbi Eliut wɨn Eleasa endok beu, Eleasa wɨn Matan endok beu, Matan wɨn Jekop endok beu,

¹⁶ Jekop wɨn Josep endok beu. Tɨmbi Joseptɨ tamɨn Malia tɨmbɨmbi, Maliali wakan Yesu apmɨñguk, koi Mesia kɨtiañ.

¹⁷ Wɨndiñda ama sambat Ablaamdok plon kusei kɨmɨpi bɨkap Devittok plon talelak wɨn 14, tɨmbi sambat wɨndiñgangot Devittok plon kusei kɨmɨpi bɨkap Babilon ñañgɨliñ endok plon talelak wɨn 14, tɨmbi walinin ama sambat nombɨ inda-ta-bɨumbi, Mesia indañguk endok kunakunatsɨ wɨn bo 14got.

Yesu indaindanlok kasat

¹⁸ Yesu Mesia indañguk wolok kasat wɨn ñɨndiñ. Endok meñ Malia Josepta gĩngit wɨlimɨñgɨliñ. Endɨ gama yakan nɨm kuñɨmbi, Dɨndɨm Woñdɨ kundit tɨmbɨmbi, Maliali gwañgwa mɨnjɨp tiñguk. Wɨndiñ indañmɨñguk wɨn inda-dakleumbi,

* **1:1:** Anutulɨ ama wapmañ no amatamɨii epmektok nɨ-mulektok e-kwambiñ da tɨm biñguk. Ama wolok koi Juda amatamdok manda plon wɨn Mesia, tɨmbi Grik manda plon Klisto kɨtiañ.

19 gĩngĩtĩn Josep endi biup nandiñguk. Gan endi ep tĩndin kĩndem kuñgukta siñgi mayek nĩm mĩup nandiñpi, gitakan biup nandiñguk.

20 Wĩndiñ tĩmbepi nanandi kena ti-kuñĩlĩmbi, Wopum Anutulĩ añelo no ni-mulĩmbi, lat plon indañmĩmbi nĩnguk, “Josep, ama wapmañ Devit endok komblin, dĩk ñĩndiñ nandi: Malia gwañgwa mĩnjip tĩlak wĩn Dĩndĩm Woñ endoññan nanin, wala tĩmbi dĩk en tamga tĩmbep nĩm misĩwĩñ.

21 Gwañgwa apmekak en wakan amatamñii yomjĩlok toptop plon nanin epmekak, wala tĩmbi koi Yesu kitĩukañ.” Añelolĩ wĩndiñ nĩnguk.

22-23 Wopumdi plofet ama no damañgan kuñguk endok man plon ñĩndiñ indauktok eñguk,

“Nandañ. Wembe sim ama gĩta gama nĩm douñguk nolĩ gwañgwa mĩnjip tĩmbi, gwañgwa apmĩmbi, endok koi Emanuel kitĩnekalĩñ.” ✧

(Kot wolok kusei wĩn ñĩndiñ, ‘Anutulĩ nĩn gĩta kulak’). Manda walĩ bien indauktok nepek wĩndiñ Malialoñ indañmĩnguk.

24 Tĩmbi Joseptĩ dounan nanin mĩlapi, Wopumdok añelolĩ molo manda nĩnguk wolok tuop klembi tĩnguk. Endi tamĩn Malia nañgĩlĩmbi, ilnan ñañgĩmĩk.

25 Tĩmbi endi wapat tamdok kuñgu gama nĩm kuñgĩmĩknan Malialĩ gwañgwa apmĩmbi, Joseptĩ gwañgwa wolok koi Yesu kitĩnguk.

2

Soliña nandi-tale amalĩ Juda amatamdok ama wapmañ komblin kanepi bĩngĩlĩñ

1 Elottĩ Juda amatamdok ama wapmañ palĩñĩlĩmbi, Yesu gwañgwalĩ Betleem it kwelan, Judia distrik wandiñ indañguk. Tĩmbi soliña nandi-tale amalĩ maim lambĩlak kandañ nanin bĩmbi, Jelusalem it kwelan tombi

2 e-nandiĩmbi eñgĩlĩñ, “Gwañgwa Juda amatamdok ama wapmañ kuuktok indak endi kwet delok patak? Nĩndi endok soliña maim lambĩlaknan indaumbi kañbi, ‘Mĩlelem tĩñmĩna’ embi kle bamĩñ.”

3 Tĩmbi ama wapmañ Elot endi manda wĩn nandiĩmbi, nandum mĩlatañguk, tĩmbi amatam Jelusalem kuñgĩlĩñ gĩtik endi bo wĩndiñgangot tĩngĩlĩñ.

4 Tĩmbi Elottĩ tapma ama biesi ba endikĩe manda nandi-tale ama kitĩ-semum bĩmbi e-nandi tĩmbi enguk, “Mesia endi it kwet delok sĩnik indauktok een?”

5 Eumbi tambane nĩngĩlĩñ, “Betleem it kwelan, Judia distrik kandañ. Neta, plofet ama nolĩ Anutulok manda no ñĩndiñ youp biñguk patak,

6 ‘Betleem it kwet Judia kwelan, dĩkok kandañ telak dama no indambi, Islael amatamnai yanañgĩpi yambi-dĩkĩeukak, wala tĩmbi dĩk Juda it kwet damandama tañ dĩwĩn endok pĩmbiñ nĩm. Nĩm sĩnik.’ ” ✧

7 Tĩmbi Elottĩ manda wĩn nandiĩmbi, soliña nandi-tale ama telak gitak entiañeum bĩmbi, soliña walĩ dawanda sĩnik indañguk wolok en-nandi-kĩlĩñ eumbi nĩdakleñgĩlĩñ. Nĩ-dakleum nandiĩmbi,

8 Betleem ñanelĩndok en-mupi eñguk, “Sĩndi ñambi, e-lonji ti-kĩlĩñ embi, gwañgwa wĩn tĩmbi indanekalĩñ. Tĩmbi indaumbi, nombo undane bĩm nanbĩm nandiĩmbi, nak bo wĩndiñgangot ñambi, mĩlelem tĩñmetat.”

9 Wĩndiñ eumbi, endi Jelusalem bĩmbi, Betleem ñañgĩlĩñ. Telak plon ñañpi, soliña maim lambĩlaknan kandañ kañgĩlĩñ walĩ bĩndambo inda-sembi, telak dama ti-semum ñambi, Betleem tomgĩlĩñ. Tombĩmbi, soliñalĩ gwañgwa pakuk it wolok plon ña kwambiñ dam pakuk.

10 Palĩm kañbi, walenjĩ kĩndem daumbi, sĩlĩsĩlĩ wopum sĩnik tĩmbi,

11 it wolok ginañnan loñgilañ. Lombi, gwañgwalì meñat palimbi kañgilañ. Kañbi m̄lelem t̄i-ñimbi, nepek kusei kusei tuan loloñ mep biñgilañ w̄in jimbi, t̄im̄it p̄isapi, s̄imba k̄indemda miñgilañ. W̄in gol wak̄it tuk m̄ilañ k̄indem siñgin plon saplesaplelok, ba nepek m̄ilañ k̄indem sinjilok wandin miñgilañ.

12 T̄imbi Anutuli doulat plon Elottok kandañ n̄im undane ñaneliñdok molo manda enbimbi, endi telak tambon nolok isi kuseinan ñanepi ñañgilañ.

Anutuli Yesu gwañgwa t̄ike-kamaiñguk

13 Soliña nandi-tale amalì ña-taleumbi, Wopumdok añelo nolì doulat plon Joseptoñ indañm̄imbi niñguk, “Ama wapmañ Elot endi mik amañii gwañgwa ñin lonjimbi w̄ila k̄imneliñdok en-mulepi t̄ilak. Wala t̄imbi dik m̄ilapi, gwañgwa meñat yanañgilañ, Isip kwelan pi ñambi, wandiñ kunekaliñ, nak undane b̄imb̄ilok ganbetat wolok tuop.”

14 Eumbi, Josepti m̄ilapi, gwañgwa meñat yanañgilañ, tim Isip kwelan ñanepi ñañgilañ.

15 Ñambi, wandiñ pat-ta-kuumbi, Elotti sembiñguk.

Wopumdi plofet ama nolok man plon ñindiñ indauktok eñguk,

“Niñana Isip kwelan kuumbi k̄itiñm̄ambi biñguk.” ✨

W̄in manda walì bien indauktok wakan endi Isip kwelan ña kuñgilañ.

16 Elotti soliña nandi-tale amalì julun̄it t̄iñmiñgilañ w̄in ka-nandi-tombi, gimbit kolan timbi, mik ama en-mulimbi, Betleem it kwelan ba kwet diw̄in ñas̄iñgan pakañ wandiñ ñañgilañ. Ñambi, gwañgwa gw̄ilat t̄ipet n̄im makleñgilañ w̄in git̄ik yand̄ipmum k̄im-taleñgilañ. Neta, soliña nandi-tale amalì Elotta ñindiñ niñgilañda t̄imbi, “Niñdi soliña w̄in ka-ta-b̄inambi, gw̄ilat t̄ipet t̄ilak.”

17 Nepek w̄indiñ indaumbi, plofet Jelemaialì manda ñindiñ eñguk wolok bien inda-dakleñguk,

18 “Rama it kwelan kwawa indaumbi, mano kw̄ilim wopum tañ.

W̄in Resellok kombliñii endi gwañgwanjii git̄ik k̄im tale-s̄in̄ik tañgilañda kut-blambla eumbi,

bineliñdok en-busumbusuk t̄i n̄im ka biañ.” *

19 Ama wapmañ Elotti sembiñgukta, Wopumdok añelo nolì Joseptoñ Isip kwelan lat plon indañm̄imbi niñguk,

20 “Gwañgwa w̄ila k̄imbektok eñgilañ endi ip git̄ikkan k̄im-taleñgilañ, wala t̄imbi dik m̄ilapi, gwañgwa meñat yanañgilañ, Isiael kwelan undane ñaw̄it.”

21 Eumbi m̄ilapi yanañgipi, Isiael kwelan undane biñguk. B̄i tombi,

22 ‘Elottok niñañ Akelao endi beulok k̄injan Judia distriktok ama wapmañ indambi yambi-d̄ikñelak’ giñgit̄ w̄in nandiimbi, kwet wandiñ ña kuupi mis̄iñguk. Gan lat plon molo manda nandiimbi, Galili distrik wandiñ ñambi,

23 it kwet no koi Nasalet wandiñ ña pat-kuñguk. Plofet amalì Mesiala “Nasalet ama niñekaliñ” eñgilañda t̄imbi Josepti wandiñ ña papi kuñilimbi, manda walì bien indañguk.

3

Yoane tuk ii-sem kena t̄iñguk w̄in endi Yesulok telak t̄i-d̄indi-meñmiñguk

1 Yesuli gama Nasalet it kwelan kuñilimbi, Yoane amatam tuk i-semliñguk endi Judia distrik wandiñ kwet s̄ilanin kambaññan wandinnan ña kuñipi, amatam giñgit̄ manda ñindiñ enguk,

✨ 2:15: Hosea 11:1 * 2:18: Jeremaia 31:15 Damañgan Resel w̄in Jekoptok tam̄in kuñguk, Josep git̄ Benjamin endok meñjet. Juda amatamdi enda nandum endi endok menj̄i wandin t̄ilak.

2 “Nain nım ombataumbi, Kunum Molomdı amatam gıtık indañgan yambi-dikñeukak, wala tımbi sındı tı-pañgıpañgılembi, gınañjı tambanewıt!”

3 Wın Yoanelañgan plofet Aisaialı manda ñındıñ embi youkuk patak, “Kwet kambaññan sılaninnan ama nolı ñındıñ kıtılak, ‘Wopumdok telak tı-ñımbi,

tı-dındıme kena tıñmınekalıñ.’ ” ☆

4 Yoanelı plofet ama no nomık dasidasin kamel domdı tındın wın dasimbi, boñgıunan bıt gwılapı tembi pa kulıñguk. Tımbi endok nanañ wın gotak gıta bupit tuk koñgom kli gınañ nanin epbi pa nalıñguk.

5 Tımbi Jelusalem it kwet ba Judia distrik ba Jodan tuk tombo tombonan nanin amatam asupgandı endoñ bımbi,

6 yomjı e-jamilaumbi, Jodan tuknan gınan tambatambatok tuk i-semliñguk.

7 Tımbi endı Falisi ba Sadusi ama asup tuk inepi bıum yambımbi, ñındıñ enguk, “Sındı ama manjı manbenjı malet upmat nomık. Anutulı kolanjılok tuan ombısamepi tılak. Sındı nokoñ bımbi, ñındıñ nandañ ba, ‘Tuk inetamıñda, endok gımbıt wılabane-kotnetamıñ?’ Nanandınjı walı bien nım tılak!

8 Sındı gınañjı tambaneñgıñda, wolok tuom ep tındınjı kındem wolok bien daut nımumbi kana!

9 Nım kañbi, gınañjılı manda juluñ ñındıñ enelıñ, ‘Nındı Ablaamdok sambatta tımbi kolandok kınjan nım tıkenekamıñ.’ Nak sanba nandıwıt: Anutulı gumañ eumbi, sındok kınjan kawat ñalı Ablaamdok sambat indanelıñ!

10 Kapinoñgo ipkan komba kuseinan kımıkımılın patak, wala tımbi kombalı bien kındem nım pa laliyañ wın gıtık jınımbi, komba gınañ silok.

11 Amatam dıwısilı gınañjı tambaneñgıñ wın sambı-nandınelıñdok nak tukgot i-samlet. Gan ama no sıñgına kandañ indaukak endı Dındım Woñ gıt komba dındın i-samekak. Endı loloñ sınık, nak kambak ñandin ñalı kesi gwılap kiundılımettok tuop nım.

12 Endı amatam kındem ba kolan ep danbepi tılak, wın amalı plaua nanañ mınjıp gıt gwılap ep danbi, bien wısi-kopi, gwılap ba kılıkılık siu dılak, wındıñgangot ama walı kındesı epbi, kolası komba kımıkım nımnat gınañ ep siu dınekalıñ.”

Yoanelı Anutulok Nıñañ Yesu tuk iñmıñguk

13 Nain wolonda Yesulı Galili distrik bımbi, Jodan tuknan ña tombi, Yoanelı tuk iñmektok nıñguk.

14 Gan Yoanelı Yesulok kusei ka-nandı-tombi, “Wındıñ nım” embi, kımısip ñımbi nıñguk, “Dık mek nak tuk i-nameñ ñak. Nıtehta tımbi nokoñ bılañ?”

15 Gan Yesulı tambane nıñguk, “Man ñındıñgıt nandı-nambi, nak elet wındıñ tı! Wındıñ tıñıpi, Anutulı dındım kuñgula elak wın tuopkan kımıt-klendetak.” Wındıñ eumbi nandıñımbi, gınan tambatambattok tuk iñmıñguk.

16 Iñmı-taleumbi, wolongan tuk pawan lambı ipi kañguk wın: kunum tombımbi, Anutulok Woñdı mambaip wandin endok plon pıumbi kañguk.

17 Kañlımbi, kunum gınañ nanin manda no ñındıñ kıtıu pıumbi eñguk, “Ñıne nokok nıñana sınık. Nak gınañnalı en kasılembi, nandı-koñgom tıñmılet.”

4

Satandı Yesu tı-kuyuk tıñmıñguk

1 Yesulı tuk i-taleumbi, Satandı tı-kuyuk tıñmektok Dındım Woñdı en nañgılımbi, kwet kambaññan sılaninnan ñañguk.

2 Ñambi, tim sandap 40 nanañ gıtık kımısip tı-talembi, nanañ gawat kuñguk.

☆ 3:3: Aisaia 40:3

³ Tĩmbi tĩ-kuyuk amali endoñ bĩmbi nĩnguk, “Tĩkap dĩk Anutulok Nĩñañ sĩnĩk kulañda, kusaka tĩmbi dakleuktok kawat ñĩ pakañ enbĩmbi, kĩnjan nanañ indawit.”

⁴ Eumbi, mandan wĩlambane-kopi tambane nĩnguk, “Anutulok mandan ñĩndĩñ youyoulĩn patak, ‘Nanañĩngot kuñgu nĩm mĩlak. Nĩm. No en Anutulok man mandan kĩmĩt-klembi tañgonelakta endĩ wakan kuñgunat tĩlak.’ ” ☆

⁵ Wĩnaña Satandĩ Yesu nañgĩpi, Anutulok it kwet, Jelusalem, wandĩñ ñambi, tapma it pendĩm malap plon lo kĩmĩpi

⁶ nĩnguk, “Ale. Dĩk Anutulok Nĩñañ sĩnĩkta, dĩkopi ma pi! Nekta, manda ñĩndĩñ youyoulĩn patak, ‘Anutulĩ aňeloñĩ gambi-dĩkñenelĩndok enbĩmbi, dĩkok piũada kisiĩ gepmumbi, kawat noli kesĩka no nĩm youlekak.’ ” ☆

⁷ Eumbi, Yesulĩ tambane nĩnguk, “Nĩm. Manda nombo ñĩndĩñ youyoulĩn patak, ‘Dĩk Molomga Anutu endok gembĩn inda-dakleuktok tĩ-kuyuk nĩm tĩñmekañ.’ ”

⁸ Wĩndĩñda Satandĩ nombo nañgĩpi, kwet jañgĩn ombap sĩnĩk no wolok plon lo kĩmĩpi, kwet gĩtik wolok gembĩn ba paman daulĩmĩnguk.

⁹ Daulĩmbi nĩnguk, “Tĩkap dĩk naka mĩlelem tĩ-nambi, nan-wowoñ tĩmbetañda, nepenepek kalañ ñĩn gĩtik sĩnĩk dĩkok bi-gametet.”

¹⁰ Eumbi nĩnguk, “Satan, dĩk nambĩmbi ñau! Manda ñĩndĩñ youyoulĩn patak, ‘Dĩk Molomga Anutu en noňganda mĩlelem tĩ-ñĩmbi, kuñguñga endok gĩngĩt wĩlĩmekañ.’ ” ☆

¹¹ Yesulĩ wĩndĩñ eumbi, Satandĩ kak bim ñaumbi, aňeloli bĩm tĩmbi platañgĩlĩñ.

Yesulĩ amatam Anutulok kapmalnan kuñgula enĩ-daut tĩ-semguk

Yesulĩ Kunum Molomdok kenan kusei kĩmĩkuk

¹² ‘Yoane tĩkembali, it kwambiñ gĩnañ kĩmĩlĩm patak’ gĩngĩt walĩ Yesulok pawañ gĩnañ piũmbi, nain wolondaňgan endĩ Judia distrik bimbi, Galili distrik undane ñaňguk.

¹³ Gan endĩ il kusei Nasalet wandĩñ nĩm kuňguk, endĩ Kapaneam it kwelan pit mĩlat tĩmbektok wandĩñ ñambi kuňguk. It kwet wĩn Galili tuk guaň baliliñ patak. Kwet wĩn sambat tĩpettoñ, wĩn Sebulon gĩt Naptali, endok kweset.

¹⁴ Plofet amali nepek indauktok eňguk wĩn inda-dakleuktok Yesulĩ Kapaneam ñaňguk. Neta, plofet Aisaialĩ ñĩndĩñ youkuk,

¹⁵ “Sebulon gĩta Naptali endok kweset, wĩn Galili kwet, wandĩñ amatam asuptĩ kuaň, Judalok sambat endĩňgot nĩm.

Kwet wĩn telak Galili tuk guaňnan ñalak wandĩñ patak, Jodan tuk tambon kandañ.

Amatam wandĩñ kuaň enda ñĩndĩñ elet:

¹⁶ amatam yomjĩlok kĩlĩm gĩnañ kuaň

enda Anutulĩ enlok kolsalen wopum kolĩ sale-semguk, tĩmbi kĩmkĩmlok gĩngĩt kuaň endok kaňdañ bo saleňguk.” ☆

¹⁷ Yesulĩ wandĩñ ña tombi, kusei kĩmĩpi, gĩngĩt manda ñĩndĩñ eu piňguk, “Nain nĩm ombataumbi, Kunum Molomdi amatam gĩtik indaňgan yambi-dĩkñeukak, wala tĩmbi sĩndĩ tĩ-paňgĩpaňgĩlembi, gĩnañjĩ tambanewit!”

¹⁸ Tĩmbi nain nola Yesulĩ Galili tuk guaň baliliňnan ñaňpi, pis tiatia ama tĩpet, dakwaya yambiňguk, wĩn Simon koi no Petlo, tĩm kwayañ Andlu. Endĩ guaňnan pis tiatia lĩkset kop palĩmbi,

¹⁹ Yesulĩ yambiĩm enguk, “Sĩtĩ bĩmbi, nak nep kle-kuumbi, nak ama tiatia kena sandaut tĩ-sametat.”

²⁰ Eumbi, wolongan lĩkset bimbi, Yesu kle ña en gĩta kuňgĩmĩk.

²¹ Tĩmbi Yesulĩ yousĩ ñañĩpi, ama dakwayañgot tĩpet nombo ep tĩmbi indañguk, wĩn Sebedilok niñañiit Yakobo gĩt kwayañ Yoane. Endĩ beset Sebedi gĩt kĩkeñ plon papi, pis tiatia lĩksĩ gĩline-pakĩlĩñ. Tĩmbi Yesulĩ kĩtĩ-semumbi,

²² wolongan beset gĩt kĩkeñ kak bimbi, Yesu kle ña en gĩta kuñgĩmĩk.

²³ Tĩmbi Yesulĩ Galili distrik tuop kle-gĩmbut kuñguk. Kuñĩpi, amatam it kiyauñjĩ gĩnañ eni-daut ti-sembi, Anutulĩ amatam nĩtek yambi-dĩkĩnelak wolok gĩngĩt manda kĩndem eu piumbi, amatam jĩmbat kusei kusei inda-semguk ep tĩmbi kĩndem dañgĩlĩñ.

²⁴ Endĩ wĩndĩñ tĩmbĩmbi, koi gĩngĩttĩ Silia provins tuop pĩndĩ dañguk. Tĩmbi amatamdi jĩmbatsĩat gĩtik endoñ yanañgĩpi biñgĩlĩñ, wĩn ama jĩmbat ba piñgĩp gawat kusei kusei inda-semguk, ba ama yal kolanjĩat, ba ama kĩm katap tañgĩlĩñ, ba ama kesĩt kuñgulok tuop nĩm gĩtikkan endoñ yanañgĩp biumbi, ep tĩmbi kĩndem dañgĩlĩñ.

²⁵ Tĩmbi amatam kĩmĩn wopum Galili nanin, ba Dekapolis, Jelusalem, Judia, ba Jodan tuk tambon kandañ nasi endĩ endoñ pa biñbi kle kuañgĩlĩñ.

5

Kunum Molomdi amatam nĩtein yambi-dĩkĩnelak?

¹ Tĩmbi Yesulĩ ama kĩmĩn wopum kle kuñgĩlĩñ yambiĩmbi, kwet kĩmĩnann lombi pipakuk. Pipalĩmbi, gwañgwañiilĩ endoñ biñ kĩmĩn tĩmbĩmbi,

² kusei kĩmĩpi, ñĩndĩñ eni-daut ti-sembi enguk,

³ “Amatam Anutulok dainan nisĩla nandum piñbiñen tĩlak endĩ wakan Kunum Molomdi yambi-dĩkĩnelak,

wala tĩmbi endĩ amatam diwĩn yapma kle-pakañ.

⁴ Tĩ-blamblae tĩmbi mano ti-kuañ

endĩ wakan Anutulĩ en-busumbusuk ti-semekak,

wala tĩmbi endĩ amatam diwĩn yapma kle-pakañ.

⁵ Kayombĩnembĩ kuañ

endĩ wakan Anutulĩ kwet gĩtik endok gĩngĩt wisem-taleñguk wĩn kasĩlenekalĩñ,

wala tĩmbi endĩ amatam diwĩn yapma kle-pakañ.

⁶ Anutulok dainan diñdĩm kunelĩñdok nandi-koñgom wopum tañ

endĩ wakan Anutulĩ ep tĩmbi plap taumbi, wolok tuop tĩnekalĩñ,

wala tĩmbi endĩ amatam diwĩn yapma kle-pakañ.

⁷ Nosiila gĩnañ busuk ti-semañ

enda wakan Anutulĩ wĩndĩñgot gĩnañ busuk ti-semekak,

wala tĩmbi endĩ amatam diwĩn yapma kle-pakañ.

⁸ Gĩnañjĩ Anutulañgot biñmañ

endĩ wakan kunum gĩnañ ñambi, Anutu kanekalĩñ,

wala tĩmbi endĩ amatam diwĩn yapma kle-pakañ.

⁹ Mik gĩmbĩt nain plon kulan busuk tĩmbi indañ

endĩ wakan Anutulĩ ‘wembe gwañgwanai’ enbekak,

wala tĩmbi endĩ amatam diwĩn yapma kle-pakañ.

¹⁰ Amatam Anutulok man tañgoneañda tĩmbi, mĩlap kusei kuseilĩ inda-semgak

endĩ wakan Kunum Molomdi yambi-dĩkĩnelak,

wala tĩmbi endĩ amatam diwĩn yapma kle-pakañ.

¹¹ Kwapme kwapme amatamdi siñdĩ gĩngĩtnai kuañda tĩmbi kosi tĩmbi kolaumbi, mĩlap kusei kusei sambĩ, juluñĩt manda kolan kusei kusei siñdok plon embi, siñgiñjĩ siañ, nain wolonda siñdĩ amatam diwĩn yapma kle-pakañ.

¹² Neta, tuanjĩ wopum kunum gĩnañ pat-samlak, wala tĩmbi walenjĩ kĩndem daumbi, siĩsiĩ tĩnekalĩñ. Amatamdi plofet ama damañgan kuñgĩlĩñ enda bo wĩndĩñgangot mĩlap kusei kusei ti-semmañgĩlĩñ.”

Kunum Molomdok kapmainan nitek kulok?

13 Yesulí yousímbe, gwañgwañiila ñíndíñ enguk, “Palañdí* kena tìlak wolok tuop síndí amatam gítíktok boñgípsinan wíndíñgangot tañ. Gan palañdok koñgom pí-taleumbi, nek ñala bíndambo koñgom dawík? Wíndíñ tìndìlok tuop ním. Palañ wandin walí kena nímnat, wín slak kwet plon yalímulím ñaumbi, ama kesísilí yalí-pañgípmañ.

14 It kwet no jañgínnan indañgan palímbe, nepek nolí ním masípmek. Wíndíñgangot síndí kwelalok amatam endok kolsalen.

15 Ama nolí kolsalen píndopi, kambottí tapliwík ba? Ním a. Endí wín indañgan kímílimbi, it gíñañnan pí mílatañ gítík enda kolí sale-semalak.

16 Wíndíñgangot síndok kolsalenlí amatam kolí sale-semsemlok. Kusei ñíndíñda wíndíñ tìlok: endí síndok kunditsí kíndem ka-nandañda tímbe, Bepsí kunum gíñañ patak en ní-kíndem danekalíñ.”

17 Yesulí yousímbe enguk, “Síndí naka ñíndíñ ním nandí-nambi enekalíñ, ‘Anutulí endíkñe manda Moselok kíinan kímít-nímguk, tímbe plofet amalí manda níní-daut tí-nímgíliñ. Yesulí manda wakan wialektok indañguk.’ Síndí wíndíñ ním enekalíñ. Nak manda wín wialettok ním indañgut, tambo nak wolok kusei tímbe inda-dakleuptok indañgut.

18 Nak biañgan síník sanba: kunum kwet patekamík tuop endíkñe manda youp bímbin pakañ walí gítík papat kwambíñ patnekalíñ. Wín Anutulí nepek indauptok elak wín gítík gama ním indañlímbi, endíkñe manda lakat síník nolí bo no ním paitnekalíñ. Ním síník.

19 Wíndíñda tíkap síndí endíkñe manda lakat síník wandin no lapípi, amatamdí wíndíñgangot tìnelíñdok ení-daut sem tí-semañ, Kunum Molomdí sínda nandum gíñgítíilok boñgípsinan pímbíñen sílanin síník tìlak. Gan tíkap síndí endíkñe manda gítík tañgonembi, amatamdí wíndíñgangot tìnelíñdok ení-daut sem tí-semañ, Kunum Molomdí sínda nandum gíñgítíilok boñgípsinan loloñ tìlak.”

20 Yesulí yousímbe enguk, “Díndím kuñgula nak ñíndíñ sanlet: endíkñe manda nandí-tale ama gítí Falisí ama endí endíkñe manda youyoulín patak wín gítík kímít-kle-kíliñ eañ. Tíkap síndí ama wín ním yapma klembi, Anutu nitek kunelíñdok nandílak wíndíñ ním kunekalíñda, síndí Kunum Molomdok gíñgítíilí ním indanekalíñ.

21 Síndí ama damasíla manda ñíndíñ eníenín wín nandí-taleañ, ‘Dík ama no ním wílí kímbekek. ✧ No en ama no wílí kímbekekta, endí manda plon kímíttok.’

22 Gan natna ñíndíñ sanlet: no en nolla gímít tìlakta, en manda plon kímíttok. Ba no en nolí manda wíñjít nímbe ní-suambatak, en wakan ka-díkñelok mín wopum gíñañ kímíttok. Ba no en nolí ñíndíñ nílak, ‘Dík ama kamen síník’, endí jímbeñdok komba gíñañ ní-muttok.

23 Wala tímbe dík tapma tímbepe sísuettan ña ípi, nokalí nandí-kola tí-gamek wín nandí-síwítañda,

24 kak, nepenepeka sísuett kuseinan kímípi, díndímgan ña noka tímbe indaumbi, en gíta manda e-sale tímbe, not busuk tìndekamík. Wíndíñ tí-tale-bimek, kíndem ñambi tapma tímbekañ.

25 Ba tíkap ama nolí manda plon gapílep tìlakta, síti telak plon yakan ñandemík, wolondañgan plapkan síník tambon tí-díndímelok manda en gíta eum díndím eukak. Ním kañbi, ama walí kañ-dan amalok kíinan gapílimbi, kañ-danlí bo tem dumanlok kíinan gapílimbi, endí gepmbe, it kwambíñ gíñañ gapílek.

26 Nak biañgan síník ganba: dík it kwambíñ gíñañ papi, mínem ombi-mílok een wín ombi-taleumek gambiumbi píukañ.

* 5:13: Palañ wín moník manda plon sol. ✧ 5:21: Kisim Bek 20:13

27 Manda ñĩndiñ damañgan een wĩn sĩndi nandi-taleañ, ‘Dik ama nolok tamĩn gĩta telak joñgo nĩm kuukañ.’ ✧

28 Gan natna ñĩndiñ sanlet: ama noli tam no ka-galkta tĩlakta, en wakan ikan enlok gĩnan nanandĩn gĩnañ tam wĩn en gĩta telak joñgo kulak.

29 Wĩndiñda tĩkap dauka tombonli gep tiañeumbi, yomdok sĩsoñ plon pi piwĩñ ñala dauka wĩn gĩtnei kopi, dauka tombongot kuukañ. Nĩm kañbi, gwĩlapka gĩtik jĩmbiñ gep kolĩm piũ a.

30 Ba tĩkap kĩka tombonli gep tiañeumbi, yomdok sĩsoñ plon pi piwĩñ ñala kak dombi kopi, kĩka tombongot kuukañ. Nĩm kañbi, gwĩlapka gĩtik jĩmbiñ ñauñ a.

31 Tĩmbi damañgan ñĩndiñ pa eñgĩliñ, ‘No endi tamĩn kle-kolep tĩlakta, wolok tuop kundit yout daklembi mĩukak.’ ✧

32 Gan natna ñĩndiñ sanlet: tam telak joñgo nĩm kuñguk en slakan nĩm kle-kokottok. Neta, ama no en tamĩn wandin kle kolĩmbi, wapai komblin tĩkewĩkta, ama wali tamĩn wakĩt endok wapai komblin yom plon yapĩlĩmbi, telak joñgo kundemĩk.

33 Sĩndi ama damasĩla ñĩndiñgangot enĩenĩn wĩn nandi-taleañ, ‘Dik manda e-kwambiñ dañguñ wĩn nĩm maklembi tambĩlekañ. Dik Wopumdok dainan nepek nek tĩndĩlok e-top tĩñguñ wolok tuop tĩmbekañ.’ ✧

34-35 Gan natna ñĩndiñ sanlet: e-kwambiñda manda no nĩm enekaliñ, wĩn kunum ba kwet ba Jelusalem wolok plon nĩm enekaliñ. Ñĩndiñda: kunum gĩnañ Anutulĩ pipapi, amatam yambi-dĩkñelak, tĩmbi kwetti wĩn kesilok gembañ tĩmbĩmbi, kesi wolok plon kĩmĩtak. Tĩmbi Jelusalem wĩn Ama Wapmañ wopum endok il kwel.

36 Tĩmbi dik kumbañga sak bip ba satnin tĩmbi indauktok tuop nĩm, wala tĩmbi kumbañgala bo nĩm e-kwambiñ daukañ.

37 Ama noli nepek nola san-kaumbi, dĩndĩmngan tambanembi, ‘Oñ’ ba ‘Nĩm’ nĩnekalĩñ. Tĩkap sĩndi mandanjĩ tĩmbi kwambiñ daneliñdok nandañ wĩn Kolan Molomdok kandañ nanin bĩlak.”

38 Yesuli yousĩmbi enguk, “Sĩndi manda ñĩndiñ damañgan een wĩn nandi-taleañ, ‘No en ama nolok dai tĩmbi kolaukta, endok dai bo tĩmbi kolalok. Ba no en ama nolok man kwandai wĩli gĩloĩmekta, endok man kwandai bo wĩli gĩloĩmĩlok.’ ✧

39 Gan natna ñĩndiñ sanlet: ama no kolan ti-samumbi, tambon nĩm ombiñmĩnekalĩñ. Nĩm sĩnik. Tambon sĩndi ñĩndiñ tĩnekalĩñ: tĩkap ama noli bumga tambon wĩlektok, tambon wĩndiñgot wĩlektok tambaneñmekañ.

40 Ba tĩkap ama noli kiupĩñga kasĩleuktok manda plon gapĩlepi nandĩlakta, sauloñga wĩndiñgot biñmekañ.

41 Ba tĩkap ama noli kaikan gan-gĩngĩnembi, nepenepeli wĩn kwet kĩmĩn noñgan † wolok tuop bembĩ ñaĩmeñdok elakta, dik kwet kĩmĩn tĩpet wolok tuop bembĩ ñaĩmekañ.

42 Ba tĩkap ama noli nepek nola gan-nandi tĩlakta mĩukañ, ba nepeka no nain dumangot tĩke-kuup ganlakta nandĩmekañ.

43 Sĩndi damañgan ñĩndiñ een wĩn nandi-taleañ, ‘Dik nokala gĩnañ kĩndem tĩñmekañ, tĩmbi kanjĩkkala nandi-kola tĩñmekañ.’ ✧

44 Gan natna ñĩndiñ sanlet: kanjĩksiila gĩnañ kĩndem tĩ-semnekalĩñ, ba ama mĩlap kusei kusei tĩ-samañ enda Anutulĩ gwĩlam tĩ-semektok nĩmolo tĩ-semnekalĩñ.

45 Wĩndiñ tĩñpi, sĩndi kunum Bepĩlok wembe gwañgwa kuañ wĩn inda-dakleukak. Neta, endi ama gĩtikkan, wĩn ama kĩndem mandan kĩmĩt-kleañ wakĩt ama kolan mandan wĩkañ enda gĩtik maim kolĩ sale-sembi, gwi nĩ-mut-semalak.

✧ 5:27: Kisim Bek 20:14 ✧ 5:31: Lo 24:1 ✧ 5:33: Wok Pris 19:12, Namba 30:3, Lo 23:22 ✧ 5:38: Kisim Bek 21:24, Wok Pris 24:20, Lo 19:21 † 5:41: Grik manda kesik yali ñaĩñaĩ 1,000ndok tuop elak, wĩn Roma amalok mail noñgan ba 1.5 kilomita netepeke. ✧ 5:43: Wok Pris 19:18

⁴⁶ Tikap sindi ama ginañ kindem ti-samañ endañgot ginañ kindem ti-semneliñda, nektok kuseila Anutulí tambon ombi-samek? Wín takis epep ama kolan ‡ endi bo telak wakangot kleañ wín!

⁴⁷ Ba tikap sindi nosilañgot not ti-semañda, kunditsi walí amatam diwín endok kunditsi nitek maklewík? Amatam Anutu nim nandiñmañ endi bo wíndiñ nim tañ ba?”

⁴⁸ Yesulí wíndiñ embi yousimbi, dindim kuñgula manda eñguk wolok bien wín ñíndiñ enguk, “Kunum Bepsilok ginan nanandin ba ep tindiñ wín gitik kindem ba dindim sinikgot. Wíndiñda timbi sindok ginañ nanandinji ba ep tindiñji bo gitik kindem ba dindim sinikgot palekak.”

6

Ginañ tiptok kena nitek tilok

¹ Yesulí yousimbi, gwañgwañiila enguk, “Sindi ginañji tiptok kena tiñipi ka-kiliñ embi, amatamdok dausinan ep tindiñji sambí-dakleneliñdok nim tinekaliñ. Nim kañbi, Besi kunum ginañ patak endi tuanji tambon nim ombi-samek.

² Ama manji manbenji malet nomik endi it kiyau ginañ ba ipaka boñgipnan giñgili wopungan tiñipi, minem nepenepek ama pimbíñesila emañ, wín amatamdi kosi giñgit tike-loneliñdok wíndiñ tañ. Nak biañgan sanba: endi tuanji ikan kasile-taleañ. Wala timbi nain nola ba nola dik plap kena tiñipi, wíndiñ nim timbekañ.

³⁻⁴ Dik ama pimbíñesi ep kimiliñipi, plap kenañga tilañ walí dausinan sembin palektok dik kika dindimdi nek tilak wín kika kepmala nim nimbekañ. Timbi Bepkali nepek dausinan sembin indalak wín kalakta endi tuan ombi-gamekak.

⁵ Ama manji manbenji malet nomik endi it kiyau ginañ ba telak balambalak ba pañga indanan ipi, nimolo tinepi nandañ, wín amatamdi yambí-dakleneliñdok wíndiñ tañ. Nak biañgan sanba: endi tuanji ikan kasile-taleañ. Wala timbi nain nola ba nola dik nimolo tiñipi, wíndiñ nim timbekañ.

⁶ Dik nimolo timbepi, ditnañgan doundou ika ginañ lombi, yamañga sipbi, Bepka kwet sembin patak enda nimolo tiñmekañ. Timbi Bepkali nepek dausinan sembin indalak wín kalakta endi tuan ombi-gamekak.

⁷ Amatam anutu juluñgan nimolo ti-semañ endi manda silanin asup pinapi, ‘Nimolo ombapnla nandi-nimetak’ wíndiñ nandiñipi pa tañ. Gan sindi nimolo tinepi,

⁸ endok nimolonjilok telal nim klenekaliñ. Sindi Bepsila nepek nola gamañ nim ni-nandiñilimbi, nekta lonjañ wín endi ikan nandi-talelak.

⁹ Wíndiñda nimolo ñíndiñ tinekaliñ,
‘Kunum Bepni, dikok koka wín giñgiñgan ti-gamlok.

¹⁰ Dik amatam gitik nip timbi giñgitgai indambi,
kunum ginañ kuañdi mañga tañgoneañ

wíndiñgangot nindi kwelan ñolok tañgoneneñ.

¹¹ Dik nanañ sandap ñolok tuop nimíñ.

¹² Nindi amatamdi yom ti-nímañ wín bi-semamíñ,
wíndiñgangot dik yomni bi-nimíñ.

¹³ Dik ti-kuyuk plon nim nimbíwíñ,
tambo kolandok kiinan nanin nipmíñ.’

¹⁴ Nandañ. Sindi amatam ep tindiñji kolan wín bi-semneliñda, Bepsi kunum ginañ patak endi bo sindok yomji bi-samekak.

¹⁵ Gan, tikap sindi amatam ep tindiñji kolan nim bi-semneliñda, Bepsi endi bo ep tindiñji kolan nim bi-samekak.”

‡ 5:46: Juda amalí takis epep amala nandum endi takis epñipi, amatam juluíti ti-sembi, Judalok kanjiksi, wín Roma ama, not ti-semañ, wala timbi endi Anutulok dainan ñaneliñdok tuop nim.

16 Tĩmbi Yesulĩ yousĩmbi enguk, “Ama man manbenji malet nomĩk endĩ nanañ gĩtik kĩmĩsip tĩnĩpi, dei blamblae ba ti-kolakola embi, nanañ kĩmĩsip tañ wĩn amatam dausĩnan inda-daklenelĩndok. Nak biañgan sanlet: endĩ tuanjĩ ikan kasĩle-taleañ. Wala tĩmbi nain nola ba nola sĩndĩ nanañ gĩtik kĩmĩsip tĩndĩlok telak kĩmĩt-kleñĩpi, wĩndĩn nĩm tĩnekalĩn.

17 Dĩk nanañ gĩtik kĩmĩsip tĩnĩpi, tuk imbi, kumbaña sak youlekañ.

18 Wĩndĩn timbeñda, dĩk nanañ kĩmĩsip tĩlañ wĩn Bepka kwet sembĩn patak en noñganlañgot inda-daklewĩn, amatamda nĩm. Tĩmbi Bepkalĩ nepek dausĩnan sembĩn indalak wĩn kalakta endĩ tuan ombĩ-gamekak.”

19 Tĩmbi Yesulĩ yousĩmbi enguk, “Kwelan ñolok kwĩnakam ba bapaptĩ nepenepek tĩmbĩ kolalak, tĩmbi kumbu amalĩ it wiapi, kumbu tañ. Wala tĩmbi sĩndĩ gwĩlaptok kenañgot tĩmbi, nepenepesĩ tuan wopum kwelan ñolok pat-samektok nĩm tĩ-jumĩt tĩnekalĩn.

20 Tambon sĩndĩ tuanjĩ kĩndem wĩn kunum gĩnañ pat-samektok tĩ-jumĩt tĩnekalĩn. Wĩn kunum gĩnañ kwĩnakam ba bapaptĩ nepek no nĩm tĩmbĩ kolalak, tĩmbi kumbu amalĩ bo it wiapi, kumbu nĩm tĩañ, wala tĩmbi tuanjĩ nĩm pailekak.

21 Kusei ñĩndĩnda tĩmbi wĩndĩn tĩndĩlok sanlet: nepek nekta sĩnĩk nandum loloñ tĩlak walañgot gĩnañ nanandĩnjĩ pat-samlak.

22 Daut endĩ tipala nomĩk, endĩ pĩngĩpnĩlok kolsalen. Tĩkap daukalĩ kĩndem patakta, kolsalenĩ pĩngĩpka gĩnañ gĩtik kolĩ salelak.

23 Gan, tĩkap dauka kolanla, pĩngĩpka gĩnañ gĩtik kĩlĩme-patak. Wĩndĩnda tĩmbi, tĩkap nepek gep kolĩ salelok walĩ kĩlĩm indañgukta, biañgan kĩlĩm mulum gĩnañ kulañ.”

Anutu en noñganla kena tĩmĩlok

24 Tĩmbi Yesulĩ yousĩmbi, gwañgwañĩla enguk, “Kena gwañgwa sĩlanin endĩ molom tĩpettok kena tĩ-semektok tuop nĩm. Wĩndĩn tĩmbekta, molomñĩn nola not tĩ-ñĩmbi tĩke-kwambĩn dambi, molomñĩn nola nandĩ-kunjĩt tambi, siñgi wĩlĩmek. Wĩndĩn gangot sĩndĩ nepek tĩpelat, wĩn Anutu gĩt mĩnem kwĩlĩkwĩlĩ, endok kena tĩnelĩndok tuop nĩm.

25 Wala tĩmbi ñĩndĩn sanba nandĩwĩt: sĩndĩ kuñgunjĩla ba gwĩlapsĩla nandĩmbi, nanañ tuk ba dasindasinjĩ tuop pat-samlak wala nandĩ-bendĩ nĩm tĩnekalĩn. Biañgan sĩnĩk: nepek nek ñalĩ bien sĩnĩk? Wĩn kuñgunjĩlĩ nanañ maklelak, tĩmbi gwĩlapsĩlĩ dasindasinjĩ maklelak.

26 Sĩndĩ monĩk yambĩ nandĩwĩt: endĩ nanañ tĩpĩmbi met-na wĩsĩ-kot wĩndĩn nĩm tañ, gan sĩndok Bepsĩ kunum gĩnañ patak endĩ ep towĩlak. Tĩmbi nĩtek? Sĩndĩ monĩk endok pĩmbĩn ba? Nĩm a! Sĩndĩ endok loloñ sĩnĩk, wala tĩmbi endĩ wĩndĩn gangot sep towĩlak.

27 Ba sĩndoññan nanin ama nin ñalĩ sĩnĩk kuñgunla nandĩ-bendĩ wopum tĩnĩpi, kuñgun lakat nombo guma yousum ombatawĩk?

28 Tĩmbi dasindasinjĩla nekta nandĩ-bendĩ wopum tañ? Sĩndĩ pepekañgolalok paman klinan indambi pakañ wĩn ka nandĩwĩt: endĩ dasindasinjĩlok kena nĩm tañ,

29 gan pamanjĩ wĩn kĩndem bien sĩnĩk. Nak wala ñĩndĩn sanlet: ama wapmañ Solomon endĩ dasindasin pamanat dasiñguk, gan endok pama wĩn kli wolok paman nĩm makleñguk.

30 Kli nepek pamanjĩ mangan indambi, desa yañetambi bĩndĩp pĩlak wĩn bo Anutu en dasindasinjĩ emlakta, nĩtek tĩmbi endĩ dasindasinjĩ nĩm tĩmbĩ inda-samek? Nanandĩ-kĩlĩktĩnjĩ lakat nĩm pat-samlak ba?

31 Wĩndĩnda sĩndĩ nandĩ-bendĩ tĩmbi, ñĩndĩn nĩm enekalĩn, ‘Nĩndĩ nanañ tuk nek ep na tĩnekamĩn?’ ba ‘Nĩndĩ dasindasin nek dasi kunekamĩn?’

³² Ama nindi Anutu biañgan en nım nandiñmañ endok gınañji ba nanandinjili nepenepek gitik wandindokgot pat-semalak. Timbi kunum Bepsiñ ñindiñ nandi-sam-talelak: sındi nepek gitik wın nım pat-samekta guma nım kuneliñ, wala timbi nepek wala nandi-bendi wopum nım tinekaliñ.

³³ Sındi gınañ nanandinjili dama nepek ñala kimilim pat-samekak: sındi Anutulok giñgitñii indam kumbi, dındim kuñgu kunekaliñ. Wındiñ tinekaliñda, nepek diwın gitik wandin wali bo inda-samekak.

³⁴ Wala timbi sındi desa nek indauk wolok man nandi-bendi wopum nım tinekaliñ, wın desalok giñgit. Sandap nolok mlap wın sandap wolok tuop. Nım kañbi, yousimbi e-ta-ñaumbi mlatauk.”

7

Sındi amatamdi nek ti-samneliñdok nandañ, wındiñgangot enda ti-semnekalıñ

¹ Yesuli manda yousimbi ñindiñ enguk, “Sındi amatamdok ep tındıñji kañ-danbi, endi kolası wındiñ nım enınekalıñ. Nım kañbi, Anutuli sında wındiñgangot ti-samek.

² Nekta, telak nıtek plon sındi amatam yambi-dan ti-semañ, wındiñgangot Anutuli bo sambı-dan ti-samekak. Timbi kusei nıtektok tuop sındi amatam yambi-dan ti-semañ, kusei wolok tuopkan Anutuli bo sambı-dan ti-samekak.

³ Dik nıtek timbi nokalok dainan kilikilik minam wın kalañ, gan dıtnalok dauka gınañ komba bem pakamlak wın nım ka-daklelañ?

⁴ Dıtnalok dauka gınañ komba bem wındiñ patakta, nıtek nokala ñindiñ tuop nımbeñ, ‘Notna, nak dauka gınañ kilikilik patak wın klewa lambı-gamek.’

⁵ Dik ama juluñgandok. Dama dıtnalok dauka gınañ komba bem patak wın klekopmek, siñgi kindem dei-kiliñ embi, nokalok dai gınañ kilikilik minam patak wın kle-kolekañ.

⁶ Sındi nepek no Anutulok giñgit wılimimın wın tikembi, kamotta nım emnekalıñ. Nım kañbi, kamotti undanembi, sınla sep saineliñ. Ba sındi sınlok kokomji tuan lolon wın bıtta nım emnekalıñ. Nım kañbi, bit kesısiñ yali mına dam kotneliñ.” *

⁷ Yesuli yousimbi, nımolo tındıla ñindiñ enguk, “Sındi nepek nola tıpikañ wala ni-nandi tinekaliñ, timbımbi nandi-samekak. Sındi nepek nola lonjımbi tıpikañ wala lolonji tinekaliñ, timbımbi nepek wolok bien kanekaliñ. Sındi yaman wıwıt tinekaliñ, timbımbi Anutuli pısat-sambi sep plaptaukak.

⁸ Wın kusei ñindiñda: ni-nandiñ tuop nandi-semalak. Lonjañ tuop bien kañ. Yama wıkañ tuop yama pısat-semekak.

⁹ Sıdoññan nanin nindi niñañ nanañla eumbi kawat mıwık? Nimbek noli tuop nım.

¹⁰ Ba pısla eumbi, malet no nım nanalok kindem mıwık ba? Wın bo tuop nım.

¹¹ Sındi ama yomat, gan nepenepek kindem gwañgwa bısatıla emneliñdok nandi-kiliñ eañ. Wındiñda timbi, sındi ñindiñ sınık nandi-wıt: Bepsi kunum gınañ patak endi mek sapma klembi, nepenepek kindem ama nindi enda ni-nandañ enda guma emekak.

¹² Sındi amatamdi nek ti-samneliñdok nandi-koñgom tañ, wındiñgangot enda ti-semnekalıñ. Manda wali wakan endikñe manda Moseli kimıt-nımguk ba manda plofet amalı nını-daut ti-nımgılıñ wolok kusei timbi inda-daklelak.

¹³ Sındi yama gik wındiñ lonekaliñ. Jımbiñ ñañalok yama wın wopum, timbi telak jımbiñ kandañ ñalak wın basakñanen, ba kesıtti ñañalok pañgıtnin, wala timbi amatam asupgandı telak wın kleañ.

* **7:6:** Yesuli e-yout manda wındiñ eñguk wın endi Anutulok giñgit manda kindem wala nandım tılak ama wandısi wala nım enendok eñguk.

14 Gan kuñgu kwambiñ ñañalok yama w+n gik s+n+k, t+mbi kuñgu wandiñ ñañalok telak w+n bo tip t+mbi gliñgliñnat. Wala t+mbi ama noñgan noñgandiñgot telak yama w+n kañbi, g+nañ loañ.”

Ep t+nd+inj+llok bien wali kusasi t+mbi daklelak

15 Yesuli yous+mbi enguk, “Plofet ama julunjuluñ enda yambi-k+liñ embi kunekaliñ. Endi sipsip busukñanen wandin nom+k s+ndoñ bañ, gan g+nañ nanand+inj+ w+n kamot moyen sañan wandin: endi sep t+mbi kolaneliñdok nandiñañ.

16 S+ndi endok ep t+nd+inj+ ba kenanj+llok bien kañbi, kusasi ka-d+nd+im enekaliñ. Kuañg+md+ mandañ bien nanalok lalilak ba? Ba g+njatt+ gip bien nanalok lalilak ba? N+im a.

17 Komba t+pit+pin k+ndem endi bien k+ndemgot lalilak, komba kolan endi bien kolan lalilak.

18 Komba k+ndem endi bien kolan lalilali w+n n+im patak, ba komba kolan endi bien k+ndem lalilali w+n bo n+im patak.

19 T+mbi komba no bien k+ndem n+im laliumbi j+nb+im g+loumbi, komba g+nañ silok.

20 W+ndiñgangot s+ndi plofet ama julunjuluñ endok ep t+nd+inj+ kañbi, k+ndem kusasi ka-daklenekaliñ.

21 Amatam ‘Wopumna, Wopumna’ pa naniñañ endi g+it+kand+ Kunum Molomdok g+ñg+it n+im indambi kunekaliñ. W+n Bepna kunum g+nañ patak endok man mandan tañgoneañ endiñgot kunum g+nañ lonekaliñ.

22 Kunum Molomdi amatam yambi-danbekak wolonda asupti ñ+ndiñ nan+nekal+ñ, ‘Wopum, w+n d+kok kokala n+ndi plofet manda eñg+im+ñ, yal kolan ep kle-semg+im+ñ, t+mbi kundit gemb+nat engano asup t+ñg+im+ñ yañ!’

23 W+ndiñ eumbi, ñ+ndiñ e-daklembi enbetat, ‘S+ndi Anutulok endi+kñe manda makleñg+li+ñ. Nak n+im nandi-samlet. S+ndi nambimbi ñaw+it!’ ”

24 Yesuli yous+mbi enguk, “No en manda g+it+k ñ+n san-talelet w+n t+ke-kulakta, endi ama nanand+nat ñandin: endi il k+ndil+pi, ita mamb+ il+mbi, kawat ta kusei g+nañ mel+ p+umbi, gemb+natkan youl+ g+lim da-taleñguk. W+ndiñ t+mbi, il k+ndit-talem pal+mbi,

25 nain nola gwi gwam wopum s+n+k it plon suañguk, t+im sasaleli bo it pend+it+lal+mbi, diñdam pakuk. Nekta, kawat ta kusei g+nañ mel+ p+umbi youl+ g+lim dañgukta n+im g+loñguk.

26 Gan no en manda g+it+k ñ+n san-talelet w+n nandi+mbi nandi-k+mk+mmnelakta, endi ama kamen ñandin: endi il k+ndil+pi, ita kenanjat s+lanin plon mamb+ ikuk. It k+ndit-talem pal+mbi,

27 gwi gwam wopum s+n+k it plon suambi, k+nanjat k+ndil+mbi, sasaleli bo it pend+ip yout m+njul+mbi g+lom p+mbi, li+me-taleñguk.”

28-29 Yesuli amatam k+m+in wopum nanandi emguk, w+n endi endi+kñe nandi-tale amanjiili eni-daut ti-semmañg+li+ñ wolok tuop n+im t+ñguk. N+im, endi enlok man ba gemb+in plon eni-daut ti-sem ti-kuñguk, wala t+mbi manda eu taleumbi amatamdi nandi-g+it+ñg+it+k t+mbi, dambenji p+umbi pak+li+ñ.

Ama Wapmañli gemb+in Juda amatamda daut semguk

8

Yesuli amatam asup ep t+mbi k+ndem dañguk

1 Yesuli kwet jañg+innan nanin p+ ñaumbi, amatam k+m+in wopumdi en kle ñañg+li+ñ.

² Tĩmbi ama no wanda kwambiñnat endi Yesuloñ bĩmbi, mĩlelem ti-ñĩmbi nĩnguk, “Wopum, tĩkap dĩk nep kĩmĩlep nandĩlañda, guma jĩmbatna tĩmbi taleumbi, kĩndem dawa.” *

³ Eumbi, kii kot-suapi, ama wĩn tĩke-kambi nĩnguk, “Nak nandi-gamlet. Dĩk kĩndem da” eumbi, wolongan wanda kwambiñ walĩ pailĩmbi kĩndem dañguk.

⁴ Tĩmbi Yesulĩ ñĩndiñ nĩnguk, “Nandĩlañ. Nepek inda-gamlak wolok kasat ama nola nĩm ti-semekañ. Nĩm. Dĩk ñambi, gwĩlapka tapma amala daulĩmĩumbi, jĩmbatka talelak wĩn gambi-dakleukak. Tĩmbi dĩk amatamdi wandañga biañgan ip talek wĩn gambi-nandĩnelĩndok Moselĩ endĩkñe manda kĩmit-nĩmguk wolok tuop tapma tĩmbekañ.”

⁵ Tĩmbi Yesulĩ Kapaneam it kwelan ñañguk. Ña tombĩmbi, Romalok mik ama 100 endok telak damanjĩ endi Yesuloñ bĩmbi nĩ-gĩngĩnembĩ

⁶ eñguk, “Wopum, kena gwañgwana jĩmbat wopum indañmumbi, kii kesi dalandaumbi, pĩngĩp gawat wopum nandĩmbi, ilan patak.”

⁷ Eumbi nĩnguk, “Ale, nak ña tĩmba kĩndem dautak.”

⁸ Gan mik amalok telak damanjĩlĩ tambanembĩ nĩnguk, “Wopum, nak ama pĩmbĩñenen, nĩtek dĩk nokoñ ilan bĩwĩñ? Dĩk mandañgot eumbi, kena gwañgwana kĩndem dawĩn.

⁹ Kusei ñĩndiñda wĩndiñ elet: lolonalok kapmalnan wĩn natna kulet, tĩmbi nokok kapmalnan mik ama dĩwĩn noli kuañ. Tĩmbi nak nola ‘Dĩk ñau!’ nĩmbambi ñalak, ba nola ‘Dĩk bo!’ nĩmbambi bĩlak, tĩmbi kena gwañgwana ‘Kena ñĩn tĩ!’ nĩmbambi, kena wĩn tĩlak.”

¹⁰ Yesulĩ manda wĩn nandĩmbi nandi sĩlikñembĩ, amatam en kle ñañgĩlĩñ enda ñĩndiñ enguk, “Yakñesi! Sĩndi ama ñĩn kawĩt! Biañgan sanlet: endi Juda ama nĩm, gan endi nanandi-kĩlĩkti wopumnat! Nak Israeł sĩndok boñgĩpsĩnan nanandi-kĩlĩkti wandĩn nĩm kañgut.

¹¹ Nak ñĩndiñ sanba: Kunum Molomdi kusei kĩmĩpi, amatamĩii indañgan yambĩ-dĩkñembĩ, nanañ sina wopum ti-semekak, wolonda amatam asup kwet tuopnan nanin endi bĩmbi, Ablaam, Aisak gĩt Jekop en gĩta nanañ nanekalĩñ.

¹² Gan Anutulĩ Juda amatam dama gĩngĩtĩii ep kasĩleñguk wĩn asup ep kleumbi, kĩlĩm gĩnañ pĩmbi, wandiñ mano kwĩlĩm tĩmbi, manjĩ si-gĩlĩm danekalĩñ.”

¹³ Tĩmbi Yesulĩ mik amalok telak dama nĩmbi eñguk, “Dĩk ñau. Nanandi-kĩlĩkti tĩlañ wolok tuop inda-gametak.” Eumbi, wolongan sĩnĩk telak damalok kena gwañgwa jĩmbalĩ taleumbi kĩndem dañguk.

¹⁴ Tĩmbi Yesulĩ Petloloñ ilan ña loñguk. Lombi kañguk wĩn: Petlolok yapman tam pĩngĩu komba dĩumbi, ipat plon dou-pakuk.

¹⁵ Tĩmbi Yesulĩ kii plon tĩke-kaumbi, jĩmbalĩ taleumbi, tam walĩ mĩlapi, nanañ tuk tĩmbi plaptañguk.

¹⁶ Maim pĩumbi, ama yal kolanjĩat asup yanañgĩpi, Yesuloñ bĩñgĩlĩñ. Bĩumbi, man mandalĩñgot yal ep kle-kopi, amatam jĩmbatsĩat gĩtĩk ep tĩmbi kĩndem dañgĩlĩñ.

¹⁷ Wĩndiñ tĩngukta, endi plofet Aisaiĩ kundit indauktok eñguk wolok tuop tĩnguk, wĩn ñĩndiñ,

“Endi jĩmbat ba pĩngĩp gawatnii nĩpma tĩkembĩ bem-nĩmguk.” ✧

Yesulĩ en kle-kuñgulok manda enguk

¹⁸ Amatam asuptĩ Yesu kle-gĩmbup palĩm yambĩmbi, gwañgwañiilĩ tuk guañ tambon kandañ ñañalok eni-dĩkñeñguk.

¹⁹ Tĩmbi endĩkñe manda nandi-tale ama noli Yesuloñ bĩmbi nĩnguk, “Endaut. Dembek dembek ñaukañ tuop nak gep kle-kuutat.”

* **8:2:** Juda amalok nanandi-kĩlĩktĩnjĩ ñĩndiñ pakuk: jĩmbat ba ep tĩndĩn dĩwĩn walĩ ama ep tĩmbi kolaumbi, Anutulok dainan ba amalok ñasiñgan ñanelĩndok tuop nĩm. ✧ **8:17:** Aisaiĩ 53:4

20 Eumbi tambane niñguk, “Kamot moyen klinalok endi kwet tombañjat, timbi monik endi bo isiat, gan Amalok Niñañ en il no nim palmilak.”

21 Timbi gwañgwañiiloñ nanin ama noli Yesu ñndiñ niñguk, “Wopum, nandi-namumbi, dama ña bepna kindit tapli-bimek bim gep kle-kuutat.”

22 Gan Yesuli niñguk, “Nim a. Ama ginañji tip kimbim in endi kindem nosi tike kimpipi kinditneliñ. Dikta bim, nep kle.”

Yesuli sasale wopumda manda nimbimbi biñguk

23 Timbi Yesuli kikeñ plon loubi, gwañgwañiili en kle ñambi loñgiliñ.

24 Timbi tuk guañ plon ñañlimbi, sasale wopum plapkan sinik pendipi, tuk munjulimbi, kikeñ kot tapliupi tiñguk. Gan Yesu enla dou kamalam pakuk.

25 Timbi gwañgwal Yesu timbi silikneumbi niñgiliñ, “Wopum, nipi plata! Kuñguni taleupi tilak.”

26 Eumbi enguk, “Nekta gembini pumbi misañ? Nanandi-kiliktinji lakat nim pat-samlak ba?” Windiñ embi mlapi, sasale git tuk enombumbi, sasale biumbi, tukti busukñanen dounguk.

27 Timbi ama Yesu gita pakiliñ endi ka silikneumbi eñgiliñ, “Ama ñin nitein sinik, ñala sasale git tukti mandan tañgoneamik?”

Yesuli ama tipet endok yal kolan kle-semguk

28 Galili tuk guañ tambon kandañ, Gadala nasilok kwelan, ama tipet yal kolanjat endi sumnan pa kuñgimik. Endi ama sañasit sinikta timbi ama noli endi kuñgimiknan kandañ ñañambit tindilok tuop nim. Yesuli wolok ña tombimbi, ama tipet endi sumnan nanin pimi, en timbi indambi

29 kitimbi niñgimik, “Anutulok Niñañ, dik nekta nindoñ bilañ? Kwelan kuñgulok nainnii gama nim dumalañlimbi, kena gim nimepi bilañ ba?”

30 Bit kimin wopum no kambak mayañgan kuñipi, kwet minañ-pakiliñ.

31 Timbi yal kolan endi Yesuli nandi-semektok ni-giñgimbi eñgiliñ, “Tikap dik nip kleup tilañda nandi-nimumbi, bit kimin da pakañ endok ginañji ginañ ña pina.”

32 Eumbi enguk, “Ale, pim ñawit!” Timbi wolongan yal kolan endi ama tipet yambik bimbi, bit asup endok ginañji ginañ ña piñgiliñ. Pumbi, bit gitik endi gembinat woñepi, kwet yaliup jilopi, jimbini pimi, tuk guañ ginañ tuk nañbi kim-taleñgiliñ.

33 Timbi bit ka-dikne ama endi pim ñambi, it kwet wopumnan ña tombi, bittok kasat ba ama tipet yal kolanjat kuñgimik endok kasat gitik amatamda ti-semgiliñ.

34 Windañda timbi amatam it kwet wopumnan kuñgiliñ gitik endi Yesu bi kañbi, kwesi bim ñauktok ni-nandumbi nandi-semguk.

9

Yesuli ama no kii kesi dalandan endok yomin bimbi, timbi kindem dañguk

1 Timbi Yesuli kikeñ plon lombi, tuk guañ tombo kandañ undane ñambi, enlok il kwelnan tomguk.

2 Timbi ama diwindi ama no kii kesi dalandan tañgonembi, endoñ biñgiliñ. Biu yambimbi, nanandi-kiliktinji lok kusei ka-nandi-tombi, ama tañgo plon pakuk endi ñndiñ niñguk, “Notna, waleña busukneun: nak yomga gitik bi-gamlet.”

3 Windañ eumbi, endikne manda nandi-tale ama diwindi wala nandum pumbi, nisñgan ñndiñ eñgiliñ, “Ama ñali yom biñmektok elak endi Anutula en wandin eñipi ni-lakatalak yañ!”

4 Yesuli ginañ nanandinji ka-daklembi enguk, “Nekta ginañji ginañ nanandi kolan wandin ti-namañ?”

5 Anutuli gembin nim namumda, nak ama ñala ‘Yomga bi-gamlet’ ba ‘Dik mlapi, kesitti ñau!’ windiñ nimbimbi, bien kindem indauk ba? Nim a!

⁶ Wíndiñda Amalok Niñañ kwelan ñolok yom bimbilok gembín palmilak wín nak ñíndiñ daut sametet.” Yesulí wíndiñ embi, ama kii kesi dalandanla ñínguk, “Dík mílapi, ipaka tíkembi, ikanan ñau!”

⁷ Eumbi, wolongan mílapi ipi, ipal tíkembi, ilnan ñañguk.

⁸ Tímbi amatam kundit wín kañgíliñ endi misímbi, Anutulí gembí wandin amala emguk wala ñi-kíndem dañgíliñ.

Yesulí yom ama gíta yakan nanañ nañguk

⁹ Tímbi Yesulí walinin pí ñañípi, ama no koi Matayo takis epep ilan kena tí-palímbi kañbi ñínguk, “Dík bímbi nep kle-kuukañ.” Nímbímbi, wolongan mílapi kle ñañguk.

¹⁰ Tímbi Yesu gít gwañgwañii endi it gíñañ lo pipapi, nanañ nañgíliñ. Nañíliñmbi, takis epep ama ba ‘yom ama’ * asup díwíndi bí yousímbi, en gíta nanañ yakan napakíliñ. Na-palíñíliñmbi,

¹¹ Falisi ama díwíndi wín kañbi, nandum pí-síník taumbi, Yesulok gwañgwañii enandímbi eñgíliñ, “Sandautsí endi neta takis epep ba yom ama en gíta nanañ nalak?”

¹² Yesulí manda wín nandímbi enguk, “Kíndesi endi gwasap amalóñ ñím ñañ. Wín jímbatsiat endiñgot gwasap amalóñ ñañ.

¹³ Síndi ñambi, Anutulok mandan ñíndiñ youyoulín patak wín pinapi, bien kadaklenekaliñ, ‘Nak ama gíñañ busuk tí-semnelíñdok nandílet, tapma tí-namañ wala ñím.’ ✧ Wíndiñda nak yom ama en-tiañeuttok indañgut, ama nisíla nandum díndím síník tilak enda ñím.”

Yesulok endaut manda komblin wakít ep tíndín damanin wín ñím kiuttok

¹⁴ Nain wolonda Yoane tuk ii-sem kena tínguk endok gwañgwañiilí Yesulóñ bímbi ñi-nandímbi eñgíliñ, “Falisi ama gíta ñíndi nanañ kímisíp pa tamíñ, gan nítekta díkok gwañgwañgailí wíndiñ ñím pa tañ?”

¹⁵ Eumbi, Yesulí gwañgwañiilí kusei nekta ep tíndín damanin ñím kímit-kleñgíliñ wín eu dakleuktok eyout manda díwín eñguk. Eñípi, enla ba gwañgwañiilok plon ñíndiñ embi enguk, “Ama nolí tamín tilakta tímbi, sina mín na-sílisíliñlok nain indaumbi, noliilí kíndem blandok telak kleñípi, nanañ kímisíp tínelíñ ba? Wolok tuop ñím. Gan ama wín noliilok boñgípsinan nanin yapma tíke-ñáumek, noliilí blandok telak kleneipi, nanañ kímisíp pa tínekalíñ.”

¹⁶ Yesulí wíndiñ embi yousímbi enguk, “Ama nolí dasindasin damanin díkñendíkñen mambupmeupi sandum kusíp komblin ñím tíkelak. Wíndiñ tímbekta, dasindasin wíliñmbi, sandum kusíp komblin walí ña titambi, dasindasin damanin tiañeum blañganeumbi, gíñañ wopungan síník indauk.

¹⁷ Tímbi wain tul komblin bo meme gwílap kawai gíñañ ñím wíli gílolok. Wíndiñ tímbekta, wain tullí bendí wopum dambi, meme gwílap kawai tímbí tawa kolaumbi, wain kwelan lamít pí-talewík. Wala tímbi wain tul komblin wín gwílap komblin gíñañ pa wíli gílolok, tímbi níset típelat kíndemgot patemík.”

Yesulí tam jímbalat no gembínlí tímbí kíndem daumbi, wembe sembísembín no tímbí mílakuk

¹⁸ Yesulí wíndiñ eñíliñmbi, ka-díkñe ama nolí endoñ bímbi, kuañ kuseinan mílelem tíñípi ñínguk, “Wembana kombíkan síník sembílak. Gan wandingan dík bímbi, kíkka endok plon kímlímbi, kuñgun nombo indañmun.”

¹⁹ Eumbi, Yesulí mílapi, gwañgwañii gíta ka-díkñe ama klem ilnan ñanepi ñañgíliñ.

* **9:10:** Falisi amalí amatam díwíndi endíkñe manda ñím kímit-kle-kíliñ eañgíliñ enda nandum yom ama tíñgíliñ.

✧ **9:13:** Hosea 6:6

²⁰⁻²¹ Tĩmbi tam no tam jĩmbat † indañmĩ palĩmbi, gwĩlat 12 taleñguk endĩ enla ñĩndĩñ e-nandĩñguk, “Nak Yesulok dasindasingot tĩke-kautatta, kĩndem dautat.” Wĩndĩñ eñĩpi, endok siñgi kandañ ñambi, dasindasin kusipgot tĩke-kañguk.

²² Tĩke-kaumbi, undanem tam kañbi nĩñguk, “Wembe, waleña kĩndem dawĩn. Nanandĩ-kĩlĩktĩñgalĩ gep tĩmbi kĩndem dalañ.” Tĩmbi nain wolondañgan tam walĩ kĩndem dañguk.

²³ Tĩmbi Yesulĩ ka-dĩkñe ama endok ilnan ña tombi yambĩñguk wĩn: amatam asup kĩmĩn tĩ-palĩmbi, dĩwĩsĩlĩ blandok kap pakñuaktĩ pendĩlĩmbi, dĩwĩsĩlĩ mano tĩmbi, losala wopumgan tĩñgĩlĩñ. Tĩ-palĩm yambĩmbi

²⁴ enguk, “Sĩndĩ mĩlapi ña-talewĩt. Wembe tip endĩ nĩm sembĩk. Endĩ slak dou-patak.” Eumbi ka-kwalepgĩlĩñ.

²⁵ Gan amatam ep kleum pawan pi-taleumbi, Yesulĩ wembe pakuknan lombi, kii plon tĩkeum mĩlakuk.

²⁶ Tĩmbi kundit wolok gĩñgĩttĩ kwet wolok tuop sapakñeñguk.

Yesulĩ ama tĩpet dauset sipmĩsipmĩn gĩt ama no man sipmĩsipmĩn ep tĩmbi kĩndem dañgĩlĩñ

²⁷ Yesulĩ waliningan pi ñañĩlĩmbi, ama tĩpet dauset sisipmĩn endĩ siñgi kandañ klembi kĩtĩñmĩm eñgĩmĩk, “Devittok Komblin, dĩk nĩta blan tĩ-nĩmĩñ.”

²⁸ Yesulĩ it gĩnañ lo palĩmbi, ama tĩpet walĩ endoñ bĩñgĩmĩk. Bĩumbi en-nandĩmbi eñguk, “Nak gumañ sep tĩmba kĩndem dandemĩk wĩn sítĩ nandĩ-kĩlĩktĩ tĩ-namamĩk ba?” Eumbi nĩñgĩmĩk, “Oñ, Wopum, wĩndĩñgan.”

²⁹ Eumbi, kiilĩ dauset tĩke-kambi enguk, “Nĩtek nandĩ-kĩlĩktĩ tĩ-namamĩk wolok tuop inda-samun.”

³⁰ Eumbi, dautset tombĩmbi, kĩmĩsip manda kwambĩñ ñĩndĩñ enbi eñguk, “Sítĩ nepek ñĩn inda-samlak wĩn ama dĩwĩn nola nĩm enĩndekamĩk.”

³¹ Wĩndĩñ eñguk, gan endĩ ñambi, Yesulok gĩñgĩt wĩn kwet wolok tuop e-sapakñeñgĩmĩk.

³² Ama tĩpet walĩ walinin pi ñañĩlĩmbi, amatamdĩ ama no yal kolanlĩ man tĩmbi sipmĩñguk wĩn Yesuloñ nañgĩp bĩñgĩlĩñ. Nañgĩp bĩumbi,

³³ yal kolan kleñmĩumbi, man sisipmĩn endĩ kusei kĩmĩpi, manda eñguk. Tĩmbi amatamdĩ wĩn ka sĩlĩkñembĩ eñgĩlĩñ, “Dama Islael kwelan nepek ñandin no nĩm indañguk.”

³⁴ Gan Falisi amali ñĩndĩñ pa nĩañgĩlĩñ, “Yal kolandok telak damanjĩlĩ gembĩ mĩumbi, yal kolan pa ep kle-semalak.”

Ama Wapmañĩ kena gwañgwañii molo manda enguk

Yesulĩ kena gwañgwa 12 en-tiañembĩ, kena tĩnelĩñdok molo manda enbi en-mukuk

³⁵ Tĩmbi Yesulĩ it kwet wopum ba tip gĩtĩk kle-gĩmbulepi ñañguk. Ñañĩpi, amatam it kiyaunjĩ gĩnañ enĩ-daut tĩ-sembi, Anutulĩ amatam yambĩ-dĩkñelak wolok plon gĩñgĩt manda kĩndem eu piumbi, amatam jĩmbat kusei kusei inda-semguk ep tĩmbi kĩndem dañgĩlĩñ.

³⁶ Tĩmbi endĩ ama kĩmĩn wopum yambĩñguk wĩn endĩ sipsip ka-dĩkñenjĩ nĩmnat ba tĩ-plaplaenjĩ nĩmnat nomĩk kuumbi yambum mĩlataumbi blan tĩ-semguk. Blan tĩ-sembi,

³⁷ gwañgwañiila ñĩndĩñ enguk, “Nanañ bien mepmettok asupgan pakañ, gan kena ama wĩn lakatgot.

³⁸ Wala tĩmbi sĩndĩ Anutu kena molom nĩmolo tĩñmumbi, kena ama ep tĩmbi indaumbi, kenan gĩnañ en-mulĩm ñambi, bien ep kĩmĩn kotnekalĩñ.”

† 9:20-21: Juda amatamdĩ nandum jĩmbat walĩ tam ep tĩmbi kolaumbi, Anutulok dainan ba amalok ñasiñgan ñanelĩñdok tuop nĩm.

10

¹ Tĩmbi endi gwañgwañii 12 kiti-semum bĩmbi, yal kolan ep kle-semneliñdok ba jĩmbat kusei kusei ep tĩmbi kindem daneliñdok gembĩ emguk.

² Ama enmumulĩn 12 endok kosi ñĩndiñ: dama Simon koi no Petlo, tĩmbi kwayañ Andlu, gĩt Sebedilok ñĩñañiit Yakobo gĩta kwayañ Yoane,

³ Filip gĩt Batlomio, tĩmbi Tomas gĩt Matayo takis epep ama, tĩmbi Yakobo Alifaialok ñĩñañ gĩt Tadaio.

⁴ Tĩmbi Simon Selot * gĩt Judas Iskaliot en Yesu bola tiñmĩnguk.

⁵⁻⁶ Tĩmbi Yesulĩ gwañgwa 12 wala wakan en-mupi, molo manda embi enguk, “Israel amatam endi sipsip pait-pakañ wandin, wala tĩmbi sĩndi endoñgot ña yambinekaliñ. Sĩndi Samalia amatam endok isi kwesinan ñim lonekaliñ, ba amatam Judalok sambat ñim endoñ ñim ñanekaliñ, Juda amatamdoñgot ñanekaliñ.

⁷ Ñañipi, giñgĩt manda ñĩndiñ eninekaliñ, ‘Kunum Molomdi amatamñii yambi-dikñelak wĩn inda-dakleup tĩlak.’

⁸ Tĩmbi jĩmbatsiat ep tĩmbi kindem danekaliñ, ba kimkimĩn ep tĩmbi mĩlatnekaliñ. Wanda kwambiñjĩat ep tĩmbi gĩlita-semnekaliñ, ba yal kolanjĩat ep kle-kot-semnekaliñ. Gembĩ samsamĩn wĩn tuan ñimnat, wala tĩmbi sĩndi kena tuan ñimnat kenane-semnekaliñ.

⁹⁻¹⁰ Ama kena tĩlak enda tuan mĩlok, wala tĩmbi sĩndi ñanepi, mĩnem gĩmĩn ba satnin ñim mep ñanekaliñ. Sĩndi lĩksi ñim tañginekaliñ. Tĩmbi kiupi tĩpet wakĩt kesisi gwĩlap ba toña youtilok ñim mep ñanekaliñ.

¹¹ Sĩndi it kwet wopum ba tip nolok ba nolok lonekaliñ, wolonda ama kindem noli not ti-samektok e-lonjĩmbi en-nandi tĩnekaliñ. En-nandi tĩmbĩmbi, ñisi inda-dakleumbi, en gĩta ñambi, wandiñ patnekaliñ tuop endok ilnangot dou mĩlat tĩnekaliñ.

¹² Endok ilnan loñipi, amatam ñĩndiñ eninekaliñ, ‘Busuk sĩndok kandañ palekak.’

¹³ Tĩkap it wolok gĩnañ pakañ endi not ti-samnekaliñda, busuk wali endok kandañ palekak. Nĩmda, Anutu ñi-nandumbi, busuk wĩn yapma tĩkeukak.

¹⁴ Tĩkap it ba it kwet nolok ama noli not no ñim ti-samneliñda ba mandanjĩ no ñim nandĩneliñda, yambinekaliñ. Yambinep tiñipi, dausinan kesisi plon kwĩliñ sapak wĩt sapleum pĩmbi, ‘Anutulĩ siñgi wĩt-ñimlak’ wĩndiñ sambĩ-nandi-daklenekaliñ.

¹⁵ Nak biañgan sanba nandi-wĩt: Anutulĩ amatam yambi-danbekak wolonda it kwet sĩnda siñgi wĩt-samnekaliñ endok kolanjĩ wolok tuan wali amatam kolan papait nĩndi damañgan Sodom gĩt Gomola it kwelan kuñgĩliñ endok kolanjĩlok tuan makleukak.” †

Yesulok gwañgwañii endi amatam yambi-kĩliñ embi kulok

¹⁶ Yesulĩ yousĩmbi enguk, “Nandañ. Nak amatamdoñ san-mulam ñambi, kanjĩknailok boñgĩpsinan kunekaliñ. Endi kamot moyen sañan wandin, tĩmbi sĩndi sipsip gembĩnjĩ ñimnat wandin. Endi sep tĩmbi kolaneliñdok nandañ, wala tĩmbi sĩndi nandi-kĩliñ tĩmbi kuñipi, yom ñim tĩnekaliñ. ‡

¹⁷ Sĩndi ama yambi-kĩliñ embi kunekaliñ. Endi manda plon sep kimĩtneliñdok ama biesĩlok kĩsĩnan sapĩlĩmbi, it kiyaunjĩ gĩnañ sep waipnekaliñ.

¹⁸ Endi naka tĩmbi ama wapmañ ba ka-dikñe ama endoñ mandala sanañgĩlĩmbi, telak inda-samumbi, giñgĩt manda kindem en ba diwĩn Juda ama ñim enda bo eninekaliñ.

* **10:4:** Selot ama endi Roma nasili Juda amatam yambi-dikñeñgĩliñ wĩn endok kwelan ep kle ñaneliñdok nandiĩmbi, mik ti-semgĩliñ. † **10:15:** Sodom gĩt Gomola nasilok tĩmĩpmĩle wandin wala Anutulĩ ep siu diñguk. (Stat 18:17-19:29) ‡ **10:16:** Grik manda plon Matayoli manda wĩn ñĩndiñ youkuk, “Sĩndi malet nandi-daklenat ba mambaip yom ñimnat wandin kunekaliñ.”

19 Mandala sep ñañilimbi, ‘Nek enetamiñ, ba manda telal nitek plon enetamiñ’ wala nandi bendi wopum nim tinekaliñ. Neta, manda plon ilimbi, wolongan Anutuli manda eelok daut samumbi enekaliñ.

20 Manda enekaliñ win sinlok nim. Win Bepsi enlok Dindim Woñ endi sep timbi pañgitaumbi enekaliñ.

21 Ama diwin nak nim nep kleañ endi dasii ba kwayañjii nandi-kilikti namañ win kanjiknailok kisinan yapipi, yandipmi kimneliñdok. Ba besii diwindi gwañgwañji bisat windiñgangot ti-semnekaliñ. Timbi wembe gwañgwal menji bepsila windiñgot kanjik ti-sembi, amali yandipmi kimneliñdok enekaliñ.

22 Timbi nokok giñgitañai kuañda timbi amatam gitiki nandi-kunji ta wopungan ti-sam ti-kunekaliñ. Gan no en mlap wandin indañmekak tuop nep kwambiñ dambi nim nambiukak, endi wakan Anutuli kuñgu taletalen nimnatnan ti-ke-kimilekak.

23 Timbi it kwet nolok nasili mlap kusei kusei samnekaliñda, it kwet nolok pimbi ñanekaliñ. Nak biañgan sanba: sindi Isael it kwet patak tuop kenanji gama nim timbi taleñilimbi, Amalok Niñañ en bi tombekak.”

Yesulok gwañgwañji endi Anutu en noñganla mis-ñimlok

24 Yesuli yousimbi enguk, “Mlaptok kandañ nak ñindiñ sanlet: gwañgwal nindaulin nim makle-patak, timbi kena gwañgwa silanin endi molomñin nim makle-patak.

25 Wala timbi amali nindaut ba molom mlap nitek ti-semnekaliñ, windiñgangot gwañgwan ba kena gwañgwanla ti-semnekaliñda, wala endi manda nimnat. Endi naka Belsebul nangiliñ, win Satan. Sambatsiilok kumbamla windiñ nñgilañda, nitek timbi sambatnai nim san-kolakolae sinik ti-samneliñ?

26 Gan amala nim misinekaliñ. Nepek sembun patak win sindi amatam enbi tawaumbi, ba manda sembun gitik win eu inda-dakleukak.

27 Manda tim sinlañgan sansanin win maim plon amatam gitik eni-dakle-semnekaliñ, ba manda janjat sanlet win indañgan e-koli piukak.

28 Sindi amatamda nim misinekaliñ. Endi gwilapsiñgot wipi, ginañji tip wiwittok gembu nim pat-semalak. Gan Anutu endi gwilap git ginañ tip niset tipelatkan ep munjulim jambiñ pindemiktok gembu palamlak endañgot misinekaliñ.

29 Monik tipnam tipet minem kwandai gimin noñganliñgot tuatuan, gan noñgan piulekta, sindok Bepsi win nandi-talelak. Endi monik kambak wandin yambi-dikñelakta,

30 sindi bo sambu-dikñelak, timbi kumbanji saktok kunakunat win bo nandi-talelak.

31 Sindi Anutulok dainan loloñ sinik, monik tiptip asupgan yapma kleañ, wala timbi amatamda nim misinekaliñ.

32 Sindi amalok dausinan ‘Nak Yesulok giñgit kulet’ windiñ e-dakleañ, nak bo windiñgangot kunum Bepnalok dainan sinda ni-dakleutat.

33 Gan sindi naka amalok dausinan ‘Nak nim nandiñmilet’ eañ, nak bo windiñgangot kunum Bepnalok dainan sinda ‘Nak nim nandi-semlet’ eutat.”

Yesulok sambaliili mlap bembimbi, no en epmi plap taukak enda tuan palmekak

34 Yesuli yousimbi, gwañgwañiila ñindiñ enguk, “Sindi ñindiñ nim nandi-namnekaliñ, ‘Endi kwelandok mik gitik timbi taleupi indañguk’. Nak mik timba taleuktok nim indañgut. Nim. Nak kakit nomik

35 amatam ep tambileptok indañgut. Windiñda ama noli beula kanjik tiñmumbi, wiuli meñla kanjik tiñmum, tamnli nambin tamla kanjik tiñmekak,

36 win ama nolok sambalii endi endok kanjikñii tinekaliñ. ✧

37 Nandañ. Ama no en ginañli nak nep kasilelak, gan ginañli meñ ba beu ep kasile-sinik talakta, nandiñmam tuop nim ti-namlak. Timbi ama no ginañli nak nep

kasilelak, gan ginañli wemben ba gwañgwan kasile-sinik talakta, nandiñmam tuop nim ti-namlak.

³⁸ Tĩmbi ama no kloñbali nim bemi nep kle-kulakta, enda bo nandiñmam tuop nim ti-namlak.

³⁹ Ama no kuñgun enlok biñmilak, endok kuñgun pailimekak. Gan ama no naka tĩmbi kuñgun bi-namlakta, endi kuñgun taletalen nĩmnat indañmekak.”

⁴⁰ Yesuli yousĩmbi enguk, “No en sinda not ti-samlak, endi naka not ti-namlak, tĩmbi no en naka not ti-namlak, endi Anutu nan-mukuk enda not tiñmilak.

⁴¹ No en plofet ama no endok kenanla tĩmbi not tiñmilak, enda Anutuli plofeta tuan kindem mlak wĩndiñgangot mĩukak. Tĩmbi no en ama dĩndim no endok dĩndim kuñgula tĩmbi not tiñmilak, enda Anutuli ama dĩndimla tuan kindem mlak wĩndiñgangot mĩukak.

⁴² Sindi giñgĩtnai kosi nĩmnat ñin endoññan nanin no ka-nandiwit. Nak biañgan ñĩndiñ sanlet: no en ama wolok kusei ka-daklembi, plap tiñmilak ba tukgot gipi mlak endok tuan win biañgan Anutuli kĩmilim palmekak.”

11

¹ Yesuli gwañgwañii 12 wĩndiñ eni-dikñe-sem-talembi, walinin pi ñambi, Juda amatam eni-daut ti-sembe, giñgĩt manda kindem enbektok it kwet pakiliñnan ñañguk.

Yesu en Juda amalok ama wapmañ ba nim wala ginañ tĩpet tĩngiliñ

Yoane tuk ii-sem endi Yesulok telak dama tiñmĩnguk

² Tĩmbi Yoane tuk ii-sem kena tĩnguk en it kwambiñ ginañ kĩmilim pakuk. Papi, Yesu Mesiali kundit kusei kusei tĩnguk wolok giñgĩt nandiñgukta, gwañgwañii dĩwin en-mulim Yesuloñ ñambi,

³ ñĩndiñ nĩkañbi eñgĩliñ, “Anutuli ama ni-mulim bi-nimektok een win dik wakan ba? Ba nola mandi-ta-kunekamĩñ?”

⁴ Eumbi, Yesuli tambanem enguk, “Sindi undane ñambi, kunditna dausili kañ ba pawanjili nandañ wolok kasat Yoanela ñĩndiñ tiñmĩnekalĩñ:

⁵ dausi sipsipmĩn endi deiañ, kesit nim kuañ endi kesit kuañ, wanda kwambiñjat endi wandanjĩ gĩlitalak. Pawanjĩ kamalañguk endi manda nandañ, kĩmgĩliñ endi nombo ep tĩmba mlap kaik pakañ, ba pĩmbiñen enda giñgĩt manda kindem enba nandañ.

⁶ Tĩmbi no en kusatna ka-nandumbi, nanandi-kiliktĩn nim pipilak, endi amatam dĩwin yapma kle-patak.”

⁷ Tĩmbi Yoanelok gwañgwañiilĩ Yesu kañbim ñañliĩmbi, Yesuli amatam kĩmĩn ti-pakiliñda Yoanela ñĩndiñ enguk, “Sindi kwet kambaññan silaninnan ñañgĩliñ, win nek kanepi ñañgĩliñ? Win klinandok kundit no sasaleli pendilĩmbi ña-bit tĩmbim kanepi ñañgĩliñ ba?

⁸ Tikap nĩmda, sindi nek kanepi ñañgĩliñ? Ama no dasidasin kindem pamanat kanepi ñañgĩliñ ba? Nandañ: ama wandisi endi ama wapmañdok isĩnan pipat mlak ti-kuañ.

⁹ Wĩndiñda nek kanepi ñañgĩliñ? Plofet ama no ba? Biañgan. Gan plofet ama kañgĩliñ wali plofet silanin no nim. Nak ñĩndiñ sanlet: Yoane endi engano.

¹⁰ Endi Anutulok giñgĩt ee ama, win enda wakan manda ñĩndiñ youp bimbin patak, ‘Nandiñlañ, nak giñgĩt ee amana no ni-mulambi, telak dama ti-gambi, telak ti-dĩndime kena ti-gamekak.’ ✧ Win Yoanela manda wĩndiñ youp bimbin patak.

11 Nak biañgan sanba: Yoaneli amatam gitik dama kuñgilitiñ ba man ñindiñgit kuañ endok loloñ sinik yañ, gan ama pimbinesit gitik Kunum Molomdok gitigitii kuañ endi bo Yoane makleañ.

12 Yoaneli tuk ii-sem kena kusei kimipi tiñguk walinin bikap man ñindiñgit nepek ñandin indalak: ama kolan ba sañan endi Kunum Molomdi amatamñii nitek yambidikñelak wolok endaut manda win mik ti-ñimbi, timbi kolaneliñdok gitigitne kena tañ.

13 Yoaneli kenan gama nim kusei kimilitiñimbi, Mose gita plofet ama gitik endi Kunum Molomdi amatamñii telak nitek yambidikñeukak wolok plon manda youkilitiñ.

14 Tikap sindi manda ñin tike-dasinelñdok tuopta win ñindiñ: plofet amal Elia Mesialok telak dama indauptok eñgilitiñ win Yoane wakan.

15 No en pawañnat endi mandana nandimbi nandi-kilitiñ eukak.”

Amatamdi Yesulok kenanla nandum tlal tiñgukta enombiñguk

16 Yesuli yousimbi enguk, “Nak amatam man ñindiñgit kuañ sinda nitek ewit? Sindi wembe gwañgwa wandin ipakanan pipapi, nosiila ñindiñ kiti-semañ,

17 ‘Pakñuak penditnambi, sindi kap nim tilitiñ. Ba nandi kap blan tinambi, mano nim tilitiñ.’

18 Kusei ñindiñda timbi sinda wembe gwañgwa sanlet: Yoaneli indambi, nanañ gitik kimisipbi, wain tuk no nim pa nalak, timbi sindi ‘Yal kolanli piñmilak’ pa ñañ.

19 Timbi Amalok Niñañ endi indambi, nanañ git wain tuk pa nalak, timbi sindi ñindiñ pa ñañ, ‘Wi kawit! Endi nanañ git wain tuk nana molom, takis epep ba yom ama not ti-semalak!’ Gan amatam Anutulok nanandi kleñipi kundit kindem tañ endi nanandi win dindim sinik timbi dakleañ.” Yesuli winditiñ eñguk.

20 Endi dama it kwet diwinannan kundit engano gembinat sinik asupgan tiñguk, gangan winasili ginañji nim tambaneñgilitiñ, wala timbi endi kusei kimipi, it kwet win enombimbi eñguk,

21 “Kolasin git Betsaida nasi sindi kilañmet! Anutuli mek salamilekak! Nak kundit engano gembinat asup sindok kandañ tiñgut, gan sindi ginañji nim tambaneñgilitiñ. Kundit win Tilo ba Sidon it kwelan indaumda, endi ginañji tambaneañ win indaklenepi blandok dasindasin dasimbi, kwilitiñ plon pipatneliñ. *

22 Winditiñda sanba nandiwit: Anutuli amatam sambidanbekak wolonda sindok kolanjilok tambon wali Tilo git Sidon nasilok tambon win makleukak.

23 Timbi Kapaneam nasi, sindi ‘Anutuli kunum ginañ nip loukak’ winditiñ nim nandinekalitiñ! Nim sinik, sindi jimbiniñ sep kol pimbilokgot. Nekta, nak kundit engano gembinat asup sindok kandañ tiñgut, gan sindi ginañji nim tambaneñgilitiñ. Kundit win Sodom kwelan indaumda, winasili ginañji tambaneumbi, Anutuli it kwet win nim timbi kolaumbi, ñindiñgit guma palek.

24 Winditiñda sanba nandiwit: Anutuli amatam sambidanbekak sindok kolanjilok tambon wali Sodom nasilok tambon win makleukak.”

Amatamdi Yesu enloñ bineliñdok enguk

25 Nain wolonda Yesuli ñindiñ eñguk, “Bep, kunum kwet molom, nak ñindiñda gan kindem dalet: dik nanandiñga diwin ama nanandinjat ba nandi-daklenjat enda kimisembinguñ, gan nanandi sembwin amatam nanandinji nimnat enda timbi dakle-semguñ.

26 Bep, biañgan sinik, dik winditiñ indauptok nandiñguñ.”

27 Eñipi yousimbi, amatamda enguk, “Bepnal gembin nanandin gitik win naka nam-taleñguk, timbi en noñganliñgot Niñañ nandi-namlak. Timbi Bep win nindi nandiñmañ? Win Niñañ en ba ama nin endi epmbi, Bep daut semlak endiñgot Bep nandiñmañ.

* 11:21: Kolasin git Betsaida nasi endi Juda amatam, Tilo git Sidon nasi endi Judalok sambat nim.

²⁸ Kena gim timbi mɩlap bemañ sɩndi gitik nokoññan bi-talewit. Biumbi, nak pat-nandi samambi, simbasi busukñewin.

²⁹ Nak kulan busuk molom, natnala nim ewa lolak, wala timbi sɩndi nambium sanañgilambi, manda san-daut ti-samlet win tañgonenekaliñ. Wɩndiñ ti-kuñipi, ginañjili busukñaneukak. Tañgotañgo nak tañgoneneliñdok samlet win tikembi tañgonenekaliñ.

³⁰ Win mɩlap nim, win pañgɩtninga n.”

12

Yesulok mandali endikñe manda damañgan youkiliñ win maklelak

¹ Sabat pat-nandi nain nola Yesuli plaua nanañ kena boñgɩpnan ñañilimbi, gwañgwañii en kle-ñañgililiñ endi nanañjila timbi, kusei kimipi, plaua minjip mep nañgililiñ.

² Timbi Falisi ama diwɩndi win kañbi, Yesu nimbi eñgililiñ, “Wi ka. Gwañgwañgail Sabat pat-nandi naindok endikñe manda maklembi, kena tañ.”

³ Eumbi enguk, “Devit git nolii en gita pakiliñ endi nanañ gawat inda-semgukta Devitti nitik tiñguk? Sɩndi kasat win pinapi nandañ, gan nandi-kamalañ bek?”

⁴ Endi Anutulok sel it ginañ lombi, plaua nanañ simbi, Anutula tapma timimimwin win mep pumbi, sambalii gita nañgililiñ. Plaua win tapma ama endiñgot nanalok, gan Devit git nolii endi kimisip manda maklembi nañgililiñ.

⁵ Timbi endikñe manda Moseli youkuk wali ñɩndiñ ninidaut nimlak win sɩndi wɩndiñgangot pinat nandimbi kamalañ bek: Sabat pat-nandi nainnan tapma amalɩ tapma it ginañ kena tiñipi, Sabattok endikñe manda makleañ, gan wali Anutulok dainan yom nim indalak.

⁶ Tapma ittok kandañ nak ñɩndiñ sanlet: nepek ñi patak wolok loloñili tapma it maklelak.

⁷ Timbi Anutulok mandali ñɩndiñ elak, ‘Nak ama ginañ busuk ti-semneliñdok nandilet, tapma ti-namañ wala nim.’ Sɩndi manda wolok kusei nandi-kiliñeumda, ama yom nim tañ en yom plon nim yapɩtneliñ.

⁸ Nekta, Amalok Niñañ Anutuli ni-mukuk endi Sabat pat-nandi nain wolok molom.”

⁹ Yesuli waliningan yousim ñambi, it kiyaunjinan loñguk.

¹⁰ Timbi ama no kii tombon dalandan endi wolok bim pakuk. Wɩndiñda ama diwisili Yesu manda plon kimɩtnepi ni-nandimbi eñgililiñ, “Dik nitik nandilañ? Ama noli Sabatta ep timbi kindem da win kindem timbek ba nim?”

¹¹ Eumbi enguk, “Sɩndoññan nanin no endok sipsip noñgangot palmek wali Sabat nainnan ban ginañ pumbi, endi nitik timbek? Endi sipsip win tike tiañeumbi lambuk bek.

¹² Gan amalɩ loloñ sinik, sipsip maklelak yañ! Wala timbi Sabat nainnan kundit kindem ti-semeñ win kindem.”

¹³ Eñipi, ama wala ñɩndiñ niñguk, “Kika kot-suat” eumbi, amalɩ wɩndiñ timbimbi, kiili bɩnda kindem dambi, tombon wandin tiñguk.

¹⁴ Gan Falisi amalɩ mɩlapi pi ñambi, kimin timbi, telak nitik plon Yesu wili kimneliñdok manda e-lonji tiñgililiñ.

¹⁵ Yesuli win nandi-daklembi, walinin pim ñañguk.

Yesu en nindok kena ama?

Timbi amatam asupti Yesu kle ñaumbi, jimbatsiat gitik ep timbi kindem daumbi,

¹⁶ kena tiñguk wolok giñgit joñgo nim eu satauktok e-kimisip ti-semguk.

¹⁷ Endi wɩndiñ timbimbi, Anutuli plofet Aisialok man plon Mesialok manda ñɩndiñ eñguk wolok bien inda-dakleñguk,

¹⁸ “Ñin nokok kena gwañgwa nak en natnalok kasileñgut.

En wakan nak ginañnalí kasilembi, nandi-koñgom tí-ñimbi, endoññan Woñna kimilimetat.

Timbi nak telak nitek plon amatam ep timba dindimenekaliñ wín endí kwelalok amatamda ení-dakle-semekak.

19 Endí gimbít ba manda kwambiñlok ním, timbi endí pañga indanan manda ním eu piukak.

20 Endí klinandok kundít gembín nímnat gíloup tilak wandin no ním ombekak, ba tipalalok kolsalen duat pitpit tilak wandin no ním pendilim kimbekak.

Endí kenane-palimbi, amatam dindím indaneliñdok telak walí inda-dakleukak wolok tuop.

21 Timbi kwet tuop ama walí bímbi epmektok en mandí-patnekaliñ.” ☆

22 Nain wolonda ama no Yesuloñ nañgíp bñgíliñ, wín yal kolanlí piñmñngukta timbi man ba dai tipelatkan sipgímik. Timbi Yesulí timbí kñndem daumbi, nepenepek kañbi manlí manda eelok salaktañmñnguk.

23 Timbi amatam gítiktí kundít wín ka silikñembi, nisíñgan e-nandí timbi pa eñgíliñ, “Ama Wapmañ Devittok Komblin bímblók e-ta-bañ wín ñakan bek?”

24 Gan Falisi amalí manda wín nandíñgíliñda timbi Yesula ññndíñ eñgíliñ, “Wín yal kolandok telak damanjí Belsebul endok gembínlañgot yal kolan ep kle-semalak.”

25 Yesulí nanandíñjé ka-nandíñngukta ññndíñ enguk, “Ama wapmañ nolok gíñgítñiilí tambípi nisíñgan miañ endí kola sínik tañ. Ba it kwet ba sambat nolí wíndíñgangot tañ endí ním dññdam patnelíñ.

26 Wíndíñgangot Satandok gíñgít nolí enlok nol no kle kolímnda, Satandí enla mik tíñmumbi, endok ka-díkñenlí plakan talewík.

27 Síndí ‘Ama walí Belsebullok gembínla yal kolan ep kle-kot pa tilak’ wíndíñ naka naniñ. Manda wín bien tímbehta, nindí síndok gwañgwanjii gembí emumbi, yal kolan ep kle-kot pa tañ? Belsebul ba? Nímnda, manda nokok gembínalok kuseila eañ wolok bien ním inda-daklelak yañ.

28 Wín Anutu enlok Woñdí nep plataumbi, yal kolan ep kle kotet, Belsebulí ním. Wíndíñda ññndíñ inda-daklelak: Anutulí ikan síndok boñgípsinan amatam yambí-díkñelak.

29 Ba ama nolí ama gembínat nolok it ginañnan slak lombi, gíñgítñii joñgoñgan epmektok tuop ba? Ním ya! Dama endí ama gembínat wín tikembi, toalí ap imbi bium palmek, nepek nek it ginañ pakañ wín gumañ ep talewík.

30 Ama no nak not ním tí-namlakta, endí kanjék tí-namlak. Timbi ama no nak ním nep platambi, Anutuloñ amatam ním ep kímín tilakta, endí ep kleum papuseneañ.

31 Wíndíñda ññndíñ sanlet: amatam yom tañ ba Anutu ní-kolayañ, endok yomjí gítik Anutulí gumañ bi-semekak, gan ama no Dindím Woñ ní-kolalakta, endok yomín Anutulí ním biñmekak.

32 Timbi ama no Amalok Níñañ enda manda kolan elakta, endok yomín Anutulí gumañ biñmekak, gan ama no Dindím Woñ gembín namlak, enda manda kolan elakta, endok yomín Anutulí man ññndíñgít ba nain taletalenan bo ním biñmekak. Wíndíñda kusatnala ginañ típet nombo ním tinekaliñ.

33 Komba no kñndemda, endí bien kñndemgot pa lalilak, timbi komba no kolanda, endí bien kolangot pa lalilak. Wín komba walí kolan ba kñndem wín bienlí mek daut samlak.

34 Síndí manjí manbenjí malet upmat nomík. Ama kolanda, nitek timbi manda kñndem eneliñ? Nepek kusei kusei ama nolok ginañnan tokñelakta, wakan eu lambílak.

³⁵ Ama kindem nepek kinde kindem ginan ginañ pa wisi-kotak, endi nepek kindemgot pa tilak, timbi ama kolan nepek kola kolan ginan ginañ pa wisi-kotak, endi nepek kolangot pa tilak.

³⁶ Nak ñindiñ sanba: Anutulí amatam sambí-danbekak nain wolonda endi manda kolan gítik eñgíliñ wolok kusei e-daklenelíñdok sanbekak.

³⁷ Neta, Anutulí mandaña kañ-danbi, wolok tuop dik ama dindim ba ama kolan ganbi indaukak.”

Yesu en enlok kusai timbi dakleuptok kundit engano no timbim kanelíñdok niñgíliñ

³⁸ Timbi endikñe manda nandi-tale ama gíta Falisi ama endoññan nanin diwíndi Yesu niñgíliñ, “Endaut, dik nandi-nimbi, kundit engano sinik no timbimbi kane-tamíñ.”

³⁹ Gan endi ñindiñ tambane enguk, “Amatam man ñindiñgít kuañ sindi kolan timbi, Anutu bi-sinik tañ. Sindi kundit no kanepi pa nandañ, gan plofet Yonalok kundilíñgot daut samum kanekalíñ.

⁴⁰ Yonalí tim sandap tipet gít no tuk gaut wopumdok minjip ginañ pakuk. ✧ Wíndíñgangot Amalok Niñañ endi bo maim tipet gít no kwet ginañ palekak kanekalíñ.

⁴¹ Nandañ: Anutulí amatam manda plon yapílekak nain wolonda Niniwe nasi Yonalok molo manda nandiñgíliñ endi amatam man ñindiñgít kuañ sin gíta yakan mílapi, sindok kusasi timbi dakleukak. Neta, endila Yonalok mandala ginañji tambaneñgíliñ, gan sindila ama nin Yona maklelak endok manda nandimbi, ginañji nim tambaneñgíliñ.

⁴² Wíndíñgangot Anutulí amatam manda plon yapílekak nain wolonda kwet koi Siba wolok tam wapma endi bo amatam man ñindiñgít kuañ sin gíta yakan mílapi, sindok kusasi timbi dakleukak: endila ama wapmañ Solomondok nanandi kindem nandiuktok kwet mayañgan nanin sinik wali endoñ bíñguk, gan sindila ama Solomon maklelak endok mandan nandi-kímneñgíliñ.”

⁴³ Yesulí yousimbi enguk, “Yal kolan noli ama no ka-misim poñawíkta, endi kwet kasatnan ña bit timbi, pipapat komblin lonjwík. Lonjim nim kañbi,

⁴⁴ enla ñindiñ ewík, ‘Nak bindambo undane it dama pakutnan ñawa’. Embi ña kawík win: it win jamimbi tí-kíliñem biumbi, itgot palek.

⁴⁵ Kañbi pí ñambi, yal kolan kit tambon tambon tipet endok gembínjilí en makleañ ep timbi indambi yanañgílim, it wolok ginañ lombi pi pat mílát tñelíñ. Wíndíñda timbi damañgan ama wala míláp lakat indañmíñguk, gan man míláp wopum sinik indañmek. Enda indañmíñguk, wíndíñgangot amatam man ñindiñgít kolan tí-kuañ síndoñ inda-samekak.”

Yesulok sambalii win nin?

⁴⁶ Yesulí amatam manda en-palíñilimbi, meñ gít kwayañii endi bí tombi, pawan ipi, en gíta manda e-nandi tñelíñdok eñgíliñ.

⁴⁷ Timbi ama noli Yesu nimbi eñguk, “Nandílañ. Meñga kwayañgai pawan bí ipi, díkita manda e-nandi tñepi nandañ.”

⁴⁸ Gan Yesulí ama wala ñindiñ tambane niñguk, “Mena kwayanai win nin?”

⁴⁹ Eñpi, gwañgwañiila kit yout tí-semi niñguk, “Ñi ka: mena kwayanai ñi pakañ.

⁵⁰ Neta, no en Bepna kunum ginañ patak endok man tañgonelakta, endi wakan nokok mena, kwayanai, ba witnai biañgan t añ.”

Ama Wapmañlí amatamñii nitek yambi-dikñelak wala Yesulí e-yout manda enguk

13

Gĩngit manda kindem win nanañ mĩnjip ama noli kena gĩnañ kokuk wandin

¹ Sandap wolonda Yesulĩ it bimbi, tuk guañnan ñambi, amatam eni-daut ti-semepi tuk baliliñnan ña pipakuk.

² Tĩmbi amatam asupti endoñ bi kĩmĩn tiñgĩliñda tĩmbi, endi kĩkeñ nolok plon lombi pipakuk. Pipalĩmbi, amatam kĩmĩn wopum endi tuk pawan ilĩmbi,

³ e-yout mandalĩ nepek asuptok plon eni-daut ti-semguk.

Ti-semñipi ñĩndiñ enguk, “Nandañ. Ama noli nanañ mĩnjip kokotta kenañ gĩnañ ñañguk.

⁴ Ñambi, mĩnjip kot-ti-kot-ti-ñañilĩmbi, mĩnjip diwĩn telak plon piumbi, monĩkti bim na-taleñgĩliñ.

⁵ Tĩmbi mĩnjip diwĩndi kawatti salaiumbi kwet lakatgot pakuknan piñgĩliñ. Mĩnjip kwet plongot pakĩliñda tĩmbi mindin plakan tawa lambiñgĩliñ.

⁶ Gan kakailĩ sua embi, kwet nĩm tĩke gembĩlaumbi, maimdi lambi ep diumbi, yañetambi kĩm-taleñgĩliñ.

⁷ Mĩnjip diwĩndi kwet koselek mĩnjip pakuknan piñgĩliñ endi yakayakan tawa lambumbi, koselekti bendĩmbi ep tapliumbi kĩm-taleñgĩliñ.

⁸ Mĩnjip diwĩndi kwet galk gĩnañ piñgĩliñ walĩ lambĩm wopum dambi, bien laliñgĩliñ. Kusei diwĩndi bien 100 100 laliñgĩliñ, diwĩndi bien 60 60 laliñgĩliñ, tĩmbi diwĩndi bien 30 30 wĩndiñ lali-ta-ñañgĩliñ.

⁹ No en pawañnat endi mandana nandĩmbi nandi-kĩliñ eukak.”

¹⁰ Papalembi, Yesulok gwañgwañiilĩ endoñ biumbi ni-nandĩmbi eñgĩliñ, “Amatam manda enlañ wĩn kusei nĩtekte tĩmbi e-yout manda gĩta pa enlañ?”

¹¹ Eumbi tambane enguk, “Kunum Molomdi amatam telak nĩtek yambi-dĩkñelak wĩn damañgan pat-sembin pakuk. Nepek wĩn endi sinda sanbi dakle-talelak, gan amatam diwĩnda nĩm.

¹² Neta, no en nepek palmĩlak wĩn tĩke-kuumbi, enda nombu yousi-mĩumbi, asupgan palmekak. Gan no en nepek palmĩlak wala nandum tlal tĩlakta endok nepek lakat palmĩlak wĩn apma tĩkeñmĩumbi, slak palekak.

¹³ Ama wandisi walĩ dautsĩli kañ, gan nĩm ka-dĩndĩm eañ, ba pawanji kĩmĩkañ, gan nĩm nandañ ba nĩm nandi-dakleañ, wala tĩmbi nak manda e-yout manda gĩt pa enlet.

¹⁴ Plofet Aisaialĩ nek indauktok eñguk wĩn man ñĩndiñgĩt amatam wandisi loñ inda-semllak. Endi Anutulok mandan ñĩndiñ eñguk, ‘Amatam ñalĩ manda nandĩnekalĩñ, gan nĩm nandi-daklenekalĩñ, ba dautsĩli kanekaliñ, gan nek kañ wĩn nĩm ka-nandi-tomnekalĩñ.

¹⁵ Nekta, endok gĩnañ nanandĩnjilĩ kwambiñ dañgukta, pawanjilĩ manda nandĩnepi kunjit tañ, ba dautsĩli nĩm kaneliñdok masipmañ. Wĩndiñ nĩm tĩmbĩmda, endi dautsĩli kañbi, pawanjilĩ nandĩmbi, gĩnañjilĩ nandĩ-tombi, gĩnañji tambaneumbi, nak ep tĩmba kindem daneliñdok nokoñnan bĩneliñ.’ ✧ Anutulĩ amatamdok plon manda wĩndiñ eñguk.

¹⁶ Gan sindĩla dautsĩli kindem kañ, tĩmbi pawanjilĩ guma nandañ, wala tĩmbi amatam diwĩn yapma kle-pakañ.

¹⁷ Nak biañgan sinĩk sanba: plofet ama gĩta ama diĩndĩm damañgan kuñgĩliñ endi nepek sindi kañ wĩn kanepi nandĩ-koñgom tiñgĩliñ, gan nĩm kañgĩliñ, ba manda sindi nandañ wĩn nandĩnepi nandĩ-koñgom tiñgĩliñ, gan nĩm nandĩñgĩliñ.”

¹⁸ Tĩmbi Yesulĩ yousiumbi, gwañgwañiila enbi eñguk, “Sĩndi pawanji kĩmĩpi, mĩnjip kokottok e-yout manda sanĩt wolok kusei san-daklewambi nandĩwĩt.

19 Nanañ m̄nj̄p telak plon piñguk manda wolok kusei w̄n ñ̄ndiñ: amali Anutuli amatam̄nii n̄tek yambi-dikñelak wolok giñḡt manda nand̄mbi n̄m t̄ke-kulak, t̄mbi kolan molomd̄ b̄mbi, manda ḡnañnan kokol̄n w̄n apma t̄keñmlak.

20 M̄nj̄p kawat plon piñguk manda wolok kusei w̄n ñ̄ndiñ: amali giñḡt manda silis̄linat nand̄mbi, plakan ḡnan ḡnañ dasilak,

21 gan manda ḡnan ḡnañ p̄lak wali n̄m pa kwambiñ dalak. N̄m, wali nain dumangot papi pail̄mlak. W̄n kuñgunlok plon m̄lap indañmlak, ba Anutulok manda t̄ke-kuañ endok plon m̄lap kusei kusei inda-semum yamb̄lak, nain wolongan nanand̄-k̄likt̄n pi p̄lak.

22 Ba m̄nj̄p kwet koselek m̄nj̄p pakuknan piñguk manda wolok kusei w̄n ñ̄ndiñ: amali giñḡt manda w̄n nand̄lak, gan kwelalok m̄lap ba m̄nem kw̄likw̄li wolok nand̄-koñgomli ḡnañ t̄mbi pail̄mbi, manda nand̄lak wolok bien n̄m indañmlak.

23 M̄nj̄p kwet galk ḡnañ piñḡliñ manda wolok kusei w̄n ñ̄ndiñ: amali giñḡt manda w̄n nand̄mbi nand̄-k̄liñ embi, k̄m̄t kle kuañ. Endok bien w̄n 100 ba 60 ba 30 wolok tuop indalak.”

Kunum Molomdok ka-dikñe kena kanj̄k nat, gan wandingan embi sapakñelak

24 T̄mbi Yesuli yous̄mbi, e-yout manda no amatamda ñ̄ndiñ enguk, “Kunum Molomd̄ giñḡt̄nii yambi-dikñelak w̄n ñ̄ndiñ: ama noli kenan ḡnañ nanañ k̄ndemlok m̄nj̄p kokuk,

25 gan tim boñḡpnan ama git̄kti dou-paliñ̄līmbi kanj̄kñ̄lī kena wolok ñ̄mbi, kli kolandok m̄nj̄p kopi pi ñ̄nguk.

26 Pakapi, mindin tawa lamb̄mbi, bien indaup t̄mb̄mbi, kli koland̄ bo inda-dakleñḡliñ.

27 Inda-dakleumbi, ama wolok kena gwañgwañiili w̄n kañbi, molomloñ ñ̄mbi niñḡliñ, ‘Wopum, dik kenañga ḡnañ m̄nj̄p k̄ndemgot kokuñ. Gan n̄tek t̄mbi, kli kolanli indalak?’

28 W̄ndiñ ni-nandumbi enguk, ‘W̄n kanj̄kna noli kol̄mbi lamb̄lak.’ Eumbi ni-nand̄mbi eñḡliñ, ‘W̄ndiñda n̄ndi ña kli w̄n tamat kotnetam̄ñ ba?’

29 Eumbi enguk, ‘W̄ndiñ n̄m. Kak biu palen. N̄m kañbi, kli tamat kokam̄ñ embi, nanañ wak̄t tamatneliñ a.

30 Biumbi, nanañ ḡta kli n̄set t̄pelatkan lamb̄ndekam̄k. T̄mbi nanañ mepmettok nain indaume, nak kena ama enbambi, dama kli moyen tamap imbi, komba ḡnañ sium d̄ukak. T̄mbi nanañ bien w̄n w̄s̄kot itna ḡnañ ep w̄s̄-kol̄m palekak.’”

31 Yesuli e-yout manda no ñ̄ndiñ enguk, “Kunum Molomdok kaund̄kñe kena w̄n mastat m̄nj̄p * ama noli kenan ḡnañ kokuk wandin.

32 Mastat m̄nj̄p w̄n yaya m̄nj̄p tip m̄nam s̄n̄k yañ, gan tawa lamb̄lak wolonda yaya wali d̄w̄n yapma klembi, komba nom̄k wopum dalak, wala t̄mbi yaya wolok gayam plon mon̄kti b̄mbi, isi tañ.”

33 Yesuli yous̄mbi, e-yout manda no ñ̄ndiñ enguk, “Kunum Molomdok kaund̄kñe kena w̄n ñ̄ndiñ: tam noli k̄m̄li bend̄ lakatgot t̄kemi, plaua kw̄lan wopungan wak̄t tambanembi, papalem kaumbi, plaua wali git̄k bend̄mbi lamb̄lak.”

34 Yesuli amatam k̄m̄n wopumda manda git̄ñḡtik enguk w̄n end̄ telal no git̄ n̄m eñguk, end̄ e-yout mandaliñgot enguk.

35 End̄ w̄ndiñ t̄mb̄mbi, plofet ama noli manda ñ̄ndiñ eñguk wolok bien inda-dakleñguk,

“Nak e-yout mandaliñgot manda enbi,

nanand̄ semb̄n kwet kusei k̄m̄k̄m̄līnan nanin pat-ta-bañ w̄n enba dakleutat.” ✧

* 13:31: Mastat m̄nj̄p w̄n wambiñ m̄nj̄p wandin. ✧ 13:35: Kap 78:2

³⁶ Tĩmbi Yesulĩ amatam kĩmĩn wopum yambĩk bimbi, gwañgwañii gĩt ilan ñañguk. Ña palĩñĩmbi, gwañgwañiilĩ endoñ bĩmbi nĩkañbi eñgĩlĩñ, “Dĩk e-yout manda eñañ wĩn - kli moyen kena gĩnañ lambĩlak - wolok kusei nĩtek? Wĩn nĩnĩmbi nandĩna.”

³⁷ Eumbi enguk, “Ama mĩnjĩp kokuk wĩn Amalok Nĩñañ en wakan.

³⁸ Kena wĩn kwet ñĩn man pakamĩñ wolok walan, tĩmbi nanañ mĩnjĩp wĩn Kunum Molomdok gĩngĩtĩii. Tĩmbi kli kolan wĩn kolan molomdok gĩngĩtĩii,

³⁹ tĩmbi kanjĩk kli kolan mĩnjĩp ep kokuk wĩn kolan molom Satan en. Mĩnjĩp bien mepmet wĩn kwet nain taletalenan wolonda indaukak, tĩmbi kena tĩndĩ ama wĩn Anutulok añeloñii.

⁴⁰ Kli kolan tamap wĩp siañ wĩndĩngangot nain taletalenan kolan molomdok gĩngĩtĩii enda inda-semekak.

⁴¹ Nain wolonda Amalok Nĩñañ endĩ añeloñii en-mulĩmbi, kwet tuop gĩngĩtĩii endoñnan nanin ama kolan tañ en ba dĩwĩn no ep tiañeumbi yom tañ endĩ wakĩt ep kĩmĩn tĩmbi,

⁴² jĩmbĩñdok komba kwambĩñ gĩnañ ep kolĩ pĩnekalĩñ. Wandĩñ endĩ mano kwĩlim tĩmbi, manjĩ si-gĩlim danekalĩñ.

⁴³ Gan amatam Bepsĩlok man tañgoneñgĩlĩñ endĩ kunum gĩnañ lombi, maim duatak wĩndĩñ duapi, indañgan endok kapmainan kuumbi yambĩ-dĩkñeukak. No en pawañnat endĩ mandana nandĩmbi nandĩ-kĩlĩñ eukak.”

Kunum Molomdok kaundĩkñe kenala Yesulĩ e-yout manda dĩwĩn no enguk

⁴⁴ Yesulĩ yousĩmbi, e-yout manda enguk, “Kunum Molomdok kaundĩkñe kena wolok walan wĩn nepek tuan wopungan sĩnĩk kena gĩnañ kĩmĩsembum pakuk wandin. Ama nolĩ nepek wĩn tĩmbi indambi, taplim bium pakuk. Tĩmbi silĩsilĩ wopum indañmĩngukta endĩ nepenepelĩ gĩtĩk ña tuatualok kĩmĩlim tua-taleumbi, mĩnem walinin tĩkembali, nepek tuan wopum wĩn endok indañmektok kwet wĩn ña tua kleñguk.

⁴⁵ Tĩmbi Kunum Molomdok kaundĩkñe kena wolok walan no kawat tuan wopum wandin: ama nolĩ kawat tuan wopumgot wĩn tuaup yolonjĩnguk. Yolonjĩmbi,

⁴⁶ kawat kĩndem sĩnĩk no kañbi, ña nepenepelĩ gĩtĩk tuatualok kĩmĩlim tua-taleumbi, mĩnem walinin tĩkembali, kawat wĩn ña tuañguk.

⁴⁷ Tĩmbi Kunum Molomdok kaundĩkñe kena wolok walan no wĩn ñĩndĩñ: pis tiatia lĩk wopum tuk gĩnañ kolĩ pĩumbi, pis kusei kusei epgĩlĩñ.

⁴⁸ Lĩk tokñeumbi tiañe pawan lambi pipapi, pis kañ-dan tĩngĩlĩñ, wĩn pis nanalok kĩndem kambot gĩnañ ep kĩmĩpi, pis kolan wĩn ep kokĩlĩñ.

⁴⁹ Kwet nain taletalenan wĩndĩñ wakan indaukak: Anutulĩ añeloñii en-mulĩm bĩmbi, ama Anutulok man tañgoneañ endok boñgĩpsĩnan nanin ama kolan epbi,

⁵⁰ jĩmbĩñdok komba kwambĩñ gĩnañ ep kolĩ pĩnekalĩñ. Wandĩñ mano kwĩlim tĩmbi, manjĩ si-gĩlim danekalĩñ.”

⁵¹ Yesulĩ e-yout manda eu taleumbi, gwañgwañii en-nandĩmbi eñguk, “Sĩndĩ e-yout manda gĩtĩk sanlet wolok kusei nandĩ-dakleañ ba?” Enbĩmbi, endĩ “Oñ, nandamĩñ” nĩngĩlĩñ.

⁵² Eumbi enguk, “Wĩndĩñda endĩkñe manda nandĩ-tale amalĩ Kunum Molomdok gĩngĩt indambi kuañ endĩ ama nepek kĩndem wĩsĩkot isĩnan kĩmĩlim patakñan nanin epmañ wandin: endĩ Anutulĩ nanandĩ damañgan eñguk ba man elak wĩn nandĩ-daklembi, wolok tuop amatam enĩ-daut tĩ-semañ.”

Yesulĩ en Ama Wapmañ engano wĩn Juda amala daut semguk

Yesulok il kuseinan nasilĩ siñgi wĩlimgĩlĩñ

⁵³ Yesulĩ e-yout manda wĩn eu taleumbi, walinin pi ñambi,

⁵⁴ il kuseinan ña tomguk. Tombi, it kiyaunjì g+nañ lombi, amatam eni-daut ti-semguk. Tìmbi amatam mandan nandiñg+liñ endi nandi-g+tiñg+it+ik embi, n+siñgan ñ+ndiñ eñg+liñ, “Ama ñali nanandi wandin ba kundit engano s+rik t+nd+luk gembì w+in denanin t+keñguk?”

⁵⁵ N+ndi endok kusei nandam+ñ yañ! Endila it k+ndik+ndit ama endok n+ñañgot. Meñlok koi w+in Malia, kwayañii w+in Jekop, Josep, Simon g+it Judas,

⁵⁶ t+mbi endok wiwii w+in n+in g+ta yakan kuam+ñ. W+ndiñda nanandiñ g+it gemb+in wandin w+in n+ndi daulm+ñguk?”

⁵⁷ W+ndiñ eñ+pi, endok mandan ba ep t+nd+in wala nandum t+al t+ñguk. T+mbi Yesulì enguk, “Amatam d+wiñdi p+lofet ama giñgiñgan t+ñmañ, gan enloñ nasii ba noliili w+ndiñ n+im t+ñmañ.”

⁵⁸ W+ndiñ embi, n+im nandi-k+ilikt+ t+ñm+ñg+liñda t+mbi kundit engano asup wandiñ kandañ n+ m t+ñguk .

14

Elott+ Yesula nandum en Yoane k+imnan nanin m+ilakuk w+ndiñ t+ñguk

¹ Nain wolonda Galili distriktok ama wapmañ Elot endi Yesu koi g+ñg+it nandi+mbi,
² kena amañii ñ+ndiñ enguk, “Endi Yoane tuk ii-sem en wakan. K+imnan nanin m+ilakukta t+mbi kundit engano t+imbektok gemb+in wopungan palm+lak.”

³⁻⁴ Kusei ñ+ndiñda Elott+ w+ndiñ nandiñm+ñguk: damañgan endi enlok kwayañ Filip endok tam+in Elodia apma t+keñguk. Apma t+keumbi, Yoanel+ ñ+ndiñ pa n+liñguk, “D+ik Elodia tanga t+keñguñ w+in n+ndok endi+kñe manda maklelañ.” * W+ndiñda Elott+ eumbi, Yoane t+ke imbi, it kwambiñ g+nañ k+m+ik+liñ.

⁵ Elott+ Yoane w+li k+imbektok nandiñguk, gan amatamda m+siñgukta w+ndiñ n+im t+ñguk. Neta, Juda amal+ Yoanela nandum p+lofet no t+ñgukta t+mbi.

⁶ Gan w+naña ñ+ndiñ indañguk: Elottok indainda nain indaumbi, yokñiilok nanañ sinat ti-semumbi, Elodialok wembanli b+ endok daus+nan kap t+ñguk. Kap tiumbi, Elott+ wembe wolok kapta nandi-koñgom t+ñgukta t+mbi,

⁷ manda ñ+ndiñ e-kwambiñ dambi n+ñguk, “Biañgan s+rik. D+ik nepek nola ba nola nan-kautañ wolok tuop gametet.”

⁸ W+ndiñ eumbi, meñloñ ñaumbi, nanandi ñ+ndiñ m+umbi, Elottoñ undane ñambi n+ñguk, “D+ik eumbi, Yoane tuk ii-sem endok bim domb+mbi, kumbam jawañ plon k+m+ipi b+ nam+.”

⁹ Ama wapmañdi manda w+in nandi+mbi nandum m+latañguk. Gan manda yokñiilok daus+nan e-kwambiñ dañgukta t+mbi endi nandiñm+mbi, wembeli eñguk wolok tuopkan t+nel+ñdok eñguk.

¹⁰ T+mbi it kwambiñ g+nañ ñambi, Yoanelok bim domb+mbi,

¹¹ kumbam jawañ plon k+m+ipi b+m wembe m+umbi, meñloñ t+ke ñañguk.

¹² T+mbi Yoanelok gwañgwañiili b+m dalandan bem ña k+ndik+liñ. W+ndiñ ti-talembi, siñgi ña Yesu kasat t+ñm+mbi nandiñguk.

Yesul+ ama 5,000 g+ta tam gwañgwanjii nanañ ep towiñguk

¹³ Yoane w+li k+m+ñguk wolok g+ñg+it Yesul+ nandiñgukta endi gwañgwañii g+it walinin p+ ñanel+ñdok k+keñ nolok plon lombi, kwet ama n+imnatnan n+siñgan kunepi ñañg+liñ. Ñaumbi, amatamdi g+ñg+it w+in nandi+mbi, isi kwesi bimbi, kes+tti en klem, tuk baliliñ ñañg+liñ. Ñakap, Yesul+ ñaupi nandiñguknan ña tomg+liñ.

* **14:3-4:** Endi+kñe mandali amal+ enlok dal ba kwayañlok tam+in t+keuktok k+m+isip t+ñm+lak. Dal ba kwayañ endi yam+in pap sembiñguk wolondañgot k+ndem w+ndiñ t+mbek. (Wok Pris 18:16, 20:21, Lo 25:5-6)

14 Tĩmbi Yesulĩ kikeñ plon nanin piñĩpi, amatam kĩmĩn wopum yambiñguk. Yambiĩmbi, blan tĩ-sembi, jĩmbatsiat ep tĩmbi kĩndem dañguk.

15 Kwet timlala tĩmbĩmbi, gwañgwañiili Yesuloñ bĩmbi niñgĩliñ, “Kwet kilim elak. Tĩmbi ñĩn kwet ama nĩmnatnan pakamĩñ, wĩndĩnda dik amatam en-mulĩmbi, it kwelan ñambi, nanañjĩ tua nambĩt.”

16 Eumbi enguk, “Nekta ñanelĩndok eañ? Sin nanañ ep towiwit.”

17 Eumbi, jip jup tĩmbi niñgĩliñ, “Nĩndok plaua nanañ kit tombon gĩt pis tĩpet waliñgot pat-nĩmlak.”

18 Eumbi enguk, “Wĩn nokoññan mep bĩwit.”

19 Wĩndĩñ embi, amatam enbĩmbi, kli yali gĩmbañ dambi pipakĩliñ. Tĩmbi Yesulĩ plaua nanañ kit tombon gĩt pis tĩpet wĩn epbi, kunum plon deium loumbi, Anutu weñmĩmbi, plaua wĩn ombĩmbi, gwañgwañiila emguk. Emumbi, endĩ ep papusenembi, amatam em-taleumbi,

20 gĩtĩktĩ nambi na-tokñe tĩñgĩliñ. Tĩmbĩmbi, dĩp pakuk wĩn gwañgwañiili epmbi, sandĩñ lik 12 wolok gĩnañnan dasium tokñeñguk.

21 Nanañ nañgĩliñ wĩn ama 5,000 nĩtepek, gan tam gĩt wembe gwañgwa nĩm ep kunakĩliñ.

Yesulĩ tuk guañ plon yaliyali ñañguk

22 Ama kĩmĩn gĩtĩktĩ nanañ nambĩ taleumbi, Yesulĩ gwañgwañiili en-gĩngĩnembi, nisĩngan kikeñ plon lombi, tuk guañ tambon kandañ damandama ñanelĩndok en-mukuk. En-mulĩm ñañĩliĩmbi, amatam kĩmĩn gĩtik isĩnan en-mulepi pakuk.

23 Papi, amatam en-mulĩm ña-taleumbi, Yesu en engan nĩmolo tĩmbepi jañgĩnnan lo pakuk. Kwet kilim eumbi, jañgĩnnan engan palĩmbi,

24 gwañgwañiilok kikeñdĩ ña tuk guañ boñgĩpnan tomguk. Tombĩmbi, sasaleli ñañgĩliñ kandañnan bĩngukta, tukti kikeñ munjupi, tĩke lombi piĩmbi tĩnguk.

25 Kwet gama nĩm salañĩliĩmbi, Yesulĩ guañ plon yali ta-ñakap gwañgwañiili ep tĩmbi dumalañguk.

26 Tĩmbi gwañgwañiili tuk plon yaliyali bĩmbi kañbi, “Asilĩ bĩlak!” embi, gembĩnjĩ piĩmbi, mĩsĩmbi kwawa tĩñgĩliñ.

27 Tĩmbi wolongan Yesulĩ enĩ-daklembi eñguk, “Nĩm mĩsĩwit, natna bĩlet, walenjĩ busukñewĩn.”

28 Tĩmbi Petlolĩ niñguk, “Wopum, biañgan dĩtna bĩlañda, nanbĩmbi, tuk plon yalim dikoñan bĩwa.”

29 Eumbi niñguk, “Natna ya, bo!” Nĩmbĩmbi, kikeñ plon nanin pi tuk plon yalimbi, Yesuloñ ñañguk.

30 Ñañĩpi, sasale wopum wĩkukta tuk mĩlakuk wĩn kañbi, mĩsĩmĩsĩ ñakap tuk gĩnañ piĩup tĩmbi, kitĩmbi eñguk, “Wopum, nepmĩñ.”

31 Eumbi, wolongan Yesulĩ kii kot-suap tĩkembĩ niñguk, “Nanandĩ-kĩlĩktĩñga lakat pakamlak. Nekta gĩnañ tĩpet tĩlañ?”

32 Wĩndĩñ eñĩpi, Petlo nañgĩliĩmbi, kikeñ plon loñĩliĩmbi, sasaleli kilp eñguk.

33 Tĩmbi gwañgwa kikeñ plon pakĩliñ endĩ Yesuloñ mĩlelem tĩmbi niñgĩliñ, “Biañgan dik Anutulok Nĩñañ.”

34 Tuk guañ dikñe-talembi, Genesalet it kwet kandañ lo suañgĩliñ.

35 Suaumbi, wĩnasilĩ Yesu ka-daklembi, manda kĩmĩliĩmbi, kwet wolok tuopkan ñañguk. Ñaumbi, amatamdĩ ama jĩmbatsiat gĩtik yanañgĩp endoñ bĩñgĩliñ. Bĩmbi,

36 Yesu dasindasin kusipgot tĩke-kanelĩndok nĩ-nandĩ tĩñgĩliñ. Nĩ-nandumbi nandĩ-semumbi, tĩke-kañgĩliñ tuop kĩnde m dañgĩli?

15

Anutulok dainan nek ñali ama tĩmbi kolalak wĩn Yesuli eni-daut ti-semguk

¹ Tĩmbi Falisi ama gĩt endikĩne manda nandi-tale ama diwĩndi Jerusalem bimbi, Yesuloñ bĩngĩliñ. Bĩmbi, ñĩndiñ ni-nandiñgĩliñ,

² “Nĩtek tĩmbi, gwañgwañgaili bep pañniilok telak ñin makleañ? Endi nanañ nanepi, telak nini-daut ti-nĩngĩliñ wolok tuop kisi nim wĩlĩpi pa nañ.”

³ Eumbi tambane enguk, “Nĩtek tĩmbi, sĩndi sĩnlok ep tĩndiñ kleneliñdok Anutulok endikĩne manda makleañ?

⁴ Neta, Anutu en endikĩne manda tĩpet ñĩndiñ kimit-nĩnguk, ‘Dik meñga beka giñgiñgan ti-semekañ’, tĩmbi ‘Ama no meñ ba beu en-kolalakta en wĩli kĩmlok.’ ✧

⁵ Gan sĩndi endikĩne manda tĩpet wĩn maklembi, amatam ñĩndiñ eni-daut pa ti-semañ: tĩkap ama no meñ ba beu epĩu plaptauktok nepek no palmĩlak, gan ‘Nak nepek wĩn ikan Anutulok giñgĩt wĩlimĩngut’ wĩndiñ enlakta,

⁶ endi kĩndem beu nim nandi-ñĩmbi, nim tĩmbi plaptalak. Wĩndiñ tĩnĩpi, endi beu giñgiñgan nim ti-ñĩmbi, endikĩne manda maklelak. Wĩndiñda sĩndi sĩnlok ep tĩndiñ kleneliñdok Anutulok endikĩne manda tĩmbi lakatalak.

⁷ Yakĩesi! Sĩndok manji manbenji malet nomik! Anutuli pofet Aisaialok man plon ñĩndiñ embi, sĩndok kolanjĩlok walan e-kĩliñ eñguk,

⁸ ‘Amatam ñali manjĩliñgot kotna giñgĩt e-tĩke-loañ, gan gĩnañ nanandĩnjĩli mayañgan sĩnik pat-semalak.

⁹ Endi amalok nanandi wĩn nokok endikĩne manda wandin eni-daut ti-semañ, wala tĩmbi endi nan-wowoñ tañ wĩn sĩlaningot.’ ✧

¹⁰ Tĩmbi Yesuli amatam kĩmin gĩtik kiti-semum bĩumbi enguk, “Sĩndi pawanjĩ kĩmĩpi nandi-kĩliñ ewit.

¹¹ Nepek nek ñali ama tĩmbĩmbi, Anutulok dainan dĩndim palektok tuop nim? Wĩn nepek nanambi, mĩnjĩpnĩ gĩnañ pĩlak walĩ nim. Wĩn nepek kolan gĩnañni gĩnañ papi, manĩ plon lambĩ pĩlak walĩ mek ama tĩmbi kolalak.”

¹² Papalembi, Yesu gwañgwañiilĩ endoñ bĩmbi niñgĩliñ, “Ba dik Falisi amalĩ mandañga wĩn nandiĩmbi, nandi-kola ti-gamliñ wĩn nandiĩlañ ba?”

¹³ Eumbi tambane enguk, “Falisi ama endi kli kolan kena gĩnañ nisĩ lambañ wandin. Tĩmbi Bepna kunum gĩnañ patak endi kenan gĩnañ nepek nim tĩpiñguk wĩn kakasiat gĩtik ep tamat-taleukak.

¹⁴ Sĩndi yambium patneliñ. Ama dautsi sipsipmĩn endi nosii telak daut semnepi pa tañ. Tĩmbi dai sipsipmĩn nolĩ dai sipsipmĩn no telak daulimekta, niset tĩpelatkan dĩmat gĩnañ pĩndemik.”

¹⁵ Tĩmbi Petloli Yesu niñguk, “Dik e-yout manda manĩlok plon eñañ wolok kusei kĩndem nĩnbĩ dakleutak.”

¹⁶ Eumbi enguk, “Gwañgwanai sĩndi bo nĩtek tĩmbi nandi-dakleneliñdok gamañgot tĩpĩkañ?

¹⁷ Sĩndi ñin nim nandi-dakleañ ba? Nepek manĩ gĩnañ pĩlak walĩ tem meñ gĩnañ pĩmbi, temdok telak plon ñambi, tem koñ gĩnañ pĩlak.

¹⁸ Gan nepek manĩ gĩnañnan nanin lambĩmbi pĩlak walĩ gĩnañni gĩnañ nanin lambĩlak. Tĩmbi walĩ mek biañgan ama Anutulok dainan tĩmbi kolalak.

¹⁹ Nak nepek ñandinda elet: wĩn ama gĩnañjĩ gĩnañ nanandi kolan kusei kusei indaumbi tañ wĩn ñĩndiñ: ama wĩli kĩm tañ, ba nolok wapai ba tamĩn kumbu tañ, ba telak joñgo kuañ, ba nepek kumbu tañ, ba ama nolok siñgin joñgoñgan siañ, ba kosi eu kolayañ.

²⁰ Kundit wandin wali mek tĩmbĩmbi, amali Anutulok dainan dĩndĩm patnelĩndok tuop nĩm. Gan endi Falisi amalok ep tĩndĩnji nĩm kĩmit klembi, kisi nĩm wĩlĩpi ep na-taĩ wali nĩm ep tĩmbi kolalak.”

Yesuli kwet diwindok amatam gembĩn daut semguk

Yesuli Kenan tam no endok wemban yal kolannat tĩmbi kĩndem daĩguk

²¹ Tĩmbi Yesuli gwaĩngwaĩii gĩt walinin pi ñambi, Tilo gĩt Sidon it kwet tĩpet pakamĩkĩnan ñaĩguk.

²² Ña tombĩmbi, Kenan tam no kwet wandiĩ kuĩguk endi endoĩ bĩmbi, kitiĩmi-gĩngĩnembĩ ñĩnguk, “Wopum, Devittok Komblin, dik blan tĩmbi, mandana nandi-namiĩ. Yal kolandi wembanalok gĩnan gĩnaĩ piĩmbi, kola-sĩnik talak.”

²³ Eumbi, Yesuli nandi-kĩmnembĩ ñaĩguk. Tĩmbi gwaĩngwaĩiilĩ Yesuloĩ bĩmbi ni-gĩngĩnembĩ eĩngĩliĩ, “Tam wali kiti kitiĩpi niĩp klelak, wala tĩmbi dik kak ni-mulĩm ñaun.”

²⁴ Nĩmbĩmbi enguk, “Nak Islael amatam sipsip pait-pakaĩ wandin endaiĩgot nan-mulĩm bi indaiĩgut.”

²⁵ Yesuli wĩndiĩ eĩnguk, gan tam wali endoĩ bĩmbi, kesĩnan mĩlelem tĩmbi ñĩnguk, “Wopum, nep kimit.”

²⁶ Wĩndiĩ eumbi ñĩnguk, “Wembe gwaĩngwalok nanaĩji yapma tĩkembĩ, kamotta emem wĩn tuop nĩm.”

²⁷ Eumbi ñĩnguk, “Wopum, wĩn kĩndem elaiĩ, gan molomjili nanaĩ nambĩmbi diĩp pilak wĩn kamotti wakan pa naĩ wĩn.”

²⁸ Wĩndiĩ eumbi nĩmbi eĩnguk, “Tam, nanandi-kĩlĩktiĩnga wĩn wopum. Nandiĩlaiĩ, wolok tuop inda-gamĩn.” Eumbi, wolongan wemban kĩndem daĩguk.

Yesuli amatam jĩmbatsiat asup ep tĩmbi kĩndem daĩngĩliĩ

²⁹ Tĩmbi Yesuli walinin piĩm ñam Galili distrik tombi, tuk guaĩ baliliĩ ñam kwet kĩmĩn no wolok lombi pi pakuk.

³⁰ Tĩmbi amatam asupgandi endoĩ biĩpi, amatam jĩmbatsiat yanaĩgĩp biĩngĩliĩ, wĩn ama kesik nĩm kuaĩ wakĩt ama kisi ba kesisi dalandan, ba dausi sipsipmĩn ba manji sipsipmĩn, ba jĩmbat diwĩn noli epmi epmĩn wakĩt asup yanaĩgĩp bĩmbi, Yesulok kuaĩ kuseinan ep bi kĩmĩn kolĩmbi, ep tĩmbi kĩndem daĩguk.

³¹ Ep tĩmbi kĩndem daumbi, amatamdi yambiĩngĩliĩ wĩn: ama manji sipmĩn kuĩngĩliĩ endi manda eĩngĩliĩ, ama kisi ba kesisi dalandan endi kĩndem daĩngĩliĩ, ama kesiti nĩm kuĩngĩliĩ endi kesiti kuĩngĩliĩ, tĩmbi ama dausi sipsipmĩn endi deiĩngĩliĩ. Wĩn yambiĩmbi yambi silĩkĩnembĩ, Islael amatamdi Anutu ni-wowoĩ tĩĩmaĩ en ni-kĩndem daĩngĩliĩ.

Yesuli ama 4,000 gĩta tam gwaĩngwanjii nanaĩ ep towiĩnguk

³² Yesuli gwaĩngwaĩii kiti-semum bĩmbi enguk, “Amatam ñali sandap tĩpet gĩt no nakita palĩmbi, nanaĩji talelak, wala tĩmbi nak blan ti-sembi, slak en-mulam ñaneliĩndok nĩm nandiĩlet. Nĩm kaĩbi, telak plon dausi kolĩmbi, katap tĩneliĩ.”

³³ Eumbi, gwaĩngwaĩiilĩ ñĩngĩliĩ, “Ñolok it kwet no nĩm pakaĩ, wala tĩmbi nĩndi nanaĩ denanin ep bĩmbi, amatam kĩmĩn wopum ñĩn ep towĩnambĩ, tuop ti-semek?”

³⁴ Eumbi, Yesuli en-nandiĩmbi eĩnguk, “Sĩnlok plaua nanaĩ nĩtek pat-samlak?” Tĩmbi endi eĩngĩliĩ, “Plaua kit diwĩn tĩpetgot, tĩmbi pis titip lakat sĩnik pat-nĩmlak.”

³⁵ Wĩndiĩ eumbi, Yesuli amatam enbĩm nandiĩmbi, kwelan pipakĩliĩ.

³⁶ Tĩmbi endi plaua nanaĩ kit tombon tĩpet wakĩt pis wĩn epmbi, Anutu weĩmĩmbi ombĩmbi, gwaĩngwaĩiila emumbi, amatam em-ta-ñaĩngĩliĩ.

³⁷ Tĩmbi endi gĩtik nanaĩ wĩn naĩbi na tokĩneĩngĩliĩ. Na tokĩneumbi, diĩp pakuk wĩn gwaĩngwaĩiilĩ ep dasiumbi, sandiĩ lik wopum kit tombon tĩpet tokĩneĩnguk.

³⁸ Wïn ama 4,000 nitepek endi nanañ nañgılıñ, gan tam ba wembe gwañgwa endok kunakunatsi nım epgılıñ.

³⁹ Yesuli wındiñ ti-talembi, amatam en-mulım ñaumbi, en kikeñ plon lombi, gwañgwañii gıt Magadan ka ndañ ñañgu k.

Yesu enlok kusei inda-dakleñguk

16

Yesulok kusei gama nım ka-nandi-tomgılıñ

¹ Tımbi Falisi gıt Sadusi ama diwın Yesuloñ biñgılıñ endi sısoñ tiñmıneliñdok ñındiñ niñgılıñ, “Kunum Molomdok gembın pakamlakta wın nında daut nımeñdok dik kundit engano sınık no tımbımbi kana.”

² Eumbi tambane enguk, “Maimdi pi sembepe tımbımbi, kunum gim daumbi, sindi ñındiñ pa eañ, ‘Desa nain kindem indaukak.’

³ Kwet salaumbi, mulukualı kunum masipmilak wala sindi ñındiñ pa eañ, ‘Gwi sasale inda-nımetak.’ Wındiñda sindi kunum kañbi, maim iletak ba gwi wıletak wın kindem ka-dakleañ. Gan sindi man ñındiñgıt nepek nek indalak wın kañbi, wolo kusei nım ka-nandi-dakleañ.

⁴ Nıtek tımbi ama man ñındiñgıt kuañ sindi kolan tımbi, Anutu bi-sınık tañpi, kundit engano kanep kiti-nandañ? Gan kundit no nım daut samum kanekalıñ. Nım. Ñın noñgangot kanekalıñ: wın plofet Yona indañmıñguk wındiñgangot indanamekak.” Yesuli wındiñ embi yambımbi pım ñañguk.

⁵ Tuk guañ tambon kandañ tımbi dumalaneliñdok ñañpi, gwañgwañiilı kamalambi, plaua nanañ no nım ep ñañgılıñ.

⁶ Tımbi Yesuli enguk, “Sındi Falisi gıta Sadusi endok plaua kımılı bendıla ka-kılıñ enekalıñ.” *

⁷ Wındiñ eumbi, nısiñgan e-nandi tımbi eñgılıñ, “Plaua nanañ nım tıke-bımiñ wala elak bek.”

⁸ Yesuli wın yambi-nandiımbi enguk, “Nekta sıngan ‘Plaua nım pat-nımlak’ wındiñ e-nandi-tañ? Biañgan nanandi-kılıktıñji wın lakat sınık pat-samlak.

⁹ Kusatna gama nım nandi-dakleañ bek? Nak plaua nanañ kit diwıngot wın tambıpi, ama 5,000 ep towiwambi, sindi dip palımbi, sandiñ lik 12 dasium tokñeñguk wın sindi nım nandi-tomañ ba?

¹⁰ Ba plaua kit tambon tıpet walı ama 4,000 ep towiwambi, dip palımbi, sandiñ lik wopum nıtek dasiñgılıñ?

¹¹ Nıtekte tımbi, sindi mandana nım nandi-dakleañ? Nak plaua nanañla nım et, wın nak Falisi gıt Sadusi endok plaua kımılı bendıla ka-kılıñ eneliñdok sanıt.”

¹² Wındiñ eumbi, kombıkmek ñındiñ nandi-dakleñgılıñ: endi nanandi Falisi gıt Sadosılı amatam emañ wala ka-kılıñ eneliñdok enguk, plaua kımılı bendı wala nım.

Yesu en nin sınık wın Petlı e-dakleñguk

¹³ Tımbi Yesuli gwañgwañii gıt it kwet no koi Sisalia Filipai wındiñ kandañ ñañguk. Ña tombi, gwañgwañiila en-nandi tımbi eñguk, “Amatamdi Amalok Nıñañ enda nin sınık pa eañ?”

¹⁴ Eumbi niñgılıñ, “Diwındi Yoane tuk ii-sem eumbi, diwındi plofet Elia nombo indauptok een ip wakan bek eumbi, diwındi plofet Jelemia ba plofet no damañgan kuñguk en wındiñ pa ganiñ.”

¹⁵ Wındiñ eumbi enı-nandiımbi eñguk, “Tımbi sınıla naka nin sınık pa nanañ?”

* **16:6:** Juda amatam endok nanandiñji gınañ ‘kımılı bendı’ wın nepek no walı diwın tımbi tambane wolo walan. Yesuli ñolok kımılı bendıla eñguk endi Falisi gıt Sadusi amalı amatam endaut manda juluñgan enbımbi nanandiñji kamalañguk wolo plon e-yout tiñguk.

¹⁶ Eni-nandumbi, Simon Petloli nĩnguk, “Dik Mesia, Anutu kuñgu molom endok Niñañ.”

¹⁷ Eumbi, Yesuli nĩnguk, “Simon Yoanelok niñañ, dik amatam diwin yapma kle-patañ. Nanandi win amalok nanin nim. Bepna kunum ginañ patak endi ganbim dakleñguk.

¹⁸ Wĩndiñda nak ñĩndiñ ganlet: koka kombilin Petlo kitilet, win Kawat. Timbi nak kawat wolok plon kikesiminnai yaplam gembilambi bendi wopum danekaliñ. Bendi wopum daumbi, kimdok gembĩli bo kikesiminnai ep timbi piuktok tuop nim.

¹⁹ Timbi Kunum Molomdok amatamñii yambi-dikñewiñdok nak gembĩ gamlet. † Dik nepek nola kwelan e-wiat ti-semumbi, Kunum Molomdok dainan wĩndiñgot wiawiat indaukak, timbi dik nepek nola e-wiat nim ti-semumbi, Kunum Molomdok dainan wĩndiñgot gama pat-semekak.”

²⁰ Wĩndiñ eñipi, kimsip kwambiñ ti-sembi, enla en Mesia, Anutuli ama wapmañ ni-mulektok e-kwambiñ dañguk win joñgo nim eelok enguk.

Yesu en mĩlap bembĩ kimbekak wala gwañgwañiila enguk

²¹ Nain wolonda Yesuli kusei kimpipi, nepek indañmekak wala gwañgwañiila ñĩndiñ en-siwikuk: endi Anutulok man tañgoneuptok Jelusalem it kwelan loumbi, Juda ama biesi gita tapma ama biesi ba endikñe manda nandi-tale ama endi mĩlap kusei kusei tiñminkaliñ. Tiñmumbi, Roma amali wĩlim kimbĩmbi, sandap tipet git no timbĩmbi, Anutuli timbi mĩlalekak.

²² Wĩndiñ eumbi, Petlo engan Yesu nañgipi, ña ni-ñombĩmbi ni-kimsip tiñipi, Anutuli kamaiuktok embi nĩnguk, “Wopum, mĩlap wandin sinik bo nim inda-gamekak.”

²³ Eumbi tambanem, Petlola ñĩndiñ nĩnguk, “Satan, dik wi! Dik Anutulok nanandi nim klelañ. Nim. Dik amalok nanandi klembi, telak masip ti-namlañ.”

²⁴ Wĩndiñ embi, gwañgwañii gitikta enbi eñguk, “Ama no en nak nep kle kuup nandilakta, endi enlok nanandinla nandum tlal timbĩmbi, endi kloñbatli tike bembĩ, nep kle kuuktok sanlet.

²⁵ Neta, no en kuñgun enlok kasileupi nandilakta, endok kuñgun pailmekak, gan no en naka timbi kuñgun bi-namlakta, endi kuñgun taletalen nimnat indañmekak.

²⁶ Tikap ama noli kwelalok nepenepek gitik kasilewik, gan siñgi en jimbĩñ piwik, nain wolonda nepek wali nitik tike-kimilek? Timbi kuñgun taletalen nimnat win bindambo nitik kasilewik? Win tuop nim.

²⁷ Kusei ñĩndiñda wĩndiñ elet: Amalok Niñañ endi Beulok gembin walalannat añeloñii yanañgipi undane biupi tilak. Undane bimek, amatam gitiktĩ ep tindinji nek tiñgiliñ wolok tuopkan tuanji emekak.

²⁸ Nak biañgan sinik sanba: ama ñi pakañ sindok boñgipsinan nanin diwĩndi gamañgot kwelan kuñilĩmbi, Amalok Niñañdi amatam yambi-dikñeuktok bi indaumbi kanekaliñ.”

17

Yesulok kusei win plofet ama git Anutu endi e-kwambiñ dañgiliñ

¹ Maim kit tambon noñgan taleumbi, Yesuli gwañgwañii tipet git no, win Petlo, Yakobo gita kwayañ Yoane, yanañgiliñbi, kwet jañgin ombap no wolok lombi, nisiñgan pakiliñ.

² Pakapi, gwañgwañiili kañilĩmbi, Yesulok piñgiu walan engano tikileñguk, win timan dai maim daut wandin, timbi dasindasin win kolsalen walalan sinik saleñguk.

† **16:19:** Grik manda plon Matayoli ñĩndiñ youkuk, “Nak Kunum Molomdok yama kii gametat.” Manda wolok walan win ñĩndiñ: Petlo git kikesimĩn endi Anutulok man tikembi, kwelan ñolok amatamdok yomji e-wiat ti-semañ ba kimilim pat-semektok eañ.

³ Tĩmbi platik sɪnɪk plofet ama tɪpet damañgan kuñgɪmɪk, wɪn Mose gɪt Elia, endɪ gwañgwañiiloñ indambi, Yesu gɪt manda e-nandɪ tɪñgɪlɪñ.

⁴ Wɪndɪñ tɪmbɪmbi, Petlolɪ Yesula nɪñguk, “Wopum. Nɪndɪ ñɪ pakamɪñ wɪn kɪndem sɪnɪk. Wala tɪmbi dɪk ñɪndɪñ nandɪwɪñda, nak it jala tɪpet gɪt no kɪndiletet, wɪn no dɪkok, no Moselok, no Elialok.”

⁵ Petlolɪ manda wɪndɪñ eñɪlɪmbi, mulukua walalan sɪnɪk walɪ platik sɪnɪk ep tɪmɪlɪmbi, mulukua gɪnañ nanin manda no ñɪndɪñ kɪtɪu pɪumbi eñguk, “Ñine nokok nɪñana sɪnɪk. Nak gɪnañnalɪ en kasɪlembi, enda wale kɪndem tɪñmɪlet, wala tɪmbi sɪndɪ endok mandan nandɪmbi kɪmɪt-klenekalɪñ.”

⁶ Tĩmbi gwañgwañiilɪ manda wɪn nandɪmbi, gembɪnjɪ pɪumbi, gapok pɪmbi, timanjɪ daut kwelan pɪñgɪlɪñ.

⁷ Gan Yesulɪ endoñ ñambi, ep kañbi enguk, “Mɪlalet! Sɪndɪ nɪm mɪsɪnelɪñ.”

⁸ Wɪndɪñ enbɪmbi, endɪ deimbi kañgɪlɪñ wɪn: Yesu en noñgan ilɪmbi kañgɪlɪñ.

⁹ Walinin kwet jañgɪn plon nanin pɪñɪpi, Yesulɪ gwañgwañiilɪ e-kɪmɪsɪp tɪ-sembi enguk, “Nepek ñɪn kalɪñ wolok kasat ama nimbek nola nɪm enɪnekalɪñ. Gamamek, Amalok Nɪñañ endɪ kɪmnan nanin mɪlalekak, wolondamek kɪndem enɪnekalɪñ.”

¹⁰ Tĩmbi gwañgwañiilɪ nɪ-nandɪmbi eñgɪlɪñ, “Wɪndɪñda kusei nekta endɪkñe manda nandɪ-tale amalɪ ñɪndɪñ pa eañ, ‘Plofet Elialɪ Mesialok telak dama tɪmbi bɪukak?’”

¹¹ Eumbi enguk, “Biañgan Elialɪ dama undane bɪmbi, amatam tɪ-pañgɪpañgɪle tɪ-semekak.

¹² Gan natna ñɪndɪñ sanlet: plofet no Elia wandin endɪ ikan bɪñguk, gan amalɪ endok kusei gama nɪm ka-nandɪ-dakleñgɪlɪñ. Endɪ nɪsɪlok nanandɪnjɪ klembi, kundit kolan kusei kusei tɪñmɪñgɪlɪñ. Tɪmbi Amalok Nɪñañla kolan wɪndɪñgangot tɪñmɪnekalɪñ.”

¹³ Wɪndɪñ eumbi, gwañgwañiilɪ Yesulɪ Yoane tuk ii-sem tɪ-kuñguk endok plon e-yout tɪmbi eñguk wɪn nandɪ-tomgɪlɪñ.

Yesulɪ nanandɪ-kɪlɪktɪla nepek bien sɪnɪk enguk

¹⁴ Yesu gɪt gwañgwañiilɪ tɪpet gɪt no endɪ amatam asuptɪ kɪmɪn tɪ-pakɪlɪñnan pɪ-tombɪmbi, ama nolɪ Yesuloñ bɪmbi, kesiinan mɪlelem tɪ-ñɪmbi nɪñguk,

¹⁵ “Wopum, dɪk nɪñanala blan tɪñmɪñ. Gwañgwa ñalɪ kwapmeñgan gɪnañ kamalalak nain wɪn tɪkeumbi, kɪm katap tɪmbi, komba gɪnañ ba tuk gɪnañ pa pɪumbi, pɪñgɪu kola sɪnɪk talak.

¹⁶ Nak gwañgwañgailɪ tɪmbi kɪndem danelɪñdok nañgɪpi bɪñat, gan endɪ tɪ-tlap bium patak.”

¹⁷ Wɪndɪñ eumbi, Yesulɪ tambane eñguk, “Amatam man ñɪndɪñgɪt kuañ sɪndɪ nanandɪ-kɪlɪktɪnjɪ nɪm pat-samumbi, kamakama tañ. Nak sɪn gɪta papata kunjit tɪlet! Nain nɪtek sɪnɪk sɪn gɪta gamañgot kuwambi, nandɪ-kɪlɪktɪ namnekalɪñ?” Wɪndɪñ embi, “Gwañgwa wɪn nokoñ nañgɪp bɪwɪt!” enguk.

¹⁸ Nañgɪp bɪumbi, Yesulɪ yal kolan gwañgwalok gɪnannan pakuk wɪn nɪ-ñombɪumbi poñañguk. Poñaumbi, wolongan gwañgwa walɪ kɪndem dañguk.

¹⁹ Nɪsɪñgan palɪñɪpi, gwañgwañiilɪ Yesuloñ bɪmbi nɪ-nandɪmbi eñgɪlɪñ, “Kusei nɪtekta tɪmbi nɪndɪ yal kolan wɪn kle-kotneñdok tɪpɪkamɪñ?”

²⁰⁻²¹ Eumbi enguk, “Nanandɪ-kɪlɪktɪnjɪ lakat sɪnɪk walɪ tuop nɪm. Nak biañgan sɪnɪk sanba: nanandɪ-kɪlɪktɪnjɪ wambɪñ mɪnjɪp tip mɪnam wandin pat-samekta, kundit gɪtɪk tɪnep nandañ wɪn kɪndem eumbi indauk, wɪn kwet jañgɪn ñala bo kɪndem nɪnelɪñ, ‘Dɪk mɪlapɪ da wolok ñau!’ nɪmbɪmbi, wolok tuop tɪmbek.” *

Yesulɪ enlok kuseila gwañgwañiila en-kaikta tɪ-semguk

* **17:20-21:** Nandɪ-tale ama dɪwɪndɪ manda kusip no gamañgot patak eañ. Wɪn ñɪndɪñ, “Ama nanañ gɪtɪk kɪmɪsɪp tɪñɪpi, nɪmolo tañ endɪñgot yal kolan ñandɪsɪ gumañ ep kle-semnelɪñdok, telak no nɪm patak.”

²² Yesulok gwañgwañii gítik endi Galili distrik kimin ti-palimbi, ñindiñ enguk, “Nain nim ombataumbi, Amalok Niñañ kanjikñiilok kisinan kimilimbi,

²³ wili kimbimbi, sandap tipet git no ñaumbi, Anutuli kimnan nanin timbi mlalekak.” Windiñ eu nandimbi, ginañji mlata sinik tañguk.

²⁴ Timbi Yesu gita gwañgwañii endi Kapaneam it kwelan ña tomgiliñ. Tombimbi, ama minem tapma it ti-dindim eelok epmañgiliñ endi Petloloñ bimbi ni-nandimbi eñgiliñ, “Endauti endi tapma ittok takis minem pa kimitak ba nim?”

²⁵ Eumbi niñguk, “Ba! Kimitak ñak.” Windiñ embi, it ginañ loñguk.

Lombi, manda gama nim eñlimbi, Yesuli ni-nandimbi eñguk, “Simon, dik nitek nandilañ? Kwelalok ama wapmañdi kena kusei kuseilok minem pa mekañ win denanin? Win niñañjiiloñ nanin mekañ ba ama diwisiiloñ?”

²⁶ Eumbi, Petloli eñguk, “Ama diwisiiloñ.” Eumbi niñguk, “Windiñda niñañjiili slak papi, takis minem nim pa kimikañ.

²⁷ Gan nim kañbi, ginañji tinda kolaumbi, gimbit ti-nimneliñ. Windiñda dik ñambi, tuk guañnan pis tiatia toa no kolim piwin. Timbi pis dama tiañeutañ endok man tambipi, minem kwandai no man ginañ paletak kautañ win tike bimbi, enda emekañ. Minem wali nitettok takislok tuop timbetak.”

Yesuli Ama Wapmañlok kapmalnan kuñgula gwañgwañii eni-daut ti-semguk

18

Kunum Molomdok giñgitñii pakañ endok boñgipsinan nindi loloñ sinik yañ?

¹ Nain wolonda gwañgwal Yesuloñ bimbi ni-nandimbi eñgiliñ, “Kunum Molomdok giñgit boñgipninan nindi loloñ sinik yañ?”

² Eumbi, Yesuli gwañgwa tip no kitñimbum bimbi, boñgipsinan kimipi

³ enguk, “Nak biañgan sinik sanba: tikap sindi ginañ nanandinji nim tambanembi, gwañgwa bisat nomik nim indaneliñda, sindi Kunum Molomdok giñgitñii nim indanekaliñ.

⁴ No en kayombinembi, gwañgwa tip ñandin indalakta, en wakan Kunum Molomdok giñgitñiilok boñgipsinan loloñ sinik patak yañ.

⁵ No en naka nandimbi, gwañgwa ñandin nola not tiñmilakta endi wakan naka not ti-namlak.

⁶ Gan no en gwañgwa koi nimnat ñandin ñali nandi-kilikti ti-namlak wandin no ni-tiañeumbi, yom plon pipilakta ama wali blangandok. Neta, Anutuli mlap wopungan miukakta timbi. Endi kundit wandin gama nim tiñlimbi, kawat wopum no bim plon topmbi, tike kolim tuk kimbini ginañ pumda wali mlap lakat indaimek.

⁷ Kwelalok amatam endi blasiñgandok. Neta, nain tuop nepek kusei kuseili yom plon ep tiañenepi inda-semañ. Gan nepek wandin win nindi timbi inda-semalak en Anutuli mek ti-lamilekak.

⁸ Windiñda dik kika ba kesika tombonli yomdok sisoñ plon gapilim pipilañda, kak dombi kolim ñaumbi, kika ba kesika tombongot kumbi, kuñgu taletalen nimnatnan loukañ. Nim kañbi, kika ba kesika tipelatkan kukapi, komba nim pa kimplaknan wandiñ gep kolim piuañ a.

⁹ Ba dik dauka tombonli yomdok sisoñ plon gapilim pipilañda, dauka win gitnei kolim ñaumbi, dauka tombongot kumbi, kuñgu taletalen nimnatnan loukañ. Nim kañbi, dauka tipelatkan kukapi, jimbini dok komba galk ginañ gep kolim piuañ a.

¹⁰⁻¹¹ Sindi kuñgunji ka-kiliñ enekaliñ. Nim kañbi, gwañgwa kosi nimnat wandin endoñnan nanin nola nandum tlal timbimbi, en timbi kolaneliñ. Neta, nak ñindiñ

sanba: añelo gwañgwa wandin yambi-dikñeañ endi kunum ginañ kumbi, enda timbi kwapmeñgan Bepna kunum ginañ patak endoñnan kindem ña indañ. *

¹² Sindi nitek nandañ? Tikap ama nolok sipsip 100 palmek, timbi noñgan no pailim kak biwik ba? Nim a. Endi 99 yambium kwet jañginnan palimbi, ña noñgan no pait-patak win lonjiwik.

¹³ Nak biañgan sanba: endi sipsip 99 enda silisili tilak, gan noñgan pailim timbi indalak enda silisili wopum sinik tilak.

¹⁴ Windiñgangot Bepsi kunum ginañ patak endi gwañgwa koi nimnat wandin endoñ nanin no nim pailetok nandilak.”

Sambatnii git manda ti-dindim eelok telak

¹⁵ Yesuli yousimbi enguk, “Nokok sambatnai sindoñ nanin noli yom ti-gamumbi, dik ñam sitekan papi, kusei daulmekañ. Timbi endi mandaña nandim tike-kiliñ elakta, endi bindambo not ti-gambi, dikok sambat indaukak.

¹⁶ Ba endi mandaña wilekta, ama noñgan ba tipet yanañglimbi endoñ ñanekaliñ. Timbi nokaili manda gitik ama wolok plon kit yout tilañ win e-gembilanekaliñ, endikñe mandali molo manda elak wolok tuop. ✨

¹⁷ Ba endi mandanji wit kak kolekta, ama win kikesimindok kisinan kimilekañ. Kikesmindok manda windiñgangot wit kak kolekta, enda nandimumbi, endi takis epep ama ba ama Anutu nim nandi-kilikti tiñmañ endok tuop timbekak.

¹⁸ Nak biañgan sanba: sindi nepek nola kwelan e-wiat ti-semumbi, Kunum Molomdok dainan windiñgot wiawiat indaukak, timbi sindi nepek nola e-wiat nim ti-semumbi, Kunum Molomdok dainan windiñgot gama pat-semekak.

¹⁹⁻²⁰ Timbi nak yousimbi ñindiñ sanba: ama tipet ba tipet git no endi nokok kotna plon kimin tañda, nak en gita patet, wala timbi sindoñ nanin ama tipet endi kwelan ñolok ginañjet kiulim noñgan timbim, nepek nola ba nola nimolo timbimbi, Bepna kunum ginañ patak endi nandi-semekak.”

Notniilok yomji nain tuop bi-semlok

²¹ Timbi Petloli Yesuloñ bimbini nikañbi eñguk, “Wopum. Notna noli yom pa tinamumbi, nain nitek yomin biñmetat? Nain 7got biñmet wali tuop ba?”

²² Eumbi niñguk, “Nain 7got nim a. Dik 70 im 7 biñmi-tañaukañ, win yom bimbi tiñipi nim kunakunattok elet.

²³ Kusei ñindiñda timbi windiñ elet: ama wapmañ noli nepek tiñguk windiñgangot Kunum Molomdi giñgitñii yambi-dikñelak. Ama wapmañ wali kena amañiil nepek slak epgiliñ wolok kinjan ombiñmneliñdok en-tiañeñguk.

²⁴ En-tiañembi, kena kusei kimilimbi, ama no nañgip biñgiliñ endoñnan kinjan ombiñmektok palmiñguk win minem 45 milion. †

²⁵ Endi minem win ombiñmektok tuop nim, wala timbi ama wapmañdi minem diwin epmektok nandiñipi, kena gwañgwañii ñindiñ tineliñdok enguk: endi ama en wakit tam gwañgwañii ba nepenepek gitik palmilak win epbi, tualok kimitneliñdok enguk.

²⁶ Windiñ eumbi, kena ama wali ama wapmañdok kesinan milelem timbi, ñindiñ ni-blambla eñguk, ‘Ama wapmañna, blan ti-nambi, naingot namumbi, nak kinjan tuopkan ombi-gam-taleutat.’

²⁷ Timbi ama wapmañdi ama wala blan ti-ñimbi, kinjan wopum palmiñguk win gitik biñmimbi, kak slak bium ñañguk.

* **18:10-11:** Nandi-tale ama diwindi manda kusip no gamañgot patak eañ. Win ñindiñ, “Neta, Amalok Niñañ endi amatam yomjila timbi pait-pakañ epmektok indañguk.” ✨ **18:16:** Lo 19:15 † **18:24:** Yesuli minem kunakunat eñguk win wopum sinik. Minem wali ama 10,000 endi gwilat 15 gitik kena tiñgiliñ endok tuanji.

²⁸ It ginañ nanin pi ñañpi, kena gwañgwa nol no timbi indañguk, endoñan kinjan ombiñmektok palmiñguk win minem 100. † En wakan timbi indambi, bim plon tike kandipi niñguk, ‘Dik minem slak tikeñguñ win ñindañgitañgan ombi-namñ!’

²⁹ Timbi noll+ kesinan milelem ti-ñimbi, ñindañ ni-blambla eñguk, ‘Dik nandi-nambi, nain namumbi, nak kinjan ombi-gametat.’

³⁰ Eumbi nandi-kimnemi, it kwambiñ ginañ nañgip ña kimpi ñindañ niñguk, ‘Kinjan ombi-tale-namumek gep pisattok’.

³¹ Timbi noliil+ kundit win ka-nandimbi, ginañji+ biañgan mlataumbi ña ama wapmañ kasat tiñmi-taleñgilañ.

³² Tiñmi-taleum nandimbi, kena ama win bindambo ni-tiañemi ñindañ niñguk, ‘Ama kolan papait, dik nan-blambla eumbi, nak blan ti-gambi, kinjanna wopum win kak bi-gamit.’

³³ Nitek timbi, nak bi-gamit, gan dik windiñgangot nokala blan nim timbi biñmiñañ?’

³⁴ Windiñ embi, ginañ komba diumbi, mik amaloñ nañgip ñambi enguk, ‘Sindi nain tuop kena gim miumbi, endi kinjanna wopum win ombi-nam-taleumek, wolonda sindi kañbiumbi piukak.’ ”

³⁵ Yesuli e-yout manda windiñ en-talembi eñguk, “Sindi noñgan noñganli+ ginañji+ gitikti+ nosiilok yomji+ nim bi-sem-taleneliñda, Bepna kunum ginañ patak endi windiñgangot noñgan noñgan sindok yomji+ nim bi-sameka k.”

19

1 Yesuli manda windiñ e-talembi, Galili distrik bimbi, Juda amatamdok kwelan Jodan tuk dat kandañ patak wandiñ ñañguk.

2 Timbi amatam asupgandi en kle ñaumbi, jimbatsiat ep timbi kindem dañgilañ.

Wapatam Anutuli ep kiukuk win amali nim tambiktok

3 Timbi Falisi ama diwindi Yesuloñ bimbi, ti-kuyuk tiñminipi ni-nandimbi eñgilañ, “Dik nitek nandilañ? Damañgan Moseli endikñe manda kimit-nimguk wolok tuop ama noli enlok nanandinla nepek kusei wala ba wala tam+n kle-kolek ba nim?”

4 Eumbi tambane enguk, “Manda youyoulin ñin patak win sindi pinat nandimbi kamalañ bek. Nain kusei kimikimilinan Anutuli ama ep timbi indañgimik. ✧

5 Timbi ñindañ eñguk, ‘Kusei windiñda amali meñ beu yambimbi, tam+nnat gali-kwambiñ daumbi, piñgipset noñgan indayamik.’ ✧

6 Windiñda nak ñindañ sanlet: endi piñgip noñgan indambi, nombo tipet nim tamik. Wala timbi wapatam Anutuli ep kiukuk win amali nim tambiktok.”

7 Timbi Falisi amali ñindañ niñgilañ, “Tikap windiñda, nitek timbi Moseli endikñe manda ñindañ kimikuk: ama no tam+n kle-kolektok nandilakta, endi manda no wolok tuop youp miñmi kleum ñaukak?” ✧

8 Eumbi enguk, “Sin bamba bep pañjiilok ginañ kwambindanjila timbi Moseli nandi-sambi, tam kindem ep kleneliñdok eñguk. Gan nain kusai kimikimilinan win windiñ nim pakuk.

9 Windiñda timbi nak ñindañ sanba: ama no tam+n telak joñgo nim kuñguk win kleum ñaumbi, komblin tilak endi telak joñgo kulak.”

10 Timbi gwañgwañiili tam kle-kokottok plon Yesu ñindañ nimbi eñgilañ, “Tikap windiñda, amali tam nim timbi slak palekta win kindem.”

11 Eumbi enguk, “Ama Anutuli ep timbi pañgitalak endiñgot manda win guma tikeañ, ama gitikkandi nim.

† 18:28: Yesuli minem kunakunat eñguk win lakat sinik, sandap 100 wolok kenalok tuangot. ✧ 19:4: Stat 1:27, 5:2 ✧ 19:5: Stat 2:24 ✧ 19:7: Lo 24:1

¹² Nandañ. Kusei ñindiñda ama diwisili tam nim epmañ: win diwin nolok piñgipsi kolan indañgiliñda timbi slak pakañ. Timbi diwin nolok piñgipsi komblin inda-satalok gembin win ama nis dombu kokiliñ, wala timbi tam nim tikem slak kuañ. Timbi ama diwin noli Kunum Molomdok kenan tineliñdok tam nim timbi slak pakañ. No en manda ñin nandi-daklelakta endi tikeukak.”

Kunum Molomdok giñgit win nin?

¹³ Timbi amatamdi gwañgwa bisat Yesuli kii endok plon kimipi nimolo ti-semektok endoñ yanañgip biñgiliñ. Bumbi, gwañgwañili enombiñgiliñ,

¹⁴ gan Yesuli ñindiñ enguk, “Kunum Molomdi ama ñandisi enlok giñgitñii yambidikñelak, wala timbi gwañgwa bisat yambiumbi nokoñ bawit, telak masip nim ti-semneliñ.”

¹⁵ Windiñ embi, kii gwañgwa bisattok plon kimipi, gwilam ti-sem-talembi, walinin pim ñaṅguk.

¹⁶ Timbi ama noli Yesuloñ bumbi niñguk, “Endaut, nak kuṅgu taletalen nimnat kasileuttok ep tindin kindem nek timbettok nandilañ?”

¹⁷ Eumbi niñguk, “Kusei nekta dik nokoñ bumbi, nepek nek ñali kindem sinik wala nan-kalañ? Anutu en noñgangot endi kindem, wala timbi dik en gita nain taletalen nimnat kuuñdok nandilañda, endikñe mandan tañgonembi kleukañ.”

¹⁸ Eumbi, ama wali Yesu ñindiñ ni-nandiñguk, “Dik endikñe manda dek ñala sinik elañ?” Eumbi niñguk, “Endikñe manda ñala elet: dik ama nim wili kimbekak, telak joṅgo nim kuukañ, kumbu nim timbekañ, ama no manda plon patak endok siṅgin joṅgo nim siukañ,

¹⁹ meṅga beka giñgiṅgan ti-semekañ, timbi ditnala nandilañ windiñgangot nokaila nandukañ.” ✧

²⁰ Eumbi, ama sim endi niñguk, “Endikñe manda gitik win nak ikan tañgonembi kle-talelet. Gan nepek nek wala sinik gamañ tipikalet?”

²¹ Eumbi niñguk, “Tikap dik Anutulok nanandin gitik kle-taleup nandilañda, dik ña nepenepeka gitik tuatualok kimilim tua-taleumbi, minem win epmbi, ama pimbiniñsila em-taleumbi, tuaṅga kunum ginañ inda-gamekak. Windiñ ti-talembi, bi nep kle kuukañ.”

²² Ama simdi manda win nandimbi, nepenepek asup palmiñgukta timbi ginañ kolaumbi gwililambi bim ñaṅguk.

²³ Timbi Yesuli gwañgwañiila enguk, “Nak biaṅgan sinik sanba: ama minem kwilikwilinat noli Kunum Molomdok giñgit indauktok nandilakta endi gliñgliñnat.

²⁴ Nak bindambo ñindiñ sanba: kamel noli lik bemdok ginañ gik wolok ña tombep nandiwikta endi kena kwambiñ timbek. Timbi ama kwilikwilinat no Anutulok giñgit indaup nandilakta endi windiñgangot kena kwambiñ timbekak, gan endok kenan win kamellok kenan maklelak.”

²⁵ Gwañgwañili manda win nandimbi, kolan sinik silikñembi eṅgiliñ, “Tikap windiñda, nindi Anutulok giñgit tuop indauk?”

²⁶ Windiñ eumbi, Yesuli dindimgan yambimbi enguk, “Amali windiñ tindilok tuop nim, gan Anutuli nepek gitik win tuop ti-taleuk.”

²⁷ Timbi Petloli tambanembi niñguk, “Kalañ. Nindi nepenepekn gitik bi-talembi bumbi, dik gep kle kuamiñ, wala timbi nindi tuan nek tikenekamiñ?”

²⁸ Eumbi enguk, “Nak biaṅgan sinik sanba: Anutuli nepek gitik timbi kaitaumek, Amalok Niñañ endi ama wapmañdok pipapipat plon pipapi, kusei kimipi, amatam gitik yambidikñeukak. Wolonda ama 12 nep kle kuañ sindi bo ama wapmañdok pipapipat plon pipapi, Israel ama sambat 12 yambidikñenekaliñ.

²⁹ Tĩmbi no en naka tĩmbi il ba dal kwayañii ba wiwii ba meñ beu ba gwañgwa bĩsali ba nanañ kenan ba nepek wĩn gĩtik bi-taleñgukta, Anutulĩ wolok tambon nain asupgan yousĩñmi-ta-ñambi, kuñgu taletalen nĩmnat wakĩt mĩukak.”

Kunum Molomdi gĩñgĩtĩii siloñ ti-semalak

³⁰ Yesuli yousĩmbi enguk, “Nain taletalenan ñĩndĩñ indaukak: ama asup nin endĩ man ñĩndĩñgĩt ama dĩwĩsilok dausĩnan damandama tañ endĩ siñgi sĩnĩk itnekalĩñ, tĩmbi siñgi sĩnĩk bañ endĩ d amandama itnekalĩñ.

20

¹ Nekta, Kunum Molom wĩn endĩ wain kena molom nolĩ kena gwañgwañii entiañembi yambĩ-dĩkñeñguk wandin. Kwet salaumbi, kena molom walĩ kĩmĩn kwelan ñambi, kena gwañgwa dĩwĩn epmepi,

² kena nain noñgan wolok tuan en-indaumbi nandum tuop tĩmbĩmbi, kena gĩnañ en-mulĩm ñañgĩliñ.

³ Tĩmbi kwet ip sala-sĩnĩk taumbi, ama walĩ nombo ñambi, ama dĩwĩn kenala nĩm ñañañ kĩmĩn kwelan slak palĩmbi yambĩmbi,

⁴ ñĩndĩñ enguk, ‘Sĩndĩ bo ña wain kenana tĩmbĩmbi, kena tĩnetañ wolok tuan sametet.’ Wĩndĩñ eumbi, wain kena tĩndĩla ñañgĩliñ.

⁵ Tĩmbi maim boñgĩp palĩmbi, kena molomdi bĩndambo ña ama dĩwĩn kena tĩñmĩnelĩndok en-mukuk. Tĩmbi maimdi gama nĩm pi-sembeñĩliĩmbi endĩ wĩndĩñgangot tĩnguk.

⁶ Tĩmbi kwet kĩlĩmekĩlĩmelok tĩmbĩmbi, bĩndambo ñambi, ama dĩwĩn kena nĩm tĩndĩn slak pakĩliñ ep tĩmbi indaumbi enguk, ‘Sĩndĩ nekta sandap ombap kena nĩm tĩmbi slak palĩmbi, timlala tilak?’

⁷ Eumbi nĩñgĩliñ, ‘Nimbek nolĩ kena no nĩm nĩmĩk.’ Eumbi en-mupi enguk, ‘Ale, sĩndĩ bo ñambi, wain kenana gĩnañ kena tĩmbĩt.’

⁸ Kwet kĩlĩm eumbi, wain kena molomdi kena ka-dĩkñe amala nĩmbi eñguk, ‘Dĩk kena gwañgwa kiti-semum bĩumbi, tuanji emañ. Emepi, siñgi bĩliñ endoñan kusei kĩmĩpi em ta-ña, dama bĩliñ enda siñgi emu talewĩn.’

⁹ Tĩmbi kena ka-dĩkñeli ama kwet bĩpmem tĩmbĩmbi, kena kusei kĩmĩkĩliñ enbĩm bĩumbi, kena nain noñgandok tuan em-taleñguk.

¹⁰ Emumbi, dama bĩñgĩliñ endĩ ‘Tuan tĩke lo nĩmetak bek’ em nandĩñgĩliñ, gan ka-dĩkñeli ama noñgan noñgan enda bo kena nain noñgandok tuan emguk.

¹¹ Tuanji tĩkeñĩpi, kusei kĩmĩpi, kena molomda em balep ti-ñĩmbi

¹² eñgĩliñ, ‘Siñgi bĩliñ endĩ kena nain dumangot tĩliñ, gan nĩndĩ sandap ombap maim kwambĩñ gĩnañ kena piñgĩp gawalat ti-patnambi kĩlĩm elak. Nekta sĩnĩk siñgi bĩliñ en gĩta tuan walan noñgangot nĩmlañ?’

¹³ Wĩndĩñ eumbi, kena molomdi endoñnan nanin nola ñĩndĩñ nĩnguk, ‘Notna, nak kolan nĩm ti-gamlet. Dĩk kena nain noñgandok tuanla gan-nandĩwambi, nandum tuop tĩk wĩn.

¹⁴ Wala tĩmbi mĩnemga tĩkembali ñau. Nak mĩnem gamĩt, wĩndĩñgan siñgi bĩliñ emepi nandĩt.

¹⁵ Nak natnalok mĩnem wĩndĩñ ba wĩndĩñ tĩmbep nandĩmbi, kĩndem tĩmbet. Nak gĩnañ siloñ ti-semlet, wala dĩa nĩsilok tañgan yambĩ-gimbĩt tĩlañ ba?’ ”

¹⁶ Yesuli e-yout manda wĩndĩñ embi enguk, “Wĩndĩñda ama man ñĩndĩñgĩt siñgi sĩnĩk bañ endĩ damandaman itnekalĩñ, tĩmbi damandaman bañ endĩ siñgi sĩnĩk itnekalĩñ.”

Ama Wapmañ Yesuli indañgan il kwelnan Jelusalem loñguk

Ama Wapmañ Yesu endĩ kena nek tĩmbektok indañguk?

17 Tĩmbi Yesulĩ Jelusalem lo ñaupi, gwañgwañii 12 kitĩ-semum bĩumbi, nĩsiñgan telak telak ñañĩpi enguk,

18 “Nandañ! Nĩndĩ lokap, Jelusalem tomnambi, Amalok Nĩñañ tĩkembali, tapma ama biesĩ ba endĩkñe manda nandĩ-tale ama endok kisi plon kĩmĩlĩm loukak. Tĩmbi endĩ manda plon kĩmĩpi, wĩlĩ kĩmbektok manda embi,

19 Roma amalok kisi plon kĩmĩlĩmbi, endĩ Amalok Nĩñañ endok plon nĩ-sasale manda embi waipmbi, tĩkem kloñbat plon wĩlĩm kĩmbekak. Tĩmbi maim tĩpet gĩt no tĩmbĩmbi, Anutulĩ en kĩmnan nanin tĩmbĩ mĩlalekak.”

20 Tĩmbi Yesulĩ kĩmbektok en-taleumbi, Sebedilok tamĩn endĩ nĩñañiit tĩpet, wĩn Yakobo gĩt Yoane, en gĩta Yesuloñ bĩmbi, mĩlelem tĩ-ñĩmbi, nepek no nandĩñmektok nĩñguk.

21 Tĩmbi Yesulĩ nĩ-nandĩmbi eñguk, “Dĩk nekta nandĩlañ?” Eumbi nĩñguk, “Dĩk ama wapmañ indambi, amatam yambĩ-dĩkñeukañ nain wolonda nandĩ-nambi, nĩñanait tĩpet ñalĩ bo ama wapmañ indambi, kĩka dĩndĩm ba kepmanan pipatemĩktok nandĩlet.”

22 Eumbi, Yesulĩ nĩñañiit ñĩndĩñ enguk, “Sĩtĩ nĩtekte eamĩk wĩn nĩm nandĩ-dakleamĩk. Nak mĩlap bemetat * wĩn sĩtĩ tuop bemdekamĩk ba?” Eumbi nĩñgĩmĩk, “Nĩtĩ tuop.”

23 Wĩndĩñ eumbi enguk, “Sĩtĩ biañgan nokok mĩlap bemdekamĩk, gan nĩndĩ kĩtna dĩndĩm ba kepma kandañ pilekak wĩn natna ewa taleuktok tuop nĩm. Pipapat wĩn Betnalĩ ama dek endĩ engan epmep nandĩlak enda tĩ-wĩlĩ dĩkñe tĩ-semguk.”

24 Tĩmbi gwañgwañii 10 endĩ manda wĩn nandĩñgĩlĩñda, dakwaya tĩpetta gĩnañjĩ komba dĩñguk.

25 Gan Yesulĩ gwañgwañii gĩtĩk kitĩ-semum bĩumbi enguk, “Sĩndĩ kwelalok yambĩ-dĩkñe ama endok ep tĩndĩnjĩ nandĩ-taleañ: amatamdok kuñgun ba kĩm wĩn ama wapmañjĩlok kiinan patak, tĩmbi ama loloñdĩ pĩmbĩñesĩla endĩkñe mandanjĩ kwambĩñ enbi, tañgonem klenelĩñdok gĩñgĩneañ.

26 Gan sĩndok boñgĩpsĩnan wĩndĩñ nĩm tĩlok. Nĩm sĩnĩk. Sĩndoññan nanin no en wopum kuuktok nandĩlakta, endĩ noliilok tĩplaplaenĩ kuukak.

27 Tĩmbi no en sĩndok telak damanjĩ kuuktok nandĩlakta, endĩ kena gwañgwañjĩ sĩlanin kumbi,

28 Amalok Nĩñañ tĩñguk wolok tuop tĩmbekak. Endĩ amatam asup ep tĩmbĩ platambi, endok kĩnjan kĩmbektok ama sĩnĩk indañguk, endĩ en tĩmbĩ platanelĩñdok nĩm.”

Ama tĩpet dautset sisipmĩn endĩ Yesu en ama wapmañ wĩn nandĩ-dakleñgĩmĩk

29 Yesulĩ gwañgwañii gĩt Jeliko it kwet bim ñañĩlĩmbi, amatam kĩmĩn wopumdi en kle ñañgĩlĩñ.

30 Tĩmbi ama tĩpet dautset sisipmĩn endĩ telak pawan pi pakĩmĩk. Endĩ Yesulĩ yapma kleup tĩmbĩm nandĩmbi, wolongan kĩtĩmbi nĩñgĩmĩk, “Devittok Komblin, dĩk nĩta blan tĩ-nĩmĩñ.”

31 Endĩ wĩndĩñ kĩtĩumbi, amatam asuptĩ enombĩmbi, en-kĩmĩsip tĩñgĩlĩñ, gan endĩ wopungan kĩtĩmbi nĩñgĩmĩk, “Wopum, dĩk Devittok Komblin, nĩta blan tĩ-nĩmĩñ.”

32 Eumbi, Yesulĩ wĩñga ipi kĩtĩ-sembi enguk, “Sĩtĩ nĩtek tĩ-samettok nandamĩk?”

33 Eumbi nĩñgĩmĩk, “Wopum, nĩtĩ dĩk dautnet tĩmbĩ tom-nĩmeñdok nandamĩk.”

34 Tĩmbi Yesulĩ blan tĩ-sembi, dautset kiilĩ tĩke-kaumbi, wolongan dautset tombĩmbi, nepenepek kañbi, Yesu kle ñañgĩmĩk.

* 20:22: Yesulĩ mĩlap bembemla eñguk wĩn endĩ Grik manda plon ñĩndĩñ eñguk, “Nak tuk wĩtna tĩke lombi nambetat wĩn sĩtĩ tuop tĩke lombi nandekamĩk ba?”

21

Yesulí ama wapmañ nomík Jelusalem loñguk

1 Yesu gít gwañgwañii endí Jelusalem it kwet tímbe dumalaumbi, Oliv kwet jañginnan lombi, Betfage it kwelan tomgíliñ. Tomñilímbi, Yesulí gwañgwañiit típet en-mupi

2 enguk, “Sítí it kwet da patak wolok ñandekamík! Ñam tombi, wolongan doñki nínáñat toali ep top yambiyambin kandetamík. Kañbi písap yanañgípi bít! ”

3 Tíkáp nimbek noli sambímbi san-kaumbi, ñíndíñ níndekamík, ‘Molomdí doñki kena emektok nandílak. Tímbe platik síník yambiumbi yanañgímbi bíndetamík.’ ”

4 Yesulí doñkila eñguk wín endí plofet ama noli damañgan kumbi manda eñguk walí bien inda-dakleuktok tíñguk. Manda wín ñíndíñ,

5 “Saiondok * amatam ñíndíñ enbím nandíwít: Ama wapmañjí endí síndí sepmektok bí-samlak. Endí kayombínembi, doñki plon pipatak, wín doñki sim wolok plon pipapi bílak.” ✧

6 Tímbe gwañgwa típet endí ñámbi, Yesulí kena manda enguk wolok tuop tímbe,

7 doñki me nínáñ yanañgípi, Yesuloñ bíñgímík. Bímbi, sauloñjet kiundepi, doñki plon kímímbi, Yesulí wolok plon lo pipapi ñáñguk.

8 Tímbe amatam kímín wopum endoññan nanin asupgandí endok koi gíñgít tíkeloneliñdok sauloñjí telak plon samba eñlímbi, díwíndí komba sak kiyat dombímbi mep bímbi, wíndíñgot telak plon ipane-ta-ñáñgíliñ.

9 Tímbe amatam Yesu síngi dama tímbe kleñgíliñ endí enda Mesia nímbe, ñíndíñ yous+yousíñgan kítímbe eñgíliñ,

“Ama wapmañ Devít endok Komblin bílak, koi tíke-lowít!

Molomdí ama ñín ama wapmañní kuuktok ní-mukuk en wakan gwílam tíñmen!

Anutu kunum gínañ patak endok koi tíke-lona!” ✧

10 Yesulí Jelusalem it kwelan ama wapmañ nomík lo tombímbi, wínasi gítíktí wín ka sílíkñembi, “Wín nin?” e-nandíñgíliñ. E-nandumbi,

11 amatam kímín wopumdí tambane e-ta-ñáñgíliñ, “Ñín plofet Yesu en Nasalet it kwet, Galili distrik nanin.”

Yesulí tapma ilan gembín daut semguk

12 Tímbe Yesulí tapma it sañ jimba gínañ lombi, kímíli tua tímbe, mínem kena tí-pakíliñ lo yambímbi, nandum tuop ním tíñguk. Wíndíñda endí ama tapma tíndílok nepenepek kímílim tuañgíliñ gítík ep klembi, ama mínem tambo mán kena tíñgíliñ endok kímíkímítsí wakít moník tuatualok kímíkíliñ endok pipapatsí wíli tombolímbi,

13 ñíndíñ enguk, “Anutulok manda no ñíndíñ youyoulín patak, ‘Nokok itna wín nan-wowoñ tíndílok it een’. ✧ Gan kímíli tua ama síndí it ñín tímbe kumbu amalok pat-sembe it nomík tílak.”

14 Yesulí tapma it sañ jimba gínañnan palíñlímbi, ama kesít ním kuñgíliñ gít ama dausí sípmísípmín endí endoñ bímbi, ep tímbe kíndem dañguk.

15 Tímbe wembe gwañgwa wadíñ pakíliñ endí ñíndíñ kítíñgíliñ, “Ama wapmañ Devítok Komblin endok koi tíke-lowít!” Tapma ama biesí gít endíkñe nandí-tale ama endí manda wín nandímbi, Yesu kundit kíndem engano asup tíñguk wín kañbi, gínañjí komba dímbi,

* **21:5:** Jelusalem it kwet koi no wín Saion. Plofetti ‘Saiondok amatamla’ eñguk endí Jelusalem nasi ba Israel amatam gítík endok plon ep yout tíñguk. ✧ **21:5:** Aisaia 62:11, Sekeraia 9:9 ✧ **21:9:** Kap 118:25-26 ✧ **21:13:** Aisaia 56:7

16 ñĩndiñ nĩ-nandiñgĩliñ, “Endi Mesia ganañ wĩn dik nandiñlañ ba?” Eumbi tambane enguk, “Ba wĩn nandiñlet ñak. Gan sĩndila Ama Wapmañ Devitti Wopumla ñĩndiñ nĩnguk wĩn pinapi nandi-kamalañ bek, ‘Dik wembe gwañgwa tip ba wopum ep tĩmbi pañgĩtaumbi, gan-tĩke-loumbi kĩndem dalak.’” ✧

17 Wĩndiñ embi, ama biesi yambimbi, Jelusalem nanin Betani it kwelan ñambi, wandiñ dounguk.

Yesuli komba fik no nĩ-suambalĩmbi yañetañguk

18 Kwet salaumbi, Yesuli Jelusalem undane ñañĩpi, nanañ gawat tĩnguk.

19 Tĩmbi deium ñaumbi, komba fik no telak pawan palĩmbi kañguk. Kañbi, ñasiñgan kuseinan ña bienla deium loumbi, lonji ka-tĩlapi, sakgot kañguk. Kañbi, komba fik nĩ-suambapi eñguk, “Dik bienga nombo nĩm laliukañ, nĩm sĩnik.” Eumbi, wolongan komba fik wali yañetambi kĩmĩnguk.

20 Gwañgwañiili wĩn ka sili-kĩnembĩ eñgĩliñ, “Nĩtek tĩmbi, komba fik ñali platik sĩnik kĩmbi yañetalak?”

21 Eumbi, Yesuli tambanembĩ enguk, “Nak biañgan sĩnik sanba: tĩkap sĩndi gĩnañ tĩpet nĩm tĩmbi, Anutu biañgan nandi-kĩlikti tĩnĩmĩ-kuneliñda, nak kundit komba fik ñala tĩt wĩndiñgangot sĩndi bo tĩneliñ. Tĩmbi wakangot nĩm ya. Tĩkap sĩndi kwet jañgĩn ñala ‘Mĩlapi, tuk kimbĩn gĩnañ pi!’ nĩmbĩmbi, gumañ wolok tuop indawik.

22 Sĩndi Anutula nepek no ba no tĩmbektok nĩmolo tĩ-ñĩmbi, nandi-samektok nandi-kĩlikti tañda, wĩndiñ inda-samekak.”

Yesuli nindok manla kena pa tĩnguk wala nĩ-nandiñgĩliñ

23 Yesuli tapma it sañ jimba gĩnañ lombi, amatam enĩ-daut tĩ-semguk. Enĩ-daut tĩ-sem-palĩñĩmbi, tapma ama biesi gĩta Islael amalok ama biesi endi endoñ bĩmbi, nĩ-kañbi eñgĩliñ, “Nĩndi ganbĩmbi, kundit ñandin pa tĩlañ? Ba nindok mandanla ba gembĩnla wĩndiñ pa tĩlañ?”

24 Eumbi tambane enguk, “Nak bo nepek nola san-nandutet. Dĩndĩm tambane nanĩnetañda, nak bo nindok mandala kundit wandin sĩnik pa tĩlet wĩn sanbetet.

25 Nĩndi Yoane nĩmbĩmbi, amatam tuk i-semguk? Wĩn Kunum Molomdi ba ama noli?” Wĩndiñ eumbi, kusei kĩmĩpi, nĩsiñgan dombi tañan tĩmbi eñgĩliñ, “Nĩndi ‘Kunum Molomdi’ wĩndiñ eneñda, endi ñĩndiñ nĩnĩ-nandutak, ‘Wĩndiñda sĩndi nekta Yoanelok mandan nĩm nandi-dasiñgĩliñ?’

26 Gan nĩndi ‘Ama noli Yoane nĩmbĩm kena tĩnguk’ wĩndiñ eneñda, amatam kĩmĩn wopum Yoanela pofet nandiñmañ endi nĩtek tĩ-nĩmneliñ walañgot mĩsĩnetamĩñ.”

27 Wĩndiñda endi Yesu ñĩndiñ tambane nĩngĩliñ, “Nĩndi Yoane nĩmbĩmbi, tuk i-semguk wĩn nĩndi nĩm nandamĩñ.” Eumbi enguk, “Ale, wĩndiñda nak bo nĩndi nanbĩmbi, kundit pa tĩlet wĩn nĩm sanbetet.”

Yesuli Juda ama biesĩlok gĩnañ kwambĩñji e-dakleñguk

28 Yesuli yousĩmbi, Juda ama biesĩla enbi eñguk, “Sĩndi kasat ñala nĩtek nandañ? Ama nolok nĩñañiit tĩpet kuñgĩmĩk. Tĩmbi tualoñ ña ñĩndiñ nĩnguk, ‘Tua, dik man ñambi, wain kena tĩ!’

29 Eumbi, jip jup tĩnguk, gan siñgimek endi gĩnañ tambaneumbi, ña kena tĩnguk.

30 Tĩmbi besetti monaloñ ña wĩndiñgangot nĩmbĩmbi, beula nĩnguk, ‘Ale, ñautet.’ Endi wĩndiñ eñguk, gan nĩm ñañguk.

31 Sĩndi nĩtek nandañ, gwañgwa nĩndi beulok man tañgoneñguk?” Eumbi, endi eñgĩliñ, “Tuali.”

Tĩmbi Yesuli enguk, “Nak biañgan sanba: takis epep ama ba tam telak joñgolok endi sĩndok kwesi kĩnjannan Anutu enlok gĩngĩt indaumbi yambĩ-dĩkñelak.

³² Kusei ñîndînda tîmbi wîndîñ indalak: Yoanelî bîmbi, dîndîm kuñgulok telak daut samumbi, sîndîla mandan nandum tîl tînguk, gan takis epep ama gît tam telak joñgolok endîla mandan wîñ nandîmbi tîke-kîlîñ eñgîlîñ. Sîndî nepek wîñ kañgîlîñ, gan gînañjî nîm tambanembi, Yoanelok mandan nandîmbi nîm tîke-kîlîñ eñgîlîñ.”

Yesulî tapma ama biesî gît Falisi ama endî wain kena ka-dîkñe ama kolasî wandin eñguk

³³ Yesulî yousîmbi, tapma ama biesî ba Falisi amala enbi eñguk, “Nak e-yout manda no sanbambi nandîwit. Kena molom nolî wain kap kwet nolok tîpiñguk. Tîpi-talembi, sañ im gîmbunembi, wain tul wîsî-dottok kwet no kîndîpi, kena ka-dîkñelok it ombap kloñ no kawattî kîndîlîm ikuk. Wîndîñ tî-talembi, kenan wîñ ka-dîkñelok kisî plon kîmîpi, kwet mayañgan nolok ñañguk.

³⁴ Ña kuñîlîmbi, bien mepmettok nain indaumbi, kena gwañgwañii dîwîndî wain bien enlok mepmettok ka-dîkñelolî en-mulîm bîmbi, wain kena gînañ tomgîlîñ.

³⁵ Tîmbi ka-dîkñe endî gwañgwa en-mumulîñ wîñ epmbi, no wîpi, no wîlî kîmbîmbi, no kawattî wîkîlîñ.

³⁶ Wîndîñ tîmbîmbi, kena molomdî gwañgwa dîwîñ nombo en-mukuk. Kunakunatsî wîñ gwañgwa dama en-mukuk yapma klembi, asup en-mulîmbi bî tombîmbi, kundit wîndîñgangot tî-semgîlîñ.

³⁷ Siñgi sînik endî enlok nîñañ sînik nî-mupi, ñîndîñ nandînguk, ‘Nîñanalî ña tombîmbi kañbi, giñgiñgan tîñmînekalîñ.’

³⁸ Tîmbi ka-dîkñeli nîñañ wîñ kañbi, nîsîñgan ñîndîñ eñgîlîñ, ‘Gamanda endî wakan kena ñolok molom tîmbekak, wala tîmbi nîndî en wîpi, kenan ñîñ nîñlok gîñgît kasîlena.’

³⁹ Wîndîñ embi tîkeñîpi, kena gînañ nanin munjut munjut ñakap, kena pawan wîlî kîmguk.”

⁴⁰ Yesulî wîndîñ embi en-nandîmbi eñguk, “Wain kena molomdî undane bîmek, ka-dîkñe wîñ nîtek tî-semekak?”

⁴¹ Eumbi nîngîlîñ, “Nepek kolan sînik tîngîlîñda tîmbi endî bo kolan sînik yandîpmum kîm-talenekalîñ. Tîmbi endî kena ka-dîkñe komblîñ kîndem ep kasîlembi, kenan endok kîsînan kîmîlîmbi, wain bien mepmettok nain indaumbi, nain tuop endî bien dîwîñ enlok melîm tî-kunekalîñ.”

⁴² Tîmbi Yesulî enla manda embi enguk, “Anutulok manda youyoulîñ patak ñîñ sîndî pinat nandîmbi kamalañ bek,

‘Molom en ñîndîñ tîmbî indañguk:

it kîndîkîndît amalî ita kawattî tîndîñ nola kena nîmnat embi siñgi wîlîmgîlîñ,

gan kawat walî ta dîwîñ gîtik yapma klelak.

Nîndî wîñ kanambi, kundit gîtikîñ tîlak.’ ✨

⁴³ Manda wolok tuop it kîndîkîndît amalî kawat wîñ siñgi wîlîmgîlîñ, wîndîñgan sîndî nak siñgi wît-namgîlîñ, wala tîmbi nak ñîndîñ sanba nandîwit: Sîndî Anutulok gîñgîtñii ku-ta-bañ, gan endî pipapipat wîñ sapma tîkembali, amatam no nîndî endok manda tañgonembi bien tîmbî indañ enda emekak.

⁴⁴ Ama nolî kawat wolok plon pi wîlekta en wîlî mînanda taleuk. Ba kawat walî ama nolok plon pîwîkta, kawat walî ama wîñ wîlî gîkñe-taleuk.” †

⁴⁵ Tapma ama biesî gît Falisi ama endî Yesulî e-yout manda eñguk wîñ nandîmbi, “Nîndañgan elak” wîndîñ nandîmbi,

⁴⁶ tîkenepi nandîngîlîñ. Gan amatam kîmîñ wopum endî Yesula plofet no wîndîñ nandîñmîñgîlîñ, wala tîmbi Falisi amalî amatamdî mik tî-semnelîñ wala mîsîmbi, nîm tîkeñgîlîñ.

✨ **21:42:** Kap 118:22-23 † **21:44:** Nandî-tale ama dîwîndî ñîndîñ eañ: Matayo en sambat wîñ nîm youkuk.

22

Kunum Molomdi en-tiañelak win Yesuli nım nandi-kımkmneliñdok eñguk

¹ Yesuli yousımbi, nombo ama biesıla e-yout mandalı manda enıñıpi, ñındıñ eñguk,

² “Kunum Molomdi giñgıtñii yambi-dıkñelak win ñındıñ: ama wapmañ nolok niñañlı tamın tıkeup tımbımbi, wapmalı kena gwañgwañiılı nanañ sina wopum tıñmıneliñdok embi,

³ manda kımıpi, yoktı nanañ win naneliñdok en-tiañeñguk. Tımbi nanañ nanalok nain indaumbi, yokñiılı bıneliñdok kena gwañgwañii en-mulımbi ñañgılıñ. Gan yokñiılı bımbıla kunjıt tambı, nım embi giñgınem pakılıñ.

⁴ Tımbi ama wapmañdı bındambo kena gwañgwa dıwin bo en-mupi, yokñii ep tiañeñguk enda ñındıñ enıneliñdok enguk, ‘Nandañ. Nak nanaña ip tı-wılı dıkñet. Nokok bulmakau wapalı sim ba nıñañ dıwin no gwok galkñat yandıp sı-talembi, nepek gıtık tı-jumıt tı-sam-talemıñ. Sındı bıumbi, nıñanalı tam tımbetak en gıta na sılısılı tına!’

⁵ En-mulımbi, kena gwañgwañiılı ña manda eñguk wındıñ engılıñ, gan yokñiılı mandanjı nandi-kımnembi ñañgılıñ. Dıwındı nanañ kenanjınan ñañgılıñ, dıwındı mınem kenanjıla ñañgılıñ.

⁶ Tımbi dıwındı ama wapmañdok kena gwañgwa win epbi kolan tı-sembi yandıp kımğılıñ.

⁷ Wındıñ tımbımbi, ama wapmañdı gınañ komba dıumbi, mik amañii en-mulımbi ña ama kena gwañgwa yandıpgılıñ win yandıp talembi, isi kwesi wakıt sium dıñguk.

⁸ Tımbımbi ama wapmañdı kena gwañgwañii dıwında ñındıñ enguk, ‘Yoknailok nanañ sina tı-sem-talet, gan ama nak en-tiañeñgut endı kındesı nım.

⁹ Wındıñda sındı telak mannan ñambi, amatam yambınetañ tuop en-tiañeum bımbi, wapatamdok sina dum nanañ nambıt.’

¹⁰ Eumbi, kena gwañgwañiılı enguk tuop telak man tuop ñambi, amatam kındesı ba kolası yambıñgılıñ gıtık ep kımın tımbi yanañgılımbi, nanañ nanala bımbi, it gınañ tokñeñgılıñ.

¹¹ Amatam it gınañnan lo pi palıñlımbi, ama wapmañdı yambep loñguk. Lombi yambıñıpi kañguk win: ama nolı dasindasin nain wolok dındım sınik yokñiıla emğılıñ win nım dasımbi, bı pipalımbi kañbi

¹² nı-nandıñguk, ‘Notna, nıtek tımbi dık dasindasin gamıt win nım dasımbi bıñ?’ Eumbi, ama walı manda nımnat palımbi,

¹³ ama wapmañdı kena gwañgwañii enbi eñguk, ‘Sındı kii kesi toalı topbi, pawan kolı pımbi, kılımbi gınañ palen.’” Yesuli e-yout manda wandin embi yousımbi eñguk, “Kılımbi gınañ amalı mano kwılımbi tımbi, manjı sı-gılımbi danekalıñ.

¹⁴ Nandañ. Kunum Molomdi amatam asup en-tiañelak, gan noñgan noñgan mandan nandımbi bañ endıñgot ep kasılelak.”

Falisi amalı Yesu sısoñ tıñmınep nandımbi, takis mınem kımıkmıttok plon nı-nandıñgılıñ

¹⁵ Tımbi Falisi amalı Yesu manda plon kımıtneliñdok nandımbi, ña kımın tımbi, mandalı sısoñ tıñmınepi e-sambat tıñgılıñ. Tı-talembi,

¹⁶ nı-sılok gwañgwanjii dıwin gıt ama wapmañ Elot endok sambalii dıwin * en-mulımbi ñambi nıñgılıñ, “Endaut, nındı dıkok kusaka nandamıñ, dık julunı manda nım embi, bıañgangot pa elañ, Anutulı nındı nıtek kuneñdok nandılak win lolon ba pımbın gıtık mısımısı nımnat tuopkan nıni-daut nım tı-nımlañ.

* **22:16:** Falisi amalı takis mınem Roma ama wapmañda mımın wala nandum pıumbi, Elottok sambaliılı wala nandum kındem dañguk.

17 Wala tĩmbi gan-nandĩnambi nĩnbekañ: Romalok ama wapmañ Sisa enda takis mĩnem mamĩñ wala nandum dĩndĩm elak ba nĩtek?”

18 Wĩndĩñ eumbi, Yesulĩ kolan tĩñmĩnepi nandĩngĩlĩñ wĩn ka-nandĩmbi enguk, “Sĩndĩ ama manjĩ manbenjĩ malet nomĩk, mandalĩ sĩsoñ tĩ-namnepi bañ ba?”

19 Takis mĩnem pa kĩmĩkamĩñ mĩnem wĩn no daut namĩt” eumbi, mĩnem kwandai satnin no ña tĩke bĩ daulmĩngĩlĩñ.

20 Tĩmbi Yesulĩ en-nandĩmbi eñguk, “Mĩnem plon ama walan gĩt kot kundit wĩn nĩndoñ?”

21 Eumbi nĩngĩlĩñ, “Wĩn Sisaloñ”. Wĩndĩñ eumbi enguk, “Ale, Sisalok gĩngĩt wĩn Sisala tambane mĩnekalĩñ, tĩmbi Anutulok gĩngĩt wĩn Anutula tambane mĩnekalĩñ.”

22 Wĩndĩñ eumbi, nandĩ piasat tĩmbi bĩmbi pĩ ñañgĩlĩñ.

Sadusi amalĩ Yesu sĩsoñ tĩñmĩnep nandĩmbi, kĩmnan nanin mĩlamĩlattok plon nĩ-nandĩngĩlĩñ

23 Sandap wolondañgan Sadusi ama dĩwĩn endĩ Yesuloñ bĩngĩlĩñ. (Ama walĩ ‘Ama sembañ endĩ nĩm mĩlamĩlattok’ wĩndĩñ pa eañ.) Endĩ Yesuloñ bĩmbi, ñĩndĩñ nĩ-nandĩmbi

24 eñgĩlĩñ, “Endaut. Endĩkñe manda Moselĩ kĩmĩt-nĩnguk walĩ ñĩndĩñ elak: ama nolĩ yamĩn pap sembilakta, endok sambat nĩm talenelĩndok kwayañlĩ endok tamĩn kanjalĩ tĩkembĩ, dallok kĩnjan gwañgwa bĩsat ep tĩmbĩ indanekalĩñ. ✧

25 Wĩndĩñda, dakwaya kĩt tambon tĩpet endĩ ñolok kuñgĩlĩñ. Tĩmbi tualĩ tam no tĩkembĩ kukap, komblin nĩmnat yamĩn papi sembiñguk. Sembumbi, monalĩ tam wakangot tĩkeñguk.

26 Tĩkembĩ, endĩ bo wĩndĩngangot yamĩn papi sembiñguk. Tĩmbi gwĩk endĩ bo wĩndĩngangot tĩnguk. Tĩmbĩm ña gwĩk konjok endok plon taleñguk.

27 Endĩ gĩtĩkkandĩ sembi-taleumbi, siñgi sĩnĩk tam walĩ bo sembiñguk.

28 Ale, dĩk eumbi nandĩna: dakwaya endĩ gĩtĩktĩ tam wĩn tĩkeñgĩlĩñ, wala tĩmbi ama sembiñgĩlĩñ endĩ mĩlamĩlat nainnan mĩlalĩmbi, ama kĩt tombon tĩpet endoñ nanin ama nĩndĩ sĩnĩk tam wĩn tĩkeukak?”

29 Eumbi tambane enguk, “Sĩndĩ Anutulok mandan youyoulĩn patak wolok kusei ba endok gembĩn nĩm nandĩ-dakleañ, wala tĩmbi mĩlamĩlatta nandumbi kamalalak.

30 Amatamdĩ kĩmnan nanin mĩlatmek endĩ kunumdok añelo nomĩk wapatam nĩm pa tĩnekalĩñ.

31 Tĩmbi ama sembiĩmbi mĩlatnekalĩñ wolok kandañ Anutulĩ manda ñĩndĩñ sanguk wĩn sĩndĩ pinat nandĩmbi kamalañ bek,

32 ‘Natna Anutu wakan Ablaam wakĩt Aisak ba Jekop endĩ nan-wowoñ tĩ-namañ.’ ✧ Endĩ bep pañnii kwelan nombo nĩm kuañ endok plon wĩndĩñ eñguk. Tĩmbi ama kaik kuañ endĩngot Anutu nĩ-wowoñ tañ, ama sembi-sembiñ endĩ nĩm.”

33 Amatamdĩ Yesulĩ nanandĩ emguk wĩn nandĩmbi, nandĩ-gĩtĩngĩtĩk e tĩngĩlĩñ.

Falisi amalĩ Anutulok mandan plon Yesu sĩsoñ tĩñmĩnepi tĩ-tĩlakĩlĩñ

34 Yesulĩ Sadusi amalok manjĩ masipmĩngukta, Falisi amalĩ wĩn nandĩmbi, bĩ kĩmĩn tĩmbi, Yesuloñ bĩngĩlĩñ.

35 Endoññan nanin no endĩ endĩkñe manda nandĩ-tale ama. Endĩ Yesu sĩsoñ tĩñmep nĩ-nandĩmbi eñguk,

36 “Endaut. Endĩkñe manda nek ñalĩ sĩnĩk dama tĩmbi, loloñ sĩnĩk tĩlak yañ?”

37 Eumbi nĩnguk, “ ‘Sĩndĩ gĩnañjĩ wakĩt gĩnañjĩ tip ba nanandĩnjĩ gĩtĩk Wopum Anutunjĩ endok bĩñmĩnekalĩñ.’ ✧

38 Endĩkñe manda walĩ dama sĩnĩk tĩmbi, loloñ sĩnĩk yañ.

39 Tĩmbi endikñe wandingangot no wĩn ñĩndiñ, ‘Dik ditiñala nandiñlañ, wĩndiñgangot nokala nandiñmekañ.’ ✧

40 Moseli endikñe manda gitik kimĩt-nĩnguk ba plofet amalĩ nanandi nĩngĩliñ wolok bien endikñe tipet wali nĩni-dakleamik.”

41 Falisi amalĩ kimĩn ti-paliñĩliĩmbi, Yesuli ñĩndiñ en-nandiĩmbi

42 eñguk, “Mesia Anutulĩ amatamñii epeplok nĩmbi taleñguk wĩn sĩndi enda nĩtek nandañ? En nĩndok komblin?” Eumbi nĩñgĩliñ, “Endi ama wapmañ Devit endok komblin.”

43 Eumbi enguk, “Wĩndiñda kusei nĩtektok Dĩndim Woñdi Devittok gĩnan nanandiĩn tĩmbi daklembi, enlok komblin wĩn ‘Wopumna’ kitĩmbi, ñĩndiñ eñguk,

44 ‘Wopum Anutulĩ Wopumnala ñĩndiñ nĩñguk, Dik kitna dĩndim kandañ pipaliĩmbi, nak kanjikakai dikok kapmainan yapĩlambi patnekalĩñ wolok tuop.’ ✧

45 Manda wolok tuop Deviti Mesiala ‘Wopumna’ kitĩñguk, wala tĩmbi Mesialĩ nĩtek Devittok komblingot tĩmbek?”

46 Eumbi, ama biesi gitikti manda tambon no tambane nĩneliñdok tuop nĩm. Tĩmbi nain wolondañgan kusei kimĩpi, mandali sisoñ tĩñmĩnepi ekaeka dĩwĩn tĩnep mĩsĩmbi kak biñgĩliñ.

23

Yesuli Falisi gĩta endikñe manda nandi-tale amalok ep tĩndĩnji juluñgan wĩn e-dakleñguk

1 Tĩmbi Yesuli gwañgwañii gĩta ama kimĩn wopum ti-pakĩliñ enda ñĩndiñ enguk,

2 “Falisi git endikñe manda nandi-tale ama endi Moselok kinjan ipi, endikñe manda san-daut ti-samañ.

3 Wala tĩmbi manda sanañ wĩn gitik tĩke-kunekaliñ, gan ep tĩndĩnji nĩtek tañ wĩn nĩm kimĩt-klembi tĩnekalĩñ. Nekta, endi endikñe manda san-daut ti-samañ, gan nĩsĩ manda wĩn nĩm tĩke-kuañda tĩmbi.

4 Endikñe manda sĩnda san-daut ti-samañ wĩn nepek mĩlap wĩn sĩndiñgot tañgoneneliñdok samañ wandin. Gan nĩsĩ sep tĩmbi pañgĩtaneliñdok kit kimĩt no tĩnepi nĩm nandañ.

5 Nepek tañ gitik wĩn endi amalĩ yambĩmbi e-kindem da ti-semneliñdokgot pa tañ. Sĩndi Falisi git endikñe nandi-tale ama endok kama besañ ba dama immĩsĩ wĩn kañ ba? * Wĩn wopum sĩnik! Tĩmbi kuñgunji Anutu biñmañ wĩn inda-dakleuptok endi dasindasinji kusip blemblemat ombapli tĩndĩn wĩn pa dasiañ.

6 Tĩmbi sina wopum indalaknan ba it kiyau gĩnañ endi pipapat damandama pakañ wolokgot pipatnepi nandañ,

7 tĩmbi amatam kimĩn kwelan yambañ endi we sembi giñgiñgan ti-semneliñdok ba kosi eu loumbi, ‘endaut’ pa enĩneliñdok nandañ.

8 Nandiwit: ama noñgan endiñgot sĩndok sandautsi sĩnik, tĩmbi sĩndi gitik dakwayañgot, wala tĩmbi amatamdi sĩndok kosi eu loneliñdok ‘nĩnĩndaut’ wĩndiñ nĩm sanĩnekalĩñ.

9 Wĩndiñgangot sĩndi kwelan ñolok ama nola ‘Bepni’ nĩm kitĩnekalĩñ. Bepsi noñgangot endi kunum gĩnañ patak.

10 Tĩmbi bo amatamdi sĩnda ‘telak damani’ nĩm sanĩnekalĩñ. Nĩm. Sĩndok telak damanji wĩn noñgan endiñgot, wĩn Mesia Anutulĩ en sepmektok ni-mukuk en wakan.

11 Sĩndok ama lolonjili sĩndok kena gwañgwanji kuukak.

✧ 22:39: Wok Pris 19:18 ✧ 22:44: Kap 110:1 * 23:5: Juda amalĩ kama besañ ba dama immĩsĩ bĩt gwĩlapti tĩmbi, Anutulok manda dĩwĩn (Kisim Bek 13:1-10, 13:11-16, Lo 6:4-9, 11:13-21) pepa plon youpi, wolok gĩnañ dasimbi, nĩmolo tĩndiñlok nainnan dasiañgĩliñ.

12 No en enlok koi tike lolakta, Anutulí endok koi tike piukak. Tímbi no en kayombinemi kulakta, Anutulí endok koi tike loukak.”

13-14 Yesulí yousimbi enguk, “Endikñe manda nandi-tale gita Falisi ama sindí kilañmet! Ama manjí manbenjí malet nomík sindí amatam kunumdok yama sip semañ, wín siní Kunum Molomdok gíngit ním indañ, gan amatamdi endok gíngit indanep nandañ wín telak masip tí-semañ, wala tímbi Anutu en mek sambekak. †

15 Endikñe nandi-tale gita Falisi ama sindí kilañmet! Ama manjí manbenjí malet nomík sindí gwañgwañjí noñgangot tímbi indaneliñdok kwet tuop ba tuk kimbíñ díkñemi ku-taleañ. Sindí kolandok gíngit tañ, tímbi ama nolí gwañgwañjí indambi, nanandínjí gít ep tíndínjí kímít-kle-talelak sindí en tímbim kolandok gíngit tíñpi, sapma klembi, kola sínik talak.

16 Ama dausi sisipmín nosiila telak dau semañ sindí kilañmet! Sindí ñíndíñ ení-dau tí-sembi tañ: tíkap ama nolí ñíndíñ eup nandílak, ‘Nak Anutulok dainan wíndíñ ba wíndíñ tímbettok e-kwambíñ da tílet’, gan endí Anutulok koi kítiup misimbi, tapma ittok plon e-gembílalakta, endí manda wín kíndem lapílektok tuop. Gan tíkap endí nepenepek gollí tíndín tapma ilan pakañ wolok plon manda e-kwambíñ dalakta, endí manda wín lapílektok tuop ním. Sindí wíndíñ pa ení-dau tí-semañ.

17 Sindí ama dausi sisipmín gita kamasí! Anutulok dainan nek ñalí loloñ sínik? Wín nepek gollí tíndín walí loloñ sínik, ba tapma it walí loloñ sínik? Nepek gollí tíndín walí tapma ilnan ním palímda, walí loloñ ním tímbe yañ.

18 Tímbi bo ñíndíñ ení-dau tí-semañ, ‘Amalí sisuet plon manda e-kwambíñ dalak, endí manda wín kíndem lapílektok tuop. Gan tíkap endí tapma no sisuettok plon kímílim patak wolok plon manda e-kwambíñ dalakta, endí manda wín lapílektok tuop ním’.

19 Sindí dausi sipmín. Anutulok dainan nek ñalí loloñ sínik? Wín tapma walí loloñ sínik, ba sisuet walí loloñ sínik? Tapma wín sisuettok plon ním kímílim palímda, walí loloñ ním tímbe yañ.

20 Wala tímbi no en sisuettok plon manda e-kwambíñ dalakta, endí sisuet wakít nepek gítik wolok plon kímílim pakañ nepek wolok plon mandan e-kwambíñ dalak.

21 Tímbi no en tapma ittok plon manda e-kwambíñ dalakta, endí tapma it wakít Anutu en wolok kulak endok plon manda e-kwambíñ dalak.

22 Tímbi no en kunumdok plon manda e-kwambíñ dalakta, endí kwet wolok Anutulí pipapi, kunum kwet yambí-díkñelak wakít Anutu enlok plon manda e-kwambíñ dalak.

23 Endikñe nandi-tale ama gita Falisi ama sindí kilañmet! Anutu en mek sambekak. Ama manjí manbenjí malet nomík sindí nepek gítik kasíleañ wín danbím, kí tambon tambon tímímbi, tambon noñgan Anutulok pa mañ, wín nepek típnam gwasap wandín tuan wopum nímnat wín bo sindí ním kamalañ. Wíndíñgan sindí endikñe manda wandín kambak kímít-kleañ, gan endikñe manda Anutu enlok dainan loloñ sínik wín pa lapíkañ. Endikñe manda loloñ sínik walí nosii kundit dándím ba mamasa tí-semneliñdok, tímbi Anutu tike-kwambíñ daneliñdok pa sanañ. Wíndíñda sindí gembí kopi, endikñe manda loloñ wín kímít-klenekaliñ. Tíñpi, endikñe manda díwín gítik wín bo ním nandí-kímnenekaliñ.

24 Sindí ama dausi sisipmín wandín walí nosiila telak dau sembi, ñíndíñ tañ: sindí endikñe manda típnam wín ka-kíliñ em kleañ, gan endikñe manda bien wopum sínik wín ním pa ka-nandí-dakleañ. Wíndíñda sindí ama nolí kwínakam típnam

† 23:13-14: Nandi-tale ama díwíndí manda kusip no gamañgot patak eañ. Wín ñíndíñ, “Endikñe manda nandi-tale gita Falisi ama sindí kilañmet! Ama manjí manbenjí malet nomík sindí nímolo ombap amalí sambí-nandí tíneliñdok tañ, gan tam kanjak julúñt tí-sembi, isí yapma tíkeañ, wala tímbi kolanjílok tuan ombí-tikenekaliñ wín ama díwíndok tuan makleukak.”

sɪnɪk tuk wɪtna gɪnañ nanin tɪke kotak, gan kamel wopum wolok patak wɪn nɪm kañbi, tuk tɪke lombi, wakɪtañgan kɪmo elak en wandin!

²⁵ Endɪkñe nandɪ-tale ama gɪt Falisi ama sɪndɪ kilañmet! Ama manjɪ manbenjɪ malet nomɪk sɪndɪ jawañ ba kambot pawañgot wɪlɪt-kɪlɪñ tɪndɪn wandin, gan nepek kolan kusei kusei gɪnañjɪ gɪnañ tokñe-patak, wɪn sɪndɪ ep tɪndɪnjɪ kɪndem wolok walan pa tañ, gan ama piñpiñen sɪndɪ gɪnañjɪ gɪnañ sɪnɪlañgot pa nandañ.

²⁶ Falisi dautsɪ sisipmɪn sɪndɪ dama gɪnañjɪ kambot gɪnañ nomɪk wɪn wɪlɪlɪmek, wolondamek pawan kɪndem daukak.

²⁷ Endɪkñe nandɪ-tale ama gɪta Falisi ama sɪndɪ kilañmet! Ama manjɪ manbenjɪ malet nomɪk sɪndɪ ama sum no kawattɪ masipbi, pama satnin walɪ sapleñgɪlɪñ wandin. Pawan ka kɪndem danat, gan wolok gɪnañ ama kwandat gɪt nepek dañgalan walɪ tokñe-patak.

²⁸ Wɪndɪñgangot sɪndɪ amalok dausɪnan ep tɪndɪnjɪ dɪndɪm walan tañ, gan ep tɪndɪnjɪ juluñ ba tɪmɪpmɪlelɪ gɪnañjɪ gɪnañ tokñe-patak.

²⁹ Endɪkñe nandɪ-tale ama gɪta Falisi ama sɪndɪ kilañmet! Ama manjɪ manbenjɪ malet nomɪk sɪndɪ plofet ama damanin ba ama Anutulok dainan dɪndɪm kuñgɪlɪñ endok sum wɪn tɪ-kɪndem dam tɪ-jamilambi, sumnan pama kɪndem kɪndem kɪmɪpi,

³⁰ juluñgan ñɪndɪñ pa eañ, ‘Bep pañnielok nainnan kunemda, nɪnɪ ep tɪmbɪ platambi, plofet ama nɪm yandɪp kɪmneñ.’

³¹ Manda wɪndɪñ pa eañ wɪn ñɪndɪñ inda-daklelak: bep pañjiilɪ plofet yandɪpgɪlɪñ, tɪmbɪ endok kombɪnjɪ sɪndɪ enɪsɪ nomɪk kuañ.

³² Wala tɪmbɪ kɪndem a, bep pañjiilɪ plofet yandɪp kɪm kena kusei kɪmɪkɪlɪñ wɪn yousɪmbɪ, sɪndɪ ña tɪmbɪ taleukak!

³³ Sɪndɪ malet upmat wandin! Anutulɪ manda plon sep kɪmɪlɪmbɪ, jɪmbɪñdok gɪñgɪt tɪnekalɪñ wɪn sɪndɪ nɪtek maklenekalɪñ? Walɪ tuop nɪm.

³⁴ Wɪndɪñda ñɪndɪñ sanba: nak plofet ama wakɪt ama nanandɪnjɪat ba ama Anutulok telak san-daut tañ sɪndoñ en-mulambi bañ. Gan sɪndɪ dɪwɪn yandɪp kɪmbɪ, dɪwɪn kloñbat plon yandɪp kɪmnekalɪñ. Dɪwɪn it kiyaunjɪ gɪnañ ep waipbi, dɪwɪn it kwet ñanekalɪñ tuop ep klem gɪmgɪm embɪ, yandɪp kɪmnelɪñdok. Sɪndɪ kolan wɪndɪñ pa tɪ-semnekalɪñ,

³⁵ wala tɪmbɪ damasɪlɪ ama dɪndɪm gɪtɪk yandɪpmɪu kɪmgɪlɪñ wolok tuan wɪn sɪndɪ ombɪ-tɪkenekalɪñ. Ama yom nɪmnat damandama wɪlɪ kɪmguk wɪn Abel. Tɪmbɪ siñgi endɪ ama dɪndɪm asup yandɪp-ta-ñambi, siñgi sɪnɪk endɪ Sekalaia Belekialok nɪñañ tapma it wakɪt sisuet wolok boñgɪpsetnan wɪlɪ kɪmguk.

³⁶ Nak biañgan sɪnɪk sanba: yandɪpmɪu kɪmgɪlɪñ wolok tuan wɪn amatam man ñɪndɪñgɪta kuañ sɪndɪ ombɪ-tɪkenekalɪñ.”

³⁷ Yesulɪ yousɪmbɪ eñguk, “Jelusalem Jelusalem amatam sɪndɪ plofet ama yandɪp kɪmañ, tɪmbɪ ama Anutulɪ sɪndoñ en-mulɪm bañ wɪn kawattɪ yandɪp kɪm pa tɪ-semañ. Puput meñlɪ nɪñañii ep kamailak, wɪndɪñgangot nak nain asupgan sep kamaiuttok nandɪñgut, gan sɪndɪ nɪm nandɪ-tale-namgɪlɪñ.

³⁸ Nandañ: Anutulɪ tapma isɪ biumbɪ, itgot pat-samekak.

³⁹ Nak ñɪndɪñ sanlet: sɪndɪ ñɪndɪñ nanɪnekalɪñ, ‘Molomdɪ ama ñɪn ama wapmañni kuuktok nɪ-mukuk en wakan gwɪlam tɪñmen!’ ✧ wɪndɪñ nanɪnekalɪñ, wolondam ek nombo nambɪnekalɪñ, damala nɪm.”

Kwet nain taletalenan Ama Wapmañ Yesulɪ undane tombekak

24

Kwettok nain taleupi tɪlak wɪn nɪtek ka-nandɪlok?

¹ Yesulɪ tapma it bɪmbi, pɪ ñaɳɪlɪmbi, gwaɳgwaɳiilɪ endoɳ bɪmbi, it gɪtɪk tapma it saɳ jɪmba gɪnaɳ pakɪlɪɳ wɪn kauktok nɪɳgɪlɪɳ.

² Eumbi enguk, “Ale. Nɪndɪ it kɪndem ñɪn gɪtɪk kana. Nak biaɳgan sɪnɪk sanba: nain indaumbi, it gɪtɪk kawat wopumdɪ tɪndɪn ñɪn ep wialɪmbi, kawat papuseneumbi, kawat nolɪ nollok plon no nɪm galɪ-palekak.”

³ Tɪmbi Yesulɪ Oliv kwet jaɳgɪn wolok lom pipalɪmbi, gwaɳgwaɳiilɪ enɪsɪngan endoɳ bɪmbi nɪ-nandɪmbi eɳgɪlɪɳ, “Nain nekta sɪnɪk wɪndɪɳ indaukak wɪn nɪnɪmbɪm nandɪna. Tɪmbi nek kundit no indaumek wɪn ñɪndɪɳ ka-nandɪnekamɪɳ: dɪkok undane tomtom nainga indaumbi, kwettok nain taleup tɪlak?”

⁴ Eumbi, Yesulɪ tambanembi enguk, “Sɪndɪ ka-kɪliɳ embi kunekalɪɳ. Nɪm kaɳbi, ama nolɪ sɪnda juluɳɪt tɪ-samek.

⁵ Neta, ama asuptɪ nokok kotna plon bɪ indambi, ‘Natna Mesia Anutulɪ nan-mulektok e-kwambiɳ daɳguk wɪn nak ñakan’ wɪndɪɳ embi, amatam asup juluɳɪt tɪ-semnekalɪɳ.

⁶ Nain wolonda sɪndɪ mik ñasɪɳgan taɳ wolok gɪɳgɪlɪ wakɪt mik mayaɳgan taɳ wolok gɪɳgɪt nandɪnekalɪɳ, gan nɪm mɪsɪnekalɪɳ. Nepek wɪn gɪtɪk indaindalok elet, gan kwet taletalelok nain wɪn gamamek indaukak.

⁷ Ama sambat nolɪ sambat no gɪt mik minekalɪɳ, ba ama wapmaɳ nolɪ ama wapmaɳ no gɪt mik minekalɪɳ, ba kwet nolok ba nolok nanaɳ map wopum indaukak, ba kwet mɪnjamɪnjat tɪmbekak.

⁸ Gan nepek wɪn gɪtɪk indaukak wɪn tamdɪ gwaɳgwa tɪkenepi dama siɳgin gawat lakalakat nandaɳ wandin. Siɳgin gawat wopumgan wɪn siɳgimek indaukak.

⁹ Nain wolonda sɪndɪ gwaɳgwanai kuaɳda tɪmbi amatam gɪtɪktɪ nandɪ-kunjɪt wopumgan tɪ-sambi sepmbi, kanjɪksiilok kɪsɪnan sapɪlɪmbi, dɪwɪn kena gɪm samnekalɪɳ, dɪwɪn sandɪp kɪmnekalɪɳ. Wɪndɪɳ tɪ-sam tɪ-kuumbi,

¹⁰ sɪndoɳɳan nasɪ asuptɪ nanandɪ-kɪlɪktɪnjɪ biu pɪumbi, tambon tambon bola tɪ-sembi, nandɪ-kunjɪt wopumgan tɪ-sem-kunekalɪɳ.

¹¹ Tɪmbi plofet julunjuluɳ asuptɪ indambi, amatam asup juluɳɪt tɪ-semnekalɪɳ.

¹² Tɪmbi amatamdɪ tɪmɪpmɪle wopumgan sɪnɪk tɪnekalɪɳda tɪmbi asupgandɪ nosiila gɪnaɳɳɪ tombo mɪ taɳ wɪn nombo nɪm tɪnekalɪɳ.

¹³ Gan no en wandingan embi gɪɳgɪnembɪ, dɪɳɳɪndam palekak, en wakan Anutulɪ nain taletalen indaumbi enlok tɪke-kɪmɪlekak.

¹⁴ Tɪmbi amatam gɪtɪk Anutulɪ yambɪ-dɪkɳeukak wɪn nandɪ-daklenelɪɳdok endɪ gɪɳgɪt manda kɪndem ñɪn kwet tuop eu sapakɳelok nandɪlak. Sapakɳe-taleumek, nain taletalen wɪn indaukak.”

Mɪlap wopum sɪnɪk indaukak

¹⁵ Yesulɪ yousɪmbi enguk, “Nepek kolan papait tapma it tɪmbɪ kolaukak wolok plon plofet Daniellɪ manda no youp biɳguk patak. ✧ (No en manda youtet ñɪn pinalekak endɪ wolok kusei nandɪ-kɪliɳ ewɪn.) Wɪndɪɳda sɪndɪ nepek kolan wɪn Anutulok ilnan kwel kɪnjannan ilɪm kanekalɪɳ,

¹⁶ Judia distrik pakaɳ endɪ kwet jaɳgɪnɳan pi ñanelɪɳdok elet.

¹⁷ Tɪmbi kwet plon pakaɳ endɪ nepenepesii metnepi isɪ gɪnaɳɳan nɪm lonelɪɳ,

¹⁸ ba kena gɪnaɳ pakaɳ endɪ saulonjɪ tɪkenepi isɪnan nɪm undane ñanelɪɳ.

¹⁹ Tɪmbi nain wolonda tam mɪnjɪpsɪat ba gwaɳgwa num pa emañ endɪ blasɪɳgandok.

²⁰⁻²¹ Nain wolonda amatamdɪ mɪlap wopum sɪnɪk bemnekalɪɳ, wala tɪmbi sɪndɪ nain wolokta nɪmolo pa tɪnekalɪɳ. Nɪm kaɳbi, mɪlap wɪn gwi sasale ba Sabat patnandɪ nainnan inda-samumbi, pi ñaɳalok telak kɪmɪsip tɪ-samek, ñala. Mɪlap wandin

✧ 24:15: Danyel 9:27, 11:31, 12:11

win kwet kusei k+imik+im+il+inan nanin b+ikap man ñ+indi+ñg+ita no n+im indaindan, g+itik+in s+in+ik indaukak. T+imbi wolok siñgi kandañ bo m+lap wandin nombo n+im indaukak.

²² T+ikap Anutul+ nain win ikan n+im t+imbi dumalaumda, amatam g+it+ikt+ taleneliñ. Gan end+ amatam ep danbi enlok g+ñg+it kas+leñguk enda t+imbi nain win t+imbi dumalaukak.

²³⁻²⁴ Nain wolonda Mesia juluñgan ba plofet juluñgan end+ indambi, nis+lok kusasi t+imbi dakle-semnel+ñdok amatam daus+nan kundit gemb+nat engano s+in+ik t+imbi, juluñ+it ti-semnekal+ñ. T+ikap ama wandisi end+ tuopta, end+ amatam Anutul+ ep danbi enlok g+ñg+it kas+leñguk enda bo juluñ+it ti-semnel+ñdok nand+nekal+ñ. W+indi+ñda t+ikap ama noli ñ+indi+ñ sanbekta, ‘Yakñesi! Mesial+ ñ+ patak!’, ba ‘Wi kawit! End+ da patak’ w+indi+ñ sanb+imbi, manda wala nandum t+al t+imbekak.

²⁵ Nandañ. Nak nepek wandin indaukak win itañgan san-talelet,

²⁶ wala t+imbi t+ikap end+ ‘Yakñesi! Mesial+ kwet kambaññan s+laninnan b+ patak’ w+indi+ñ san+nekal+ñda, wand+ñ n+im ñ+nekal+ñ. Ba ‘End+ it ñ+lok g+nañ patak’ w+indi+ñ sanb+imbi, mandanji nandum t+al t+imbekak.

²⁷ Kusei ñ+indi+ñda w+indi+ñ sanlet: Amalok N+ñañ endok tomtom win p+isap+isat wandin, wala t+imbi kwet k+im+il+ taleñguknan amatam g+it+ikkand+ win kanekal+ñ.”

²⁸ Yesul+ w+indi+ñ embi, e-yout manda no ñ+indi+ñ eñguk, “Nepek w+il+ k+mguk patakñan klekakakt+ k+im+in t+imbi+imbi, delok patak win inda-daklelak.”

Amalok N+ñañ end+ indañgan tombekak

²⁹ Yesul+ yous+imbi eñguk, “M+lap wopum nain wolonda indaukak wal+ taleumek, maimd+ bipm+umbi, yak+pt+ n+im saleukak, t+imbi domboñg+pt+ kwesi bimbi bululup em p+nekal+ñ. T+imbi nepek kwambi+ñ d+win bamup s+laninnan pakañ ep m+injal+imbi j+lop talenekal+ñ.

³⁰ Wolongan nepek d+win no kunum plon indambi, Amalok N+ñañ+ tombepe t+ilak win t+imbi dakleukak. Indaumek, kwelalok amatam g+it+ikkand+ win kañbi, m+is+im mano t+imbi kanekal+ñ win: Amalok N+ñañ en Anutulok gemb+in ba kolsalen wopumnat mulukua plon p+imbi tombekak. ☆

³¹ T+imbi mumumli wopungan pend+lim k+it+umbi, end+ añeloñii en-mul+im ñambi, kunum kwet k+im+il+ taleñguknan amatam enlok g+ñg+it ep danbi kas+leñguk win ep kiut-talenekal+ñ.

³² S+ind+ komba konelok plon nanand+ ñ+in epnekal+ñ: end+ sak kawai p+taleumbi pakap, kii gayamd+ tukñat t+imbi, sak kaik indaum kañbi, wolonda maim nain indaupi t+ilak w+indi+ñ nandañ.

³³ W+indi+ñgangot s+ind+la nepenepek g+it+ik san+it wal+ indaum kañmek, Amalok N+ñañ+ yamanan papi tombepe t+ilak w+indi+ñ ka-nand+nekal+ñ.

³⁴ Nak biañgan s+in+ik sanba: ama sambat ñ+indi+ñg+ita kuañ end+ gama n+im sembi-taleñ+il+imbi, nepek g+it+ik wal+ indaukak.

³⁵ Kunum kwet paitekam+ik, gan mandanal+ n+im paipi, papat kwambi+ñ palekak.”

Amalok N+ñañ endok tomtomñ+ila t+pañg+pañg+ile kena t+kuñgunlok

³⁶ T+imbi Yesul+ yous+imbi, gwañgwañi+ila enbi eñguk, “Nepek win dawanda s+in+ik indaukak win ama noli n+im nand+ilak. Kunumdok añelo g+ita Anutu enlok N+ñañ end+ bo win n+im nandañ, win Bep en noñgand+ñgot nain win nand+ilak.

³⁷ Amalok N+ñañ endok tomtom nainnan nepek nek indaukak win nepek Noalok nainnan indañguk wandin.

³⁸ Tuk gwam gama n+im indañ+il+imbi, amatamd+ nanañ tuk sina t+imbi, wapa tam pa t+ñg+il+ñ. W+indi+ñ t+kuñ+il+imbi ñakap, Noa en k+ikeñ wopum k+ndikuknan loñguk.

³⁹ Loumbi, gwam wopum suambi, amatam gitiik ep walaiñguk nain wolondañgangot endi nek inda-semguk win ka-nandi-tomgilañ. Windiñgangot Amalok Niñañ endok tomtom naindi amatam nim mandipalimbi kaikan inda-semekak.

⁴⁰ Nain wolonda ama tipet endi kena ginañ yakan palinlimbi, no bimbi, no matikeukak.

⁴¹ Timbi tam tipet endi yakan nanañ mindipalimbi, no bimbi, no matikeukak.

⁴² Sindi Wopumjili nain nekta sinik bi tombekak win nim nandañ, wala timbi kakiliñ embi kunekaliñ.

⁴³ Sindi manda nin nim nandi-kamalanekaliñ: it molomdi kumbu amal tim nain nekta sinik biup enguk win nandiwimda, endi kaik papi, kumbu ama mandipalimbi, endi bim il wili blañganeumbi, ginañ louktok tuop nim.

⁴⁴ Nim kañbi, sindi nain no 'Endi nim biutak bek' windiñ nandinlimbi, wolondamek en bi tombek, wala timbi sindi nain tuop endok tomtomñila ti-pañgipañgile ti-ta-kunekaliñ."

⁴⁵ Yesuli yousimbi enguk, "Sindi kena gwañgwa nanandi kindem ba matañgotañgonat wandin kunekaliñ. Molomdi kena gwañgwa wandin nola kena gwañgwa diwin yambi-dikñeuktok kimipi, nanañ dandan nainnan sinik nanañ dan-semektok nimbi, molom en kwet nolok ñawik.

⁴⁶ Ña kukap, ilnan undane bimiek kawik win: kena gwañgwa wali molomdi niñguk wolok tuop timbimbi kaumbi, kindem dañmek.

⁴⁷ Nak biañgan sinik sanba: molomdi kena gwañgwa win enlok nepenepeli gitiik ka-dikñeuktok nimbi taleukak.

⁴⁸ Gan tikap kena gwañgwa wali ama kolanda, endi ginañli 'Molomna plakan nim undane biukak' windiñ nandinlimbi,

⁴⁹ kusei kimipi, kena gwañgwa nolii yandipmek, timbi ama tuk sañan nanalok en gita nanañ tuk nambek.

⁵⁰ Endi molom nain nekta sinik undane biukak win nim nandilakta, endi nim mandipalimbi, kaikan bi tombekak. Tombi,

⁵¹ kena gwañgwa win ti-lamipi, ama Anutulok manda julunjuluñ tañgoneañ en gita kimilimbi, mano kwilim timbi, man si-gilim daukak."

25

¹ Yesuli yousimbi enguk, "Amalok Niñañ tombekak wolonda Anutuli amatam yambi-dikñeukak wolok walan no ñindiñ: ama no tam tindilok nain tombimbi, tam sim kit tombon tombon endi tipalanji tikembi, tam nosi wapai timbepi tiñguk endok ilan ñañgilañ. Ñam papi, wapaili bim enlok ilnan yanañgilektok mandinñgilañ.

²⁻⁴ Tam sim kit tombon endi kamasila timbi, tipalanjiñgot tikembi, tul wiliñgilo ginañ no nim wipi tikeñgilañ. Timbi tam sim kit tombon endi nanandinjiat, wala timbi tipalanji tikembi, tul wakit wiliñgilo ginañ wipi tikeñgilañ.

⁵ Timbi endi ama win mand ka-tilapi, gwassem douñgilañ.

⁶ Dou-palinlimbi, tim bomup timbimbi, kitikiti no ñindiñ indañguk, 'Ama bimbi lok een en ip tam in nañgip, ilnan ñauktok bilak, ipa mlap pim bimbi timbi indawit!'

⁷ Timbi tam sim endi nandi silikñem mlapi, tipalanji tikembi ti-dindim tiñgilañ.

⁸ Timbi kamasili nanandinjiat enda ñindiñ engilañ, 'Nindok tipalanji kmlak, wala timbi sindi tul kambak wit-nimit.'

⁹ Eumbi, nanandinjiat endi ñindiñ engilañ, 'Win nitek tineñ? Nindok tipala tul win tipala tipettok tuop nim, wala timbi sindi tuatua ilan ñam sinlok tuawit.'

¹⁰ Timbi endi tul tuanep ñañlimbi, ama wali tam giñgit wiliñgilañ enda bi tombi, tam in wakit tam sim ti-jumit ti-pakilañ win enlok ilnan yanañgilañ ñañgilañ. Ña amal tam timbepi nanañ si-jumit tiñguknan it wolok loum, yama sipmu kwambiñ daumbi, nanañ tuk na-pakilañ.

11 Paliñliimbi, tam kamasì kit tombon endì bo bìmbi kitimbi, ñindiñ eñgìliñ, ‘Ama wopum, ama wopum, yama pìsat-nimìñ.’

12 Kitimbi enguk, ‘Nak biañgan sanba: nak sìndì nim nandì-samlet.’ ”

13 Yesulì e-yout manda wìndiñ embi yousimbi enguk, “Sìndì Amalok Nìñañ endì dawanda sìnk bì tombekak wìn nim nandìañda timbi ka-kìliñ embi mandì-kunekaliñ.”

Amalok Nìñañli gamañ nim tomñliimbi, kenangot tì-kulok

14 Yesulì yousimbi, Amalok Nìñañli tombekak nain wolok plon e-yout manda no ñindiñ enbi eñguk, “Ama nolì kwet nolok ñaupi, kena gwañgwañii en-tiañeum bùmbi, nepenepeli tambipi, ka-dìkñeñmineliñdok emguk.

15 Tìñipi, ama nola mìnem kwandai 5,000 mìnìguk, nola 2,000 mìnìguk, timbi nola 1,000 mìnìguk, wìn kena tañ gembìnjì yambi-nandìlak wolok tuop ka-dìkñeñmineliñdok emguk. Em-talembi, en yambimbi ñañguk.

16 Ñañliimbi, ama mìnem 5,000 epguk endì wolongan kusei kìmìpi, mìnem kena mùmbi yousìñmùmbi, mìnem 5,000 nombo indañmìnìguk.

17 Nollì no mìnem 2,000 epguk endì bo mìnem kena mùmbi, mìnem 2,000 nombo indañmìnìguk.

18 Gan ama mìnem 1,000 epguk endì wìne molomlok mìnem wìn ep ñambi, kwet gìnañ kìndit taplium pakuk.

19 Timbi molomdì nain ombap kukap undanem bìnìguk. Bìmbi, kena gwañgwañii mìnem emguk wala ep kìmìn tìnìguk.

20 Timbi ama mìnem 5,000 mìmìn endì bìmbi, mìnem 10,000 daulmìmbi eñguk, ‘Molom, dìk mìnem 5,000 namguñ. Timbi nak wìn epbi, kena mìwambi nombo yousumbi, 5,000 nombo indañguk.’

21 Eumbi, molomñli ñindiñ nìnìguk, ‘Dìk kena gwañgwa kìnem matañgotañgoñganat. Dìk nepek lakattok ka-dìkñe kìnem kuñguñda timbi, nak nepek asup gamambi ka-dìkñeukañ. Wala timbi dìk bùmbi, sìlìsìlì tìna!’

22 Wìndiñ eumbi, kena gwañgwa mìnem 2,000 mìmìn endì bo bì tombi, mìnem daulmìmbi nìnìguk, ‘Molom, dìk mìnem 2,000 namguñ, timbi nak mìnem wìn kena mìwambi yousumbi, mìnem 2,000 nombo indañguk.’

23 Eumbi, molomñli ñindiñ nìnìguk, ‘Dìk kena gwañgwa kìnem matañgotañgoñganat. Dìk nepek lakattok ka-dìkñe kìnem kuñguñda timbi nak nepek asup gamambi ka-dìkñeukañ. Wala timbi dìk bùmbi, sìlìsìlì tìna!’

24 Timbi ama mìnem 1,000 mìmìn endì bo bì tombi eñguk, ‘Molom, nak kusaka ñindiñ ip nandìlet: dìk ama kunduwat. Dìk nanañga nim tìpi nalañ, amalì timbì indaumbi gamnelìñdok pa elañ. Tìñipi, amalì kwet nolok nanañ tìpium indalak wìn yapma tìkelañ.

25 Wala timbi nak dìkok mìnemga nim kañbi pailek wala mìsìmbi, kwet kìndipi, tapli sembam pakuk ñìn tìke gam bìlet.’

26 Wìndiñ eumbi, molomñli manda ñindiñ tambane nìnìguk, ‘Dìk kena gwañgwa kolan ba kunjitan! Dìk kusatna ñandin bek wìn nandìlañ: nak nanañga nim tìpi nalet, amalì timbì indaumbi namnelìñdok pa elet. Tìñipi, kwet nolok amalì nanañ tìpium indalak wìn yapma tìkelet.

27 Wìndiñda nìtek timbi mìnemna wìn mìnem it gìnañ nim kìmìkuñ? Wandìñ kìmìlìmda, nak bìmbi, mìnemna wìn mìnem it gìnañ nanin epmep ewambi, lakat yousì-namnelìñ.’

Molomli wìndiñ embi,

28-29 kena gwañgwa dìwìsìla ñindiñ enguk, ‘Ama gìtik nepek dìwìn pat-semalak wìn tìke-kuañ, enda nombo yousìm emambi, asupgan pat-semekak. Gan ama no nepek palmìlak wala nandum tlal tìmbìmbi nim tìke-kulakta, nepek lakat palmìlak wìn

apma tikeñmambi slak palekak. Wala timbi sindi minem 1,000 ñin apma tikembi, ama minem 10,000 ep patak enda miwit.

³⁰ Timbi kena gwañgwa kena nimnat ñin tike kolim pawan kilim ginañ piwin. Wandin amali mano kwilim timbi, manji si-gilim danekalin.’ ”

Amalok Niñañ endi nain taletalenan amatam gitik ep danbekak

³¹ Yesuli yousimbi enguk, “Amalok Niñañli añeloñii gitik en gita bi tombi, ama wapmañ gembin walalannat inda-dakleumek, endi amatam gitik ep danbektok ama wapmañ pipapat plon pipalekak.

³² Timbi añeloli amatam kwelan damañgan kuñgiliñ ba man ñindiñgit kuañ gitik win endok dainan kimin timbimbi yambi-danbi, sambat tipet ep samba eukak. Meme sipsip yambi-dikñe amali tañ windin ep danbi,

³³ amatam dindim kit dindimnan yambimbi, diwin kit kepmanan yambiumbi patnekalin.

³⁴ Timbi amatam kit dindimnan patnekalin enda ñindiñ enbekak, ‘Bepnalok gwilam sindok plon patak sindi bimbibi, kuñgu kindem kasilewit! Kuñgu win Anutuli kunum kwet kusei kimikuknan ti-jumit ti-sam-taleñguk.

³⁵ Kusei ñindiñda sindi kuñgu win kasilenekalin: nak nanañnala map palambi, sindi nanañ namgiliñ. Ba tuknala kimbambi, tuk namgiliñ. Nak nosi nim, gan sindi not ti-nambi, isinan nanañgip ñañgiliñ.

³⁶ Sandumna nimnat timbambi, sindi sandum namgiliñ. Jimbat inda-namumbi nambi-dikñeñgiliñ. It kwambiñ ginañ palambi bi nambiñgiliñ.’

³⁷ Amatam dindim endi manda win nandimbi, tambon ñindiñ ninekalin, ‘Wopum, dawanda nanañgala palambi gambimbi, nanañ gamgimñ? Ba dawanda tukkala kimbimbi, tuk gamgimñ?’

³⁸ Dawanda dik notni nim, gan not ti-gambi, itninan ganañgip ñañgimñ? Ba sandumga nimnat gambimbi, sandum gamgimñ?’

³⁹ Dawanda jibat tiñguñ ba it kwambiñ ginañ pakuñ, timbi ña gambiñgimñ?’

⁴⁰ Eumbi, Ama Wapmañli ñindiñ tambane enbekak, ‘Nak biañgan sinik sanba: sindi nepek no nokok notnai kosi gñgil nimnat endoññan nanin nola tiñmñgiliñ win wakan naka ti-namgiliñ tilak.’

⁴¹ Windin eñipi, amatam kii kepmanan ñindiñ enbekak, ‘Anutulok yala sindok plon patak sindi wi-nambi, komba galk ginañ ña-talewit. Komba taletalen nimnat win Anutuli Satan git endok añeloñiilok ti-jumit-semguk.

⁴² Kusei ñindiñda sindi komba galk ginañ ñanekalin: nak nanañ map palambi, sindi nanañ nim namgiliñ. Tuknala kimbambi, tuk nim namgiliñ.

⁴³ Nak nosi nim, timbi sindi not nim ti-nambi, isinan nim nanañgip ñañgiliñ. Sandum nimnat palambi, sindi sandum no nim namgiliñ. Jimbat ti-palambi ba it kwambiñ ginañ palambi, sindi nim bi nambiñgiliñ.’

⁴⁴ Timbi endi bo tambane ñindiñ ninekalin, ‘Wopum, dawanda nandi gambinambi, dik nanañgala ba tukkala pakuñ, ba dik notni nim, ba sandumga nimnat pakuñ, ba jibat ti-pakuñ, ba it kwambiñ ginañ pakuñ, timbi nandi plap nim ti-gamgimñ?’

⁴⁵ Timbi endi bo ñindiñ tambane enbekak, ‘Nak biañgan sinik sanba: sindi ama kosi nimnat ñin endoññan nanin ama no plap nim tiñmñgiliñ win wakan nak ti-namgiliñ tilak.’ ”

⁴⁶ Yesuli windin embi yousimbi enguk, “Ama windin tiñgiliñ endila pi ñambi, kuñgu kolan taletalen nimnat tikeumbi, piñgip gawat papat kwambiñ inda-semekak. Gan amatam dindim endila kuñgu kindem taletalen nimnat kas ilembi, Ama Wapmañ en nakan kunekalin.”

Ama Wapmañ Yesu wili kimbi, kimnan nanin milakuk

26

Yesu kimbekak ti-pañgipañgile tiñmĩngiliñ

- ¹ Yesuli manda wĩn gĩtik eu taleumbi, gwañgwañiila ñĩndĩñ enguk,
- ² “Sandap tĩpet tĩmbĩmbi, kamaikamai gwĩlat * indaukak wĩn sĩndĩ nandĩ-taleañ. Nain wolonda Amalok Niñañ kanjikĩnilok kĩsĩnan kĩmĩlĩmbi, kloñbat plon wĩlĩ kĩmbekak.”
- ³ Yesuli wĩndĩñ eñĩlĩmbi, tapma ama biesĩ gĩt Juda ama biesĩ endĩ tapma amalok telak damanjĩ koi Kaiapas endok ilan kĩmĩn tĩmbi,
- ⁴ Yesu telak gĩtak tĩkembĩ wĩlĩ kĩmbektok e-sambat tĩngĩlĩñ.
- ⁵ Tĩñĩpi, ñĩndĩñ pa eñgĩlĩñ, “Nĩndĩ gwĩlat gĩnañ wĩndĩñ nĩm tĩna. Nĩm kañbi, amatamdi nĩmbĩ-nandĩmbi, gĩmbĩt tĩm mik tĩ-nĩmnelĩñ.”
- ⁶ Yesuli Betani it kwelan ñambi, Saimon dama wanda kwambĩñ indañmĩnguk endok ilan ña pakuk.
- ⁷ Endĩ nanañ na-palĩñĩlĩmbi, tam nolĩ tuk mĩlĩñ kĩndem tuan wopum sĩnĩk wĩn tĩkem endoñ ña indambi, kumbam plon yalĩmukuk.
- ⁸ Gwañgwañiilĩ wĩn kañbi, gĩnañjĩ komba dũmbi eñgĩlĩñ, “Tuk tuan wopum wandĩn nekta tĩmbĩ kolalak?”
- ⁹ Nĩndĩ tuk wĩn kĩndem tualok kĩmĩtnamda, mĩnem walinĩn tĩkembĩ, ama pĩmbĩñesĩla emneñ.”
- ¹⁰ Yesuli mandanjĩ nandĩ-daklembi enguk, “Tam ñala mĩlap nekta mañ? Endĩ nepek kĩndem sĩnĩk tĩ-namlak ee.
- ¹¹ Ama pĩmbĩñesĩlĩ nain tuop sĩn gĩtañgan kunekalĩñ, gan natna sĩn gĩta nain tuop nĩm kuutat.
- ¹² Tam ñalĩ tuk mĩlĩñnat i-namlak wĩn nak kĩmbambi nep kĩnditnekalĩñ wolok itañgan pĩngĩpna tĩ-pañgipañgile tĩ-namlak.
- ¹³ Nak biañgan sanba: amalĩ dembek dembek ñambi, Anutulok kaundĩkĩnelok plon gĩngĩt manda kĩndem ñĩn kwet tuop enekalĩñ, wandĩñ endĩ tam ñalĩ nepek tĩ-namguk wolok kasat wakĩt tĩ-semumbi, tam ñĩn nandĩ-sĩwĩtnekalĩñ.”
- ¹⁴ Tĩmbi gwañgwa 12 endoññan nanĩn no koi Judas Iskaliot endĩ tapma ama biesĩloñ ñambi,
- ¹⁵ enĩ-nandĩmbi eñguk, “Tĩkap nak Yesu sĩndok kĩsĩnan kĩmĩletta, sĩndĩ nek namnelĩñ?” Eumbi, wolongan mĩnem kwandai satnĩn 30 mĩngĩlĩñ. †
- ¹⁶ Mĩumbi, kusei kĩmĩpi, Yesu bola tĩñmektok nain kĩndem dawan indauktok wala kĩmĩt-nandĩ tĩnguk.

Yesuli kimbepi, gwañgwañii tĩ-pañgipañgile tĩ-semguk

- ¹⁷ Plaua nanañ kĩmĩlĩ bendĩ nĩmnat nanalok gwĩlat kusei kĩmĩlĩmbi, gwañgwañiilĩ Yesuloñ bĩmbi nĩngĩlĩñ, “Dĩk gwĩlattok nanañ delok tĩ-jumĩt tĩ-gamnambi nambep nandĩlañ?”
- ¹⁸ Eumbi, Yesuli ama nolok koi embi enguk, “Jelusalem lombi, endoñ ñam ñĩndĩñ nĩnekalĩñ, ‘Nĩnĩndauttĩ dĩa ñĩndĩñ elak, nokok nainnalĩ indalak, wala tĩmbi nak gwañgwanai gĩta dikoñ ilan bĩmbi, gwĩlattok nanañ nanetamĩñ.’ ”
- ¹⁹ Tĩmbi gwañgwalĩ Yesuli eñguk wolok tuop tĩmbi, gwĩlattok nanañ tuk tĩ-jumĩkĩlĩñ.
- ²⁰ Kwet kĩlĩm eumbi, Yesu gĩt gwañgwañii 12 endĩ nanañ nanepi pi pakĩlĩñ.
- ²¹ Nanañ na-palĩmbi Yesuli enguk, “Nak biañgan sĩnĩk sanba: sĩndoñ nanĩn nolĩ kanjiknailok kĩsĩnan napĩletak.”

* **26:2:** Kamaikamai gwĩlat wolok kusei wĩn ñĩndĩñ: damañgan Islael amatam endĩ Isip kwelan kena gwañgwa sĩlanĩn kuñgĩlĩñ. Kuumbi, amatamĩni Isip ama wapmañdok kũnan nanĩn yapma epmektok Anutulĩ añelo no nĩ-mulĩmbi, Islael amatam sipsip nĩñañdok wekai yamanjĩnan sapleñgĩlĩñ yapma klembi, Isip amatamdok gwañgwa telak damanjĩ yandĩp kĩm-taleñgĩlĩñ. (Kisim Bek 12). † **26:15:** Mĩnem kwandai satnĩn 30 wĩn kena nain 120 wolok tuan.

22 Wíndiñ eu nandímbi, gíñañjì kola sínìk taumbi, kusei kímìpi, noñgan noñganlì Yesu nì-nandímbi eñgíliñ, “Wopum, nakta ním bek?”

23 Eumbi tambane enguk, “Ama no nakíta yakayakan nanañ tìkendepi, kítnet jawañ gíñañ kot-suakamìk endì napìletak.

24 Amalok Níñañdì Anutulok mandalì telak nìtek kimbektok elak wíndiñgan kimbekak. Gan ama nin en bola tíñmetak endì blangandok. Anutu en mek kaukak. Meñdì ním apmíumda, wín kindem dañmek.”

25 Eumbi, bola tíndì ama Judaslì Yesu nì-nandímbi eñguk, “Níníndaut, nakta ním bek?” Eumbi nínguk, “Dítna elañ wíndiñgan.”

26 Nanañ na-palíñlìmbi, Yesulì plaua nanañ no tìkembali, Anutula weñmìmbi ombím gwañgwañiila plaua wín embi enguk, “Sìndì tìke nambít. Ñín nokoñ pìñgìpna.” Nambímbi,

27 wain wítna no tìkembali, Anutu weñmìmbi, wain wín embi enguk, “Sìndì gítikkandì ñín nambít.

28 Wain tuk ñín nokoñ wekatna. Amatam asup endok yomjì bi-sem-bi-semlok nak wín lamít-semlet. Toptop ñín Anutulì amatamñii gít tìlak wín wekatnalì tímbi kwambiñ dalak.

29 Nak ñíndiñ sanba: nak wain tuk kwelan ñolok nombo ním nambetat. Ním sínìk. Pakapmek Bepnalok kunum nìlínlín gíñañ nak wain tuk wín komblin sín gíta yakayakan nanekamíñ.”

30 Tímbi Yesu gít gwañgwañii endì kap no tíngíliñ. Tiu taleumbi, walinin pì ñambi, Oliv kwet jañgínnan lonepi ñañoñlì.

31 Ñañoñlìmbi, Yesulì gwañgwañii enguk, “Anutulok manda no ñíndiñ youy-oulín patak, ‘Nak sipsip ka-dìkñe ama wílambi, kikesímín gíñañ kuañ endì papusenenekalíñ.’ ☆ Nepek inda-nametakta tímbi manda wolok tuop sìndì gítik tim ñolondañgan nanandì-kìlìktìnjì pì pìutak.

32 Gan Anutulì nak kímnan nanin nepmìum mìlatmek, nak dama Galili kwelan ñawambi, sìndì siñgi bì nambínekalíñ.”

33 Eumbi, Petlolì tambane nínguk, “Nepek inda-gametakta tímbi dìwíndì nanandì-kìlìktìnjì pì pìumbi gambinetañ bek, gan nakta ním sínìk.”

34 Eumbi nínguk, “Nak biañgan ganlet: man tim ñolok gíñañnangan puputtì gama ním kítíñlìmbi, dìk nain tìpet gít no ‘En ním nandíñmìlet’ wíndiñ eutañ.”

35 Tímbi Petlolì nínguk, “Tìkap endì dìkíta nìtnìttok nani-nandínelíñda, ‘Nak ním nandíñmìlet’ wíndiñ ním eutet. Ním sínìk.” Tímbi gwañgwa dìwín gítik endì bo wíndiñgan e-taleñoñlì.

Yesulì en kimbepi nímolo tímbi tí-pañoñpañoñgíle tínguk

36 Tímbi Yesulì gwañgwañii gít kwet no koi Getsemane wandíñ ñañoñguk. Ña tombi, ñíndiñ enguk, “Sìndì ñolok pì palít, tímbi nak dakdan ñambi, nímolo tímбетet.”

37 Wíndiñ embi, Petlo gíta Sebedilok níñañiit tìpet yanañoñpì ñañoñguk. Ñañoñpì, walén kolaumbi, gínan mìlataum

38 enguk, “Walena kola sínìk taumbi, kimbepi nandìlet. Sìndì nakíta ñíñgan kaik palít.”

39 Eñpì, lakat ñaña embi, gapok pìmbi, nímolo ñíndiñ tínguk, “Ambep, tìkap dìk tuopta, nandì-nambi, mìlap ñín napma tìke. Gan dìk dítnalok nanandíñañoñgot kímìt-kle, nokoñ ním.”

40 Nímolo tí-talembi, gwañgwañii tìpet gít no endoñ undane ñambi, yambum endì dou-palìmbi, Petlo ñíndiñ nì-nandíñguk, “Nìtekta tímbi, sìndì nain duman ñín nakíta kaik patnelíñdok tuop ním?”

41 Sindi kaik papi, nimolo ti-palit. Nim kañbi, ti-kuyuk inda-samumbi pi pineliñ. Biañganak. Ginañjili kundit kindem tindilok nandilak, gan pinñgipsili mlatalak.”

42 Windiñ embi, nombo ñam nimolo ñindiñ tiñguk, “Bepna. Mlap ñin napma kleuktok telal no nim patakta, nak mlap win bemettok nandilañ, windiñgan inda-namen.” Nimolo ti-talembi,

43 nombo undane gwañgwañiiloñ ña yambiñguk win: dausi mlataumbi dou-pakiliñ. Windiñ yambimbi,

44 bindambo yambim ñambi, nimolo dama tiñguk wakangot nombo timbimbi, nain tipet git no tiñguk.

45 Timbi nombo undane ñam yabum dou-palimbi, ñindiñ enguk, “Sindi gamañgot doumbi, pat-nandi ti-pakañ ba? Yakñesi. Amalok Niñañ bola tiñmumbi, yom amalok kisinan piuktok nain inda-talelak.

46 Mlalimbi ñana. Da kawit: ama bola ti-namnamlok ip ñasiñgan bilak.”

Yesu tikeñgiliñ

47 Yesuli windiñ eñlimbi, gwañgwañii 12 endoññan nanin ama no koi Judas endi bñguk. Timbi tapma ama biesi ba Juda ama biesi endi ama kimin wopum no enmulimbi, endi kakit ba dimbanji epmbi, Judas gita bñgiliñ.

48 Endi gama nim bñlimbi, bola tindi ama wali kundit no daut semepi ñindiñ enguk, “Ama nak nandi-koñgom ti-ñimbi weñmetet † win ama sindi lonjañ en wakan. En tikenekaliñ!”

49 Judasli bi tombi, wolongan Yesuloñ bimbi, “Ninindaut, we gamlet!” nimbi, nandi-koñgom ti-ñim weñmñguk.

50 Timbimbi Yesuli niñguk, “Notna, nek timbeñdok nandilañ win plastik ti.” § Eumbi, amal Yesuloñ bim kisi kot-suapi tikembi, tike-kwambiñ dañgiliñ.

51 Wolongan ama Yesu git pakiliñ endoññan nanin noli kakil ombap tiañembi, tapma amalok telak damanji endok kena gwañgwa silanin nolok pawan wilalim dikñe piñguk.

52 Windiñ timbimbi, Yesuli niñguk, “No en kakitti mik tilakta, en bo kakitti wili kimbekak, wala timbi kakitka il ginañ kimili ñawin.

53 Nak guma Bepna kitiñmambi, wolongan añelo kunakunatsi nimnat endi nep timbi platanelñdok en-mulek win dik nim nandilañ ba?

54 Gan windiñ indaukta, nepek gitik Anutulok mandali natnala inda-namektok elak wal bien nim indawik.”

55 Timbi Yesuli yousimbi, ama kimin en tikenepepi bñgiliñ enda ñindiñ enguk, “Nitek timbi sindi kakit ba dimba mepi nepnepi bañ? Nak ama piñpiñen no ba? Sandap tuop nak tapma it sañ jimba ginañ pipapi, amatam eni-daut ti-sem timbambi, sindi nim nepgiliñ.

56 Gan plofet amal manda youkiliñ woloq bien indauktok nepek gitik ñin inda-talelak.” Timbi gwañgwañii gitikti Yesu bimbi, pi ña-tiliñgiliñ.

Yesu manda plon kimikiliñ

57 Timbi ama Yesu tikeñgiliñ endi en nañgipi, tapma ama telak damanji Kaiapas endok ilnan ñañgiliñ. (It woloq ginañ endikñe manda nandi-tale ama git Juda ama biesi endi kimin ti-pakiliñ.)

58 Ñañlimbi, Petloli siñgi kandañ giñgiñgan ep kle ñambi, tapma ama telak damanji endok it sañ jimba ginañ loñgiliñ woloq ñambi loñguk. Lombi, Yesu nek indañmetak win kaup nandimbi, mik ama gita pi pakuk.

† 26:48: Win Juda amatamdi nosi we semñipi simumu ti-semañ. § 26:50: Nandi-tale ama diwindi Grik manda ñolok walan win ñindiñ nandañ, “Notna, nekta ñolok bilañ?”

⁵⁹ Tapma ama biesi git Juda ama biesi diwin endi gitikti Yesu wili kimmeliñdok nandiñgiliñda timbi, ama nindi Yesulok siñgin joñgo simbi, kusei juluñgan eu indauktok yolonjiñgiliñ.

⁶⁰ Timbi ama asup endi bimbibi, manda juluñgan embi youkiliñ, gan endi wili kimmikimlok yom bien no nim eu indañgiliñ. Siñgimek ama tipet no endi bimbibi

⁶¹ eñgimik, “Ama ñali manda no ñindiñ eñguk, ‘Nak guma Anutulok it wiapi, sandap tipet git no wolo ginañnan bindambo timba kaitam mlalekak.’ ”

⁶² Windiñ eumbi, tapma amalok telak damanji endi mlap ipi, Yesu ni-nandiñbi eñguk, “Nitek? Mandal gep youkamik win biañgan ba juluñgan? Ba dik manda no tambane ewiñdok tuop nim ba?” Endi windiñ eumbi,

⁶³ Yesuli yom nimnat, gan wandingan embi, manda tambon no nim niñguk. Timbi telak damanji niñguk, “Anutu kuñgu molom endok dainan manda biañgan eumbi nandina: Mesia win Anutuli ni-mulimbi, bi-nimektok een win dik wakan ba? Dik Anutulok Niñañ sinik ba?”

⁶⁴ Eumbi niñguk, “Elañ wakan. Gan nak ñindiñ sanba: gamanda sindi kanekaliñ win: Amalok Niñañ endi Anutu Gemb Molom endok kii dindimnan pipapi, kunum ginañ nanin mulukua plon piukak.” ✧

Yesuli en Anutulok tuop sinik windiñ eñgukta timbi,

⁶⁵ tapma amalok telak damanji endi ginañ komba diumbi, kiupin blañganembi eñguk, “Endi Anutu ni-tike-pim yalilak yañ! Ama silanin ñali Anutu ni-suambatak win sindi ip ka nandañ, wala timbi ama noli ama wolo kusei eu indauktok nombo nim tipikamñ.

⁶⁶ Sindi enda nitek tñmlok nandañ?” Eumbi tambane niñgiliñ, “Yominla timbi kimmikimdok nandamñ.”

⁶⁷ Windiñ eumbi, ama diwindi timan dai plon manji iwit suambapi, kit ombimbi wikiliñ, timbi diwindi kit pindimdi wipi

⁶⁸ niñgiliñ, “Dik Mesia sinikta, plofet manda embi, win nindi gwitak win ninbi nandina!”

Petloli Yesula ‘Nak en nim nandiñmilet’ eñguk

⁶⁹ Yesu manda plon kimiliñilimbi, Petloli sañ jimba ginañ it pawan pipakuk. Pipalimbi, kena wembe noli endoñ bimbibi niñguk, “Dik bo Yesu Galili nanin endok sambat.”

⁷⁰ Gan Petloli ama gitik endok dausinan e-semimbibi niñguk, “Nak dik manda elañ win nim nandiñlet.”

⁷¹ Windiñ embi mlapi, sañ jimblok yamanan ñaumbi, kena wembe noli kañbi, wi pakiliñ endi ñindiñ enguk, “Ama ñin Yesu Nasalet nanin endok nol no.”

⁷² Eumbi, Petloli nombo e-kimiseimbibi eñguk, “Anutulok dainan biañgan elet. Nak ama win en nim nandiñmilet.”

⁷³ Nain nim ombataumbi, wolo ikiliñdi Petloloñ bimbibi niñgiliñ, “Biañgan sinik, dik endok sambat. Mañga malapti e-daklelak.”

⁷⁴ Eumbi, Petloli manda kwambiñgan embi, ñindiñ enguk, “Biañgan sinik, nak en nim nandiñmilet. Juluñgan eletta, Anutuli kindem nep timbi kolawin.” Endi windiñ eu taleumbi, wolongan puputti kitiniñguk. Kitiumbi,

⁷⁵ Yesuli Petlo manda ñin niñguk win nandi-siwikuk, “Puputti gama nim kitiniñilimbi, dik nain tipet git no ‘Nak en nim nandiñmilet’ eutañ.” Win nandi-siwipi, pawan pi ñambi, simba gawat wopum timbi kukuk.

27

Yesu Pilatoloñ nañgip ñaumbi, Judasli toa topmbi kimguk

✧ 26:64: Kap 110:1, Danyel 7:13

¹ Kwet salaumbi, tapma ama biesi gitik gita Juda amalok ama biesi endi Yesu wili kimbektok e-sambat tim,

² Yesu toali top nañgip ñambi, Pilato win Roma amal Judia distrik ka-dikneuktok nimbaleñgilañ endok kiinan kimikilañ.

³ Judas Yesu bola timiñguk endi ama biesili Yesu manda plon kimpipi, wili kimbektok eu taleñgilañ win yambiñguk. Yambiñguk, nepek timiñguk wala nandum mlataumbi, minem kwandai satnin 30 tapma ama biesi gita ama biesi diwin endi miñgilañ win epbi, bindambo tambane emepi ñañguk. Ñam tombi

⁴ enguk, “Nak yom timbi, ama yomin nimnat sindok kisanan kimilatta timbi en ip wili kimpipi tañ.” Windañ eumbi niñgilañ, “Win nindok nepek nim. Win ditnalok nepek yañ.”

⁵ Windañ eumbi, Judasli minem kwandai satnin win tapma it sañ jimba ginañ koli piumbi, en walinin pim ñambi, toa topmbi kimguk.

⁶ Timbi tapma ama biesili Judasli minem koli piñguk win gamapi eñgilañ, “Minem ñin ama wili kimbetak endok wekailok tuan. Tapma ittok minem git yousinetamiñda, endikne manda maklenetamiñ.”

⁷ Wala timbi endi manda e-topmbi, minem wali ama no kwet kambot pa tiliñguk endok kwet no tuambi, ama mayañgan nasi nindi Jelusalem pap sembinekilañ endok amasum palektok eu taleñguk.

⁸ Endi kwet win Yesu kinkimlok tuanli tuañgilañda timbi, amatamdi kwet wolok koi Kwet Wekaiat windañ kitiliñgilañ, win ñindiñgit gamañgot pa kitañ.

⁹⁻¹⁰ Tapma ama biesili windañ timiñguk, win plofet Jelemaiali indauktok eñguk wolok tuop indañguk. Endi Mesialok plon ñindiñ embi youp biñguk patak, “Israel amal minem kwandai satnin 30 waliñgot ama win tuanep e-topmumbi, minem waliñgan epbi, kwet kambot tindi amalok kwet no tuañgilañ, win Wopum Anutul molo manda nanguk wolok tuopkan timiñgilañ.” ✧

Pilatoli Yesu manda plon kimpipi, kloñbat plon wili kimbektok eñguk

¹¹ Timbi Yesuli ka-dikne ama Pilato endok damanan ilimbi, ka-dikneli ni-nandimbi eñguk, “Juda ama endok Ama Wapmañ dik ñakan ba?” Windañ eumbi niñguk, “Ip elañ windañgan.”

¹² Gan tapma ama biesi git Juda ama biesi diwindañ manda kusei kusei ni-youkilañ, wolonda Yesuli manda tambon no nim tambanem enguk.

¹³ Timbi Pilatoli ni-nandimbi eñguk, “Manda gitik gep youpi eañ win dik nim nandilañ ba?”

¹⁴ Gan endi man gali kwambiñ dambi, nepek nola manda tambon no nim tambane niñguk. Windañ timiñgukta, Pilatoli silikneumbi, nandi-gitiñgitiñgilañ timiñguk.

¹⁵ Kamaikamai gwilat nain tuop ka-dikneli ñindiñ pa timiñguk: endi amatam kimin wopum nandi-sembi, ama nolok koi kitiañgilañ en wakan it kwambiñ ginañ nanin pisat-semliñguk.

¹⁶ Nain wolonda ama kolan no koi giñgilat it kwambiñ ginañ kimilim pakuk, koi Balabas.

¹⁷ Windañda amatam asupti kimin ti-taleumbi, Pilatoli eni-nandimbi eñguk, “Sindi ama ninda nak pisat-samettok eañ, Balabas ba Yesu Mesia ninin enda eañ?”

¹⁸ Kusei ñindiñda endi windañ eñguk: amatamdi Yesu ka-galkta timiñgilañda timbi, ama biesili en ka-gimbit timipi tikembi, ka-diknelok kiinan kimilimbi, kusasi yambi-daklembi, windañ eñguk.

¹⁹ Timbi endok kusei no ñindiñ: endi ama yambi-dan kena pa tiliñguk wolok pipalañlimbi, taminiñ manda ñindiñ kimilim endoñ loumbi eñguk, “Dik ama ñin

kolan no nım tıñguk wın biu palen. Nak tim en ip lat kolan plon kañbi, nandıwam mılatak.” Pilatolok tamınli wındiñ eñguk,

²⁰ gan tapma ama biesı ba Juda ama biesı dıwın endı amatamda engıliñ, “Sındı Pilatola ñındiñ nınekalıñ, ‘Dık Balabas kak bimbi, Yesu wıwıttok eukañ!’ ” Wındiñ embi, enı-gıñgıneumbi, wolok tuop nıñgıliñ.

²¹ Tımbi ka-dıkñeli amatam nombo en-nandımbi eñguk, “Ama tıpet endoññan nanin nin pısalımettok eañ?” Eumbi, “Balabas” nıñgıliñ.

²² Eumbi enguk, “Tımbi Yesu Mesia nının enda nıtek tıñmetet?” Eumbi, gıtıkkandı kıtımbi nıñgıliñ, “Kloñbat plon lowın!”

²³ Tımbi Pilatoli enguk, “Nıtekte? Endı kolan nek tıñguk?” Eumbi, wopungan kıtımbi, nain asupgan ñındiñ eñgıliñ, “Kloñbat plon lowın! Kloñbat plon lowın!”

²⁴ Wındiñ tımbımbi, Pilatoli ka-nandıñguk wın: en Yesu nepek no tıñmılok tuop nım. Tombon amatamdı gımbıt tımbi, mik tınepi tıñgıliñ. Wındiñda Yesulok kımkım wın Pilatolok yomın nım indauktok endı ñındiñ tıñguk: endı Juda amalok ep tındiñ no klembi, tukta eumbi, tuk tıke bı mıumbi, dausınan kii wılıpi enguk, “Ama endok kımkımlok mılap walı nokok plon nım loukak, wın sınllok nepek.”

²⁵ Eumbi, amatam gıtık endı manjı noñgan kıtı kolı ñaumbi nıñgıliñ, “Kım wın nındı ba komblinnı nındok plon loukak!”

²⁶ Tımbi Pilatoli amatamdok manda kımıt-klembi, Balabas pısat-sembi, Yesu waipnelıñdok eñguk. Eumbi, wındiñ tımbı taleumbi, mik amalı kloñbat plon wıtnelıñdok kısınan kımıkuk.

Mik amalı Yesu nı-lakalakaı tı-ñımbi, kloñbat plon wıklıñ

²⁷ Tımbi ka-dıkñelok mik amalı Yesu nañgıp pımbi, ka-dıkñelok ilan ñam nıı kuñgıliñnan wandiñ lombi, nosıi gıtık en gıta kımın kokıliñ.

²⁸ Tıñıpi, Yesu enlok dasındasin kiundıpi, mik amalok sauloñ gımın no dası-mımbi,

*

²⁹ toa pıskıñat bondınembi, kumbam plon dası-mımbi, toña no kii dındım kandañ kımılimıñgıliñ. Wındiñ tıñıpi, ña mılelem tımbi, nı-lakalakaı tı-ñımbi eñgıliñ, “We, Juda amalok ama wapma!”

³⁰ Eñıpi, iwıt endok plon suambapi, toña lom tıkembi, walıñgan kumbam plon nombo nombo wıklıliñ.

³¹ Nepek kusei kusei wındiñ tıñmı-talembi, mik amalok sauloñ kiundıpi, enloñ dasındasin nombo dası-mım pıumbi, kloñbat plon wıtnepi nañgıp pı ñañgıliñ.

³² Pı ñañıpi, telak plon ama no Sailini nanin koi Simon ña tımbı indañgıliñ. Tımbı indambi, en nı-gıñgıneum Yesulok kloñbat bembımbi ñañgıliñ. Ñambi,

³³ kwet no koi Golgata wandiñ ña tomgıliñ. (Kot walan ñındiñ, ‘Kumba Kwandat Kwet’.)

³⁴ Ña tombi, wain tuk gıta gwasap kımıñ wakıt ep kiukiulın wın tıke mıum nandımbi, kunjıtam bıñguk.

³⁵ Tımbi kloñbat plon wıli taleumbi, dasındasin tıkenepi satu sañala kopi, dasındasin danbi epgıliñ.

³⁶ Wındiñ tımbi, pipapi ka-dıkñe-pakıliñ.

³⁷ Tımbi kumbam mindin plon kusei neta wıklıliñ wolok manda ñındiñ youp kımıkıliñ, “Ñın Yesu, Juda amalok Ama Wapmañjı.”

³⁸ Tımbi ama piñpiñen tıpet en gıta yakan yandıpbi, no tombon no tombon ep mambi ikımık.

* **27:28:** Ama wapmañ endı bo sauloñ gımın dasıañgıliñ, wala tımbi mik amalı Yesu en ama wapmañ sıñık wolok walan juluñgan tınelıñdok mik amalok sauloñ gımın dası-mıñgıliñ.

39 Tĩmbi ama wandıñ ñañambit tĩngilĩñ endi Yesula kumbanji dĩnguneñpi ni-suambapi

40 nĩngilĩñ, “Nitekta? Dik tapma it wiapi, nain tĩpet gĩt no wolok gĩnañnangan tĩmbi kaitauktok eñguñ wĩn. Nitek tĩmbi dĩtnalok pĩngĩpka nĩm tĩke-kĩmĩtañ? Dik Anutulok Nĩñañ sĩnikta, kloñbat plon nanin pi!”

41 Tĩmbi tapma ama biesi wakĩt endikĩe nandi-tale ama ba Juda ama biesi dĩwĩn endi bo wĩndĩngot ni-kolakola embi eñgilĩñ,

42 “Ama dĩwĩsi ikan ep kĩmĩkuk, gan enlok pĩngĩu tĩke-kĩmĩlektok tuop nĩm. En Islael ama nĩndok ama wapmañ sĩnikta, kloñbat plon nanin piwĩn! Pĩwĩmek, endi Mesia bĩmbĩndok een ip wakan wĩn nandi-kĩlĩkti tĩmĩnetamĩñ.

43 Endi Anutulok plon panjañganembi, endok Nĩñañ sĩnik wĩndĩñ elak. Tĩkap wĩndĩnda, papa kana: Anutulĩ tĩke-kĩmĩlektok nandĩlak ba nĩm.”

44 Ama piĩdasĩ tĩpet Yesu gĩt yandĩpgĩlĩñ endi bo wĩndĩngot nĩmbi kolañgĩmĩk.

Yesu kĩmĩnguk

45 Kwet nain boñgĩp tĩmbĩmbi, kwet tuop kĩlĩm indaĩnguk. Inda-palĩmbi ñakap, 3 kilok tĩnguk.

46 Wolongan Yesulĩ wopungan kitiĩmbi eñguk, “Eli, Eli, lama sabaktani.” Wĩn ñĩndĩñ, “Anutuna, Anutuna, nekta nambilañ?” ✧

47 Tĩmbi wandıñ pakĩlĩñ endoññan nanin dĩwĩndi manda wĩn nandĩmbi eñgilĩñ, “Endi plofet Elia kitiĩmĩlak.”

48 Wolongan mik ama nolĩ woñep ñambi, nepek busukñanen walĩ tuk kĩndem tiañewĩk no tĩke bĩmbi, wain tuk kimbĩñ gĩnañ wĩsĩmbi, komba bem kusip plon topbi, Yesulĩ nanalok mĩnguk.

49 Gan dĩwĩsilĩ eñgilĩñ, “Biukĩn, Elialĩ tĩke-kĩmĩlepi bĩutak bek, wĩn kañmek.”

50 Tĩmbi Yesulĩ nombo wopungan kitiĩmbi, engan kĩmĩt nandum, woñ poñaumbi kĩmĩnguk.

51 Wolongan nepek ñĩndĩñ indaĩnguk: tapma ilan sandum masipmasip wopum tĩngilĩñ wĩn boñgĩpgan tawam blañganembi, gwat nanin pi lap taleñguk, tĩmbi kwet mĩnjat mĩnjat tĩmbĩmbi, kawat jĩngĩn dĩwĩn tawa pĩngilĩñ.

52 Tĩmbi sumlok yama piĩsalĩmbi, Anutulok gĩngĩt damañgan kĩm-taleñgilĩñ asupti mĩlapi,

53 sumji biñgilĩñ. Bimbi, Yesulĩ kĩmnan nanin mĩlalĩmbi, wolonda endi Anutulok it kwet dĩndĩm engano, wĩn Jelusalem, wandıñ lombi, amatam asuptoñ inda-semgilĩñ.

54 Mik amalok telak dama gĩt amañii Yesu ka-dĩkĩe-pakĩlĩñ endi mĩnjamĩnjat ba nepek kusei kusei indaĩnguk wĩn kañgilĩñ endi kolan mĩsĩmbi eñgilĩñ, “Biañganak. Ñĩne Anutulok Nĩñañ sĩnik.”

55 Yesulĩ Galili distrik nanin Jelusalem biñguknan tam asupti en gĩta yakan bĩmbi, tĩmbi plata pa ti-ta-kuñgilĩñ. Yesu wĩlĩ kĩmguk sandap wolondañgan endi bo Golgata bĩ pakĩlĩñ, gan endi mayañgan ipi, dei posnembi kañgilĩñ.

56 Wĩn endoñ nanin no koi Malia Makdala nanin. Tĩmbi Malia no, Jekop gĩt Josep endok menjet. Tĩm no wĩn Sebedilok nĩñañiit endok menjet.

Yesu kĩndikilĩñ

57 Ama mĩnemmat no Alimatia nanin endi bo Yesulok gwañgwa no, koi Josep. Maim piup tĩmbĩmbi,

58 endi Pilatoloñ ñambi, Yesulok dalandanda eñguk. Eumbi, Pilatoli nandĩmĩmbi, tĩke mĩnelĩndok enguk. Eumbi, wolok tuop mĩumbi tĩkeñguk.

59 Tĩkembali, sandum satnin bamblum nĩmnat walĩ tĩmĩpi,

✧ 27:46: Kap 22:1

⁶⁰ tike ñambi, enlok sum ginañnan kımıkuk. Sum wın komblin sınık, kawat ginañ wın Josep enlok kulup bimbın. Joseptı Yesulok dalandan wolok kımıpi, kawat wopum no munjulım bı yama masıpmıñguk. Wındıñ tı-talembı, walinin pı ñağguk.

⁶¹ Joseptı dalandan sumnan kımılıñlımbı, Malia Makdala nanin en gıta Malia no endı sum dat kandañ pipapı ka-tuakımık.

⁶² Kwet salaum Sabat patnandı nain tımbımbı, tapma ama biesı gıt Falisi ama endı yakan Pilatoloñ ñam

⁶³ nımbı, Yesulok plon ñındıñ eñgılıñ, “Ama wopum, nındı ama julunjuluñdok walı gama kaik kuñpı, manda no eñguk wın nandına sıwıtak. Endı ñındıñ eñguk, ‘Nain tıpet gıt no ñaumek, kımnan nanin mılaletat.’

⁶⁴ Wala tımbı dık eumbı, sum wın ka-dıkñe-kılıñ e-palımbı, nain tıpet gıt no wın taleukak. Nım kañbi, gwañgwañıılı ña dalandan kumbu tım tıke ñambi, amatamda juluñgan ñındıñ enınelıñ a, ‘Yesu en ip kımnan nanin mılakuk.’ Wındıñ enelıñda, juluñıt manda komblin walı Yesulı juluñıt manda eñguk wın maklewık.”

⁶⁵ Eumbı, Pilatolı nandı-sembe enguk, “Kındem a. Sındı mik ama dıwın epmbı, sumnan yanağgıp ñaum, sum masıp kwambıñ danelıñdok nıtek tınep nandañ wolok tuop tınekalıñ.”

⁶⁶ Wındıñ eumbı, sumnan ñam, sum masıp kwambıñ danelıñdok kawattı sum dai masıpmıñguk wolok plon nıslık kımısıp no kımıpi, ka-dıkñe nelıñdok mik ama wandıñ yambium pakılıñ.

28

Yesulı kımnan nanin mılakuk

¹ Sabat patnandı nain taleumbı, kena nain kusei kımıkımılınan kwet salawa salawa tımbımbı, Malia Makdala nanin gıt Malia nolı endı Yesulok sum kandepı ñağgımık.

² Tımbı platik sınık kwet mınjamınjat wopum sınık mınjalımbı, wolonda Wopumdok añelo nolı kunum ginañ nanin pımbı, kawat sum masıpmıñguk wın manjaneum ñaumbı, kawat wolok plon pipakuk.

³ Endok walan wın pısapısat walalan wandın, tımbı dasindasin wın satnın sınık.

⁴ Tımbı ama sum ka-dıkñe-pakılıñ endı en kañbi, kolan mısıñgılıñda tımbı kısı kesısi blañblañ tımbımbı, amalı kımamı wandın kwelan pı pakılıñ.

⁵ Tımbı añelolı tam tıpetta enguk, “Nım mısındemık. Nak nandılet sıtı Yesu kloñbat plon wıkılıñ en kandepı bamık.

⁶ Gan endı ñı nım patak. Endı damañgan manda sanguk wolok tuop Anutulı tımbı mılalak. Kwel kınjangot ñı bı kawıt.

⁷ Tımbı sıtı plapkan ñambi, gwañgwañııla ñındıñ enbıt, ‘Endı kımnan nanin ikan mılalak, man ñındıñgıt dama Galılı kwelan ñaumbı, sındı wandıñ ña kanekalıñ.’ Manda ip wakan sanlet.”

⁸ Wındıñ eumbı, endı mısıñgımık, gan sılısılı wopumdı gınañjet gınañ tokñeumbı, platikan sum bimbi, gıñgıt manda gwañgwañııla endepı woñep ñağgımık.

⁹ Ñañlımbı, platik sınık Yesulı ep tımbı indam we semumbı, endı endoñ kesınan ña mılelem tımbı, tıke-kañpı nı-wowoñe tıñgımık.

¹⁰ Tımbı Yesulı enguk, “Nım mısındemık, ña notnai Galılı ñanelıñdok enbımbı, wandıñ ñam nambınekalıñ.”

¹¹ Tam tıpet endı gwañgwañııloñ ñañlımbı, mik ama sum ka-dıkñeñgılıñ endoññan nanin dıwındı it kwelan undane ñambi, nepek gıtık sumnan indağguk wolok kasat wın tapma ama biesıla tı-semgılıñ.

¹² Tımbı tapma ama biesılı Juda ama biesı dıwın en gıta kımın tımbı, ñındıñ tınelıñdok e-topbı, wolok tuop tıñgılıñ: endı mınem asupgan mik amala embı

¹³ engilíñ, “Sindi amatamda ñindiñ eninekaliñ, ‘Nindi dou-patnambi, gwañgwañiili tim bimbí, dalandan kumbu tikembi ñaliñ.’ Wíndíñ enekaliñ.

¹⁴ Tikap manda wín Pilatolok pawan gíñañ píukta, nindi mek ñam kambi, nepek ñin tí-díndim enambi, mílap no ním inda-samekak.” *

¹⁵ Eumbi, mik amali mínem wopum wín ep ñambi, ama biesili manda eñgíliñ wolok tuop tíngíliñ. Timbi manda walí Juda amatamdok boñgípsinan eu sapakñe-tike-bínguk.

Yesulí gwañgwañiiloñ inda-sembi, kena tñelíñdok enguk

¹⁶ Timbi Yesulok gwañgwañii 11 endí Galili distrik ñambi, damañgan endí molo manda no enguk kwet jañgín wolok loñgíliñ.

¹⁷ Loumbi, Yesulí wadíñgan inda-semum kañbi mílelem tíñmíngíliñ. Gan díwisili “Yesu en kamiñ ba?” embi, gíñañ típet tíngíliñ.

¹⁸ Timbi Yesulí gwañgwañiiloñ ñasiñgan ñambi enguk, “Bep Anutulí kunum kwet yambi-díkñeuttok gembí gítik wín naka nam-taleñguk.

¹⁹ Wala tímbi síndi kwet tuop ñambi, amatam gítik nokok gwañgwanai ep tímbi indanekaliñ, wín Bep, Níñañ gít Díndim Woñ endok kosi plon yatnañ tuk í-sembi,

²⁰ endíkñe manda san-daut tí-sam-kuñgut wín gítik ení-daut tí-semumbi tañgone-talenekaliñ. Nandañ: nak nain tuop sín gíta ku-ta-ñawambi, kwettok nain taleukak wolok tuop.”

* **28:14:** Mik ama kena tíñipi douañgíliñ wín yandípmí kímyañgíliñ.

Gĩngit manda k'ndem Malekolĩ youkuk Mesialĩ indańguk

*Yoanelĩ Mesialok * telak ti-d'indim e kena tińguk*

¹ Yesu endĩ Mesia, Yambattok nińań. Gĩngit manda k'ndem endok plon nińdiń kusei k'imĩtak.

² Manda no Yambattĩ Mesiala nińguk w'in plofet Aisaialĩ nińdiń youp bińguk patak, "Nandĩlań! Nak tiplaplatna no k'imĩlam nińbi, dikok telak dama tińbi, telak ti-d'indim e-gamekak.

³ Ama no kwet ama nimnatnan nińdiń kiti-kolińal, 'Wopumdok telak ti-d'indim ti-ńimĩt!

Telak kelam ti-d'indim ti-ńimnekalĩń! "

⁴ Timbi manda wolok tuop ama no miti tuk i-sem-i-sem tińguk, koi Yoane, endĩ kwet ama nimnatnan niń-indańguk. Indambi, nińdiń eu pińbi eni-ta-kuńguk, "Sindi g'nanji tambanembi, kuńgu kolan bi-talembi, miti tuk inekalĩń. Wolondamek Yambattĩ yomji bi-samekak."

⁵ Timbi amatam Judia kwelan ba Jelusalem it kwelan pakĩliń endĩ gitikkandi isi kwesi bimbi, Yoaneloń niń indambi, yomji e-jamilaumbi, Joldan tuk g'nań miti tuk i-sem-ta-kuńguk.

⁶ Yoanelok dasindasin w'in plofet amalok dasindasinji wandiń, w'in kamel domdi t'indin, timbi endĩ bońg'unan bit gwilapti tem kulĩńguk. Nanań tuk w'in gotak git bupit m'njip tuk końgom kli g'nań nanin na-kulĩńguk.

⁷ Timbi endĩ nińdiń eu pińbi, amatam eni-ta-kuńguk, "Ama no nokok sińgina kandań indaup tilak endĩ nak nomik nim, endĩ ama loloń s'nik. Ama pińbińen, nak kambak nińandin nińali nepek no tuop nim ti-ńimĩt.

⁸ Nak tuk silaningot i-sam-ta-kulet, gan endĩ D'indim Yallĩ i-samekak."

Yesu en Mesia inda-dakleńguk

⁹ Yoanelĩ kena kusei k'imĩlińĩmbi, Yesulĩ Nasalet it kwet Galili provins g'nań pakuk. Pakapi, il kusei bimbi, Joldan tuknan niń-tombimbi, Yoanelĩ tuk i-ńimĩńguk.

¹⁰ Tuk i-ńim-taleumbi, Yesulĩ tuk pawań lońipi dei loumbi kańguk w'in: kunum pińbi, D'indim Yallĩ monik koi mambaip wandiń wali endok plon pińguk.

¹¹ Pińbi, kunum g'nań nanin manda no nińdiń kiti-pińguk, "Dik nińana nońgan s'nik. Nak gambi-galk tambi, nandi-końgom ti-gamlet."

¹² Timbi wolondańgan D'indim Yallĩ Yesu kwet silaninnan ni-mulimbi nińguk.

¹³ Kwet wandiń ama nimnat, gaut moyendińgot kuńgĩliń. Yesulĩ wandiń nińbi, tim sandap 40 pakuk. Palĩlińbi, Satańdi endoń bimbi, tue-kańbi ti-ńim-ta-ku w'it nim kańbi bim nińguk. Timbi ańelolĩ bimbi, Yesu timbi platańgĩliń.

¹⁴ Yoane it kwambiń g'nań k'imĩkĩliń wolok sińgi kandań Yesulĩ Galili kwelan undane-ńbi, Yambattok g'ngit manda k'ndem eu pińbi,

¹⁵ nińdiń eni-ta-ńguk, "Yambattĩ nain wopum amatamni yambi-dikneuktok k'imĩkuk. Nain w'in ip indalak, wala timbi s'ndi g'nanji tambanembi, kuńgu kolan bimbi, g'ngit manda k'ndem niń nandi-kwambiń danekalĩń!"

Yesulĩ gemb'in Juda amatam daut semguk

Yesulĩ gwańgwańii tipet tipet kiti-semguk

* 1:: Damańgan Yambattĩ Islael amatam nińdiń eni-kwambiń dańguk: endĩ ama no amatamni ep mektok ni-mulekak. Juda amalĩ ama wolok koi Mesia kitińbi, endok indainda nain mandĩ-ta-kuńgĩliń.

16 Tĩmbi Yesulĩ Galili tuk guañ baliliñ ñañĩpi, Simon gĩt kwayañ Andlu yambiñguk: endĩ tuk guañ gĩnañ ipi, pis lĩk molom molom kop tiañe tĩngĩmĩk. Pis epep kena wĩn endok mĩnemjet kena wakan.

17 Yesulĩ yambiĩmbi kĩtĩ-sembi eñguk, “Sĩtĩ bĩwĩt!” embi enguk, “Sĩtĩ pis epep kena tĩ-ta-bamĩk. Kena wĩn bimbi bĩm, nak nep kle-kuumek, nak sep tĩmba pañgĩtaumbi, Yambattok amatam epep kena tĩ-kundekamĩk.”

18 Enbĩmbi, platik sĩnĩk pis ba pislĩk bimbi, wolongan kusei kĩmĩpi, Yesu kle-ñañgĩmĩk.

19 Tĩmbi Yesulĩ kambak jĩlop ñañĩpi, dakwaya tĩpet, Sebedilok nĩñañiit Yakobo gĩt Yoane, yambiñguk: endĩ nosiit gĩta kĩkeñ plon papi, pis lĩk wopumjĩ tĩ-dĩndĩm e kena tĩngĩmĩk.

20 Yesulĩ yambiĩmbi, wolongan en kle-kundemĩktok kĩtĩ-semumbi, beset Sebedi gĩt kena gwañgwañiĩ kĩkeñ plon yambimbi, Yesu kle-ñañgĩmĩk.

Yesulĩ yal kolan no kle-kokuk

21 Tĩmbi Yesulĩ gwañgwañiĩ gĩt Kapaneam it kwelan ña-kuñguk. Tĩmbi Sabat patnandĩ nain indaumbi, it kiyau gĩnañ lombi, kusei kĩmĩpi, amatamda enĩ-daut tĩ-sembi, nanandĩ emguk.

22 Endĩ endĩkñe manda nandĩ-tale amalĩ enĩ-daut tĩ-semmañgĩlĩñ wĩndĩñ nĩm tĩnguk. Endĩ ama kosi gĩngĩlat nomĩk manda gembĩnat sĩnĩk eñguk, wala tĩmbi amatam mandan nandĩngĩlĩñ endĩ nandĩ-silĩkñe-tĩngĩlĩñ.

23 Tĩmbi ama no yal kolannat it kiyau gĩnan pakuk

24 endĩ Yesula kĩtĩ-ñĩmbi eñguk, “Yesu Nasalet nanin, dĩk nekta nĩndok kandañ bĩñ? Dĩk nĩp tĩmbĩ kolaneñdok bĩñ ba? Nak dĩk nandĩ-gamlet: dĩk ama dĩndĩm Yambattoñ nanin.”

25 Wĩndĩñ eumbi, Yesulĩ yal kolan nĩ-ñombĩmbi nĩnguk, “Mañga galĩmbi, ama ñĩn kañbimbi poñau!”

26 Nĩmbĩmbi, yal kolandĩ ama mĩnjamĩnjat tĩñĩpi, kwawa wopumgan tĩmbi, amalok gĩnañ nanin ka-mĩsĩm poñañguk.

27 Wĩndĩñ tĩmbĩmbi, amatam gĩtĩktĩ ka-silĩkñembi mĩsĩñĩpi, nĩsĩñgan ñĩndĩñ e-nandĩ-tĩngĩlĩñ, “Nepek nek ñandin indalak? Nandĩnandĩ ñĩn gĩtikñin ba gembĩnat bien! Endĩ yal kolan wakĩt manda kwambĩm enbĩmbi, mandan nandĩmbi tañgoneañ.”

28 Tĩmbi Yesulok koi gĩngĩt platik sĩnĩk Galili kwet tuop eu satañguk.

Yesulĩ amatam asup ep tĩmbĩ kĩndem daumbi, Galili kwelan gĩngĩt manda enguk

29 Tĩmbi Yesu gĩt gwañgwañiĩ endĩ it kiyau bimbi, pawañ pĩ-ñañgĩlĩñ. Pĩ-ñañgĩlĩñ, wolongan Simon gĩt Andlu endĩ Yesu, Yakobo gĩt Yoane yanañgĩlĩm ñambi, isetnan loñgĩlĩñ.

30 Lo-tombĩmbi Yesu nĩngĩlĩñ, “Simon yapman tam jĩmbat pĩngĩu kunduwat sĩnĩk walĩ tĩkeumbi dou-patak.” Wĩndĩñ nĩmbĩmbi,

31 endoñ ñañguk. Ñambi, kii plon tĩkem tĩmbĩm mĩlalĩmbi, jĩmbalĩ wolongan taleumbi, nana tuk emguk.

32 Tĩmbi maim daut pĩ-sembumbi, patnandĩ nain taleumbi, amatam jĩmbasiat gĩt ama yal kolanjĩat gĩtik Yesuloñ yousĩyousĩñgan yanañgĩpi bĩngĩlĩñ.

33 Tĩmbi Kapaneam nasi gĩtĩkkandĩ it yamanan kĩmĩn tĩngĩlĩñ.

34 Tĩmbi Yesulĩ amatam jĩmbat kusei kuseilĩ ep mĩnguk asupgan ep tĩmbĩ kĩndem daumbi, yal kolan wakĩt kle-kot-semguk. Wĩndĩñ tĩmbĩmbi, yal endĩ en nin wĩn nandĩ-dakle-ñĩmumbi, manda nĩm enelĩñdok e-kĩmĩsip tĩ-semguk.

35 Tĩmbi Yesulĩ kĩlĩm mulum gĩnañ mĩlapi, kwet ama nĩmnatnan pĩ-ñambi, wandĩñ nĩmolo tĩnguk.

36 Nĩmolo tĩ-palĩmbi, Simon gĩta noliilĩ mĩlapi, Yesu lonjĩmbi, lonjĩ-ta-ñakap

³⁷ tĩmbi indaumbi niñgĩliñ, “Kapaneam amatam gĩtĩktĩ gambĩne eñĩpi gep lonjiañ!”

³⁸ Nĩmbĩmbi enguk, “Nandĩlet. Gan nak gĩngĩt manda kĩndem ewa piuptok sĩnik indaĩgut, wala tĩmbi it kwet diwĩn ñasiñgan pakañ wandĩñ ñana.”

³⁹ Wĩndĩñ embi, Galili kwet tuop kuñĩpi, it kiyausĩ gĩnañ gĩngĩt manda enĩeni kena tĩñĩpi, yal kolan wakĩt ep kle-kot-tĩ-sem-ta-kuĩguk.

Yesulĩ ama wanda kwambiñnat no tĩmbi kĩndem daĩguk

⁴⁰ Tĩmbi ama no wanda kwambiñnat endĩ Yesuloñ bĩmbi kakukule-eñĩpi, mĩlelem tĩ-ñĩmbi, kumbam diñgunembi niñguk, “Tĩkap diik nep tĩmbi kĩndem dawĩttok nandĩlañda, diik tuop.”

⁴¹ Eumbi, Yesulĩ enda blan wopum tĩ-ñĩmbi, kii kosuap tĩkeñĩpi niñguk, “Nak nandĩgamlet, diik nombo kĩndem da!”

⁴² Nĩmbĩmbi, platik sĩnik wandan kwambiñ pailĩmbi, kĩndem daĩguk.

⁴³⁻⁴⁴ Tĩmbi Yesulĩ ni-kĩmĩsip kwambiñ tĩ-ñĩmbi niñguk, “Nandĩlañ. Diik nimbek nola nepek inda-gamĩk wolok kasat joĩgo nĩm enbekañ. Nĩm sĩnik. Diik ñambi, piĩngĩpka tapma ama daulĩmĩumbi, kĩndem dañ wĩn gambĩ-nandukak. Tĩmbi Moselĩ endĩkĩe manda eĩguk wolok tuop diik tapma tĩmbĩmbi, amatam gĩtĩktĩ jĩmbatka talelak wĩn gambĩ-nandĩnekalĩñ.” Yesulĩ manda wĩndĩñ embi, diĩndĩmgan ni-mulĩmbi

⁴⁵ ñaĩguk. Gan endĩ kusei kĩmĩpi, kundit nek endok plon inda-ñĩmĩnguk wolok kasat amatamda tĩ-sem-ta-kuñĩpi eu sataĩguk. Wĩndĩñda tĩmbi Yesulĩ it kwelan indaĩgan ñaĩala nandum mĩlataumbi, kwet ama nĩmnatnan ña-pakuk. Ña-palĩñĩlĩmbi, amatam kwet tuop endoñ bi-teleĩgĩliñ.

2

Yesulĩ yom bimbilok gembĩ palmĩlak

¹ Sandap diwĩn taleumbi, Yesulĩ bĩndambo Kapaneam it kwelan ña-tomguk. Tĩmbi amatam diwĩndĩ “Endĩ bĩk, ilan patak” eu sataumbi,

² amatam asupgandĩ endoñ bĩngĩliñ. Bĩmbi, it gĩnañ lo-pilĩ tokĩneumbi, yamanan wakĩt pipap masip mĩumbi, gĩngĩt manda enguk.

³ Gĩngĩt eñĩlĩmbi, ama diwĩn nolĩ endoñ bĩngĩliñ, endoñnan nanin ama tĩpet gĩt tĩpet endĩ nosĩ no kii kesi dalandan taĩgo plon bembĩ bĩngĩliñ.

⁴ Bĩmbi, Yesulok kuañ kuseinan kĩmĩtnelĩñdok ama kĩmĩn gĩnañ ñam wĩt nĩm kañbi, it pendĩm bat plon loĩgĩliñ. Lombi, Yesulok kumbamnan kandañ pendĩm gĩnañ tĩmbi tombĩmbi, ama kii kesi dalandandok taĩgo plon toalĩ topbi, it pendĩm plon nanin kĩmĩlim piĩguk.

⁵ Wĩndĩñ tĩmbĩmbi, Yesulĩ nanandĩ kilĩktĩnjĩlok kusei ka-nandĩ-tombi, ama kii kesi dalandanla nĩmbi eĩguk, “Notna, yomga bi-gamlet.”

⁶ Tĩmbi endĩkĩe manda nandĩ-tale ama diwĩn wĩngan pipakĩliñ endĩ gĩnanjĩ gĩnañ ñĩndĩñ kĩmĩt-nandĩngĩliñ,

⁷ “Nekta ama sĩlanin ñalĩ ‘Yomga bi-gamlet’ embi, Yambat ni-tĩke-pĩ-yalilak? Yom bimbilok gembĩ wĩn Yambattoĩgot palĩmlak.”

⁸ Wĩndĩñ kĩmĩt-nandĩñĩlĩmbi, Yesulĩ wĩ ipkan gĩnañli yambi-nandĩ-daklembi enguk, “Gĩnanjĩli neta wĩndĩñ nandĩ-kunakunaeañ?”

⁹ Tĩkap nak ama ñala ‘Mĩlapi, ipatka tĩkembĩ ñau!’ nĩmbambi, kĩndem dawĩkta, nak ‘Yom bi-gamlet’ nĩt walĩ wĩndĩngĩgot kĩndem indaĩmek.

¹⁰ Wĩndĩñda kwelan ñolok yom bimbilok gembĩ wĩn Ama Sĩsĩniktoñ palmĩlak wĩn daut samettok

¹¹ nak ama kii kesi dalandan ñala ñĩndĩñ nĩlet, ‘Mĩlapi, ipatka tĩkembĩ, ikanan ñau!’ ”

12 Yesulî wîndîñ nîmbîmbi, ama walî mîlapi, wolongan ipal tîkemi, amatam dausîngan poñañguk. Tîmbi amatam gîtkî ka-gîtp gîtp tîmbi, Yambat nîkîndem dambi eñgîlîñ, “Nepek ñandin damañgan no nîm kañgîmîñ.”

Yesulok nanandînlî amalok nanandînjî maklelak

13 Tîmbi Yesulî bîndambo tuk guañ baliliñnan pi-ñañguk. Ñaumbi, amatam kîmîn wopumgandî endoñ bîumbi enî-daut tî-semguk.

14 Tîmbi walinin yousîm ñañîpi, Alifaialok nîñañ Livailî takis epep ilan pipalîmbi kañbi nîñguk, “Bîm nep kle-ku!” Nîmbîmbi, kenan bîmbi mîlapi, kusei kîmîpi kle-ñañguk.

15 Tîmbi Livailî Yesu nî-tiañeum ilnan loumbi, nana towîñguk. Tîmbi takis epep ama gîta ama endîkñe manda nîm kîmît-kle-kîlîñ eañ (ama wandisî asupgandî Yesu kleñgîlîñ) endî bo Yesu gît gwañgwañii en gîta lombi, nana yakan nañgîlîñ.

16 Tîmbi Falisi ama endok boñgîpsînan nanin endîkñe manda nandî-tale ama dîwîn endî Yesu en gîta pipapi, nana nambîmbi kañbi, nandu mîlataumbi, gwañgwañiila enbi eñgîlîñ, “En neta takis epep ama ba ama endîkñe manda nîm kîmît-kle-kîlîñ eañ en gîta papi, nana nalak?”

17 Eumbi, Yesulî manda wîn nandîmbi, ñîndîñ enbi eñguk, “Kîndemsî endî gwasap amaloñ sîlakan nîm ñañ. Wîn jîmbasîat endîñgot gwasap amaloñ ñañ. Wîndîñgangot nak ama dîndîm enda nîm bîñgut. Nîm a. Nak ama yomsîat enî-tiañeupi bîñgut.”

Yesulok nanandînlî sosîlok nanandînjî maklelak

18 Tîmbi nain nola Yoane tuk i-sem-i-sem kena tîñguk endok gwañgwañii gît Falisi ama endî sosîlok telak kleñîpi, nana gîtkî kîmîsip tîñgîlîñ. Tîñlîmbi, ama dîwîn endî Yesuloñ bîmbi nî-kañbi eñgîlîñ, “Yoanelok gwañgwañii ba Falisi ama endok gwañgwanjii endî nana kîmîsip tîmbîmbi, neta dîkok gwañgwañgailî wîndîñ nîm tañ?”

19 Nî-nandumbi, Yesulî enlok ba gwañgwañiilok plon ñîndîñ embi enguk, “Tîkap ama nolî tam tîmbektok nana sina wopum tîmbîmbi, nolii kîtî-semum bîñgîlîñ endî kîndem nana kîmîsip tînelîñ ba? Nîm a. Ama walî nolii gîta palîñlîmbi, nana kîmîsip kîndem nîm tînelîñ.

20 Gan nain wîn indaumbi, ama enî-tiañeñguk en noliilok boñgîpsînan nanin yapma tîke-ñaumbi, wolondamek noliilî nana kîmîsip tînekalîñ.”

21 Yesulî wîndîñ embi, sosîloñ telak gît enloñ telak wolo eyout manda tîpet embi, ñîndîñ enguk, “Nîmbek nolî dasindasî damanin dîkñendîkñen plon sandum kusip komblin nîm kîmît takapbi youlek. Wîndîñ tîmbekta, kaik walî damanin tiañeumbi blañganeumbi, gînañ wopumgan sînik indauk.

22 Tîmbi bo wain tul komblin wain gwîlap kawai gînañ nîm wîlî gîlowîk. Wîndîñ tîmbekta, tullî bendî-wopum dambi, gwîlap tîmbî tawaumbi, tul gîta gwîlap kolan-demîk. Wala tîmbi wain tul komblin wîn gwîlap komblin gînañ wîlî gîlolok.”

Yesulok nanandînlî Moselok endîkñe manda maklelak

23 Tîmbi Sabat patnandî nain nola Yesulî plaua kena boñgîp dîkñe-ñaupi ñaumbi, gwañgwañiilî en kle-ñañgîlîñ. Ñañîpi, kusei kîmîpi, plaua mînjîp met-nañgîlîñ.

24 Tîmbi Falisi amalî yambîmbi, Yesu nîmbi eñgîlîñ, “Wî ka! Neta endî kîmîsip manda maklembi, patnandî nainda kena tañ?”

25-26 Eumbi tambane-enguk, “Nain wolonda Abiatallî tapma amalok telak damanjî palîñlîmbi, Devit gît amañii nananjîla gawat tî-palîmbi, Devittî nîtek tîñguk? Sîndî kasat wîn nîm pinat-nandîñgîlîñ bek? Devit endî Yambattok it gînañ lombi, plaua Yambatta mîmîn mepi nañguk. Plaua wîn tapma amalîñgot nanalok, gan Devittî kîmîsip manda maklembi, plaua nañbi, noliila bo mep emumbi nañgîlîñ.”

27 Yesulî wîndîñ embi enî-daklembi eñguk, “Yambattî ama Sabatta tîmbi nîm tîmbî indañguk. Nîm sînk. Endî Sabat patnandî nain wîn amatam ep tîmbî pañgî-tanelîñdok kîmîkuk.

28 Wala tîmbi nak, Ama Sîsînkî, amatamdî Sabat patnandî nainda nek nek kîndem tîndîlok ewa talelak.”

3

1 Tîmbi Sabat patnandî nain nola Yesulî bîndambo it kiyau gînañ loumbi, ama kii dalandan nolî wolok pipakuk.

2 Palîmbi, Yesulok kanjîkîñî endî Yesu manda plon kîmîtnelîñdok nandîñgîlîñ, wala tîmbi endî Yesu Sabattok sambat kleñîpi, ama wîn kañbiutak, ba kîmîsip makleñîpi, ama wîn tîmbî kîndem dautak wala ka-tuakîlîñ.

3 Wîndîñ ka-tualîñîlîmbi, Yesulî ama kii dalandan nî-tiañembi nîñguk, “Mîlapi indangan it!” Wîndîñ embi,

4 Falisi amala enî-kañbi eñguk, “Sabattok endîkîñe manda walî nîtek elak? Patnandî nainda kîndem ba kolan tîlok, ama ep tîmbî kîndem dalok ba ep tîmbî kîmluk?” Yesulî wîndîñ enî-kaumbi, manda tambon nîm tambane-nîmbi, sîlak nambîm ñaumbi pakîlîñ.

5 Tîmbi Yesulok gînañ dî-kokop eneumbi tambane-yambîmbi, gînañ kwambîndanjîla walen kolaumbi, ama wala ñîndîñ nîñguk, “Kîka kosuat!” Eumbi, kii kosuapi, kîndem dañguk.

6 Tîmbi Falisi ama endî it kiyau bimbi, pawañ poñambi, wolongan ama wapmañ Elottok sambatîñî gît kîmîn tîñgîlîñ. Kîmîn tîmbi, kusei kîmîpi, nîtek tîmbi wîtneñ eñîpi, manda e-lonjî-tîñgîlîñ.

Amatam kîmîn gîtîktî Yesu kleñgîlîñ

7 Yesu gît gwañgwañî endî pi-ñambi, Galili tuk guañ balilîñ ñañgîlîñ. Ñañîlîmbi, ama kîmîn wopungan endî Yesu kleñgîlîñ. Endî Galili kwelan naningot nîm a. Amatam Judia kwelan

8 ba Jelusalem it kwelan, ba Idumaia kwelan ba Joldan tuk tambon kanda, ba Tilo gît Saidon it kwet kandañ pakañ, amatam asupgan endî Yesu kundit neknek tî-kuñguk wolok gîñgît nandîñgîlîñda tîmbi endoñ bîñgîlîñ.

9-10 Endî amatam asup ep tîmbî kîndem dañgukta, wala tîmbi ama jîmbasiat ba wandanjîat endî tîke-kanelîñdok kle-gîmbupi, tambo kle-kot-tîñgîlîñ. Wîndîñ tîñgîlîñda tîmbi, Yesulî kîkeñ plon loup nandîmbi, gwañgwañîila enguk, “Nîm kañbi, amatamdî nep kamanelîñ, wala tîmbi kîkeñ tipnam no bîmbi namandî palen.”

11 Tîmbi ama yal kolanjîat Yesu kañgîlîñ endî kesinan mîlelem tîmbi dîñgunembi, ñîndîñ kîtîñgîlîñ, “Dîk Yambattok Nîñañ sînk.”

12 Wîndîñ kîtîñîlîmbi, Yesulî enlok kusei nîm e-daklenelîñdok enî-kîmîsip kwambîñ tî-semguk.

Yesulî telak netek plon Yambattî gîñgîtîñî yambî-dîkînelak wala enî-daut tî-semguk

Yesulî enî-mumulîn 12 ep danguk

13 Tîmbi Yesulî kwet kîmîn nolok lombi, ama epmep nandîñguk wakan enî-tiañeum bîñgîlîñ.

14 Bîumbi, endoñnan nanin ama 12got epbi, kosi ‘enî-mumulîn’ kîtîmbi enguk, “Sîndî nakîta kunelîñdok sep danlet. Danbi sanî-mulambî, gîñgît mandana e-ta-kunekalîñ.

15 Tîmbi yal kolan ep kle-kot-tî-semnelîñdok gembî pat-samekak.”

16 Ama 12 Yesulî ep danguk endok kosi ñîndîñ: Simon (koi no Petlo kîtîñguk).

17 Tĩmbi Sebedilok nĩñañiit Yakobo gĩt Yoane (endok koset komblin Boanelges ep kĩtĩnguk, nĩnĩlok manda plon ‘Endĩ dĩlĩmat wandĩ’).

18 Tĩmbi Andlu, Filip, Batlomio, Mataiyo, Tomas, Yakobo Alifaialok nĩñañ, tĩmbi Tadaio, ba Simon Selot.

19 Tĩmbi Judas Iskaliot, ama endĩ Yesu bola tĩ-ñĩnguk.

Yesulok sambat bien sĩnik wĩ nin?

20 Tĩmbi Yesulĩ gwañgwañii gĩt ilan ñaňguk. Ñaumbi, bĩndambo amatam asuptĩ endoñ bĩ kĩmĩn tĩngĩlĩñ. Nain tuop wĩndĩñ tĩngĩlĩñda tĩmbi, Yesu gĩt gwañgwañii endok nana tuk ep na nain no nĩm inda-semguk.

21 Tĩmbi Yesulok wekal sambat endĩ gĩngĩt wĩn nandĩmbi, “Gĩnañ kamalalak” embi, isi kusei bimbi, tĩkenelĩndok ñaňgĩlĩñ.

22 Ñaňlĩmbi, endĩkĩe manda nandĩ-tale ama dĩwĩn Jelusalem it kwelan pakĩlĩñ endĩ Yesu pakuknan bĩmbi ñĩndĩñ eu sataňguk, “Belsebul endĩ Yesulok gĩnañnan patak”, ba “Yal kolandok yambĩ-dĩkĩenjĩlĩ gembĩ mĩumbi, yal kolan ep kle-kotak.”

23 Eumbi, Yesulĩ kĩtĩ-semum bĩumbi enguk, “Kusei nekta Satañdĩ enlok yalñii ep kle-kolek?”

24 Tĩkap it kwet nolĩ tambĩpi, nĩsĩňgan mimbi, tambo wĩt-tĩnelĩñda, it kwet walĩ nĩm kwambĩñ dambi palek.

25 Ba sambat nolĩ tambĩpi, nĩsĩňgan mimbi, tambo wĩt-tĩnelĩñda, sambat walĩ nĩm kwambĩñ dambi patnelĩñ.

26 Wĩndĩňgangot Satañdĩ ikan yalñiila kanjĩk tĩmbi, ep tambĩlĩmda, endĩ kwambĩñ dambi ilektok tuop nĩm. Endĩ tale-sĩn tawĩk.

27 Tĩmbi Satañ endĩ ama no gembĩnat nomĩk. Ama nolĩ endok it gĩnañ gembĩnat lombi, gĩngĩtĩii joňgoňgan ep mektok tuop nĩm. Dama endĩ ama gembĩnat wĩn tĩkembĩ, toali ap imbi bĩum palĩmek, gĩngĩtĩii palĩmlak wĩn kĩndem ep talewĩk.”

28 Yesulĩ wĩndĩñ embi yousĩmbi enguk, “Nak biaňgan sanlet: amatamdĩ dĩwĩsĩla ba Yambatta kolan tĩ-ñĩmbi yom tañda, yom wĩn gĩtĩkkan Yambattĩ kĩndem bi-semekak.

29 Gan no endĩ Dĩndĩm Yal nĩ-kolalakta, endok yomĩn biñĩm-biñĩmlok tuop nĩm patak, yomĩn walĩ papat kwambĩñ palĩmekak.”

30 Endĩkĩe manda nandĩ-tale amalĩ Yesulok gĩnañnan yal kolan patak embi, Dĩndĩm Yallok kenan wĩndĩñ e-kolakola e-ta-kuaňgĩlĩñda tĩmbi manda wĩndĩñ eňguk.

31 Tĩmbi Yesu meñ kwayañii endĩ tombi, it pawan ipi, Yesu gĩt e-nandĩ-tĩnelĩndok manda kĩmĩlĩm loňguk.

32 Loumbi, amatam Yesu kle-gĩmbupi pipakĩlĩñ walĩ Yesu nĩmbi eňgĩlĩñ, “Meňga nokai pawan bĩ ipi, gambĩnep nandĩmbi eañ.”

33 Eumbi tambane-enguk, “Mena notnai wĩ nin?”

34 Wĩndĩñ embi, amatam kle-gĩmbup pipakĩlĩñ yambĩñpi enguk, “Kawĩt! Nokok mena, notnai ñĩ pakañ.

35 No endĩ Yambattok man taňgonelakta, walĩ wakan nokok mena notnai sĩnik.”

4

Yambattok mandalĩ telak nĩtek plon pĩndĩ dam ñalak

1 Tĩmbi Yesulĩ tuk guañ balilĩñ ña-papi, bĩndambo kusei kĩmĩpi, amatam enĩ-daut tĩ-semguk. Nain wolonda amatam endoñ bĩ kĩmĩn tĩngĩlĩñ wĩn wopumgan sĩnik, wala tĩmbi Yesulĩ kĩkeñ nolok plon lo pipalĩmbi, kambak munjulĩm ñaña eňguk. Tĩmbi amatam kĩmĩn gĩtĩktĩ tuk bambalnan pipakĩlĩñ.

2 Tĩmbi Yesulĩ nepek asuptok plon eyout manda embi, enĩ-daut tĩ-semguk. Tĩñĩpi enguk,

3 “Nandĩwĩt! Ama nolĩ nana mĩnjĩp kokota kena gĩnañ ñaňguk.

4 Ñambi, m+inj+p kot-ti-kot-ti-ñañ+li+mbi, d+w+in telak plon p+umbi, mon+kti b+mbi, yout-na-taleñg+liñ.

5 T+mbi m+inj+p d+w+indi kwet lakatgot kawatt+ salaiñguknan p+ñg+liñ. Wolok kwet lakat pakukta, m+inj+pt+ platikan tawa-lamb+ñg+liñ,

6 gan endi kakai plongot pakukta, maimdi lambi ep d+umbi yañetambi k+m-taleñg+liñ.

7 T+mbi m+inj+p d+w+indi koselek m+inj+p boñg+ps+nan p+ñg+liñ endi yakayakan tawa-lambumbi, koselekti gemb+inj+at lambi ep tapli-taleumbi, bien n+m laliñg+liñ.

8 T+m m+inj+p d+w+indi kwet galk plon p+ñg+liñ endi tawa-lamb+mbi, bien k+ndem s+n+k laliñg+liñ. Kwandai d+w+indoñ bien lakat, d+w+indoñ kambak asup, d+w+indoñ asup s+n+k w+indiñ laliñg+liñ.”

9 Yesuli eyout manda w+indiñ embi yous+mbi enguk, “No en pawañnat endi mandana nand+mbi t+ke-k+liñ eukak.”

10 T+mbi amatam k+m+n g+it+ik endi ña-taleumbi, Yesu, gwañgwañii 12 g+ita nosii d+w+in nis+ñgan pak+liñ. Papi, eyout manda g+it+ik eñguk wolok kusas+la n+kaumbi

11 ñ+ndiñ enguk, “Telak n+tek plon Yambatt+ amatamñii yambi-d+ikñelak w+in damañgan pat-semb+n pakuk, gan nak man s+nda wakan sanba dakleumbi, k+s+ plon k+m+it-talelet. Gan amatamd+ nokok g+ñg+it n+m inda-taleañ endi wakan nak nand+nand+ g+it+ik w+in eyout mandaliñgot eni-daut ti-semlet.

12 W+indiñ t+mbambi, endi deimbi kañ, gan n+m ka-dakleañ, ba pawanj+ k+m+ipi nandañ, gan n+m nandi-dakleañ. Endi ka-nandi-dakleneliñda, g+nanj+ tambaneumbi, Yambatt+ yomj+ k+ndem bi-semek.”

13 T+mbi Yesuli yous+mbi eni-kañbi eñguk, “Eyout manda san+it wolok kusei n+m nandi-dakleañ ba? W+indiñda eyout manda g+it+ik n+tek nandi-taleneliñ?”

14 Nandañ! Ama nana m+inj+p kotak endi Yambattok manda e-kol+ p+lak.

15 M+inj+p telak plon p+lak wolok walan ñ+ndiñ: manda w+in nandumbi, g+nanj+ g+nañ p+umbi, Satañd+ platikan b+ manda yapma t+ke-semalak.

16 Ba m+inj+p kwet kawatgot plon p+lak: endi manda w+in nand+mbi nandi-koñgom t+mbi nandi-dasiañ.

17 Gan manda w+in g+nanj+ g+nañ kakai n+m t+lakta, nain dumangangot t+ke-kuañ. G+ñg+it mandala t+mbi m+lak ba kanj+ik endok plon indaumbi, endi platikan s+n+k pip+mbi biañ.

18 Ba m+inj+p koselek m+inj+p boñg+ps+nan p+lak: ama d+w+in manda w+in nandi-taleañ,

19 gan kwelalok m+lak, ba m+inem kw+li+kw+li wolok nandi-koñgom juluñgan, ba nepek kusei kusei d+w+is+ wolok galkt+ g+nanj+ tokñeumbi, manda nand+mbi, platik kamalaumbi, bien n+m indalak.

20 Ba m+inj+p kwet galk plon p+lak wolok walan w+in ñ+ndiñ: ama endi wakan manda nand+m kas+lembi t+ke-kuañda, bien ep t+nd+nj+ plon inda-ta-ñalak: d+w+indi lakat, d+w+indi kambak asup, d+w+indi asup s+n+k laliañ.”

Yambattok mandali telak n+tek plon bien indalak

21 T+mbi Yesuli Yambattok mandala ñ+ndiñ enbi eñguk, “Ama nol+ sipala it g+nañ t+ke-lombi, kambott+ tapliw+ik ba pipat doundou kapmainan k+m+lek ba? N+m a! Endi it g+nañ t+ke-lombi, indangan k+m+li+mbi kol+ salew+ik.

22 Wolok tuopgan manda g+it+ik pat-semb+n patak w+in eu inda-daklelok. T+mbi nepek g+it+ik w+it-tapliñg+liñ patak w+in t+mbi inda-daklelok.

23 No en pawañnat endi mandana ñ+n nand+mbi t+ke-k+liñ eukak.”

24 Yesuli w+indiñ embi enguk, “Pawanj+li manda n+tek nandañ w+in nand+mbi t+ke-k+liñ enekaliñ. Manda n+tek nand+mbi tañgoneañda, Yambatt+ wolok tuopgan nanandi sambi, nombo yous+mbi sami-s+n+k taukak.

²⁵ Neta, no endi nanandi Yambatti miñguk win tike-kulakta, endok nanandin win timbim wopum daukak. Gan no endi nanandi win nandi-kimnemi nim tike-kulakta, nanandin palimlak win apma tike-nimumbi, silak palekak.”

Yambatti telak nittek plon giñgitiñii yambi-dikñeumbi inda-sata-tañ

²⁶ Timbi Yesuli yousimbi enguk, “Yambatti enlok giñgitiñii telak nittek plon yambi-dikñeumbi inda-sata-tañ, nak wolok plon eyout manda no ñindiñ sanba nandiwit: ama noli kena ginañ nana minjip kot-ti-kot-ti-talak.

²⁷ Kot-talembi, ilan ñambi, tim sandap dou-milat-ta-kuumbi, minjip wali bendi-wopum dambi, mindiñ lambilak. Gan telak nittek plon lambilak win en nim nandilak.

²⁸ Kwet en kena timbimbi, bien indalak. Dama mindiñ lambi-indaumbi, sap kimilimbi, siñgi kandañ bien indalak.

²⁹ Bien gilita-taleumbi, epep nain indaumbi, ama wali bien ep mlak.”

³⁰ Yesuli yousimbi enguk, “Yambatti telak nittek plon enlok giñgitiñii tipet sinik wingan yambi-dikñeumbi inda-sata-tañ? Kusei wolok plon nindi eyout manda nek enambi dakleutak?

³¹ Yambattok kikesipmin wolok bendimbendin win wambiñ minjip nomik. Minjip win tipnam sinik, minjip diwin kena ginañ kokañ win wolok tuop nim.

³² Kwet plon kotnambi, lambi bendi-wopum dambi, yaya diwin gitik win yapma klelak. Kii gayam wopungan timbimbi, monikti kindem wolok plon isi timbi, pitin patnelin.”

³³ Yesuli manda eni-ta-kumbi, eyout manda wandin asupgan enguk; win amatam nandinandinjlok tuop enbi,

³⁴ kwapmeñgan eyout mandalin got enlin guk. Gan eyout manda wolok bien gwañgwañii nisin gan palimek e-dakle-ti-semliñguk.

Yesuli gembin gwañgwañiila daut semguk

Yesuli sasale git tuk enbimbi, kilp eñgimik

³⁵⁻³⁶ Sandap wolonda kwet kilim eumbi, Yesuli kikeñ plon pipapi, gwañgwañiila enbi enguk, “Nindi tuk guañ dikñembi, dat kandañ ñana.” Eumbi, gwañgwañiili ama kimin gitik yambimbi, kikeñ plon lombi, Yesu joñgo nañgipi, tuk tambon kandañ ñañgilin. Timbi ama diwindi kikeñji tikembi, ep klembi ñañgilin.

³⁷ Ñañilimbi, sasale wopungandi kusei kimipi, tuk pendilim mlapi, kikeñji ginañ piumbi tokneup tin guk.

³⁸ Gan Yesuli joñgo win gan kikeñ temik siñgi kandañ kumba gema kimipi dou-pakuk. Timbi gwañgwañiili timbi silikñembi niñgilin, “Ninindaut. Tuk guañ ginañ pinepi tamlin. Win nim nandi-nimlañ ba?”

³⁹ Nimbimbi mlapi, sasale niñombimbi, tuk guañda niñguk, “Gitak! Busukñane!” Eumbi, sasaleli kilp eumbi, tukti busukñembi pakuk.

⁴⁰ Timbi Yesuli gwañgwañiila enguk, “Neta gembinji pilak? Nitakta timbi, nakita kuañ, gan gama nim nandi-kilik ti-namañ?”

⁴¹ Eumbi, dambe taletalet timbi, nisin gan e-nandi-timbi eñgilin, “En ama nitnein, ñala sasale git tuk guañdi man tañgoneamik?”

5

Yesuli eumbi, yal kolan asup endi bit ginanji ginañ pin gilin

¹ Timbi Yesu gita gwañgwañii endi tuk guañ dikñembi, tambon kandañ, Gelasa amatamdok kwelan, ña-tomgilin.

² Tombi, Yesuli kikeñ bimbi, kwambiñ loumbi, ama no yal kolannat amasumnan pakuk endi yambimbi Yesuloñ bin guk.

3-4 Ama w+n toa kwambiñ ba aindi kii kesi nain nain im-mañg+liñ, gan ama noli endok gemb+n tike-p+uktok tuop n+m. Endi toa pat-t+mbi dikñeumbi, ain w+p m+ndi-pal+mbi pa gloliñguk. T+mbi endi sañan daumbi, kii kesi toa ba aindi nombo innel+ñdok tuop n+m kaañg+liñda kak biumbi, sumnan dou-m+lat-pat-t+liñguk.

5 Tim sandap tuop endi sumnan ba kwet jañgin plon papi, kwawa wopum t+mbi, kawatti siñgin gw+lap w+pi domb+mbi pa kul+ñguk.

6-8 Ama endi wakan mayañgan ipi, Yesu kañbi, endoñ woñep b+umbi niñguk, “Yal kolan, dik ama g+nañ nanin poñau!” Niñbi ni-g+ñg+neumbi, bi-tombi, kesinan m+lelem ti-ñ+mbi, kwambiñgan k+timbi niñguk, “Yesu, Yambat Loloñ Siñik endok Niñañ, dik nek ti-namepi bilañ? Nak Yambattok koi plon ganlet: dik kena g+m n+m namekañ.”

9 Niñbi+mbi, Yesuli “Koka nin?” ni-nandumbi tambane-niñguk, “Kotna Ki+m+n Gi+ik. Niñdi asupgandi kuamiñ, ñala.”

10 Endi w+ndiñ embi g+ñg+nembi niñguk, “Niñdi kwet ñ+n bineñdok n+m n+n+ mulekañ.”

11 T+mbi kamañgan bit asup ki+m+n wopumgandi kloñnan kumbi, kwet mina-pak+liñ.

12 W+ndiñda yal kolan endi Yesuli nandi-semumbi, bit g+nanji g+nañ p+nel+ñdok ni-nandiñg+liñ.

13 Ni-nandumbi nandi-semum ama g+nañ nanin lambi poñambi, bit g+nanji g+nañ p+ñg+liñ. P+umbi, b+tt+ kloñnan woñep p+mbi, kwet bambalnan j+lopi, tuk guañ g+nañ p+ñg+liñ. Bit lakat n+m, 2000 netepeki gi+ik endi p+mbi, tuk nam ki+m-taleñg+liñ.

14 T+mbi bit kauli-d+ikñe ama endi p+mbi woñep ñambi, ama it kwelan ba kenanji g+nañ pak+liñ tuop kasat ti-semg+liñ. Ti-semumbi, endi nepek nek indañguk w+n kanel+ñdok b+ñg+liñ.

15 B+mbi, Yesuloñ tombi, ama kañbi ka-nandiñg+liñ w+n: ama yal kolan ki+m+n gi+iknat kuñguk endi g+nañ nanand+n tomb+mbi, dasindasi ki+m+pi, busukñanengan pipakuk. Amatamdi daut gi+ikñin wi kañbi m+si+ñg+liñ.

16 Nepek ka-nandi-tiñg+liñ endi ama yal kolannat kuñguktok plon ba b+ttok kandañ nepek indañguk wolok kasat ti-semg+liñ.

17 Kasat w+n nandi-talembi, w+nas+li wolongan Yesuli kwesi w+n bim ñaw+ktok ni-nandi-t+mb+mbi nandi-semguk.

18 T+mbi Yesuli k+keñ plon loñ+li+mbi, ama yal kolan kle-kol+mguk endi kle-ñaw+ktok ni-nandi-t+ñguk.

19 Gan Yesuli n+m embi niñguk, “Dik ika kwekanan ñambi, nokai g+ta kuñ+pi, Wopumdi telak n+tek plon blan ti-gambi nandi-gambi, nepek wopum ti-kindem da-gam-talek wolok kasat ti-semekañ.”

20 Eumbi, ama wali it kwet 10 wolok kandañ ñambi, kusei ki+m+pi, Yesuli nepek ti-ñ+mguk wolok kasat ti-sem-kuumbi, amatam gi+ikt+ nandi+mbi nandi-g+ti+p gi+ip tiñg+liñ.

Yesuli wembe semb+semb+n gi+ tam j+mbalat ep t+mbi kindem dañg+im+ik

21 T+mbi Yesu gi+ gwañgwañii endi k+keñ plon lombi, b+ndambo tuk guañ dikñembi, tambon kandañ ña-tomguk. Tombi, tuk baliliñnan pal+ñ+li+mbi, amatam asupgandi endoñ b+mbi, ki+m+n tiñg+liñ.

22 Tiñ+li+mbi, it kiyau kauli-d+ikñe ama no koi Jailus endi b+mbi Yesu kañbi, kesinan m+lelem timbi

23 diñgunembi ni-kukulembi eñguk, “Wembana tipm+nam endi sembupi t+lak. Ñala dik kindem b+mbi, k+kali endok plon ki+m+li+mbi, kindem dambi palen.”

24 Niñbi nandi+mbi, en g+ta ñañguk.

Ñañ+li+mbi, amatam ki+m+n wopum endi kle-g+mbupi, tambo kle-kot-tiñ+pi ñañg+liñ.

25 Endok boñg+psinan tam no ñañguk, endi tamdok jibat ti-ta-kuumbi, gwilat 12 tiñguk.

26 Timbi gwasap ama asupti gwasap kusei kusei m+umbi wali mlap yous+ m+umbi, siñgi gawat wopum sinik nand+mbi kuñguk. Timbi kena tiñg+liñ wolok tuan minem kwilikwili pal+mguk gitik win em-taleñguk, gan jibat+ nim pañg+tañguk.

27-28 Tam endi wakan Yesulok giñgit nand+liñgukta timbi ñind+ñ kim+it-nand+tiñguk, “Nak dasindasingot tike-kautetta, gumañ kindem dautet.” Wind+ñ nand+mbi, amatam kim+in gitik ñañg+liñ boñg+psinan Yesulok siñgi kandañ ñambi, dasindasin tike-kañguk.

29 Tike-kaumbi, wolongan wekaili kala daumbi, piñgi+u pañg+ta-taleumbi nand+ñguk.

30 Timbi Yesulok gemb+in noli tiañeum nand+mbi, wolongan tambanembi eni-nand+mbi eñguk, “Nindi dasindasina tike-kalak?”

31 Eñ+li+mbi, gwañgwañiil+ niñg+liñ, “Kalañ: amatam kim+in git+kti gep kle-gimbupi tambo kle-kot-tañ. Neta ‘Nindi neplak?’ elañ?”

32 Gan Yesuli ‘Nindi sinik nep m+ik?’ win ka-daklew+ktok yambi+ta-ñañguk.

33 Wind+ñ timb+mbi, tam endi piñgi+u plon kundit indañguk wala nandi-mis+mbi, blañblañ tiñ+pi Yesuloñ biñguk. B+mbi, kuañ domb+nnan m+ilelem ti-ñ+mbi, enlok kusei eu tawaumbi niñguk.

34 N+mb+mbi, Yesuli niñguk, “Wembe, nanandi kwamb+indañgala kindem dalañ. M+lapka taleumbi, walañga kindem daumbi, ña kindemgot kuukañ.”

35 Yesuli tam manda wind+ñ ni-paliñ+li+mbi, it kiyau kauli-d+ikñelok ilnan nanin ama diwin manda tike-b+mbi, nosi kañbi niñg+liñ, “Wembañga ip sembilak. Ñala endaut amal+ silakan nektok ikanan kesit gawat ñautak?”

36 Gan Yesuli manda win nandi-kim+nembi, kauli-d+ikñela niñguk, “Nim mis+wiñ, silak nandi-kilik ti-nami+ta-ñaukañ!”

37 Wind+ñ embi, amatam gita gwañgwañii diwin en nim kleneliñdok eni-kim+isip ti-sembi, Petlo, Yakobo gita kwayañ Yoane endiñgot yanañg+pi ñañguk.

38 Ñambi, kauli-d+ikñelok ilan tombi, amatam kim+in giñg+li ba mano kulim timbi kut-pal+mbi yambiñguk.

39 Yambi-nand+mbi, it g+nañ lombi enguk, “Sindi nekta giñg+li wopum timbi kut-pakañ? Wembe ñ+n nim semb+ik, endi silak dou patak.”

40 Wind+ñ eu nand+mbi, kolan ka-kwalepg+liñ.

Gan Yesuli amatam gitik ep kleum pawan pi+umbi, wembe meñ beu gita gwañgwañii tipet git no win yanañg+pi, wembe pakuknan loñguk.

41 Lombi, wembe kii tikembi, nis+lok manda plon “Talita kumi” niñguk, win ñind+ñ, ‘Wembe tip, mlap ganlet.’

42 Eumbi, wolongan wembe wali mlapi, ñañambit tiñguk. (Wembe wolok gwilat 12.) Timbi amatam wolok pak+liñ endi nepek win ka-silikñembi, nanand+inj+ nim nandi-dakleñg+liñ.

43 Timbi Yesuli kasat ama diwinda nim enneliñdok kim+isip kwamb+ñ ti-sembi, wembe win nana m+umbi nambektok enguk.

6

Nasalet nasili Yesulok gemb+inla nandum tlal tiñguk

1 Timbi Yesuli kwet walinin ñambi, gwañgwañii gita il kuseinan ñam pakuk.

2 Pakap, Sabat patnandi nain indaumbi, it kiyau g+nañ lombi, kusei kim+pi, amatam eni-daut ti-semumbi nand+ñg+liñ. Timbi asupti nandi-git+ip git+ip timbi eñg+liñ, “Ama

sılanin ñali manda gítik ñin denanin inda-ñim+ñguk? Nanandi wopuwopum ñin inda-ñim+ñguk win netepein sin+k? Ba kundit tindin walan win engano sin+k!

³ Endi it tindi ama silanin win! Malialok niñañ, ba Yakobo, Jose, Juda gita Simon, endok dasi. Timbi wiwii endi nin gita kuañ.” Windiñ embi nandi-ñim+mum pi-sin+k tañguk.

⁴ Timbi Yesuli enguk, “It kwet diwin endi plofet ama nola nandum loloñ tìlak, gan ilnan nasi ba nolii ba wekal kusipñii endi ka-misi-ti-ñimañ.”

⁵ Windiñ tiñgiliñda timbi, kundit engano timbepi nandum mlataumbi, silak ama jimbawat tìpet sin+k kiili ep kaumbi, kindem dañgiliñ.

⁶ Tiñipi nandiñguk, “Nekta sin+k timbi, kenanala nandum tìlak?” Windiñ nandiñipi, eni-daut ti-semektok it kwet kle-gimbut-ñañguk.

Yesuli endok kusei gwañgwañiila daut semguk

Yesuli gwañgwañii 12 kenala eni-mupi, endikñe ti-semguk

⁷ Timbi Yesuli gwañgwañii 12 eni-tiañeum biumbi, kena tìneliñdok ama tìpet tìpet eni-mupi, yal kolan ep kle-semneliñdok gembì emguk.

⁸ Timbi enguk, “Sindi ñanepi, nepek no nim tìke-ñanekaliñ, toñanjiñgot. Nana ba lik win nim tìke-ñanekaliñ, ba minem kwandai gim+n no dasindasinji ginañ nim dasinekaliñ.

⁹ Kesisilok gwilap winda tikenekaliñ, dasindasi tìpet wi nim, noñgangot dasinekaliñ.”

¹⁰ Windiñ embi enguk, “It kwet nolok tombimbi, ama noli sani-tiañeumbi, endok il ginañ londekamik, it kwet wolok patekamik tuop endok ilngot dou-milat-ti-patekamik.

¹¹ Tikap it kwet nolok tombimbi, winasili not nim ti-sambi, mandanji nim nandinekaliñda, yambimbi ñanekaliñ. Ñanepi, kesisi plon kwiliñ sapak wit-sapleum piukak. Windiñ timbimbi, kundit kolan tiñgiliñ win ka-nandi-tomnekaliñ.”

¹² Yesuli windiñ eumbi, gwañgwañiilì ñambi, amatam ginanji tambaneneliñdok giñgit manda engiliñ.

¹³ Tiñipi, yal kolan asup ep kle-kot-semgiliñ, ba jimbawat asup gwasap tullì saple-sembi, ep timbi kindem dañgiliñ.

Elotti Yesulok gembin nandi-tomguk

¹⁴ Timbi Yesulok koi giñgit pindi dañgukta timbi, ama wapmañ Elot endi bo win nandiñguk. Ama diwisili Yesula ñindiñ eañgiliñ, “Yoane, tuk i-sem-i-sem ama en wakan bindambo kimnan nanin mlakuk, wala timbi endi kena gembinat timbi kulak.”

¹⁵ Ba diwindi Yesula “En Elia” eañgiliñ, ba diwindi “Endi plofet ama no, plofet ama damanin wandiñ nom+k” eañgiliñ.

¹⁶ Windiñ eumbi, Elotti win nandimbi pa eñguk, “Yoane, ama win damañgan natna ewa bim dombum kimguk, en wakan mlapi kulak.”

¹⁷⁻¹⁸ Elot endi kusei ñindiñda windiñ eñguk: endi bo enlok kwayañ Filip endok tam+n koi Elodia apma tìkeumbi, Yoaneli giñgit win nandimbi niñguk, “Dik kwayañgalok tam matìke-patañ win kimisip manda maklelañ.” Endi windiñ niliñgukta, Elotti bo tam+n nandi-ñimbi, kena gwañgwañii eni-mulimbi ñambi, Yoane tìkembali, it kwambiñ ginañ im kimilimbi pakuk.

¹⁹ Timbi Elodiali Yoanela gimbit ginan ginañ tìke-papi, wilektok nandiñguk. Gan endi tuop nim,

²⁰ neta Elotti Yoane tìke-kamaiñguk. Endi Yoanela nandum ama dindim sin+k, Yambattok kena tìndilok ama no timbimbi, enda ka-misimisi e-ti-ñimguk. Timbi endi

Yoane ni-tiañembi, mandan nandiñguk. Nandiñipi, “Nitek timbet?” embi, ginañ tipet timbi nandi-bendi-tiñguk. Gan endi Yoanelok mandan nandi-koñgom tiñguk.

²¹ Timbi Yoane wili kimbektok telak no Elodiala ñindiñ inda-ñimñguk. Elotti indaingan nain indaumbi, amañii loloñ ba ama sañanjlok telak dama ba Galili kwettok ama biesi ep kimin ti-talembi, nana sina wopum ti-semguk. Timbi endi kimin timbi nana na-palimbi,

²² Elodia enlok wemban endi amaloñ ña tombi, dausinan kap tiñguk. Kap tiumbi, Elot git yokñii endi kañbi nandi-kindem dañgilañ. Timbi Elotti wembe sim niñguk, “Dik nepek wala ba wala eumbi gametet.”

²³ Embi e-kwambiñ dambi niñguk, “Nepek wala ba wala eumbi, kindem gametet. Nak kwet ñin ka-dikñelet wala bo eumbi, kindem tambipi, tambon gametet.”

²⁴ Windiñ eumbi, wembeli meñoñ ñambi ni-nandimbi niñguk, “Nak nektok sinik eutet?” Eumbi, meñli niñguk, “Yoane miti tuk i-sem-i-sem tiñguk endok kumbamla e!”

²⁵ Eumbi, wolongan plastik sinik ñambi, Elottoñ tombi niñguk, “Dik ñindiñgitañgan Yoanelok kumbam jawañ plon kimipi namañ!”

²⁶ Eumbi, Elotti nandum kola-sinik tañguk. Gan endi yokñiilok dausinan manda e-kwambiñ da-ñimñgukta timbi, mandan win pi-piwiktok tuop nim nandiñguk.

²⁷ Nim nandi-ñimlok, gan joñgo nandi-ñimbi, wolongan enlok kamaikamai ama no Yoanelok kumbam tike-biuptok ni-mukuk. Ni-mulimbi, it kwambiñ ginañ ñambi, Yoanelok bim dombimbi,

²⁸ kumbam jawañ ginañ kimipi tike-bi wembe mumbi, meñinli kaupok tike-ñam miñguk.

²⁹ Timbi Yoane gwañgwañiili giñgit win nandimbi, it kwambiñnan ñambi, Yoanelok dalandan tike-ñambi kindikilañ.

Yesuli Juda ama 5000 nana ep towiñguk

³⁰ Timbi Yesuli gwañgwañii 12 win kenala eni-mukuk endi undane-bimbi, enloñ kimin timbi, kena tiñgilañ ba giñgit manda eni-daut ti-semgilañ wolok kasat gitik tiñmgilañ.

³¹ Timbi amatam asup sinik wali yousiyousi ñañambit ti-palimbi, Yesu gita gwañgwañii endi nana tuk naneliñdok nandiñgilañ, gan nain no nim inda-semguk, wala timbi Yesuli enguk, “Bimbi, nininñgan kwet ama nimnatnan ñana! Nain duman wandiñ ña-kunambi, siñginji busukñanewin.”

³² Windiñ eumbi, endi kikeñ plon lombi, nisiñgan tuk gwañ dikñembi, kwet ama nimnat timbi dumalaneliñdok ñañgilañ.

³³ Ñañilimbi, amatam asupti yambimbi yambi-nandi-tomgilañ. Timbi amatam it kwet tuop nanin biñgilañ endi bo kesiti woñep ñambi, Yesuli ñanepi nandiñguknan dama ña-tomgilañ.

³⁴ Timbi Yesuli wolok ña-tombi, kikeñ plon nanin piñipi, amatam kimin wopum yambimbi, ginañli ñindiñ nandiñguk, “Sipsip yambi-dikñenji nimnat nomik tañ”. Windiñ yambi-nandimbi, blan ti-sembi, kusei kimipi, nepek asup eni-daut ti-semguk.

³⁵ Eni-daut ti-semumbi, maim daut ip pi-sembeipi tiñgukta timbi, gwañgwañiili endoñ bimbi niñgilañ, “Ñin kwet ama nimnatnan patnambi, maim daut ip piupi tlak.

³⁶ Wala dik amatam eni-mulimbi, it kwet ba it jala ñasiñgan pakañnan wolok ñambi, nananji tua nambit.”

³⁷ Eumbi tambane-enguk, “Singan nana ep towiut!” Eumbi nandi-piasat timbi niñgilañ, “Dik nek elañ? Nindi ñambi, minem nek ñali nana tuam bimbi emneñ? Minem 200 wolok tuop nim!” *

* 6:37: Minem denali 200 win kena nain 200 wolok tuan.

³⁸ Eumbi enguk, “Sɪnlok nana nɪtek pat-samlak ña kawɪt!” Eumbi ña kañbi undane-bɪmbi nɪñgɪlɪñ, “Plaua kɪt tambongot tɪm tuk gaut tɪpetgot pat-nɪmlak.”

³⁹⁻⁴⁰ Eumbi, Yesulɪ amatam kli kɪndem plon samba sambat pipatnelɪñdok enbɪmbi, dɪwɪndɪ 100, dɪwɪndɪ 50 wɪndɪñ pipakɪlɪñ. Pipalɪmbi,

⁴¹ Yesulɪ plaua kɪt tambon gɪta tuk gaut tɪpet wɪn epmbi, kunum plon dei loumbi, Yambat we ñɪmguk. We ñɪm-talembi, plaua ombɪmbi, gwañgwañii em-ta-ñaumbi, endɪ bo tɪke-papusenembi, amatam emgɪlɪñ. Tɪmbi Yesulɪ tuk gaut tɪpet wɪn wɪndɪñgot ep danbɪmbi, amatam gɪtɪkkan emumbi,

⁴² gɪtɪkkandɪ nañbi na-tokñeñgɪlɪñ.

⁴³ Wɪndɪñ tɪmbɪmbi, plaua ba gaut wɪn na-tlatlap tɪm biñgɪlɪñ wɪn ep dasiumbi, sandɪñ lɪk 12 tokñeñguk.

⁴⁴ Amatam nana nañgɪlɪñ endoñnan nanin amalok kunakunasɪ wɪn 5000.

Yesulɪ tuk guañ plon ñañguk

⁴⁵ Tɪmbi wolongan Yesulɪ gwañgwañii enɪ-gɪñgɪnembi, kɪkeñ plon lombi, tuk guañ dɪkñembi, Betsaida it kwelan damandama ñanelɪñdok enɪ-mukuk. Enɪ-mulɪm ñañɪlɪmbi, Yesu en amatam isɪnan enɪ-mulepi pakuk.

⁴⁶ Papi enɪ-mut-talembi, nɪmolo tɪmbektok kwet jañgɪnnan loñguk.

⁴⁷ Tɪmbi kwet kɪlɪm eumbi, gwañgwañiilok kɪkeñdɪ tuk guañ boñgɪpnan ñañɪlɪmbi, Yesu en engan kwambɪñnan papi,

⁴⁸ yambɪñguk wɪn: sasalelɪ ñañgɪlɪñ kandañ bɪñgukta, kɪkeñ plon papi tuk kɪndit-tlalɪmbi yambɪñguk. Kwet gama nɪm salañɪlɪmbi, Yesulɪ tuk guañ plon kesɪtɪ ñambi ep tɪmbɪ dumalambi, yapma kle-ñaupi nandɪñguk.

⁴⁹⁻⁵⁰ Tɪmbi gwañgwañiilɪ Yesu tuk guañ plon bɪumbi kañbi, “Walen tip no kamɪñ” wɪndɪñ kɪmɪt-nandɪñgɪlɪñ. Endɪ gɪtɪkkandɪ en kañbi mɪsɪmbi, gembɪnjɪ pɪumbi, kwawa tɪñgɪlɪñ. Gan Yesulɪ manda embi enguk, “Ñɪn natna ya, sɪmbasɪ busukñaneumbi nɪm mɪsɪnelɪñ.”

⁵¹ Wɪndɪñ embi, kɪkeñ plon loumbi, sasalelɪ kɪlp eumbi, ka-sɪlɪkñembi nanandɪnjɪ nɪm nandɪ-dakleñgɪlɪñ.

⁵² Gɪnañ kwambɪñ kuñgɪlɪñda tɪmbi endɪ Yesulɪ plaualɪ kundit engano tɪñguk wolok kusei nɪm nandɪ-tomgɪlɪñ.

Yesulɪ amatam nandɪ-kɪlɪk tɪ-ñɪmɪñgɪlɪñ ep tɪmbɪ kɪndem dañguk

⁵³ Tuk guañ dɪkñe-talembi, Genesalet kwelan tombi, kɪkeñ tɪke-kwambɪnda-kolɪ pɪñguk.

⁵⁴ Tɪmbi kɪkeñ plon nanin pɪumbi, wolongan amatam Yesu ka-dakleñgɪlɪñ endɪ

⁵⁵ it kwet tuop woñep ñambi, kusei kɪmɪpi, jɪmbasat tañgo plon ep kɪmɪpi, Yesulɪ wandɪñ ba wandɪñ ñañguk tuop nandɪmbi, endoñ ep bɪñgɪlɪñ.

⁵⁶ Endɪ it kwet tip ba wopum ba it jala nolok ba nolok ñaumbi, amatamdɪ jɪmbasat endoñ ep bɪmbi, ini plon yapɪkɪlɪñ. Yapɪpi nɪ-nandɪ-tɪmbi, dasindasin kusipgot tɪke-kanelɪñdok nandɪmbi nɪ-nandɪñgɪlɪñ. Tɪmbi nandɪ-semum tɪke-kañgɪlɪñ tuop kɪndem dañgɪlɪñ.

7

Yesulɪ nepek nek ñalɪ Yambattok dainan ama tɪmbɪ kolalak wala enɪ-dakleñguk

¹ Tɪmbi Falisi ama gɪt endɪkñe manda nandɪ-tale ama dɪwɪn Jerusalem nanin bɪñgɪlɪñ endɪ bɪ Yesuloñ kɪmɪn tɪñgɪlɪñ. Kɪmɪn tɪmbi

² kañgɪlɪñ wɪn: Yesulok gwañgwañii dɪwɪn endɪ sosɪlok telak nandɪ-kɪmnembi, kɪsɪ nɪm wɪlɪpi, nana sɪlak ep nambɪmbi yambɪñgɪlɪñ. Yambɪmbi nandum tuop nɪm tɪ-semguk.

³ Neta, Falisi ama gít Juda ama dindim kunepi nandañ endi gítik sosilok ep tindinji ep kwambiñ dambi kuneliñdok eni-daut ti-semañ. Ep tindí no win endi kisi nim wilikañda, nana nim nañ.

⁴ Tikap endi kimili tuannanan ñambi bañ, nain wolonda tuk nim iyañda, endi nana nim nañ. Endi Yambattok dainan kindem patneliñdok jawañ kambot gíta nepenepek diwin no pat-wilikañ, ba sosilok ep tindí wandiñgot diwin asupgan kimít-klembi tañ.

⁵ Windiñda Falisi ama gíta endikñe manda nandi-tale ama endi Yesu ñindiñ nikañgíliñ, “Nitekta timbi, gwañgwañgaili sosilok ep tindí nim kimít-klembi, kisi nim wílipi nana nañ?”

⁶ Nikaumbi enguk, “Ama man manbenji tipelat! Eu inda manda no plofet Aisaiali youkuk win sindok juluña+tsilok kusei inda-dakle-kiliñ elak. Yambattok manda win ñindiñ youyoulin patak,

‘Amatam ñali manjiliñgot kotna tike-loañ,
gan ginañ nanandinjili mayañgan sinik patak.

⁷ Endi mandana nandi-kimnemi,
ama silanindok nandinandi eni-daut ti-semañ.

Windiñda endi kap nimolo timbi nani-kindem da-tañ win silanin.’

⁸ Manda wolo tuop sindi Yambattok endikñe manda bimbi, amalok ep tindinji tikekwambiñ dambi kleañ.”

⁹ Timbi Yesuli yousimbi enguk, “Sindi sosilok ep tindinji kimít-kleneliñdok nandimbi, Yambattok endikñe mandan wilambane-kokotok kundit ti-kindem dañ.

¹⁰ Neta, Moseli manda ñindiñ embi youp biñguk patak, ‘Dik meña bekala nandum loloñ timbekak’, ba ‘No en meñ beula manda eni-suambat-tilakta, wili kimbekak.’ Moseli wíndiñ eñguk,

¹¹ gan sindok kandañ win ñindiñ sinik: ama no meñ ba beula ñindiñ nilak, ‘Nepek nek pat-namlak win Yambat m+uptok e-kwambiñ dañgut, wala timbi gep kimilettok tuop nim.’ Endi wíndiñ nimbimbi,

¹² sindi kimsip ti-ñimbi ñindiñ niañ, ‘Dik meña ba beka bindambo nim tikekimilekañ.’

¹³ Windiñgangot sindi sosilok ep tindinji la yanañgip piñipi, Yambattok endikñe manda timbi lakatalak. Timbi sindi kundit kolan wandisi asupgan pat-tañ.”

¹⁴ Timbi Yesuli bindambo amatam kiti-semi enguk, “Sindi gítikkan mandana ñin nandimbi nandi-kiliñ ewit.

¹⁵⁻¹⁶ Nepek gítik nambimbi minjipsi ginañ pilak wali sep timbi kolaup tok tuop nim. Gan nepek ginanji ginañ papi lambi-lamitak wali mek sep timbi kolayañ.”

¹⁷ Timbi Yesuli amatam kimin gítik yambimbi, gwañgwañi gíta it ginañ lo-pakuk. Palimbi, gwañgwañi eyout manda eñguk wala nikañgíliñ.

¹⁸ Nikaumbi enguk, “Sindi wíndiñgot nanandinji nimnat bek? Nana walan kusei kusei nambimbi, minjipsi ginañ pilak wali sep timbi kolaup tok tuop nim. Win nim nandañ ba?

¹⁹ Nepek wandiñ wali amalok ginanji ginañ sinik nim pilak. Nim sinik. Wali tem meñ ginañ pimi, temdok telak plon dindim gan ñambi, tem koñ ginañ pilak.” (Yesuli wíndiñ embi, nana gítik Yambattok dainan kindem gítikgot embi eni-dakle-ti-semguk.)

²⁰ Timbi Yesuli yousimbi enguk, “Nepek amalok ginanji ginañ papi lambi-lamitak wali biañgan ep timbim kolayañ.

²¹ Nekta, win amalok ginanji ginañ nanin sinik nanandi kolan wali lambi-lamimbi ñindiñ tañ: endi telak joñgo kuañ, ba kumbu tañ, ba ama yandip kim-tañ, ba tam ba wapat noloñ kumbu tañ,

²² ba ka-galkta tañ. Wĩndiñ tĩmbi, tĩmĩpmĩle kusei kusei tañ. Tĩmbi endĩ not julũĩt tañ, ba siñgi mĩsĩ ba mayek nĩmnat sasaleañ, ba not ka-gimbĩt tañ, ba manda winjĩt eañ, ba nisĩla nandum loloñ tĩlak. Wĩndiñ tĩĩpi, nandĩ-kamalambi kuañ.

²³ Nepek kolan gĩtik walĩ amalok gĩnanjĩ gĩnañ papi lambĩmbi lamĩtak walĩ biañgan Yambattok dainan ep tĩmbĩ kolayañ.”

Yesulĩ enlok kusei ama dĩwĩnda daut semguk

Yesulĩ Fonisia tam no endok wembanlok gĩnañ yal kolan nĩ-kleñguk

²⁴ Tĩmbi Yesulĩ mĩlapi, gwañgwañii gĩt Juda amatamdok kwet bimbi, Tail it kwet kandañ ñañguk. Ñambi, sĩlak pat-nandĩ-tĩmbepi it nolok gĩnañ lombi, amalĩ en wandiñ patak wĩn nĩm nandĩ-ñĩmnelĩndok nandĩñguk, gan endĩ pat-sembektok tuop nĩm.

²⁵ Nĩm sĩnik. Wembe no yal kolannat endok meñli ‘Yesu wandiñ patak’ nandĩmbi, wolongan endoñ bĩmbi, kesinan mĩlelem tĩmbi,

²⁶ dĩñgunembi, wembanlok gĩnañ yal kolan kle-ñĩmektok nĩ-gĩñgĩneñguk. Tam wĩn endĩ Juda tam nĩm. Endĩ Fonisia nanin, Silia kwelan indañguk,

²⁷ wala tĩmbi Yesulĩ ñĩndiñ nĩñguk, “Gwañgwa bĩsat endĩ nana dama natokñenekaliñ. Nĩm kañbi, endok nana wĩn yapma tĩkembi, kamotta ep kot-semneñ.”

²⁸ Eumbi, tamdĩ tambane-nĩñguk, “Wopum, biañgan elañ. Gan gwañgwa bĩsat endĩ nana nambĩmbi dĩp kwelan pĩlak wĩn kamottĩ naañ.”

²⁹ Eumbi, Yesulĩ nanandĩ kilĩktĩnlok kusei ka-nandĩ-tombi nĩñguk, “Dĩk wĩndiñ elañ, wala tĩmbi kĩndem a, ñau! Yal kolan endĩ wembañga ip kambimbi ñĩlak.”

³⁰ Eumbi, ilnan ñambi kañguk wĩn: biañgan yal kolan walĩ wemban kak ñaumbi, ipal plon pat-nandĩ-tĩñguk.

Yesulĩ ama kaman no tĩmbĩ kĩndem dañguk

³¹ Tĩmbi Yesulĩ gwañgwañii gĩt Tail it kwet kandañ pi-ñambi, Saidon it kwet dĩkñembi, Dekapolis kandañ ñambi, Galili tuk gwañnan tomguk.

³² Tombĩmbi, ama no nañgĩp bĩmbi, Yesulĩ kii endok plon kĩmĩlektok nĩ-nandĩñgĩliñ. Ama wolok pawañ sipsipmĩn, tĩmbi man manben mĩlap, manda dĩndĩm ewĩktok tuop nĩm.

³³ Tĩmbi Yesulĩ amatam kĩmĩn gĩtik wĩn yambimbi, ama wĩn tĩke-nañgĩpi ña nĩsetkan pakĩmik. Paliñĩpi, Yesulĩ kii nĩñañ tĩpettĩ endok pawañ gĩnañ sua embi iwĩt suambi, man manben tĩke-kañguk.

³⁴ Tĩke-kañĩpi, kunum plon dei loumbi yayakñembi, enlok mandan plon “Efata” eñguk, wĩn “Dĩk tom!”

³⁵ Eumbi, ama wolok pawañ tombĩmbi, man manben salaktaumbi, kusei kĩmĩpi, manda dĩndĩm nandĩmbi eñguk.

³⁶ Tĩmbi Yesulĩ amatamda kasat wĩn nĩm eu satawĩktok enbi, kĩmĩsip kwambĩm tĩ-semguk. Nain asup kĩmĩsip wandiñgot tĩ-semliñguk, gan nĩm, endĩ gĩñgĩnembi pa eu satañguk.

³⁷ Tĩmbi kasat wĩn nandĩñgĩliñ endĩ biañgan nandĩ-sĩlikñembi eñgĩliñ, “Kundit gĩtik tĩ-kulak wĩn kĩndem gĩtikgot. Endĩ ep tĩmbĩmbi, pawanjĩ kaman endĩ bo nandĩ-tomañ, tĩmbi manjĩ galiñguk endĩ manda eañ.”

8

Yesulĩ amatam 4000 nana ep towĩñguk

¹ Tĩmbi nain wolonda bĩndambo amatam kĩmĩn wopum nolĩ Yesu gĩta papi, nananjĩ taleumbi sĩlak pakĩliñ. Paliĩmbi, Yesulĩ gwañgwañii ep kĩmĩn tĩmbi enguk,

² “Amatam nain tĩpet gĩt no nakĩta papi, nananjĩ taleumbi, blan tĩ-semlet.

³ Tikap nak silak isinanan eni-mulam ñanetañda, telak boñgipnan dausi diman timbimbi kim-katap tinelin. Diwin noli kwet mayañgan nanin bimbimbi.

⁴ Eumbi tambane-niñgilañ, “Kwet ñolok it kwet nimnat. Nindi nana tuop denanin tikembi ep towinetamini?”

⁵ Eumbi eni-kañguk, “Sinlok nana nitek pat-samlak?” Eumbi niñgilañ, “Plaua kit tambon tipetgot pat-nimlak.”

⁶ Timbi Yesuli amatam enbimbi, kwelan pi-pakilañ. Pipalimbi, endi plaua kit tambon tipet ep papi, Yambat we ñimbi ep tambipi, gwañgwañiila emguk. Emi-tañambi, dani-papusenembi emnelindok enbimbi, wolok tuop timbi emgilañ.

⁷ Tiniipi, Yesuli tuk gaut tiptip tipet sinik pat-semguk wi epbi, Yambat we ñimbi, win bo dani-papusenembi emnelindok enbimbi emi-tañgilañ.

⁸ Timbi amatamdi nana win nañbi na-tokñeñgilañ. Timbi nana na-tlatlap timbimbi dip pakuk win ep dasiumbi, sandin lik wopum kit tambon tipet tokñeñguk.

⁹ Amatam nana nañgilañ win 4000 netepep. Timbi Yesuli eni-mulim ñaumbi,

¹⁰ wolongan endi gwañgwañii git kikeñ plon lombi, Dalmanuta kwet kandañ ñañgilañ.

Yesuli gwañgwañii en Mesia timbi dakleñguk

Yesulok kusei gama nim nandi-tomgilañ

¹¹ Timbi Falisi ama endi Yesu tue-kambi tinimnepsi endon bimbi, en gita e-tañatambit timbi ginañnembi, Yambatti endok kusei timbi daklewiktok nandimbi, kundit no timbimbi kanelindok niñgilañ.

¹² Nimbimbi, Yesuli ginañ kwambindanjila nandum milataumbi enguk, “Neta amatam ñali kundili kanepi eañ? Nak biañgan sanlet: kundit wandin no nim daut samum kanekalin. Nim sinik.”

¹³ Yesuli windiñ embi, Falisi ama yambimbi, gwañgwañii gita bindambo kikeñ plon lombi, tuk guañ tambon kandañ ñanepi ñañgilañ.

¹⁴ Naniipi, gwañgwañiili kamalambi, nana no nim ep biñgilañ, gan plaua noñgangot kikeñ plon pat-semguk.

¹⁵ Timbi Yesuli nandinandi moyendi gwañgwañiilok ginanji ginañ bendi-wopum dawik wala misimbi, molo manda eyout plon kimipi enguk, “Sindi Falisi ama ba ama wapmañ Elot endok plaua kimiti bendila ka-kiliñ enekalin!”

¹⁶ Eumbi, gwañgwañiili nisinagan “Nana nim pat-nimlakta wala elak bek” embi enandi-tiñgilañ.

¹⁷ Timbimbi Yesuli win nandimbi eni-kañbi eñguk, “Sindi nana nim win neta enandi-tañ? Sindi kusatna gama nim nandimbi nandi-tomañ bek? Windiñ ginanji kwambiñ dañguk bek?”

¹⁸ Sindi dausat, gan nim kañ, ba pawanjat, gan manda nim nandañ, ba sindi nandi-kamalayañ bek?

¹⁹ Nak plaua kit tambongot win tambipi, ama 5000 ep towiwambi, nambimbi dip pakuk win sindi sandin lik nitek dasium tokñeñguk?” Yesuli windiñ eni-kaumbi, “Lik kit tambon tipet tina tokñeñguk” niñgilañ.

²⁰ “Ba nak plaua kit tambon tipetgot wali amatam 4000 ep towiwambi, nambimbi dip pakuk win sindi sandin lik wopum nitek dasium tokñeñguk?” Eumbi, “Lik kit tambon tipet tina tokñeñguk” niñgilañ. Nimbimbi,

²¹ ñindiñ enguk, “Sindi kusatna gamañgot nim nambi-nandi-dakleañ bek?”

Yesuli ama no dai kolan timbi kindem dañguk

²² Timbi Yesuli gwañgwañii gita Betsaida it kwelan ña-tomguk. Tombimbi, ama dai kolan no endon nañgip bimbi, tike-kauptok ninandiñgilañ.

²³ Tĩmbi Yesulĩ ama en kii plon tĩkembĩ naĩgĩlĩmbi, it kwet pawañ pĩĩgĩmĩk. Tĩmbi Yesulĩ ama wolok dai plon iwĩt suambi, kiilĩ endok plon kĩmĩpi nĩ-kaĩguk, “Dĩk nepek no kalaĩ ba nĩm?”

²⁴ Nĩmbĩmbi deimbi eĩguk, “E. Nak ama dĩwĩn yambĩlet. Gan nak yambĩwambi, kombalĩ ñaĩ nomĩk tĩlak.”

²⁵ Eumbi, nombo kii dai plon kĩmĩlĩmbi, dai gembĩnat deimbi, kĩndem daĩguk. Kĩnde daumbi, nepenepek gĩtĩk wĩn ka-dakleĩguk.

²⁶ Tĩmbi Yesulĩ ama wĩn it kwelan nombo loupok nĩ-kĩmĩsipbi, dĩndĩmngan ilnan ñauktok nĩ-mukuk.

Yesulĩ enlok kusei tĩmbĩ dakleĩguk

²⁷ Tĩmbi Yesulĩ gwaĩgwaĩii gĩta pĩ-ñambi, it kwet tiptip Sisalia Filipai it kwet wopum kle-gĩmbupi pakĩlĩñ wandĩñ ñaĩguk. Telak plon ñaĩñpi, gwaĩgwaĩii enĩ-kaĩbi eĩguk, “Amatamĩ naka nin sĩnĩk pa nanĩañ?”

²⁸ Eumbi nĩĩgĩlĩñ, “Dĩwĩndĩ dĩa Yoane amatam miti tuk i-sem-ta-kuĩguk en ganiĩañ. Tĩmbi dĩwĩndĩ dĩa Elia ganiĩañ, wĩn plofet ama damanin endĩ bĩndambo indaup een ip wakan bek. Ba dĩa plofet damanin no pa ganiĩañ.”

²⁹ Eumbi, Yesulĩ enĩ-nandĩmbi eĩguk, “Gan sĩnla naka nin sĩnĩk nanĩañ?” Eumbi, Petlolĩ manda ñĩndĩñ tambane-nĩĩguk, “Dĩtna Mesia wakan.”

³⁰ Eumbi, Yesulĩ kĩmĩsip tĩ-sembi, gama enlok kusei ama nola nĩm ennelĩñdok enguk.

³¹ Tĩmbi wolongan Yesulĩ kusei kĩmĩpi, Yambattok nanandĩ kwambĩñ Mesia enlok plon ñĩndĩñ enĩ-daut tĩ-sembi enguk, “Amalok Nĩñan endĩ mĩlap ba siĩgi gawat kusei kusei inda-ñĩmektok. Ama bĩesi, tapma ama bĩesi gĩt endĩkĩne manda nandĩ-tale ama endĩ kusalĩ kaumbi, tuop nĩm tĩmbĩmbi, siĩgi wĩlĩmĩumbi wĩlĩ kĩmbekak. Tĩmbi sandap tĩpet gĩt no tĩmbĩmbi, bĩndambo kĩmnan nanin mĩlalekak.”

³² Yesulĩ wĩndĩñ eĩpi enĩ-dakle-ta-ñĩguk. Eu dakleumbi, Petlolĩ engan tiañem ñambi, kusei kĩmĩpi, manda wolok nĩ-ñombĩñguk.

³³ Gan Yesulĩ tambanembi, gwaĩgwaĩiilok dausĩnan Petlo nĩ-ñombĩmbi eĩguk, “Satañ, dĩk nambi ñau! Dĩk amalok nanandĩñgot klelañ, Yambattoñ nĩm.”

Yesulĩ en kle-kuĩgulok manda enguk

³⁴ Tĩmbi Yesulĩ amatam kĩmĩn wopum wakĩt gwaĩgwaĩii kĩtĩ-semum bĩumbi enguk, “Ama no endĩ nak nep kle-kuupi nandĩlakta endĩ enlok nanandĩn ba galk siĩgi wĩpi, kloĩbalĩ tĩke-lo-bembi, nep kle-kuuktok elet.

³⁵ Neta, no endĩ natnala ba gĩĩgĩt manda kĩndemnalok kuĩgun bi-namlak, endĩ wakan kunumdok kuĩguñ taletalen nĩmnat inda-ñĩmekak. Gan no endĩ kwelalok kuĩguñ enlok tĩke-kĩmĩlep nandĩlakta, endĩ kunumdok kuĩguñ kola-ñĩmekak.

³⁶ Kola-ñĩmĩumbi, kwelalok nepenepek kusei kusei gĩtĩk ep kasĩleĩguk walĩ nĩtek tĩmbi tĩmbĩ londaukak?

³⁷ Endĩ kuĩgun kolaĩguk wĩn nek ñalĩ tuambi, bĩndambo kasĩleukak? Wĩn tuop nĩm.

³⁸ Man ñĩndĩñgĩta Yambat siĩgi wĩlĩmĩmbi, yomsĩat kuañ, ba dĩwĩndĩ naka ba mandanala maetambi kuañ. Nain taletalenan Ama Sĩsĩnĩktĩ dĩndĩm añelo yanaĩgĩpi, Beulok gembĩ ba kolsalennat indangan indaukak wolonda endĩ bo en maeta-ñĩmgĩlĩñ wĩn maeta-semekak.”

9

¹ Yesulĩ wĩndĩñ embi enguk, “Nak biaĩgan sĩnĩk sanlet: Yambattĩ nain kĩmĩkuk wĩn indaumbi kusei kĩmĩpi, amatam gĩtĩk ini plon gembĩnat yambĩ-dĩkĩneukak. Tĩmbi biaĩgan ñĩ pakañ sĩndoĩnan nanin dĩwĩn endĩ gama kaik kuĩlĩmbi indaemek kanekalĩñ.”

Yambat, Mose gĩta Elia endĩ Yesulok kusei tĩmbĩ kwambĩñ daĩguk

² Kena nain kit tambon noñgan taleumbi, Yesuli gwañgwañii tipet git no, win Petlo, Yakobo git Yoane yanañgñiimbi, kwet jañgin ombap nolok lombi, wandiñ nisñgan pakñiñ. Palimbi, gwañgwañiilok dausnan Yesulok siñgin walan tikileumbi,

³ dasindasin salembi, walalan bien sinik indañguk. Kwelan ñolok ama noli sandum satnin wandiñ timbektok tuop nim.

⁴ Timbi gwañgwañiil plofet ama damanin tipet, Elia git Mose, endi indambi, Yesu gita manda e-nandi-timbimbi yambñgñiñ.

⁵⁻⁶ Yambimbi, kolan misumbi, Petlolok nanandin kamalaumbi, “Manda nitek ewit?” embi, Yesula ñindiñ niñguk, “Ninindaut! Ñi pakamiñ win kindem sinik. Wala timbi it jala tipet git no mana! Dikok no, Moselok no, Elialok no.”

⁷ Timbi mulukua noli pimbi ep timilimbi, Yambatti mulukua ginañ nanin kitu pimbi enguk, “Ñine nokoñ niñana noñgan sinik. Nak en ka-galkta ti-ñimlet. Sindi endok manda tike-kwambiñ dambi kunekaliñ!”

⁸ Eumbi, gwañgwañiil wolongan deimbi kañgñiñ win: Mose git Elia endi ikan pailimbi, Yesu en noñgan palimbi kañgñiñ.

⁹ Timbi endi kwet jañgin plon nanin piñipi, Yesuli nepek wi kañgñiñ wolok manda kasat ama nola joñgo nim ennelñdok e-kimisip ti-semguk, kasat win Amalok Niñan endi kimnan nanin mlalekak wolondamek kindem enelñdok enguk.

¹⁰ Eumbi, endi Yesulok manda win nandi-kwambiñ dambi, nisñgan “Kimnan nanin mlatmlat win nitek?” embi e-nandi-tiñgñiñ.

¹¹ Timbi endi Yesu ni-kañbi eñgñiñ, “Kusei nektok endikñe manda nandi-tale amal Elia Mesialok telak dama buptok pa eañ?”

¹² Eumbi, Yesuli Yoane miti tuk i-sem-ta-kuñguk endok plon ñindiñ e-youpi enguk, “Elia endi biañgan Mesialok telak dama bimbi, amatam ginanji timbi kaitanelñdok biukak. Gan nitakta timbi, Ama Sisinkta bo ñindiñ youyoulin patak: endi siñgin gawat kusei kusei bembimbi, amal ni-tike-pi sinik tanekaliñ?”

¹³ Gan nak Eliala ñindiñ sanba: endi bo ikan bumbi, amal nisilok nanandi klembi, manda endok plon youyoulin patak wolok tuopgan nepek kusei kusei kolan ti-ñimgñiñ.”

Yesuli ama gwañgwa no yal kolannat timbi kindem dañguk

¹⁴ Timbi Yesu git gwañgwañii tipet git no endi kwet jañgin bimbi piñambi, gwañgwañii diwin pakñiñnan tomgñiñ. Tombi yambumbi, amatam kimin wopumdi ep gimbupi pakñiñ, timbi endikñe manda nandi-tale ama diwandi gwañgwañii gita e-tañan tiñgñiñ.

¹⁵ Timbi ama kimin gitik endi Yesu bumbi kañipi, ka-silikñembi, endoñ woñep ñambi, we ñimgñiñ.

¹⁶ Timbi Yesuli eni-nandimbi eñguk, “Sindi neta e-tañan tañ?”

¹⁷⁻¹⁸ Eumbi, amatamdok boñgpsinan nanin ama noli Yesula ñindiñ tambane-ñiñguk, “Endaut. Nak niñana yal kolan nat dik timbi kindem dawiktok nañgipi bit, gan dik nim palañda gwañgwañgaili yal kolan win kleklelok enit, gan endi ti nim kañbi bilñ. Yal kolan wali endok man manben timbi galumbi, manda nim pa elak. Nainñin inda-ñimlak tuop yalli niñana timbi kolakolalok tike-kolimbi pa plak. Timbi man payak lambumbi, man si-gilim dambi, piñgiu diñdiñ pat-talak.”

¹⁹ Yesuli manda win nandum mlataumbi enguk, “Nak ginañ kwambindanjila kunjit tilet. Nain nitek sinik nak nombo sin gita palambi, nandi-kilikti ti-namnekalñ?” Gwañgwa win nokoñ tikem biwit.”

²⁰ Eumbi nañgip bumbi, yal kolan wali Yesu kañbi, wolongan gemb kopi, kwelan koli pimbi, tikile-binjat timbimbi, man payak lambiñguk.

²¹ Tĩmbi Yesulĩ beu nĩ-kambi eĩnguk, “Nain nĩtek sĩnĩk kundit ñĩndĩñ tĩ-ta-bĩlak?” Eumbi nĩĩnguk, “Damaĩngan gwaĩngwa tip palĩmbi inda-ñĩmĩĩnguk.

²² Nain asup yal kolan walĩ nĩñana komba galk gĩnañ ba tuk gĩnañ tĩke-kolĩmbi pa pĩmbi, wĩlĩ kĩmbektok tuop pat-tĩlak. Gan, tĩkap dĩk tuopta, nĩnda blan nandĩ-nĩmbi, nĩp kĩmĩlekañ.”

²³ Wĩndĩñ eumbi Yesulĩ nĩĩnguk, “Netekta ‘tĩkap dĩk tuopta’ nanĩlañ? Dĩk nandĩ: no en nandĩ-kĩlĩktĩnat kulakta Yambattĩ nek inda-ñĩmektok nandĩlak wolok tuopgan tĩ-ñĩmlak.”

²⁴ Eumbi, wolongan gwaĩngwa beulĩ kĩtĩmbi nĩĩnguk, “Nak nandĩ-kĩlĩk tĩ-gamlet. Gan nandĩ-kĩlĩktĩna lakalakaen, wala tĩmbi nep tĩmbĩ paĩngĩtawa.”

²⁵ Tĩmbi Yesulĩ amatam asuptĩ endok kandañ woĩnep bĩĩngĩlĩñ wĩn yambĩmbi, yal kolanĩ gwaĩngwa wolok man ba pawañ masip mĩĩnguk wakan nĩ-ñombĩmbi nĩĩnguk, “Natna ganĩ-sĩpbi ganlet: poĩnambi, bĩndambo nĩm undane-bĩmbi pĩukañ.”

²⁶ Eumbi, yal kolandĩ kwawa embi, gwaĩngwa tĩmbĩ wopungan gembĩ kolĩmbi, yal kolan en bim poĩnaĩnguk. Poĩnaumbi, kwelan pi wĩpi, dalandan nomĩk palĩmbi, amatam kaĩngĩlĩñ endoĩnan nanin asuptĩ “Kĩmlak” eĩngĩlĩñ.

²⁷ Gan Yesulĩ gwaĩngwa kii plon tĩke-mĩlalĩmbi mĩlapi ikuk.

²⁸ Tĩmbi Yesulĩ it gĩnañ lombi, gwaĩngwañii gĩt nĩsĩĩngan papi nĩ-kañbi eĩngĩlĩñ, “Kusei neta nĩndĩ yal kolan wĩn klenep tĩ pĩ kamĩñ?”

²⁹ Eumbi enguk, “Yal kolan ñandisĩ endĩ nĩmololĩĩngot gumañ ep klelok, nepek nolĩ nĩm.”

Yesulĩ kĩmbektok manda enbĩmbi, nain tĩpet tĩĩnguk

³⁰⁻³¹ Tĩmbi Yesu gĩt gwaĩngwañii endĩ wĩnanin ñambi, Galili kwet dĩkĩnambi ñaĩngĩlĩñ. Ñaĩĩpi, Yesulĩ gwaĩngwañii enĩ-daut tĩ-semep nandĩĩngukta tĩmbi amalĩ en wandĩñ patak wĩn nĩm nandĩ-ñĩmnelĩñdok nandĩĩngukta. Ñaĩĩpi, ñĩndĩñ enĩ-ta-ñĩnguk, “Amalok Nĩñan en kanjĩkĩii endok kĩsĩ plon kĩmĩlĩmbi wĩlĩ kĩmbekak. Tĩmbi kena nain tĩpet gĩt no tĩmbĩmbi, kĩmnan nanin mĩlalekak.”

³² Gan gwaĩngwañii endĩ manda eĩnguk wolok kusei nĩm nandĩ-daklembi, nĩ-kanelĩñdok mĩsĩmbi bĩĩngĩlĩñ.

Yesulĩ kuĩngulok manda gwaĩngwañiila enĩ-daut tĩ-semguk

Kiupi kuĩngulok manda

³³ Tĩmbi ñakap, Kapaneam it kwelan tombi, it gĩnañ lo-taleumbi, Yesulĩ gwaĩngwañii enĩ-nandĩmbi eĩnguk, “Telak plon nekta e-taĩnan tĩlĩñ?”

³⁴ Enĩ-nandumbi, endĩ telak plon “Gwaĩngwa nĩndok boĩngĩpnĩnan nĩndĩ sĩnĩk nĩp maklembi, dama tĩlak?” embi, e-kle-kot-tĩĩngĩlĩñda tĩmbi, manda nĩm embi gitakan pakĩlĩñ.

³⁵ Tĩmbi Yesulĩ pipapi, gwaĩngwañii 12 kĩtĩ-semum bĩmbi enguk, “Tĩkap ama nolĩ telak dama kuupi nandĩlakta, en wakan enla nandum pĩmbĩñ tĩmbĩmbi, nolii gĩtĩk endok siĩngi kle-kumbi, tĩplaplainjĩ kuukak.”

³⁶ Wĩndĩñ embi, gwaĩngwa tip no naĩngĩp bĩmbi, boĩngĩpsĩnan kĩmĩpi, kiilĩ kamai-papi enguk,

³⁷ “No endĩ naka tĩmbi gwaĩngwa ñandingan no not tĩ-ñĩmekta, endĩ nak not tĩ-namek. Tĩmbi no endĩ nak not tĩ-namekta, nakgot nĩm a, nin nanĩ-mukuk en not tĩ-ñĩmek.”

³⁸ Tĩmbi Yoanelĩ Yesula “Nĩnĩndaut” embi nĩĩnguk, “Nain nola nĩndĩ ama nolĩ dĩkok koka embi, yal kolan ep kle-kot-semum kaĩngĩmĩñ. Gan endĩ nĩndoĩnan nanin nĩm, wala tĩmbi nĩndĩ kĩmĩsĩp tĩ-ñĩmkap nĩm kañbi bĩĩngĩmĩñ.”

³⁹ Eumbi enguk, “No en kotna embi, kundit gembinat tɪlak, wandiñ walɪ nɪtek plon pañgɪtambi, platik nani-kolauk? Wɪndiñ tɪndɪlok tuop nɪm, wala tɪmbi nɪm kɪmɪsip tɪ-ñɪmnekalɪñ.

⁴⁰ Neta, no en nɪndok kenanɪla kanjɪk nɪm tɪ-nɪmlakta endɪ nɪndok notnɪ tɪlak.

⁴¹ Tɪmbi no endɪ Mesialok sambatñii kuañda tɪmbi tukgot gɪpi samek, enda nak biañgan sanlet: Yambatti plap kena kambakan wandiñ wolok tuan biañgan ombi-ñɪmekak.

⁴² Tɪmbi no endɪ gɪñgɪtna koi nɪmnat ñandin no tɪmbɪ pipɪmbi yom tɪlakta, en blangandok. Endɪ kundit kolan wandiñ gama nɪm tɪñɪlɪmbi, nolɪ kawat wopum no tɪkembali, bim plon tembi-ñɪmbi, tuk kimbɪñ gɪnañ munjut-kolɪm pɪmbi kɪmbɪmda wɪn kɪndem. Nɪm kañbi, kundit kolan wandiñ tɪmbɪmbi, Yambatti kɪnjan mɪlap wopum ombi-ñɪmekak.

⁴³⁻⁴⁴ Tɪkap kɪkalɪ gep tɪmbɪ pipɪmbi yom tɪlañda, kɪka wɪn dombekañ. Wɪndiñ tɪmbi, kɪka tambongot kukapi, kuñgu taletalen nɪmnat gɪnañ ñaukañ. Nɪm kañbi, kɪka tɪpelatkan kukapi, jɪmbɪñdok komba galk taletalen nɪmnat gɪnañ pɪwɪñ.

⁴⁵⁻⁴⁶ Ba tɪkap kesɪkalɪ gep tɪmbɪ pipɪmbi yom tɪlañda, kesɪka wɪn dombekañ. Wɪndiñ tɪmbi, kesɪka tambongot kukapi, kuñgu taletalen nɪmnat gɪnañ ñaukañ. Nɪm kañbi, kesɪka tɪpelatkan kukapi, jɪmbɪñnan gep kolɪ pɪwɪñ.

⁴⁷ Ba tɪkap daukalɪ gep tɪmbɪ pipɪmbi yom tɪlañda, dauka wɪn gɪtnei kolekañ. Wɪndiñ tɪmbi, dauka tambongot kukapi, Yambattok kuñgu taletalen nɪmnat gɪnañ ñaukañ. Nɪm kañbi, dauka gɪtɪk kukapi, jɪmbɪñnan gep kolɪ pɪwɪñ.

⁴⁸ Jɪmbɪñ wandiñ siñgin gawat taletalen nɪmnat palekak: wandiñ bɪnem amalok gaumjɪ nañ endɪ nɪm kɪmnekalɪñ, ba kombalɪ papat kwambɪñ dɪmbi ei-ta-ñaukak.”

⁴⁹ Yesulɪ wɪndiñ embi enguk, “Siundɪlo tɪñɪpi, simu tapma plon kɪmɪkañ walɪ Yambattok dainan tapma tɪmbɪ kɪndem dalak. Wɪndiñgangot Yambattok dainan kɪndem daneñdok komba dɪndɪnɪ amatam nɪndɪ gɪtɪk inda-nɪmlak.

⁵⁰ Simu wɪn nepek kɪndem sɪnɪk. Gan, tɪkap simulok koñgom gembɪn pailekta, nombo kɪndem dawɪktok nepek no tuop nɪm tɪneñ. Wala tɪmbi sɪndɪ nosi-ɪlok boñgɪpsɪnan simu koñgom gembɪnnat nomɪk kumbi, ep kiupi busukñanengan kunekalɪñ.”

10

Wapatam tambɪtambɪtok manda

¹ Tɪmbi Yesulɪ gwañgwañii gɪt kwet wɪnanin yousɪm ñambi, Judia kwelan ba Joldan tuk tambon kandañ ñañguk. Nañɪlɪmbi, amatam kɪmɪn no kɪmɪn no bɪndambo endoñ bɪmbi kɪmɪn tɪañgɪlɪñ. Tɪmbi kena pat-tɪlɪñguk wɪndiñgangot bɪndambo enɪ-daut tɪsem-ta-kuñguk.

² Tɪmbi Falisi ama dɪwɪndɪ bɪmbi, Yesu tue-kañbi tɪ-ñɪmnep nandiñɪpi nɪ-kañbi eñgɪlɪñ, “Endɪkñe mandalɪ ama nolɪ kɪndem tamɪn kle-kolektok elak ba nɪtek?”

³ Eumbi manda tambane-enguk, “Moselɪ sosiila endɪkñe manda nɪtek kɪmɪt-semguk?”

⁴ Eumbi nɪñgɪlɪñ, “Moselɪ ñɪndiñ nandi-semguk: ama no endɪ tamɪn biup nandiɪmbi, endok kusei pepa plon youp mɪmbi, kɪndem nɪ-kleuk.”

⁵ Eumbi tambane-enguk, “Gɪnañ kwambɪndanjɪla Moselɪ endɪkñe manda wɪn youpi kɪmɪt-samguk.

⁶ Gan nain kusei kɪmɪkɪmɪlɪnan wɪn wɪndiñ nɪm pakuk. Moselɪ ñɪndiñ youkuk, ‘Yambatti ama ep tɪmbɪ indañguk wolonda endɪ ama gɪt tam indañgɪlɪñ.

⁷ Kusei wala tɪmbi amalɪ meñ beu yambimbi, tamɪnloñ gali-kwambɪñ daumbi,

⁸ pɪñgɪp noñgan indayamɪk.’ Wɪndiñ youyoulɪn patakta tɪmbi, ama gɪt tam endɪ nombo tɪpet nɪm tɪndemɪk. Endɪ wapatam tɪmbi, pɪñgɪp noñgan patemɪk.

⁹ Wala tĩmbi wapatam Yambattĩ ep kiukuk wĩn amalĩ nĩm tambĩlek.”

¹⁰ Tĩmbi Yesulĩ gwañgwañii gĩt bĩndambo ilan ña-palĩñĩpi, wapatam tambo ka-mĩsĩ-taĩ wolok nĩ-nandumbi

¹¹ tambane-enguk, “No endĩ tamĩn ka-mĩsĩmbi, tam komblin tĩlakta, ama walĩ wakan tamĩn kolan tĩ-ñĩmbi, Yambattok dainan telak joĩngo kulak wakan.

¹² Ba tam nolĩ wapai ka-mĩsĩmbi, ama komblin tĩlakta, endĩ bo wĩndĩñgangot telak joĩngo kulak wakan.”

Nindi Yambattok kuĩngu kwambiñ kasileukak?

¹³ Tĩmbi amatamdĩ wembe gwañgwa tiptip Yesulĩ ep kawĩktok yanañgĩp bĩñgĩlĩñ. Bĩñĩlĩmbi, gwañgwañiilĩ kĩmĩsip tĩ-sembi enombĩñgĩlĩñ.

¹⁴ Wĩndĩñ tĩmbĩmbi, Yesulĩ yambĩm gĩnañ komba dũmbi enguk, “Sĩndĩ wembe gwañgwa yambiumbi nokoñnan bĩwĩt! Yambattĩ ama ñandisĩ wakan enlok gĩñgĩt yambĩ-dĩkñelak, wala tĩmbi nombo nĩm kĩmĩsip tĩ-semnekalĩñ!

¹⁵ Nak biañgan sanlet: no endĩ wembe gwañgwalok tuop Yambattok kapmainan nĩm kulakta, endĩ wakan Yambattok gĩñgĩt nĩm.”

¹⁶ Wĩndĩñ embi, wembe gwañgwa noñgan noñgan ep ya-apbi, kiilĩ kumbanjĩ plon kĩmĩpi, ep gwĩlam tĩ-semguk.

¹⁷ Tĩmbi Yesulĩ gwañgwañii gĩt telak kusei kĩmĩp ñanep tĩñĩlĩmbi, ama nolĩ endoñ woñep bĩmbi mĩlele-tĩ-ñĩm nĩ-nandĩmbi eñguk, “Endaut kĩndem. Nak nĩtek tĩmbi, kuĩngu taletalen nĩmnat kasileutat?”

¹⁸ Eumbi tambane-nĩñguk, “Kusei nekta naka kĩndem nanĩlañ? Ama nolĩ kĩndem nĩm, Yambat en noñgandĩ kĩndem.

¹⁹ Dĩk endĩkñe manda Yambattĩ kĩmĩt-nĩmĩñguk wolok kusei ip nandĩlañ: ‘Dĩk ama wĩlĩ kĩm nĩm tĩmbekañ. Telak joĩngo nĩm kuukañ. Kumbu nĩm tĩmbekañ. Ama joĩngo siĩgin nĩm siukañ. Ama nolok nepek joĩngo nĩm tĩmbi pailĩm tĩke-ñĩmekañ. Dĩk nain tuop meñga bekala nandĩ-semum loloñ tĩndekamĩk.”

²⁰ Yesulĩ wĩndĩñ eumbi nĩñguk, “Endaut. Nak gwañgwa sim papi kusei kĩmĩp, endĩkñe manda wĩn gĩtik ikan taĩgonembi kĩmĩt-kle-ta-bĩlet.”

²¹ Yesulĩ dĩndĩmngan kambĩ, wale kĩndemda nandĩ-ñĩmbi nĩñguk, “Dĩk nepek noñgan walañgot tĩpĩkalañ. Wala tĩmbi dĩk ñam nepenepeka gĩtik tualok kĩmĩt-taleumbi, mĩnem gamnekalĩñ wĩn epmbi, ama pĩmbĩñesĩla emumek, tuan wopum kunum gĩnañ pat-gamekak. Wĩndĩñ tĩmek bĩmbi, nak nep kle-kuukañ.”

²² Ama walĩ mandan wĩn nandum mĩlataumbi, timan dai kolañguk. Endĩ il ba kenañ asup palĩmguk wĩ nĩm biuptok nandĩm gĩnañ mĩlataumbi, kak bim ñañguk.

²³ Tĩmbi Yesulĩ gwañgwañii tĩkĩle-yambĩmbi enguk, “Ama kwĩlĩkwĩlĩnjĩat Yambattok gĩñgĩt indanep nandañda endĩ kena kwambiñ tĩnekalĩñ.”

²⁴ Wĩndĩñ eumbi nandĩm nandĩ-sĩlĩkñeñgĩlĩñ. Tĩmbi Yesulĩ yousĩm “Nĩñanai” embi, nombo ñĩndĩñ enguk, “No endĩ Yambattok gĩñgĩt indaup nandĩlakta endĩ kena kwambiñ tĩmbekak.

²⁵ Kamel nolĩ lĩk bem gĩnañ tip wolok ña tombepi nandĩwĩmda, endĩ kena kwambiñ tĩmbek. Tĩmbi ama kwĩlĩkwĩlĩlĩn wopum no endĩ Yambattok gĩñgĩt indaup nandĩlakta, endĩ wĩndĩñgot kena kwambiñ tĩlak, gan endok kenañlĩ kamellok kenañ maklembi mĩlata-ñĩmekak.”

²⁶ Eumbi, gwañgwañiilĩ kolan sũlĩkñembi, nĩsĩñgan e-nandĩ-tĩmbi eñgĩlĩñ, “Mĩlap wandĩñda, nĩndĩ kuĩngu taletalen nĩmnat wĩn tuop kasilewĩk?”

²⁷ Tĩmbi Yesulĩ dĩndĩmngan yambĩmbi enguk, “Ama endĩ nĩsĩlok gembĩnjĩla tuop nĩm, gan Yambattĩ kĩndem ep mek. En wakan nepenepek gĩtik tuop tĩ-taleuk.”

²⁸ Wolongan Petlolĩ nĩñguk, “Yakñe! Nĩndok kandañ nĩtek? Nĩndĩ nepenepekñĩ gĩtik bi-talem bĩmbi, dĩk gep kle-kuamĩñ wĩn.”

²⁹ Eumbi enguk, “Nak biañgan sanba: no endi natnala ba giñgít manda kindemla timbi il ba dalii ba kwayañii ba dalañii ba wiwii ba meñ beu ba gwañgwa bisatñii ba nana kenañ gítik bi-taleñguk,

³⁰ endi wakan il gít dalii gít kwayañii gít dalañii gít wiwii gít meñii gít gwañgwa bisatñii gít nana kenañ inda-ñimbi, yousim nombo wopumgan inda-ñimekak. Tiñipi, man kwelan ñolok naka timbi kena gim mumbi, kunumdok kuñgu kusei kimilekak wolonda kuñgu taletalen nimnat inda-ñimekak.

³¹ Nain wolonda ama man ñindiñgít amatamdok dausinan damandama tañ endoñnan nanin asupti siñgi patnekalñ. Timbi siñgi sinik endok kandañ asupti dama patnekalñ.”

Yesuli kimbimilalekak wolok bindambo embimbi, gama nim nandi-dakleñgiiñ

³² Timbi endi Jerusalem it kwelan loneliñdok telak klem ñañgiiñ. Yesu endi telak dama ti-semumbi, gwañgwañiil endok kundit wi kañ nandi-bendi-timbimbi, amatam ep kle-ñañgiiñdi misimis plon ñañgiiñ. Ñakap, Yesuli gwañgwañii 12 nisñgan bindambo ep kimin timbi, elok plon nepek inda-ñimekak wolok manda eni-dakle-semguk. Eni-dakle-semñipi,

³³ ñindiñ enguk, “Sindi nandañ. Nindi Jerusalem it kwelan loamiñ. Lo-tomnambi, Amalok Niñan win tapma ama biesi ba endikñe manda nandi-tale ama endok kisi plon kimilimbi, wili kimbektok manda eu talembi, Roma amalok kisi plon kimitnekalñ.

³⁴ Kimilimbi ti-lakalaka e-ti-ñimbi, manji iwitti suambap bit gwilap pisikñatti waipbi wili kimbekak. Timbi maim tipet gít no timbimbi, kimmnan nanin milalekak.”

³⁵ Timbi Sebedilok nñañiit tipet, Yakobo gít Yoane, endi Yesuloñ bimbi nñngimik, “Ninindaut. Niti nepek nola ba nola endetamik win dik nandimbi ti-nimeñdok nandamik.”

³⁶ Eumbi enguk, “Nak sita nek ti-samettok nandamik?” Eni-kaumbi,

³⁷ ama wapmañ patep nandiñgimikta ñindiñ nñngimik, “Dik inda-daklembi, amatam indangan yambi-dikñeukañ, nain wolonda nandi-nimbi, nitoñ nanin noli kika dindimnan, noli kika kepmanan pipatekamik.”

³⁸ Gan Yesuli enguk, “Siti manda eamik wolok kusei nim nandi-daklembi nanamik.”

Endi windiñ embi, yousim milap bemep tilak wolok ñindiñ enguk, “Nak tuk kimbiiñ nambetat win siti gila nandekamik ba? Ba tuk iutat win siti gila indekamik ba?” Yesuli windiñ eni-kaumbi,

³⁹ “Niti tuop” eñgimik. Eumbi enguk, “Biañgan. Natna tuk nambetat win siti bo nandekamik, ba tuk iutat win siti bo indekamik.

⁴⁰ Gan nindi kitna sinik kandañ ba kitna kepma kandañ pipalekak win nak ewa taleuktok tuop nim. Pipapipat win Yambat en ikan ti-kiliñ embi eu tale-semguk.”

⁴¹ Timbi gwañgwañii kit tambon tambon endi manda win nandimbi, Yoane gít Yakobo enda ginanji komba diñguk.

⁴² Timbi Yesuli eni-tiañeum bimbi enguk, “Sindi nandañ, kwet tuop yambi-dikñe ama ba ama loloñ endi giñgijii kindem nim pat-yambi-dikñeañ. Endi ama kunduwat, amatam endok kapmainan kuañda nandi-semum nisilok kena gwañgwa silanin sinik timbimbi, kena gim pat-emañ.

⁴³ Gan sindok boñgipsinan windiñ nim inda-samektok sanlet. No endi sindok boñgipsinan ama wopum indaup nandilakta, endi tiplaplapsi kuukak,

⁴⁴ ba telak damanji kuup nandilakta, amatam gítik endok kena gwañgwa silanin kuukak.

⁴⁵ Ama Sisinik endi bo windiñgangot kulak. Endi amatam tiplaplae ti-ñimneliñdok nim, endi tambon tiplaplae ti-sembi, amatam asup endok kinjan kimbimbi, yomsilok tuan ombi-tale-semektok indañguk.”

Yesulok kusei inda-dakleñguk

Ama dai kolan endi Yesulok kusei nandi-dakleumbi timbi kindem dañguk

⁴⁶ Timbi Yesuli gwañgwañii ba amatam kimin wopum gita Jeliko it kwelan bi tombi diknem ñañguk. Winanin ñañilimbi, ama no dai kolan amatamda minem ba nanaña kitinat ti-kuñguk koi Batimaio, Timaiolok niñañ, endi telak pawañ pipakuk.

⁴⁷ Pipalñilim nimbibi eñgilañ, “Yesu Nasalet nanin endi bilak.” Nimbibi nandim kusei kimipi, Yesu Mesialok koi no plon kitinimbibi eñguk, “Yesu, Devittok Niñañ, dik blan tinamini!”

Gembinat kitipalimbi,

⁴⁸ amatam asupti ninombimbi niñgilañ, “Gitakan pat!” Gan endi kwambiñgan kitimbi eñguk, “Devittok Niñañ-o, blan tinamini!”

⁴⁹ Windiñ eumbi, Yesuli bi ipi enguk, “Kitinimim biwin.” Eumbi, ama dai kolan kitinimbibi niñgilañ, “Nim misiwini. Endi kitigamlak. Mlapi ñau!”

⁵⁰ Eumbi, sauloñ kolipalimbi, dikop mlapi, Yesuloñ ñañguk.

⁵¹ Ñaumbi, Yesuli ninandim eñguk, “Nak nek tiganittok bilañ?” Eumbi niñguk, “Nandaut loloñ. Nak nombo deiup nandilet.”

⁵² Eumbi niñguk, “Kindem a, ñau! Nanandi-kiliktingali gep timbim kindem dalañ.” Eumbi, wolongan ama wolok dai kindem daum deimbi, Yesu klem telak ñañguk tuop ñañguk .

11

Yesu Mesiali ama wapmañ nomik Jelusalem loñguk

¹ Timbi Yesu gita gwañgwañii endi loñakap, Jelusalem it kwet timbi dumalaumbi, kwet jañgin koi Oliv wolok loñgilañ. Loñipi, it kwet tpet, Betfage git Betani, wandiñ lo-tombi, Yesuli gwañgwañiit tpet enimupi

² enguk, “Siti it kwet da patak wolok ñandekamik! Ñam lombi, wolongan doñki niñañ toali top bimbin kandetamik. Doñki endok plon ama noli no nim pipapi ñañguk. Kañbi pisap nañgipi biwit!

³ Tikap nimbek noli sambimbi, ‘Siti neta windiñ tamik?’ eumbi, niñdiniñ nidekamik, ‘Molomdi kena mimbi, platik kimili undanem biutak.’ ”

⁴ Yesuli windiñ eumbi ñam, doñki niñañ telak yamanan top bimbin kañbi pisakamik.

⁵ Pisat-palñilimbi, ama diwin wolok ikilañ endi enikañbi eñgilañ, “Siti nek tndepi, toa pisakamik?”

⁶ Enikaumbi, Yesuli manda eñguk windiñgan tambane-engimik. Eumbi yambium,

⁷ doñki niñañ Yesuloñ nañgipi ñañgimik. Ña-tombi, saulonji kiundip doñkilok plon kimilimbi, Yesuli wolok plon lo-pipapi ñañguk.

⁸ Timbi amatam asupti Yesu koi giñgit tike-loneliñdok saulonji telak plon samba eñgilañ, diwindi kli sap kena ginañ nanin dombi mep bimbi, windiñgot telak plon ipaneñgilañ.

⁹ Timbi amatam Yesu telak plon siñgi dama tim kle-ñañgilañ endi niñdiniñ kitimbi nitike-loñgilañ,

“Yambattok koi tike-lowit!

Ama ñin Molomdok koi plon nimulimbi bi indalak

en nikindekindem ewit!

¹⁰ Sotni Devit endi giñgitñii kindem yambi-dikneñguk,

windiñgangot ama ñali tinimekak,

wala timbi en nikindekindem ewit!

Yambat kunum ginañ patak endok koi tike-lona!”

11 Yesuli Jelusalem it kwelan lo-tombi, tapma it sañ simba ginañ loñguk. Lombi, nepek gitiñgitiik ka-nandi-ti-talembi, kwet kilim eumbi pim gwañgwañii 12 git Betani it kwelan lombi douñgilañ.

Yesuli tapma it ti-dindim tiñguk

12 Kwet salaumbi, Jelusalem ñaneliñdok Betani it kwet bimbi, telak plon ñañipi, Yesuli nanañ gawat tiñguk.

13 Timbi deium ñaumbi, komba koi fik no sakñat kañbi, “Bien patak bek?” embi ñam lonjiñguk. Gan bien indainda nain nim indañgukta, sakgot pakuk.

14 Wandin kañbi, komba wala niñguk, “Dikok nana bien win ama noli nombo nim nambekak.” Eumbi, yala manda win gwañgwañiil nandiñgilañ.

15 Ñakap, Jelusalem it kwelan lo-tomgilañ. Tombi, Yesuli tapma it sañ simba ginañ lombi, nepenepeksi tapma tindilok tuañgilañ yambiñguk. Yambiñbi nandum pi-sinik taumbi, kusei kimip ep kleñguk. Ep klembi, ama minem tambo mi kena tiñgilañ endok kimikmitsi ba ama mambaip pat-tuañgilañ endok gembanji ep wili tombokuk.

16 Tiñipi, tapma it sañ simba ginañ nepek no tike-ña-bit nim tineliñdok kimisip ti-semguk.

17 Timbi amatam eni-daut ti-sembi eñguk, “Kwet ñolok plon Yambattok manda ñindiñ youyoulin patak, ‘Itna ñin kwet tuop amalok nimolo it timbekak.’ Gan sindi it ñin timbiñbi, kumbu ama sañan endok kawat tombañ wandiñ tilak.”

18 Amatam kimin wopumdi Yesu manda eni-daut ti-semguk win nandiñbi nandi-silikñe-tiñgilañ. Tapma ama biesi git endikñe manda nandi-tale ama endi windiñ nandiñbi, Yesu nepek nek tiñguk ba eñguk wolok giñgit nandiñbi, amatamd Yesuloñ kandañ ña gali-taleneliñ wala misimbi, wili kimneliñdok telak e-lonji-tiñgilañ.

19 Timbi Yesu git gwañgwañii endi kwet kilim eumbi tuop Jelusalem it kwet bimbi ñañgilañ.

Yambatti nepenepek gitikkan tuop ti-taleuk

20 Kwet salaumbi, Jelusalem undane-ñañipi, fik komba win pakuknan bindambo ña-tombi kañgilañ: komba wali kakainan kusei kimipi yañeta-lo-taleñguk.

21 Timbi Petloli wi kañbi, Yesuli komba ni-ñombiñguk win nandi-siwipi niñguk, “Ñinidaut, ñi ka! Komba ni-suambakuñ win yañeta-talelak.”

22 Eumbi tambane-enguk, “Sindi Yambatti nepenepek gitikkan tuop ti-taleuk win nandi-kwambiñ dambi kunekaliñ.

23 Nak biañgan sanlet: tikap ama noli kwet jañgin ñala ‘Mlapi, tuk kimbini ginañ pi!’ embi, windiñ indauptok nandi-kwambiñ dambi, ginañ tpet nim tilakta, wolok tuopgan inda-ñimekak.

24 Windiñda ñindiñ sanba nandiwit: sindi nimolo tiñipi, nepek wala ba wala Yambat ni-nandumbi nandi-samekak windiñ nandi-kwambiñ dambi kuañda, bien wolok tuopgan inda-samekak.

25-26 Besi kunum ginañ patak endi sindok ep tindinji kolan win bi-samektok sindi nain tuop nimolo tiñipi, dama nosi nola nandi-kola ti-ñimañ win bi-ñimnekalilañ.” *

Yesuli ama biesi gita manda e-kle-kot-tiñguk

Yesuli nindok manla kena pat-tiñguk wala e-nandiñgilañ

27 Timbi Yesuli bindambo gwañgwañii git Jelusalem it kwelan ña-tombi, tapma it sañ simba ginañ lom wandiñ ñañambit tiñguk. Tiñilimbi, tapma ama biesi ba endikñe manda nandi-tale ama git ama biesi diwin endi endoñ bim

* 11:25-26: Nandi-tale ama diwindi manda kusip no patgot tilak eañ. Manda win ñindiñ, “Gan, tikap sindi nim bi-ñimnekalilañda, Besi kunum ginañ patak endi bo ep tindinji kolan nim bi-samekak.”

²⁸ ni-kañbi eñgılıñ, “Dik kundit ñandin tılañ wın gembı ba nanandı denanın tıkembi pat-tılañ? Ba nındok manla pat-tılañ?”

²⁹ Eumbi enguk, “Nak wındıñgangot manda noñgan sınık sanı-nandutet. Wı nanbımek, nak nındok manla kundit tılet wın tambon sanı-dakleutet.

³⁰ Yoane tuk i-sem-i-sem endı kena tıñguk wın kunumdok ep tındın ba amalok ep tındın? Wın nanımbımbi nandıwa.”

³¹ Wındıñ eumbi, nısiñgan e-tañan tımbi eñgılıñ, “Nındı ‘kunumdok ep tındın’ wındıñ enambi eutak, ‘Tımbi neta endok mandan nım nandı-kılıkti tı-ñımgılıñ?’

³² Gan nombo ‘amalok ep tındın’ wındıñ enambi, amatamdı nıtek tı-nımnetañ?” Wındıñ embi mısiñgılıñ. Nekta, amatam gıtikti Yoanela nandum plofet biañgan tıñgukta tımbi.

³³ Wındıñda endı Yesu ñındıñ tambane-nıñgılıñ, “Yoanelı kena tıñguk wın kunumdok ep tındın ba amalok ep tındın wın nındı nım nandamıñ.” Eumbi enguk, “Ale, wındıñda nak bo nındok mandala kundit pat-tılet wın nım sanbetet.

12

Yesulı ama biesı Yambattok kena ka-dıkñeñgılıñ endok ep tındıñjı kolan eu dakleñguk

¹ Tımbi Yesulı kusei kımıpi, eyout mandalı manda enguk. Eñıpi, ñındıñ enguk, “Ama nolı kwet nolok wain kap tıpımbi, dım kwambıñ tıñguk. Tımbi wain tul wısi-dottok kwet no kındıpi, kawattı it ombap kloñ no kena ka-dıkñelok kındılım ikuk. Tımbi endı wain bien dıwın gama indaum epeplok nandıñıpi, ama dıwın enbı taleumbi, kena gıtik kısı plon kımıkuk. Kımıpi, ama en il kusei bımbi, kwet mayañgan sınık ñañguk.

² Ña-kuñımbi, wain bien indaumbi, mepmeptok nain indañguk. Indaumbi, kena molomdı kena gwañgwa no wain bien dıwın ep bı-ñımeptok nı-mulım ñambi, kena ka-dıkñe amalolı ñañguk.

³ Ña-tombımbi, ka-dıkñe ama endı bien nım mımbi, endı gwañgwa wın tıkem wıpi, molomloñ sılak nı-mulımbi ñañguk.

⁴ Undane-ñaumbi, molomdı kena gwañgwa no bındambo nı-mulımbi ñañguk. Ñaumbi, kumbam wılı tawaumbi, kundit mayetan tı-ñımımbi, molomloñ undane-ñañguk. Ñaumbi,

⁵ molomdı kena gwañgwa no bındambo nı-mulımbi, ka-dıkñe endok kandañ ña-tombımbi wılı kımıguk. Gan molomdı wandıñgan embi, kena gwañgwa asup bındambo enı-mulım ñañgılıñ. Ñaumbi, endok plon wındıñgangot ka-dıkñelı kanjık tı-sembi, dıwın sılak yandıpı, dıwın yandıp kımıgılıñ.

⁶ Tımbi molom enlok ama noñgan ku-ñımıñguk, wın enlok nıñañ noñgan sınık en wakan gınañlı nandı-koñgom tı-ñımlıñguk. Gan enda ñındıñ kımıt-nandı-ñımbi eñguk, ‘Ka-dıkñe amalı natnalok nıñana sınık en kañbi, nandum loloñ tımbım wain bien mımbi, nım wılı kolaukak.’ Wındıñ nandımbi, sıñgi sınık nıñañ engan ka-dıkñe amalolı nı-mulımbi ñañguk.

⁷ Gan ka-dıkñe kolası endı nıñañ wın kañbi, nısiñgan ñındıñ e-nandınandı tımbi eñgılıñ, ‘Yakñesii, endı wakan kukapi, kena ñın kasıleukak, wala tımbi wıtnam kımımbi, kena ñın nındok gıñgıt tımbekak.’

⁸ Wındıñ eñıpi tıke-wılı kımımbi, kena pawañ joñgo kolım pıñguk.”

⁹ Yesulı eyout manda wındıñ tı-sem-talembi enı-nandım eñguk, “Sındı nıtek nandañ? Kena molom endı gıñgıt wın nandımbi, nıtek tımbekak? Endı bı-tombi, ka-dıkñe kolan yandıp kımı, ka-dıkñe kombılın bındambo ep indambi, wain kenañ endok kısı plon kımılekak.”

10 Yesuli wíndiñ embi, yousím enla manda ñíndiñ embi eni-nandiñguk, “Yambattok manda youyoulin patak ñín síndi gama ním pinat-nandiñgíliñ bek?

‘It ta no it tíndi amalí kenan nímnat embi síngi wílmgíliñ walí ta díwín yapma klembi, it tíke-kwambiñ dalak.

11 Wín Wopumdi tímbi indaum kanambi, kundit gítikñin tilak.’ ”

12 Yesuli wíndiñ eumbi, ama biesíli “Eyout manda wín nínla elak” nandi-daklembi, tíkenelíñdok nandiñgíliñ, gan amatam kímín wopum endí mik tí-semnelíñ wala mísímbi, kak, kañbimbi ñañgíliñ.

Yesu takisla tue-kambiñgíliñ

13 Tímbi Juda ama biesíli Falisi ama díwín gíta Elottok nolii díwín Yesu mandalí sísoñ tí-ñímmnelíñdok eni-mukíliñ.

14 Ení-mulímbi, Yesuloñ bímbi eñgíliñ, “Endaut. Níndi díkok kusaka nandamíñ: dík manda juluíñ ním pa elañ. Dík loloñ ba pímbíñ gítikkan síník Yambattok telak díndím níni-daut tí-nímbi, amalí nítek nandi-gammelíñ wala ním mísílañ. Ñala eumbi nandína: níndi Sisa, Roma kwettok ama wapmañ mayañgan síník patak, enda takis mímém mímambi walí tuop tilak ba ním?

15 Wín mílok ba ním mílok?” Wíndiñ eumbi, Yesuli juluíñtsílok kusei nandi-daklembi enguk, “Síndi neta mandalí sísoñ tí-namañ? Síndi mímém kwandai satnin no tímbi indaumbi, daut namumbi kawa.”

16 Eumbi, mímém tíke-bím míum kañbi eni-nandiñbi eñguk, “Ama walan ba kot kundit wín nindoñ?” Eumbi, endí “Sisaloñ” níñgíliñ. Wíndiñ nímbímbi

17 enguk, “Sisalok gíñgít wín Sisa enla tambon mímekalíñ, ba Yambattok gíñgít wín Yambat enla tambon mímekalíñ.” Wíndiñ eñípi, ama biesílok sísoñ makleumbi, kapiasat tí-ñímgíliñ.

Kímnan nanin mílamílatok plon Yesu ní-nandiñgíliñ

18 Tímbi Sadusi ama díwíndi Yesuloñ bíñgíliñ. Endí kímnan nanin mílamílat wín ním patak eñípi eni-daut tí-sem-ta-kuañ. Endí Yesuloñ bímbi ní-nandím eñgíliñ,

19 “Endaut. Moselí Juda amatam nínda manda ñíndiñ yout-nímguk, ‘Ama nolí tam tíkemi, yamín pap sembekta, kwayañlí dallok kanjalí tíkemi, dallok gwañgwa bísat ep tímbi indanekalíñ.’ ”

20 Sadusi amalí wíndiñ embi yousím níñgíliñ, “Damañgan dakwaya kí tambon típet kuñgíliñ. Endoñnan nanin tua endí dama tam tímbi, komblin nímnat, yamín papi sembíñguk.

21 Sembumbi, monalí dallok kanjalí tíkemi, wíndiñgangot yamín papi sembíñguk. Sembumbi, gwí endok plon wíndiñgangot inda-ñímíñguk.

22 Dakwaya kí tambon típet endí tam wakangot tíkemi, yamín gítik papi sembí-taleñgíliñ. Tímbi síngi síník kanjaksí walí wíndiñgot sembíñguk.

23 Ama kí tambon típet gítikkandi tam wakangot tíkeñgíliñda. Tíkap, mílamílat nain indaukak, nain wolonda tam wín nindok síník tímbekek?”

24 Sadusi amalí wíndiñ eumbi, Yesuli enguk, “Síndi Yambattok manda wolok kusei ba Yambattok gembín ním nandi-kíliñ eañ bek, wala tímbi kímnan nanin mílamílata nandumbi kelam dalak?

25 Amatamdí kímnan nanin mílapi, wapatam ním indanekalíñ. Endí kunumdok añelo nomík sílak kunekalíñ.

26 Tímbi Yambattí amatam kímnan nanin ep mím mílatnekalíñ ba ním, wolok síndi Moselí kasat ñín youkuk wín ním pinat-nandañ ba? Mose endí komba tip no wolok plon komba manben indaum kañbi ñañguk. Ñaumbi, Yambattí ama ikan sembíñgíliñ endok plon ñíndiñ níñguk, ‘Nak Ablamdok Yambat, Isakalok Yambat, Yakobolok Yambat, nak endok Yambatsí patet.’ Yambattí wíndiñ eñípi,

²⁷ ñĩndiñ eu dakleñguk: endi sembi+sembi+ndok Yambat nĩm a, endi kaik kuañ endok Yambat. Nekta, ama sembi+taleñgĩliñ endi bo Yambattok dainan kaik kuañda tĩmbi. Wĩndiñda sĩndi mĩlamĩlat nĩm patak eañda, biañgan nandum kamalalak.”

Ama noli endikñe manda dek wali dama sĩnik tilak wala Yesu ni-kañguk

²⁸ Tĩmbi Yesu gĩt Sadusi ama endi manda e-kle-kot-ti-paliñĩliĩmbi, endikñe manda nandi-tale ama no wolok bĩm yambiñguk. Yambiĩmbi, Yesuli manda tambon kindemgot tambane-enbĩm nandiñgukta ni-kañbi eñguk, “Yambatti endikñe manda gĩtik kĩmit-nĩmĩnguk, tĩmbi nek ñali dama ti-sembi, diwĩn gĩtik yapma kle-talelak?”

²⁹ Eumbi tambane-nĩnguk, “Endikñe manda ñali dama sĩnik tilak, ‘Israel amatam sĩndi manda ñĩn nandiĩmbi tĩke-kĩliñ enekaliñ: Molom en noñgan. Endi nĩndok Yambatni, diwĩn no nĩm pakañ.’

³⁰ Wala tĩmbi dik gĩnañga gĩt waleñga tip gĩt nanandiñga gĩt gembĩnga gĩtik Yambat Molomga endokgot bi-ñĩmekañ.’

³¹ Tĩmbi endikñe manda wandiñgan no ñĩndiñ patak, ‘Dik dĩtnala ti-gamlañ, wĩndiñgangot nokala ti-ñĩmekañ.’ Endikñe manda tĩpet wali endikñe manda diwĩn gĩtik yapma klembi pakamĩk.”

³² Yesuli wĩndiñ eumbi, endikñe manda nandi-tale amali “Waak!” embi niñguk, “Endaut, dik manda biañgan sĩnik elañ. Yambat en noñgangot, diwĩn no nĩm pakañ.”

³³ Tĩñĩpi, nĩndi endok gaut tapma sina diumbi, nepek diwĩn wĩndiñgot tapma ti-ñĩmneñ wĩn kindem. Gan tĩkap nĩndi gĩnañni gĩt nanandinĩ gĩt gembĩni gĩtik endokgot bi-ñĩmneñ, ba nĩnla ti-nĩmamĩñ tuop wĩndiñgangot notniila ti-semneñ, wĩn tapma kusei kusei yapma klembi, endok dainan kindem bien sĩnik.”

³⁴ Ama endi manda tambon wĩndiñ eumbi, Yesuli endok nanandin kindem kañbi niñguk, “Dik Yambattok gĩngĩt kindem indawĩñ.” Wĩndiñ nĩmbĩmbi, Juda ama biesĩli en mandali sisoñ ti-ñĩmnepi mĩsĩmbi, nepek nola bĩndambo nĩm ni-kañgĩliñ.

Yesuli endikñe manda nandi-tale ama endok mandanjĩ ba kunditsĩ kolan eu dakleñguk

³⁵ Tĩmbi Yesuli tapma it sañ simba gĩnañ papi, amatam eni-daut ti-sem-tĩñĩpi eni-kañbi eñguk, “Nĩtekta tĩmbi, endikñe manda nandi-tale ama endi Mesia en Devittok komblingot eañ?

³⁶ Dĩndĩm Yalli Devittok gĩnañ tĩmbi tĩkĩleumbi, Devit en Mesiala ñĩndiñ eñguk, ‘Yambat Wopumdi nokok Wopumnala ñĩndiñ niñguk: Dik bĩmbi, kĩtna sĩnik kandañ pipapi, nakĩta amatam yambi-dikñe-kundekamĩk. Kuñĩpi, kanjĩtgai ep pi-yaliwambi, dikok kapmainan patnekalĩñ.’

³⁷ Wĩndiñda Devit en Mesiala ‘Wopumna’ kitiñguk, wala tĩmbi Mesia endi Devittok komblin sĩlaningot ba? Nĩm a. Endi Devittok Wopum.” Tĩmbi ama kĩmĩn wopum Yesulok manda nandiĩmbi nandi-koñgom tĩngĩliñ.

³⁸ Tĩmbi Yesuli eni-daut ti-sem-tĩñĩpi enguk, “Sĩndi endikñe manda nandi-tale ama endok nandinandinĩ ba ep tĩndĩnjĩ ka-kĩliñ enekaliñ! Diwĩn endi amatamdi yambum loloñ tĩmbektok nandañ, wala tĩmbi endi ama loloñ endok dasindasinĩ pat-dasĩmbi, ‘tĩna nĩmbĩt’ tañ. Tĩmbi endi amatamdi kĩmĩn kwelan we semĩpi, kosi tĩke-lonelĩñda nandañ.

³⁹ Tĩñĩpi, it kiyau gĩnañ ba nana sina wopum gĩnañ endi ama loloñĩlok pipapat plon patnepi nandañ.

⁴⁰ Endi tam kanjak julũĩt ti-sembi, isi nepenepeksi yapma tĩkeañ, tĩmbi amatam-dok dausĩnan ti-kelakelamĩ kot-taplĩnelĩndok nĩmolo ombap tañ. Endi ep tĩndĩnjĩ dĩndĩm walan tañ, wala tĩmbi Yambatti tuan mĩlap sĩnik ombi-semekak.”

Yesuli tam kanjak nolok kundit kindem eu dakleñguk

⁴¹ Tĩmbi Yesulĩ tapma it gĩnañ papi, mĩnem Yambattok kĩmĩkĩlĩñ wolok tambon kandañ pipakuk. Pipapi kañĩlĩmbi amatamdi bĩ, mĩnem tapĩkot kawat dĩngwinda gĩnañ dasiu piñguk. Amatam kwĩlĩkwĩlĩnji wopum asuptĩ bĩmbi, mĩnem wopungan kĩmĩlĩmbi piñguk.

⁴² Tĩñĩlĩmbi, tam kanjak piĩmbiñen noli bĩmbi, mĩnem kwandai gĩmĩn tiptet kĩmĩlĩmbi piñguk.

⁴³⁻⁴⁴ Tĩmbi Yesulĩ wĩn kañbi, gwañgwañii kiti-semum bĩumbi enguk, “Nak biañgan sanba: amatam diwĩn endi mĩnem wopungan kolĩmbi, wopum gama nisĩlok patsemalak. Gan tam kanjak piĩmbiñen ñali mĩnem nana tualok palĩmik wĩn gĩtik kolĩ taleumbi, ñam nĩmnat, silanin sĩnik patak, wala tĩmbi mĩnem kĩmilak wĩn diwĩn gĩtikandi kĩmilalĩñ wĩn yapma kle-talelak.

Yesulĩ nain taletalenan nepek nek indaukak wolok enĩ-dakleñguk

13

Mĩlaplok kusei kĩmĩkĩmĩlĩ

¹ Tĩmbi Yesulĩ gwañgwañii gĩt tapma it sañ simba gĩnañ nanin pi-ñañipi, gwañgwañ noli tapma it kit youpi niñguk, “Nĩnĩndaut, ñĩ kawĩñ! It gĩtik ñĩn engano kĩndem bien. Tĩmbi kawat wopum wopumdiñgan tĩndĩn.”

² Eumbi niñguk, “It wopum ñĩ yambiñ wala ganba: Juda amatamdok kanjĩksiilĩ bĩmbi, it gĩtik ñĩn wiapi, kawat no nĩm biumbi, kawat nollok plon palekak. Nĩm sĩnik.”

³ Yesulĩ wĩndĩñ embi, Jerusalem it kwet bimbi, Oliv kwet jañgĩnnan loñguk. Lombi, tapma it tambon kandañ wolok pip palĩmbi, Petlo, Yakobo, Yoane gĩta Andlu endiñgot endoñ bĩm ni-kambi eñgĩlĩñ,

⁴ “Dĩk nĩnbĩmbi nandĩna: nepek nek tapma ittok plon elañ wĩn dawanda indaukak? Ba kundit nek ñali dama indaumbi ka-nandĩnekamĩñ: mĩlap kusei gĩtik ip inda-nĩmep tĩlak?”

⁵ Tĩmbi Yesulĩ nepek indaukak wolok enĩ-dakleñipi eñguk, “Sĩndi ka-kĩlĩñ embi kunekalĩñ. Nĩm kañbi, ama noli tue-sambiumbi, julũ mandan wĩn nandĩ-ñĩmnelĩñ.

⁶ Ama asuptĩ nokok kotna plon bĩ-indambi, ‘Natna Mesia wakan’ embi, amatam asup tue-yambiumbi, julũ mandanjĩ nandĩ-kwambiñ danekalĩñ.

⁷⁻⁸ Tĩmbi ama sambat diwĩndi mĩlapi, sambat diwĩnda mik ti-semnekalĩñ, tĩmbi ama wapmañ diwĩndok sambatti mĩlapi, wapma diwĩndok sambatta mik ti-semnekalĩñ, wala tĩmbi sĩndi miktok gĩñgĩlĩ nandĩnekalĩñ, ba mik mayañgan indaumbi wolok gĩñgĩt nandĩnekalĩñ. Wĩndĩñ nandĩñipi, nĩm silĩkĩmbi mĩsĩnekalĩñ. Nepek wĩn gĩtik biañgan indaukak, gan kwet nain taletalen wali gama nĩm. Tĩmbi mĩnjamĩnjat kwet nolok ba nolok tĩmbekak, ba nana map inda-semekak.” Yesulĩ wĩndĩñ embi, e-yout manda enbi eñguk, “Nepek wĩ gĩtik indaukak wĩn tamdi gwañgwa tĩkeup dama siñgin gawat lakalakat inda-ñĩmlak wandiñ indaukak. Gan siñgi kandañ mĩlap wopum sĩnik indaukak.

⁹ Nain wolonda sĩnila nĩtek kuañ wĩn ka-kĩlĩñ embi kunekalĩñ. Kanjĩksiilĩ sepbi, mandala ama biesĩlok kĩsĩ plon sambiumbi, it kiyau gĩnañ sandĩpnekalĩñ. Tĩmbi sĩndi nokok gĩñgĩtnai kuañda tĩmbi yambi-dĩkĩe ama ba ama wapmañ endok dausĩnan ipi, kusatna e-dakle-semnekalĩñ.

¹⁰ Tĩmbi gĩñgĩt manda kĩndem wĩn biañgan amatam gĩtikta dama eu piĩm ennekalĩñ. Enĩ-taleumek, kwet nain taleukak.

¹¹ Tĩmbi kwapme kwapme sepbi, mandala sanañgip ñañĩlĩmbi, ‘Manda nĩtek enetamĩñ?’ wĩndĩñ embi nandĩ-bendi-wopum itangan nĩm tĩnekalĩñ. Nĩm a! Nain

wolonda sɪnɪŋɡan manda wɪn nɪm enekaliñ. Wɪn Dɪndɪm Yallɪ ɡɪnanjɪ tokñeumbi, Yambattɪ manda samekak wɪn wakan enekaliñ.

¹² Wolonda naka tɪmbi dallɪ kwayañ ba kwayañdɪ dal kanjɪktok kɪsɪ plon kɪmɪlɪmbi, yandɪp kɪmnekalɪñ. Ba beptɪ wembe gwañgwañii kanjɪktok kɪsɪ plon kɪmɪlɪmbi, yandɪp kɪmnekalɪñ. Tɪmbi wembe gwañgwalɪ meñjɪ besɪla kanjɪk tɪ-sembi, wɪndɪñɡangot tɪmbɪmbi yandɪpmɪ-kɪmnekalɪñ.

¹³ Kotnala tɪmbi ama ɡɪtɪktɪ nandɪ-kola wopungan tɪ-samɪ-kunekaliñ. Gan amatam mɪlap wɪn ba wɪn ɡɪŋɡɪnembɪ bembɪ, kuañ tuop nep kwambɪñ da-kuañda en wakan Yambattɪ ep mekak.”

Mɪlap wopum sɪnɪk indaukak

¹⁴ Tɪmbi Yesulɪ yousɪmbi enguk, “Nepek kolan papait no tapma it ɡɪnañ, kɪmɪsip tɪndɪnnan, wandɪñ loukak. Loumbɪ, Yambattɪ wɪn kañbi, nandum pɪ-sɪnɪk taumbɪ, enlok il sɪŋɡɪ wɪlɪmekak. (No endɪ manda ñɪn pinapi, wolok kusei nandɪ-kɪlɪñ eukak.) Sɪndɪ nepek kolan wɪ kañbi, nain wolonda amatam Judia kwelan pakañ endɪ pimbi, kwet jaŋɡɪnnan lonekalɪñ.

¹⁵ Tɪmbi no endɪ it pawan papi, nepek nola it ɡɪnañ nombo nɪm loukak,

¹⁶ ba no endɪ kena ɡɪnañ papi, sauloñɪn tɪkeupi undane ilan nɪm ñaukak.

¹⁷ O wem! Nain wolonda tam gwañgwa mɪnjɪpsat, ba gwañgwa num emañ endɪ blasɪñɡandok.

¹⁸ Tɪmbi sɪndɪ mɪlap wɪn gwi sasalɪ nainnan nɪm indauktok nɪmolo tɪ-kunekaliñ.

¹⁹ Neta, nain wolonda mɪlap wopum sɪnɪk indaukak. Yambattɪ kwet tɪmbɪ indaŋɡuknan bɪkap man ñɪndɪñɡɪt mɪlap wandɪñ no nɪm indaŋɡuk, tɪmbi bɪndambo nɪm indaukak.

²⁰ Tɪkap Wopumdɪ nain wɪn nɪm tɪmbɪ dumalawɪmda, amatam ɡɪtɪkkan talenelɪñ. Gan endɪ amatam ep danbi enlok ɡɪŋɡɪt kasɪleŋɡuk enda wakan nandɪ-sembi, nain wɪn ikan tɪmbɪ dumalaŋɡuk.

²¹ Nain wolonda ama nolɪ ñɪndɪñ bek sanbekta, ‘Yakñesii! Mesialɪ ñɪ patak’, ba ñɪndɪñ sanbek, ‘Wɪ kawɪt! Endɪ da patak!’, sɪndɪ manda wala nandum tɪl tɪmbekak.

²² Neta, Mesia juluŋɡan ba plofet ama juluŋɡan indambi, nɪsɪlok kusasɪ tɪmbɪ dakle-semnekalɪñdok amatam kundit engano sɪnɪk ep daut semum ka-sɪlɪkñenekaliñ. Tɪkap endɪ tuopta, ama walɪ amatam Yambattɪ enlok ɡɪŋɡɪt ep danguk wɪn ep tɪmbɪ kamalanekaliñ.

²³ Gan sɪnɪla ka-kɪlɪñ e-kunekaliñ. Nak nepek ɡɪtɪk indaukak wolok itangan sanɪ-talelet.”

Mesialok tomtom nain wɪn dawanda sɪnɪk indaukak wɪn nimbek nolɪ nɪm nandɪlak

²⁴ Tɪmbi Yesulɪ yousɪmbi enguk,

“Gan mɪlap wopum wɪn taleumek

‘wolonda maim dauttɪ bɪp mɪumbɪ, yakɪptɪ bo nɪm saleumbɪ,

²⁵ kunum ɡɪnañ dɪmboŋɡɪptɪ pɪ-pɪnekalɪñ.

Tɪmbi nepek nek kwambɪñ kunum ɡɪnañ pakañ ep mɪnjalɪmbɪ kwesɪ binekalɪñ.’

²⁶ Tɪmbi nain wolonda amatam ɡɪtɪktɪ kanekaliñ wɪn: Amalok Nɪñan endɪ mulukua ɡɪnañ gembɪn wopum ba kolsalen walalannat pɪmbɪ inda-dakleukak.

²⁷ Wolonda endɪ amatam dembek dembek kuañ enlok ɡɪŋɡɪt ep kasɪleŋɡuk endɪ wakan enloñ ep kɪmɪn kolektok añelo enɪ-mulɪm ñambi, kunum kwet kɪmɪlɪ taleŋɡuknan nanin ep kiutnekalɪñ.

²⁸ Wɪndɪñ ñala sɪndɪ komba konelok plon nanandɪ ñɪn epnekalɪñ: kii gayam tukñat tɪmbɪ, sak kaik indaumek, maim nain indaup tɪlak wɪndɪñ nandañ.

²⁹ Wɪndɪñɡangot mɪlap ɡɪtɪk sanɪt wɪn indaum kañbi, sɪn ñɪndɪñ nandɪnekalɪñ: Ama Sɪsɪnɪk endɪ inda-dakleuptok nain ip dumala-ta-bɪlak.

³⁰ Nak biañgan sanba nandiwit: amatam man ñindiñgit kuañ endoñnan nanin diwindi gama nim kimñilimbi, nepek win gitik indaukak.

³¹ Kunum kwet taleukak, gan nokok mandana gitikti nim paipi, papat kwambiñ palekak.

³² Nepek gitik win nain wolonda sinik indaukak win ama nimbek noli nim nandilak. Añelo kunum ginañ pakañ ba Yambattok Niñañ en bo win nim nandañ. Nim. Bep Yambat en noñgandiñgot nandilak.

³³ Sindi nain win dawanda sinik indaukak win nim nandañ, wala timbi ka-kiliñ embi mandim kunekaliñ!

³⁴ Nain indaukak win ñindiñ: ama noli il bimbi, kwet mayañgan ñaup tilak. Endi kena gwañgwañii kena molom molom dani-sembi, telak yama mandimandi endi kamandi-kiliñ ewitok endikne manda ni-talembi ñalak.

³⁵ Windiñda it molomdi nain dawanda sinik biukak win sindi nim nandañ. Endi kwet kilim eumbi, ba tim boñgip, ba puput noñgan kitumbi, ba kwet salaup timbimbi, ba salasalan tombekak win sindi nim nandañda timbi ka-mandi-kiliñ e-kunekaliñ!

³⁶ Nim kañbi, dou-palimbi, molomdi plastik sinik bi tumbi, sep timbi indawik.

³⁷ Endikne manda ñin sanlet win giñgitnai gitikkan sindok: ka-mandi-kiliñ embi kunekali.”

Yesu wili kimbi bindambo mlakuk

14

Yesu kimkimlok ti-pañgipañgile ti-ñimgiliñ

¹ Timbi gwilat wopum tipetti ep timbi dumalañguk, win kamaikamai nain gita plaua wilimbendi nimnat wolok gwilat. (Wolonda Isael amatamdi Yambatti Isip kwelan nanin ep kimikuk wolok pat-nandi-pakañ.) Gwilat wali sandap tipet wolok siñgi kandañ ep timbi dumalañilimbi, tapma ama biesi ba endikne manda nandi-tale ama endi Yesu telak gitak plon tikembi wili kimbektok telak yolonjimbi,

² ñindiñ eñgiliñ, “Gwilat ginañ windiñ tinambi, nim kindem daukak. Nim kañbi, amatam kimin wopum endi mlapi, gimbit tim, kesit tapma timbi, mik tineliñ.”

³ Timbi Yesuli Betani it kwelan ñambi, ama no damañgan wanda kwambiñ indañimñguk koi Simon endok ilnan nana na-pakuk. Palinilimbi, tam no endi pama tul mindiñ kindem tuan wopum sinik win tike-bimbi, kawat kanim bim ombi-gilombi, pama tul win Yesulok kumbam plon yalimukuk. Yalimulimbi,

⁴ ama diwisi wolok pakiliñ endi tamda gnanji komba diumbi nisñgan eñgiliñ, “Neta sinik pama tul kindem ñin silak timbi kola-talelak?”

⁵ Tuktok tuan win wopum sinik, minem 300 netepep. * Endi tuk win tualok kimilimda, minem walinin tikembi, ama pimbinienda emiwik.”

Windiñ embi, tam ni-ñombiñgiliñ,

⁶ gan Yesuli enguk, “Biu palen! Sindi neta mlap mañ? Endi ti-kindem kindem tinamlak.

⁷ Ama pimbiniñesi endi nain tuop sin gita kuañ, wala timbi nain nola ba nola ep mipañgitanep nandañda kindem tineliñ. Gan natna nain tuop sin gita nim paletat,

⁸ wala timbi tam ñali man ñindiñgit nepek nek tuop ti-namek wolok tuop tik. Endi pama tul i-namik, win nak kimbambi nep kinditnekaliñ wolok itangan piñgipna ti-pañgipañgile ti-namik.

⁹ Nak biañgan sanlet: dembek dembek ñanekaliñ tuop giñgit manda kindem ñin eu sataumbi, tam ñali nepek nek ti-namik wolok kasat wakit kwet tuop ti-sembi, tam endok kasat eu kaik taukak.”

¹⁰ Nain wolonda Judas Iskaliot, Yesuloñ gwañgwañii 12 endoñnan nanin no, endi Yesu bola ti-ñimektok tapma ama biesiloñ ñañguk.

* **14:5:** Minem denali 300 win kena nain 300 wolok tuan.

11 Ñambi, wolok tuop enbimbi nandim ginañji kindem daumbi, minem minepi ni-kwambiñ dañgilañ. Timbi Judali kusei kimipi, “Yesu bola ti-ñimektok nain kindem delok indauk?” embi mandinguk.

Yesuli kimbepi, gwañgwañii ti-pañgipañgile ti-semguk

12 Plaua wilimbendi nimnat sinjilok gwilat wolok kusei kimikimilinan Israel amatamdi sipsip niñañ wipi, tapma timbi, Yambatti Isip kwelan nanin ep kimikuk wolok kimit-nandim pakañgilañ.

Gwilat win indaumbi, gwañgwañiili Yesu ni-kañbi eñgilañ, “Nindi delok ñambi, gwilat ñolok nana ti-jumit ti-ganneñdok nandilañ?”

13 Eumbi, Yesuli gwañgwañiit tipet eni-mupi enguk, “Siti Jerusalem it kwet ginañ lombi, ama noli tuk kambot bemi bi sep timbi indautak en kle ñandekamik. En kle ñaumbi,

14 it nolok ña loutak wolok molomla ñindiñ nidekamik, ‘Ninindautti ñindiñ elak: nak gwañgwanai gita it ginañ delok gwilattok nana nambetet?’

15 Eumbi, it ginañ wopum no ti-kilañ e-bimbin win gwat patak daut sametak. Wolok ti-jumit ti-nidekamik.”

16 Eumbi, gwañgwañiit tipet endi nandimbi, winanin ñam Jerusalem it kwelan loñgimik. Lo tombi, Yesuli eñguk wolok tuop inda-semumbi, gwilattok nana ti-jumit tiñgimik.

17 Timbi kwet kilim eumbi, Yesuli gwañgwañii 12 gita bimbi, it ginañnan loñgilañ.

18 Lom nana na-paliñlimbi, Yesuli enguk, “Biañgan sanlet: sindoñnan nanin no nakita nana yakan nalak endi nak bola ti-nametak.”

19 Windiñ eumbi, ginañji mlataumbi, noñgan noñgandi ñindiñ niñgilañ, “Nakta nim bek?”

20 Nimbimbi enguk, “Win gwañgwa 12 sindoñnan nanin no. Endi plaua dip tikembi, nakita tuk witna noñgan ginañ youpi nalak, en wakan.

21 Biañgan sinik. Manda youyoulin patak wolok tuop Ama Sisirik win bola ti-ñimumbi wili kimbekak. Gan ama nin bola ti-ñimetak en blangandok. Meñdi nim ap miumda, win kindem.”

22 Timbi nana na-paliñlimbi, Yesuli plaua no tikem gwilam timbi, ombim gwañgwañiila embi enguk, “Tike nambit; ñin nokok gaumna.”

23 Windiñ embi, wain witna no tikembi, gwilam ti-talem emumbi, gitikkandi witna noñgan wolok ginañ nañgilañ.

24 Nambimbi enguk, “Ñin nokok wekatna. Nak amatam asup endok kinjan kimbi, wekatna yalimutet. Wali wakan toptop Yambatti amatamñii git tilak win timbi kwambiñ dalak.

25 Nak biañgan sinik sanlet: nak wain tuk kwelan nombo nim nambetat. Yambatti giñgitiñii indangan yambi-dikñeukak wolondamek nak en gita papi, wain tuk kombli engano wi mek nambetat.”

26 Timbi Yambat ni-wit-ta-lo kap no tiu taleumbi, Oliv kwet jañgin timbi dumalanepi pi-ñañgilañ.

27 Ñañipi, Yesuli gwañgwañiila enbi eñguk, “Yambattok manda no ñindiñ youyoulin patak, ‘Nak ka-dikñe ama wila kimbimbi, sipsipti papusenenekaliñ.’ Wala timbi sindi gitikkan siñgi wit-nambi pi ñanetañ.

28 Gan Yambatti kimmnan nanin nep mium mlattmek, telak dama ti-sambi, Galili kwelan ñam wolok sambetat.”

29 Eumbi, Petloli niñguk, “Ama diwin gitikti gambimbi pi-ñanetañ bek, gan nakta nim sinik.”

30 Eumbi niñguk, “Nak biañgan ganba: man tim ñolondañgan puputti nain tipet nim kitumbi, dik nain tipet git no naka ‘En nim nandi-ñimlet’ eutañ.”

³¹ Eumbi, Petloli gĩngĩnembi nĩnguk, “Kĩndem dĩa nĩta nep nũlĩmbi kĩmbetet, gan nak dĩa ‘Nĩm nandĩ-nĩmlet’ nĩm eutet. Nĩm sĩnik.” Eumbi, gwaĩngwaĩii gĩtĩkkandĩ wĩndĩngangot nĩ-taleĩngĩlĩ.

Yesu en kimbepi ti-paĩngĩpaĩngĩle tiĩnguk

³² Tĩmbi Yesu gĩt gwaĩngwaĩii endĩ ñambi, kwet no koi Getsemane wolok ña-tomgĩlĩ. Tombi, Yesulĩ gwaĩngwa dĩwĩnda enbi eĩnguk, “Sĩndĩ ñolok pipalĩmbi, nak ñam nĩmolo tĩmbi bĩutet.”

³³ Wĩndĩñ embi, Petlo, Yakobo gĩt Yoane yanaĩngĩpi ñaĩnguk. Ñaĩngĩpi, enlok plon nepek inda-ñĩmetak wala nandum mĩlata-sĩnik taumbi, gembĩ pĩumbi

³⁴ enguk, “Gĩnaĩna nandĩwa kola-sĩnik talak, kĩmbettok tuop nandĩlet. Sĩndĩ ñolok papi, ka-kĩlĩñ embi palĩt!”

³⁵ Yesulĩ wĩndĩñ embi, lakat ñaĩna em kwelan pi-pĩmbi, telak no palekta, mĩlap bembemdok nain walĩ en maklewĩk wala Yambat nĩmolo ti-ñĩmĩnguk.

³⁶ Endĩ enlok manda plon beula “Abba” kiti-ñĩmbi nĩnguk, “O Bep! Dĩa nepenepek gĩtik tuop ti-talewĩñ, wala tĩmbi dĩa mĩlap ñĩn napma tĩke-namĩñ. Gan dĩa nokok nanandĩ nĩm kĩmĩt-kleukañ. Nĩm sĩnik. Dĩa nĩtek nandĩlañ, wolok tuopgan indawĩn.”

³⁷ Tĩmbi Yesulĩ gwaĩngwaĩii tĩpet gĩt no endoñ undane-bĩmbi, yambum dou-palĩmbi, Petlo nĩ-ñombĩm nĩnguk, “Simon, dĩa doulañ ba? Dĩa nain dumangan kaik paleñdok tuop nĩm ba?” Wĩndĩñ embi enguk,

³⁸ “Biaĩngan sĩnik: gĩnanjĩlĩ nepek kĩndem tĩmbepi nandĩlak, gan piĩngĩpsilĩ gembĩn nĩmnat, wala tĩmbi ka-kĩlĩñ embi, nĩmolo tĩmbĩt. Nĩm kaĩbi, tue-kambi plon pi-pĩnelĩñ.”

³⁹ Yesulĩ wĩndĩñ embi, nombo yambim ñambi, nĩmolo dama tiĩnguk wĩndĩngangot nombo tiĩnguk.

⁴⁰ Nĩmolo tĩmbĩ taleumbi, nombo gwaĩngwaĩiiloñ undane-bĩm yambĩnguk wĩn: dausĩ mĩlataumbi dou-pakĩlĩñ. Dounan nanin mĩlapi, manda nĩtek nĩnelĩñ wala nandum mĩlataĩnguk.

⁴¹ Tĩmbi Yesulĩ nombo ña nĩmolo ti-talembi, gwaĩngwaĩiiloñ undane-bĩmbi, nain tĩpet gĩt no tĩmbĩmbi enguk, “Sĩndĩ gamaĩngot doumbi silak pat-nandĩ-taĩ ba? Ip tuop. Nandaĩ: Ama Sĩsĩnik yom amalok kĩsĩ plon kĩmĩkĩmĩttok nain ip indalak.

⁴² Ñala mĩlalĩmbi ñana. Wĩ kawĩt: bola ti-namlok ama ip nĩp tĩmbĩ dumalalak.”

Yesu tĩkeĩngĩlĩñ

⁴³ Wĩndĩñ e-palĩñĩlĩmbi, wolongan Yesulok gwaĩngwaĩii 12 endoñnan nanin no, Judas Iskaliot, endĩ ama kĩmĩn wopum telak dama ti-semumbi bĩngĩlĩñ, wĩn tapma ama biesĩ ba endĩkĩe manda nandĩ-tale ama ba ama biesĩ dĩwĩn endĩ enĩ-mulĩmbi, kakit ba kwandĩ mep bĩngĩlĩñ.

⁴⁴ Bola tĩndĩ ama endĩ damaĩngan sambat ñĩndĩñ kĩmĩpi enguk, “Simumu ti-ñĩmambĩ, ama ip wakan embi, ña tĩke-kwambĩñ dam tĩke-ñanekalĩñ.”

⁴⁵ Wĩndĩñ eĩngukta kena gĩnañ tombi, dĩndĩmngan Yesuloñ bĩmbi, “Nĩnĩndaut, we!” embi, wopumngan simumu ti-ñĩmĩnguk.

⁴⁶ Wĩndĩñ ti-ñĩmĩmũm kaĩbi, gembĩnat ñam tĩke-kwambĩñ daĩngĩlĩñ.

⁴⁷ Tĩmbi ama Yesu gĩta pakĩlĩñ endoñnan nanin nolĩ kakil tiaĩne lambĩmbi, tapma amalok telak damanjĩlok kena gwaĩngwa silanin wĩlepi, pawangot wĩlalĩm piĩnguk.

⁴⁸ Tĩmbi Yesulĩ enbi eĩnguk, “Sĩndĩ naka nandum kumbu ama saĩnan tĩmbĩmbi, kakit ba kwandĩ mep bĩ-tombi, nep maĩ ba?”

⁴⁹ Sandap tuop nak tapma it saĩ simba gĩnañ lombi, sĩndok boĩngĩpsĩnan papi, amatam enĩ-daut ti-sem-ta-bĩñĩlambĩ, nĩm nepgĩlĩñ. Gan manda youyoulĩn patak wolok tuop man inda-namĩwĩn.”

⁵⁰ Wĩndĩñ eumbi, gwaĩngwaĩii gĩtĩkti en bĩmbi pim ñaĩngĩlĩñ.

51 Tĩmbi ama gwañgwa no sandum satningot tembi Yesu kle-ñañguk en wakít tĩkembali,

52 sandum tĩke-gĩlim dañgĩliñ. Gan endĩ sandum pišapi, biatan pi ñañguk.

Yesu manda plon kĩmĩkĩliñ

53 Tĩmbi endĩ Yesu tĩkembali, tapma amalok telak damanjĩlok ilan nañgĩpi ñañgĩliñ. (Wandiñ tapma ama biesĩ ba ama biesĩ dĩwĩn ba endĩkñe manda nandĩ-tale ama gĩtik endĩ bĩm kĩmĩn tĩngĩliñ.)

54 Yesu tĩke-ñañĩliĩmbi, Petlolĩ kambak mayañgan siñgi kandañ ep klembi ñañguk. Ñakapi, tapma amalok telak damanjĩ endok sañ simba gĩnañngangan loñguk. Lombi, tapma amalok telak damanjĩ endok tĩplaplailii gĩta pipapi, komba seimbi pakuk.

55 Tĩmbi tapma ama biesĩ en gĩta Juda amalok yambi-dĩkñenjĩ gĩtik endĩ Yesu wĩli kĩmbektok nandĩĩpi, ama Yesulok siñgin sinelĩndok yolonjĩ-tlakĩliñ.

56 Neta, ama asuptĩ bĩmbi, joñgo siñgin simbi, juluñit manda eñgĩliñ. Gan endĩ mandanjĩ walan noñgangot nĩm eñgĩliñ, endĩ manda kusei kusei eñgĩliñ.

57 Tĩmbi ama dĩwĩndĩ bĩ indambi, joñgo siñgin simbi eñgĩliñ,

58 “Nĩndĩ manda no ñĩndĩñ eumbi nandĩñgĩmĩñ, ‘Nak tapma it kĩtti tĩndĩn ñĩn wiapi, sandap tĩpet gĩt no wolok gĩnañngangan wolok kĩnjan kĩtti nĩm tĩndĩn no mamba ilekak.’ Wĩndĩñ eumbi nandĩñgĩmĩñ” eñgĩliñ.

59 Gan mandanjĩlok walan wĩn bo noñgan nĩm.

60 Tĩmbi tapma amalok telak damanjĩ endĩ mĩlapi indangan bĩ ipi, Yesu nĩ-nandĩmbi eñguk, “Dĩk manda tambon tuop nĩm ewĩñ ba? Ama walĩ dĩkok manda eañ wĩn nandum nĩtek tĩlak?”

61 Eumbi, gitak papi, manda tambon no nĩm nĩnguk. Tĩmbi wolongan tapma amalok telak damanjĩ endĩ Yesu ñĩndĩñ nĩ-nandĩmbi eñguk, “Dĩtna Mesia wakan, Yambat nĩ-kĩndekĩndem eamĩñ endok Nĩñañ ba?”

62 Nĩ-nandumbi Yesulĩ nĩnguk, “Natna en wakan. Gamanda kanekaliñ wĩn: Ama Sĩsĩnik endĩ Gembĩ Molomdok kii dĩndĩmnan pipalĩmbi, yakan amatam yambi-dĩkñendekamĩk. Tĩmbi en wakan kunum gĩnañ nanin mulukua plon undane-bĩumbi kanekaliñ.”

63 Eumbi, tapma amalok telak damanjĩ endĩ manda wĩn nandum pi-sĩnik taumbi, kusali tĩmbi daklewĩktok dasindasin wilapbi enguk, “Neta amala nombo enĩ-nandĩmbi, ama ñolok kusali la yout-lonjĩnetamĩñ?”

64 Sĩndĩ ip nandĩliñ, endĩ enla Yambat eñĩpi, Yambat nĩ-tĩke-pĩ-yalilak. Wala nĩtek nandañ?” Eumbi, gĩtikandĩ Yesu mandanjĩlok kĩnjan tĩkewĩktok nandĩñgĩliñ tuop wĩli kĩmbektok e-taleñgĩliñ.

65 Tĩmbi dĩwĩndĩ kusei kĩmĩpi, manjĩ iwĩt sua-ñĩmbi, timan dai sandumdĩ masipbi, kĩsĩli wĩpi nĩngĩliñ, “Nĩndĩ gwĩtak nĩnĩmbĩm indaumbi nandĩna!” Tĩmbi tĩplaplaelĩ Yesu tĩkembali, kĩsĩ pĩndĩmdĩ wĩkĩliñ.

Petlolĩ Yesula “Nak en nĩm nandĩñĩmlet” eñguk

66 Tĩmbi Petlolĩ tapma amalok telak damanjĩlok it pawan sañ simba gĩnañ palĩñĩliĩmbi, ama wolok kena wembe nolĩ bĩmbi,

67 Petlolĩ komba sei-palĩm kañbi, ka-kĩliñ embi nĩnguk, “Dĩk bo Yesu Nasalet nanin en gĩta kulañ gambĩlet.”

68 Eumbi, Petlolĩ nĩnguk, “Nĩm a. Dĩk nek elañ nak nĩm nandĩlet.” Wĩndĩñ embi, sañ simba telak yamanan pi-ñaumbi, wolongan puputtĩ kĩtĩnguk.

69 Tĩmbi kena wembe endĩ Petlo kañĩpi, manda dama eñguk wĩndĩñgangot nombo embi, ama wolok pakĩliñda enbi eñguk, “Ama ñĩn Yesulok nol no ñakan.”

70 Eumbi, Petlolĩ nombo “Nak nĩm” embi gĩñgĩneñguk.

Tĩmbi nain nĩm ombataumbi, nombo ama wolok ikĩliĩ endĩ nĩngĩliĩ, “Dĩk Galili naninda tĩmbi dĩk biañgan endok nol no.”

⁷¹ Nĩmbĩmbi, Petlolĩ manda kwambĩñgan nombo nombo embi ñĩndĩñ enguk, “Biañgan sĩnĩk. Nak ama koi eañ wĩn nĩm nandĩ-ñĩmlet. Manda julũĩt eletta, Yambattĩ kĩndem nep tĩmbi kolawa.”

⁷² Eumbi, wolongan puputtĩ kĩtĩmbi, nain tĩpet tĩmbĩmbi, Petlolĩ Yesulĩ manda nĩnguk wĩn nandĩ-sĩwĩkuk. Yesulĩ ñĩndĩñ nĩngukta, “Puputtĩ gama nain tĩpet nĩm kĩtĩñĩmbi, dĩk dama nain tĩpet gĩt no naka ‘En nĩm nandĩ-ñĩmlet’ eutañ.” Petlolĩ manda wĩn nandĩ-tombi, sĩmbai kolaumbi, kolan sĩnĩk kukuk.

15

Yesulĩ yom amalok kĩnjan tĩkeñguk

¹ Kwet salaup tĩmbĩmbi, wolongan tapma ama biesĩ gĩt ama biesĩ dĩwĩn ba endĩkĩe manda nandĩ-tale ama, wĩn endĩ Juda amatamdok yambĩ-dĩkĩenjĩ gĩtĩk endĩ kĩmĩn tĩmbi, Yesu nek tĩ-ñĩmnelĩndok manda e-topgĩliĩ. E-topbi, Yesu kii top nañgĩp ñambi, Judia kwettok yambĩ-dĩkĩe ama Pilato endok kii plon kĩmĩkĩliĩ.

² Tĩmbi Pilatolĩ kañbi nĩ-nandĩm eñguk, “Ba dĩk Juda amatam endok ama wapmañ ba?” Eumbi tambane-nĩnguk, “Dĩtna elañ ip wakan.”

³ Tĩmbi tapma ama biesĩ endĩ Yesulok siñgin si-sĩnĩk tañgĩliĩ.

⁴ Wĩndĩñ tĩmbĩmbi, Pilatolĩ Yesu nombo nĩ-nandĩñĩpi eñguk, “Endĩ dĩkok manda asup embi, siñgiñga siyañ wĩn nandĩlañ. Dĩk manda tambon tuop nĩm ewĩñ ba?”

⁵ Eumbi, manda no nĩm tambane-eumbi, Pilatolĩ wala nandĩ-bendĩ-tĩnguk.

⁶ Gwĩlat tuop kamaikamai nain indaumbi, Pilatolĩ amatam nandĩ-sembi, ama nolok koi kĩtiañgĩliĩ en wakan it kwambĩñ gĩnañ nanin pĩsapi emlĩnguk.

⁷ Nain wolonda ama no koi Balabas it kwambĩñ gĩnañ pakuk. Endĩ nolii gĩta Roma ama mik tĩ-sembi, dĩwĩn yandĩp kĩngĩliĩ, wala tĩmbi ep imbi, it kwambĩñ gĩnañ yambiumbi pakĩliĩ.

⁸ Tĩmbi amatam kĩmĩn gĩtĩk endĩ Pilatolĩ lombi, kundit nek tĩ-semliñguk wĩndĩñgangot nombo tĩ-semektok nĩ-nandĩñgĩliĩ.

⁹⁻¹⁰ Tapma ama biesĩ endĩ Yesu koi gĩñgĩtta ka-gĩmbĩt tĩ-ñĩmbi, kusei wala en Pilatolok kii plon kĩmĩkĩliĩnda. Pilatolĩ wĩn nandĩmbi, amatam tambane-enguk, “Juda sĩndok ama wapmañ wĩn pĩsat-samettok nandañ ba?”

¹¹ Gan tapma ama biesĩli amatam enĩ-munjupi eñgĩliĩ, “Sĩndĩ eumbi, endok kĩnjan Balabas pĩsat-sametak.” Tĩmbi amatamdĩ ama biesĩli eñgĩliĩ tuopgan eumbi,

¹² Pilatolĩ nombo enĩ-nandĩmbi eñguk, “Wĩndĩñ eañda tĩmbi, ama ñĩn Juda ama sĩndok ama wapmañ ñaĩ en wakan nek tĩ-ñĩmettok nandañ?”

¹³ Eumbi, nombo kĩtĩmbi nĩngĩliĩ, “Kloñbat plon wĩli kĩmbĩn!”

¹⁴ Eumbi enguk, “Neta wĩndĩñ tĩ-ñĩmet? Endĩ kundit kolan nek sĩnĩk tĩnguk?” Eumbi, endĩ kwambĩñgan kĩtĩmbi eñgĩliĩ, “Kloñbat plon wĩli kĩmbĩn!”

¹⁵ Eumbi, wolongan Pilatolĩ nandĩ-sembi, gĩnanjĩ busukĩanewĩktok Balabas pĩsat-semguk. Pĩsat-sembi, Yesu waipnelĩndok enbĩmbi, bĩt gwĩlap pĩsĩkĩattĩ waipgĩliĩ. Taleumbi, kloñbat plon wĩtnelĩndok ama sañasĩlok kĩsĩ plon kĩmĩkuk.

Yesu tĩ-lakalaka e-tĩ-ñĩmbi, kloñbat plon wĩkĩliĩ

¹⁶ Tĩmbi ama sañasĩli Yesu tĩkembĩ, nĩsĩlok sañ simba gĩnañ nañgĩpi ñaĩngĩliĩ. Ña-tombi, nosii gĩtĩk ep mĩn tĩmbi,

¹⁷ Yesu tĩ-lakalaka e-tĩ-ñĩmnelĩndok sauloñ gĩmĩn ama wapmañdok sauloñ nomĩk wĩn dasi-ñĩmbi, toa pĩsĩkĩat wali bondĩnem kumbam plon dasi-mĩmbi, ama wapmañdok bundi walan tĩnguk.

18 Dasi-ñim-taleumbi, ama noñgan noñgandi bimbiniñgilañ, “We! Juda amalok ama wapma!” Windiñ embi,

19 toñali kumbam plon wipi, iwit sua-ñimbi, julujuluñ mulelem ti-ñimñipi ti-kindem da-ñimgilañ.

20 Ti-lakalaka gitik ti-tale-ñimbi, sauloñ gimin win kiundilañimbi, nombo enlok dasindasin dasi-ñimbi, kloñbat plon witnepi nañgip ñañgilañ.

21 Ñañipi, ama no telak plon timbi indañgilañ koi Simon Sailini it kwelan nanin, Alesande git Rufus endok beset. Endi Jelusalem it kwelan lambum kañbi, kaikan Yesuloñ kloñbat bemektok ni-giñgineumbi bemum ñañgilañ.

22 Ñambi, kwet no koi Golgota (ninilok manda plon Kumbam kwandat) wolok Yesu nañgipi ña-tomgilañ.

23 Ña-tombi, siñgin gawattok gwasap wain tuk git tambañgilañ win mi-kaumbi, nim nañguk.

24 Timbi kloñbat plon kimip wipi mambi ikuk. Windiñ ti-talembi, dasindasin danneliñdok satu sañala kolim ep indaumbi wolok tuop danbi epgilañ.

25 Nain win 9 kilok timbimbi, kloñbat plon wikilañ.

26 Timbi kusalilok manda ñindiñ palañ plon youpi, kumbam kusipnan wilim pakuk, “Juda ama endok ama wapma.”

27-28 Tiñipi, kumbu ama sañan tipet Yesu gita kloñbat plon yandipgilañ, noli Yesulok kii dindimnan, noli kii kepmanan ep mambi ikimik. *

29 Timbi amatam wolok ñañambit tiñgilañ endi manda kusei kusei nimbini-lakalaka eñipi, kumbanj diñgunembi niñgilañ, “Yi! Dik tapma it wiat-kopi, nain tipet git no wolok ginañnangan nombo mambi ilepi eñguñ win! Nitek?”

30 Gwilaka tike-kimilepi, kloñbat plon nanin piwilañ!”

31 Timbi tapma ama biesi git endikne manda nandi-tale ama endi bo windiñgot Yesulok plon e-sasale manda nisñgan embi eñgilañ, “Nitek timbi, endi ama diwin ep kimikuk, gan enlok siñgin tuop nim tike-kimitak.

32 Tikap endi biañgan Mesia, Israel amatam endok ama wapmañ kulakta, man ñindiñgit kloñbat plon nanin piun. Windiñ timbekta, kusali ka-nandimbi nandikilikti ti-ñimnetamñ.” Timbi ama tipet en gita yandipgilañ endi bo ni-kolañgimik.

Yesu kimguk

33 Timbi maim boñgipnan palimbi, kwet tuop kilim indaumbi ñakap 3 kilok tikeñguk.

34 3 kilok timbimbi, Yesuli enlok manda plon gembinat kitimbi eñguk, “Eloi, Eloi, lama sabaktani?”, win ninilok manda plon “Yambatna Yambatna, nekta nambilañ?”

35 Timbi ama diwin kamañgan ikilañ endi manda win nandimbi eñgilañ, “Yakñesii! Plofet Elia kiti-ñimlak.”

36 Timbi ama noli woñep ñambi, dilin tuk kimbini ginañ nanin no tike-bim wain tuk kiitan ginañ wisimbi, komba bem plon imbi, Yesuli nambektok sua eumbi loñguk. Loumbi eñguk, “Papa kana, Eliali bimbini tike-piutak ba nim.”

37 Timbi Yesuli wopumgan kitimbi kimguk.

38 Nain wolonda tapma ilan it ginañ delok Yambatti patak pa eañ wolok sandum wopum no tembimbi, it ginañ masip bimbini pakuk. Timbi Yesuli kimbimbi, wolongan sandum win boñgipgan blañganembi, gwat nanin wilap pi lap taleñguk.

* 15:27-28: Nandi-tale ama diwindi manda kusip no patgot tilak eañ. Manda win ñindiñ, “Windiñ tiñgilañda, manda no youyoulin patak wali inda-dakleñguk, win ‘Enda nandum kolan tindi ama no tiñguk’ wolok bien indañguk.”

39 Tĩmbi ama sañasłok telak damanjĩ endĩ ama kloñbat plon yandĩpgĩlĩñ yambĩ-pakuk. Yambĩ-papi, Yesulĩ kĩm walan engano kĩmguk wĩn kañbi eñguk, “Biañgan sinĩk, ama ñĩn Yambattok niñañ sinĩk.”

40-41 Tĩmbi tam asup Galili nanin Yesu gĩt yakan Jelusalem biñgĩlĩñ endĩ bo wolok pakĩlĩñ. Dĩwĩndok kosi ñĩndĩñ: Malia Makdala nanin wakĩt Salome, tĩmbi Malia, Yakobolok ou ba endok kwayañ Joses endok menjet. Yesulĩ Galili kwelan kulĩñguk nain wolonda tam tĩpet gĩt no walĩ en gĩta kuñpi, tĩplaplae kena ti-ñĩmĩ-kulĩñgĩlĩñ. Tam walĩ gĩtik giñgiñgan ipi ka-tuakĩlĩñ.

Yesulok dalandan sumnan kĩmĩkĩlĩñ

42 Timlala tĩmbĩmbi, Sabat patnandĩ nain dumalaumbi, nepek gĩtik ti-jumĩt ba ti-dĩndĩm tĩndĩlok nain tĩpmĩn dañguk, wala tĩmbi

43 Josep Alimatia nanin endĩ Yesulok dalandan platik sumnan kĩmĩlepi nandĩñguk. Josep endĩ Juda amatamdok yambĩ-dĩkñe ama endoñnan nanin no, ep tĩndĩn kĩndem koi giñgĩlat. Tĩmbi endĩ bo nain Yambattĩ giñgĩtĩii indangan plon yambĩ-dĩkñeukak wala mandĩmandĩ kuñguk. Endĩ wakan misĩmĩsĩ wĩlambanembi, Pilatoloñ lombi, Yesulok dalandanla ni-nandĩñguk.

44 Ni-nandumbi, Pilatolĩ “Yesu ip kĩmĩk” manda wĩn nandĩ-sĩlĩkñembi, ama sañasłok telak damanjĩ ni-tiañeum biumbi, “Yesu biañgan kĩmĩk ba ñĩm?” wolok ni-nandĩñguk.

45 Ni-nandumbi, endĩ ni-dakle-ñĩmĩumbi, Pilatolĩ Josep nandĩ-ñĩmguk.

46 Tĩmbi Joseptĩ ñambi, sandum satnin ombap no tuambi, Yesulok dalandan kloñbat plon nanin tĩmbi biñdĩlĩm piumbi tĩke-ñambi, sandumdĩ tĩmĩpi imguk. Im-talembi, kawat gĩnañ enlok giñgĩt kulukĩlĩñnan wolok ña kĩmĩkuk. Kĩmĩpi, kawat wopum no munjulĩmbi ña sum yama masipguk.

47 Endĩ wĩndĩñ tĩñĩlĩmbi, Malia Makdala nanin gĩta Malia Joseslok meñ endĩ “Yesulok dalandan delok kĩmĩletak?” wĩndĩñ kĩmĩt-nandĩmbi ka-tuakĩmĩk.

16

Yesulĩ kĩmnan nanin mĩlakuk

1 Sabat patnandĩ nain taleumbi, Malia Makdala nanin en gĩta Malia Yakobo meñ tĩmbi Salome, endĩ salasalanen kandañ ñam, Yesulok dalandan saple-ñĩmnelĩñdok gwasap gĩt pama tul tuambi ti-jumĩt tĩñgĩlĩñ.

2 Kena nain kusei kĩmĩkĩmĩlĩnan sala mulum tĩmbĩmbi, tam endĩ mĩlapi isi bimbĩ, Yesulok sum telak wĩn kle ñañĩlĩmbi, kwet salañguk.

3 Endĩ telak plon ñañĩpi, nisĩñgan nandĩ-mĩlatambi eñgĩlĩñ, “Nĩndĩ nĩp kĩmĩpi, kawat wopum sum yama masip patak wĩn munjupi, dlĩtom nĩmetak?”

4 Wĩndĩñ eñĩpi ña sumnan tombi, deium ñaumbi kañgĩlĩñ wĩn: kawattĩ sum yama kĩmĩsip pakuk wĩn ikan munjulĩmbi, tambon kandañ ña pakuk. Kawat wĩn wopum sinĩk.

5 Tĩmbi endĩ sum gĩnañ lombi, ama gwañgwa no kĩt dĩndĩm kandañ pipalĩm kañgĩlĩñ, endok dasindasin ombap satnin sinĩk. Tamdĩ ama wĩn kañbi silĩkñeñgĩlĩñ.

6 Tĩmbi endĩ enguk, “Nĩm silĩkñeneliñ! Sĩndĩ Yesu Nasalet nanin kloñbat plon wĩkĩlĩñ en kanepi bañ, gan endĩ ñĩ ñĩm patak. Kwel kĩnjangot ñĩ kawĩt! En ip mĩlalak.

7 Kak, ñawĩt! Sĩndĩ gwañgwañii gĩt Petlo endoñ ñambi, ñĩndĩñ enbĩt, ‘Yesulĩ manda dama sanguk wolok tuopgan endĩ telak dama ti-sambi, Galili kwelan ñaumbi, wolok kanekalĩñ.’”

8 Eumbi, gembĩnjĩ piĩm blañblañ tĩmbi, sum bim pi ñañgĩlĩñ. Pi ñañĩpi, misĩñgĩlĩñda tĩmbi ama nola nepek nek indañguk wolok kasat ñĩm ti-semgĩlĩñ.

*Yesulí noliiloñ indambi, kunum ginañ loñguk **

⁹ Kena nain kusei kímikimilinan Yesulí salasalanan kímnan nanin mɪlapi, dama sɪnik Malia Makdala nanin endoñ indañguk. (Lap kandañ endi yal kolan kɪt tambon tɪpet tam endoñ ginañ ep kle-kokuk.) Yesulí tam endoñ indaum

¹⁰ pɪ-ñambi, ama Yesu gɪta kuñgɪlɪñ endoñ ñañguk. Ña yambumbi, kut-blanbla e-palɪñɪlɪmbi, nepek nek indañguk wolok tuop kasat tɪ-sembi

¹¹ eñguk, “Yesu kaik palɪmbi kat.” Gan amalɪ manda wɪn nandumbi tɪl tɪñguk.

¹² Wolok siñgi kandañ gwañgwañiit tɪpet endi Jelusalem it kwelan nanin pɪ-ñañɪlɪmbi, Yesu siñgin walan tɪkɪleumbi inda-semguk.

¹³ Inda-semum undane-ñambi, nosiila kasat tɪ-semgɪmɪk. Gan endi nandumbi, wɪn bo tɪlalgot tɪñguk.

¹⁴ Tɪmbi gwañgwañii 11 endi nana na-palɪñɪlɪmbi, Yesulí siñgi endoñ bo inda-semguk. Inda-sembi, amatam en mɪlɪlɪmbi kañgɪlɪñ endok mandanjɪ nɪm nandi-kɪlɪk tɪmbi, ginañ kwambɪ tɪmbi, nandum tɪl tɪñguk wala enombiñguk.

¹⁵ Tɪmbi enguk, “Sɪndi kwet tuop ñambi, nokok gɪñgɪt manda kɪndem ñɪn amatam gɪtɪkta eu sapakñaneukak!

¹⁶ No endi miti tuk i-talembi, gɪñgɪt manda kɪndem nandi-kwambɪñ dalakta, en wakan Yambatti tɪke-kɪmɪlekak. Gan no endi nandum tɪl tɪlakta, enlok kusei tɪmbi dakleumbi, tambon ombi-tɪkeukak.

¹⁷ Tɪmbi Yambatti amatam gɪñgɪt manda kɪndem nandi-kwambɪñ dañ wɪn ep tɪmbi pañgɪtaumbi, kundit engano ñandin tɪnekalɪñ: endi yal kolan nokok kotna plon ep kle-kopi, manda komblin kwet dɪwɪndoñ wɪn enekalɪñ.

¹⁸ Tɪkap endi malet sañan upmat kɪsɪlɪ tɪke-lonelɪñ ba tuk kolan upmat nanelɪñ, nepek walɪ nɪm ep tɪmbɪ kolanekalɪñ. Tɪmbi endi wakan ama jɪmbasat endok plon kɪsɪ kɪmɪpi ep tɪmbɪ kɪndem danekalɪñ.”

¹⁹ Wopum Yesulí manda wɪn eni-taleumbi, Yambatti kunum ginañ tɪke-loñguk. Tɪke-loumbi, Yambat enlok kii dɪndɪmnan pip palɪmbi, yakan kunum kwet yambi-dikñeamɪk.

²⁰ Tɪmbi gwañgwañiilɪ kwet tuop ñambi, gɪñgɪt manda kɪndem eu pɪñguk. Wɪndiñ tɪmbɪmbi, Wopumdɪ mandanjɪ kwambɪñ dawɪktok ep tɪmbɪ pañgɪtaumbi, kundit engano sɪnik tɪñgɪlɪñ.

* 16:8: Nandi-tale ama dɪwɪndi ñɪndiñ eañ: Maleko en manda ñɪn nɪm youkuk.

LUKA Ama Sisini Yesu indaŋguk

Lukali giŋgit manda kindem ama loloñ no koi Tiofilus endi pinalektok youkuk

¹ Yambatti nepek gitik nindok boŋipninan timbi indaŋguk wolok kasat ama asupti nanandinjilok tuop kiupi youkiliñ,

² win kusei kimikimilinan nanin nepek indaŋguk win dausili kañbi, giŋgit manda e-daut kena tiŋgiliñ endi kasat win ti-nimgiliñ, wolok tuop endi windiŋgangot kiupi youkiliñ.

³ Timbi nak nepek gitik indaŋguk win nain ombapgan e-lonji kena ti-kiliñ eŋgutta timbi ñindiñ timbettok nandilet: nak bo nepek indaŋguk wolok kasat sambat plon kimip youpi, lolona Tiofilus dika yout-gamet.

⁴ Windiñ timbambi, ñindiñ nandi-dakleukañ: nepek wolok kasat ti-gangiliñ wali biaŋgan windiŋgan indaŋgiliñ.

Eñaloli Yoane indauptok Sakalaiala niŋguk

⁵ Elotti Judia kwettok ama wapmañji kuñlimbi, tapma ama no kuŋguk koi Sakalaia. Endi telak dama no koi Abia endok sambat gita tapma it ginañ kena pa tiliŋguk. Tamn Elisabet endi bo Alondok* sambat.

⁶ Wapatam tpet endi Yambattok dainan dindim sinik kumbi, Wopumdok endikne manda ba telak gitik kimik-kleŋgimikta yomjet no nim pat-semguk.

⁷ Gan Elisabet endi yamin pakukta timbi endi gwaŋwanjet bisat nimnat papi, gilik sinik tiŋgimik.

⁸ Nain nola ñindiñ indaŋguk: Abialok sambat endi tapma ilan kena tindilok nain inda-semumbi, Sakalaiala bo Yambattoñ tapma tiñmepi lom pakuk.

⁹ Palinlimbi, tapma amal "Wopumdi pataknan nindi lombi, pama mliñat siñmetak?" embi, tapma ama nisilok ep tindinji klembi, timbi-inda sañala kokiliñ. Kolimbi, Sakalaia timbi indaumbi, it ginañnan loŋguk.

¹⁰ Pama mliñat sinjilok nain indaumbi, amatam asupti tapma it sañ jimba ginañ kimin timbi, nimolo ti-pakiliñ.

¹¹ Timbi Wopumdok eñalo noli Sakalaialoñ inda-ñimimbi, pama sinjilok sisuat wolok kit dindim kandañ ikuk.

¹² Ili kañbi ka-siliknembi, kolan misinŋguk.

¹³ Gan eñaloli ñindiñ niŋguk, "Sakalaia, dik nim misiwañ. Yambatti ikan nimoloŋga nandiŋgukta ñindiñ ti-gamekak: tamga Elisabet endi niñaŋga no apmumbi, koi Yoane kitukañ.

¹⁴ Enda timbi simbaka kindem daumbi, silisili wopumdi ginaŋga tokneukak. Timbi endok indaindaniñla amatam asupti bo silisili ti-ñimimekalin.

¹⁵ Kusei ñindiñda windiñ tinekaliñ: Wopumdi enda nandum loloñ sinik tilak. Gwaŋgwa wali kuŋgun Wopum bi-ñimekakta timbi wain ba tuk kimbñ nim nam-bekak. Timbi endi meñ sbai ginañnan palinlimbi, Dindim Woñdi tokne-ñimumbi kuukak.

¹⁶ Endi Isael amatam asup ginañji ep timbi tambanembi, Wopum Yambatsiloñ undane ñanekalin.

¹⁷ Yambattok gemb ba Woñ plofet Elialoñ palmiŋguk windiŋgangot niñaŋgaloñ bo palmimbi, Wopumdok telak dama timbekak. Endi bepsiilok ginañji tambaneumbi, gwaŋgwanjii nombo wale kindem ti-semnekalin, timbi ama Yambattok manda

* 1:5: Alon win tapma ama gitik endok bep pañji.

wikañ endok ginañji tambaneumbi, ama dindim kuañ endok nanandinji klenekaliñ. Windiñ tñipi, endi Wopum bimbindok ti-pañgipañgle ti-semekak.”

¹⁸ Timbi Sakalaiali eñalola nimbibi eñguk, “Mandañgala nitek nandiwambi, biañgan timbek? Nak gilik sinik tñgut, timbi tamna endi bo gwilat asupgan makleñguk win!”

¹⁹ Eumbi niñguk, “Nak eñalo Gabriel, timbi nak Yambattok ñasiñgan kuñipi, kena pa tilet. Timbi nak dikita manda embi, giñgit manda kindem ñin ganganlok embi, nani-mulimbi bit.

²⁰ Ale, dik nandi: giñgit manda ganit wolok tuop Yambatti nain kimikuknan indaukak. Gan dik mandana nim nanandi-kilik tñinda timbi nak maña kimsip gamambi, slak maña kwap em palimbi, nepek ganit wali bien indaukak wolok tuop.” Eñaloli windiñ eñguk.

²¹ Sakalaiali nain ombap tapma it ginañ sakñelam pakukta timbi amatam mandipakiliñ endi nandi-bendi ti-ñimñgiliñ.

²² Timbi endi sañ jimba ginañ piñguk nain wolonda endi manda enbektok tuop nim. Slak man kwap em papi, kittiñgot tñgukta timbi amatamdi “Endi tapma it ginañ nepek engano sinik no kañak” windiñ nandiñgiliñ.

²³ Tapma ilan kenan tindlok nainñin taleumbi, Sakalaiali ilnan undane ñam

²⁴ pat-ta-ñaumbi, tamñ Elisabet endi gwañgwa minjip tñguk. Timbi yakip kit tombon endi ilnan gitakan pat-sembimbi, ñindiñ eñguk,

²⁵ “Wopumdi nain ñindiñgit nandi-nambi, amatamdok dausnan maetna timbi tale-namektok ñindiñ timbi inda-namlak.”

Eñaloli Yesu indauptok Malia niñguk

²⁶ Elisabeti yakip kit tombon noñgan gwañgwa minjip ti-paliñlimbi, Yambatti eñalo Gabriel Nasalet it kwelan Galili kandañ patak wandiñ ni-mulimbi,

²⁷ tam sim no ama gita gama nim kuñgun koi Malia endoñ ñañguk. Ama wapmañ Devit damañgan kuñguk endok komblin koi Josep tam sim win endok giñgit wlimum pakuk.

²⁸ Eñaloli Malialoñ tombi we ñimimbi niñguk, “Wopumdi ginañ siloñ kindem ti-gambi, dikita patak.”

²⁹ Windiñ eu nandimbi, ginan mlalimbi, nanandin nim dakleumbi, ginan ginañ “Manda wolok kusei win nek?” embi, nanandi kena tñguk.

³⁰ Timbi eñaloli nimbibi eñguk, “Malia. Yambatti ginañ kindem ti-gambi nandigamlak, wala timbi nim misiwñ!

³¹ Nandiñ. Dik gwañgwa minjip timbi, gwañgwa tkeukañ endok koi Yesu kitukañ.

³² Endi ama wopum palimbi, Yambat Loloñ Sinik endok niñañ nnekalñ. Bep pañ Devit endi Islael amatamdok ama wapmañji kuñguk, windiñgangot Wopum Yambatti en ama wapmañji kimilim papi,

³³ nain taletalen nimnat Jekoptok sambat, win Islael amatam, yambi-dikñembi, endok ama wapmañji kuukak.”

³⁴ Timbi Maliali eñalo ni-nandimbi eñguk, “Nepek win nitek indaukak? Nak ama gita gama nim kuñgut, wala.”

³⁵ Eumbi tambane niñguk, “Dindim Woñdi dikoñnan piumbi, Yambat Loloñ Sinik endok gembñli gep tapliukak, wala timbi gwañgwa apmekañ endi giñgi sinik, timbi Yambat enlok Niñañ nnekalñ.

³⁶ Dikok sambatka tam no Elisabet en nandi-ñimlañ. Endi gilik, timbi ‘En yamñ’ windiñ niñgiliñ, gan man ñindiñgit endi bo gwañgwa minjipmat kuumbi, yakip kit tombon noñgan ñalak.

³⁷ Nekta, Yambatti nepek no tuop nim timbek no nim patak.”

³⁸ Eumbi, Maliali tambane niñguk, “Ale. Nak Wopumdok kena wembe silanin. Manda elañ, wolok tuop inda-namun.” Windiñ eumbi, eñaloli en kañ bimbi ñañguk.

Maliali Elisabettoñ ñañguk

³⁹ Wolonda Maliali ti-wili dikñe timbi, Galili kwet bimbi, Judia kwet piñilopilatnan platik sinik ñambi, it kwet nolok tomguk. Tombi,

⁴⁰ Sakalaialok ilnan lombi, endok tam+n Elisabet we ñim+ñguk.

⁴¹ We ñim+umbi nandumbi, wolongan gwañgwa Elisabettok simbai ginañ pakuk wali gembinatgan sasik tiñguk. Timbi Dindim Woñdi endok ginañnan tokñeumbi,

⁴² wopungan kitimbi, ñindiñ eñguk, “Tam nindok boñg+pniinan dik wakan gwilam gangamin, timbi gwañgwa tikeukañ win windiñgangot gwilam ikan mim+n.”

⁴³ Elisabetti windiñ embi yousimbi niñguk, “Gan nitek timbi dik Wopumnalok meñli tam pimbinien nak ñandin nokoñ bilañ?”

⁴⁴ Nak Wopumnalok meñ ganlet win kusei ñindiña: nak dik we nameñ win nandit nain wolondañgan gwañgwa nokok simbatna ginañ patak endi silisili timbi, sasik tik.

⁴⁵ Timbi Wopumdi nek ganguk wolok tuop indaukak win nandi-kwambiñ dambi tike-kulaña, amatam diwin yapma kle-patañ.”

Maliali Wopum ni-kindem dañguk

⁴⁶ Timbi Maliali ñindiñ eñguk,
“Waleni Wopum ni-loloñ elak,

⁴⁷ Yambat nep kim+tak enda ginaña tipti nandi-koñgom ti-ñimlak.

⁴⁸⁻⁴⁹ Nekta, nak endok kena wemben pimbinien,
gan endi wandingan embi nandi-namguk,

win Yambat Gemb Molom endi kundit wopuwopum asup ti-namguk,
wala timbi amatam man ñindiñgit kuañ ba siñgi kunekaliñ

endi naka ‘amatam diwin yapma kle-patak’ windiñ naninekaliñ.

Endi Yambat dindim ba giñgi sinik,

⁵⁰ amatam giñgiñgan ti-ñimañ busuk mamasa ti-sembi,

ama sambat no ba no siñgi indanekaliñ enda windiñgangot ti-sem-ta-ñaukak.

⁵¹ Endi kundit gembinat pa tiñipi,

ama ginañji ginañ nisila nandum loloñ tiñguk win ep timbi papuseneñgiliñ.

⁵² Endi ama wapmañ gembinjat pipapatsi apma tike-sembi,
amatam kos+nimnat enda kot giñgit emguk.

⁵³ Endi amatam nepenepekta lonjiñgiliñ enda ginañ siloñ ti-semumbi, nombo nim lonjiñgiliñ,

gan amatam nepek asup pat-semguk win eni-mulimbi, slak pim ñañgiliñ.

⁵⁴⁻⁵⁵ Nindok bep pañniila eni-kwambiñ dañguk

wolok tuop endi kena gwañgwañii Israel wakan epmi platambi,

Ablaam gita kombliñii nandi-sembi,

busuk mamasa nain taletalen nimnat ti-semektok nim nandi-kamalañguk.”

⁵⁶ Maliali windiñ eu taleumbi, yakip tipet git no ba nek Elisabet gita papi, undanem ilnan ñañguk.

Elisabetti Yoane apguk

⁵⁷ Elisabetti gwañgwa tiketikelok nain indaumbi, niñañ apguk.

⁵⁸ Endok sambalii git ilnan nasiili Wopumdi ginañ busuk ti-ñim+ñguk giñgit win nandimbi, en gita silisili timbi,

⁵⁹ sande noñgan taleumbi, gwañgwa piñgiu dip dombinepi biñgiliñ. Bimbi, beulok koi Sakalaia win kitinepi eñgiliñ,

⁶⁰ gan meñli “Win nim” eñguk. Embi, “Koi Yoane kitikitilok” eñguk.

⁶¹ Eumbi niñgılıñ, “Sambatsettok boñgıpsınan ama no koi Yoane no nım patak.” Wındiñ embi,

⁶² kittiñgan beu ni-nandımbi eñgılıñ, “Dık kot nek mımılok nandılañ?” Eumbi,

⁶³ kundit youyouttok nepenepela enbımbi, tıke bı mımbi, “Koi Yoane” youkuk. Youlımbi, wın kañbi nandı-bendi tıñgılıñ.

⁶⁴ Tımbi wolongan Sakalaialok man mamben salaktaumbi, kusei kımıpi, manda embi, Yambat ni-kındem dañguk.

⁶⁵ Nepek wındiñ inda-nımımbi, il kwelnan nasılı kundit wın kañbi misıñgılıñ. Tımbi nepek indağuk wolok gıñgıttı sapañanembi, Judia kwet jañgınnan tuop ña-taleğuk.

⁶⁶ Tımbi kasat wın nandıñgılıñ endı gıtık nandı-kwınakwınalembi, Wopumdı gwañgwa wın gembınlı kasopmılak wın ka-nandı-tomgılıñda ñındiñ e-nandıñgılıñ, “Gwañgwa walı bendı wopum dambi, ama nıtein sınık indaukak?”

Sakalaialı Wopum Yambat ni-kındem dañguk

⁶⁷ Tımbi Dındım Woñdı Yoanelok beu Sakalaialok gınan tokñeumbi, Yambattı manda eelok niñguk wolok tuop embi, ñındiñ eñguk,

⁶⁸ “Nındı Wopum, Islaellok Yambat, en kusei ñındiñda ni-kındekındem ti-ñımına: endı amatamñii nandı-nımbi,

toptop kolan gınañ nanin nıp tuambi, nıp kımıkuk.

⁶⁹ Endı enlok kena aman Devit endok komblinñii boñgıpsınan nanin ama gembınat no nıp kımılektok tımbı inda-nımguk,

⁷⁰ wın damañgan plofet amañiila enbımbi eñgılıñ wolok tuop.

⁷¹ Endı kanjiknii ba ama gıtık nandı-kola ti-nımañ endok kısınan nanin nıpma tıkeuktok wındiñ tıñguk.

⁷² Endı bep pañnii busuk mamasa ti-sembi, en gıta toptop tıñguk wın nım nandı-kamalaukak.

⁷³ Endı enlok koi plon sotnı Ablaam ñındiñ ni-kwambiñ dañguk:

⁷⁴ endı nandı-nımbi, kanjikniilok kısınan nanin nıpma tıkembi, nıp tımbı pañgıtaumbi,

misımsı nımnat ni-wowoñ tıñıpi,

⁷⁵ kuamıñ tuop endok dainan gıñgıtñiiñgot dındım ku-ta-lonekamıñ.

⁷⁶ Tımbi niñana dıkok kandañ nak ñındiñ elet:

Yambat Loloñ Sınık endı dık enlok plofet aman ganbekak.

Nekta, dık Wopumdok telak dama tımbi,

telak ti-dındım e-ñımekañ,

⁷⁷ wın dık amatamñii ñındiñ enı-daut ti-semekañ:

‘Wopumdı sepmehtok nandılak, wolok tuop yomjı bi-samekak.’

⁷⁸ Nındok Yambatnı endı gınañ busuk molomda tımbi wındiñ tılak.

Endı ama wın ni-mulımbi,

maim sonan wandın endı kunum gınañ nanin nındoñ pımbi,

⁷⁹ ama yomjıla tımbi kılım gınañ kımıdok gıñgıt kuañ kolı sale-semılak,

endı busuktok telaknan nınañgılımbi kunekamıñ.”

Sakalaialı plofet manda wındiñ eñguk.

⁸⁰ Tımbi gwañgwa walı bendı wopum daumbi, gınan tiptı wındiñgot gembılañguk. Tımbi endı kwet ama nımnatnan ña ku-ta-ñakap, nain wın indaumbi, Israel amatam-dok dausınan inda-dakleğuk.

2

Yesu gwañgwa indağuk

¹ Nain wolonda Sisa Augustos Roma kwet g̃tik kiup ka-d̃kñeñguk endi kwet tuop kot sambat t̃imbektok nand̃imbi, wolok tuop endi k̃ñe manda no k̃m̃il̃m̃ ñañguk.

² (Kwiliniusl̃i Sisalok kapmainan Silia provinslok kand̃ikñe ama kuñguk nain wolonda kot sambat wal̃i indañguk. Damañgan wandin no ñm̃ t̃ind̃n.)

³ W̃ind̃iñda amatam g̃tik̃ti kosi k̃m̃it̃nepi bep pañ kasats̃lok isi kuseinan ñañg̃l̃iñ.

⁴ Josept̃i w̃ind̃iñgangot t̃iñguk. Endi ama wapmañ damañgan kuñguk koi Devit endok sambatta t̃imbi, Nasalet it kwet Galili kwelan patak w̃in bimbi, Judia kwelan ñambi, Devittok il kusei koi Betleem wolok ñaupi ñañguk.

⁵ Ñambi, Malia g̃iñg̃it w̃il̃m̃ĩum papi, gwañgwa m̃inj̃p t̃iñguk en nañg̃l̃imbi, yakan koset k̃m̃it̃tepi ñañg̃m̃ik.

⁶ Ña tom pal̃iñ̃l̃imbi, gwañgwa t̃iket̃kelok nain indaumbi,

⁷ Malial̃i gwañgwa telak dama t̃ikeñguk. T̃ikembi, sandumdi t̃im̃p̃ imbi, makauttok jawañ g̃inañ k̃m̃ikuk. W̃in it kiyau tokñeñgukta t̃imbi makauktok ilan lo pak̃m̃ik.

⁸ T̃imbi wand̃iñ kandañ sipsip kand̃ikñe ama d̃iw̃in endi Betleem it kwet pawan pa kumbi, sipsip kaul̃i-d̃ikñe kena tim t̃i-pak̃l̃iñ. T̃i-pal̃iñ̃l̃imbi,

⁹ Wopumdi eñalo no ni-mul̃m̃ endoñ bi indaumbi, Wopumdok kolsalen walalan bien endok plon youl̃m̃ kañbi, kolan m̃is̃iñg̃l̃iñ.

¹⁰ Gan eñalol̃i enguk, “S̃indi ñm̃ m̃is̃inel̃iñ! Nak g̃iñg̃it manda k̃ndem no s̃indoñ t̃ike b̃ilet, t̃imbi manda wal̃i amatam g̃tik̃ g̃inañj̃i youl̃imbi, sil̃is̃il̃i t̃inekal̃iñ. Manda w̃in ñ̃ind̃iñ:

¹¹ ama ñ̃in Yambat en amatam̃ii sepmektok ni-mutak, w̃in Mesia Wopumni, endi man tim ñolondañgan Devittok il kwel Betleem wolok inda-samlak.

¹² Nak manda biañgan elet w̃in s̃indi ñ̃ind̃iñ ka-nand̃inetañ: s̃indi gwañgwa g̃im̃in wakan t̃imbi indaumbi, sandumdi t̃im̃p̃ imbi, makauktok jawañ g̃inañ k̃m̃il̃m̃ pal̃m̃ kanetañ.”

¹³ Eñalol̃i w̃ind̃iñ eumbi, platik s̃iñik eñalo k̃m̃in wopumdi kunum g̃inañ nanin p̃i indambi, Yambat ni-k̃ndem dambi, ñ̃ind̃iñ eñg̃l̃iñ,

¹⁴ “Kunum loloñen g̃inañ Yambattok koi ni-ta-lowit, t̃imbi kwelan amatam g̃inañ k̃ndem t̃i-semalak endok kandañ busuk pat-semekak.”

¹⁵ T̃imbi eñalol̃i yambimbi, kunum g̃inañ undane ña-taleumbi, sipsip kand̃ikñe amal̃i ñis̃iñgan e-nand̃i t̃imbi eñg̃l̃iñ, “Yakñe! Nepek indalak w̃in Wopum en ñiñ-daklelak, wala t̃imbi Betleem ñambi kana!”

¹⁶ W̃ind̃iñ embi, platik s̃iñik ñambi, Malia g̃it Josep ep t̃imbi indaumbi, gwañgwa w̃in wakan makauktok jawañ g̃inañ pal̃m̃ kañg̃l̃iñ.

¹⁷ Kañbi, eñalol̃i gwañgwa wolok plon manda enguk w̃in kasat t̃i-semg̃l̃iñ.

¹⁸ T̃imbi amatam sipsip kand̃ikñe amalok kasat w̃in nand̃iñg̃l̃iñ endi g̃tik̃ nanand̃i kena t̃iñg̃l̃iñ.

¹⁹ Gan Malia end̃ila manda w̃in g̃tik̃gan g̃inan g̃inañ dasimbi, nand̃i-kw̃inakw̃inalem̃bi pa kul̃iñguk.

²⁰ T̃imbi sipsip kand̃ikñe amal̃i undanem kenanj̃inan p̃i ñañg̃l̃iñ. Ñañ̃ipi, nepek g̃tik̃ eñalol̃i enguk wolok tuop indañgukta t̃imbi endi nepek g̃tik̃ nand̃imbi kañg̃l̃iñ wolok Yambat ni-k̃ndek̃ndem embi, koi ni-ta-loñg̃l̃iñ.

²¹ Sande noñgan taleñ̃l̃imbi, gwañgwa g̃im̃in p̃iñg̃u d̃ip domb̃indomb̃ilok nain indaumbi, meñ beul̃i koi Yesu k̃tiñg̃m̃ik. Endi gama meñ s̃imbai g̃inañ ñm̃ pal̃iñ̃l̃imbi, eñalol̃i koi wakan ikan k̃tiñguk.

Simeon g̃ita Anal̃i tapma ilan Yesu gwañgwa Mesia en wakan ka-dakleñg̃m̃ik

²² Moseli endi k̃ñe manda d̃iw̃in k̃m̃ikuk wal̃i ñ̃ind̃iñ elak: tam gwañgwa ikan t̃iket̃ken endi ñitek t̃imbi, b̃indambo Yambattok dainan t̃i-jamilambi, gumañ enloñ

ñauk. Endikñe manda wïn kimit-klendemïktok nain indaumbi, Malia gïta Josep endi gwañgwa tikembi, Wopum enlok bi-ñimindepi Jerusalem ñañgimik.

²³ Endi Wopumdok endikñe manda ñin tañgonendemïktok wïndiñ tiñgimik, “Sindi ama ba ilalok gaut wapai telak dama indañ gïtik Wopum enlok bi-ñiminekalïñ.”

²⁴ Timbi Wopumdok endikñe mandali elak wolok tuop endi “mambaip sim tïpet ba monik no mambaip wandin tïpet” tapma tindemïktok nandim ñañgimik.✠

²⁵ Nain wolonda ama no Jerusalem kuñguk koi Simeon. Endi ama dïndim, Yambattok endikñe manda kimit-klembi, ama nin Yambatti ni-mulimbi IsraeI amatam eni-busuk ti-semekak en mandimbi kuñguk. Timbi Dïndim Woñdi en gïta papi,

²⁶ ñïndiñ ni-dakle-taleñguk: endi gama kuñipi, Wopumdi Mesia ni-mulektok e-kwambiñ dañguk wïn kaukuk.

²⁷ Timbi Dïndim Woñdi Simeon tapma it sañ jimba gïnañ ni-mulimbi lo pakuk. Palimbi, Yesu meñ beuli endikñe mandali elak wolok tuop ti-ñimindemïktok en wandiñ tike ñaumbi,

²⁸ Simeondi gwañgwa wïn kañbi tike apmbi, Yambat we ñimimbi niñguk,

²⁹ “Molom, dik manda nanguñ wolok tuop inda-talelak, wala timbi man ñïndiñgït kena gwañgwañga nandi-namumbi, busukñenengan semba.

³⁰ Nak ama nindi gamanda amatamgai nïpmekak en ip dautnali kalet.

³¹ Dik en ikan nimbi taleumbi ni-mulim amatam gïtikti en kanekaliñ.

³² Timbi IsraeI amatamgai nïnda kot gïñgït nimekak, ba amatam diwïndok telaka kolï sale-semekak.”

³³ Simeondi gwañgwala wïndiñ eumbi, meñ beuli wïn nandimbi, nanandi kena tiñgimik.

³⁴ Timbi Simeondi gwïlam ti-sembi, Yesu meñ Maliala ñïndiñ niñguk, “Nandiñlañ. Yambatti gwañgwa ñin nimbi taleumbi, IsraeI amatam asup endi en kimit-kleañ ba nim wolok tuopgan Yambattok dainan pi pinekaliñ ba it-kwambiñ danekaliñ. Gwañgwa wali kimsalen no wandin Yambat en kïmikuk, gan amatam asupti siñgi wïlimnekalïñ.

³⁵ Enda timbi amatam gïnañ nanandinji sembïn wïn timbi dakle-taleukak. Timbi nepek niñañgala inda-ñimekak kusei wala timbi simba gawatti kakit man pisikñat nomik waleña bo youlekak.” Simeondi wïndiñ eñguk.

³⁶ Timbi plofet tam gïlik no kuñguk koi Ana endi bo tapma ilan pakuk. Endi Asellok sambat, Fanuellok wemban. Tam sim pakuk wolonda wapat timbimbi, gwïlat kit tombon tïpetgot yakan kuñgimik. Kukap,

³⁷ wapai sembumbi, slak tam kanjak pat-ta-bikap, gwïlat 84 gïtik ombiñguk. Endi tapma ilan pat-kuñipi, tim sandap Yambat ni-wowoñ tiñipi, nanañ kimsipbi, nimolo pa tiliñguk.

³⁸ Nain wolondañgan endi Yesu meñ beu gïta Simeon yambimbi, endoñ bimbi, wolongan gwañgwa wala timbi Yambat we ñimimbi. Timbi amatam gïtik Mesia Jerusalem nasi mlap gïnañ nanin epmektok indaukuk endok mandimandi kuñgïliñ enda Analï gwañgwa wolok indaindanla gïñgït eni-ta-ñañguk.*

³⁹ Yesu meñ beuli Wopumdok endikñe mandali elak wolok tuop ti-talembi, iset kwesetnan Nasalet Galili kwelan undane ñañgïliñ.

⁴⁰ Timbi gwañgwa wïn nanandin kindemli gïnan tokñeumbi, bendi kwambiñ daumbi, Yambatti gïnañ kindem ti-ñimimbi.

Yesu gwañgwalï Beulok ilan palektok nandiñguk

✠ **2:24:** Kisim Bek 22:29, 34:19, Wok Pris 12:6-8 * **2:38:** Jerusalem wïn IsraeI amatam gïtik endok plon e-yout tilak.

41 Gwilat tuop kamaikamai nain† indaliñgukta, Yesulok meñ beuli Jelusalem pa ñayañgimik.

42 Timbi Yesulok gwilat 12‡ timbimbi, tañgimik tuop klembi, Jelusalem londepi Yesu gita ñañgimik.

43 Ña pakap, gwilat taleumbi, ilan undane ñandepi, Yesu gwañgwa en Jelusalem kandañ sakñelam pakuk win nim ka-nandimbi kañip ñañgimik.

44 Endi “Tua en amatam asup telak ñañ endok boñgipsinan ñalak” windiñ nandiñpi, sandap noñgan nandi-bendi nimnat telak ñañgimik. Nambi, kusei kimipi, sambatsettok ba nosettok boñgipsinan lonjiñgimik.

45 Lonji nim kañbi, undane Jelusalem ñañpi lonjiñgimik.

46 Tim sandap tipet git no lonjilonji kena ti-ñambi, gwañgwa tapma it sañ jimba ginañ timbi indaumbi, kañgimik win: endi endaut ama endok boñgipsinan pipapi, mandanji nandimbi, wolo kuseila eni-nandi pa tiñguk.

47 Endi mandanji nandi-daklembi, kindem tambane-semgukta timbi ama endok mandan nandiñgilañ endi gitikgandi nandi-silikñembi, nanandi kena tiñgilañ.

48 Timbi meñ beuli en kañbi ka-silikñembi, meñli niñguk, “Gwañgwa kambak, nekta ñindiñ sinik nilamitañ? Nandiñañ, beka niti gep lonji kuñpi, nandi-bendi wopum ti-gamamik.”

49 Eumbi enguk, “Nitek timbi nep lonjim kuamik? Nak Bepnalok ilnan ñolok palettok een win siti nim nandiñgimik ba?”

50 Windiñ eumbi, manda wolo kusei nim nandi-dakleñgimik.

51 Timbi walinin meñ beu gita pimbi, Nasalet it kwelan undane ñambi, endok kapmainjetnan kuñguk. Timbi meñli nepek gitik gwañgwalok plon indañguk win ginan ginañ nandi-dasimbi kimit-nandi-kuñguk.

52 Timbi Yesulok piñguli bendi wopum daumbi, nanandin bo windiñgangot tiñgukta Yambat ba amalí bo windiñgot nandi-koñgom ti-ñimñgilañ.

3

Yoaneli Wopumdok telak ti-dindime kena tiñguk

1 Timbi Sisa Taibelius endi Roma kwet tuop wolo ama wapmañji kuumbi, gwilat 15 timbi dumalañguk. Wolonda Pontius Pilatoli Sisalok kapmai kumbi, Judia distrik ka-dikñeumbi, Elotti Galili distrik ka-dikñeñguk. Timbi Elottok konombal Filipti Itulia git Tlakonitis distrik ka-dikñeumbi, Lisianasli Abilene distrik ka-dikñeñguk.

2 Timbi Anas en gita Kaiafas endi tapma amalok telak damanji kuñgimik. Nain wolonda Yoane Sakalaialok niñañ endi kwet ama nimnatnan kuñguk. Kuumbi, Yambatti manda nimbimbi,

3 Jodan tuk baliliñ tuop kuñpi, manda eu pimbi, amatamda ñindiñ enguk, “Yambatti yomji bi-samektok sindi ginañ tambatambattok tuk inekaliñ.”

4 Yoaneli kena tiñguk win plofet Aisiali manda no youkuk wolo tuop indañguk. Endok mandan pepa kwasa ginañ ñindiñ youyoulin patak, “Ama noli kwet ama nimnatnan kuñpi, ñindiñ kitilak, ‘Wopumdok telak ti-dindim e-ñimti!

Telak kelam ti-dindim e-ñiminekaliñ!

5 Kwet wiliñ gitik taplium tokñeumbi, kwet jañgin ba kwet kimin gitik ti-jamilenekaliñ.

Timbi telak kelam ti-dindim embi, telak lopilat yout dindimembi timbi jambilaukak.

† 2:41: Gwilat wolonda Isael amatamdi Yambatti Isip kwelan epmiñguk win nandi-pakañ.

‡ 2:42: Juda

amatamdi ñindiñ nandiñgilañ: gwañgwa no gwilat 12 ombilak en ip amalok jimba plon tomlak.

6 Tĩmbi amatam gĩtikgandĩ Yambattĩ telak nĩtek plon epma tĩkeukak wĩn kalandĩnekalĩn. ' "☆

Aisaiali manda wĩndĩn youkut wolok tuop Yoaneli tĩnguk.

7 Tĩmbi nain tuop ama kĩmĩn wopumgandĩ Yoaneloñ bĩmbi, gĩnañ tambatambattok tuk i-semektok nĩmbĩmbi, ñĩndĩn pa enĩlĩnguk, "Malet sañandok komblinĩii, sĩndĩ nokoñ bĩmbi, tukgot inelĩndok nandañ ba? Nĩndĩ sanbĩmbi, telak wĩndĩn Yambattok gimbit inda-samekak wĩn makleneliñ? Sĩndĩ kolanjĩlok kĩnjanli sapma kleuktok nandañda,

8 gĩnañjĩ tambanembi, wolok bien kuñgunjĩnan tĩmbi indaumbi, gĩnañjĩ gĩnañ ñĩndĩn nĩm nandĩnekalĩn, 'Bep pañnĩ Ablaam endok kĩndemla tĩmbi Yambattok gimbit maklenekamĩn.' Nak sanba nandĩwit: Yambattĩ kĩndem kawat ñĩn ep tĩkĩleumbi, Ablaamdok komblinĩii indanelĩn wĩn! Wala tĩmbi sĩndĩ bien kĩndem nĩm laliyañda, kilamek!

9 Kapinoñgo komba kuseinan ikan kĩmĩkĩmilĩn patak. Komba bien kĩndem nĩm pa laliyañ gĩtik wĩn jĩnbĩm gĩlo-taleumbi, komba gĩnañ koli pĩm dũukak."

10 Tĩmbi amatamdĩ nĩ-nandĩmbi eñgĩliñ, "Wĩndĩnda nĩtek tĩnekamĩn?"

11 Eumbi tambane enguk, "No endĩ kiupĩ tĩpet palmĩlakta, ama no kiupĩ nĩmnat enda no mĩlok. Ba nanala wĩndĩngangot tĩlok."

12 Tĩmbi takis epep ama dĩwĩn endĩ wĩndĩngot tuk i-semektok bĩmbi nĩ-nandĩmbi eñgĩliñ, "Endaut, nĩndĩ nĩtek tĩnekamĩn?"

13 Eumbi enguk, "Sĩndĩ gavmandĩ takis epnelĩndok elak wolok tuopgot epbi, nĩm maklenekaliñ."

14 Tĩmbi mik amali wĩndĩngangot nĩ-nandĩmbi eñgĩliñ, "Tĩmbi nĩndĩla nĩtek tĩnekamĩn?" Eumbi enguk, "Sĩndĩ ama nolok mĩnem kasĩleneliñndok tĩ-pĩñpiñe nĩm tĩ-ñĩmnekalĩn, ba manda plon siñgin joñgo nĩm sinekalĩn. Tambo sĩndĩ kenanjĩlok tuan samañ wala nandum tuop tĩmbekak."

15 Tĩmbi amatam Yoanelok mandan nandĩngĩliñ endok gĩnanjĩ mĩlalĩmbi, gĩnañjĩ gĩnañ ñĩndĩn eñgĩliñ, 'Mesia en wakan bek'. Wĩndĩn nandĩ-kwĩnakwĩnalembi, nĩtek indawĩk wala mandĩngĩliñ.

16 Tĩmbi Yoaneli amatam gĩtikta ñĩndĩn tambane enguk, "Nakta tukgot i-sam tĩ-kulet. Gan ama no indaup tĩlak endok gembĩnli nak napma klelak. Endĩ wakan Dĩndĩm Woñ kombanat i-samekak. Tĩmbi nak pĩmbĩnen ñandĩn ñali endok kesii gwĩlap kiundĩlĩmettok tuop nĩm.

17 Ama no plaua mĩnjĩp gĩt gwĩlap ep danbi, mĩnjĩp wĩsi-kopi, gwĩlap ba kĩlĩkĩlĩk siu dĩlak, wĩndĩngangot ama indaup tĩlak endĩ amatam ep danbi, gĩñgĩtĩnii epbi, dĩwĩn komba taletalen nĩmnat gĩnañ ep siu dĩnekalĩn."

18 Yoaneli wĩndĩn embi, molo manda dĩwĩn asup eñĩpi, gĩñgĩt manda kĩndem amatamda enĩ-ta-kuñguk.

19 Tĩmbi ama wapmañ Elotti konombal Filip endok tamĩn Elodias matĩkeñguk ba tĩ-bomboe kusei kusei dĩwĩn tĩngukta tĩmbi Yoaneli pa nĩ-ñombĩnguk.

20 Gan Elotti tĩ-bomboen wĩn nĩm ka-daklembi, nombo yousĩmbi, Yoane tĩkembĩ, it kwambĩn gĩnañ kĩmĩlĩm pĩnguk.

21 Yoaneli amatam gĩtik gĩnañjĩ tambĩneñgĩliñ wĩn tuk i-semñĩpi, Yesu bo tuk i-ñĩmĩnguk. Tuk i-ñĩmĩmbi, nĩmolo tĩñĩlĩmbi, kunum gĩnañ dĩli tombĩmbi,

22 Dĩndĩm Woñdĩ inda-daklembi, monĩk mambaip walan indambi, endok plon pĩ pipakuk. Tĩmbi kunum gĩnañ nanin kĩtikĩtĩ no ñĩndĩn kĩtĩu pĩnguk, "Dĩk nĩñana noñgan sĩnĩk. Nak gĩnañnali gep kasĩlembi, dĩka walena kĩndem dalak."

Yesu Mesialok bep pañĩilok kot sambat

23 Yesulî gwîlat 30 nîtepek ombîmbi, kenan kusei kîmîkuk. Amatam enda nandîngîlîñ en Joseptok nîñañ. Tîmbi Josep endî Elilok komblin,

24 Eli wîñ Matattok komblin, Matat wîñ Livailok komblin, Livai wîñ Melkilok komblin, Melki wîñ Janailok komblin, Janai wîñ Joseptok komblin,

25 Josep wîñ Matatiaslok komblin, Matatias wîñ Amoslok komblin, Amos wîñ Nahumlok komblin, Nahum wîñ Eslilok komblin, Esli wîñ Nagailok komblin,

26 Nagai wîñ Maattok komblin, Maat wîñ Matatiaslok komblin, Matatias wîñ Semeindok komblin, Semein wîñ Josektok komblin, Josek wîñ Jodalok komblin,

27 Joda wîñ Joanandok komblin, Joanan wîñ Resalok komblin, Resa wîñ Selubabelok komblin, Selubabel wîñ Sealtielok komblin, Sealtiel wîñ Nelilok komblin,

28 Neli wîñ Melkilok komblin, Melki wîñ Adilok komblin, Adi wîñ Kosamlok komblin, Kosam wîñ Elmadamdok komblin, Elmadam wîñ Erllok komblin,

29 Er wîñ Josualok komblin, Josua wîñ Eliesellok komblin, Eliesel wîñ Jolimlok komblin, Jolim wîñ Matattok komblin, Mattat wîñ Livailok komblin,

30 Livai wîñ Simeondok komblin, Simeon wîñ Judalok komblin, Juda wîñ Joseptok komblin, Josep wîñ Jonamlok komblin, Jonam wîñ Eliakimlok komblin,

31 Eliakim wîñ Melealok komblin, Melea wîñ Menalok komblin, Mena wîñ Matatalok komblin, Matata wîñ Natandok komblin, Natan wîñ Devittok komblin,

32 Devit wîñ Jesilok komblin, Jesi wîñ Obettok komblin, Obet wîñ Boaslok komblin, Boas wîñ Salmondok komblin, Salmon wîñ Nasondok komblin,

33 Nason wîñ Aminadaptok komblin, Aminadap wîñ Atmindok komblin, Atmin wîñ Arnilok komblin, Arni wîñ Heslondok komblin, Heslon wîñ Peleslok komblin, Peles wîñ Judalok komblin,

34 Juda wîñ Jekoptok komblin, Jekop wîñ Aisaktok komblin, Aisak wîñ Ablaamdok komblin, Ablaam wîñ Telalok komblin, Tela wîñ Nahollok komblin,

35 Nahol wîñ Seluktok komblin, Seluk wîñ Reulok komblin, Reu wîñ Pelektok komblin, Pelek wîñ Ebellok komblin, Ebel wîñ Selalok komblin,

36 Sela wîñ Kainandok komblin, Kainan wîñ Alpaksattok komblin, Alpaksat wîñ Semdok komblin, Sem wîñ Noalok komblin, Noa wîñ Lamettok komblin,

37 Lamek wîñ Metuselalok komblin, Metusela wîñ Enoktok komblin, Enok wîñ Jalettok komblin, Jalet wîñ Maalalellok komblin, Maalalel wîñ Kainandok komblin,

38 Kainan wîñ Enoslok komblin, Enos wîñ Settok komblin, Set wîñ Adamdok komblin, tîmbi Adam wîñ Yambatti tîmbi indañguk.

4

Satandî Yesu tî-kuyuk tî-ñîmîñguk

1 Tîmbi Yesulî tuk i-taleumbi, Dîndîm Woñdî gînan gînañ tokñe palîmgukta nañgîlîmbi, Jodan tuk bim kwet ama nîmnatnan ña kuñguk.

2 Wandîñ tim sandap 40 dou mîlat tî-kuñîlîmbi, Satandî tî-kuyuk pa tî-ñîmîñguk. Nain wolonda nanañ no nîm nam, slak kuñîlîmbi, tim sandap walî taleumbi, nanañ gawat tîñguk.

3 Tîmbi Satandî ñîndîñ nîñguk, “Dîk Yambattok Nîñan sînikta, kusaka tîmbi dakleuktok kawat ñîñ nîmbîmbi, nanañ indawîñ!”

4 Eumbi tambane nîñguk, “Wîndîñ nîm. Yambattok manda no ñîndîñ youyoulîñ patak, ‘Ama nanañlîñgot kuñgun mîuktok tuop nîm.’ ”*

5 Tîmbi Satandî kwet loloñen nolok nañgîp lombi, kwet tuop amatam kusei kusei kuañ wîñ gîtikgan walawalan nomîk nain dumangan daulîmîmbi

6 nîñguk, “Kwet gîtik wolok gembîñ ba paman wîñ nokok kîtnanan kîmîlîm ka-dîkñelet, wala tîmbi ama nola ba nola mîmîlok nandîmbi, kîndem kiinan kîmîlet. Nepek gîtik wîñ dîk gam-taletalelok nandîlet,

* 4:4: Lo 8:3

7 wɪn tɪkɒp dɪk kesiʔnɪnɪn mɪlelem tɪ-nameɲda, nepenepek gɪtɪk wɪn dɪkok gɪɲgɪt tɪ-taleutak.”

8 Eumbi tambane niɲguk, “Yambattok manda no ñɪndiɲ youyoulɪn patak, ‘Dɪk Wopum Yambatka mɪlelem tɪ-ɲɪmɪmbi, en noɲgangot kɪmɪt-klelok.’ ”✧

9 Tɪmbi Satandi Yesu naɲgɪpi, Jelusalem tapma it pendɪm kusip plon lo kɪmɪpi niɲguk, “Dɪk Yambattok Niɲaɲ sɪnɪkta, ñɪnanɪn dɪkopi ma pɪ!

10 Kusei ñɪndiɲda dɪk nɪm kolautaɲ: Yambatta manda no ñɪndiɲ youyoulɪn patak, ‘Endɪ eɲaloɲiɲlok kɪsɪnan gapɪpi, gambɪ-dɪkɲeneliɲdok enbekak.’

11 No wɪn ñɪndiɲ, ‘Endɪ kɪsɪlɪ gep wɪt-ta-loumbi, kawattɪ kesɪka nɪm gaulek.’ ”✧

12 Eumbi tambane niɲguk, “Yambattok manda ñɪndiɲ elak, ‘Dɪk Wopum Yambatka endok gembɪn inda-dakleuktok tɪ-kuyuk nɪm tɪ-ɲɪmekaaɲ.’ ”✧

13 Satandi tɪ-kuyuk kusei kusei gɪtɪk tɪ-ɲɪmum taleumbi, “Nain nolamek” embi kaɲ bimbi ñaɲguk.

Ama Sisɪnɪk Yesu endɪ enlok kuseiɲɪn tɪmbi dakleɲguk

Yesulɪ enlok kuseiɲɪn Nasalet it kwelan eu dakleɲguk

14 Tɪmbi Yesulɪ Galili kwelan undane ñambi, Dɪndɪm Woɲdok gembɪ plon kulɪɲgukta endok gɪɲgɪt walɪ kwet kle-gɪmbup pakaɲ tuop sapakɲaneɲguk.

15 Tɪmbi endɪ kwet wolok kle-gɪmbut kuɲɪpi, it kɪyaunɲɪ gɪnaɲ gɪɲgɪt manda enɪ-daut tɪ-sem pa tɪmbɪmbi, amatam gɪtɪktɪ koi gɪɲgɪt tɪke-loɲgɪlɪɲ.

16 Tɪmbi Nasalet it kwet kandaɲ pap bendɪɲguknan bo ña tomguk. Tombi, Sabat patnandɪ nain indaumbi, ep tɪndɪn klembi, it kɪyau gɪnaɲ loɲguk. Lombi, manda pinat-semepi mɪlalɪmbi,

17 plofet Aisaialɪ manda youkuk wɪn tɪkembɪ, enda mɪɲgɪlɪɲ. Mɪumbi pɪsapi, manda ñɪndiɲ pakuk wɪn tɪmbi indaumbi pinat-semguk,

18 “Wopumdɪ gɪɲgɪt manda kɪndem ama pɪmbɪɲesɪla enbettok nanbɪ taleɲguk, wala tɪmbi endok Woɲdɪ gembɪn namlak.

Endɪ manda ñɪndiɲ ewa pɪuktok nanɪ-mukuk:

toptop kolan plon pakaɲ wɪn pɪsat-semnekalɪɲ,

ba dausɪ sipmɪsipmɪn endok dausɪ tɪmbi tom-semnekalɪɲ.

Tɪmbi endɪ ñɪndiɲ tɪmbettok nanɪ-mukuk:

nak ama ep pɪ yaliumbɪ pɪmbɪɲen kuaɲ endok mɪlapsɪ tɪmba taleukak,

19 ba Wopumdɪ amatamɲii wale kɪndem tɪ-semsemlok nain indalak wɪn ewa pɪukak.”✧

20 Manda wɪndiɲ pinat-talembi, pepa kwasa wɪn kwasanembɪ, it kɪyau kena amala bɪnda mɪmbi, amatam enɪ-daut tɪ-semektok pipakuk. Tɪmbi it kɪyau gɪnaɲ pakɪlɪɲ endɪ gɪtɪkgandɪ daut endaaɲgot deiɲgɪlɪɲ.

21 Tɪmbi Yesulɪ kusei kɪmɪpi, manda ñɪndiɲ enguk, “Gɪɲgɪt manda pinalam nandaɲ walɪ man ñɪndiɲgɪt bien inda-daklelak.”

22 Wɪndiɲ eumbi, amatam gɪtɪktɪ nɪ-kɪndem dambi, mandan nandum galkɲat sɪnɪk tɪɲgukta nanandɪ kena tɪmbi eɲgɪlɪɲ, “Nɪtek tɪmbi Joseptok niɲgan walɪ manda wandin elak?”

23 Eumbi enguk, “Biaɲganak, sɪndɪ eyout manda ñɪndiɲ nanɪnetaɲ, ‘Tɪmbi kɪndenda ama, dɪk dɪtnalok pɪɲgɪpka tɪmbi kɪndem da-mek’, wɪn Kapaneam it kwelan kena tɪmbɪm gɪɲgɪtka nandɪɲgɪmɪɲ, wɪndiɲgangot ñolok ika kuseinan tɪmbɪmbi kana!’

24 Wɪndiɲ embi yousɪmbi enguk, “Nak biaɲgan sanba: plofet ama no enlok ilnan nasiilɪ not nɪm pa tɪ-ɲɪmaɲ.

25 Sɪndɪ plofet Elia nek tɪɲguk wɪn nandɪ-ɲɪmɪt: endɪ kuɲɪlɪmbi, gwɪlat tɪpet gɪt no gɪt yakɪp kɪt tambon noɲgan gwɪ no nɪm pɪumbi, kwet tuop nanaɲ map wopum

indañguk. Nak biañgan sanlet: nain wolonda Israel kwelan Juda tam kanjak asupgan kuñg+liñ,

²⁶ gan Yambatti Elia w+n endoñ n+m ni-mupi, endi Sidon kandañ tam kanjak no Salefat it kwelan kuñguk endoñnan ni-mulim ñambi t+ke k+m+kuk.

²⁷ Timbi plofet Elisali kuñ+li+mbi, Israel kwelan Juda amatam asupti wanda kwambiñ yambo mawatsiat kuñg+liñ. Gan Elisali endoñnan nanin no n+m t+mbi k+ndem dañguk, endi ama no koi Naman Silia kwelan nanin en noñgangot t+mbi k+ndem dañguk.”

²⁸ Timbi it kiyau g+nañ pak+li+ñdi Yesulok manda w+n nand+mbi, g+nañji komba d+umbi

²⁹ m+lapi, en it kwet pawan kle munjulim ñañguk. Isi kwesi w+n kwet k+m+n plon pakukta, j+mbiñ malapnan t+ke nañg+p ñambi, munjut kol+ p+uktok ñañg+liñ.

³⁰ Gan endi undanembi, k+m+n g+tik boñg+psi g+nañ yapma klembi, walinin p+ ñañguk.

³¹ Ñambi, it kwet no koi Kapaneam Galili kwelan patak wandiñ p+ tombi pakuk. Papi, Sabat patnandi nainda g+ñg+it manda eni-daut sem pa t+li+ñguk.

³² Endi ama bies+li manda gembinat eañ w+ndiñ eñgukta timbi nandi-g+ti+ñg+tik t+ñg+liñ.

Yesuli amatam ep t+mbi k+ndem daumbi, g+ñg+it manda eu p+ñguk

³³ Sabat patnandi nain nola ama no yal kolan+li g+nan g+nañ p+ñguk endi it kiyau g+nañ lom pakuk. Endi wopungan kwawa t+ñ+pi eñguk,

³⁴ “Ei, Yesu Nasalet nanin, dik nekta n+ndoñ bilañ? Dik n+p t+mbi kolaneñdok bilañ ba? Nak kusaka nandi+let: dik Yambat enlok kena ama giñgi s+n+ik w+n.”

³⁵ W+ndiñ eumbi, yal kolan w+n ni-ñomb+ñ+pi eñguk, “Dik mañga masipbi, amalok g+nan nanin lamb+m po ñau.” Eumbi, yal kolandi ama w+n munjut kol+mbi, ama pak+liñ endok boñg+ps+nan p+ñguk, gan yal endi ama w+n n+m t+mbi kolaumbi, slak lamb+m po ñañguk.

³⁶ Timbi amatamdi kundit w+n kañbi ka-s+lik+ñembi, nanandi kena timbi, n+s+ñgan e-nandi timbi eñg+liñ, “Kai, ama ñali manda n+nein s+n+ik elak? Ama yambalat nom+ik endi yal kolan manda gembinat enbumbi lamb+m po ñañ!”

³⁷ Yesuli kundit wandin t+mb+mbi, endok g+ñg+it wali kwet kle-g+imbup pakañ tuop sapañaneñguk.

³⁸ Yesuli it kiyau g+nañ nanin p+mbi, Simondok ilan loñguk. It wolok Simon yapman tam j+mbat t+mbi, p+ñg+u komba d+umbi pakuk. Timbi Yesuli en t+mb+ plap tauktok ni-nandumbi,

³⁹ tam pakuknan lombi mumuñembi, j+mbat ni-ñomb+umbi, tam w+n kañ biñguk. W+ndiñ t+mb+mbi, tam p+ñg+u nandum pañg+taumbi, plapkan m+lapi, Yesu g+it nolii yambi-d+ik+ñeñguk.

⁴⁰ Maim p+umbi, Sabat patnandi nain taleumbi, amali nosii j+mbat kusei kusei inda-semguk w+n Yesuloñ yanañg+p b+umbi, kiili ama g+tik noñgan noñgan ep kañbi, ep t+mb+ k+ndem dañg+liñ.

⁴¹ T+ñ+pi, amatam asuptoñ yal kolanji wak+it ep kle-semumbi, kwawa wopungan t+ñ+pi po ñambi, ñ+ndiñ eñg+liñ, “Dik Yambattok N+ñañ s+n+ik.” Yal kolan endi Yesu en Mesia Yambatti ni-mukuk w+ndiñ nandi-ñ+m+ñg+liñ, wala timbi enomb+mbi, manda eelok e-k+m+sip ti-semguk.

⁴² Kwet salaup t+mb+mbi, Yesuli it bimbi, p+ ña kwet ama n+mnatnan ñambi pakuk. Timbi amali lonji kukap t+mb+ indaumbi, t+ke kimbi dambi, en g+ta papatok n+ñg+liñ,

⁴³ gan endi ñindiñ enguk, “Yambatti amatam yambi-dikñembi, ama wapmañji kulak wolok giñgit manda kindem ewa piuktok endi nani-mukuk, wala timbi nak it kwet diwinnan bo ñauttok een.”

⁴⁴ Windiñ embi yambik bimbi, ña Judia kwet tuop kumbi, it kiyaunji ginañ manda eu piñguk.

5

Petlo git noliil Yesulok mandala mikbalak asup tiañeñgilañ

¹ Nain nola Yesuli Genesalet tuk guañ kinnanjatnan ilimbi, amatam kimin wopumdi Yambattok manda nandinipi kle-gimbupi, ñasi ñasiñgan tiñgilañ.

² Timbi Yesuli kinnanjatnan kikeñ tipet palim kañbi, mikbalak epep amal kikeñji bimbi, liksi wilip pakilañ yambiñguk.

³ Yambim endoñ ñambi, kikeñ nolok plon lombi, kikeñ molom Simon enda kambak munjulim ñaña euktok niñguk. Eumbi, windiñ timbimbi, wolok pipapi, giñgit manda eni-daut kenan yousimbi ti-semguk.

⁴ Ti-sem-talembi, Simon ñindiñ niñguk, “Dik tuk guañ boñgipnan ñambi, mikbalak epeplok liksi win mep kimilim ginañ ma piwit.”

⁵ Eumbi tambane niñguk, “Endaut, nindi tim ombap kena gim slakan timiñ, timbi mikbalak bien no nim epmimiñ. Gan dikok mandala joñgo bindambo lik mep kimilam pinetañ.”

⁶ Windiñ embi, endi liksi mep kimilim piumbi, mikbalak asup sinik melimbi, lik blañganenipi tiñgilañ. Windiñ timbimbi,

⁷ nosii diwin kikeñ nolok plon kuñgilañ endi bi ep pañgitaneliñdok kit wayo kotsemum bimbi, ep pañgitañgilañ. Timbi mikbalak kikeñ tipet wolok ginañ ep dasi tokñeumbi, kikeñ tipet tuk ginañ pindepi tiñgimik.

⁸ Timbi Simon Petloli windiñ indaum kañbi, Yesu kesiinan milelem timbi niñguk, “Wopum, nak ama yomnat, kak nambimbi ñau.”

⁹ Kusei ñindiñda endi windiñ tiñguk: en wakit ama gitik en gita kikeñ plon pakilañ endi mikbalak asup epgilañda timbi misimbi, nanandi kena tiñgilañ.

¹⁰ Timbi Sebedilok niñañiit tipet Yakobo git Yoane Simon gita mikbalak epep kena pa tiñgimik endi windiñgangot tiñgimik. Timbi Yesuli Simon nimbi eñguk, “Nim misiwini. Dik mikbalak tiatia tilañdi gamanda amatam eni-tiatia kena timbi kuukañ.” Windiñ eumbi,

¹¹ endi kikeñ ep tiañeumbi, kinnanjat kwambiñnan loumbi, nepenepek gitik bitalembi, Yesulok gwañgwa indambi, en kle kuñgilañ.

Yesuli ama jibat yambo mawalat no timbi kindem dañguk

¹² Yesuli Juda amatamdok it kwet no pakuk wandiñ kuñilimbi, ama no piñgiu gwilap gitik yambo mawatti sipmiñguk endi bim Yesu kañbi, pi pim timan dai kwet plon kimip pindim papi, ni-kukulembi eñguk, “Wopum, tikap dik nep kimilep nandilañda, guma jibatna timbi taleumbi, kindem dawa.”

¹³ Eumbi, kii kot suapi, ama win tike-kañbi niñguk, “Nak nandi-gamlet. Dik kindem da!” Eumbi, wolongan wanda kwambiñ wali pailimbi, kindem dañguk.

¹⁴ Timbi Yesuli manda kwambiñ nimbi eñguk, “Nepek inda-gamlak wolok kasat ama nola nim ti-semekañ. Nim sinik. Dik ñambi, gwilapka tapma amala daulimumbi, jibatka talelak win gambi-dakleutak. Timbi amatamdi wandañga biañgan ip talek win gambi-nandineliñdok dik tapma timbekañ, win Moseli endikñe manda kimit-nimguk wolok tuop.”

Yesuli windiñ eñguk,

15 gan kena tiñguk wolok giñgitti sapañane sinik taumbi, amatam asupgandi mandan nandinepi ba jimbatsi kle-semektok Yesuloñ bimbibi, kimin pa tiañgiliñ.

16 Gan Yesuli wandingan embi, yambik bimbi, engan kwet ama nimnatnan ñam, nimolo pa tilinguk.

Yesuli yom bimbilok gembipalmiñguk win daut semguk

17 Nain nola Yesuli amatam eni-daut ti-semñilimbi, Falisi ama gita endikñe manda nandi-tale ama endi lo ñasiñgan pipakiliñ. Endi Jelusalem ba it kwet gitik Galili ba Judia kwelan pakañ walinin bimbibin. Timbi Wopumdok gembin jimbatsiat ep timbi kindem dalok Yesuloñ palmiñguk.

18 Nain wolonda ama diwindi nosi no kii kesii dalandan tañgo plon tañgonem bimbibi, Yesuli it pakuknan lom dainan kimitneliñdok titlakiliñ.

19 Amatamdi it win tokñeñgiliñda timbi endi it ginañnan bem loneliñdok tuop nim, wala timbi endi it pendim bat wolok lombi, pendim wiap blanganembi, toali tañgo plon top gilim dambi, bium pi amatam boñgipsinan Yesulok kuañnan piñguk.

20 Windiñ timbimbibi, Yesuli nanandi kiliktinji lok bien ka-nandimbibi, ama wala ñindiñ niñguk, “Notna, yomga gitik win bi-gam-taletalen.” Windiñ eumbi,

21 endikñe manda nandi-tale git Falisi ama endi kusei kimpipi, nisñgan ñindiñ e-nandi tiñgiliñ, “Yakii, ama manda winjit elak win en nin? Win Yambat en noñganliñgot yom bimbilok gembin palmilak yañ!” *

22 Timbi Yesuli ginañ nanandinji ka-nandimbibi eni-nandimbibi eñguk, “Kusei nitakta sindi ginañji ginañ windiñ e-nandi tañ?”

23 Gembipi nim pat-namumda, nak ‘Yomga bi-gam-taletalen’ nimbambibi, ba ‘Milapi ñau’ nimbambibi, bien kindem indauk ba? Nim ya!

24 Gan nak Ama Sisinikti kwelan ñolok yom bimbilok gembin pat-namlak win sindi nambi-dakleneliñdok nak ñindiñ timbetet.” Windiñ eñpi, ama kii kesii dalandanla nimbibi eñguk, “Nak ganlet: dik milapi, ipatka tikembi, ikanan ñau.” Eumbi,

25 wolongan ama wali dausnangan milapi, ipal tikembi, ilnan ñañpi, Yambat n-kindem dañguk.

26 Timbi amatam gitikti win ka silikñembi, nanandinji nim dakleumbi, nepek misimisin kañgiliñ wala Yambat ni-ta-loñpi, nisñgan ñindiñ eñgiliñ, “Man nepek gitikñin indaumbi kamiñ.”

Yesuli yom ama ep tiañeupi indañguk

27 Wolok siñgi kandañ Yesuli walinin pim ñambi, takis epep ama no koi Livai en takis epep ilan palimbi kañbi, ñindiñ niñguk, “Dik bim nep kle ku.” Windiñ eumbi,

28 Livaili kenalok nepenepel gitik win bi-talembe milapi, Yesu kleñguk.

29 Timbi endi ilnan nanañ si-jumut wopungan Yesulok tinimumbi, wolongan takis epep ama ba ama diwin asupgan en gita nanañ yakan nañgiliñ.

30 Timbi Falisi ama git nosi diwin endikñe manda nandi-taleñgiliñ endi win kañbi nandum pumbi, e-balep timbi, Yesulok gwañgwañii ñindiñ engiliñ, “Sindi nekta takis epep ama ba ‘yom ama’ diwin en gita nanañ yakan nañ?” Eumbi,

31 Yesuli tambanem enguk, “Kindemsi endi gwasap amaloñ nim ñañ, win jimbatsiat endiñgot gwasap amaloñ ñañ.

32 Ama nisila nandum dindim tilak nak en eni-tiañelok kwelan nim indañgut, tambo nak yom ama enbambibi, ginañji tambaneniñdok indañgut.”

Yesulok nanandin ba ep tindin win damanin wandin nim

33 Timbi ama diwindi Yesu ñindiñ niñgiliñ, “Yoanelok gwañgwañii endi nain asup nanañ kimsipbi, nimolo kena pa tañ, timbi Falisi amalok gwañganjii endi bo

* 5:21: Juda amalok nanandinji win ñindiñ: no en Yambat esies-ñimlak endi tike pi yalilak.

wĩndĩngangot tañ, gan nĩtekte dikok gwañgwañgailĩ nanañ kĩmĩsip nain no nĩm kĩmĩpi, kĩmĩsip pa tañ?” Eumbi,

³⁴ noliilok plon eyout manda ñĩndĩñ enbi eñguk, “Ama no tamĩn tĩlakta tĩmbi noliĩ gĩta na-sĩlĩsĩlĩ tĩñĩlĩmbi, sĩndĩ kĩndem noliilok nanañ kĩmĩsip tĩ-semnelĩñ ba? Nĩm ya!

³⁵ Gan nain indaumbi, kanjĩkĩiilĩ ama wĩn yapma tĩkenekalĩñ. Tĩkeumek, noliilĩ blan tĩmbi, nanañ kĩmĩsip tĩnekalĩñ.”

³⁶ Wĩndĩñ embi yousĩmbi, nepek komblin ba damanin wala eyout manda ñĩndĩñ bo enguk, “Ama nolĩ dasindasin komblin blañganembĩ, kusip tĩkembĩ, dasindasin damanin mambupmeuk ba? Nĩm ya! Endĩ wĩndĩñ tĩmbekta, dasindasin komblin wĩn kola-ñĩmek, tĩmbĩ dasindasin kusip komblin wakĩt dasindasin damanin endok tuopset noñgan nĩm tĩmbek.

³⁷ Tĩmbi wain tul komblin wĩn meme gwĩlap damanin gĩnañ nĩm wĩlĩ gĩlolok. Wĩndĩñ tĩmbekta, wain tullĩ bendĩ wopum dambi, meme gwĩlap damanin tĩmbĩ tawa kolaumbi, wain kwelan poña pi-talewĩk.

³⁸ Wala tĩmbi wain tul komblin wĩn gwĩlap komblin gĩnañ pa wĩlĩ gĩlolok.

³⁹ Tĩmbi no en wain tuk damanin nañguk endĩ wala ‘Koñgom sĩnĩk’ embi, wain komblin wĩn nambepi kunjĩt talak.”

6

Yesulĩ Sabat patnandĩ nainnan nek tĩndĩlok eu talelak

¹ Sabat patnandĩ nain nola Yesulĩ plaua mĩnjĩp kenanan dĩkĩñe ñaĩñĩlĩmbi, gwañgwañĩ en gĩta ñaĩngĩlĩñ endĩ plaua bien mep pañgĩpi, mĩnjĩp kaik naĩngĩlĩñ.

² Tĩmbi Falisi ama dĩwĩndĩ wĩn kañbi, nandum tuop nĩm tĩmbĩmbi engĩlĩñ, “Nĩtek tĩmbi sĩndĩ Sabattok endĩkĩñe manda wĩpi, kena nĩm tĩndĩlok elak wĩn tañ?”

³ Tĩmbi Yesulĩ tambane enguk, “Endĩkĩñe manda wĩwĩttok kandañ sĩndĩ Devit gĩta noliilĩ nanañ gawat palĩñĩlĩmbi, nĩtek tĩñguk wolok kasat wĩn nĩm pinap nandañ ba?

⁴ Endĩ Yambattok ilan lombi, plaua nanañ endok bi-ñĩmĩmĩn wĩn mepi nañguk. Endĩkĩñe mandalĩ elak wolok tuop nanañ wĩn tapma ama endĩñgot nanalok, gan Devitĩ wĩn joñgo mep nambi, noliila bo emumbi naĩngĩlĩñ.”*

⁵ Wĩndĩñ embi yousĩmbi enguk, “Nak Ama Sĩsĩnĩktĩ Sabat patnandĩ naindok molomda tĩmbi wolonda nek guma tĩndĩlok wĩn ewa talelak.”

⁶ Sabat patnandĩ nain no indaumbi, Yesulĩ it kiyau gĩnañ lombi, enĩ-daut tĩ-palĩñĩlĩmbi, ama no kii dĩndĩm dalandañguk endĩ bo wolok bĩm pakuk.

⁷ Tĩmbi Falisi gĩta endĩkĩñe manda nandĩ-tale ama endĩ Yesu kĩt yout tĩ-ñĩmnelĩñdok kusei lonjĩñgĩlĩñ, wĩndĩñda endĩ Yesulĩ Sabat patnandĩ nainnan ama no tĩmbĩ kĩndem dauk ba nĩm wolok ka-tuakĩlĩñ.

⁸ Gan Yesulĩ nanandĩnjĩ wĩn ka-nandĩmbi, ama kii dalandan wĩn kĩtĩ-ñĩmĩmbi nĩñguk, “Mĩlap bĩmbi, ñolok it!” Wĩndĩñ eumbi mĩlapi, dausĩnan ikuk.

⁹ Tĩmbi Yesulĩ enbi eñguk, “Nak ñĩndĩñ sanĩ-nandutet: Sabattok endĩkĩñe mandalĩ nek tĩneñdok nandĩ-nĩmlak - ama tĩmbĩ kĩndem dalok ba ama tĩmbĩ kolalok, kuñgun tĩke-kĩmĩttok ba tĩmbĩ kĩmlok?” Wĩndĩñ embi,

¹⁰ amatam wolok pakĩlĩñ yambi-ta-ña-talembi, ama kii dalandan ñĩndĩñ nĩñguk, “Kĩka kot suat” nĩmbĩmbi, wĩndĩñ tĩmbĩmbi, kiilĩ salaptambi, kĩndem dañguk.

¹¹ Tĩmbi gimbit wopumdĩ ama biesĩlok gĩnañjĩ tokĩneumbi, Yesu nĩtek tĩmbĩ kolanelĩñdok wala nĩsĩñgan e-nandĩ tĩñgĩlĩñ.

* **6:4:** Devitĩ endĩkĩñe manda wĩkuk, gañgan Yambattĩ gimbit nĩm tĩ-ñĩmĩñgukta tĩmbi Yesulĩ Falisi amalĩ enlok gwañgwañĩla gimbit nĩm tĩ-semnelĩñdok eñguk.

Ama Sisirik Yesu endi ama nin en kle-kuñgiliñ eni-daut ti-semguk

Yesulí gwañgwa 12 ep danguk

¹² Nain wolonda Yesulí nímolo tímbepe kwet jañgínnan lombi, tím ombap Yambat nímolo tí-ñímínguk.

¹³ Kwet salaumbi, ama asup en kleañgiliñ kítí-semum bíumbi, endok boñgípsinan nanin ama 12got ep danbi, ‘enímumulín’ kot emguk.

¹⁴ Ama ep danguk endok kosi ñíndíñ: Simon (koi no Petlo kítínguk), tím kwayañ Andlu, Yakobo, Yoane, Filip, tím Batlomio,

¹⁵ Matayo, Tomas, tím Yakobo Alifaialok níñañ, tím Simon koi wín ‘Selot ama’ kítíngiliñ,

¹⁶ tím Judas Yakobo níñañ, gíta Judas Iskaliot, ama nin siñgi Yesu bola tí-ñímínguk.

Amatam nitein endi díwín yapma kle-pakañ?

¹⁷ Tímbe Yesulí gwañgwañii ep danguk en gíta kwet jañgínnan nanin pímbi, kwet kímbat nolok tombímbe, gwañgwañii asupgan díwíndi en gíta wandíñ pakíliñ. Tímbe endíngot ním, wín amatam kímín wopum Judia kwet tuop nanin ba Jerusalem nanin, ba Tilo Sidon it kwet típet tuk kímbeñ baliliñ pakamíknan nanin

¹⁸ endi Yesulí manda eumbi nandínelíndok ba jímbepe ep kle-kot tí-semektok bí palímbe nandí-sembe, ama díwín yal kolandí mílap emguk wín bo ep tímbe kíndem dañguk.

¹⁹ Tímbe amatam kímín wopum endi Yambattí Yesu gembí míumbi, amatam gítík ep tímbe kíndem daumbi kañgiliñ, wala tímbe endi tíke-ka tínelíndok bañak lonjíngiliñ.

²⁰ Tímbe Yesulí gwañgwañiiloñ dei yambímbe, ñíndíñ enguk,

“Amatam nísíla nandum pímbíñen tílak síndi wakan Yambattok gíngítíñii indambi kuañ,

wala tímbe síndi amatam díwín yapma kle-pakañ.

²¹ Man ñíndíngít nepenepekta lonjí kuañ

síndi wakan Yambattí sep tímbe tokñenekaliñ,

wala tímbe síndi amatam díwín yapma kle-pakañ.

Man ñíndíngít símba blan plon kuañ

síndi wakan símba sasat plon kunekaliñ,

wala tímbe síndi amatam díwín yapma kle-pakañ.

²² Síndi nak Ama Sisirik nep kle-kuañda tímbe

amatamdí nandí-kola tí-samañ,

ba nísílok boñgípsinan nanin sep kle-kotnelíndok

sani-suambapi, kosi tímbe kolalak,

nain wolonda síndi amatam díwín yapma kle-pakañ.

²³ Wíndíñ inda-samekaknan walenjí kíndem daumbi,

sílísíli wopum inda-samumbi,

kusei ñíndíñda díkondíkot tínekaliñ:

bep pañjii endi plofet ama damañgan kuñgiliñ

enda wíndíngangot pa tí-semumbi,

tuanjí wopum kunum gíñañ kasíleñgiliñ,

tímbe síndi wíndíngangot kasílenekaliñ.

²⁴ Gan mínem kwílikwílinjí wopum síndi blasíngan,

wín síndi ikan nepenepesí kíndem gítík wín kasíle-taleañ.

²⁵ Man ñíndíngít ním tí-blamblaem kuañ síndi blasíngan,

wín síndi lonjí tí-kunekaliñ.

Man ñíndíngít símba sasat kíndem plon kuañ síndi blasíngan,

wın sındi kukulembi, sımba blan plon kunekaliñ.

²⁶ Amatam gıtıktı sındok kosı tıke-lonekaliñ
wolonda sındi blasıñgan!

Neta, bep pañjilı plofet ama juluñgan
endok kosı pa tıke-loñgılıñ,
gan Yambattı plofet ama wandin wın yalamıkuk.”

Ep tındın kindem amatam tambon nımnat tı-sem tı-kunekaliñ

²⁷ Yesulı yousımbi enguk, “Mandana tıkembali kuañ sında ñındıñ sanlet: sındi kanjıksii gınañ kindem tı-sem-ta-kunekaliñ, wın nandı-kola tı-samañ enda tı-kindekındem tı-sem-ta-kunekaliñ,

²⁸ yala tı-samañ enda gwılam tı-sem-ta-kunekaliñ, kolan tı-samañ enda nımolo tı-sem-ta-kunekaliñ.

²⁹ Ama nolı bumga tambon wıtakta, tambon bo wılektok tambane-ñımekañ. Ba nolı sauloñga galom tıke-gamlakta, kiupıñga bo bi-ñımıumbi tıkeukak.

³⁰ Dık nepek nola gani-nandı tañ enda emekañ, ba nolı nepenepeka galom mep gamlak ombı-gamektok nım ni-gıñgıneukañ.

³¹ Ep tındın gıtık dık nandı-galk tambı, amatamdı dıka wındıñ tı-gamnelıñdok nandı-semłañ, dık bo wındıñgan tı-sem-ta-kuukañ.

³² Tıkap dık amalı gınañ kindem tı-gamañ endañgot gınañ kindem tı-semıñda, nekta Yambattı gani-kindem dawık? Yom ama endı bo wındıñgangot pa tañ, wın endı ama nin gınañ kindem tı-semłak enda gınañ kindem tı-ñımañ.

³³ Ba tıkap dık amalı kindem tı-gamañ endañgot kindem tı-semıñda, nekta Yambattı gani-kindem dawık? Yom ama endı bo wındıñgangot pa tañ.

³⁴ Ba tıkap dık ama nındı tambon ombı-gamnelıñdok tuop wın nandı-kwambiñ dalañ endañgot emıñda, nekta Yambattı gani-kindem dawık? Yom ama endı bo yom amala nepek emañ, wın tambon wolok tuopgan ombı-semnelıñdok wındıñ pa tañ.

³⁵ Nım, wındıñ nım tılok. Tambo sındi kanjıksı gınañ kindem gıt kundit kindem tı-sembi, nepek tambon nımnat embi, ombı-samnelıñdok nım pa mandınekalıñ. Sındi wındıñ tınekalıñda, tuanji wopum pat-samekak, tımbi sındi Besı Yambat Loloñ Sınık endok ep tındın klembi, wembe gwañgwañii kuañ wın inda-dakleukak. Neta, endı wakan ama kolan pa tañ ba sımba kindem manda nım pa eañ enda kindem pa tı-semłak.

³⁶ Bepsılı amatam gınañ busuk tı-semłakta, wındıñgangot sındi gınañ busuk tı-semnekalıñ.

³⁷ Sındi amatam enı-pı nım tı-kunekaliñ, tımbi Yambattı wındıñgangot sanı-pı nım tımbekak. Sındi amatam yom plon nım ep kımıt tı-kunekaliñ, tımbi Yambattı wındıñgangot yom plon nım sep kımılekak. Sındi amatamdok yomji bi-sem tı-kunekaliñ, tımbi Yambattı bo yomji bi-samekak.

³⁸ Sındi amatam plap tı-sem tı-kunekaliñ, tımbi Yambattı wındıñgangot plap tı-samekak. Sındi plap tañ wolok tuop endı plap tı-sambi, nombo yousımbi, sam tokñe sınık taumbi, dıwın lamıp pıukak. Nekta, sındi amala nıtek tı-semañ, wolok tuopgan Yambattı sında bo tı-samekak.”

Ama man mambenji tıpet endok telak nım klenekaliñ

³⁹ Tımbi Yesulı yousımbi, eyout manda ñındıñ enguk, “Ama dai sipmısipmın endı nol no dai sipmısipmın gumañ nañgılek ba? Nım ya! Wın nıset tıpelat ban gınañ pındemık bek.

⁴⁰ Gwañgwa no endı nındaılın nım maklelak, gan endı nandı-nandı kena tımbı taleumek, endı nındaılındok tuop indauk bek.

⁴¹ Nıtek tımbi, dık nokalok dai gınañ kılıkılık wın kalañ, gan dıtnalok dauka gınañ komba bem patak wın nım ka-daklelañ?

⁴² Dik komba bem dauka ginañ patak win nim kañbi, nitek nokala ñindiñ nimbeñ, 'Notna, nak dauka ginañ kilikilik patak win klewa lambi-gamñ.' Ama man mamben tipelat, dama ditnalok dauka ginañ komba bem patak win kle kopmek, siñgi kandañ ka-dindim embi, nokaloñ dai ginañ kilikilik patak win kindem kleu lambi-ñimek.

⁴³ Komba kindem no endi bien kolan nim pa lalilak, windiñgangot komba kolan no endi bien kindem nim pa lalilak.

⁴⁴ Komba wali nitein win bienli mek timbi daklelak. Kuañgimdi bien mandañ sinik indaumbi tikelok ba? Ba ginjatti bien gip indaumbi tikelok ba? Nim ya!

⁴⁵ Amalok kandañ win windiñgot: nepek endok ginan tokne patak wali wakan man ginañ lambumbi elak. Wolok tuop nepek kindem ama kindemli ginan ginañ dasimñguk wali wakan bien kindem timbi indalak, timbi windiñgangot nepek kolan ama koland ginañ dasimñguk wali wakan bien kolan timbi indalak.

⁴⁶ Nekta slakan 'Wopumni' manjliñgot pa nanañ, gan manda sanlet win nim tañgoneañ?

⁴⁷ Ama no nokoñ bimbi, mandana tike kulak endi ama nitein win sani-daut tisametet.

⁴⁸ Endi ama it kwambiñ tiñguk wandin. Endi it kindiliñpi, ban ombap kindilim piumbi, ita mambi ilimbi, kawat ta kusei ginañ meli piumbi, gembinatgan youli gilim da-taleñguk. Timbi tuk gwam wopum indambi, it plon suañguk, gan endi ti-kindem dañgukta timbi mñjulim, sasik nim tiñguk.

⁴⁹ Timbi ama no mandana nandi-kimkimmelak endi ama it joñgonjoñgo kindikuk wandin. Endi it kindiliñpi, ta plongan kimpi, joñgonjoñgo kindikuk. Timbi tuk gwam wopumdi it wolok plon suambi mñjulimbi, platik sinik gilom pimbi lili-me-taleñguk."

Ama Sisirik Yesu endi ginañ busuk daut semguk

7

Yesuli mik ama telak damanjlok kena gwañgwa jimbalat timbi kindem dañguk

¹ Yesuli manda gitik win amatam enbi taleumbi, Kapaneam it kwelan lo ña pakuk.

² Wandin kandañ mik ama telak damanji no pakuk endok kena gwañgwa jimbalat wopum timbi, kimkimmelok tuop tiñguk. Endi kena gwañgwa wala nandum loloñ sinik tiñgukta timbi,

³ Yesulok giñgit nandimbi, Judalok ama biesi diwin Yesuloñ eni-mukuk, win endi Yesu ni-tiañeum bimbi, kena gwañgwa jimbalat timbi kindem daupok windiñ tiñguk.

⁴ Timbi ama wali Yesuloñ ña tombi, mik ama telak damanjlok kasat ti-ñimimbi ni-giñginembi eñgiliñ, "Telak damanji win kindem tike-kimileñdok tuop.

⁵ Nekta, endi Juda nindok sambat nim, ganmek ninda ginañ kindem pa ti-nimlak. Tiñpi, it kiyauni win endiñgan nip timbi plap taumbi indañguk."

⁶ Windiñ eumbi nandi-sembi, en gita ñañguk.

Ñambi, telak damanjlok il timbi dumalaumbi, telak damanjli nolii Yesuloñ eni-mupi, manda ñindiñ kimilimñguk, "Wopum, slakan kesik gawat nim biwiñ. Nak kambak ñandin ñolok nekta nokok itnanangan bi nambeñ?

⁷ Nak bo daukanan bimbi-la nandi-wam mlatalak. Dik slak mandañgot eumbi, kena gwañgwana kindem dawin.

⁸ Natna bo ama lolonailok kapmai kulet, timbi nokok pimbi-mñennai diwin kuañ. Nak mik ama nola 'Ñau!' nimbambi ñalak, ba nola 'Bo!' nimbambi pa bilak. Timbi kena gwañgwana 'Kena ñin ti!' nimbambi, kena win pa tilak."

⁹ Timbi Yesuli telak damanjlok manda wala nandi-gitñgitik embi, undane amatam kimin wopum en kle biñgiliñ yambimbi, ñindiñ enguk, "Nak ñindiñ sanlet: Isael

sindok boñgipşinan bo nak ama nanandi-kiliktinat ñandin no nim kañgut.” Wındiñ eumbi,

¹⁰ telak damanjılı nolii eni-mukuk endi bındambo undanem ilan ña lombi, kena gwañgwa kındem dambi palımbi kañgılıñ.

Yesulı ama sim no kimnan nanin timbi mlakuk

¹¹ Nain nim ombataumbi, Yesulı it kwet no koi Nain wandiñ ñaumbi, gwañgwañii git amatam kimın wopumdi en gıta yakan ñağılıñ.

¹² Ñambi, it kwet sañ yama timbi dumalaumbi, ama dalandan no tañgonem piñgılıñ. Wın tam kanjak nolok niñañ noñgan sınık endi sembiñguk. Timbi it kwet wınasi asupti dalandan ba meñ ep klembi piñgılıñ.

¹³ Timbi Wopumdi tam kanjak wın kañbi, blan ti-ñimımbi niñguk, “Nim kuleñ.”

¹⁴ Wındiñ eñıpi, ña taño tıke-kaumbi, ama tañgoneğılıñdi kak wiñgan ilımbi, dalandanla niñguk, “Ama sim, nak ‘Mılat!’ ganlet.”

¹⁵ Wındiñ eumbi, gwañgwa wali bında mlap pipapi, kusei kimıpi manda eñguk. Timbi Yesulı meñla niñguk, “Niñaña ñın nañgıpi ñau!” Eumbi nañgıpi ñağuk.

¹⁶ Timbi amatam wi kañgılıñ endi gitik misımbi, Yambat ni-kındem dambi, nisıñgan ñındiñ eğılıñ, “Plofet wopum no boñgıpnı gınañ indağuk kulak” ba “Yambatti amatamñii nıp kimılektok bi inda-nımlak.”

¹⁷ Timbi nek indağuk wolok giñgit wali sapakñanemi, Judia kwelan ba kwet kleğımbup pakañ tuop eu sataumbi ña-taleñguk.

Yesu git Yoane endi nin wın nim nandi-dakle-semgılıñ

¹⁸ Yoane tuk ii-sem endok gwañgwañiilı Yesulı kundit kusei kusei tiñguk wolok kasat gitik enla ti-ñimı-taleñgılıñ.

¹⁹ Timbi endi gwañgwa tipet kiti-semum bıumbi, Yesula ñındiñ ni-nandiñdemıktok eni-mukuk, “Mesia bıwıktok een wın dik wakan ba? Ba ama nola mandıneñ?” Wındiñ embi eni-mulımbi,

²⁰ Yesuloñ ña tombi niñgımık, “Yoane tuk ii-sem endi ñındiñ ganı-nandiñda embi niñi-mulımbi bamık, ‘Mesia bıwıktok een wın dik wakan ba? Ba ama nola mandıneñ?’ ”

²¹ Nain wolonda Yesulı amatam jımbatsıat ba piñgıp gawatsıat asup wın ep timbi kındem dambi, yal kolanji wın ep kle kot-sembi, ama asup dausi sipsipmın timbi tom-semguk.

²² Timbi endi Yoanelok manda tambon ñındiñ tambane enguk, “Siti ñambi, nepek dautsetti kamık ba pawanjetti nandamık wolok kasat ti-ñımdkamık: dausi sipsipmın dausi tombım kañ, timbi kesit nim kuañdi kesit kuañ. Amatam jımbat yambo mawatsıat endok wandanji wın ep timbi gılıta-semıak, pawanji kamen pawanji tombım nandañ. Ama sembi-sembin bındambo kaitambi mlakañ, timbi ama piñbiñesıla giñgit manda kındem enbum nandañ.

²³ Timbi no en kusatna nambi-nandiñmi, nandi-kolan nim ti-namlakta endi amatam diwın yapma kle-patak.”

²⁴ Yoane gwañgwa tipet eni-mukuk endi undane pi ñaumbi, Yesulı kusei kimıpi, ama kimın wopumda Yoanelok plon ñındiñ enguk, “Kwet sılaninnan ñağılıñ wın sındi nek kanepi ñağılıñ? Wın sındi sasaleli pinjim pendilim ña-bı tilak wın kanepi ñağılıñ ba?”

²⁵ Tikap nımda, nek kanepi ñağılıñ? Ama dasindasin pamanat no kanepi ñağılıñ ba? Nandañ: ama dasindasinji pamanjat ba pipapatsı kındem sınık endi ama wapmañdok isınan pa kuañ.

²⁶ Wındiñda sındi nek sınık kanepi ñağılıñ? Plofet ama no kanepi ñağılıñ ba? I wakanak. Timbi Yoanelok kandañ nak ñındiñ sanlet: endi plofet diwın yapma kle-talelak.

27 Wïn enda wakan Yambattok mandan ñïndiñ youyoulïn patak, ‘Nak giñgït ee amana no ni-mulam ñambi, telak dama ti-gambi, telak ti-dïndim e-gamekak.’* Wïndiñ youyoulïn patak,

28 tïmbi nak ñïndiñ sanlet: ama gitik kwelan dama indañgïliñ endi Yoane nim makleañ, ganmek no en Yambattok giñgïtñiilok boñgïpsinan pïmbiñen sinik kulakta endi Yoane makle patak.”

29 Takis epep ama git amatam diwïn endi manda wïn nandi-talembi, Yoanelok kii plon tuk iñgïliñda tïmbi Yambattok telak wïn dïndim sinik tïmbi dakleñgïliñ.

30 Gan Falisi git endikñe manda nandi-tale ama endi gïnañ tambatambattok tuk nim iñgïliñda tïmbi Yambatti nek tïneliñdok nandiñguk wala nandum tlal tïñguk.

31 Tïmbi Yesuli yousïmbi enguk, “Wïndiñda tïmbi amatam man ñïndiñgït kuañ endi nitein? Nak endok kusasi la eyout manda nek ewit?”

32 Wïn endi gwañgwa bisatti sañalala ipakanan pipapi, nosila kiti-sembi, ñïndiñ eniañ, ‘Nïndi pakñuak penditnambi, sïndi kap nim tilïñ, ba kap mano tïñitnambi, sïndi ku-blamblae nim tilïñ.’

33 Kusei ñïndiñda nak sïndok plon wïndiñ sanlet: Yoane tuk ii-sem endi indambi, nanañ kimisip pa tïñguk, tïñipi wain nim pa nalïnguk wala sïndi nandum tuop nim tïmbïmbi, enda ñïndiñ pa eañ, ‘Yal kolan endok gïnañnan patak.’

34 Tïmbi nak Ama Sisïnikti indambi, nanañ ba wain nañipi, kimisip nim pa tïlet, wala sïndi nandum tuop nim tïmbïmbi, ñïndiñ pa eañ, ‘Ama ñin kawit! Tïmbi namba! Endi nanañ ba wain asup sinik pa nalak, ba takis epep ama ba yom ama not ti-semalak!’

35 Sïndi wïndiñ pa eañ, gan amatam Yambattok nanandin kimik-klem kuañ endi nanandi wïn dïndim sinik wakan daut nïmañ.”

Yom tam noli Yesulok kesii wilïlïmbi, yomin bi-ñimïñguk

36 Falisi ama noli Yesu nanañ en gïta nambektok ni-tiañeumbi, endok ilnan lombi, nanañ naneliñdok pi pakuk.

37 Tïmbi yom tam no it kwet wolok kuñguk endi Yesula “Falisi amalok ilnan nanañ na patak” giñgït wïn nandiñgukta, piñgïp siple mïliñ kindem kanim kawat satnindi tïndin no tikembi, it gïnañ loñguk.

38 Lombi, Yesulok kesiiinan kandañ ñam papi kulïmbi, dai tullï pi Yesulok kesii youli gautaumbi, kumban sakti tïmbi kalandaumbi, kesii nain ombapgan sïmumuñ embi, piñgïp siple mïliññatti siple-ñimïñguk.

39 Tïmbi Falisi ama Yesu ni-tiañeñguk endi wïn kañbi, gïnan gïnañ ñïndiñ eñguk, “Tam ñin endi yom tam no. Ama wali biañgan plofet ama kuumda, tam tike-kalak ñolok kusei ka-nandi-taleuk.”

40 Tïmbi Yesuli Falisi ama endok nanandin wïn nandiñbi niñguk, “Simon, nak manda no ganba nandi.” Eumbi niñguk, “Endaut, eumbi nandiwa.”

41 Eumbi niñguk, “Ama noli mïnem tambonlok ama tïpetta emguk, nolok mïnem kwandai 500, tïmbi nolok mïnem kwandai 50.*”

42 Endi ombïndemïktok tuop nïmda, blan ti-sembi, kak tambon wiat-semguk. Wïndiñda endoñnan nanin nindi nol maklembi, mïnem molomda simba kindem tïñimekak?”

43 Eumbi niñguk, “Mïnem kwandai 500 wialimïñguk endi bek.” Eumbi, “Wïn dïndim elañ” nïmbi,

44 undanem tam kañbi, Simon niñguk, “Tam ñin kalañ ba? Nak dikok ika gïnañ lambiwambi, dik ep tïndini nim klembi, not nim ti-namïñ, wïn dik kesitna

* 7:27: Malakai 3:1, Kisim Bek 23:20 * 7:41: Mïnem kwandai noñgan wïn kena nain noñgan wolok tuan. Ama wali mïnem kiulim palmïñguk wïn wopum dauptok kena mïliñguk. Endok mïnem kena wïn wakan.

wil>wilittok tuk no n+m g+it-nam+iñ, gan endi kes+tna dai tull+ wil+ipi, kumbam sakti sapleum kalandalak.

⁴⁵ D+ik k+itna ba bumna no n+m s+imumuñ t+nam+iñ, gan nak it g+inañ lamb+it wolondañgan endi kusei k+m+ipi, n+m t+ind+n w+n, kes+tna s+imumuñ t+namumbi, nain ñ+n bi tomlak.

⁴⁶ D+ik kumbana tuk galk s+ilanindi n+m saple-nam+iñ, gan endi p+ing+ip saple m+l+iñ k+indem bien wali kes+tna saple-nam+ik.

⁴⁷ W+indiñda ñ+indiñ ganlet: tam ñali s+imbai k+indem da-s+in+ik talakta t+mbi w+indiñ t+namlak. Wali ñ+indiñ daut n+mlak: endok yom+n asupgan bimb+in. Gan no endok yom+n lakatgan bimb+inda endi lakat wolok tuop s+imbai k+indem dalak.”

⁴⁸ T+mbi tamda n+inguk, “Yomga g+it+ik bi-gam-taletalen.” W+indiñ eumbi,

⁴⁹ ama g+it+ik en g+ita nanañ nam pak+l+iñ endi kusei k+m+ipi, g+inañ+ji g+inañ ñ+indiñ nand+iñg+l+iñ, “Endi ama nin s+in+ik, ñala yom bimb+i bo pa t+lak?”

⁵⁰ T+mbi Yesul+ tam n+inguk, “Nanandi-k+l+ikt+iñgala t+mbi Yambatt+ kolan g+inañ nanin gepma t+kek, wala t+mbi busukñenengan ñaukañ.”

8

Tam d+iw+indi bo Yesu klembi kuñg+l+iñ

¹ Wolok siñgi kandañ Yesul+ kle-g+imbut ñañ+ipi, it kwet tip ba wopum wand+iñ manda eu p+umbi, Yambatt+ amatamñii yamb+di+kñelak wolok g+ing+it manda k+indem eni-ta-kuñguk. T+mbi gwañgwañii 12 endi en g+ita yakan kuñg+l+iñ.

² T+mbi dama Yesul+ tam j+imbats+iat d+iw+n ep t+mbi k+indem dañg+l+iñ ba yal kolan+ji ep kle kot-semguk endi bo en kle-kuñg+l+iñ. Tam no w+n Malia Makdala nanin (damañgan Yesul+ yal kolan kit tambon t+pet ep kle kol+m+iñguk).

³ T+mbi Yoana (endok wapai Kusa endi ama wapmañ Elottok it kauli-d+kñeñguk) g+ita Susana wak+it tam asup d+iw+n Yesu g+ita yakan ñañg+l+iñ. Tam wali Yesu g+it gwañgwañii plap t+sembi, m+inem+j+l+i ep kasop t+semmañg+l+iñ.

Ama Sis+in+ik Yesu endi mandan nand+m t+ke-k+l+iñ enel+iñdok eñguk

G+ing+it manda k+indem w+n nanañ m+inj+ip ama noli kena g+inañ kokuk wand+in

⁴ Amatam it kwet nolok ba nolok endi Yesuloñ bi k+m+n wopum t+ñ+l+i+mbi, eyout manda no ñ+indiñ enguk,

⁵ “Ama noli plaua nanañ m+inj+ip kot-tikitiki t+imbektok kenan g+inañ ñañguk. Ña tom kol+iñ+l+i+mbi, m+inj+ip d+iw+indi telak plon p+umbi, amal+ yali-ñ-a-b+ t+mb+mbi, mon+kti bi na-taleñg+l+iñ.

⁶ T+mbi m+inj+ip d+iw+n kwet kawakawatnan p+mbi, tawam lamb+mbi, tuk n+imnatta t+mbi yañetambi k+m-taleñg+l+iñ.

⁷ T+mbi m+inj+ip d+iw+indi koselek m+inj+ipnan p+mbi, wak+it yakan tawa lamb+iñg+l+iñda koselekti ep tapliumbi k+m+g+l+iñ.

⁸ M+inj+ip d+iw+n kwet k+indem plon p+mbi, tawa lamb+mbi, bien asup laliñg+l+iñ, w+n bien 100 100 w+indiñ laliñg+l+iñ.” Yesul+ w+indiñ embi yous+mbi, ñ+indiñ k+it+iñguk, “No en pawañnat endi pawañ k+m+ipi, nandi-t+ke-k+l+iñ eukak.”

⁹ T+mbi Yesu gwañgwañiil+ eyout manda eñguk wolok kusei nand+nepi n+kaumbi

¹⁰ enguk, “Yambatt+ nandi-sambi, amatamñii n+itek yamb+di+kñelak w+n sani-s+w+l+i+mbi nandi-dakleañ. Gan nanandi+n sem+b+n w+n nak amatam d+iw+n endi la eyout mandaliñgot enba nandi+añ. W+n endi kañbi n+m ka-nandi-tomnel+iñdok ba nandi+mbi n+m nandi-daklenel+iñdok* w+indiñ pa t+let.

* 8:10: Aisaia 6:9-10

11 Tĩmbi eyout manda et wolok kusei wĩn ñĩndĩñ: plaua mĩnjĩp wĩn Yambattok manda.

12 Mĩnjĩp telak plon piñgĩliñ wĩn amatamdi Yambattok manda nandi dasiumbi, Satandi bĩmbi, gĩnañjĩ gĩnañ manda patak wĩn yolom tĩke-semalak. Nĩm kañbi, endi manda wĩn tĩke-papi, Yambattok gĩngĩt indanelĩnda, Satandi wĩndĩñ tĩ-semalak.

13 Mĩnjĩp kwet kawakawalatnan piñgĩliñ wandin wali manda nandĩmbi silisilinat kasileañ. Gan endi wĩn plaua mĩnjĩptok kakai kwet gĩnañnan nĩm pilak wandin, wala tĩmbi endi nain dumangan nanandi-kĩlĩkti tañ, gan tĩ-kuyuk no inda-semumbi, nanandi-kĩlĩktĩnjĩ pipilak.

14 Mĩnjĩp koselek boñgĩpsĩnan piñgĩliñ wandin wali Yambattok manda nandĩm kuñĩlĩmbi, kwelalok mĩlap ba mĩnem kwĩlĩkwĩlĩ ba nepenepek silisilĩ pa emlak wali nanandi-kĩlĩktĩnjĩ makleumbi, bukaiñgot pakañ.

15 Tĩmbi mĩnjĩp kwet kĩndem gĩnañ piñgĩliñ wandin wali ama gĩnañ nanandĩnjĩ wĩn kĩndem ba dĩndĩm sĩnik, tĩmbi endi manda wĩn nandi-dasimbi, tĩke-kwambĩñ dambi gĩngĩnem kuñĩpi, bienjĩat tañ.”

Sĩndi Yambattok manda telak nĩtek plon nandi-dakleañ wĩn ka-kĩliñ enekaliñ

16 Tĩmbi Yesuli yousĩmbi enguk, “Ama nolĩ kolsalen piñdopi, kambottĩ nĩm tapliwĩk ba doundoulok palapalat kapmainan nĩm kĩmĩlek. Tambo endi kolsalen indañgan kĩmĩlĩmbi, ama it gĩnañ loañ kolĩ sale-semek. Yambattok mandan wĩndĩngangot kusei ñĩndĩnda indañgan tĩmbi daklelok:

17 endi amatam nĩtek yambi-dĩkĩnelak wandĩñ kandañ nepek pat-sembein pakañ gĩtĩk ep tĩmbi indañgan indanekaliñ, tĩmbi nanandi sembein gĩtĩk wĩn bo eu tawaukak.

18 Wala tĩmbi sĩndi Yambattok mandan telak nĩtek nandĩmbi nandi-dakleañ wĩn ka-kĩliñ enekaliñ. No en endok mandan nandĩmbi tĩke kulakta, Yambattĩ yousĩ mĩmbi, nanandĩn tĩmbi pañgĩtaumbi nandi-dakleukak. Gan no en mandan wĩn nĩm tĩke kulakta, nanandĩn palmektok nandĩlak wĩn apma tĩke-ñĩmumbi, slak palekak.”

Yambattok manda kĩmĩt-kleañdi Yesulok meñ kwayañii sĩnik tañ

19 Tĩmbi Yesulok meñ kwayañii endi Yesu kanepi bĩngĩliñ, gan amatam kĩmĩn wopumdi masip pakĩliñda tĩmbi ñasiñgan bĩmbĩlok tuop nĩm.

20 Tĩmbi amalĩ Yesu ñĩndĩñ nĩngĩliñ, “Meñga kwayañgailĩ gambĩnep nandĩmbi bilĩñ, pawan ikañ.”

21 Eumbi tambane enguk, “Amatam Yambattok manda nandĩmbi kĩmĩt-kleañ endĩla mek nokok mena kwayanai tañ.”

Ama Sĩsĩnik Yesu endi gembĩn daut semguk

Sasale gĩta tuk guañdi Yesulok man tañgoneñgĩmĩk

22 Nain nola Yesuli gwañgwañii gĩta kĩkeñ plon lombi enguk, “Tuk guañ dĩkĩnemi, tambon kandañ ñana” eumbi, wolok ñanepi ñaĩngĩliñ.

23 Ñaĩĩpi, douli tĩmbi gwaseim dounguk. Dou palĩmbi, kwet jaĩngĩnnan nanin sasale wopumgan tuk guañnan piĩm pendĩlĩmbi, tuk kĩmĩn gĩtĩk mĩlap tawambi, kĩkeñ gĩnañ piĩm tokĩneumbi, mĩlap wopum gĩnañ pakĩliñ.

24 Tĩmbi gwañgwañiilĩ dounan nanin tĩmbi silĩkĩnemi nĩngĩliñ, “Bep bep, nĩndi ip kĩmnepi tamĩñ!” Eumbi mĩlapi, sasale wakĩt tuk kĩmĩn wopumgan lopĩlat sĩnik wĩn enombĩumbi, sasalelĩ kĩlp eumbi, tukti busukĩnenengan pakuk.

25 Tĩmbi gwañgwañiila ñĩndĩñ enguk, “Nekta nĩm nandi-kĩlĩkti tañ?”

Wĩndĩñ eumbi mĩsĩmbi, nanandi kena tĩmbi, nĩsĩ walĩngan ñĩndĩñ e-nandi tĩngĩliñ, “Ama ñĩn en nin sĩnik, ñala sasale gĩt tukta bo manda kwambĩñ enbumbi, man tañgoneamĩk?”

Yesuli yal kolan asup ama nolok gĩnan gĩnañ nanin ep kleñguk

26 Yesu gít gwañgwañii endi tuk guañ dikñembi, Gelasa amatamdok kwet Galili distrik dat kandañ patak wandiñ ña suañgılıñ.

27 Tĩmbi Yesuli kwet kwambiñnan loumbi, ama walinin no yal kolannat endi endoñ biñguk. Ama wali nain ombapgan it ba dasindasin ka-misĩmbi, biatan ama sumnan dou-milat tĩmbi kulĩnguk.

28 Endi Yesu kañbi, kesiinan pi pim papi, kwawa tĩmbĩmbi, yal kolandi Yesu kalandi-tomgukta amalok man plon wopungan ñĩndiñ kitiĩmbi niñguk, “O Yesu, Yambat Loloñ Siniik endok Niñañ, dik nek ti-namepi bilañ? Dik nandi-nambi, kena gim nim namĩñ.”

29 Yesuli yal kolan ama win bim poñauktok manda kwambiñ niñgukta yal wali wĩndiñ eñguk.

Yal kolan ama wolok ginan ginañnan pakiliñ endi ni-giñgĩneumbi, ti-kelakelam pa tiliñguk, wala tĩmbi amalĩ nain asup sen kwambiñli kii kesii topbi, nim pi ñauktok ka-dikñeañgılıñ, gan endi sen tĩmbi dikñeumbi, yal kolandi ni-kleumbi, kwet ama nimnatnan ña kulĩnguk.

30 Tĩmbi Yesuli ni-nandiĩmbi eñguk, “Koka nin?” Eumbi, yal kolan asupti endok ginan pi-ñĩmĩñgılıñda tĩmbi “Kotna Kimin Gitik” niñguk.

31 Tĩmbi yal kolandi ñĩndiñ niĩmbi eñgılıñ, “Dik jĩmbiñ ñaneñdok nim ninĩ-muleñ” wĩndiñ embi ni-giñgĩne tĩngılıñ.

32 Kwet klokloñen wandiñ bit asupti mina-pakiliñda tĩmbi yalli Yesu ñĩndiñ ni-giñgĩneñgılıñ, “Dik nandi-nĩmumbi, bit endok ginañjĩnan pi-neñ.” Eumbi nandi-semguk.

33 Nandi-semumbi, ama ginan nanin poñambi, bittok ginañjĩnan piumbi, bit kimin wopumdi kwet kloñnan wolok woñep pi ñambi, tuk guañnan piĩmbi, tuk nambi kim-taleñgılıñ.

34 Wĩndiñ tĩmbĩmbi, bit yambiindikñe amalĩ nek indañguk win kañbi pi ñambi, wolok kasat amatam it kwelan ba kanda ilan ña ti-semgılıñ.

35 Tĩmbi amatamdi nepek indañguk win kanepi Yesuloñ biĩmbi kañgılıñ win: ama dama yal kolannat kulĩnguk endok nanandin dakleumbi, dasindasi dasimbi, Yesulok kesiinan pipalim kañbi misĩngılıñ.

36 Tĩmbi nepek nek indañguk win dausili kañgılıñ endi ama yal kolannat kulĩnguk nitok kindem dañguk wolok kasat amatam diwĩnda ti-semgılıñ.

37 Wĩndiñ tĩmbĩmbi, Gelasa nasi gitikgandi Yesu kundit tĩnguk wala kolan misĩmbi, kwesi biuktok ni-nandiñgılıñ. Ni-nandumbi nandi-sembi, yambim ñauktok kikeñ plon loñguk.

38 Tĩmbi ama yal kolannat kulĩnguk endi Yesu gita kuuktok ni-nandi tĩnguk, gan Yesuli ilan ni-mupi, ñĩndiñ niñguk,

39 “Dik ikanan undanem ñambi, Yambatti kundit engano sinik ti-gamik wolok kasat amatamda ti-semekañ.” Eumbi, walinin piĩmbi, it kwelan undanem ñambi, Yesuli nepek ti-ñĩmĩnguk win amatam gitikta kasat ti-semguk.

Yesuli tam jĩmbalat no tĩmbi kindem daumbi, wembe no kimnan nanin tĩmbi milakuk

40 Yesuli bindambo tuk guañ tambon kandañ ña suaumbi, amatam en mandĩ pakiliñ gitik endi silisili tĩmbi, not ti-ñĩmĩñgılıñ.

41 Tĩmbi it kiyaulok kandiñe ama no koi Jailus endi Yesuloñ biĩmbi, kesiinan pi pĩndim dou papi, kakukulembi, enlok ilnan nañgip ñauktok niñguk,

42 win wemban noñgan sinik gwilali 12 en kimbepi tĩngukta tĩmbi wĩndiñ tĩnguk. Tĩmbi Yesuli nandi-ñĩmĩmbi, en gita ñañilĩmbi, amatam kle ñañgılıñ endi kle-gĩmbupi ñasiñgan ñasiñgan tĩngılıñ.

⁴³ Tĩmbi tam no tam jĩmbat inda-ñĩmĩmbi, ama noli en tĩmbi kĩndem dauktok tuop nĩmda tĩ-tlalĩmbi, gwĩlat 12 ombĩnguk.*

⁴⁴ Endi Yesu siĩgin kandaĩgan tĩmbi dumalaumbi, dasindasinlok bleblem tĩke-kaumbi, wolongan wekaili kalandaĩnguk.

⁴⁵ Tĩmbi Yesuli enguk, “Nindi neplak?” eumbi, amatam gitiki “Nim nim” eumbi, Petloli niĩnguk, “Bep, dik amatam kĩmin wopumdi gep kle gĩngĩm embi, ñasiĩgan ñasiĩgan taĩ wĩn!”

⁴⁶ Gan Yesuli giĩngĩnembu enguk, “Nimbek ñali kĩndem dauktok nepmĩmbi, gembĩnali kena tĩmbim nandi let wĩn!”

⁴⁷ Wĩndiĩ eumbi, tam endi pat-sembektok tuop nim wĩn nandi-daklembi, blaĩblaĩnem bĩmbi, Yesu kesiinan pi papi, amatam dausĩnan kusei nekta tĩke-kaĩbi, wolongan kĩndem daĩnguk wolok kasat tĩ-ñĩmĩmbi ni-siwĩkuk.

⁴⁸ Tĩmbi Yesuli niĩnguk, “Wembana, nanandi-kiliktiĩngali gep tĩmbi kĩndem dalaĩ, ñala busukĩneĩgan ñau.”

⁴⁹ Yesuli manda wĩndiĩ eĩliĩmbi, ama noli it kiyau kandikĩnelok ilnan nanin manda tĩkembu, Jailusloĩ bĩmbi niĩnguk, “Wembaĩga ip sembik, wala tĩmbi endaut nĩmbĩmbi, slakan wandiĩ kesik gawat nim ñauk.”

⁵⁰ Gan Yesuli mandan wĩn tĩkembu, Jailus ñĩndiĩ niĩnguk, “Nim misiwĩ, nandi-kiliktiĩngot tĩ-namiĩ. Tĩmbi wembaĩga kĩndem dauktok.”

⁵¹ Wĩndiĩ embi, ña Jailuslok ilnan tombi, it gĩnaĩnan ama diwĩn nim loneliĩndok ekĩmisip tĩ-sembi, Petlo, Yoane, Yakobo tĩm wembelok meĩ beu endiĩngot yanaĩgĩlim loĩgĩliĩ.

⁵² Tĩmbi amatam it gĩnaĩnan pakiliĩ endi gitik wembela kut-blambu embi mano tĩ pakiliĩ, gan Yesuli enda ñĩndiĩ enguk, “Wembe ñin nim sembik, endi slak dou patak, wala tĩmbi mano nim tĩmbit.”

⁵³ Wĩndiĩ eumbi, wolok pakiliĩndi wembe wĩn ikan sembĩnguk wĩn kandiĩngĩliĩnda tĩmbi Yesulok mandala nandum tĩmbi, tĩkile manda niĩngĩliĩ.

⁵⁴ Gan Yesuli wembe kii plon tĩkembu kiti-ñĩmĩmbi niĩnguk, “Wembe, dik mĩlat!” Eumbi,

⁵⁵ wembe wolok gĩnaĩ tipti undane bi piĩmbi, wolongan mĩlakuk. Mĩlalĩmbi, Yesuli nanaĩ no mĩmbi nambektok enguk.

⁵⁶ Tĩmbi wembe meĩ beuli kundit wĩn kaĩbi ka-silikĩembu, nanandiĩnet nim dakleĩnguk. Gan Yesuli eni-kĩmisip tĩ-sembi, nepek indaĩnguk wĩn ama nola nim eniĩneliĩndok enguk.

Ama Sisĩnik Yesu endi gwaĩngwaĩni kena embi, en nin wĩn dausĩnan tĩmbi kwambiĩ daĩnguk

9

Yesuli gwaĩngwaĩni 12 kenala eni-mukuk

¹ Tĩmbi Yesuli gwaĩngwaĩni 12 kiti-semu bĩmbi, yal kolan gitik ep kleklelok ba jĩmbat kusei kusei ep tĩmbi kĩndem dalok gembu embi,

² amatam ep tĩmbi kĩndem daniĩndok ba Yambatti yambi-dikĩnelak wolok giĩngit eu piuktok eni-mukuk.

³ Eni-mupi enguk, “Telak ñanepi nepek no nim mep ñanekaliĩ, wĩn toĩanjĩ ba liksi ba nanaĩ ba minem ba kiupi diwĩn nim epi ñanekaliĩ.

⁴ It kwet nolok tombi, it molom noli sani-tiaĩneumbi, endok ilnan lonekaliĩ tuop, it wolokgot dou-mĩlat tĩmbi, walini piĩm it kwet nolok ñanekaliĩ.

* **8:43:** Nandi-tale ama diwĩndi manda kusip no gamaĩngot patak eaĩ. Wĩn ñĩndiĩ, “Endi minem kwilikwiliĩ gitik gwasap amala em-taleĩnguk.”

⁵ Ba it kwet noli not nim ti-samnekalinda, it kwet win binekaliñ wolonda sindi Yambatti enda nandum pi-sinik talak win daut semnelindok winasilok dausinan kesisi plon kilikilik wiñgan wip mamañeum piumbi ñanekaliñ.”

⁶ Timbi gwañgwañiili Yesu bimbi, it kwet kle-gimbut ñambi, kwet tuop giñgit manda kindem eu piumbi, amatam ep timbi kindem dañgiliñ.

Elotti Yesu win nin sinik win nim nandi-dakleñguk

⁷ Timbi Galili kwettok kandiñe ama Elot endi Yesu git gwañgwañii nepek engano sinik gitik tiñgiliñ wolok kasat nandimbi, kusei ñindiñda endok nanandin nim dakleñguk: ama diwindi “Yoane tuk ii-sem endi kimnan nanin mlakuk” windiñ pa eñgiliñ,

⁸ diwindi “Elia bindambo indauktok mandingimñi endi wakan indañguk” windiñ pa eñgiliñ, timbi diwindi “Plofet ama damañgan sembñguk no kimnan nanin mlakuk” windiñ pa eñgiliñ.

⁹ Timbi Elotti eñguk, “Yoane win nak ewambi, bim wili dikñeñguk. Windiñda timbi ama ñin endok koi giñgitti nokok pawaña ginañ piñguk win nin sinik?” Windiñ embi, Yesu kauptok telak pa lonjñguk.

Yesuli ama 5,000 nanañ emguk

¹⁰ Timbi enimumulin endi Yesuloñ undanem bimbi, kena nek tiñgiliñ wolok kasat ti-ñimumbi yanañgiliñ, nisin got it kwet no koi Betsaida kandañ ñañgiliñ.

¹¹ Timbi amatam kimin wopumdi giñgit win nandiñgiliñda endi Yesu klembi, ñañguknan ñañgiliñ. Ña tombimbi, Yesuli yambimbi not ti-sembi, Yambatti amatamñii yambi-dikñelak wolok plon manda enbi, amatam ep timbi kindem danelindok ni-nandiñgiliñ win ep timbi kindem dañguk.

¹² Timbi timlala timbimbi, gwañgwañiili Yesuloñ bimbi niñgiliñ, “Ñin kwet silaninnan pakamñ, wala dik amatam eni-mulimbi, it kwet ba kanda it ñasñgan pakañnan ñambi, nanañ tuk ba doundou it timbi indawin.”

¹³ Eumbi enguk, “Sin ep towiwit!” Eumbi niñgiliñ, “Nindi plaua nanañ kit tambon git mikbalak tipetgot pat-nimlak. Ba dik nindi ñambi, amatam gitik ñolok nanañ tuaneñdok windiñ nandi-ninilañ ba?”

¹⁴ Amatam asup kimin ti-pakiliñ, gan amalok kwinakwinatsi win 5,000 ba nek. Kusei wala timbi gwañgwañiili windiñ eñgiliñ. Eumbi, Yesuli tambane enguk, “Amatam ep danbimbi, kimin no 50 no 50 windiñ pipalit.”

¹⁵ Windiñ eumbi, wolok tuop ep danbimbi pi pakiliñ.

¹⁶ Timbi Yesuli plaua kit tambon gita mikbalak tipet win epbi, kunum plon deium loubi, Yambat we ñimimbi, nanañ win ombimbi, amatam dani-semnelindok gwañgwañiila emguk. Emumbi,

¹⁷ gitikgandi nañgiliñ. Na tokñe-taleumbi, nanañ na tla biñgiliñ win gamap dasiumbi, sandiñ lik 12 tokñeñgiliñ.

Petloli Yesulok kusei e-dakleñguk

¹⁸ Nain nola Yesuli engan nimolo kena ti-pap bimbi, gwañgwañii en gita pakiliñ enda eni-nandimbi eñguk, “Amatamdi naka nin pa nanañ?”

¹⁹ Eumbi tambane niñgiliñ, “Asupti dika Yoane tuk ii-sem pa ganañ, ba diwindi Elia bindambo indañguk windiñ pa eañ. Timbi diwindi plofet damanin no mlapi kulak windiñ pa eañ.”

²⁰ Windiñ eumbi, nisila eni-nandimbi eñguk, “Gan sinla naka nin pa nanañ?” Eumbi, Petloli “Dik Mesia Yambatti ganbi taleñguk” windiñ niñguk,

²¹ gan Yesuli enla Mesia sinik win ama nola nim enineliñdok kimisip kwambiñ ti-sembi

22 yousimbi enguk, “Nak Ama Sisinik nepek ñindiñ inda-namektok een: Juda nindok ama biesi, tapma ama biesi gita endikñe manda nandi-tale ama endi nambum tuop nim timbimbi, siñgi wit-nambi, piñgip gawat asupgan nambi, nuli kimbambi, sandap tipet git no timbimbi, Yambatti nep timbim mlaletat.”

23 Timbi Yesuli ama gitikta ñindiñ enguk, “No en nokok giñgit indam kuupi nandilakta, endi enlok nanandin siñgi wilimbi, sandap noñgan noñgan kloñbali tike bembu, nak nep kle kuuktok elet.”

24 Nekta, no en windiñ nim timbi, kwelalok kuñgun enlok tike kamaiupi nandilakta, kuñgu kwambiñ wali pailmekak. Timbi no en naka timbi kwelalok kuñgun biuktok ti-pañgitam patakta, kuñgu kwambiñ wali palmekak.

25 Tikap amali kwelalok nepenepek kusei kusei gitik ep kasileñlipi, kuñgun kolalak ba pailmlak, nepenepek wali en nitik timbi londauk? Win tuop nim.

26 Tikap kwelan ñolok ama noli naka ba mandanala mayektalakta, endi kilamek! Neta, nain taletalenan nak Ama Sisinikti undane bi tombi, nakit Bepna ba kunumdok eñalo nindok nulinulin wali nep gimbulimbi, wolonda nak ama wala mayektañimimbi, siñgi wilmetat.

27 Gan nak biañgan sanlet: ñi ikañ sindoñnan nanin diwin endi gama kaik kuñipi, Yambatti amatam indañgan yambi-dikñelak win kanekaliñ.”

Yesulok piñgiu walan engano tikileñguk

28 Yesuli windiñ eu taleumbi, sande noñgan ñaumbi, Petlo, Yoane git Yakobo yanañgipi, nimolo timbepi kwet jañgin nolok loñguk.

29 Lombi, nimolo tiñlimbi, mam dai walan engano sinik tikileumbi, dasindasinli bo satnin sinik koli saleñguk.

30 Timbi platik sinik ama tipet, Mose git Elia, endi Yesu gita manda embi ikimik.

31 Kunum nulinulin ep gimbulimbi, Yesuli kwet bimbi ñaukak wolok plon manda eñgimik, win endi Yambattok nanandin kimik-kleñipi, Jelusalem kimbektok tiñguk.

32 Eñlimbi, Petlo git noliit endi douli ep timbi gwaseimbi dou pakiliñ.

Pakap silikñembi, Yesulok nulinulin wakit ama tipet en gita ikimik yambiñgiliñ.

33 Timbi ama tipet endi Yesu bim ñañlimbi, Petloli Yesu niñguk, “Bep, ñi pakamii win kindem sinik. Ñala it jala tipet git no kinditna, dikok no, Elialok no, Moselok no.” Petloli manda eñguk wolok kusei nim nandi-dakleñipi, joñgo eñguk.

34 Eñlimbi, mulukual indambi ep timlimbi, gwañgwal misañgiliñ.

35 Timbi mulukua ginañnan kitikiti noli kitimbi enguk, “Ñin nokok niñana. Nak en kenana timbektok kasileñgut; sindi endok mandan tike-kiliñ e-kunekaliñ.”

36 Manda eu taleumbi, gwañgwal Yesu engan ilimbi kañgiliñ. Timbi nepek kañgiliñ wala manji galumbi, nain wolonda ama nola kasat nim tiñimñgiliñ.

Yesuli gwañgwa nolok yal kolan no kle kolimñguk

37 Kwet salaumbi, Yesu git gwañgwañii tipet git no endi kwet jañginnan nanin pitaleumbi, amatam kimin wopum en mandipakiliñ endi kanepi biñgiliñ.

38 Timbi ama no boñgipsinan pakuk endi kititiñimimbi eñguk, “Endaut, nak dik niñana noñgan sinik win nandi-ñimeñdok gani-kukulelet.

39 Nain nain yal kolan noli tike-kwambiñ dam ti-lamlimbi, platik sinik kwawa wopum timbi, gembu kolimbi, man payak pa lambalak. Tiñipi, nain noñgan noñgangot kañbiumbi, kindem pa patak.

40 Windiñda timbi nak gwañgwañgaili yal kolan win kleneliñdok eni-kukulelet, gan endi yal kolan win klenepi ti nim kambi biliiñ.”

41 Timbi Yesuli tambane eñguk, “Amatam man ñindiñgit kuañ sindi ama kelakelamesi, timbi nanandi-kilikitiñi nim pat-samlak. Nak sin gita kuñgula kunjit tilet.

Nain nitek sinik gamañgot sin gitañgan kuwambi, nanandi-kilikti inda-samekak?" Windiñ embi, gwañgwa beula nimbibi eñguk, "Ninaña nañgip ñolok bo."

⁴² Nañgip biñilimbi, yal kolanli tike kolimbi, kwelan pimbi, gemb kokuk. Gan Yesuli yal ni-ñombimbi kle kolim ñaumbi, gwañgwa timbi kindem daumbi, bindambo beulok kiinan kimituk.

⁴³ Timbi amatam gitik endi Yambattok gembin wopum wandin kañbi ka-gitiñgitik embi, nanandinji nim dakleñguk.

Yesuli en ba gwañgwañiilok kusas en+kaik tañguk

Amatamdi nepenepek gitik tiñguk wala nanandi kena tiñilimbi, Yesuli gwañgwañiila enbi eñguk,

⁴⁴ "Sindi pawanji kimitipi, manda ñin sanbep tilet win nim nandi-kamalanekaliñ. Nak Ama Sisinik kanjknailok kisinan napitneliñdok een."

⁴⁵ Gan gwañgwañiili Yesu nek eñguk win nim nandi-dakleñguliñ. Manda wolok kusei kimisembi-seminda timbi nim nandi-kiliñ embi, Yesu ni-nandinepi misitñguliñ.

⁴⁶ Timbi endi kusei kimitipi, nisilok boñgipsinan nindi loloñ sinik tilak wala e-kalamit tiñguliñ.

⁴⁷ Timbi Yesuli ginañ nanandinji ka-nandi-daklembi, gwañgwa minam no tike tiañe bimbi, en gita kimiti ilimbi,

⁴⁸ ñindiñ enguk, "No en sindok boñgipsinan pimbiñen sinik kulakta wali wakan loloñ sinik, wala timbi no en nak nandi-nambi, gwañgwa ñandin nola not ti-ñimlakta, endi naka not ti-namlak, timbi no en naka not ti-namlakta endi Yambatta not ti-ñimlak, win Yambat nin nak nani-mukuk enda not ti-ñimlak."

⁴⁹ Timbi Yoaneli niñguk, "Bep, ama noli dikok koka kitimbi, yal kolan ep kleumbi kañgimiñ, gan endi nin gita nim kuñipi, nim gep klelak, wala timbi nindi ni-kimisip ti nim kañ biñgimiñ."

⁵⁰ Windiñ eumbi, Yesuli niñguk, "No en kanjik nim ti-samlakta endi not ti-samlak, wala timbi sindi slakan ni-kimisip nim ti-ñimnekalin."

Yesu kle-kuñgu wali mīlapmat

⁵¹ Yesu kunum ginañ nañgip lololok nain timbi dumalañilimbi, nandi-gembilañipi, Jerusalem ñauktok ñañguk.

⁵² Ñañipi, ama diwin en-mulimbi, telak dama ñañguliñ. Win Yesu git noliilok tijumut ti-semneliñdok ñambi, Samalia it kwet nolok ñam tomguliñ.

⁵³ Gan Yesuli Jerusalem ñaup tiñgukta timbi winasili enda nim ni-tiañeneliñdok nandiñguliñ. Windiñ timbimbi,

⁵⁴ Yesulok gwañgwañiit Yakobo git Yoane endi win nandimbi, ni-nandimbi eñgimik, "Wopum, niti kiti ni-nandinambi, komba kunum ginan nanin pimbi, ep dum taleneliñdok nandilañ ba?"

⁵⁵ Eumbi tikile yambimbi, gwañgwa tipet win enombimbi

⁵⁶ yousimbi, it kwet nolok ñañguliñ.

⁵⁷ Telaknan ñañipi, ama noli Yesula ñindiñ niñguk, "Dik wandiñ ba wandiñ ñaupi, ñaukañ tuop gep kle kuutat."

⁵⁸ Eumbi niñguk, "Klinalok toñgaut endi tombañjat, ba monik kunum plon kuañ endi bo isiat, gan nak Ama Sisinikgan it nim pat-namlak."

⁵⁹ Timbi Yesuli ama nola ñindiñ niñguk, "Bi nak nep kle ku!" Gan ama wali ñindiñ tambane niñguk, "Wopum, dik nandi-namumbi, dama ñambi, betna kindiletat."

⁶⁰ Eumbi niñguk, "Yambiumbi, kimitimimn* nisisi nosii ep kinditnekalin. Gan dikta ñambi, Yambatti amatam indañgan yambi-dikñeukak wolok giñgit eu pukak."

* 9:60: Yesuli kimitimimnla eñguk endi ama Yambattok dainan kuñgunji nimnat enda eñguk.

⁶¹ Tĩmbi ama noli bo Yesula nĩmbi eĩnguk, “Wopum, nak gep kle-kuuttok nandĩlet, gan nandĩ-namum dama ilan ñambi, sambatnai enba nandumek bi gep kleutat.”

⁶² Eumbi nĩnguk, “No en kena kusei kĩmĩpi, glimona pa tĩlak endĩ Yambattok kapmainan kena tĩndĩlok tuop nĩm.”

Ama Sisĩnik Yesulok gwañgwañiili nĩtek kuñgulok

10

Gwañgwañiili kenanjĩ nĩtek tĩndĩlok elak

¹ Siĩgi Yesuli bĩndambo gwañgwa 70 enbi taleumbi, endĩ it kwelan ba kwet ñaup eĩnguk tuop wandĩñ gwañgwañiili tĩpet tĩpet telak dama ñanelĩñdok eni-mupi,

² ñĩndĩñ enguk, “Bien mepmeptok wĩn asup, gan kena tĩndĩlok ama wĩn lakat, wala tĩmbi sĩndĩ kena molom nĩmolo ti-ñĩmĩmbi, kena ama dĩwĩn ep tĩmbĩ indaumbi, kenan gĩnañ eni-mulĩmbi ñanekaliñ.

³ Ñawit! Ñambi, ñĩndĩñ nandĩnekalĩñ: sĩndĩ sipsip niñañ wandin kamot moyen sañan endok boñgĩpsĩnan nak sanĩ-mulambi ña kunekaliñ.

⁴ Sĩndĩ ñanepi, mĩnem wakĩt lik ba kesĩsĩ gwĩlap wĩn nĩm mep ñanekaliñ. Tĩmbi telak plon ama yambĩmbi, manda manda nĩm ti-semnekalĩñ.

⁵ It nolok ba nolok lonepi, dama it wolok pakañ enda we sembi, ñĩndĩñ enĩnekalĩñ, ‘Busuk pat-samun.’

⁶ Tĩkap busuk molom noli it wolok kulakta, busuk mandanjĩli enda gwĩlam ti-ñĩmekak. Tĩkap nĩmda, busuk mandanjĩ walĩ sĩnloñ undane bĩukak.

⁷ Sĩndĩ it pĩmbĩñ nĩm kunekaliñ. Kena tĩndĩn ama enda tuan ombi-mĩlok, wala tĩmbi it lonekalĩñ wolokgot pipat-mĩlat tĩmbi, nanañ tuk sep towiumbi nanekaliñ walĩ wakan tuanji tĩlak.

⁸ It kwet nolok ña tombĩmbi sep tiañembi, nanañ samumbi nanekaliñ.

⁹ Tĩmbi wandĩñ ama jĩmbatsĩat ep tĩmbĩ kĩndem dambi, wĩnasĩla ñĩndĩñ eni-ti-kunekaliñ, ‘Yambattĩ indañgan sambĩ-dĩkĩneuktok nainĩñ dumala-talelak.’

¹⁰ Tĩmbi nain nola it kwet nolok ña tomñĩliĩmbi, sep tiañem not nĩm ti-samumbi, wolonda sĩndĩ ipakanan ñambi, ñĩndĩñ enĩnekalĩñ,

¹¹ ‘Nĩti sĩndok plap no nĩm tĩke ñamĩk, wĩn sĩndok kilĩkĩliksĩli kesĩtnetnan galĩlak wĩn bo wĩp mamañendambi pĩumbi, sĩnlok pat-samekak. Ganmek sĩndĩ ñĩndĩñ nandĩwit: Yambattĩ indañgan sambĩ-dĩkĩneuktok nainĩñ dumala-talelak.’ Sĩndĩ wĩnasĩla wĩndĩñ enĩnekalĩñ.*

¹² Nak ñĩndĩñ sanlet: tombon ombi-tiketĩkelok nainnan amatam siĩgi wĩt-samsamĩn endok tombonjĩli kolan tĩndĩn Sodom it kwelan kuñgĩliñ endok tombonjĩ maklelak.

¹³ Kolasin gĩt Betsaida nasi sĩndĩ kilañmet! Yambattĩ salamĩlekak! Nak kundit gembĩnat asup sĩndok kandañ tĩngut walĩ Tilo ba Sidon it kwelan indaumda, platik sĩnik wĩnasĩli gĩnanjĩ tambanembi, blandok dasindasin dasimbi, kwĩliñ plon pipatnelĩñ.† Gan sĩndĩ gĩnañjĩ nĩm tambaneñgĩliñ,

¹⁴ wala tĩmbi Yambattĩ amatam yambĩ-danbekak wolonda sĩndĩ tombon ombi-tĩkenekaliñ walĩ Tilo gĩt Sidon nasi tombonjĩ makleukak.

¹⁵ Tĩmbi Kapaneam nasi, sĩndĩ ‘Yambattĩ kunum gĩnañ nĩp loukak’ wĩndĩñ nĩm nandĩnekalĩñ! Nĩm sĩnik, sĩndĩ jĩmbĩñ sep kolĩ pĩnekalĩñ.”‡

¹⁶ Tĩmbi Yesuli yousĩmbi, gwañgwañiila enguk, “No en mandanjĩ nandĩ-tĩke-kĩliñ eukak endĩ nokok mandana nandĩ-tĩke-kĩliñ eukak. Tĩmbi no en siĩgi wĩt-samekak

* **10:11:** Wĩndĩñ tĩnelĩñda, wĩnasĩla ñĩndĩñ daut semnelĩñ: no en gwañgwalok mandanjĩ siĩgi wĩt-semañ endĩ Yambatta siĩgi wĩlmañ. † **10:13:** Kolasin gĩt Betsaida nasi endĩ Juda amatam, Tilo gĩt Sidon nasi endĩ Judalok sambat nĩm. ‡ **10:15:** Yesuli Kapaneam it kwelan kuñĩpi dou-mĩlat tĩnguk, gan wĩnasi asuptĩ nanandĩ-kĩlikti nĩm ti-ñĩmĩngĩliñ.

endi naka siñgi wít-namekak. Gan no en naka siñgi wít-namekak endi Yambatta siñgi wílimekak, wín Yambat nindi nak nani-mukuk enda siñgi wílimekak.”

¹⁷ Tímbi gwañgwa 70 Yesuli kena tíndílok eni-mukuk endi sílisíli plon undane bímbi nímbi eñgíliñ, “Wopum, níndi ñambi, díkok koka plon kena tínambi, yalí kolan endi bo mandani pa tañgoneañ yañ!”

¹⁸ Eumbi enguk, “Nak Satandi píumbi ka-tuakut wín písapísatti kunum gínañ nanin pílak wandin.

¹⁹ Nandañ: síndi malet ba kauñ ep yalineliñdok ba kanjíkni Satan endok gembín gítik tíke-pí yalineliñdok nak ikan gembí sam-taleñgut pat-samlak, wala tímbi nepek noli sep tímbi kolauktok tuop nímbi.

²⁰ Gañgan síndi yal kolandi manjí tañgoneañ wala sílisíli nímbi tínekalíñ. Nímbi Síndok kosi kunumdok kot sambat gínañ youyoulín patak wala mek nandi-koñgom tínekalíñ.”

²¹ Nain wolonda Díndím Woñdi Yesulok gínannan sílisíli wopum tímbi tokñe-ñímumbi, níndiñ eñguk, “Bep, kunum kwet molom, nak níndiñda gani-kíndem dalet: dík nanandiñga ama nanandínjíat ba nandi-daklenjíat enda kímísembíñguñ, wandingan embi wín amatam nanandínjí nímnat enda tímbi dakle-semguñ. Biañgan síník, Bep, dík wíndiñ tímbepi nandiñguñ tuop tíñguñ.”

²² Tímbi amatamda níndiñ enguk, “Bepnalí gembín ba nanandín gítik wín naka nam-taleñguk. En noñganlíngot nak Níñañ nítein wín nandi-namlak. Tímbi nak wakít ama nin nak ep kasílembi, Bep daut semlet níndiñgot Bep en nítein wín nandi-ñímamíñ.”

²³ Yesulí gwañgwañii gíta nísiñgan palíñlímbi, níndiñ enguk, “Amatam níndi nepek síndi kañ wolok tuop dausíli kañ endi amatam díwín yapma kle-pakañ.

²⁴ Kusei níndiñda wíndiñ sanlet: plofet ama gíta ama wapmañ damañgan kuñgíliñ asupti nepek síndi kañ wín kanepi nandi-koñgom tíngíliñ, gan endi nímbi kañgíliñ, ba manda síndi nandañ wín nandínepi nandi-koñgom tíngíliñ, gan endi nímbi nandiñgíliñ.”

Samalia amalí ama no not tí-ñímíñguk wíndiñgan gínañ busuk tí-kulok

²⁵ Nain nola endíkñe manda nandi-tale ama noli Yesuloñ bí indambi, Yesulok nanandín ka-nandúktok e-ka tímbi nínguk, “Endaut, nak nítek tímbi, kuñgu taletalen nímnat wín kasílewít?”

²⁶ Eumbi ní-nandiñmbi eñguk, “Endíkñe manda nítek youyoulín patak? Wín nímbim nandína.”

²⁷ Eumbi, níñ tambane nínguk, “Dík gínañga ba gínañga típ, gembíñga ba nanandiñga wín Wopum Yambatka endok gítik bí-ñím-taleumbi palmekak. Tímbi dítnala nandílañ, wíndiñgangot nokala nandi-ñímekañ.”[☆]

²⁸ Wíndiñ eumbi, Yesulí nínguk, “Manda wín tambane elañ wín díndím síník. Dík wíndiñgan tí-ta-kulañda, kuñgu kwambiñ pakamekak.”

²⁹ Tímbi ama walí ‘Endíkñe manda kímít-kle-taleñgut’ wíndiñ inda-dakleuktok Yesula níndiñ ní-nandiñmbi eñguk, “Tímbi ninda nandi-wambi, notna tímbekak?”

³⁰ Eumbi, Yesulí tambane eyout manda no níndiñ eñguk, “Ama noli Jelusalem nanin Jeliko it kwelan pímbi ñaupi, telaknan ñañipi, ama píñdasi endok kísínan loñguk. Loumbi wípi, dasindasin gít kwílikwíli gítíkan lom tíke-ñím talembi, ama en kak bímbi, kímbebi tí pakuk.

³¹ Palíñlímbi, níndiñ indañguk: tapma ama noli telak wolokgan pímbi ñambi ka-kímnembi, gíngíñgan ñambi, makle ñañguk.

³² Ñaumbi, tapma ittok kena ama noli bo wolok bí tomguk endi wíndiñgangot ka-kímnembi, gíngíñgan ñambi, makle ñañguk.

[☆] 10:27: Lo 6:5, Wok Pris 19:18

³³ Gan ama Samalia nanin no telak wolokgan ñañguk endi ama win pakuknan bi sua kañbi, blan ti-ñimbi,

³⁴ endoñnan ñambi, wandan win tuk galkñat wakit wain tukti wilipi timilimifnguk. Ti-talembi, enlok doñki plon kimilim loumbi nañgip ñambi, patnandi ilan kimipi kadikñeñguk.

³⁵ Salaumbi kañip ñaupi, kena nain tipet wolok tuan minem jimbi, patnandi it molom mimbibi, ñindiñ nifnguk, 'Dik ama ñin ka-dikñeukañ, timbi minem gamlet wali nain nitepektok tuop. Makleukakta, siñgi undane bimbibi, yousimbibi gametat.' "

³⁶ Yesuli windiñ embi, endikñe manda nandi-tale ama ni-nandimbibi eñguk, "Ama tipet git no endi ama nin piñdasilok kisinan loñguk win kañgifiñ. Dik nitek nandiñlañ, endoñnan nanin ama nin endi ama wolok nol sinik indalak?"

³⁷ Eumbi nifnguk, "Ginañ busuk ti-ñimifnguk en." Timbi Yesuli nifnguk, "Dik bo ñambi, windiñgangot ti-kuukañ."

Maliati Wopumdok mandan nandifnguk windiñ tilok

³⁸ Timbi Yesuli gwañgwañii git Jerusalem ñanepi, telaknan ñañipi, it kwet nolok tombimbibi, tam no koi Mata endi ilnan ni-tiañeumbi loñguk.

³⁹ Loumbi, Matalok dalañ koi Malia endi Wopumdok kesiinan bi pipapi, mandan nandi-pakuk.

⁴⁰ Gan Mata endila nanañ neknek ti-jumupi, glimona timbi, Yesuloñ indambi ni-ñombimbibi nifnguk, "Wopum. Dalana nambiumbi, natnañgan nanañ ti-jumut kena tilet. Dik wala nim nandiñlañ ba? Nimbim bim, nep kimilin."

⁴¹ Eumbi, Wopumdi tambane nifnguk, "Mata Mata. Dik nepek asuptok nandi-bendi wopum timbi, ginañga mlatalak,

⁴² gan dik nepek noñgangotta tipikalañ. Malia endila win ep tindi kindem kasilelak win nim apma tikelok.

11

Bep Yambatta nitek nimolo ti-ñimlok

¹ Timbi nain nola Yesuli kwet nolok nimolo tifnguk. Timbi taleumbi, gwañgwañiilok nanin noli nimbibi eñguk, "Wopum, Yoaneli gwañgwañiila nimololok sambat daut semguk, windiñgangot dik bo daut nimifiñ."

² Eumbi enguk, "Sindi nimolo tifñipi, ñindiñ enekaliñ, 'Bep, dikok koka win giñgiñgan ti-gamlok.

Dik amatam gitik nip timbi giñgitkai indaneñ.

³ Dik sandap noñgan noñgan wolok nanañ nimifiñ.

⁴ Nindi amatamdi yom ti-nimañ win gitik bi-semamifiñ, wala timbi dik bo yomni bi-nimifiñ.

Dik ti-kuyuk plon nim nimbifiñ.' "

⁵⁻⁶ Windiñ embi yousimbibi enguk, "Tikap dik tim boñgipnan noka noloñ ñambi, kitiu silikñeumbi, ñindiñ nimbefñ, 'Nokok notna noli telak bikap itnanan bimbibi, nanañ towiupi yolonjilet, wala timbi dik nanañ tipet git no namifiñ, timbi siñgimek tambon ombi-gametat.'

⁷ Windiñ eumbi, noka it ginañgan dou patak endi ñindiñ tambane ganbek bek, 'Dik nekta douñatnan nanin nep silikñelañ? It yama wesak ip kekakñet, timbi wembe gwañganaili bo ip dou-talefiñ, wala timbi nitek mlapi gametat?'

⁸ Nak ñindiñ ganba: endi windiñ ganbi, dik endok nolla timbi nim nandi-gamek bek, gañgan giñgineñgala timbi endi joñgo mlapi, nepek nekta tipikalañ win dik gamekak.

9 Wíndiñda nak sínla ñíndiñ sanba nandiwit: Yambatta nímolo tí-ñimñipi, nepek nola ní tí-kunekaliñda wín kasílenekaliñ, nepek nola lonji tí-kunekaliñda wín kanekaliñ, tímbi yama wesak wít tí-kunekaliñda písat-samekak.

10 Nekta, ama Yambattok plapta ní-nandañ endok kandañ wín ñíndiñ: ní-nandi tañdi kasíleañ, lonjilonji tañdi kañ, ba yama wesak wíkañ enda písat-semalak.

11 Ba sindoñ nanin bep nindi níñañlí mikbalakta ní-nandumbi, malet mívík ba?

12 Ba puput minjipta ní-nandumbi, kauñ mívík ba?

13 Síndi kolan tíndi ama, gañgan nepenepek kíndem wembe gwañgwanjiila pa emañ. Wíndiñda nítek tímbi kunum Bepsi endi ama nindi Díndim Woñ kasíleneliñdok ní-nandañ enda ní emek? Ním ya, endi sapma klembi, e-nandañ tuop emekak.”

Yesu gembínlok kusai wín ka-daklelok

14 Nain nola Yesuli ama nolok gíñañnan yal kolan pí-ñimímbi man sipmínguk wín ní-kle-kolímbe po ñañguk. Ñaumbi, ama walí manda eumbi, amatamdi kundit wín kañgíliñ endi ka piyasat tímbe, nanandi kena tíngíliñ.

15 Gan díwíndi ñíndiñ eñgíliñ, “Endi yal kolan pa ep klelak wín yal kolandok telak damanjí Belsebul endok gembín plon tilak.”

16 Tímbe díwíndi tí-kuyuk tí-ñimímbi, Yambattok gembín palmílak wín tímbe dakle-semektok jimba kundit no tímbektok níngíliñ.

17 Gan Yesuli gíñañ nanandíngi wín ka-nandi-daklembi enguk, “Ama wapmañ nolok gíngítíiilí tambípi, ní-síngan mineliñda endi biañgan kola-talenekaliñ. Tímbe sambat nolí bo wíndiñgangot tíneliñda endi bo tawam papusenembi kolanekaliñ.

18 Wíndiñgangot tíkap Belsebul, wín Satan, endok sambaliilí tambípi, ní-síngan miañda, kenanjilí nítek kwambiñ dauk? Wín tuop ní. Wíndiñda tíkap nak mandanjílok tuop klembi, Belsebullok gembínlí yal kolan pa ep klewamda, nak endok kenan tímbe kolauk.

19 Tímbe nepek no wín ñíndiñ: tíkap Belsebulí gembí namumbi, yal kolan ep kle-semamda, nindi nosii gembí emumbi, endi yal kolan pa ep kle-semañ? Belsebul ba? Ním bek. Wíndiñda nítek tímbe nokok plon wíndiñ eañ? Síndi naka manda juluínt nanañ wín nosiilí wakan tímbe dakle-samnekalíñ.

20 Gan tíkap nak biañgan Yambattok gembínlí yal kolan pa ep kleletta, ñíndiñ inda-daklelak: síndi Yambattí sambí-díkñelak endok gembín wín ikan boñgípsiinan ka-nandañ.

21 Ama gembínat nolí miktok nepenepek gítík tíwíli díkñembi, ilí ka-díkñe-kíliñ elakta, gíngítíiilí ep tímbe kolaneliñdok tuop ní.

22 Endi miktok nepenepel walí tíke kamaiuktok nandílak, gan ama no nolí wolok gembín maklelak endi ama woloñ bímbi, mik tí-ñimímbi maklelakta, endi miktok nepenepel wakít gíngítíiilí gítík apma ep danbi, enlok noliila emlak.*

23 Tímbe miktok kandañ wín ñíndiñ: no en not ní tí-namlakta endi kanjík tí-namlak, tímbe nindi nakíta kena ní tímbe, gíngítíiilí ep kímin tilakta endi ep kleum papuseneañ.”

24 Yesuli wíndiñ embi yousímbi enguk, “Tíkap yal kolan nolí ama gínan gíñañ nanin lambi poñaukta, endi yal pa kuañnan ñambi, pipapat lonjímbe kuwík. Lonji tílapbi, ñíndiñ ewík, ‘Nak bíndambo undane ñambi, pakutnan lowa.’

25 Wíndiñ embi, ña kawík wín: it wín ikan jamimbi tí-díndim em bimbín palek.

26 Wíndiñ kañbí ñambi, yal kolan en makleañ kí tombon típet yanañgílim bímbi, it wandíñ lombi, wolok kuneliñ.† Wíndiñ tímbebímbi, ama blangan. Nekta, dama yal kolan noñgandi ama wín tímbe kolaumbi, síngi yal kolan asuptí tímbe kola síník tauk.”

* 11:22: Yesuli eyout manda miktok plon eñguk wín enla wakít Satandok plon eñguk; Satan en ama gembínat wandin, gan Yesulok gembínlí endok gembín maklelak. † 11:26: It wín ama gínanlok walan.

Yambattok mandan nandimbi tike kuañdî amatam diwîn yapma kle pakañ

²⁷ Yesulî manda wîndîñ eumbi, tam no amatam kîmîn tî-pakîlîñ endok boñgîpsînan pakuk endî kîtimbi, ñîndîñ nînguk, “Tam gapbi, num gamguk endî amatam diwîn yapma klembi patak.”

²⁸ Gan Yesulî tamdok mannan tikembi, ñîndîñ eñguk, “Wîn amatam Yambattok mandan nandimbi tañgoneañ endî wakan amatam diwîn yapma kle pakañ.”

²⁹ Amatamdî yousîyousî pa biñlîmbi, kîmîn wopumgan indaumbi, Yesulî kusei kîmîpi, ñîndîñ enguk, “Amatam man ñîndîñgît kuañ sîndî kolasî. Sîndî kusatna kañbi nambî-daklenelîñdok jimba kundit no kanelîñdok embi giñgîneañ, gan jimba kundit no nîm daut samum kanekalîñ. Nîm sînik. Wîn Yonalok jimba kunditgot kanekalîñ.

³⁰ Nepek nek Yonala inda-ñîmînguk wîn Ninive nasila ñîndîñ daut semguk: wîn Yambattî nî-mulîmbi biñguk. Wîndîñgangot nak Ama Sîsînik nepek nek inda-namekak wîn amatam man ñîndîñgît kuañ sînda ñîndîñ daut samekak: wîn Yambattî nani-mulîmbi indaŋgut.

³¹ Kwet no koi Siba wolok tam wapmalî manda plon lololok nainnan amatam man ñîndîñgît kuañ sîn gîta mîlapi, kusasî timbî dakleukak. Endî ama wapmañ Solomonda nandumbi, manda nandî-daklelok molom timbîmbi, endok mandan nanduktok kwet mayaŋgan sînik nanin endoñ ñaŋguk. Gaŋgan sîndî ama Solomon maklelak endok mandan nandî-kîmkîmneañ, wala timbî kînjan tikenekalîñ.

³² Timbî Ninive nasilî manda plon lololok nainnan amatam man ñîndîñgît kuañ sîn gîta mîlapi, kusasî timbî dakleukak. Endî Yonalok mandala gînañjî tambaneŋgîlîñ, gaŋgan sîndî ama Yona maklelak endok mandala wîndîñ nîm tañ, wala timbî kînjan tikenekalîñ.

³³ Ama nolî kolsalen pîndopi, kambottî nîm tapliwîk ba kwet sembîn nolok nîm kîmîlek. Tambo endî indaŋgan kîmîpi, ama it gînañ loañ kolî sale-semlok wîndîñ timbek.

³⁴ Daukalî pîngîpkalok kolsale wandin. Daukalî kîndemda, Yambattî kolsalen gamlak wala ka-dakleumbi, gînañga gîtik kolî salelak. Daukalî kolanda, gînañga gînañ kîlîm mulumgot pakamlak.

³⁵ Wala timbî kilañmek! Nîm kañbi, kolsalen kasileup nandîñguñ, gan kîlîm ikan kasileum pakamlak.

³⁶ Wîndîñda tikap kolsalendî gînañga gîtik tokñeumbi, kîlîm no nîm pakamlakta, sipalaktî kolî sale-gamlak wîndîñgan dik bo kolî salelañ.”

Ama biesîlok juluñîtsîlok telak nîm kle-kulok

³⁷ Yesulî manda eu taleumbi, Falisi ama nolî nanañ yakan nandemîktok nî-tiañeumbi, ñam ilnan lombi, nanañ nanalok pipakuk.

³⁸ Gan endî dama kii nîm wilîkukta timbî† Falisi ama walî nandî-bendî timbîmbi,

³⁹ Wopumdî nînguk, “Falisi sîndî jawañ ba tuk wîtna wîn pawangot pa wilîkañ wandin, gan sîndî gînañjî gînañ kolan ba tî-piñpiñelî tokñem patak.

⁴⁰ Sîndî ama kamasî! Yambattî nepek pawan timbî indaŋguk, wîndîñgangot endî gînañ nîm timbî indaŋguk ba?

⁴¹ Pawandok nepek wala nandî-bendî wopum nîm tînekalîñ. Tambo sîndî gînañjî wîn pîmbîñesîla bi-sembi, ep kîmîtnekalîñ. Wîndîñ tînelîñda, gînañjî gît ep tîndînjî tîpet walî Yambattok dainan jamilan indaukak.

⁴² Falisi sîndî nanañ kena gînañ nanin gîtik wîn tambîpi, gwasap ba yaya wîn bo kît tambon tambon tambîpi, Yambattok tambon pa mañ, gan gînañjîlî en nîm kasîleañ, ba ep tîndîñ dîndîm nîm pa tañ, wala timbî sîndî kilañmek! Yambat en mek sambekak. Sîndî Yambatta tambon mîñîpi, enda ba amatamda gînañjî emnelîñ ñak!

† 11:38: Falisi amalî Yambattok dainan jamilan indanelîñdok kîsî pa wilîkañgîlîñ.

⁴³ Falisi sɪndi it kiyau gɪnañ pitit damañgot pitneliñdok nandañ, tɪmbi kɪmɪli tuanan amatamdɪ we sambɪ, giñgiñgan tɪ-samneliñdok nandañ, wala tɪmbi kilañmet!

⁴⁴ Amatamdɪ sum sembɪn no nɪm ka-nandi-daklembi, wolok plon joñgo yalimbi kolayañ. § Sɪndi sum sembɪn wandin, gan amatamdɪ nepenepek kolanli sɪndok gɪnañji tokñelak wɪn nɪm ka-nandi-dakleañ, wala tɪmbi kilañmet!”

⁴⁵ Tɪmbi endikñe manda nandi-tale ama nolɪ Yesula nɪñguk, “Endaut, dik Falisi amala wɪndiñ enlañda, nɪnda bo giñgiñgan nɪm tɪ-nɪmleñ.”

⁴⁶ Eumbi enguk, “Endikñe nandi-tale ama sɪndi amatam nepek mɪlap** tañgoneneliñdok pa emum mɪlataumbi, ep tɪmbi pañgitaneliñdok kɪt kɪmɪt no nɪm pa tɪ-semañ, wala tɪmbi kilañmet! Yambatti sɪndi bo sambekak.

⁴⁷ Sɪndi kilañmet! Plofet ama nin bep pañjiili yandɪp kɪmgɪliñ endok sum gwatnam wɪn sɪndi tɪmbi kaik talak.

⁴⁸ Endi yandɪp kɪmgɪliñ, tɪmbi sɪndi sum gwatnamji tɪmbi kaik tañ, wala tɪmbi bep pañjiili plofet amala nek tɪ-semgɪliñ wɪn sɪndi ka nandum kɪndem sɪnɪk tɪlakta sɪn inda-dakleañ.

⁴⁹ Kusei wɪndiñda Yambat nanandi-tale molom endi ñɪndiñ eñguk, ‘Nak plofet ba giñgit ee ama Islael amatamdoñ enɪ-mulam ñaumbi, endoñnan nanin dɪwɪn ep tɪmbi kolaneliñdok kle-gɪmgɪm embi, dɪwɪn yandɪp kɪmnekalɪñ.’

⁵⁰ Wala tɪmbi plofet ama gɪtik kwet kusei kɪmɪkɪmɪlinan nanin bɪkap man ñɪndiñgit yandɪp kɪmgɪliñ endok wekatsɪlok tuan kolan wɪn amatam man ñɪndiñgit kuañ sɪndi ombi-tɪkenekaliñ.

⁵¹ Wɪn Abellok plon kusei kɪmɪpi, Sakalaia ama nin sisuat gɪt tapma it wolok boñgɪpsetnan wɪli kɪmguk endok plon talelak endok kɪmkɪmjɪlok tuan kolanla nak biañgan ñɪndiñ sanlet: amatam man ñɪndiñgit kuañ sɪndi wɪn ombi-tɪkenekaliñ.

⁵² Yambatta nanandiɪlok telak walɪ it wandin. No en wolok gɪnañ lolakta endi Yambattok kusei ka-nandi-daklembi nandi-ñɪmlak. Endikñe manda nandi-tale ama sɪndi it wolok yama ki wɪn kɪmɪt kimbɪñ dañ, gan gɪnañ nɪm loñgɪliñ, tɪmbi amatamdɪ bo lonep nandiñgɪliñ wɪn kɪmɪsip tɪ-semgɪliñ, wala tɪmbi kilañmet!”

⁵³ Yesuli wɪndiñ eu taleumbi, walinin pɪ ñaumbi, Falisi gɪt endikñe nandi-tale ama endi kusei kɪmɪpi, kanjik kolan sɪnɪk tɪ-ñɪmbi, nɪ-nandi kusei kusei tɪñɪpi,

⁵⁴ kɪt yout tineliñdok enlok mandanli sɪsoñ tɪ-ñɪmnep nandiɪmbi, mandɪmandɪ tɪ-ñɪmgɪliñ.

12

¹ Nain wolonda amatam asup kwɪnakwɪnattok tuop nɪm endi bo Yesuloñ kɪmɪn tɪmbi kle-gɪmbupi, tambo yali tɪñgɪliñ. Tɪmbi Yesuli kusei kɪmɪpi, dama gwañgwañiila ñɪndiñ enguk, “Sɪndi Falisi amalok plaua kɪmɪlɪmbendɪnjɪla ka-kɪliñ embi kunekaliñ. Wɪn endi manji mambenji tɪpelat, tɪmbi ep tɪndɪnji juluñit tañ wala elet. Nɪm kañbi, sɪndi bo wɪndiñgangot tineliñ.

² Biañgan sɪnɪk, nepek kɪmɪsembɪn gɪtik wɪn Yambatti tɪmbi indañgan indaumbi, nanandi sembɪn gɪtik wɪn tɪmbi dakleukak.

³ Wɪndiñda sɪndi manda kɪlim gɪnañ eñgɪliñ wɪn maim plon eu indaukak, tɪmbi sɪndi nepek no it gɪnañnan manda janjak eñgɪliñ wɪn ipakanan wopungan eu pɪukak.”

Yambat endañgot mɪsɪ-ñɪmlok

⁴ Yesuli yousɪmbi enguk, “Notnai, nak ñɪndiñ sanba: amalɪ pɪñgɪpsɪñgot wɪli kɪmneliñ, gan siñgi kandañ sep tɪmbi kolaneliñdok gembɪ no nɪm pat-semalak enda nɪm mɪsɪnekalɪñ.

§ 11:44: Namba 19:11-22 ñɪndiñ elak: no en ama dalandan en ba nepenepel tɪke-kalakta endi Yambattok dainan jamilan nɪm indalak. ** 11:46: Nepek mɪlap wɪn endikñe manda mɪlap wolok walan.

⁵ Tambo ninda misinimlok win daut sametet: Yambatti ama wili kimbi, siñgi kandañ jimbini koli piuktok gembin palmilak enda misimisiti tinimlok. Biañgan sinik sanlet: endañgot mek misinekaliñ.

⁶ Monik tiptip kit tombogot win minem gimin tipetti tuatuan, gañgan Yambatti noñgan no nim kamala-nimlak.

⁷ Sindi endok dainan loloñ sinik, monik asup yapma kleañ, timbi endi kumbanji saktok kwinakwinatsi win bo nandi-talelak, wala timbi amala nombo nim misisemnekaliñ.

⁸ Sanba nandiwit. No en amalok dausinan 'Nak Yesulok giñgit' windiñ e-daklelakta, nak Ama Sisinikti Yambattok eñaloñiilok dausinan enda wakan 'Endi nokok giñgit' windiñ e-dakleutat.

⁹ Gan no en amalok dausinan naka 'En nim nandi-nimlet' elakta, nak Yambattok eñaloñiilok dausinan enda wakan 'En nim nandi-nimlet' eutat.

¹⁰ Timbi no en Ama Sisinik nani-kolalakta, endok yomin win kindem binimlok, gan no en Dindim Woñ nilakalakaet lakta, endok yomin win kimilim palmekak.

¹¹⁻¹² Amali manda plon sepmbi, it kiyau ginañ ba gavmandok dainan ba lolonjiilok dausinan sapitnekaliñ. Nain wolongan sinik Dindim Woñdi manda nek eelok win daut samekak, wala timbi wolonda sindi nandi-bendi wopum timbi, ñindiñ nim enekaliñ, 'Nindi manda nek enetamiñ?' Ba 'Nek tambane eninetamiñ?' "

Minem kwilikwila ka-galkta nim tilok

¹³ Timbi ama kimin wopum boñgipsinan ama noli Yesu nimbi eñguk, "Endaut, datnali betnettok kii bimbini win en noñganliñgot ep kulak, wala timbi dik nimbimbi, nokok tambon danbi namin."

¹⁴ Eumbi niñguk, "Notna, ba ama noli nak sambidandettok ba nepenepeset dandisamettok nanbi taleñguk ba? Nim ya, win nokok kena nim."

¹⁵ Windiñ embi yousimbi, amatamda enguk, "Nepek tokñetokñen wali kuñgu kindem nim samlak, wala timbi sindi ka-kiliñ embi, kuñgunji ka-dikñe-kiliñ enekaliñ. Nim kañbi, kwilikwili ba nepek nola ka-galkta tineliñ."

¹⁶ Windiñ embi, eyout manda no ñindiñ embi enguk, "Ama minem kwilikwili asupmat endok nanañ kenan bien lali kindem daumbi,

¹⁷ nanandin ginañ ñindiñ nandi-kwinakwinaleñguk, 'Nitek tilok? Nanañ bien asup ñali it kawai wolok ginañjinan wisi-kolettok tuop nim!' Windiñ nandimbi

¹⁸ eñguk, 'Kombikmek nandilet: nak wisi-kot it kawai gitik win wiapi, komblin wopum asupgan kindipi, nanañ ba kwilikwili gitik pat-namlak win wolok wisi-koletat.

¹⁹ Tiñipi, natnala ñindiñ eutat: Ip ñak! Nak nepenepek kindem gwilat asuptok kimip kiulambi pat-namlakta timbi kindem pat-nandimbi, na silisili timbetat!'

²⁰ Gan Yambatti tambon ñindiñ niñguk, 'Dik kamen, man tim ñolondañgan kuñguña gapma tikelok. Timbi nepek ti-jumut tiñguñ wali nindok timbekak?' "

²¹ Yesuli eyout manda windiñ embi, yousimbi enguk, "No en kwelan ñolok kwilikwili asup palmektok ep kiutak, gan nepek Yambattok dainan tuannat no nim palmilakta, endi ama kamen wandin."

Piñgip ka-dikñela nandi-bendi wopum nim tilok

²²⁻²³ Timbi Yesuli yousimbi, gwañgwañiila ñindiñ enguk, "Nepek tokñetokñen wali kuñgu kindem nim samlakta timbi nak kuñgunjilok ba piñgipilok kandañ ñindiñ sanlet: win kuñgu ba piñgip wali bien tilak, nanañ ba dasindasin wali nim, wala timbi sindi nanañ nek nanekaliñ ba dasindasi nek dasinekaliñ wala nandi-bendi wopum nim tinekaliñ.

²⁴ Sindi monik oeo yambim nandiwit: endi nanañ t̄pi-bimbi met nañ w̄ndiñ n̄im pa tañ, t̄mbi endi wis̄i-kot it bo n̄im pat-sem lak, gañgan Yambatti tuopkan ep towilak. Sindi la endok dainan monik yapma kleañda, n̄itek t̄mbi n̄im sep towiuk?

²⁵ T̄mbi s̄indoñnan nanin no endi nandi-bendi wopumli kuñgun lakat yousum ombatawik ba? N̄im ya!

²⁶ Sindi nepek tip kambak wandin t̄nd̄lok tuop n̄im, w̄ndiñda kusei nekta nepek diw̄n wala nandi-bendi wopum pa tañ?

²⁷ Pama klinan indañ w̄n yambim nandiwit! Nak ñ̄ndiñ sanba: endi kena meñ n̄im tañ, ba dasindasinji bo n̄im pa youkañ, gañgan endok pamanj̄li ama wapmañ Solomondi dasindasin kindem s̄inik pa dasiliñguk endok paman w̄n maklelak.

²⁸ Kli nepek pamanat kena ḡinañ man lambi indaumbi, desa domb̄mbi ep siu d̄inekaliñ wandin w̄n bo Yambatti dasindasinji kindem emlak, n̄itekta t̄mbi endi s̄indok dasindasinji n̄im t̄mbi inda-samek? W̄n n̄im nandañda, s̄indok nanandi-k̄likt̄inji w̄n lakat s̄inik pat-samlak!

²⁹⁻³⁰ Amatam Yambat n̄im nandi-k̄likti mañ endok nanandinj̄li nanañ tuk nepek wandindokgot pat-sem lak. Beps̄li ikan ñ̄ndiñ nandi-talelak: nepek ḡitik w̄n n̄im pat-samekta s̄indi kuneliñdok tuop n̄im, wala t̄mbi s̄indi amatam diw̄ndi tañ w̄ndiñ n̄im t̄nekaliñ, ba nandi-bendi wopum n̄im t̄nekaliñ.

³¹ Tambo s̄indok nanandinj̄li Ama Wapmañj̄lok ḡiñḡit kuñgulokgot pat-samekak, t̄mbi nepek wandin wali bo kuñgunj̄lok inda-samekak.”

Ama S̄is̄inik endok tomtomlok t̄-pañḡitam kulok

³² T̄mbi Yesuli gwañgwañiila enbi eñguk, “K̄ikesm̄in tip, s̄indok Beps̄li ñ̄ndiñ t̄nd̄ila nandum kindem dañguk: en ama wapmañji kumbi, s̄indi en ḡita kandi k̄ne kena t̄neliñdok nandīmbi, wolok tuop t̄ñguk, wala t̄mbi s̄indi mis̄im̄is̄i n̄imnat kunekaliñ.

³³ Sindi nepenepesi pat-samlak w̄n tuatualok k̄im̄ipi, m̄inem walinin t̄kemi, p̄imbiñesi la emnekaliñ. W̄ndiñ t̄nekaliñda, tuanj̄i n̄im taleukak w̄n kunum ḡinañ pat-samekak. Kumbu amal̄i w̄n kumbu t̄neliñdok tuop n̄im, ba kw̄inakamdi w̄n n̄im t̄mbi kolaukakta t̄mbi wali m̄inem liks̄i n̄im kolawik wandin. Sindi kwelalok nepenepek wala galk n̄im nandīnekaliñ. Tambo s̄indi nepek nek Yambattok dainan loloñ s̄inik wala galk nandīnekaliñ.

³⁴ Kusei ñ̄ndiñda: nepek ḡinañj̄li kas̄ileum pataknan kandañ ḡinañ nanandinj̄li bo wandiñ pat-samekak.

³⁵⁻³⁶ Kena gwañgwal̄i molomj̄li nanañ si-jumut t̄nd̄in̄nan nanin undane ilan b̄imbi, wesak wil̄imbi, platik s̄inik p̄isal̄imneliñdok mand̄imandi pa tañ, w̄ndiñgangot s̄indi kolsalenji p̄indolim diumbi, kena t̄nd̄lok t̄-pañḡitam kunekaliñ.

³⁷ Kena gwañgwal̄i w̄ndiñ t̄-kuñ̄limbi, molomj̄li undane b̄imbi kalak w̄n: kena gwañgwañiili gama kaik papi, mand̄i pakañ. Kena gwañgwa wandin wali gwañgwa diw̄n yapma kle pakañ. Nak biañgan sanba: molomj̄li kena t̄nd̄lok t̄-pañḡipañḡi t̄mbi, nanañ naneliñdok eni-tiañembi, nananji kle-semekak.

³⁸ W̄n tim bomup ba puputti kusei k̄im̄ipi kit̄laknan undane b̄imbi, kena gwañgwal̄i gama kaik pal̄iñ̄limbi ep t̄mb̄i indaukta, gwañgwa wali wakan diw̄n yapma kle pakañ.

³⁹ T̄mbi s̄indi nepek ñ̄in n̄im nandi-kamalanekaliñ: it molomdi kumbu amal̄i nain nekta s̄inik b̄iw̄k w̄n n̄im nandīlak. Nandīw̄mda! endi kaik kuñ̄pi, il wiapi, ḡinañ loup t̄mb̄imbi k̄im̄isip t̄-ñ̄mek.

⁴⁰ W̄ndiñgangot s̄indi ‘Ama S̄is̄inikti man n̄im tombek bek’ w̄ndiñ nandiñ̄limbi, wolongan kaikan bi tombekak. W̄ndiñda t̄mbi s̄indi tomtomnalok t̄-pañḡitam kunekaliñ.”

41 Tĩmbi Petloli nĩnguk, “Wopum, eyout manda elañ wĩn nĩndokgot ba amatam gĩtĩktok?”

42 Eumbi tambane eĩnguk, “Manda wĩn kandĩkĩne ama mataĩngotaĩngolat nanandĩn kĩndem palmĩlak wandĩn wala elet. Wĩn en wakan molomĩilĩ kena gwaĩngwaĩii dĩwĩn yambi-dĩkĩnelok nĩmbĩ taleumbi, nanaĩ mepmettok nain dĩndĩm sĩnik danĩ-semektok nĩlak. Molomĩilĩ kena manda wĩndĩn nĩmbi,

43 ña kukap undane bĩmbi kalak wĩn: kena gwaĩngwali nek tĩmbektok nĩnguk wolok tuopkan tĩngukta endĩ gwaĩngwa dĩwĩn yapma kle patak.

44 Nak biaĩgan kena gwaĩngwa enda ñĩndĩn sanlet: molomĩilĩ nepenepel gĩtik wĩn endĩ ka-dĩkĩneuktok nĩmbĩ taleukak.

45 Gan tĩkap kena gwaĩngwa wali gĩnan gĩnaĩ ñĩndĩn nanduk, ‘Molomnalĩ ña sakĩnelambi, platik nĩm bĩukak’ wĩndĩn nandĩmbi, kusei kĩmĩpi, kena wembe gwaĩngwa dĩwĩn joĩgo yandĩpbi, nanaĩ ba tuk kwambiñ wopum naĩbi, kamakama tĩmbekta, nek inda-ñĩmek?

46 Kena gwaĩngwa molomĩilĩ kena nain nekta ba nain nekta sĩnik bĩukak wĩn nĩm nandĩlakta tĩmbi endĩ nĩm mandĩ palĩmbi, nain wolondaĩgan molomĩilĩ undane bĩukak. Bĩmbi, ep tĩndĩn kolan wĩn kaĩbi, wolok kĩnjan tĩ-lamĩpi, amatam Molom nĩm kĩmĩt-kleaĩ en gĩta tuanji kolan ombĩ-semekak.

47 Tĩkap kena gwaĩngwa wali molomĩilok mandan nandĩnguk, gan nĩm taĩngoneĩnguk ba nĩm tĩ-paĩngĩpaĩngĩle tĩngukta, en nain ombapgan waipmĩlok.

48 Gan tĩkap endĩ molomĩilok mandan wĩn nĩm nandĩngukta makleumbi, nain dumangan waipmĩlok. Wĩndĩngangot tĩkap Yambattĩ ama nola gwĩlam asup mĩmĩnda endĩ wolok tuopkan tambon ombĩ-mĩlok nandĩlak, ba endok kiinan kena wopum kĩmĩkĩmĩlĩnda, endĩ wolok tuopkan kenalok bien indauktok nandĩlak.”

Yesulĩ amatam ep tambĩlektok indaĩnguk

49 Yesulĩ yousĩmbi enguk, “Nak komba kwelan kĩmĩlam dũuktok indaĩngutta ñĩndĩn nandĩlet: komba wali ikan dualĩnda, wĩn kĩndem sĩnik.

50 Gan nak dama tuk walan no* iilok nanbĩ taletalen. Tuk wĩn gama nĩm iĩngutta tĩmbi mĩlap wali gĩnaĩna tĩmbi mĩlatalak.

51 Sĩndĩ nak amatam kwelan ep tĩmba busukĩnenengan kuneliĩndok indaĩngut wĩndĩn nandañ ba? Wĩndĩn nĩm. Nak ñĩndĩn sanba nandĩwit: tambo nak amatam ep tambĩlektok indaĩngut. Naka tĩmbi

52 man ñĩndĩngĩtta kusei kĩmĩpi, kundit ñĩndĩn inda-ta-ñaukak: sambat kĩt meñ noĩgan yakan pa kuañ endĩ tambĩpi, kĩmĩn tĩpet indambi, tĩpettĩ tambon, tĩpet gĩt noli tambon wĩndĩn ipi, nĩsĩngan tambon tambon kanjik tĩ-kunekalĩn.

53 Wĩndĩn tambĩpi, bep nĩñan endĩ nĩsetkan tambon tambon ipi, kanjik tĩndekamĩk, tĩmbi me wemba endĩ bo nĩsetkan tambon tambon ipi, kanjik tĩndekamĩk, tĩmbi nambĩn tam gĩt yapman tam endĩ nĩsetkan tambon tambon ipi, kanjik tĩndekamĩk.”

Yambattok manda dĩndĩngan nandĩlok

54 Yesulĩ amatam kĩmĩn wopumda yousĩm ñĩndĩn bo enguk, “Sĩndĩ mulukualĩ tuk kimbĩn kandañ indam bũmbi kaĩbi, wolongan ñĩndĩn pa eañ, ‘Gwi bũutak’ wĩndĩn eumbi, wolok tuop indalak.

55 Tĩmbi sĩndĩ sasalelĩ klinan kandañ nanin pendĩp bũmbi kaĩbi, ñĩndĩn pa eañ, ‘Maim kunduwat dũutak’ wĩndĩn eumbi, wolok tuopkan indalak.

56 Ama manji mambenji tĩpelat! Sĩndĩ kunum gĩt kwettok plon nek indalak wĩn kaĩbi, maim iletak ba gwĩ pũutak wĩn ka-kĩliñ eañ. Gan nĩtekta tĩmbi sĩndĩ man ñĩndĩngĩt nepek nek indalak wĩn kaĩbi, kenanalok kusei nĩm ka-nandĩ-dakleaĩ?

* 12:50: Tuk wĩn mĩlap ba pĩngĩp gawat Yesulĩ bembektok tĩnguk wala elak.

⁵⁷ Ba kusei nekta sɪnlok ep tɪndɪnɟi plon nek ñali dɪndɪm sɪnɪk wɪn bo nɪm ka-danbi, wolok tuop tañ?

⁵⁸ Tɪkap ama nolɪ manda plon gapɪlep tɪmbɪmbi, sɪtɪ telaknan yakan ñañɪpi, mandanjet e-salendemɪktok nɪka tɪmbekañ. Nɪm kañbi endɪ gɪñgɪnembi, gep tiañembi, manda kandanloñ gapɪlɪmbi, endɪ bo tem dumandok kiinan gapɪlɪmbi, endɪ gepmbi, it kwambiñnan gapɪlek.

⁵⁹ Biañgan ganlet, dɪk it kwambiñ gɪnañ papi, mɪnem nɪtek ombɪ-ñɪmlok een wɪn gɪtɪk ombɪ-mɪ-taleuñ wolok tuop.”

13

Gɪnanɟi nɪm tambanenekaliñda kolanekaliñ

¹ Nain wolondañgan amatam wolok bɪ pakɪlɪñ endoñnan nanin dɪwɪndɪ Yesula kasat ñɪndɪñ tɪ-ñɪmgɪlɪñ: Galili ama dɪwɪndɪ tapma ilan tapma tɪñɪlɪmbi, Pilatolɪ eum yandɪpmɪum kɪmbɪmbi, wekatsɪlɪ pɪmbi, tapma gauttok wekatsɪlɪ wakɪt kiukuk. Kasat wɪndɪñ tɪ-ñɪmɪumbi

² tambane enguk, “Mɪlap wandin inda-semgukta, ama wolok yomɟɪlɪ Galili ama dɪwɪsɪlok yom makleñguk, sɪndɪ wɪndɪñ nandañ ba?

³ Nak ñɪndɪñ sanba: nanandɪnɟi wɪn dɪndɪm nɪm. Gan sɪndok kandañ, tɪkap sɪndɪ gɪnañɟi nɪm tambanem kunekaliñda, wɪndɪñgangot sɪndɪ gɪtɪk kola-talenekaliñ.

⁴ Tɪmbi amatam 18 Siloam kandañ kɪmgɪlɪñ wɪn endok kandañ nɪtek? It ombap jɪñgɪnlɪ gɪlombi, ep kot tapliñguk. Endok kolanɟɪlɪ amatam dɪwɪn gɪtɪk Jelusalem kuañ endok kolanɟi makleñguk, sɪndɪ wɪndɪñ nandañ ba?

⁵ Nak ñɪndɪñ sanba: nanandɪnɟi wɪn dɪndɪm nɪm. Gan sɪndok kandañ, tɪkap sɪndɪ gɪnanɟi nɪm tambanenekaliñda, wɪndɪñgangot sɪndɪ gɪtɪk kola-talenekaliñ.”

⁶ Tɪmbi Yesulɪ eyout manda no ñɪndɪñ enguk, “Ama nolok wain kenan gɪnañ fik komba no tɪpium pakuk. Tɪmbi kena molomdɪ komba wɪn ka-nandɪ tɪmbepi bɪñguk, gan endɪ bien no nɪm lali palɪmbi kañguk. Bien nɪmnat kañbi,

⁷ kena kandɪkñe amala nɪmbi eñguk, ‘Kalañ: gwɪlat tɪpet gɪt no gɪtɪk wolok gɪnañnan nak ñañambɪ tɪmbi, komba bienda yolonɟilet, gan endɪ bien no nɪm lalilak. Neta slakan sɪnɪk kwettok galk tiañe-talelak? Kak, dombɪ kot!’

⁸ Eumbi nɪñguk, ‘Molomna. Biumbi, gwɪlat noñgangot nombo yousi-mɪum palɪn. Palɪmbi, nak kwet tambɪpi, kuseinan makauttok tem kɪmɪpi kautat.

⁹ Gwɪlat no wolondamek bien laliukak bek. Tɪkap nɪmda, komba wɪn kɪndem dombɪ kolekañ.’ ”

Yambatti amatam nitek yambi-dikñelak

Yambattok kandɪkñe wɪn nɪtein?

¹⁰ Sabat patnandɪ nain nola Yesulɪ it kiyau nolok gɪnañnan amatam enɪ-daut tɪ-sem pakuk.

¹¹ Tɪmbi tam no yal kolandɪ pɪ-ñɪmɪmbi, jɪmbat siñgin sait gɪnañ tɪmbɪ inda-ñɪmɪumbi, en dɪndɪm ilektok tuop nɪm, wala tɪmbi gwɪlat 18 wolok tuop plindambi pa kulɪñguk, endɪ bo wolok bɪ pakuk.

¹² Palɪmbi, Yesulɪ tam wɪn kañbi kɪtɪ-ñɪmɪum bɪumbi nɪñguk, “Tam, jɪmbat gep top-kɪlɪñ eñguk walɪ ip taleumbi, siñgiñga pañeun.” Wɪndɪñ eñɪpi,

¹³ kii endok plon kɪmɪlɪmbi, wolongan siñgin sait tɪ-dɪndɪm embi, kusei kɪmɪpi, Yambat nɪ-kɪndem dañguk.

¹⁴ Yesulɪ Sabat patnandɪ nainnan tam wɪn tɪmbɪ kɪndem dañgukta tɪmbi it kiyaulok telak dama endɪ gɪnañ komba dɪumbi, amatam enombɪmbi, ñɪndɪñ eñguk, “Sandap kɪt tambon noñgan wɪn kena tɪndɪlok pat-samlak, wolonda endɪ sep tɪmbɪ kɪndem daneliñdok bɪnekaliñ, Sabat patnandɪ nainnan nɪm.”

15 Wĩndĩĩ eumbi, Wopumdi tambane ñĩndĩĩ nĩĩnguk, “Ama manji mambenji tĩpelat! Sĩndi gĩtik makauk ba doĩkinji wĩn Sabat patnandi nainnan isĩnan ep pĩsapi, tuk nanelĩĩdok pa yanaĩgĩkaĩ.”

16 Gan tam ñĩn Ablaamdok komblin endok kandaĩ wĩn nĩtek? Satandi gwĩlat 18 gĩtik topmĩumbi ku-ta-bĩlak, tĩmbi sĩndi en Sabat patnandi nainnan nĩm pĩsalĩmlok nandaĩ ba?”

17 Wĩndĩĩ eumbi, kanjikĩii gĩtikĩ mayek tam palĩmbi, amatam gĩtik endi kundit kindem sĩsĩnik tĩĩĩnguk gĩtik wala sĩĩsĩlĩ tĩĩĩgĩlĩĩ.

18 Tĩmbi Yesuli yousĩmbi enguk, “Yambattok kandĩkĩe wĩn nĩtein? Kandĩkĩe wali nĩtek bendĩlak nak wolok plon eyout manda nek eut?”

19 Wĩn mastat mĩnjĩp ama noli tĩkembĩ, kenan gĩnaĩ kokuk wandin. Mĩnjĩp tipnam wali lambi bendi wopum dambi, komba wopum tĩmbĩmbi, monĩkti isi kii gayam plon tĩĩĩgĩlĩĩ.”

20 Wĩndĩĩ embi, bĩndambo ñĩndĩĩ enguk, “Nak Yambattok kandĩkĩe wĩn nĩtein eut?”

21 Wĩn plaua kĩmĩlĩmbendi tam noli tĩkembĩ, plaua kwĩlan wopungan wakĩt kiupi tambaneĩnguk wandin. Papalem kaumbi, kĩmĩlĩmbendi lakatgot wali plaua gĩtik wĩn tĩmbi bendi lambĩĩnguk.”

Kunumdok yama gik sĩnik wolok lololok

22 Yesuli Jelusalem ñaupi, it kwet wopum ba tip wandĩĩ ñaĩĩpi, amatam eni-daut ti-semguk.

23 Tĩmbi ama noli ni-kaĩbi eĩnguk, “Wopum, wĩn ama lakat endiĩngot Yambatti kolanjĩlok tuan wiat-semumbi, kunum gĩnaĩ lonekalĩĩ ba nĩtek?” Eumbi enguk,

24 “Nak ñĩndĩĩ sanlet: amatam asupti Yambattok kandaĩ ñanepi wĩt nĩm kanekalĩĩ, wala tĩmbi sĩndi yama gik sĩnik wolok lonelĩĩdok gembĩ kotnekalĩĩ.”

25 It molom endi mĩlapi, yama sip taleumek, sĩndi bĩ it pawan ipi, wesak wĩpi nĩnekalĩĩ, ‘Wopum, yama pĩsat-nĩmĩĩ.’ Eumbi, tambon ñĩndĩĩ sanbekak, ‘Nak nĩm nandi-samlet. Sĩndi denasi?’ Sanbĩ nandiĩmbi,

26 kusei kĩmĩpi, manda tombon ñĩndĩĩ nĩnekalĩĩ, ‘Nĩndi dikĩta yakan nanaĩ tuk naĩgĩmĩĩ, tĩmbi dik nĩndok ipakanan gĩĩngĩt manda e-daut tĩĩngũ.’

27 Gan endi ñĩndĩĩ sanbekak, ‘Nak ñĩndĩĩ sanlet: sĩndi denasi wĩn nak nĩm nandi-samlet. Kolan tĩndi gĩtik sĩndi nambim ña-talewit!’

28 Tĩmbi kĩmĩsip ti-samgukta tĩmbi sĩndi kunum pawan papi, Ablaam, Aisak, Jekop gĩt plofet gĩtik endi Yambat gĩta kuĩĩlĩmbi yambĩnekalĩĩ, wolondamek sĩndi wandĩĩ kukulembi, manji si-gĩlĩm danekalĩĩ.

29 Tĩĩĩlĩmbi, Yambattok gĩĩngĩtĩilĩ kwet tambon tambon taletalenan nanin en gĩta kunelĩĩdok bĩmbi, nanaĩ si-jumut tĩndĩnnan pipapi nanekalĩĩ.

30 Nandaĩ: wolonda ñĩndĩĩ indaukak: ama nĩn enda nandum siĩgi kuaĩ endoĩnan nanin dĩwĩsĩlĩ dama tĩnekalĩĩ, tĩmbi damandaman kuaĩ endoĩnan nanin dĩwĩsĩlĩ siĩgi tĩnekalĩĩ.”

Yesuli Jelusalem it kwetta blan ti-ñĩmĩĩnguk

31 Nain wolongan Falisi ama dĩwĩndi Yesuloĩ bĩmbi nĩĩngĩlĩĩ, “Elotti gwĩlĩ kĩmbeĩdok nandiĩlak, wala tĩmbi dik ñalĩnĩn pĩ ñau.”

32 Eumbi enguk, “Sĩndi ñambi, kamot moyen wala ñĩndĩĩ nĩmbĩt, ‘Nandiĩlaĩ, nak man gĩt desa jĩmbatsiat ep tĩmba kindem dambi, yal kolan ep kle-sembi, siĩgi nombu yousĩ ñambi, kenana tĩmba taleukak.’ Sĩndi ña wĩndĩĩ nĩmbĩ nandiĩwĩn.”

33 Biaĩnganak, plofet ama Jelusalemgot yandĩp kĩmkĩmlok, kwet nolok nĩm, wala tĩmbi nak man ba desa ba sisa telaknan yousĩ ñaĩalok een.

34 O Jelusalem nasi, sĩndi blasĩĩngandok. Sĩndi plofet ama pa yandĩp kĩmaĩ, tĩmbi ama sĩndoĩ eni-mumulĩn baĩ wĩn kawattĩ yandĩpĩmĩum kĩmaĩ. Puputti nĩĩĩĩ ep

kim+n timbi, papauli ep kamailak, w+ndiñgangot nain asupgan natnaloñ sep kim+n timbettok nandiñgut, gan s+ndi n+m nandi-namg+liñ.

³⁵ Nandañ! Wopumdi s+ndok kwesi bimbi, nombo n+m sep kamaiukak. Timbi nak ñ+ndiñ sanba: s+ndi nombo n+m namb+nekal+ñ. N+m s+n+k. S+ndi nokok plon ñ+ndiñ enekaliñ, ‘Wopumdi ama ni-mul+m n+ndoñ bilak en gw+lam m+lok!’[☆] wolondamek nombo namb+nekal+ñ.”

14

Plap kenali Sabattok endikñe manda kim+it-klekle win maklelak

¹ Sabat patnandi nain nola Falisi ama loloñ noli Yesu nanañ nanalok ni-tiañeumbi ña lo palimbi, nanañ beulok noliñ ka-tuak+liñ.

² Timbi ama no kii kesii bend+mbend+nat endi Yesulok dainan bi+indaumbi

³ kañbi, endikñe manda nandi-tale ama git Falisi ama eni-nandi+mbi eñguk, “Endikñe mandali nek t+neñdok nandi-n+mlak - Sabat nainnan ama k+ndem timbi k+ndem dalok ba n+m?”

⁴ W+ndiñ eumbi, manda no n+m tambane n+mb+mbi, ama win tikembi, timbi k+ndem dambi ni-mul+m ñañguk.

⁵ Timbi Yesuli eni-nandi+mbi eñguk, “Sabat patnandi nainnan niñañji ba makauksi noli tuk ban g+nañ p+ukta, s+ndoñnan nanin nin endi platikan n+m tiañeum lambek?”

⁶ W+ndiñ eumbi, manda tambon tambane n+neliñdok lonjiñg+liñ.

Kayomb+neañ ba plap tañdi tuan t+kenekaliñ

⁷ Timbi ama eni-tiatiañen endi ama lolondok pitit plon pipatneliñdok pil+mbi, Yesuli win kañbi, eyout manda no ñ+ndiñ enguk,

⁸ “Ama noli nanañ sina t+laknan gep tiañeumbi, dik d+tnalok nanandiñgala ama lolondok pitit plon n+m pipaleñ. N+m kañbi, ama loloñga no nanañ molomdi ni-tiañeñguk endi b+umbi,

⁹ sitet t+pelat sep tiañeñguk endi gamb+mbi, ñ+ndiñ ganbek, ‘Endok pitit win, bi-ñ+m+mbi, nolok pit.’ W+ndiñ gamb+mbi, dik siñgi mayek timb+mbi, gani-mul+m siñgi s+n+k ña pipaleñ.

¹⁰ W+ndiñda timbi, tambo gep tiañenekaliñ wolonda dik pitit siñgi s+n+k wolok pilekañ. W+ndiñ timbeñda, nanañ molomdi gamb+mbi ñ+ndiñ ganbek, ‘Notna, dik lo, pitit dama t+ke.’ W+ndiñ gamb+mbi, dik ama d+win no g+ta yakan nanañ nalañ endok daus+nan kot giñgit t+keukañ.

¹¹ Nekta, ama git+ik nis+lok kosi giñgit t+ke-loañda endok kosi giñgit t+ke-p+ukak, timbi no en kayomb+nem kulakta en t+ke-loukak.”

¹² Timbi Yesuli yous+mbi, ama ni-tiañeñguk enda ñ+ndiñ niñguk, “Dik nanañ sina tip ba wopum t+ñ+pi, nokai ba dat kwayañgai ba sambakai ba dikok kwekanan nasi m+nem kw+likw+liñjat wandisi win n+m pa eni-tiañeukañ. N+m kañbi, endi bo tombon gep tiañembi, nepek nek t+ñguñ wolok tombon kwelan ñolok ombi-gamum t+ke-taleuñ.

¹³ Tambo dik nanañ sina t+ñ+pi, ama p+mbiñesi wak+it ama k+si ba kes+si ba dausi kolan wandisi eni-tiañeukañ.

¹⁴ Endi tombon ombi-gamneliñdok tuop n+m, gan ama d+ndim endi kimnan nanin m+latnekal+ñ wolondamek Yambatti tuañga k+ndem ombi-gamumbi, amatam d+win yapma kle palekañ.”

Yambattok ni-tiañela e-tembi manda n+m elok

¹⁵ Timbi ama Yesu g+ta yakan nanañ nañg+liñ endoñnan nanin noli manda win nandi+mbi, ñ+ndiñ niñguk, “No en Yambatti nanañ sina wopum giñgitñiilok ti-semekak win nambekakta endi amatam d+win yapma kle patak.” W+ndiñ eumbi,

[☆] 13:35: Kap 118:26

16 Yesuli niñguk, “Nain nola ama noli nanañ sina wopum timbepi, amatam asup sinik eni-tiañguk.

17 Nanañ nanalok nain indaumbi, kena gwañgwa no ni-mulimbi, eni-tiatiañen endoñ ñambi enguk, ‘Nepenepek gitik ip tiwili dikñemiñda timbi sindi biwit!’

18 Gan endi noñgan noñgandi kusei kimipi, e-tembi manda nimbi eñgiliñ. Ama dama ña kañguk endi ñindiñ niñguk, ‘Nak kwet sanoñgat no tuañgut win ña kauttok een, kusei wala timbi nak nim bimbilok dik nokok blan mandana molomgala nimbekañ.’

19 Timbi ama noloñ ñaumbi, endi ñindiñ niñguk, ‘Nak makauk wapai kit tombon tombon kena emettok ep tuañgut win yanañgipi tikatika timbepi ñaupi tilet, kusei wala timbi nak nim bimbilok dik nokok blan mandana molomgala nimbekañ.’

20 Timbi noli bo ñindiñ niñguk, ‘Nak tam kombikan tiñgutta timbi ñañalok tuop nim.’

21 Timbi kena gwañgwalì undane bimbì, eni-tiatiañen endi nek eñgiliñ wolok kasat gitik win molomñila ti-ñimiñguk. Timbi nanañ beuli ginañ komba diumbi, kena gwañgwan ñindiñ niñguk, ‘Dik platik sinik it kwettok telak tip ba wopum wandiñ ñambi, ama pimbiñesi wakìt ama kisi ba kesi kolan ba dausi sipsipmìn yambimbi yanañgìlim biwit.’ Wìndiñ eumbi, wolok tuopgan timbi, undanem bimbì

22 nimbi eñguk, ‘Molomna, mandaña ip biennat tilak, gan it ginañ gama nim tokñek.’

23 Wìndiñ eumbi niñguk, ‘Bìndambo ñambi, it kwet pawan telak tip ba wopum tuop kuñipi, amatam yambetañ win eni-giñgineumbi, itna ginañ tokñenelìñdok biwit.

24 Nak ñindiñ sanlet: ama dama eni-tiatiañen endoñnan nanin noli nanañ ti-jumut ti-semìt win lakat no nim nanekaliñ.’ ”

Yesu julunjuluñ nim kle-kulok

25 Timbi amatam kimin wopum asupti Yesu ñañguknan kle ñañilimbi undane yambimbi, ñindiñ enguk,

26 “No en nakita kuupi nandilak, gan naka timbi meñ beu wakìt tamìn ba wembe gwañgwañii ba dal kwayañii ba wiwii ba enlok kuñgun win bo siñgi nim wit-semllakta, endi nokok gwañgwana sinik kuuktok tuop nim.

27 Timbi no en enlok kloñbal nim tike bembì, nak nep kle kulakta, endi nokok gwañgwana sinik kuuktok tuop nim.

28 Tikap sindoñnan nanin noli it wopungan kindilep nandiwikta, endi dama pipapi, ittok tuanla nandimbi, minem palmilak walì it win timbi taleuktok tuop ba nim win ka-nandiwik.

29 Nim kañ, yop tambì, it kusei kimelek, gan endi it timbi taleuktok tuop nim, timbi ama it win ka-nandañ endi gitiktì kusei kimipi ni-lakalaka embi,

30 ñindiñ eneliñ, ‘Ama ñali it plapkan kusei kimipi kindikuk, gan nitakta nim timbi talelak?’

31 Ba tikap ama wapmañ no endi ama wapmañ nol nola mik ti-ñimepi ñauk, endi nitak timbek? Endi dama pipapi nandi-kiliñ embi, endok ama lakatgot endi diwindok ama asupgan mik ti-semnelìñdok tuop ba nim.

32 Tikap nìmda, kanjikñilì gama mayañgan paliñilimbi, ama wapmañ walì kanjikñiloñ manda kimilim ñaumbi nimbek, ‘Busuk inda-nimektok nitak timbet?’

33 Wìndiñgangot sindi giñgitsii ba nepenepesi gitik pat-samlak win siñgi wilmìnelìñdok nim ti-pañgìtam pakañda, sindi nokok gwañgwanaì sinik kunelìñdok tuop nim.

34 Palañ win nepèk koñgom sinik. Gan wolok koñgomlì talewikta, nitak tinambi, nombo koñgom dawik? Wìndiñ tìndilok tuop nim!

35 Palañ wandin win nana kena ginañ ba gwilañgwilam ginañ kena nimnat, slak kolim ñalok.*

No en pawañnat endi pawañ kimipi, mandana nandi-kiliñ eukak.”

15

Yom amali ginañ tambanelak enda timbi silisili wopum indalak

1 Timbi takis epep ama ba yom ama asupgandi Yesulok mandan nandinepi pa baañgiliñ. Windiñ timbimbi,

2 Falisi ama git endikne manda nandi-tale ama endi yambimbi nandum pumbi, Yesula ni-wolwolk embi eñgiliñ, “Ama wali yom ama not ti-sembi, en gita pipat-milat timbi, nanañ yakan pa nalak.”

3 Windiñ eumbi, Yesuli eyout manda no ñindiñ enguk,

4 “Tikap sindoñ nanin ama noli sipsip 100 yambi-dikneñilimbi, noñgan noli pailekta, biwik ba? Nim ya! Endi 99 diwin win kwet kli pataknan yambium kli nalimbi, noñgan pailak win lonji ñakap timbi indauk wolok tuop.

5 Timbi indambi, walen kindem daumbi, bupum mumbi undane ñauk. Ña

6 ilnan tombi, nolii ba il kwelnan nasii kiti-semum bumbi enbek, ‘Sipsip pailak win ip timba indakta timbi, bi nakita silisili timbit!’

7 Nak sanba nandiwit: ama wali sipsip pait-palimbi timbi indaņguk wala silisili wopum tiņguk, wandiņgangot yom ama noñgan no endi ginañ tambanelak enda timbi kunum ginañ silisili wopum sinik indaukak. Gan ama 99 endi ikan dindim kuañda timbi ginañ tambatambatta nim nandañ enda timbi silisili lakatgot indaukak.”

8 Yesuli wandiñ embi yousimbi enguk, “Tikap tam nolok minem kwandai satnin* kit tambon tambon palmek, timbi noñgan no pailekta, kak biwik ba? Nim ya. Endi kolsalen pindopi, it jamimbi, lonji-kiliñ embi, timbi indauk wolok tuop.

9 Timbi indaumbi, nolii ba il kwelnan nasii kiti-semum bumbi enbek, ‘Minemna pailak win ip timba indakta timbi bi nakita silisili timbit!’

10 Nak ñindiñ sanba nandiwit: tam wali minem kwandai pailimimbi timbi indaņguk wala silisili tiņguk, wandiņgangot yom ama noñgan no endi ginañ tambanelak enda timbi Yambattok eñaloñiilok boņgipsinan silisili indalak.”

11 Timbi Yesuli yousimbi enguk, “Ama no endok niñañiit tipet pakimik.

12 Pakap, monali beula ñindiñ niņguk, ‘Bep, dik minem kwilikwili ba kwet pakamlak win itaņgan danbi, nokok tambon namñ.’ Eumbi, nepek gitik win danbi emguk.

13 Monali nain nim ombataumbi, beuli nepenepek miņguk win tualok kimit-talembi, minem gitik epmbi, kwet mayaņgan ñambi pat-ti-kuņguk. Kumbi, nandi-kamala-kuñipi, minem epguk win gitik kot-taleņguk.

14 Kot-taleumbi, kwet pakuknan wandiñ nanañ map wopum indaņguk. Indaumbi, gwaņgwa wali nanañla lonji nim kañbi,

15 ama winanin noloñ ña pa galumbi, bil† yambi-dikneuktok kena ginañ ni-mulim ñaņguk.

16 Ña kena ti-kuñipi, nanañ gawat tilinņgukta timbi bittok nanañ win bo ep nanalok galk nandiñguk, gan enlok nanañ nepek no nim pa maaņgiliñ.

17 Windiñ ti-kukap, ginañ nanandin tombimbi, ñindiñ nandiņguk, ‘Ama betnalok minem kena ti-ñimañ gitik endok nanañ tuk win mlapkan pat-semalak, gan nak endok niñañli ñolok nanañnala kimbepi pa tilet.

* 14:35: No en Yesu julunjuluñ klelak endi palañ koņgom nimnat wandin. * 15:8: Minem kwandai satnin wali kena nain noņgandok tuan. † 15:15: Juda amali bitta nandum nepek kolan papait timbimbi, nim nayaņgiliñ ba ti-kekaņgiliñ ba ep towiyaņgiliñ.

18 Wɪndiñda nak kwet ñin bimbi, bɪndambo betnaloñ ña tombi, ñɪndiñ nɪmbetat: Bep, nak Kunum Molom gɪt dɪk sɪta yom tɪ-samgut,

19 wala tɪmbi nak ñandin ñali nombo niñaña sɪnɪk kuuptok tuop nɪm, slak nandi-namumbi, mɪnem kena tɪ-gambi kuutat.’

20 Wɪndiñ nandi-mbi mɪlapi, wolongan beuloñ ñauktok ñaṅguk.

Ñakap, kambak mayaṅgan il tɪmbi dumalaum bɪumbi, beulɪ kaṅguk. Kañbi kadaklembi, blan tɪ-ñɪmbi, woñep ñam apbi, sɪmumuñ tɪ-ñɪmɪṅguk.

21 Tɪmbi niñañli ñɪndiñ niṅguk, ‘Bep, nak Kunum Molom gɪt dɪk sɪta yom tɪ-samgut, wala tɪmbi nak ñandin ñali nombo dɪkok niñaña sɪnɪk kuuptok tuop nɪm.’

22 Gan beulɪ nandi-kɪmnembi, kena gwaṅgwañiila ñɪndiñ enguk, ‘Sɪndi platik sɪnɪk ñambi, dasindasi engano pamanat wɪn tɪke bɪmbi dasi-ñɪmɪt, tɪmbi besa pamanat kii niñañ plon dasi-ñɪmɪmbi, kesɪ gwɪlap wakɪt dasi-ñɪmɪt.

23 Tɪmbi makauk niñañ kɪtti towium bendɪ wopum da-kɪliñe patak wɪn tɪke bɪm wɪp, sina wopum tɪmbi, sɪlɪsɪlɪ tɪna.

24 Neta, niñana ñin endɪ kɪmguk ba paikuknan nanin nombo bɪ indambi, kaik patak.’ Wɪndiñ eumbi, kusei kɪmɪpi, sɪlɪsɪlɪ wopum tiṅgɪliñ.

25 Tiñɪlɪmbi, tuanli kena gɪnañ pakuk walɪ ilan undane bɪm, it tɪmbi dumalaumbi, amatamdi kap tiumbi nandiṅguk.

26 Nandi-mbi, kena gwaṅgwa no kɪti-ñɪmɪum bɪumbi, ni-nandi asup tɪmbi, ñɪndiñ ni-kaṅguk, ‘Wɪ nek indalak?’

27 Eumbi niṅguk, ‘Kwayaṅga mona ip bɪk patak. Tɪmbi piṅgɪu gwɪlap no nɪm kolaṅgukta besetti eumbi, makauk niñañ kɪtti towium bendɪ wopum daṅguk wɪn wɪpi, nanañ si-na tamiñ.’ Wɪndiñ eumbi,

28 tualɪ wala nandu piumbi, gɪnañ komba dɪumbi, it gɪnañnan nɪm lololok gɪṅgɪneṅguk.

Tɪmbi beulɪ pi-mbi, tualoñ ñambi, ni-busumbusuk tɪ-ñɪmbi, it gɪnañ louktok ni-nandiñɪpi ni-gɪṅgɪneṅguk.

29 Gan tualɪ tambane niṅguk, ‘Nandi-lañ. Gwɪlat asupgan ñin nak kena gwaṅgwa sɪlanin nomɪk kena tɪ-gam-ta-bɪmbi, mandaṅga no nɪm wɪkut, ganmek dɪk notnai gɪt sɪlɪsɪlɪ tɪneṅdok meme niñañ kambak no nɪm namguñ.

30 Gan niñaña mona ñali tam telak joṅgo kuañ en gɪta kumbi, mɪnemga na-taleṅguk en wandin walɪ bɪumbi, dɪk eumbi, makauk niñañ kɪtti towium bendɪ wopum daṅguk wɪn dombɪmbi si-ñɪmañ.’

31 Eumbi, beulɪ niṅguk, ‘Niñana, dɪk nepek nola nɪm lonjɪlañ. Nain tuop dɪk noṅganli nakɪta kulañ, tɪmbi nepenepek gɪtik pat-namlak wɪn dɪkok gɪṅgɪt.

32 Kwayaṅga ñin endɪ kɪmguk ba paikuknan nanin nombo bɪ indambi kaik patak. Nɪtekta waleni nɪm kɪndem daumbi, na sɪlɪsɪlɪ nɪm tɪneñ?’ ”

16

Mɪnem kwɪlɪkwɪlɪ nandi-daklenat ka-dɪkñelok

1 Tɪmbi Yesulɪ gwaṅgwañiila eyout manda no ñɪndiñ enguk, “Ama kwɪlɪkwɪlɪ wopummat nolɪ mɪnem kwɪlɪkwɪlɪ kena aman nolok kiinan ka-dɪkñeuktok kɪmɪt-talembi kuṅguk. Kuumbi, nain nola ama dɪwɪndi kandɪkñelok plon kɪt yout manda ñɪndiñ niṅgɪliñ, ‘Endɪ nepenepeka ep tɪmbi pailektok tɪlak.’ Wɪndiñ eumbi,

2 kandɪkñe kɪti-ñɪmɪum bɪumbi niṅguk, ‘Dɪkok plon manda eum nandi t wɪn nɪtek? Dɪk kandɪkñe kena nombo tɪ-nameṅdok tuop nɪm, wala tɪmbi yout sambat tɪmbɪmbi, mɪnem kwɪlɪkwɪlɪlok kusei dakleun.’

3 Tɪmbi kandɪkñeli gɪnan gɪnañ ñɪndiñ nandiṅguk, ‘Molomnalɪ kandɪkñe kena napma tɪkelak, wala tɪmbi nak nɪtek tɪmbetat? Neta, nak kwet dɪplɪndɪplɪlok gembɪ no nɪm pat-namlakta, tɪmbi mɪnem kwɪlɪkwɪlɪ kɪtinatta maetalet.

4 O, kombikmek nandi!let! Tikap nak man wɪndiñ wɪndiñ timbetta, molomnali kenala nep kleukak, wolondamek amalɪ not ti-nambi, isiñan gumañ nani-tiañeneliñ bek.’

5 Wɪndiñ embi, molomñilok tombon tike-kuñgiliñ noñgan noñgan kiti-semum biumbi, nola ni-kañbi eñguk, ‘Molomnalok tombon dikok kandañ nitek patak?’

6 Eumbi niñguk, ‘Oliv komba tul wɪn wɪli gɪlo tɪndɪn wɪn kwet kambot* 100 wolok tuop.’ Eumbi niñdɪñ niñguk, ‘Ale, dik tambon ombeñdok kundit youkuñ ñin tikembi, plastik sɪnik pipapi, tambon 50 ombeñdok yout.’

7 Wɪndiñ embi, no ni-nandiñbi eñguk, ‘Molomnalok tombon dikok kandañ nitek patak?’ Eumbi niñguk, ‘Plaua mɪnjɪp kɪmɪka tɪndɪn wɪn lik 100 wolok tuop.’ Eumbi niñguk, ‘Ale, dik tambon ombeñdok kundit youkuñ ñin tikembi, tambon 80 ombeñdok yout.’ Kandikñeli wɪndiñ eñguk.

8 Kwelalok nepektok kandañ ama kwet ñolok giñgit kuañ endi siñginji tike-kimɪtneliñdok kundit ti-kindem dambi, ama Yambattok kolsalen gɪnañ kuañ wɪn yapma kleañ, wala timbi molomli kandikñe kelamdi nitek tiñguk wɪn nandi-tombi, ñindiñ eñguk, ‘Ama wali enlok siñgin tike-kimilektok kundit ti-kindem dañguk.’ ”

9 Yesuli eyout manda wɪndiñ embi yousɪmbi enguk, “Nak niñdɪñ sanba: sɪndi wɪndiñgangot kwelalok mɪnem kwɪlikwɪli pat-samlak wali amatam not ti-sembi, ep kimɪtnekaliñ. Wɪndiñ tɪnekalɪnda, kwelalok nepenepek gitik kena mi-taleumek, kuñgu taletalen ni-mnatnan sani-tiañeum lonekaliñ.

10 No en nepek silanin kiinan kɪmɪlɪm patak wɪn ka-dikñe-kiliñ elak wali wakan nepek bien wopum wɪndiñgangot ka-dikñe-kiliñ elak. Ba no en nepek silanin kiinan kimɪlim patak wɪn dɪndɪmgan ni-m ka-dikñelak wali wakan nepek bien wopum wɪndiñgangot dɪndɪmgan ni-m ka-dikñe-kiliñ elak.

11 Wɪndiñda tikap sɪndi kwelalok mɪnem kwɪlikwɪli silanin wɪn ni-m ka-dikñe-kiliñ eñgiliñda, nindi nepek Yambattok dainan biennat wɪn sɪndok kisɪnan ka-dikñeneliñdok kimilekak? No ni-m.

12 Ba tikap sɪndi ama nolok nepek kisɪnan kimikuk wɪn ni-m ka-dikñe-kiliñ eñgiliñda, nindi nepek no sɪnlok pat-samektok samekak? Wɪn bo ni-m.

13 Kena gwañgwa silanin endi molomñiit tipet endok kena ti-semektok tuop ni-m. Wɪndiñ timbekta, endi molomñin nola nandum pɪmbiñen timbɪmbi, nandi-kunjit ti-ñimek, timbi molomñin no wɪn gɪnañli kasilembi, tike-kwambiñ dauk. Wɪndiñgangot sɪndi Yambat ba mɪnem kwɪlikwɪli lok kena tipelatkan ti-kuneliñdok tuop ni-m.”

Yambattok dainan matañgotañgoli mɪnem kwɪlikwɪli maklelak

14 Falisi ama mɪnem kwɪlikwɪli lok nandi-koñgom tiañgiliñ endi Yesuli manda wolok plon eu pɪumbi nandiñpi, tima giak ti-ñimɪmbi, ni-sasale manda eñgiliñ.

15 Timbi Yesuli enguk, “Sɪndi amatamdok dausɪnan dɪndɪm walan pa tañ, gan Yambatti gɪnañ nanandiñji nitein wɪn sambɪ-dakle-talembi, kusei niñdɪñda nandum tuop ni-m ti-samlak: nepek amalɪ nandum loloñ sɪnik tilak wali Yambattok dainan kolan papait sɪnik pa tilak.

16 Yoane tuk ii-sem endi gama ni-m indañilɪmbi, Moselok endikñe manda gɪta plofet amalɪ manda youkiliñ wɪn eu pɪumbi, amatamdi kimɪt-kleñgiliñ. Timbi Yoaneli indañguk wolok siñgi kandañ Yambatti amatam nitek yambi-dikñelak wolok giñgit manda kindem eu pɪumbi, amatamdi endok giñgit indaneliñdok gembɪ kokañ.

17 Gan endikñe manda gitikti gama papat kwambiñ pakañ. Kunum kwet endi kindem paitekamik, gan endikñe manda endila lakat sɪnik no ni-m paitnekalɪñ. Ni-m sɪnik.

* 16:6: Kwet kambot wandin no wɪn 37 lita ba nek.

18 Wĩndiñda no en tamın kle-kopi, komblin tikelak, endi Yambattok dainan telak joñgo kulak, timbi no en tam kle-kokolın no tikelak, endi wĩndiñgangot telak joñgo kulak.”

Minem kwilikwili kunumdok yama nim pisalekak

19 Timbi Yesuli kasat no ñĩndiñ ti-semguk, “Ama minem kwilikwili wopumnat no kuñguk. Endi dasindasin pamanat tuan wopum pa dasimbi, sandap tuop nanañ sina wopum pa tiliñguk.

20 Endok telak yamanan ama pĩmbiñen no kimilim pakuk, koi Lasalos.† Wandali endok piñgiu gwilap gitik timbi kolaumbi,

21 nanañla papi, ama kwilikwiliñattok ili ginañ nanañ na-tlapi, ti na gilam ginañ mep kokañ wın nambepi nandiñguk. Timbi wĩndiñgot nim. Kamotti bo bĩmbi, wandan bĩndaañgiliñ.

22 Timbi winaña ama pĩmbiñen endi sembumbi, eñaloli ginan tip nañgit-lombi, endok pañin Ablaam gita kimilim pakuk. Timbi ama kwilikwiliñat endi bo sembumbi kindit tapliñgiliñ. Kindit taplimbi,

23 kolandok giñgit timbi, piñgip gawat wopum nandi pakuk. Papi, deium loumbi, Ablaamdi Lasalos gita yakan mayañgan sinik palĩmbi yambiñguk.

24 Yambĩmbi, kitu loumbi niñguk, ‘Bep pañ Ablaam! Nak komba galk ñolok ginañ papi, piñgip gawat wopum nandiñlet. Dik blan nandi-nambi, Lasalos ni-mulĩmbi, kii niñañ kusipti tuk ginañ youp bĩmbi, mambena plon kimilim busukñenewın.’

25 Gan Ablaamdi tambane niñguk, ‘Niñana, dik nim nandi-kamalaukañ: siti dama kaik pakimiknan dik pipapat kindem kasile-taleñguñ, timbi Lasalosli nepek kolan kusei kusei inda-ñĩmĩmbi, blan plon pakuk. Gan man ñin endi ñolok busuk plon patak, timbi dik piñgip gawat wopum nandiñlañ.

26 Timbi wĩngot nim. Masimasip no kimikimilin, wın kwet jambilan nĩndok ba sĩndok boñgipninan patak, timbi nĩndoñnan ba sĩndoñnan nanin noli wın dikñembi, tambo ñaneñdok tuop nim.’

27 Ablaamdi wĩndiñ eumbi, ama wali nombo kitinandiñmbi niñguk, ‘Bep. Wĩndiñda dik kindem Lasalos ni-mulĩmbi, bepnalok ilan ñambi,

28 kwayanai kit tambon pakañ wın molo manda enbĩmbi, endi kuñgunji ti-dĩndim ewit. Nim kañbi, endi bo kwet kolan ñolokgan piñmbi, piñgip gawat wopum nandineliñ a!’

29 Eumbi niñguk, ‘Neta Lasalosli ñauktok elañ? Kwayañgaili Mose git plofet amalĩ manda youyoulin wın gitik pat-semgak. Manda wın wakan nandiñmbi kimiklenekaliñ.’

30 Eumbi, ama wali Ablaamda niñmbi eñguk, ‘Bep. Wın tuop nim. Gan ama sembisebĩn noli endoñ ñaukta, ginañji kindem tambanenekaliñ.’

31 Eumbi niñguk, ‘Tikap endi Mose git plofet ama endok mandanji nandi-kimneyañda, ama noli kimnan nanin mlapi, molo manda enbĩm, wali bo nim daklesemek.’”

17

Kuñgu nitek kuamĩn wın ka-kiliñ elok

1 Timbi Yesuli gwañgwañiila ñĩndiñ enguk, “Nepek kusei kuseili mek amatamda inda-sembi, ep tiañeum yom tañ. Gan ama kusei nindi ti-kuyuk plon en-tiañelak endi blangan.

† 16:20: Kot Lasalos wolok walan wın “Yambatti tike-kimitak en”.

² Kawat wopum no ama wolok bim plon tembimbi, tuk kimbini ginañ youp munjup kolim piwik wali mlap, gan tikap endi gningitna koi nimnat nandin no timbim yom plon pipilakta, Yambatti kijnjan mlap wopum ombi-mumbi, mlata-sinik taukak.

³ Wala timbi kuñgunji ka-kiliñ enekaliñ.

Tikap noka noli yom tilakta, ep tindin kolan win biuktok manda kwambini nimbekañ, timbi yominla nandum blalaumbi, siñgi witakta, yomin bi-nimekañ.

⁴ Timbi endi sandap noñgan ginañ nain asup yom ti-gamek, timbi nombo nain nitok yom ti-gamguk tuop nindiñ ganbek, 'Nak yomnala nandiwam blalaumbi, siñgi witet' eumbi, dik yomin bi-nimekañ."

⁵ Timbi ama eni-mumulin endi Wopumda nindiñ niñgiliñ, "Dik nanandi-kilikitini timbi wopum da-nimin."

⁶ Eumbi tambane enguk, "Tikap nanandi-kilikitini lakat mastat minjip nomik pat-samekta, kindem komba kakai saknen ñala nindiñ nelin, 'Dik kakatka tamapi ñam, tuk kimbini ginañ pimbini, tipi kwambini da!' Windin nimbimbi, komba wali wolongan mandanji tañgonewik."

⁷ Timbi Yesuli yousimbi enguk, "Tikap kena gwañgwa silanin no nanañ kena ba sipsip yambi-dikne kena ti-samekta, kena ginañ nanin undane ilan bumbi, sindoñnan nanin noli 'Platik sinik bimbini, nanañga ñin na!' windin nimbek ba?"

⁸ Nim ya. Tambo endi nindiñ nimbek, 'Dik nanañ ti-jumut ti-nambi, dasindasiñga ti-dindim timbi, nanañ tuk mep bi kle-namum nambamek, ditnalok siñgimek kle na.'

⁹ Timbi kena gwañgwal molomdok mandan tañgoneumbi, molomdi ni-kindem dawik ba? Nim ya.

¹⁰ Wala timbi sindi windiñgangot nepek Molomjili manda sanguk win gitik tañgone-taleañda, nindiñ enekaliñ, 'Nindi kena gwañgwa nandin ñali kenaniñgot tiñgimiñ, ninda nini-kindem dalok tuop nim.' "

Yambatta kot giñgit mlak

¹¹ Timbi Yesuli gwañgwañii git Jerusalem ñaupi, kwet tipet, Samalia git Galili, wolok baliliñjetnan klembi ñañguk.

¹² Nambi, it kwet nolok loup tñilimbi, ama kit tambon tambon endi ña Yesu timbi dumalañgiliñ. Endi jibat yambo mawatsiat, amatamdi yambi-misimisi taañgiliñda timbi mayañgan ipi

¹³ kiti-nimimbi niñgiliñ, "Yesu, ama wopum, dik blan ti-nimbini nandi-nimimbi."

¹⁴ Windin kitiumbi yambimbi, Moselok endikne manda klenelin dok embi enguk, "Sindi gwilapsi tapma amala daut semnepi ñawit!" Windin eumbi ñañilimbi, wolongan wandanji gilitañguk.

¹⁵ Timbi gwilapsi kaum kindem daumbi, endoñnan nanin noli nolii yambimbi, Yambat wopungan ni-ta-lo tñipi, Yesuloñ undane bñguk.

¹⁶ Ama win endi Juda ama nim, endi Samalia nanin. Endi Yesulok kesiinan bi pi pimbini, kwet plon pindim papi, simba kindemda manda niñguk.

¹⁷ Eumbi, Yesuli amatam en gita pakiliñ nindiñ enguk, "Nak ama kit tambon tambon ep timba kindem daliñ bek, gañgan ama kit tambon tipet tipet endi delok pakañ?"

¹⁸ Nitakta timbi ama sambat nolok ñali engangot undane bimbini, Yambat koi giñgit mlak?"

¹⁹ Windin embi niñguk, "Nanandi-kilikitini galit gep timbi kindem dalañ. Kindem a, mlapi ñau!"

Yambatti indañgan nimbini-dikneukak wolok ti-pañgipañgilelok

Ama Sisinikti indañgan bi inda-dakleukak

20-21 Yambatti dawanda kusei kimipi, amatam indaŋgan yambi-dikñeukak wala Falisi amalɩ Yesu ni-nandumbi, ñindiñ tambane enguk, “Endi ikan boŋgɩpsɩnan papi sambɩ-dikñelak, wala timbi sɩndi nepek wolok kusei kimikimit win dausɩli kaneliñdok tuop nim, ba amalɩ nosiila ñindiñ nim eninekalɩñ, ‘Yakñesi, endi ñolok patak’ ba ‘Da patak’.”

22 Wɩndiñ embi yousimbi, gwañgwañiila enguk, “Mɩlap nain indaukak wolonda sɩndi Ama Sisɩnik nak nain dumangangot nambinepi nandi-koŋgom tinekalɩñ, gan nim nambinekalɩñ.

23 Timbi diwɩndi naka ‘En ñandiñ patak’ ba ‘Wandiñ patak’ wɩndiñ saninekalɩñ, gan sɩndi nandi-kimnemi, nim woñepi ep klenekalɩñ.

24 Kusei ñandiña: pisapisatti bayak eumbi, kunum kwet kusei kimikimilinan nanin ñam taleŋguknan sale-talelak, wɩndiñgangot Ama Sisɩnik nokok nainna indaumbi, indaŋgan tombetat.

25 Gan dama nak piñgɩp gawat ba mɩlap kusei kusei bemambi, amatam man ñindiñgɩt kuañ endi siñgi wɩt-namnekalɩñ. Wɩndiñ inda-namektok een.

26 Amatamdi Noalok nainnan tuk gwam wopum gama nim indañɩlɩmbi nitek kuñgɩliñ, wɩndiñgangot endi nak Ama Sisɩnik gama nim tomñɩlɩmbi kunekalɩñ.

27 Endi nanañ tuk nambi, wapatam tiñɩlɩmbi, Noali kikeñ gɩnañ loŋguk wolok tuop. Timbi tuk gwam wopumdi suam ep walaimbi, yandɩp kim-taleŋguk.

28 Lotilok nainnan wɩndiñgangot indaŋguk: amatamdi nanañ tuk nayañgɩliñ, ba nepenepek tuatua kena ba nanañ kena ba it kindikɩndit kena pa taañgɩliñ,

29 gan Lotili Sodom it kwet biŋguk sandap wolonda komba gɩt kawat kombanat kunum gɩnañ nanin gwi nomik pim yandɩpbi, ep diumbi kim-taleŋgɩliñ.

30 Noa ba Lotilok nainnan mɩlapti amatam kaikan inda-semguk, wɩndiñgangot nak Ama Sisɩnikti tombi inda-dakleutatnan mɩlapti inda-semekak.

31 Sandap wolonda isi pawan ba kenanjɩ gɩnañ pakañ endi ñindiñ tɩneliñdok nak elet: endi nepenepesi mep ñaneliñdok isi gɩnañ nim lonekalɩñ ba undane isɩnan nim ñanekalɩñ.

32 Loti tamɩnloñ mɩlap inda-ñimɩŋguk win sɩndi nim nandi-kamalanekalɩñ.

33 No en kwelalok kuñgun enlok tike kamaiuktok gembɩ kotakta, kunumdok kuñgun pailimekak. Timbi no en naka timbi kwelalok kuñgun bilakta, kunumdok kuñgun wali palmekak.

34 Nak ñindiñ sanlet: nain wolonda amatam tɩpetti tim ipat noŋgan plon dou palɩmbi, no matikembi, no bium palekak.

35-36 Timbi tam tɩpet endi yakan nanañ mɩndi palɩñɩlɩmbi, no matikembi, no bium palekak.”*

37 Timbi gwañgwañiili ni-nandiɩmbi eñgɩliñ, “Wopum, win dendɩñ indaukak?” Eumbi, eyout manda no ñindiñ enbi eñguk, “Nepek kimikimɩn pataknan monik oeoeli kimɩn timbɩmbi, nepek delok patak win inda-daklelak.”

18

Nimolo ti-ta-kuumbi, Ama Sisɩnik en bi tombekak

1 Timbi gwañgwañiili nain tuop nimolo timbi giñgɩnemi, nim nandi-mɩlataneliñdok Yesuli eyout manda no ñindiñ enbi

2 eñguk, “It kwet nolok manda kandan ama no kuñguk. Endi amala nim nandi-semliñguk, ba Yambatta bo giñgiŋgan nim ti-ñɩmlɩñguk.

* 17:35-36: Nandi-tale ama diwɩndi manda kusip no gamañgot patak eañ. Win ñindiñ, “Nain wolonda ama tɩpet endi kena gɩnañ yakan palɩñɩlɩmbi, no matikembi, no bium palekak.”

³ Tĩmbi it kwet wolok tam kanjak no kuñguk endi manda kandanloñ nain nain bĩmbi, ñĩndiñ nĩliñguk, 'Dĩk nandi-nambi, kanjikna ni-giñgĩneumbi, tambonna endok kandañ patak wĩn ombi-namekak.'

⁴ Wĩndiñ eumbi, kandanli nandi-kĩmnembi kulĩnguk. Kukapi, siñgimek enla ñĩndiñ eñguk, 'Nak ama ni-m nandi-semlet, ba Yambatta bo giñgiñgan ni-m ti-ñĩmlet.'

⁵ Gan wandingan embi, tam kanjak ñali nain nain mĩlap ñĩn pa namlakta tĩmbi nak joñgo tĩke-kĩmĩlambi, tambon kak tĩkeukak. Ni-m kañbi, nain tuop giñgĩne bĩmbi jĩklotaut.' "

⁶ Wopumdi eyout manda wĩndiñ ti-sembi, gwañgwañiila enguk, "Siñdi kandan ama kelamdi nek eñguk wĩn nandañ ba? Endi tam giñgĩnen wĩn tĩke-kĩmĩlepi eñguk."

⁷ Tĩmbi Yambatti amatam enlok ep kasileñguk wĩn nek ti-semekak? Endi giñgĩtĩiili tim sandap kiti-ñĩmañ wĩn nain ombapgan nandi-kĩmnembi, ni-m ep kĩmĩlek ba? Ni-m ya.

⁸ Nak ñĩndiñ sanlet: nain ni-m ombataumbi, platik sinik ep kĩmĩlekak. Gan nak Ama Sisĩnĩkti bi tommek, nak wolonda amatam nanandi-kĩlĩktĩnjĩat diwĩn kwelan ep timba indanekaliñ ba ni-m?"

Kayombĩnembi kuañ endi Yambattok dainan diñdĩm indañ

⁹ Tĩmbi Yesuli yousĩmbi, eyout manda no eñguk, wĩn ama endi diñdĩm wĩndiñ nandi-kwambiñ dambi, diwĩnda nandum pĩmbiñen tilak ama wandisi wala ñĩndiñ enguk,

¹⁰ "Nain nola ama tĩpet, wĩn Falisi ama no, tĩmbi takis epep ama no, endi ni-molo tĩndepi tapma it gĩnañ loñgĩmĩk."

¹¹ Falisi ama endi lom ipi, gĩnan gĩnañ enla ñĩndiñ ni-molo tĩmbi eñguk, 'Yambat. Ama diwĩn gĩtik endi mĩnem tiatia telak julũngan kĩmĩt-kleañ, ba kundit kelam tañ, ba telak joñgo pa kuañ. Gan nak endi wandin ni-m, ba takis epep ama da patak en wandin bo ni-m, wala tĩmbi sĩmba kĩndemda manda ganlet.'

¹² Sande noñgan gĩnañ nak sandap tĩpet endi kũe manda klembi, nanañ gĩtik kĩmĩsipbi patet, ba nepenepek gĩtik epmĩlet wĩn kit tambon tambon tambipi, noñgan wĩn dikok pa gamlet.'

¹³ Gan takis epep ama endi mayañgan sinik ipi, kunum gĩnañ deium lolola mĩsĩmbi, yomĩnlok sĩmba gawat tĩñipi, kuañ wipi, ñĩndiñ niñguk, 'Yambat. Nak ama yomat, di-k mamasa ti-namĩñ.' "

¹⁴ Yesuli eyout manda wĩn ti-sem-talembi enguk, "Nak ñĩndiñ sanlet: ama ñali Yambattok dainan diñdĩm indambi, ilnan ñañguk, Falisi ama endi la ni-m. Neta, ama gĩtik nisĩlok kosi giñgĩt tĩke-loañda Yambatti ep tĩke-pĩlak, gan no en kayombĩnelakta en Yambatti tĩke-lolak."

Ama nitnein endi Kunum Molomdok giñgĩt indaukak?

¹⁵ Tĩmbi amatamdi Yesuli ñakñak bo ep kaupok nandi-mbi, endoñ yanañgĩpi biñgĩliñ. Bĩmbi, gwañgwañiili yambi-mbi enombĩmbi eni-kĩmĩsip ti-semgĩliñ,

¹⁶ gan Yesuli kiti-semum bĩmbi, gwañgwañiila enbi eñguk, "Wĩn ama ñandisi ñala wakan Yambatti enlok giñgĩtĩi yambi-di-kĩnelak, wala tĩmbi gwañgwa bisat yambiumbi nokoñ bĩwit. Telak masip ni-m ti-semneliñ."

¹⁷ Nak biañgan sanlet: no en Yambattok kapmainan gwañgwa bisat nomik ni-m kuup nandi-lakta, endi endok giñgĩt ni-m indaukak. Ni-m sinik."

¹⁸ Tĩmbi Judalok telak dama noli Yesula ñĩndiñ niñguk, "Endaut kĩndem, nak kuñgu taletalen ni-mnat kasileuttok ep tĩndĩn nĩtek kleut?"

¹⁹ Eumbi niñguk, "Nekta naka kĩndem nanlañ? Yambat en noñganliñgot kĩndem sinik."

20 Dik endikñe manda ip nandi-talelañ: dik ama nolok tamın gıta joñgo nım kundekamik, dik ama wılı kım nım timbekañ, ba kumbu nım timbekañ, ba ama nolok siñgin joñgo nım siukañ, tımbi meñga bekala giñgiñgan ti-sem-ta-kuukañ.”*

21 Wındiñ eumbi niñguk, “Manda elañ wın gıtık nak ikan tip plongan kusei kımipi, tañgonem ti-ta-bilet.”

22 Yesulı manda wın nandımbi, niñdiñ niñguk, “Kındem, gan nepek noñgangot gama timbeñdok patak wın niñdiñ: dik nepenepek gıtık pakamlak wın tualok kımilim tua-taleumbi, minem wın danbi, ama pımbiñesıla emekañ. Wındiñ timbeñda, tambon tuañga wopum kunum gınañ pakamekak. Ale, wındiñ tımbi taleumbi, bım nak nep kle-kuukañ.”

23 Wındiñ eu nandımbi, minem kwılıkwılın asup sınık palmiñgukta tımbi gınan mlatañguk.

24 Yesulı wın kañbi enguk, “Ama minem kwılıkwılınjıat Yambattok giñgit indaneliñdok nandañ endi gliñgliñnat.

25 Kamel noli lik bemdok gınañ minam wolok ña tombep nandumda endi gliñgliñ tımbek. Gan ama kwılıkwılı wopumnat noli Yambattok giñgit indambi, endok kapmainan kuup nandılakta endi gliñgliñ wopum sınık tımbek.”

26 Wındiñ eumbi, manda nandiñgiliñ endi niñdiñ eñgiliñ, “Ei, tıkap wındiñda, ama noli kuñgu taletalen nımnat kasıleuptok tuop no nım patak!”*

27 Tımbi Yesulı enguk, “Nepek no amali tımbektok tuop nım wın Yambatti tuop ti-talewik.”

28 Tımbi Petloli niñguk, “Niñdok kandañ bo nıtek? Niñdi nepenepet ba giñgitniı gıtık pat-nımañ wın yambi-talembi, dik gep kle-kuamiñ wın!”

29 Eumbi enguk, “Nak biañgan sınık sanba nandiwit: ama gıtık Yambattok giñgit indam kuneliñdok isi ba tamjii ba dasi kwayañjii ba menjı bepsi ba gwañwanjı bısat yambi-taleañ endok kandañ wın niñdiñ:

30 endi giñgıtsii yambiñgiliñ wolok kınjan kwelangan yousi-semum kasılenekaliñ, tımbi giñgıtsii kombın wali giñgıtsii damanın wın yapma klelak. Tımbi nain gamañda indaukakan endi kuñgu taletalen nımnat kasılenekaliñ.”

Yesu en kımibi mlalekak wala gwañgwañıla en-kaik tañguk

31 Yesulı gwañgwañii 12 wali nisıñgan patneliñdok yanañgıpi, niñdiñ enguk, “Nandañ: niñdi Jelusalem ñaneñdok ñamiñ, tımbi wolok pofet amali Ama Sisınık nokok plon manda gıtık youyoulin wolok tuopkan indaukak.

32 Juda amali ama sambat nolok kısınan naplımbi, endi nani-lakalaka embi, kolan ti-nambi, iwıttı nep suambi,

33 kolan sınık nep waipbi, nulım kimbetat. Tımbi maim tıpet git no ñaumbi, bıdambo kımnan nanin kaitambi mlaletat.”

34 Yesulı wındiñ eñguk, gan gwañgwañiilı nek inda-ñimekak wın nım nandi-dakleñgiliñ. Manda wolok kusei kımısembi-semum pakukta tımbi endi wın nım nandi-kiliñ eñgiliñ.

Ama dai sisipmın noli Yesu en Mesia wın nandi-dakleñguk

35 Yesulı Jeliko it kwet tımbi dumalaumbi, ama dai sisipmın no telak pawan pipapi, kıtınat ti pakuk.

36 Papi, amatam asup makleum nandımbi, eni-nandımbi eñguk, “Ñın nek tañ?”

37 Eumbi niñgiliñ, “Yesu Nasalet nanin endi bılak.” Wındiñ eumbi

38 kıtı-ñımımbi eñguk, “Yesu, Devittok Kombın, dik naka gınañ busuk ti-namiñ!” Wındiñ kıtıumbi,

* 18:20: Kisim Bek 20:12-16 * 18:26: Juda amalok nanandınjı no wın niñdiñ: tıkap minem kwılıkwılı asup pat-semılakta, niñdiñ inda-daklelak: Yambattok gwılamdı endok plon patak.

39 telak dama tiñgılıñdĩ ni-ñombĩmbi eñgılıñ, “Ei, gitak pat!”, gan ama wali wopungan kitĩmbi eñguk, “Devittok Komblin-o, dik naka gĩnañ busuk ti-namĩñ!”

40 Tĩmbi Yesulĩ wiñgan bĩ ipi, ama wiñ nañgĩpi endoñ binelĩñdok eumbi, nañgĩp ñasiñgan bĩumbi ni-nandĩmbi eñguk,

41 “Nak nek ti-gamettok nandĩlañ?” Eumbi niñguk, “Wopum, nak bindambo dau deiuptok nandĩlet.”

42 Wĩndĩñ eumbi, Yesulĩ niñguk, “Wĩndĩñda bindambo dei! Nanandĩ-kĩlĩktĩñgalĩ gep tĩmbĩ kindem dalañ.”

43 Wĩndĩñ eumbi, wolongan dai tombĩm deimbi, Yesu klembi, Yambatta kot gĩñgĩt mĩñguk. Tĩmbi amatamdi kundit wiñ kañgılıñ endĩ bo Yambat ni-ta-lo tiñgılıñ ñ.

19

Ama Sisĩnik endĩ ama pait-papal ep lonjĩmbi epmehtok indañguk

1 Tĩmbi Yesulĩ Jeliko it kwelan tombi, dikĩne ñaupi ñañguk.

2 It kwet wandĩñ ama no kuñguk, koi Sakius. Endĩ takis epep amalok telak damanjĩ no, en mĩnem kwĩlĩkwĩlĩ wopum palmĩñguk.

3 Endĩ Yesu kauptok nandĩ-koñgom tiñguk, gan endĩ ama dumanda tĩmbi ama kĩmĩn gĩtĩktĩ masimasip ti-ñĩmĩmbi, kauktok tuop nĩm.

4 Wĩndĩñda endĩ yapma klembi, dama woñep ñambi, komba endĩ lololok tuop nolok plon lombi, “Yesulĩ telak ñolok bĩutak” wĩndĩñ nandĩmbi, kauktok mandĩ pakuk.

5 Tĩmbi Yesulĩ kwet wolok ña tombi, deium loumbi, Sakius kañbi niñguk, “Sakius. Platit pi! Nak man ñĩn dikok ilan ñam palettok elet.”

6 Eumbi nandĩmbi, platit sĩnik piĩmbi, Yesu silĩsilĩnat ilnan ni-tiañeumbi loñguk.

7 Tĩmbi amatam wi kañgılıñ endĩ gĩtik kusei kĩmĩpi, e-balep tĩmbi eñgılıñ, “Endĩ yom amalok ilan pap dowepi loñak.”

8 Gan Sakiusli mĩlap ipi, Wopum ñĩndĩñ niñguk, “Wopum, nak ñĩndĩñ tĩmbep nandĩlet: nak nepenepetna tambĩpi, tambon ama piĩmbĩñesĩla emetat. Ba nak nimbek nolok nepenepesi juluñ tĩmbi epgutta, nak bindambo nain tĩpet tĩpet ombĩ-semetat.”

9 Yesulĩ manda wiñ nandĩmbi niñguk, “Ama ñalĩ bo Ablaamdok komblin* kulakta tĩmbi Yambattĩ sandap ñolonda it ñolok kuañ en kolandok kiinan nanin sepma tĩkeumbi, kindem pakañ.

10 Nak Ama Sisĩnikĩ amatam pait-papal enda wakan ep lonjĩmbi epmehtok indañgut.”

Ama Wapmañli undanem bĩmbi, gĩñgĩtĩñilok tuanjĩ ombĩ-semekak

11 Yesulĩ Jelusalem tĩmbĩ dumalañgukta tĩmbi amatamdi ñĩndĩñ nandĩñgılıñ, ‘Yambattĩ kusei kĩmĩpi, indañgan niĩmbĩ-dikĩneupi tĩlak.’ Kusei wĩndĩñda tĩmbi Yesulĩ yousĩmbi, eyout manda no amatam mandan nandĩ pakĩlĩñ enda ñĩndĩñ enbi

12 eñguk, “Ama loloñ noli kwet kulĩñguknan wolok ama wapmañ indauktok nandĩñguk. Kusei wala tĩmbi endĩ ama wapmañjĩ niĩmbĩ taleuktok kwet mayañgan ñambi, nombo undane bĩuktok eñguk.

13 Embi, kena gwañgwañii endoñnan nanin kit tambon tambon kitĩ-semum bĩumbi, ama noñgan noñgan mĩnem lik noñgan† embi enguk, ‘Sĩndĩ mĩnem ñĩn tĩkembĩ, kena mĩñĩlĩmbi, nak ñam undane bĩutat wolok tuop.’ Wĩndĩñ embi ñañguk.

14 Tĩmbi endok gĩñgĩtĩñi nandĩ-kunjita ti-ñĩmĩñgılıñ endĩ ama diwĩn ep danbi, en kle ñambi, ñĩndĩñ enelĩñdok enĩ-mukĩlĩñ, ‘Nĩndĩ ama ñĩn endĩ ama wapmañni kauptok nĩm nandamĩñ.’

* 19:9: Sambat ñolok gĩnañ ‘Ablaamdok komblin’ manda wolok walan tĩpet: Sakius endĩ Juda ama, tĩmbi Ablaamdĩ Yambat nandĩ-kĩlĩktĩ ti-ñĩmĩñguk wĩndĩñgangot tiñguk. † 19:13: Mĩnem lik noñgan gĩnañ kena nain 100 wolok tuan dasium pakuk.

15 Tĩmbi ama wĩn ama wapmañjĩ nĩmbĩ taleumbi, ilan undanem bĩnguk. Bĩmbi, kena gwañgwa mĩnem emiemĩn endĩ mĩnem wĩn nĩtek ka-dĩkĩneum bendĩnguk wĩn ka-nanduktok endĩ kĩtĩ-semum bĩnelĩndok eñguk.

16 Eumbi, dama bĩnguktĩ ñĩndĩñ nĩnguk, ‘Molom, dĩa mĩnem lĩk noñgan namguñ, gan nak kenanewambi, mĩnem lĩk kĩt tambon tambon ikan yousĩmbi indañguk.’

17 Wĩndĩñ eumbi nĩnguk, ‘Kena gwañgwa kĩndem dĩa kundit kĩndem sĩnĩk tĩnguñ. Dĩa nepek tip mĩnam wĩn ka-dĩkĩne-kĩliñ eñguñda tĩmbi it kwet kĩt tambon tambon yambi-dĩkĩneũndok ganba talelak.’

18 Tĩmbi ama nolĩ bĩmbi nĩnguk, ‘Molom, dĩa mĩnem lĩk noñgan namguñ, gan nak kenanewambi, mĩnem lĩk kĩt tambon ikan yousĩmbi indañguk.’

19 Wĩndĩñ eumbi nĩnguk, ‘Ale, dĩa it kwet kĩt tombongot yambi-dĩkĩneukañ.’

20 Tĩmbi ama nolĩ bo bĩmbi nĩnguk, ‘Mĩnemga ñĩn. Nak wĩn sandumdi tĩmĩpi biwam pakuk.

21 Nekta, dĩa ama kunduwat, dĩa kena nĩm tĩnguñdi ama nolok kena meñdok bien epep pa tĩlañ, wala tĩmbi nandi-mĩsi-gambi, wĩndĩñ tĩngut.’

22 Wĩndĩñ eumbi nĩnguk, ‘Kena gwañgwa kolan dĩa, dĩtnalok mandañga waliñgan manda plon gapĩletak. Dĩa naka nandum nak ama kunduwat, kena nĩm tĩnguttĩ ama nolok kena meñdok bien epep pa tĩlet wĩndĩñ nandi-namlañ ba?

23 Tĩkap wĩndĩñda, kusei nekta dĩa mĩnemna tĩkemi, mĩnem ilan nĩm kĩmĩkuñ? Kĩmĩlĩmda, mĩnem wali kenaneumbi, bien indaumbi bĩmbi epmet ñak.’

24 Wĩndĩñ embi, ama wolok ikĩliñ enda ñĩndĩñ enguk, ‘Mĩnem mĩngut wĩn lom tĩkemi, ama nin mĩnem lĩk kĩt tambon tambon palmĩlak enda mĩwit.’

25 Eumbi nĩngĩliñ, ‘Wopum, endĩ ikan kĩt tambon tambon palmĩlak wĩn!’

26 Wĩndĩñ eumbi enguk, ‘Nak ñĩndĩñ sanba: no en nepek ka-dĩkĩnelok mĩmĩn wĩn tĩke kulakta, enda nombo yousĩmbi mĩlok, tĩmbi no en wĩn nĩm tĩke kulakta, endok nepek palmĩlak wĩn apma tĩke-ñĩmlok.

27 Tĩmbi kanjĩknai yambi-dĩkĩneuttok nĩm nandi-namgĩliñ wĩn sĩndĩ ñolok yanañgĩp bĩmbi, dautnanangan yandĩpmĩ kĩmbĩt.’ ”

Ama Sĩsĩnĩk Yesu endĩ Jelusalem gĩnañnan ama wapmañ wandin kena tĩnguk

Yesulĩ ama wapmañ nomĩk Jelusalem loñguk

28 Yesulĩ wĩndĩñ eu taleumbi, Jelusalem it kwet tĩmbĩ dumalauktok yousĩmbi ñañguk.

29 Ñakap, kwet kĩmĩn koi Oliv wolok lombi, Betfage gĩt Betani it kwet ep tĩmbĩ dumalaumbi, gwañgwañĩt tĩpet enĩ-mupi

30 enguk, “Sĩtĩ it kwet da wolok ñawĩt. Ña tombi, doñki nĩñañ no toali toptopmĩn palĩmbi kandetamĩk. Doñki nĩñañ wĩn gĩtikĩn, wĩn ama nolĩ wolok plon no nĩm pipakĩliñ. Wĩn tĩmbĩ indaumbi pĩsapi nañgĩp bĩwit.

31 Tĩkap ama nolĩ ‘Nekta pĩsakamĩk?’ sanĩ-nandumbi, ñĩndĩñ nĩndekamĩk, ‘Wopumdi wala elak.’ ”

32 Tĩmbi ama tĩpet enĩ-mukuk endĩ ñambi, enguk wolok tuop tĩmbĩ indañgĩmĩk.

33 Tĩmbi doñki nĩñañ pĩsalĩñĩlĩpi, molomĩilĩ engĩliñ, “Sĩtĩ nekta ñĩn pĩsakamĩk?”

34 Eumbi, “Wopumdi ñala elak” eñgĩmĩk. Eum nandi-semumbi,

35 Yesuloñ nañgĩp ña tombi, sauloñjet doñki nĩñañlok plon kĩmĩpi, Yesu tĩmbĩ plaptaumbi, wolok plon lo pipakuk.

36 Pipalĩm nañgĩp ñaumbi, koi tĩke-loneliñdok amatamdi sauloñjĩ telak ñañguknan sambat plon ipane-ta-ñañgĩliñ.

37 Tĩmbi Yesulĩ Jelusalem tĩmbĩ dumalaumbi, Oliv kwet kĩmĩn klokloñennan pĩñĩlĩmbi, amatam kĩmĩn wopum en kle kuñgĩliñ endĩ kusei kĩmĩpi kot tĩmbi, e-sĩlĩsĩlĩ

tĩngiliñ. Endi kundili gembinat gitik timbim kañgiliñ wala timbi Yambat wopungan ni-kindekindem embi,

³⁸ ñindiñ eñgiliñ,

“Wopumdi ama wapmañ ni-mulim nindoñ bilak
enda gwilam milok!”[✧]

Kunum Molom Loloñ sinik busuk nimplak
endok koi ni-ta-lona!”

Windiñ kit-kolimbi,

³⁹ Falisi ama nindi amatam kimin wopumdok boñgipsinan ñaṅgiliñ endoñnan nasi diwin endi manda wala nandum pumbi, Yesula niñgiliñ, “Endaut, gwañgwañgai enombumbi biwit!”

⁴⁰ Eumbi tambane enguk, “Nak ñindiñ sanba: tikap endi binetaña, kawatti gitik ñali kitinetañ.”

⁴¹ Timbi Yesuli Jelusalem timbi dumalaumbi, it kwet win kañbi, kut-blambla embi,

⁴² ñindiñ eñguk, “Jelusalem nasi, man ñindiñgit telak nek ñali busuk timbi inda-samek win nandineliñ ñak!‡ Gan wali dausinan sembun palimbi, nim ka-dakleañ.

⁴³ Kusei ñindiñda windiñ sanlet: nain inda-samumbi, kanjiksiili bimbibi, kwet tuop masip samneliñdok sañ wandin sep gimbu embi, dim pawan kwet kimili loumbi, dim makleumbi, miknat sindoñ lonekaliñ.

⁴⁴ Lombi, isi kwesi wakıt wembe gwañgwanjii wolok kuañ sindi sandipbi, sep timbi kola-talenekaliñ. Timbi isi wialimbi, kawat noli nolok plon nim gali kwambiñ dambi palekak. Yambatti sep plaptauktok sindoñ biñguk, gan sindi kilanji win nim ka-nandi-dakleñgiliñda timbi kanjiksiili windiñ ti-samnekaliñ.”

Yesuli nindi manda nimbimbi kena tĩnguk wala Juda ama biesi ni-kañgiliñ

⁴⁵ Timbi Yesuli tapma it sañ jimba ginañ lombi, ama nepenepek tuatualok kimikiliñ yambimbi, ginañ komba diumbi, kusei kimpipi, walinin ep kle kolinipi

⁴⁶ enguk, “Tapma it ñolok plon Yambattok manda ñindiñ youyoulin patak, ‘Nokok itnali nimolo ti-namnamlok it palekak’,[✧] gan sindi win timbimbi, kumbu ama piñdasi endok pat-sembi it nomik tilak.”

⁴⁷ Timbi Yesuli sandap tuop tapma ilan ñambi, amatam eni-daut ti-semñilimbi, tapma ama biesi git endikñe manda nandi-tale ama ba Judalok telak damanji endi en wili kimneliñdok telak lonjĩngiliñ,

⁴⁸ gan amatamdi endok mandan nandineliñdok en gita galiñgiliñda timbi ama biesi en witaliñdok telak no nim kañgili ñ.

20

¹ Nain nola Yesuli tapma ilan amatam eni-daut ti-sembi, giñgit manda kindem eniñilimbi, tapma ama biesi wakıt endikñe manda nandi-tale ama ba ama biesi diwin endi kanep bimbibi,

² ñindiñ ni-nandiñgiliñ, “Dik tapma ilan ñolok kundit kusei kusei pa tilañ win nindi windiñ tindilok gembı gamguk ba ganbi taleñguk win ninbim nandina.”

³ Eumbi tambane enguk, “Nak bo ekaeka no san-nandiwambi nanbi nandiwa:

⁴ nindi Yoane nimbı taleumbi, tuk ii-sem kena tĩnguk? Win Kunum Molomdi ba ama noli?”

⁵ Eumbi, nisĩngan manda e-kle-kot timbi eñgiliñ, “‘Kunum Molomdi’ windiñ ninam, ñindiñ ninbetak, ‘Windiñda sindi kusei nekta mandan nim nandi-kwambiñ dañgiliñ?’

⁶ Ba ‘Ama noli Yoane nimbı taleñguk’ windiñ ninam, amatam nin Yoane win plofet ama nandi-kwambiñ dañ endi kawatti nindip kimnetañ.” Windiñ embi,

[✧] 19:38: Kap 118:26 ‡ 19:42: Yambatti epma tikeuktok Yesu ni-mukuk win nandi-kwambiñ daumda, Yambat gita busuk inda-semek. ✧ 19:46: Aisaia 56:7

⁷ ñĩndĩñ tambane nĩngĩlĩñ, “Wĩn nĩndĩ nĩmbĩ taleñguk wĩn nĩm nandamĩñ.” Eumbi
⁸ enguk, “Ale, nak bo nĩndĩ nanbĩ taleumbi, kundit ñĩn pa tĩlet wĩn bo nĩm sanbetet.”

Yesulĩ ama biesĩ endĩ wain kena kandĩkñe ama kolan wandin eñguk

⁹ Tĩmbi Yesulĩ kusei kĩmĩpi, amatamda eyout manda no ñĩndĩñ enguk, “Ama nolĩ wain kena tĩnguk. Wain tĩpi-talembi, kenan wĩn kandĩkñe amalok kĩsĩnan kĩmĩpi, nain ombapgan kwet mayaňgan nolok ña kuuptok ñaňguk.

¹⁰ Bien epeplok nain indaumbi, kena gwaňgwa sĩlanin no bien dĩwĩn epmektok kandĩkñe amaloiñ nĩ-mulĩm ñaňguk. Ña tombĩmbi, kandĩkñe amalĩ waipbi, slak undane ñauktok nĩ-mukĩlĩñ. Nĩ-mulĩm ñaumbi,

¹¹ molomlĩ nombo kena gwaňgwa sĩlanin no nĩ-mulĩm ña tombĩmbi, en bo waipbi, siňgi mayek tĩ-lamĩpi, slak undane ñauktok nĩ-mukĩlĩñ.

¹² Tĩmbi molomdĩ nombo kena gwaňgwa sĩlanin no nĩ-mukuk wĩn endĩ wit wekat mĩmbi kle kokĩlĩñ.

¹³ Wĩnaña wain kena molomdĩ enla embi eñguk, ‘Nĩtek tĩlok? Ip nandĩlet: nak nĩñaana noňgangot wale kĩndem tĩ-ñĩmlet en nĩ-mulam ñaumeke, giňgiňgan tĩ-ñĩmbi, bien nandĩ-ñĩmumbi epmek bek.’ Wĩndĩñ embi, nĩñañ nĩ-mulĩm ñaumbi,

¹⁴ kandĩkñelĩ nĩñañ wĩn kañbi, nĩsĩňgan e-nandĩ tĩmbi eňgĩlĩñ, ‘Ñalĩňgan beulok kii gwatnam bimbĩn kasĩleupi bĩlak bek. Wĩtnam kĩmbĩmbi, kena ñalĩ nĩndok giňgĩt tĩmbekak.’ Wĩndĩñ embi,

¹⁵ wain kena pawan munjĩmunjĩt tĩ pĩmbi, wĩlĩ kĩmguk.

Sĩndĩ nĩtek nandañ, kandĩkñelĩ wĩndĩñ tĩňgĩlĩñda tĩmbi wain kena molomdĩ nĩtek tĩ-semekak?

¹⁶ Endĩ bĩmbi, kandĩkñe wĩn gĩtik yandĩpmĩ kĩm-taleumbi, kenan wĩn kandĩkñe ama dĩwĩn nolok kĩsĩnan kĩmĩlekak wĩn!” Tĩmbi amatamdĩ manda wala nandum pĩumbi eňgĩlĩñ, “E e, wĩn nĩm! Wĩndĩñ nĩm tĩndĩlok!”

¹⁷ Gan Yesulĩ dai gembĩnatgan yambĩmbi enguk, “Tĩkap wĩndĩñda, manda youy-oulĩn ñalĩ nek plon e-yout tĩlak?

‘It kĩndikĩndit amalĩ ta kawattĩ tĩndĩn wĩn siňgi wĩlĩmgĩlĩñ

walĩ wakan ta bien sĩnĩk,

ta dĩwĩn gĩtik yapma klelak.’*

¹⁸ Tĩmbi ta wolok kandañ wĩn ñĩndĩñ: no en ta wolok plon pi wĩlekta, endĩ lĩlĩmeukak, tĩmbi ta walĩ ama nolok plon pi wĩlekta, wĩlĩ gakñeukak.”

¹⁹ Tĩmbi endĩkñe manda nandĩ-tale ama gĩt tapma ama biesĩ endĩ Yesulĩ eyout manda wĩn nĩsĩla eňguk wĩn nandĩ-daklembi, nain wolondaňgan tĩkenep nandĩňgĩlĩñ, gan endĩ amatamda mĩsĩmbi, kak biňgĩlĩñ.

Takis mĩnem kĩmĩkĩmĩttok Yesu nĩ-nandĩňgĩlĩñ

²⁰ Endĩkñe manda nandĩ-tale ama gĩt tapma ama biesĩ endĩ Yesu Roma ama Judia kwet ka-dĩkñeňguk endok kiinan kĩmĩtnelĩñdok telak lonjĩňgĩlĩñ, wala tĩmbi endĩ Yesulĩ nek tĩnguk ba manda nek eňguk wala ka-tuapi, ama pawanjene deimbi, manda tĩke ku tañ wĩn enĩ-mulĩmbi, Yesuloñ ñaňgĩlĩñ. Ñambi, mandalĩ sĩsoñ tĩ-ñĩmĩnelĩñdok dĩndĩm walan juluňgan tĩñĩpi,

²¹ nĩmbi eňgĩlĩñ, “Endaut, nĩndĩ nandĩ-gamamĩñ, dĩk manda elañ ba e-daut tĩlañ wĩn dĩndĩm sĩnĩk, tĩmbi ama loloñ ba pĩmbĩñen gĩtik manda telal noňgan plon enbi, Yambat nĩtek kĩmĩt-klenelĩñdok biaňgan enĩ-daut pa tĩ-semలాñ.

²² Wĩndĩñda dĩk nĩnbĩ nandĩna: endĩkñe mandalĩ takis mĩnem Sisala mĩmĩlok nandĩ-nĩmlak ba nĩm?”

²³ Eumbi, tĩ-kuyuksĩ ka-daklembi enguk,

* **20:17:** Kap 118:22, wain kena molomdok nĩñañ wakĩt it ta walĩ Yesulok walan.

24 “M̄nem kwandai satnin no daut namit!” Eumbi daulim̄um kañbi eni-kañguk, “Ama walan ḡit koi kundit wolok patak w̄in nindoñ?” Eumbi tambane “Sisaloñ” niñḡiliñ.

25 Eumbi enguk, “W̄indiñda Sisalok ḡiñḡit w̄in Sisala tambane m̄nekal̄iñ, t̄imbi Yambattok ḡiñḡit w̄in Yambatta tambane m̄nekal̄iñ.”

26 W̄indiñ eumbi, amatamdok dausin̄an mandal̄i s̄isoñ ti-ñim̄inel̄iñdok tuop n̄im̄ endi Yesulok mandala nanandi kena t̄imbi, kwap em pak̄iliñ.

Kimnan nanin m̄ilam̄ilattok Yesu ni-nandiñḡiliñ

27 Sadusi amal̄i “Ama sem̄isemb̄in endi n̄im̄ m̄ilam̄ilattok” w̄indiñ pa eañ endoñnan nanin diw̄indi Yesuloñ b̄imbi

28 ni-nandiñm̄bi eñḡiliñ, “Endaut, Moseli endik̄ne manda yout-n̄imguk wal̄i ñ̄indiñ t̄ineñdok elak: t̄ikap ama nol̄i tam̄innat yam̄in papi sem̄bekta, endok dal ba kwayañli endok tam kanjak w̄in t̄ikembi, endok gwañgwa b̄isat ep t̄imbi inda-ñim̄nekal̄iñ.*

29 Ale, nain nola dakwaya k̄it tambon t̄ipet kuñḡiliñ. Kuñ̄ipi, tual̄i tam t̄ikembi, yam̄in papi sem̄biñguk. Sembumbi,

30-31 mona ḡit gw̄ik endi bo tam wakangot t̄ikembi sem̄biñḡim̄ik. W̄in dakwaya k̄it tambon t̄ipet endi ḡitik tam w̄in t̄ikembi, yam̄in papi sem̄bi-taleñḡiliñ.

32 T̄imbi siñgi tam endi bo lakat papalembi sem̄biñguk.

33 Ale, ama dakwaya k̄it tambon t̄ipet endi tam noñgangot w̄in t̄ikeñḡiliñda t̄imbi, ama sem̄isemb̄in kimnan nanin kaitambi m̄ilatnekal̄iñ nain wolonda tam w̄in endi n̄indok tam s̄in̄ik t̄imbekak?”

34 T̄imbi Yesuli enguk, “Amatam kwelan kuañ endi wapatam pa tañ,

35 gan Yambatti amatam nandum tuop ti-semumbi, jimba nolok nainnan kuneliñdok kimnan nanin ep t̄imbi m̄ilatnekal̄iñ endi wapatam n̄im̄ t̄inekal̄iñ,

36 endi eñalol̄i kuañ w̄indiñgangot kunekaliñ. T̄imbi Yambatti kimnan nanin ep t̄imbi m̄ilak̄iliñda t̄imbi endi enlok wembe gwañgwañii kumbi, b̄indambo sem̄inel̄iñdok tuop n̄im̄.

37 T̄imbi Moseli bo ñ̄indiñ n̄ini-daklelak: ama sem̄isemb̄in endi kimnan nanin pa m̄ilakañ. Neta, komba mamben̄li komba nolok plon duat-pakuk wolok kasat tiñ̄ipi, Wopumda ñ̄indiñ elak, en ‘Ablaamdok Yambat ba Aisaktok Yambat ba Jekoptok Yambat’.*

38 W̄indiñda t̄imbi endi ḡitik Yambattok dainan kuñgunj̄iat, wala t̄imbi Yambat endi ama kaik kuañ endok Yambat, ama sem̄isemb̄in endok Yambat n̄im̄.”†

39 T̄imbi endik̄ne manda nandi-tale ama diw̄indi ñ̄indiñ tambane niñḡiliñ, “Endaut, dik̄ manda k̄indem bien elañ.”

40 T̄imbi b̄indambo ni-nandiñnel̄iñdok m̄is̄imbi, kak biñḡiliñ.

Yesuli enlok kuseiñ̄ila eni-nandiñguk

41 T̄imbi Yesuli ñ̄indiñ eni-nandiñguk, “N̄itekta t̄imbi Mesia endi Devittok Komblin s̄in̄ik w̄indiñ pa eañ?

42 Kusei ñ̄indiñda w̄indiñ sani-kalet: Yambatti Mesiala manda no niñguk w̄in Devit en Kap ḡinañ ñ̄indiñ youkuk,

‘Molomdi nokok Wopumna ñ̄indiñ niñguk,
D̄ik k̄itna d̄ind̄im̄ kandañ pipal̄imbi,

43 kanj̄ikgai w̄in ep p̄imbi,

kes̄ika kapmai yap̄iletat wolok tuop.’‡

44 Devitti Mesia ‘Wopumna’ niñgukta, Mesia endi n̄itek Devittok komblin?”

* 20:28: Lo 25:5 ✱ 20:37: Kisim Bek 3:6,15,16 † 20:38: Yambat endi ama p̄iñḡipsi sem̄isemb̄in, gan ḡinañj̄i tip gama kaik pakañ endok Yambat, t̄imbi endi nain taletalenan p̄iñḡipsi bo t̄imbi kaik taumbi kunekaliñ. ‡ 20:43: Kap 110:1. No en ama wapmañdok kii d̄ind̄im̄ kandañ pipatak endi koi ḡiñḡilat ba gemb̄i wopumnat.

Kuñgu nitein wali Yambattok dainan tuop tɪlak

⁴⁵ Amatam gɪtik nandi palinɪlimbi, Yesuli gwañgwañiila ñindin enguk,

⁴⁶ “Sindi endikne manda nandi-tale ama yambi-nandi-kilin embi kunekalin. Endi ama loloñ nisilok dasindasin ombap dasimbi ña-bi tɪnep nandañ, ba amatam ipakanan kimin kokañ endi giñgiñgan ti-semnelindok nandañ. Timbi nanañ sina wopumnan ba it kiyau ginañ endi pitit kindem damandama patakngot pitnepi nandañ.

⁴⁷ Timbi endi tam kanjak julunggan ti-sembi, isi ba nepenepesi yolom ep semañ, timbi dindim walan tɪnelindok nimolo ombap pa tañ. Juluñtsila timbi kinjan yousi-semum ombi-tikenekali.”

21

¹ Timbi Yesuli deium loubi, amatam minem kwilikwilinjiat tapikot minem diñgwinda ginañ kimilim piumbi yambinɪguk.

² Timbi tam kanjak pimbiniñen no endi bo bɪmbi, minem gimɪn tɪpet kimilim piumbi kañbi

³ enguk, “Nak biañgan sanlet: tam kanjak pimbiniñen ñali minem kimilak wali amatam diwin gɪtikti minem kimilalin win yapma klelak.

⁴ Neta, diwin gɪtik endi nepek toknetokñengan pat-semhlaknan nanin tikembi, lakatgot tapikot kimilalin, gan tam pimbiniñen endi nininnan nanin nepek kuñgun ka-diknelok tuop palmik win gɪtik kimilak.”

Nain taletalen nek indaukak?

Nain taleup tinlimbi nitek indaukak?

⁵ Timbi ama diwindi tapma it kañbi, wala ñindin eñgilin: it win kawat kindemli tindin, ba nepenepik tuan loloñ tapma minin pakuk wala timbi pama walalan indaɪguk. Timbi Yesuli enguk,

⁶ “Sindi nepek neta daukañga tañ wolok nak ñindin sanba: nain indaumbi, kawat gɪtik ñin mep kolim kwelan piumbi, kawat noli nolok plon no nim gali patnekalin.”

⁷ Wandin eumbi ni-nandinmbi eñgilin, “Endaut, nepek win nain nekta sinik indaukak, ba jimba kundit nek ñali indaumbi kañbi, nepek wali indaupi tɪlak win nandinnekamin?”

⁸ Timbi enguk, “Sindi ka-kilin embi kunekalin! Nim kañbi, julun amalɪ julun ti-sammelin. Ama asupti nokok kotna plon bɪmbi, ñindin enekalin, ‘Nak Mesia wakan’, ba ‘Nain ip dumalalak’. Sindi ama wandin pa ean win nim ep kle-kunekalin.

⁹ Timbi kantri nolok ginañ ba kantri diwindok boñgipsinan mik indaumbi, wolok giñgit nandinekalin, wolonda sindi nim mis-kolanekalin. Nepek wandisi wali damandama indauktok een, gan nain taletalen wali wolongan nim indaukak.”

¹⁰ Timbi yousimbi enguk, “Kantri noli kantri nola mik ti-semumbi, ama wapmanjilok sambalili nisinɪgan minekalin.

¹¹ Timbi nain wolonda kwet kwet kenin wopum ba nanañ map ba jɪmbat kusei kusei indaumbi, kim tambat indaukak, ba kunum plon jimba kundit ba nepek ka-mis-misin wopum indanekalin.

¹² Nepek gɪtik wali gamañ nim indanlimbi, endi naka timbi sep timbi kolanelindok sep kle-gimim embi sepbi, it kiyaunji ginañ manda plon sapipi, it kwambinji ginañ sep kimilimbi, ama wapman ba kandikne ama endon sanañgim ñambi, mandala dausinan itnekalin.

¹³ Nain wolonda giñgit manda kindem ama wala eninelindok kilanji indaukak.

¹⁴⁻¹⁵ Nain wolonda natna nanandi sambi, manji timba londaumbi, kanjiksii gɪtik endi sindok mandanji nandinmbi, mandanji wɪtnelindok ba manda wali julunggan win

tĩmbi indauktok telal lonjinekalĩñ. Kusei wala tĩmbi sĩndi gĩnañji gĩnañ ñĩndiñ nandi-kwambiñ danekaliñ, ‘Ñĩndi manda nek enambi, nĩp kasopmeukak wala itañgan nandi-kwĩnakwĩnale nĩm tĩnekamiñ’.

16 Menji besi ba dasii kwayañjii ba wekat dĩpsi ba nosii endi bo bola ti-samumbi, kanjĩksiili sĩndoñnan nanin diwĩn sandĩp kimnekalĩñ.

17 Kwet tuop amatamdi naka tĩmbi nandi-kunjiti pa ti-samnekalĩñ,

18 gañgan Yambattok dainan kumbanji sak noñgan no nĩm pailekak.*

19 Sĩndi gĩlim dambi kunekaliñda, kuñgu kwambiñji kasĩlenekaliñ.

20 Sĩndi kanekaliñ wĩn: mik amali bĩmbi, Jerusalem kle-gĩmbutnekalĩñ. Nain wolonda it kwet wĩn tĩmbi kolauktok nain dumalalak wĩndiñ ka-nandĩnekalĩñ.

21 Ka-nandĩmbi, ñĩndiñ tĩnekalĩñ: Judia kwelan pakañ endi kwet jangĩnnan pi ñanekalĩñ, tĩmbi Jerusalem pakañ endi bo walinin pi ñanekalĩñ, tĩmbi kwet nolok pakañ endi Jerusalem nĩm lonekalĩñ. Kusei ñĩndiñda wĩndiñ tĩnekalĩñ:

22 manda gĩtik it kwet wolok plon youyoulin patak wolok bien indauktok Jerusalem nasili nain wolonda kolanjilok kinjan tĩkenekaliñ.

23 Nain wĩn kolan sĩnikta tĩmbi tam gwañgwa mĩnjĩpsiat ba tam ñakñakta num emañ endi blasĩngandok. Mĩlap wopum sĩnik kwelan indaumbi, Yambattok gimbĩt wopum bien amatamdoñ inda-semumbi,

24 diwĩn kakitti yandĩpmĩum kimnekalĩñ, diwĩn ep topbi yanañgĩlĩmbi, kwet kwet ña-talenekalĩñ. Tĩmbi kwet nolok nasili Jerusalem it kwet ma tĩkembali, ep pi-yali-tañambi, Yambatti nain kimĩt-semguk wĩn taleukak wolok tuop.”

Ama Sĩsĩnik endok tomtom nain

25 Tĩmbi Yesuli yousĩmbi enguk, “Tĩmbi nepek gĩtikĩnin kusei kusei maim, yakĩp ba domboñgĩp plon indaukak, ba kwelan tuk kimbĩñdi tawambi, gĩñgĩli wopum kitiukak. Kusei wala tĩmbi kwet kwet kuañdi gĩnañji mĩlataumbi, nanandĩnji nĩm dakleukak.

26 Tĩmbi nepek kwambiñ kunum plon pakañ, wĩn maim, yakĩp, domboñgĩp nek, ep minjalĩmbi jĩlopbi, kwesi binekalĩñ, wala tĩmbi nepek kolan nek kwetta inda-ñĩmekak wala amatamdi mĩsĩmĩsĩñĩpi mandĩ-ta-kuñĩpi, kim katap tĩnekalĩñ.

27 Wĩnaña kanekaliñ wĩn: nak Ama Sĩsĩnikti mulukua gĩnañ pi tombi, gembĩ ba nulĩnulĩn wopumna tĩmba dakleukak.

28 Nepek mĩlap wandisi wakan kusei kimĩp indaumbi, Yambatti sapma tĩkeukak wolok nain tĩmbi dumalaukak wala tĩmbi sĩndi deium loumbi nandi-pañgĩtanekaliñ.”

29 Tĩmbi Yesuli eyout manda no ñĩndiñ embi enguk, “Sĩndi komba fik† ba komba diwĩn nandi-sĩwĩtnekalĩñ.

30 Endi mindinji tawa lambi dapmĩumbi, maim nain indaup tĩlak wĩn sĩndi dausili kañbi nandi-dakleyañ.

31 Wĩndiñgangot mĩlap wali indaumbi kañbi, ñĩndiñ nandi-daklenekalĩñ, ‘Nain nĩm ombataumbi, Yambatti amatamñii indañgan yambi-dĩkñeukak’.

32 Nak biañgan sanba: ama sambat man ñĩndiñgĩt kuañ endi gama nĩm kim-taleñĩlĩmbi, nepek gĩtik ñali inda-taleukak.

33 Kunum kwet endi talendekamik, gan nokok mandanali nĩm taleukak. Nĩm sĩnik.

34 Sĩnla kuñgunji ka-dĩkñe-kĩliñ enekaliñ. Nĩm kañbi, nanandĩnjili tuk kimbĩñ ba nana sinat ba kwelalok mĩlap wolokgot pat-samumbi, Ama Sĩsĩnik nokok tomtomnala nandi-kamala-kuumbi, kaikan inda-samek.

35 Sĩsoñli gaut gembĩnat kaikan tĩkelak, wĩndiñgangot nain wopum wali amatam gĩtik kwet tuop kuañ kaikan inda-semekak.

* **21:18:** Manda wolok kusei wĩn ñĩndiñ: Yambatti amali nek ti-samnekalĩñ wĩn nandi-talelak. † **21:29:** Plofet amali komba fik plon manda youkĩliñ endi nain asupgan Juda amatamdok plon e-yout tĩñgĩliñ.

³⁶ Wala tĩmbi sĩndĩ nain tuop ka-kĩliĩ embi, gembĩ pat-samektok nĩmolo tĩ-kuĩĩpi, nepek inda-samekak wĩn gumaĩ maklembi, Ama Sĩsĩnĩk nokok dautnanan siĩgi mĩsĩ nĩmnat indambi itnekalĩĩ.”

³⁷ Yesulĩ sandap tuop tapma ilan lombi, amatam enĩ-daut pa tĩ-semguk, tĩmbi kĩlĩm elĩĩguk tuop endĩ pĩ Oliv kwet jaĩgĩn kandaĩ ñambi douliĩguk.

³⁸ Kwet salaumbi, amatam gĩtik endĩ tapma ilan lombi, Yesulok mandan nandĩnelĩĩndok endoĩ pa biaĩgĩliĩ.

Ama Sĩsĩnĩk Yesu wĩli kĩmbĩmbi, kĩmnan nanin mĩlakuk

22

Yesu kĩmkĩmlok tĩ-paĩgĩpaĩgĩle tĩ-ñĩmĩĩgĩliĩ

¹ Plaua nanaĩ kĩmĩlĩmbendĩ nĩmnat nanalok gwĩlat, koi no kamaikamai nain, wĩn tĩmbĩ dumalaĩguk.

² Tĩmbi tapma ama biesĩ gĩt endĩkĩe manda nandĩ-tale ama endĩ amatam yambĩ-mĩsĩmĩsĩ tĩ-semĩĩpi, Yesu wĩli kĩmbektok telak gĩtak no lonjĩĩgĩliĩ.

³ Yesulok gwaĩgwaĩii 12 endoĩnan nanin no wĩn Judas, koi no Iskaliot kĩtĩaĩgĩliĩ. Satandĩ endok gĩnan gĩnaĩ pĩmbi naĩgĩliĩmbi,

⁴ nolii yambĩmbi, tapma ama biesĩ ba ama tapma it kamaikamai tĩĩgĩliĩ endok telak damanjĩ endoĩnan ñambi, telak nĩtek tĩmbi, Yesu bola tĩ-ñĩmĩmbi tĩkenelĩĩndok en gĩta e-nandĩ tĩĩguk.

⁵ Tĩmbĩm sĩmbasĩ kĩndem daumbi, bolalok tuan wĩn mĩnem mĩnepi e-kwambĩĩ daumbi,

⁶ Judaslĩ gĩnaĩ noĩgan tĩmbi nandĩ-tale-sembi, “Kĩndem” eĩguk. Embi, amatam kĩmĩn gĩtĩktok dausĩnan yambĩ-sembi, bola tĩ-ñĩmektok nain kĩndem no lonjĩĩguk.

Yesulĩ kĩmbepi, gwaĩgwaĩii tĩ-paĩgĩpaĩgĩle tĩ-semguk

⁷ Plaua nanaĩ kĩmĩlĩmbendĩ nĩmnat nanalok gwĩlat wolok kusei kĩmĩkĩmĩlĩnan kamaikamai gwĩlat pa indalak. Nain wolonda endĩkĩe mandalĩ sipsip nĩñaĩ noĩgan noĩgan tapma amalok dausĩnan wĩli kĩmnelĩĩndok elak. Sandap wĩn indaumbi,

⁸ Yesulĩ Petlo gĩt Yoane enĩ-mupi enguk, “Sĩtĩ ñambi, gwĩlat ñolok nanaĩ tĩ-jumut tĩ-nĩmumbi nanetamĩĩ.”

⁹ Eumbi nĩ-nandĩmbi eĩgĩmĩk, “Dĩk delok tĩ-jumut tĩndendok nandĩlaĩ?”

¹⁰ Eumbi tambane enguk, “Nandamĩk. Sĩtĩ Jelusalem it kwelan ña tombi, ama no tuk kambot bem ñautak en tĩmbĩ indaumbi, en klembi, it delok loutak wolok lombi,

¹¹ it beula ñĩndĩĩ nĩndekamĩk, ‘Nĩnĩndauttĩ ñĩndĩĩ gani-nandĩk: it gĩnaĩ wĩn delok patak nakĩt gwaĩgwanai gwĩlattok nanaĩ naneĩndok nandĩlaĩ?’ Wĩndĩĩ eumbi,

¹² endĩ it gĩnaĩ wopum no plon patak tĩ-kĩliĩ e-bĩmbĩn wĩn daut sametak. Wolok nanaĩ tuk tĩ-jumut tĩndekamĩk!”

¹³ Yesulĩ wĩndĩĩ eumbi, gwaĩgwaĩiitti ñambi kaĩgĩmĩk wĩn: nepek gĩtik Yesulĩ enguk wolok tuopgan indaĩguk. Wĩndĩĩ kaĩbi, gwĩlattok nanaĩ tĩ-jumut tĩĩgĩmĩk.

¹⁴ Tĩmbi nanaĩ nanalok nain indaumbi, Yesu en gĩta gwaĩgwaĩii kena tĩndĩlok enĩ-mumulĩn endĩ it gĩnaĩ wandĩĩ lombi, nanaĩ nanelĩĩndok pi pakĩliĩ.

¹⁵ Pi palĩĩpi, Yesulĩ enguk, “Nak gamaĩ mĩlap wopum bembetat. Gan dama nak kamaikamai gwĩlat ñolok nanaĩ sĩn gĩta nambepi nain ombapgan nandĩ-koĩgom tĩ-ta-bĩĩgut.

¹⁶ Kusei ñĩndĩĩnda wĩndĩĩ sanlet: nak gwĩlat ñandin ñolok nanaĩ kwelan nombo nĩm nambetat. Wĩn nain taletalenan Yambattĩ amatam indaĩgan yambĩ-dĩkĩeumbi, nanaĩ ñolok bien inda-dakleukak, wolondamek nak nombo gĩĩgĩtnai gĩt yakan nanaĩ ñandin nambetat.”

17 Tĩmbi endi wĩtna no tĩkembali, Yambat we ñĩmĩmbi, gwañgwañiila enguk, “Sĩndi wain tuk ñĩn tĩkembali, sĩn tambo miñ tĩmbi nambĩt!

18 Kusei ñĩndiñda wĩndiñ sanlet: sandap ñĩn taleumbi, nak wain tuk nombo ñĩm nambetat. Wĩn Yambatti amatam indañgan yambi-dĩkñeukak wolondamek nak wain tuk nombo nambetat.”

19 Wĩndiñ embi, plaua no tĩkembali, Yambat we-ñĩmbi, ombi embi enguk, “Ñĩne nokok piñgĩpna nak tapma ti-samlet. Sĩndi nandi-siwit-namneliñdok plaua tĩke ombĩmbi, na ti-kunekaliñ.”

20 Nambi taleumbi, Yesuli wĩndiñgangot wain wĩtna no tĩkembali enguk, “Wain tuk ñali toptop komblin Yambatti amatamñii gĩta tĩlak wolok walan. Nak wekatnali tapma tĩmbi yalĩmit-samñĩpi, toptop wĩn tĩmba kwambiñ dalak.”

21 Yesuli wĩndiñ embi yousĩmbi enguk, “Yakñes! Ama bola ti-nam-ti-namlok endi nakĩta papi, yakan nanañ namĩk.

22 Nak Ama Sisiñkti telak kĩmit-namnamĩn wĩn klembi, kĩm plon loutat. Gan ama bola ti-namlak en blangandok, Yambatti kĩnjan ombi-mekak.”

23 Wĩndiñ eumbi, wolongan gwañgwalĩ “Nĩndoñnan nanin nindi kolan wandin tĩmbek?” embi, nĩsiñgan manda e-nandi tĩngĩliñ.

24 Tĩñĩpi endoñnan nanin nindi sĩnik amatamdok dausĩnan loloñ sĩnik wala bo nĩsiñgan e-dombi-tañan tĩngĩliñ.

25 Tĩmbi Yesuli enguk, “Kwelan kuañ endok ama wapmanjii ba yambiñdĩkñenji endi gĩngĩtsii gembĩnatgan joñgo joñgo pa yambi-dĩkñeañ, gañgan endi amatamdi ‘Kĩndem ti-nĩmañ’ wĩndiñ enĩneliñdok nandañ.

26 Gan sĩndok kandañ wĩndiñ ñĩm tĩlok. Nĩm sĩnik. Tambo sĩndok boñgĩpsĩnan lolonjĩli ama piñbiñen nomĩk kuukak, tĩmbi telak damanjĩli tĩplaplape nomĩk kuuptok elet.

27 Sĩndi nĩtek nandañ? Amatamdok dausĩnan nindi loloñ sĩnik, wĩn ama slak pipapi nanañ nalak endi loloñ, ba ama tĩplaplap ti-ñĩmlak endi loloñ? Wĩn slak pipapi nalak walĩ mek loloñ sĩnik, gañgan natna sĩndok boñgĩpsĩnan tĩplaplapsĩ nomĩk kulet.

28 Nak mĩlap plon kuñĩlambi, sĩndi wakan nakĩta gali-kwambiñ dambi ku-ta-bañ.

29 Tĩmbi Bepnali amatamñii yambi-dĩkñeuttok nanbi taleñguk, wĩndiñgangot natna sĩndi bo wĩndiñ tĩneliñdok sanba talelak.

30 Wĩn nak amatam indañgan yambi-dĩkñewamek, sĩndi kĩndem nakĩta yakan nanañ nambi, ama wapmañdok pitit plon pipapi, Islaellok sambat 12 yambi-danĩneliñdok wĩndiñ tĩlet.”

31 Tĩmbi Yesuli eñguk, “Simon, Simon, dĩk nandi: plaua mĩnjĩp kĩlikĩliknat amalĩ bien epmektok ep papusenelak, wĩndiñgangot Satandi nanandi-kĩliktĩnji pi piuktok ti-kuyuk ti-samep nandiñbi, sĩndok Yambatta ni-nandiñbi, nandi-ñĩm-taleñguk.

32 Gan nak nanandi-kĩliktĩñgali ñĩm pi piuktok ñĩmolo ikan ti-gam-talet. Tĩmbi dĩk undane bĩmbi, nombo nakĩt gali-kwambiñ damek, nokai ep gembĩlaukañ.”

33 Eumbi nĩñguk, “Wopum, nak dĩkĩta it kwambiñ gĩnañ ba kĩmnan lololok ti-pañgĩtam patet.”

34 Eumbi tambane nĩñguk, “Petlo, nak ganba nandi: puputti man tim gama ñĩm kitiñĩlĩmbi, dĩk naka ‘Nak en ñĩm nandi-ñĩmlet’ embi, nain tĩpet gĩt no e-sembi ti-nametañ.”

35 Wĩndiñ embi yousĩmbi enĩ-nandiñbi eñguk, “Nak kena tĩndĩlok sani-mupi, mĩnem wakĩt liĩk ba kesiĩ gwĩlap ñĩm mep ñĩneliñdok sani-mulam ñĩañgĩliñ, nain wolonda sĩndi nepek nola tĩpĩkañgĩliñ ba ñĩm?” Eumbi, tambane nĩñgĩliñ, “Nepek no ñĩm.”

36 Tĩmbi yousĩmbi enguk, “Gan nain ñĩndiñgĩtta no en mĩnemñĩn palmĩlakta wĩn tĩke-kuukak, tĩmbi lĩl wĩndiñgot. Tĩmbi no en kakit ombap ñĩm palmĩlakta, wolok tambon sauloñĩn tuatualok kĩmĩpi, kĩnjan kakit no tĩkeukak.

³⁷ Kusei ñîndîñda tîmbi wîndîñ elet: manda no ñîndîñ youyoulîn patak, ‘Enda nandum kolan tîndî ama tîlak’, tîmbi manda wolok tuop inda-namektok een. Biañganak: manda nokok plon youyoulîn patak wolok bien indaupi tîlak.”

³⁸ Eumbi nîñgîlîñ, “Wopum, kakit ombap tîpet pat-nîmlak ñî ka.” Eumbi enguk, “Ip tuop.”

Yesulok kîmkîmlok naindî dumalaumbi, tî-pañgîpañgîle tîñguk

³⁹ Tîmbi Yesulî walinin pî ñambi, tim tuop tîlîñguk wolok tuop Oliv kwet jañgînnan ñaumbi, gwañgwañiilî kle ñañgîlîñ.

⁴⁰ Ña kwet wolok tombi enguk, “Sîndî tî-kuyuk nîm inda-samektok nîmolo tî-kunekalîñ.”

⁴¹ Wîndîñ embi yambîk bimbi, kawat kolîm ñalak wolok tuop ñambi, mîlelem tîmbi, nîmolo ñîndîñ tîñguk,

⁴² “Bep, dîk nandum kîndem dalakta, wîtna* ñînapma tîke. Gan wandingan embi, nokok nanandî nîm klewîñ, wîndîna nîtek inda-namektok nandîlañ wolok tuop inda-namîñ.”

⁴³ Tîmbi kunum gînañ nanin eñalo nolî endoñ pî indambi, gembî mîñguk.

⁴⁴ Tîmbi sîmba gawattî makleumbi dîñgunembî, nîmolo gembînatgan tî-palîmbi, kokoptî wekat nomîk kwelan pîtop pîtop tîmbi pîñguk.†

⁴⁵ Nîmolo tîkap mîlapi, gwañgwañiiloñ ñambi yambîñguk wîndî: endî blandî ep tîmbî gwasaeumbi dou pakîlîñ.

⁴⁶ Dou palîmbi enguk, “Sîndî nekta dou pakañ? Mîlapi, tî-kuyuk nîm inda-samektok nîmolo tîmbît.”

Yesu bola tî-ñîmîumbi tîkeñgîlîñ

⁴⁷ Yesulî wîndîñ eñîlîmbi, ama kîmîn no endoñ bî inda-semgîlîñ. Endok gwañgwañiilî 12 endoñnan nanin no koi Judas endî damandama tî-sembi, sîmumuñ tî-ñîmektok endoñ bîñguk.

⁴⁸ Gan Yesulî nîñguk, “Judas, dîk sîmumuñdañgan Ama Sîsînkî bola tî-nametañ ba?”

⁴⁹ Tîmbi endok nolîlî nepek indaup tîñguk wîndî kañîpi nîñgîlîñ, “Wopum, kakittî yandîpnemîñ ba?”

⁵⁰ Wîndîñ eñîpi, endoñnan nanin nolî tapma amalok telak damanjî endok kena gwañgwan kakittî wîlepi, pawan kii dîndîm kandañ nanin wîlalîm dîkñe pîñguk.

⁵¹ Tîmbi Yesulî wî kañîbi enguk, “Bîwît!” Wîndîñ embi, ama wolok pawanlok kînjannan kiilî tîke-kaumbi, kîndem dañguk.

⁵² Wîndîñ tîmbi, tapma ama biesî wakît ama tapma it kamaikamai tîañgîlîñ ba ama biesî dîwîndî no en tîkenepî bîñgîlîñ endî ñîndîñ enguk, “Sîndî naka nandumbi, nak ama piñpiñen tîmbambî, kakit ba dimba nek mepî, nepnelîñdok bañ ba?”

⁵³ Nak nain nain tapma ilan sîngîtañgan kuñîlîmbi, no nîm nep kañgîlîñ. Gan man tim ñîndî kîlîm mulum molomdî gembînat kuñîlîmbi, nepnelîñdok sîndok nain inda-samlak.”

Petlolî Yesula ‘Nak en nîm nandî-ñîmlet’ eñguk

⁵⁴ Tîmbi endî Yesu tîkembî ña, tapma amalok telak damanjîlok ilan lonelîñdok nañgîp ñañgîlîñ. Telaknan ñañîlîmbi, Petlolî kambak mayañgan ep klembi ñañguk.

⁵⁵ Tîmbi ama dîwîsîlî sañ jîmba boñgîpnan komba no simbi, pipap sei-palîñîlîmbi, Petlolî wolokgan pîmbi, en gîta pipakuk.

⁵⁶ Pipalîñîlîmbi, kena wembe nolî kombalok kolsalen duakuk gînañ pipalîm kañbi, daut kwambîñ kañbi eñguk, “Ama ñalî bo en gîtañgan pa kulak.”

⁵⁷ Eumbi, Petlolî e-sembi tîmbi, tamda nîñguk, “Nak en nîm nandî-ñîmlet.”

* **22:42:** Wîtna wîndî mîlap ba pîñgîu gawat Yesu inda-ñîmîuktok tîñguk wolok walan. † **22:44:** Nandî-tale ama dîwîndî Luka en manda ñîndî nîm youkuk wîndîñ eañ.

58 Wĩndiñ embi, nain gama nĩm ombataumbi, ama noli kañbi niñguk, “Dĩk bo endok nosi no wakan.” Eumbi, Petloli niñguk, “Nak nĩm.”

59 Lakat papaleumbi, ama noli bo giñgĩnembi eñguk, “Biañgan sĩnĩk: ama ñali en gĩta pa kulak. Neta, endi bo Galili nanin!”

60 Gan Petloli ñĩndiñ tambane niñguk, “Dĩk nek elañ nak nĩm nandilet.” Eñĩlimbi, wolongan puputti kitiñguk.

61 Kitiĩmbi, Wopumdi undanembi, Petlo dĩndĩmgan kaumbi, Wopumdi manda niñguk wĩn nandi-tomguk. Manda wĩn ñĩndiñ, “Man tim puputti gama nĩm kitiñĩlimbi, dĩk nain tĩpet gĩt no naka ‘Nak en nĩm nandi-ñĩmlet’ eutañ.” Manda wĩn nandi-siwĩpi,

62 simbai kĩmbĩmbi, walinin pi ñambi, mano kwĩlim tiñguk.

63 Tĩmbi ama Yesu ka-dĩkĩne pakĩliñ endi kusei kĩmĩpi, ni-suambapi waipbi,

64 timan dai bo masipbi niñgĩliñ, “Dĩk plofet manda embi, nidi gutak wĩn nĩnbi nandiina!”

65 Wĩndiñ embi, manda winjĩt kusei kusei nĩmbi, koi ni-kolañgĩliñ.

Yesu manda plon kĩmĩkĩliñ

66 Kwet salaumbi, Juda amatamdok ama biesi en gĩta tapma ama biesi gĩt endikĩne manda nandi-tale ama endi kĩmĩn ti-palĩmbi, Yesu nañgĩpi daisĩnan loumbi, ni-kañbi eñgĩliñ,

67 “Dĩk Mesia sĩnĩk kulañda, nĩnbi nandiina.” Eumbi enguk, “Nak wĩndiñ sanbetta, sĩndi mandana nĩm nandi-kwambĩñ danetañ.

68 Ba nepek nola sanĩ-nandutta, tambon nĩm tambane nanĩnetañ.

69 Gan nain nĩm ombataumbi, nak Ama Sisiĩkti Yambat Gembĩ Molom kii dĩndĩmnan pipaletat.”*

70 Eu nandiĩmbi, gĩtĩkgandi ñĩndiñ niñgĩliñ, “Wĩndiñda dĩk Yambattok Niñañ wĩndiñ elañ ba?” Eumbi enguk, “Nak nĩm, wĩn sĩn eañ wakan.”

71 Eumbi, ni-siñgan e-nandi tĩmbi eñgĩliñ, “Nĩndĩla ama ñolok kusei enlok man plon nanin eu piĩmbi nandamĩñ, wala tĩmbi wĩn inda-dakleuktok ama nola nombo nĩm lonjĩnetamĩñ.”

23

1 Tĩmbi kĩmĩn ti-pakĩliñ gĩtĩkgandi mĩlapi, Yesu Pilatolĩ nañgĩpi,

2 kusei kĩmĩpi, kĩt yout tĩmbi, ñĩndiñ eñgĩliñ, “Nĩndi ama ñolok kusei ñĩndiñ ka-nandamĩñ: endi amatamni ep tĩmbi kamalalak. Tĩmbi takis mĩnem Roma ama wapmañ Sisala mĩmĩlok wĩn endi nĩni-kĩmĩsip pa ti-nĩmlak, tiñĩpi bo enla ñĩndiñ pa elak, ‘Natna Mesia, ama wapma.’ ”

3 Tĩmbi Pilatoli Yesu ni-nandiĩmbi eñguk, “Dĩk Juda amalok ama wapmañji ba?” Eumbi niñguk, “Dĩtna elañ i wakan.”

4 Eumbi, Pilatoli tapma ama biesĩla ba ama kĩmĩn wopum enda enbi eñguk, “Nak ama ñolok endikĩne manda wĩwĩt bien no nĩm kalet.”

5 Gan endi giñgĩnembi niñgĩliñ, “Endi Judia kwet tuop amatam eni-daut ti-semĩpi, Galili kwelan kusei kĩmĩpi bĩm Jerusalem ñolok amatam gĩnanji ep tĩmbi mĩlatak.”

6 Pilatoli manda wĩn nandiñgukta eni-nandiĩmbi eñguk, “Ama ñĩn Galili nanin ba?”

7 Eumbi, “Oñ” eñgĩliñ. Eumbi, Pilatoli nandi-tomguk wĩn: Yesu wĩn kwet Elotti ka-dĩkĩneñguk walinin. Tĩmbi Elotti bo nain wolonda Jerusalem pakukta tĩmbi Pilatoli Yesu endoñ nañgĩp ñanelĩndok eñguk. Eumbi nañgĩp ñam tombĩmbi,

8 Elotti en kañbi, kusei ñĩndiñda simbai kĩndem dañguk: Yesulok giñgĩtti nain asup pawan gĩnañ piĩmbi, endok dainan kundit engano tĩmbektok nandiĩñgukta tĩmbi endi nain ombapgan en kauktok mandĩñguk.

* 22:69: Kap 110:1

9 Wala tĩmbi endi manda kusei kusei ni-nandiñguk, gan Yesuli Elottok mandan nandi-kĩmkĩmneñpi, tambon no nim tambanem niñguk.

10 Tiñpi, tapma ama biesi ba endikñe manda nandi-tale ama endi ñasiñgan ipi, siñgin gembinatgan siñgĩliñ.

11 Tĩmbi Elot gĩt mik amañii endi ni-tĩke-pi-yalimbi, manda sañala ti-ñimĩngĩliñ. Wĩndiñ tĩmbi Elotti eumbi, Yesula dasindasi pamanat dasi-ñimĩmbi, nombo nañgipi, Pilatoloñ undane ñañgĩliñ.

12 Pilato gĩt Elot endi dama ni-setkan kanjik tiñpi kuñgĩmĩk, gan sandap wolondañgan endi not tiñgĩmĩk.

13 Tĩmbi Pilatoli tapma ama biesi wakĩt Juda amalok kandikñenji ba amatam kĩmĩn gĩtik kiti-semum biumbi

14 enguk, “Sĩndi ama ñin nokoññan nañgip biumbi, endi amatam ep tĩmbi kamalalak wĩndiñ nanĩliñ, gan nak sĩndok dausĩnan endok kusei tĩmba dakle-taleumbi, ñĩndiñ sanlet: manda gĩtik endok plon e-yout tañ wolok bien no nim kalet.

15 Elotti wĩndiñgangot tik. Neta, endi eumbi, ama ñin bindambo niñdoñ nañgip bañ. Wĩn ñĩndiñ: endi kĩmkĩmlok kolan no nim tiñguk,

16-17 wala tĩmbi nak nanandĩlokgot ti-lamipi, kak biwa ñautak.”*

18 Gan amatam gĩtikgandĩ ka-kwawañganembi eñgĩliñ, “Barabas pi-sat-nĩmbi, ama ñin wĩli kĩmbĩn.”

19 (Barabas endĩla nolii gĩta Jelusalem it kwelan papi, gavman mik ti-sembi, ama no wĩli kĩmgukta tĩmbi it kwambiñ gĩnañ kĩmĩlĩm pakuk.)

20 Tĩmbi Pilatoli Yesu pi-salĩmektok nandiĩmbi, amatamda nombo enguk.

21 Gan endi ñĩndiñ kiti-kitiñpi niñgĩliñ, “Kloñbat plon wĩli kĩmbĩn!”

22 Tĩmbi Pilatoli mandanjĩ makleumbi, nain ti-pet gĩt no tĩmbĩmbi, ñĩndiñ enguk, “Nekta sĩnik? Endi kolan nek sĩnik tiñguk? Nak tĩmba dakleumbi, endi kĩmbektok bien no nim kalet, wala tĩmbi nak nanandĩlokgot ti-lamipi, kak biwa ñautak.”

23 Gan amatamdi gĩñgĩnembi, Yesu kloñbat plon wĩli kĩmkĩmlok embi, kwambiñgan kitiĩmbi, manda sala wopum tĩmbi, Pilatolok mandan wĩli piñguk.

24 Wala tĩmbi Pilatoli nandi-sembi, manda eñgĩliñ wolok bien indauptok eñguk.

25 Endi e-gĩñgĩnenjiĩla mandanjĩ tañgonembi, Barabas en nin gavman mik ti-sembi, ama wĩli kĩmgukta tĩmbi it kwambiñ gĩnañ kĩmĩkĩliñ en wakan amatamda pi-sapi emguk. Gan Yesu endĩla wĩn amatamdok mandanjĩla Pilatoli en mik amalok kĩsĩnan wĩli kĩmnelĩndok kĩmĩkuk.

Yesu kloñbat plon wĩkĩliñ

26 Endi Yesu walinin nañgip piñpi, ama no koi Simon Sairini nanin telak plon tĩmbi indañgĩliñ. Endi kena gĩnañ nanin biumbi tikembi, Yesulok kloñbat bembektok kii klup plon kĩmipi, en klem ñañalok ni-gĩñgĩneñgĩliñ.

27 Tĩmbi amatam kĩmĩn wopum en kleñgĩliñ endok boñgĩpsĩnan tam di-wĩndi kut-blambla embi, mano ti-ñimĩngĩliñ.

28 Wĩndiñ tĩmbĩmbi, Yesuli undanem yambĩmbi enguk, “Jelusalem tam, sĩndi naka blan nim tĩmbi kutneliñ. Tambo sĩndi kusei ñĩndiñda sĩnla ba wembe gwañgwanjiĩla kulit:

29 mi-lap nain no indaumbi, amatamdi ñĩndiñ enekaliñ, ‘Tamdi yamĩn papi, gwañgwa nim apgĩliñ ba num nim emgĩliñ endi tam di-wĩn yapma kle pakañ.’

30 Wolongan endi kwet jañgĩnla ñĩndiñ enĩnekalĩñ, ‘Sĩndi gĩlombi, niñdok plon pi-wĩt!’, ba kwet kĩmĩnda ñĩndiñ enĩnekalĩñ, ‘Sĩndi niñdip tapliwĩt!’[☆]

* 23:16-17: Nandi-tale ama di-wĩndi manda kusip no patak eañ. Manda wĩn ñĩndiñ, “Kamaikamai gwĩlat tuop kandikñenjiĩli ama no it kwambiñ gĩnañ nanin pi-sat-semsemlok een.” ☆ 23:30: Hosea 10:8

31 Komba kaikta amalí nepek ñandin tí-ñímañda, kímki+mínla nítek inda-ñímekak?”†

32 Tímbe ama típet, endí kolan tíndín ama, endí bo Yesu gíta yandípnélíñdok yanañgípi ñañgíliñ.

33 Ñakap, kwet no koi Kumban Kwandat wandíñ ña tombi, Yesu kloñbat plon wípi, kolan tíndín tombon tombon yakan en gíta yandípbí ep tembíñgíliñ.

34 Tímbe Yesulí nímoló nombo nombo tímbe, ñíndíñ eñguk, “Bep, endí nek tañ wolok kusei ní m nandí-dakleañda tímbe yomjí bí-semíñ.” Tímbe mik amalí Yesulok dasindasin ep dannelíñdok nísiñgan tímbe-inda sañala tíñgíliñ.

35 Kloñbat plon ep tembím biu palímbe, amatamdí ípi, daukañga tíñgíliñ, Juda ama biesíli bo e-lakalakae tímbe eñgíliñ, “Endí amatam ep kímíkkuk. Endí biañgan Mesia wín Yambattí nímbí taleñguk en síníkta, kíndem kusei tímbe dakleumbi, enlok síngin tíke-kímílin.”

36 Tímbe mik amalí wíndíñgot manda sañala tí-ñímgíliñ, wín endí endoñ bímbi, wain tuk kimbíñ mí-wet tíñípi,

37 níñgíliñ, “Tíkáp dík Juda amalok ama wapmañjila, kíndem síngiñga tíke-kímít!”

38 Tímbe Yesulok kusal kumbam míndíñnan komba plon ñíndíñ youp wíp bium pakuk, “Ñín Juda amalok ama wapmañjí.”

39 Tímbe kolan tíndín ama típet Yesu gíta kloñbat plon ep tembum pakímík endoñnan nanin nolí Yesu ní-kolambi eñguk, “Dík Mesia wakan ba? Wíndíñda dítnalok síngiñga tíke-kímíliñípi, níti wakít níp kímít!”

40 Gan nollí ní-ñombímbe níñguk, “En wíli kímki+mílok eu talelíñ, wíndíñgangot dík tí-gamañ, wala tímbe dík Yambattí nek tí-gamekak wala ní m mísílañ ba?

41 Níti kundit kolan tíñgímíkta tímbe tuan díndímgan ñakan ombí-tíkeamík, gan ama ñalí kolan no ní m tíñguk.”

42 Wíndíñ embi, Yesula níñguk, “Yesu, dík kusei kímípi, amatamgai yambí-díkñeñípi, nak nandí-namekañ.”

43 Eumbi níñguk, “Nak biañgan ganlet: dík man sandap ñolondañgan nakíta kunum walalan gínañ paletañ.”

Yesu kloñbat plon kímnguk

44-45 Tímbe kwet boñgíp taumbi, maim bipmíumbi, kwet tuop kílim e palíñíliumbi, 3 kilok tíñguk. Nain wolonda tapma ílan sandum masimasíp wopum boñgíp plon wílapmíumbi, pan típet indañguk.

46 Tímbe Yesulí wopumgan kítmbe eñguk, “Bep, nak gínañna típ kíkka plon kímítet.”✠ Wíndíñ eu taleumbi kímnguk.

47 Tímbeímbe, mik amalok telak damanjíli nepek indañguk wín ka-nandí-talembi, Yambat ní-ta-lombi eñguk, “Biañgan ama ñín ama díndím no.”

48 Tímbe ama kímín gítík nepek wín kanelíñdok bíñgíliñ endí nek indañguk wín gítík ka-nandímbe, símba gawat tíñgíliñda tímbe kuanjí wíwílembi, isínan undane ñañgíliñ.

49 Gan Yesulok nolii gít tam ní Galilí nanin en klem bíñgíliñ endí kambak mayañgan ípi, nepek indañguk wín ka-nandí tíñgíliñ.

Yesu taplíñgíliñ

50 Ama no kuñguk koi Josep, ama kíndem ba díndím no Arimatía it kwet Judía kwelan nanin. Endí ama biesí Juda amatam yambí-díkñeñgíliñ endok sambat,

† 23:31: Yesulí eyout manda wín enla eñguk. Manda wílok walan wín ñíndíñ, “Amatamdí nepek ñandin ama yom nímnatta tí-ñímañda, ama yomjíat gínañjí ní m tambaneñgíliñ enda Yambattí nítek tí-semekak?” ✠ 23:46: Kap 31:5

⁵¹ gan noliilí Yesulok plon manda nek e-topgíliñ ba kundit nek tí-ñimíngíliñ endí en gíta gínañ noñgan ním tínguk. Endí Yambattí amatam indañgan yambi-díkñeukak wala nandí-koñgomnatgan mandí pa tíliñguk.

⁵² Ama walí Pilatoloñ ñambi, Yesulok dalandanla ní-nandumbi nandí-ñimínguk.

⁵³ Nandí-ñimíumbi ñambi, kloñbat plon nanin tamat tíke-pímbi, sandum satninlí tímip imbi, tíke ñambi, sum no kawat gínañ kulukululínan kímíkkuk. Sum wín ama no gama ním kímíkkíliñ.

⁵⁴ Wín Sabat patnandí nain indaup tímímbi, tíwíliñdíkñe nain dumalañgukta endí wíndíñ tínguk.

⁵⁵ Tímí tam Yesu gíta Galili nanin bímbin endí Josep klembi, sum ba Joseptí telak nítek plon Yesulok dalandan kímíkkuk wín ka-talembi,

⁵⁶ ilan undane ñañgíliñ. Ñambi, gwasap ba píngip saple míliñ kíndem Yesulok dalandanlok tí-jumupí, endíkñe manda tañgonembi, Sabatta pat-nandí tíngíliñ.

24

Yesulí kímnan nanin mílakuk

¹ Kena nain kusei kímíkkímíliñnan kwet salaup tímímbi, tamdí gwasap míliñ kíndem tí-jumut tíngíliñ wín epbi, Yesulok sumnan ñañgíliñ.

² Ñam tombi kañgíliñ wín: kawat sum dai masipmímín wín manjaneum tambon kandañ ña pakuk.

³ Tímí endí sum tombañ gínañ loñgíliñ, gan Wopum Yesulok dalandan ním palím kañgíliñ.

⁴ Ním kañbi, nek indañguk wala nanandínjí ním dakleñlímbi, platik sínik ama típet dasindasinjet kolsalennat endí endoñ indambi ikímík.

⁵ Tímí tamdí yambi-sílikñembi, kolan mísíñipi, mílelem tí-sembi, dausí kwelan deiumbi, típettí engímík, “Síndí ama kaik patak enda nekta sembísembin endok boñgípsínan bí lonjañ?”

⁶ Endí ñolok ním patak, ikan mílalak. Endí dama Galili kwelan gama palíñipi, manda ñín sanguk wín nandí-tombít,

⁷ ‘Nak Ama Sísiník nepbi, yom amalok kísínan napíliñmbi, kloñbat plon nuli kimbambi, sandap típet gít no ñaumbi, kímnan nanin bíndambo mílalettok een.’ ”

Eñalolí wíndíñ eumbi,

⁸ tamdí Yesulí manda eñguk wín nandí-tombi,

⁹ sumnan nanin undane pí ñambi, Yesulok gwañgwañii 11 gíta nosii díwín yambímbi, nepek gítík inda-semguk wolok kasat tí-semgíliñ.

¹⁰ Wín Malia Makdala nanin, Yoana, Yakobolok meñ Malia, wakít tam díwín en gíta pakíliñ walí wakan ama nin Yesulí kenalok enímumulín endoñ ñambi, kasat tí-sem pa tíngíliñ,

¹¹ gan enímumulín endí tamdok mandala nandum tlal tímímbi, ním nandí-kwambiñ dañgíliñ.

¹² Petlolí wandíngan embi mílapi, sumnan woñep ñambi mumuñem paunjínem, gínañ deium loumbi kañguk wín: sandum Yesulok dalandan tímip imímín walíñgot pakuk. Wíndíñ kañbi, ilan undane ñambi, nepek wín indañguk wolok nanandí kena tínguk.

Yesulok noliit típet Emaus telaknan ñañlímbi, en inda-semguk

¹³ Tímí sandap wolondañgan Yesulok noliit típet endí Jelusalem bímbi, Emaus ñandepi ñañgímík. It kwet wín 11 kilomita wolok tuop Jelusalem tímí dumalaum patak.

¹⁴ Tím ñañípi, nísetkan nepek gítík indañguk wolok manda e-nandí tíngímík.

15 Manda eu ñañambi tĩmbi, e-kle-kot tĩm pa ñañĩlĩmbi, Yesu en wakan siñginjetnan ep tĩmbi dumalaumbi, en gĩta yakan ñañguk.

16 Gan nepek nolĩ dauset masipmĩmbi, nĩm ka-nandi-tomgĩmĩk.

17 Tĩmbi endĩ enĩ-nandiĩmbi eñguk, “Sĩtĩ manda nektok e-kle-kot tĩñĩpi ñamĩk?” Eumbi, gitakan sĩnĩk ipi, dei-blambla embi pakĩmĩk.

18 Tĩmbi endoñnan nanin no koi Kleopas endĩ Yesu nĩ-kañbi eñguk, “Ama yok asupgan Jelusalem bĩ pakañ. Endoñnan nanin dĩk noñganlĩ kena nain lap kandañ wandĩñ nepek indañguk wĩn nĩm nandĩlañ ba?”

19 Eumbi, “Wĩn nek indañguk?” wĩndĩñ enĩ-kañguk. Enĩ-kaumbi, tambane nĩñgĩmĩk, “Nepek Yesu Nasalet nanin enda inda-ñĩmĩñguk wala eamĩk. Endĩ plofet ama no, tĩmbi manda gembĩnat eñguk ba kundit engano tĩñguk walĩ amatamda ñĩndĩñ daut semguk: Yambattĩ enda nandum loloñ sĩnĩk.

20-21 Nĩndĩ ñĩndĩñ nandi-kwambiñ dambi mandĩñgĩmĩñ: Yambattĩ Yesu en wakan Islael amatam nĩndĩ kolan gĩnañ nanin nĩpma tĩkeuktok nĩmbi taleñguk, gan nĩndok tapma ama biesĩ ba nĩmbĩndĩkñenĩlĩ en Roma amalok kĩsĩnan kĩmĩlĩmbi, wĩlĩ kĩmbektok manda embi, kloñbat plon wĩlĩm kĩmguk.

Nepek wĩn ikan sisañgan inda-ñĩmĩmbi, biañgan kĩm-sĩnĩk tañguk.

22 Tĩmbi wakangot nĩm. Nĩndoñnan nanin tam dĩwĩn endĩ nĩp tĩmbi sũlĩkñenembi, nanandĩnĩ nĩm daklelak. Man salasalanan sĩnĩk endĩ sumnan ñalĩñ,

23 gan Yesulok dalandan nĩm kañbi undane bĩmbi, ñĩndĩñ nĩnĩlĩñ, ‘Nĩndĩ nepek engano kamĩñ, wĩn eñalolĩ Yesu kaik patak nĩnĩmbĩm yambĩmĩñ.’ Tamdĩ wĩndĩñ eumbi,

24 nĩndoñnan nanin ama dĩwĩn endĩ bo sumnan ñambi kalĩñ wĩn, nepek tamdĩ sumda nĩnĩlĩñ wolok tuop palak. Gan Yesu en nĩm kalĩñ.”

25 Tĩmbi Yesulĩ enguk, “Sĩndĩ ama kamasi, plofet amalok mandanjĩ gĩtĩk gĩnañjĩ gĩnañ baiñgan baiñgan pa nandi-dasiañ.

26 Endĩ Mesialĩ amatam epmektok mĩlap wakan bembĩmbi, Yambattĩ koi gĩñgĩt wopum mĩuktok youkĩlĩñ.”

27 Yesulĩ wĩndĩñ embi, Moselok plon kusei kĩmĩpi, Mose en wakĩt plofet ama dĩwĩndĩ Yesu enlok plon manda youkĩlĩñ gĩtĩk wĩn enĩ-dakleñguk. Enĩ-dakleñĩlĩmbi ñakap,

28 it kwet ama tĩpettĩ ñandep nandiñgĩmĩk wĩn tĩmbi dumalañguk. Tĩmbi endĩ kaum Yesulĩ gamañgot yousĩm ñauktok tĩmbĩmbi,

29 tĩke-kimbĩ dambi nĩñgĩmĩk, “Kak, nĩkĩta pat! Maim ip pĩmbi kĩlĩm elak.” Wĩndĩñ nĩ-gĩñgĩneumbi, en gĩta palep it gĩnañ loñguk.

30 Tĩmbi nanañ nanep tĩñĩlĩmbi, Yesulĩ plaua nanañ no tĩkembĩ, Yambat we-ñĩmĩmbi ombĩmbi emum tĩkeñgĩmĩk.

31 Tĩkeñĩpi, dauset tombĩmbi ka-nandi-tombĩmbi, dausetnangan paikuk.

32 Tĩmbi endĩ nĩsetkan e-nandi tĩmbi eñgĩmĩk, “Biañgan sĩnĩk. Endĩ telaknan nĩkĩta bĩñĩpi, manda embi, Yambattok manda wolok bien nĩnĩ-dakleñĩlĩmbi, walenet biañgan mĩlalak!”

33 Wĩndĩñ eñĩpi, wolongan mĩlapi, Jelusalem undane ñañgĩmĩk. Ña tombi, Yesulok gwañgwañĩ 11 gĩt amatam dĩwĩn en gĩta kĩmĩn tĩ pakĩlĩñ ep tĩmbi indañgĩlĩñ.

34 Tĩmbi amatam walĩ ama tĩpetta ñĩndĩñ engĩlĩñ, “Wopumdĩ biañgan kĩmnan nanin mĩlapi, Simondoñ indañak!”

35 Wĩndĩñ eumbi, ama tĩpet endĩ telaknan nek indañguk wolok kasat tĩ-sembi engĩmĩk, “Endĩ plaua nanañ no ombĩmbi nĩmumek, nĩtĩ ka-nandi-tommĩk.”

Yesulĩ gwañgwañĩlĩ inda-semguk

36 Gwañgwañĩlĩ gamañgot endañgan manda e-palĩñĩlĩmbi, Yesu en wakan boñgĩpsĩnan bĩ indam ipi enguk, “Busuk pat-samun.”

³⁷ Wĩndĩĩ eumbi, ka piasat tĩmbi, kolan mĩsĩĩpi, “Ama wale kamiĩ” embi nandĩĩgĩĩĩ.

³⁸ Tĩmbi endĩ enguk, “Neta gĩnaĩjĩ mĩlataumbi, gĩnaĩ tĩpet taĩ?”

³⁹ Kĩtna kesĩtna kawĩt, ñĩn natna sĩnĩk yaĩ! Gwĩlatna tĩke-kaĩbi, ñĩndĩĩ nambĩ-daklewĩt: nak gaumna gĩt kwandatna nat, gan wale tip endĩ gaum ba kwandatsĩ nĩm nat.”

⁴⁰ Eu taleumbi, kii kesii daut semumbi kaĩgĩĩĩ.

⁴¹ Kaĩbi, sĩlĩsĩlĩ gĩt nandĩ-bendĩlĩ gĩnaĩjĩ tokĩĩngũkta tĩmbi gama nĩm nandĩ-kwambĩĩ daĩgĩĩĩ. Tĩmbi endĩ enĩ-kaĩbi eĩnguk, “Sĩndok nanaĩ no patak ba?”

⁴² Eumbi, mĩkbalak sinjin pan no mĩumbi

⁴³ tĩkembĩ, dausĩnangan naĩnguk.

⁴⁴ Tĩmbi gwaĩgwaĩĩla enbi eĩnguk, “Nak dama sĩn gĩta kuĩĩpi, ñĩndĩĩ sangut: Mose wakĩt plofet ama ba ama dĩwĩn gĩtĩk endĩ nokop plon e-yout tĩmbi, manda youkĩĩn patak manda gĩtĩk wolok bien indauptok een.”

⁴⁵ Wĩndĩĩ embi, Yambattok manda youyulĩn patak wolok kusei nandĩ-kĩlĩĩ enelĩĩndok nanandĩnjĩ tĩmbi paĩgĩtaumbi

⁴⁶ enguk, “Nepek ñĩndĩĩ indauktok youyulĩn patak: Mesialĩ piĩngĩp gawat bembĩ kĩmbi, sandap tĩpet gĩt no tĩmbĩmbi, kĩmnan nanĩn mĩlalekak.

⁴⁷ Tĩmbi nolĩlĩ Jelusalem it kwelan kusei kĩmĩpi, endok koi plon amatam gĩtĩk kwet tuop kuaĩ enda ñĩndĩĩ eu piukak, ‘Sĩndĩ gĩnaĩjĩ tambanenekalĩĩda, Yambattĩ yomjĩ bi-samekak.’ Wĩndĩĩ indauktok youyulĩn.

⁴⁸ Sĩndĩ mek nepek gĩtĩk wĩn indaĩnguk ba indaukak wolok gembĩ ipi e-daklenekalĩĩ.

⁴⁹ Nandĩwĩt! Bepnalĩ nek samektok e-kwambĩĩ daĩnguk wĩn natna nĩ-mulambi, sĩndoĩ piukak. Gan sĩndĩ Jelusalem ñĩĩngan papi mandĩĩlĩmbi, Yambattok gembĩn kunum gĩnaĩ nanĩn wĩn dasindasin nomĩk dasi-samekak wolok tuop.” *

Yesulĩ kunum gĩnaĩ loĩnguk

⁵⁰ Tĩmbi Yesulĩ gwaĩgwaĩĩ yanaĩgĩpi, Betani it kwet kandaĩ ñam tombi, kii tĩke-lombi, ep gwĩlam tĩ-semguk.

⁵¹ Ep gwĩlam tĩ-semĩpi yambĩk biumbi, Yambattĩ kunum gĩnaĩ tĩke-loumbi loĩnguk.

⁵² Loĩlĩmbi, gwaĩgwaĩĩlĩ mĩlelem tĩ-ñĩmbi, sĩlĩsĩlĩ wopum tĩĩpi, Jelusalem it kwelan undane ñaĩgĩĩĩ.

⁵³ Ñambi, sandap tuop tapma it saĩ jimba gĩnaĩ lombi, wolok Yambat nĩ-kĩndem dambi kuĩgĩĩĩ.

* **24:49:** Manda ñolok walan wĩn ñĩndĩĩ, “Yambattok gembĩn, wĩn Dĩndĩm Woĩ, kunum gĩnaĩ nanĩn inda-sembi pat-semekak.”

Gĩngit manda kindem Yoaneli youkuk

Eundakle manda

Yoane gĩngit manda youkuk endi Yesulok gwañgwañii endoñnan nanin no, gan enlok koi tike-louptok nim nandimbi, kim+it-sem+imbi, enlok plon ñindiñ e-yout tĩnguk, “gwañgwa nin Yesuli ginañli kasleñguk” (13:23, 19:26, 21:7,20) ba “gwañgwa no” (18:15-16, 20:2-8).

Matayo wakit Maleko ba Lukali gĩngit manda kasatsi win ikan youkiliñ, wala timbi Yesuli kundit engano tĩnguk asup win Yoaneli lapipi, diwin no biennat sinik wingot youpi, ñindiñ eñguk, “kundit youyoulin patak wali kusei ñindiñda youyoulin: sindi manda ñin pinat nandi timbi, Yesu en Mesia, Kunum Yambattok Niñañ, win nandi-kwambiñ danekaliñ, timbi nandi-kwambiñ dañipi, endok gĩngitñii kuañda timbi kuñgu sisinik win kasilenekaliñ.” (20:31)

Yesuli e-yout manda asup eñguk win Yoaneli wĩndiñgangot lapipi, tĩpetgot youkuk. Gan endi Yesulok kusal wakit kuñgu sisinik ba nandi-kiliktilok plon manda asup ñindiñ youkuk: Yesuli Kunum Yambattok Man Mandan sisinik, timbi nepek gitĩngitik ep timbi indañguk. Endi Kunum Yambattoñ lololok yama wakan; endi telaktok kusei, manda biañgan sisiniktok kusei, ba kuñgu sisiniktok kusei; endi kuñgulok nanañ tuk biañgan sisinik ba kolsalen kuñgu emlak en wakan; endi mĩlamĩlat ba kuñgu molom; timbi endi sipsiplok kandikñenji kindem ba wain komba sisinik en wakan. Nin endi Yesu nandi-kilikti tĩñmilak, endi kuñgu sisinik kasilembi, papat kwambiñgan kulak, gan nin endi Yesu siñgi wĩlmĩlak, endi kimlok gĩngit kulak, timbi kolandok tambon ombi-tikeukak.

Yoaneli kasat youkuk wolok sambat

Yesuli ama sinik indambi, kena kusei kimikuk (1)

Yesulok mandan ba kundil wali endi Kunum Yambattok Niñañ win timbi indadakleñguk (2-12)

Yesuli kimbepi, gwañgwañii ti-pañgipañgile ti-semguk (13-17)

Yesuli enlok kusal timbi inda-dakleuktok kim mĩlapi, gwañgwañiiloñ inda-semguk (18-21)

Yesuli ama sinik indambi, kena kusei kimikuk

Yesu, win Kunum Yambattok Man Mandan en wakan, ama sinik indañguk

¹ Kwet nain kusei kimikimĩlinan Man Mandan endi ikan pakuk. Endi Kunum Yambat git yakan kuñgimik, en bo Yambat.

² En wakan kusei kimikimĩlinan Kunum Yambat gita yakan kuñguk,

³ timbi endok mandanla nepek gitĩngitik ep timbi inda-taleñguk, win telak nolok plon nepek no nim timbi indaindan.

⁴ Man Mandan en wakan kuñgu biañgan sisinik wolok kusei, timbi kuñgu wali amatamdok kolsalen sisinik.

⁵ Timbi kolsalen wali kilim ginañ koli sale-ta-ñaumbi, kilimdi en makleuktok tuop nim.

⁶⁻⁷ Kolsalen wolok gembin ilimektok Kunum Yambatti ama no koi Yoane * ni-mulim bi indambi, kolsalen wolok kusei eni-daklembi, amatam gitikgandi endok mandan nandimbi, kolsalen win nandi-kilikti tĩñmineliñdok wĩndiñ tĩnguk.

⁸ Kolsalen win Yoane en nim, tambo endi kolsalen wolok kusei eu inda-dakleuktok indañguk.

* **1:6-7:** Yoane gĩngit manda kindem youkukti ñolok Yoane tuk i-sem-i-sem endok plon elak.

⁹ Kolsalen sisinik, nindi amatam gitik koli sale-semalak, endi kwelan indaupi tñguk.

¹⁰ Man Mandanli kwet ñin timbi indaŋguk, timbi en wakan kwelan ama indambi, kwelan kuŋguk, ganmek kwelalok amatamdi en win nin sinik win nim ka-nandi-tomgiliñ.

¹¹ Win endi enlok kwelnan wangan pi indambi kuŋguk, gaŋgan enlok amatamñiili siŋgi wilmñgiliñ.

¹² Gan ama en not tñmñgiliñ, win endok koi tike-kwambiñ daŋgiliñ, endi gitik Man Mandanli ep timbi paŋgitaumbi, Kunum Yambattok gwaŋgwa bisalii indaŋgiliñ.

¹³ Win endi meñ beptok wekat sinik nim indaŋgiliñ, ba amalok ka-galksila ba nanandinjila nim, tambo Kunum Yambat engan ep timbimbi, enlok gwaŋgwa bisalii indaŋgiliñ.

¹⁴ Man Mandanli kwelan ama gwilap ba gaummat indambi, nindok boŋgipninan dou mlalat tñguk. Timbi nindi dautnili kañitnambi, endi enlok kusal engano win timbi inda-dakleumbi kaŋgimiñ, win endi Bep Yambattok Niñañ engano sinik. Bep en ni-mulim pim indambi, yousiyousiŋgan Beulok ginan siloñ ba kusal sisinik win timbi inda-dakleŋguk.

¹⁵ Endok plon Yoaneli ñindiñ e-daklembi kitimbi eŋguk, “Win ama wala wakan nak ñindiñ sangut, ‘Ama nokok siŋgi kandañ indalak endi nak gama nim indañlambi ikan pakuk, wala timbi endi nak napma klelak.’ ”

¹⁶ Timbi Man Mandanli ginañ siloñ molom sinikta timbi bisik kusei kuseili nindi gitiktok nain nain inda-nimnguk.

¹⁷ Win Moseli Kunum Yambattok endikñe mandan Juda nindok bep pañniila emguk, timbi Yesu Klistoli Kunum Yambattok ginan siloñ ba kusal sisinik win timbi inda-dakleŋguk.

¹⁸ Nimbek noli Bep Yambat nain nola no nim kaŋgiliñ. Win enlok Niñañ engano sinik en wakan Bep Yambattok kusal timbi inda-dakleŋguk. Neta, endi bo Yambat sinik, timbi Beu gita ñasiŋgan sinik patak.

Yoane tuk i-sem-i-semli Yesulok telak ti-dindim eŋguk

(Matayo 3:1-12, Maleko 1:2-8, Luka 3:15-17)

¹⁹ Juda ama biesi Jelusalem pakiliñ endi Yoanelok kusal, win endi Mesia indaindalok een en wakan ba no, win nandi-dakleneliñdok nandiŋgiliñ, wala timbi endi tapma ama git Livai ama † diwin Yoaneloñ eni-mulim ña tombi, “Dik nin sinik?” ni-nandiŋgiliñ. Timbi Yoaneli ñindiñ tambane enguk:

²⁰ endi enlok kusal nim kimit-sembimbi, endi e-daklembi enguk, “Natna win Mesia nim.”

²¹ Windiñ eumbi, ni-nandimbi eŋgiliñ, “Tikap dik Mesia nimda, dik nin sinik? Ba dik plofet Elia bindambo indauktok een en ba?” Eumbi enguk, “Nak en nim.” Eumbi niŋgiliñ, “Windiñda dik plofet Mose nomik win indauktok een en ba?” ✧ Eumbi, “Nak en bo nimgot” enguk.

²² Windiñ eŋgukta, bindambo ni-nandimbi eŋgiliñ, “Dik nin sinik? Nindi ama nini-mukiliñ enda manda tambon enineñdok dik kusaka ninbim nandina. Dik ditnala nitek elañ?”

²³ Eumbi, Yoaneli manda no plofet Aisaiali youyoulin win kimit-klembi, ñindiñ enguk, “ ‘Ama no kwet ama nimnatnan papi, Wopumdok telal ti-dindim ewit! windiñ kitilak’ ✧ win natna wakan.”

²⁴ Timbi Falisi amal ama eni-mulimbi biŋgiliñ wali

† **1:19:** Ablaamdok lan Jepok endok nñañiiloñinan nanin nolok koi Livai. Endok sambalii tapma ilan tiplapape kena kusei kusei tñañgiliñ endok kosi “Livai ama” kitikitin. (Namba 3:17-37) ✧ **1:21:** Malakai 4:5, Lo 18:15

✧ **1:23:** Aisaia 40:3

25 Yoane ñĩndĩñ nĩ-nandĩngĩlĩñ, “Tĩkap dĩk Mesia en nĩm, ba Elia ba plofet wĩn bo nĩm, wĩndĩñda dĩk nekta amatam tuk pa i-semleañ?”

26 Eumbi tambane enguk, “Nak wĩn tukgot pa i-semlet, gan ama no sĩndok boĩngĩpsĩnan kulak - sĩn endok kusal nĩm ka-nandĩ-dakleañ -

27 endĩ wakan nokok singi kandañ indaupi tĩlak, tĩmbi nak pĩmbĩñen ñandin ñalĩ endok kesĩ gwĩlaplok toan pĩsalĩmettok tuop nĩm.”

28 Wĩn Yoanelĩ Betani it kwet, Jodan tuk maim lambĩlambĩn kandañ papi, tuk i-semleĩnguk kwet wolok wĩndĩñ indaĩnguk.

Yoanelĩ Yesula Kunum Yambattok Sipsip Nĩñan sĩnĩk wĩndĩñ e-dakleñguk

29 Kwet salaumbi, Yoanelĩ Yesu bĩum kañbi, noliila ñĩndĩñ enguk, “Wĩ kawit: en Kunum Yambattok Sipsip Nĩñañ, nin endĩ kwelalok amatam gĩtik endok yomjĩlok mĩlap wĩn apma tĩke-taleukak! †

30 Wĩn ama walañgan nak ñĩndĩñ eĩgut, ‘Ama nindĩ nokok singi kandañ indalak, endĩ nak gama nĩm indaĩñlambĩ ikan pakuk, wala tĩmbi endĩ nak napma klelak.’

31 Dama natna bo en nin sĩnĩk wĩn nĩm ka-dakleñgut, gan endok kusal Isael amatamda tĩmba inda-dakleuktok nak ñolok bĩmbi, tuk i-sem-i-sem kena kusei kĩmĩkut.”

32 Tĩmbi Yoanelĩ yousĩmbi, Yesulok plon ñĩndĩñ e-dakleñguk, “Dĩndĩm Woñdĩ mambaip wandin kunum gĩnañ nanin pĩmbi, endok plon pĩ palĩm kaĩgut.

33 Damañgan nak bo en Mesia wĩn nĩm nandĩñmĩngut, gan tuk i-sem-i-semlok nanĩ-mukuktĩ ñĩndĩñ nanguk, ‘Ama nindok plon nokok Woñnalĩ pĩ palĩmbi kaukañ en wakandĩ amatam Dĩndĩm Woñlĩ i-semekak.’

34 Eumbi, natna dautnalĩ wĩndĩñ indaumbi ka-taleletta tĩmbi ñĩndĩñ pa e-daklelet: ñĩn Kunum Yambattok Nĩñañ sĩnĩk.”

35 Salaunda Yoanelĩ kwet pakuknan wolok bĩndambo ñam ikuk. Tĩmbi gwañgwa en kle-ta-kuĩngĩlĩñ endoñnan nanin tĩpettĩ en gĩta ikĩmĩk. Ilĩñĩlĩmbi,

36 Yoanelĩ Yesu yapma kle ñaum kañbi, gwañgwañiitta ñĩndĩñ enguk, “Wĩn kademĩk! Kunum Yambattok Sipsip Nĩñañ wakan ñak!”

37 Eumbi, endĩ manda wĩn nandĩmbi, Yesu kle ñaĩngĩmĩk.

38 Tĩmbi Yesulĩ tambanembĩ, ama tĩpet en kle bĩumbi yambĩmbi, enĩ-nandĩmbi eĩnguk, “Sĩtĩ nekta bamĩk?” Eumbi nĩngĩmĩk, “Rabai” (wĩn nĩndok mandanĩ plon ‘endaut’), “dĩk it delok dou mĩlat pa tĩlañ?”

39 Eumbi enguk, “Bĩmbi kademĩk!” Yesulĩ wĩndĩñ eumbi, endĩ en kle ña it wĩn kaĩngĩmĩk. 4 kilok tĩmbĩmbi, en gĩta palĩmbi, tim tĩnguk.

40 Ama tĩpet Yoanelok mandan nandĩmbi, Yesu kle ñaĩngĩmĩk, endoñnan nanin no wĩn Simon Petlolok kwayañ koi Andlu.

41 Endĩ Yesu gĩta pakap kañbimbĩ, dĩndĩmgan ñam dal Simon lonji-ta-ña kañbi nĩnguk, “Nĩtĩ Mesia ip kamĩk.” (Mesia wĩn Glik manda plon Klisto kĩtĩañ.)

42 Wĩndĩñ embi naĩngĩlĩmbi, Yesuloñ ña tomgĩmĩk. Ña tombĩmbi, Yesulĩ Simon daut kwambĩñ kañbi nĩnguk, “Dĩk Simon Yoanelok nĩñañ. Koka komblin Sifas kĩtĩnekalĩñ.” (Kot ‘Sifas’ wĩn Grik manda plon Petlo.) §

Filip gĩt Natanaellĩ Yesu en Mesia, Kunum Yambattok Nĩñañ, wĩn ka-nandĩ-tomgĩmĩk

43 Salaumbi, Yesulĩ Galili kwelan ñaupĩ nandĩmbi ñaĩnguk. Ñaĩnpi, Filip tĩmbĩ indaumbi nĩnguk, “Dĩk bĩ nak nep kle kuukañ.”

44 (Filiptok it kwet wĩn Betsaida, wĩn Andlu gĩt Petlo endok iset kweset.)

† 1:29: Kunum Yambattĩ yomjĩ bi-semektok Juda amalĩ sipsip ba gaut dĩwĩn no yandĩpbi, tapma tĩñmaĩngĩlĩñ. Gan gauttok wekailĩ amalok yom wĩlĩt-semum taleuktok tuop nĩm, wala tĩmbi Kunum Yambattĩ enlok nĩñañ Yesu amatam kolanjĩlok tuan apma tĩkeuktok nĩ-mulĩm pĩm indambĩ, sipsip nĩñañ wandin kĩm-semguk. § 1:42: Kot tĩpet wolok kusaset wĩn ‘kawat’.

45 Tĩmbi Filipti ña Natanael tĩmbi indaumbi niñguk, “Ama waliñgan Moseli endikñe manda gĩnañ ba plofet amali bo indauktok youyoulin, win Mesia en nĩndi ip kamiñ. En Joseptoñ niñañ koi Yesu Nasalet it kwelan nanin.”

46 Eumbi ni-nandĩmbi eñguk, “Akai! Ba nepek kindem no it kwet koi gĩngil nimnat wandinnan indauktok tuop ba?” Eumbi, Filipti niñguk, “Dĩtna bĩmek ka!”

47 Tĩmbi Yesuli Natanael bĩum kañbi, endok plon ñĩndiñ eñguk, “Yakñe! Ama ñin endi Israel ama sisinik. Juluñit endok plon no nim palmilak.”

48 Wĩndiñ eumbi ni-nandĩmbi eñguk, “Nĩtek tĩmbi dik nokok kusatna wandin nandi-namlañ?” Eumbi niñguk, “Filipti gama nim kiti-gamñilĩmbi, dik komba fik kapmainan pipalĩmbi gambit.”

49 Natanaelli manda win nandĩmbi niñguk, “Endaut. Dik Kunum Yambattok Niñañ sinik, Israel nĩndok Ama Wapmañi mandi pakamiñ win dik wakan!”

50 Eumbi, Yesuli tambane niñguk, “Ba nak komba fik kapmainan pipalim gambit wĩndiñ ganitta tĩmbi, dik wĩndiñ nandi-kwambiñ dalañ ba? Dik nepek gĩtikñin diwin siñgimek indaumbi kaukañ wali man nek indalak win makleukak.”

51 Tĩmbi yousimbi niñguk, “Win biañgan sinik. Nak ñĩndiñ sanlet: sindi kanekaliñ, win kunum yama dili tombĩmbi, Kunum Yambattok eñaloñili kwelan nanin kunum gĩnañ lombi, nak Ama Sisinik nokoñnan undane pĩmbi, wĩndiñ lo ña pi pa tĩnekalĩñ.”

**

Yesulok mandan ba kundil wali endi Kunum Yambattok Niñañ win tĩmbi inda-dakleñguk

2

Yesuli tuk tĩmbim wain indañguk

1 Kena nain tĩpet taleumbi, Galili kwelan it kwet no koi Kana wandiñ ama noli kikokot tĩmbi, nanañ sina wopum tiñguk. Yesu meñli wandiñ pakuk,

2 tĩmbi Yesu gĩt gwañgwañii bo eni-tiañeum bĩmbi, wandiñ pakiliñ.

3 Pakap, wain tuk taleumbi, Yesu meñli Yesula ñĩndiñ niñguk, “Wain ememlok win ip talek.”

4 Eumbi tambane niñguk, “Me, win nokok nepek nim. Kusatna tĩmba inda-daklelok nain win gama nim indak.”

5 Eumbi, Yesu meñli it wolok kena gwañgwala ñĩndiñ enguk, “Endi nepek no sanbĩmbi, wolok tuop tĩnekalĩñ!”

6 Tĩmbi it wolok gĩnañ kawat kambot tuknat kit tombon, tombon noñgan pakuk, noñgan noñgan wolok wopum win 80 ba 120 lita, wolok tuop. Win Kunum Yambattok dainan ti-jamilan tĩndilok Juda amatamdi tuk wali kisi kesisi, nepek diwin wakit wiliikañgĩliñ.

7 Tĩmbi Yesuli kambot win kañbi, kena gwañgwala enguk, “Kambot ñi pakañ win tuk gĩt-talewit!” Eumbi, kambot gĩtik win gĩlim man plon tokñe-taleumbi

8 enguk, “Ale, tuk lakat no kambot gĩnañ nanin gĩpi, nanañ kandikñe amaloñ tĩke ñawit!” Eñguk wolok tuop tĩke ñambi,

9 nanañ kandikñe amala miumbi, tuk wali ikan wain indañguk win nakanaka tiñguk. Nakanaka tĩmbi, wain tuk win denanin win nim nandiñguk, win kena gwañgwa gĩkiliñ endiñgot nandiñgĩliñ, wala tĩmbi kandikñeli ama kikokot tiñguk win kitiñmĩmbi

** 1:51: Jekopti Kunum Yambattok eñaloñii lat plon lombi piumbi kañbi ka-nandi-dakleñguk, win Yambatti en kasileñguk (Stat 28:12-15), wĩndiñgangot Yesulok gwañgwañiili Yambatti Yesu kasileñguk win ka-nandi-tomnekalĩñ.

10 niñguk, “Kìmìn beu gítìktì wain tuk kìn dem wìn dama danbi, yoksiila emum nam, kamakama tím̄bimbi, wain kolan siñgimek danbi pa emañ. Gan d̄ik wain tuk kìn dem tíke-kimbìñ dambi, kombìtmek tíke bìlañ.”

11 Yesulì Galili kandañ, Kana it kwelan tuk tím̄bi wain indañguk walì endok jimba kundil dama sisin̄k. Kundil wìn tìñipi, enlok kusal engano wìn tím̄bi inda-dakleumbi, gwañgwañiilì kañbi nandi-kwambiñ dañgìlìñ.

12 Sina walì taleumbi, Yesu meñ kwayañii ba gwañgwañii endì Kapaneam it kwelan ña tombi, sandap nitepekgot yakan wandìñ pakìlìñ.

*Yesulì Beulok il giñgiñgan nì m tìñgìlìñ da ep kle-kokuk
(Matayo 21:12-13, Maleko 11:15-17, Luka 19:45-46)*

13 Juda amatamdok Kamaikamai gwìlat walì indaup tím̄bimbi, Yesulì gwañgwañii gita Jelusalem lo ñañguk.

14 Ña tombi, tapma it sañ jimba ginañ lombi yambiñguk, wìn ama diwìndì tapmalok makauk wakìt sipsip ba mambaip tualok ep bì yapìkìlìñ, tím̄bi ama diwìndì mìnem walan kusei kusei tombo mìn kena tì-pakìlìñ. * Yesulì wìn yambiñbi,

15 toa no binjaneum gìlì m daumbi, ama wakìt makauk ba sipsip gítìk wìn tapma it sañ jimba ginan nanin yandìp kleum poña-taleumbi, ama mìnem tombo mìn kena tì-pakìlìñ endok mìnem kwandainjì gítìk wìn wìlì papuseneumbi, endok kìmìkìmitsì ep tambokuk.

16 Tím̄bi endì ama mambaip tualok kìmìkìlìñ wìn enombimbi eñguk, “Ei! Nepenepek gítìk ñìn platikan mep ña-talewìt, tím̄bi nokok Bepnalok il ñìn tím̄bim kìmìlì tua it s̄lanin inda-ta-bìlak, wìndìñ nombo nì m tìnekalìñ!”

17 Wìndìñ eumbi, gwañgwañiilì plofet manda no Kap nolok ginañ youyoulìn patak wìn nandi-siwìkìlìñ. Manda wolok ginañ Mesialì Kunum Yambatta ñìndìñ niñguk, “Nak d̄ikok ika tíke-kimbìñ dambi, it walì giñgi sin̄k palektok giñgineletta tím̄bi kuñguna kolaukak.” ✨

18 Yesulì tapma ilan wìndìñ tìñgukta tím̄bi Juda ama biesìlì nìmbi eñgìlìñ, “D̄ik jimba kundit n̄tek tím̄bimbi ka-dakleamìñ, wìn Kunum Yambattì tapma it kandìkñe kena wandin t̄ndìlok ganbì taleñguk?”

19 Eumbi tambane enguk, “S̄indì Kunum Yambattok il ñìn wialìmbi, sandap t̄pet gít no wolok ginañnan nak b̄indambo mamba ilekak.”

20 Eumbi niñgìlìñ, “Akai! N̄ndìla tapma it ñìn gwìlat 46 ginañnan k̄ndit-ta-bamìñ, gan d̄ikta sandap t̄pet gít no wolok ginañnan mambì ilepi elañ ba?”

21 Gan Yesulì tapma itta sin̄k nì m eñguk, tambo endì enlok p̄iñgìula eñguk.

22 Tím̄bi Kunum Yambattì en kìmnan nanin tím̄bi m̄lakuk, wolok siñgi kandañ gwañgwañiilì manda wìn eñguk wìn nandi-siwìpi, Mesialok m̄lamìlat plon manda youyoulìn patak wakìt manda Yesu en eñguk wìn nandi-kwambiñ dañgìlìñ.

Yesulì amatam gítìktok kusasi nandi-talelak

23 Yesulì Kamaikamai gwìlatta Jelusalem it kwelan palìñipi, jimba kundit asup tím̄bimbi, amatam asuptì wìn kañgìlìñda tím̄bi en wìn Mesia sin̄k wìn nandi-kwambiñ dañgìlìñ.

24 Gan Yesu endìla amatamdok nanandìnjì plon nì m panjañganeñguk,

25 wìn kusei ñìndìñda: amatam gítìk endì n̄tein wìn Yesu en nandi-kìlìñ eñguk, tím̄bi endok ginañ nanandìnjì yambi-nandi-dakle-taleñgukta tím̄bi, n̄sìlok kusasi plon nimbek nolì Yesula nanandì m̄uktok tuop nì m.

* **2:14:** Ama mìnem tombo mìn kena t̄añgìlìñ endì amatamdok mìnem t̄kembi, wolok k̄njan tapma ittok mìnem emumbi, amatamdi walì tapmalok gaut tuañgìlìñ ba tapìkot kìmìkìlìñ. ✨ **2:17:** Kap 69:9

3

Kuñgu taletalen n̄imnat wolok kusei w̄in Yesu en wakan

¹ It kiyau wopum Juda amatam yambi-d̄ikñeñḡil̄iñ, endoñnan nanin Falisi ama no koj Nikodemus.

² End̄i tim nola Yesuloñ b̄imbi n̄iñguk, “Endaut. N̄indi gambi-nandi-dakleam̄iñ, w̄in Kunum Yambatti d̄ik endaut kuuñdok gan̄i-mupi, d̄ik̄ita patak. Neta, jimba kundit d̄ik pa t̄ilañ, wandin w̄in ama noli n̄is̄ilok gemb̄in̄ji plon t̄inel̄iñdok tuop n̄im.”

³ Eumbi, Yesuli tambane n̄iñguk, “W̄in biañgan s̄in̄ik. T̄imbi Kunum Yambattok kandañ nak ñ̄indiñ ganba: t̄ikap ama noli indainda komb̄lin b̄indambo n̄im indaukta, end̄i endok ḡiñḡit̄ indauktok tuop n̄im.”

⁴ Eumbi, Nikodemusli n̄i-nandīmbi eñguk, “Akai, ama ḡil̄ikt̄i indainda komb̄lin w̄in telak n̄itek plon tuop indauk? End̄i meñlok s̄imbai ḡinañ b̄indambo p̄umbi, meñli apmektok tuop n̄im bek.”

⁵ Eumbi, Yesuli tambane n̄iñguk, “W̄in biañgan s̄in̄ik. Nak ñ̄indiñ ganba nandi: t̄ikap Kunum Yambatti tuk wak̄it Woñ̄nli ama n̄im t̄imbi kaiktaumbi, indainda komb̄lin indaukta, end̄i Kunum Yambattok ḡiñḡit̄ indauktok tuop n̄im.

⁶ W̄in amalok p̄iñḡu gw̄ilap w̄in enlok meñ beuloñnan nanin, t̄imbi ḡinañ tiptok kuñgu s̄is̄in̄ik w̄in D̄ind̄im Woñloñnan nanin.

⁷ Nak ‘S̄indi indainda komb̄lin indanel̄iñdok’ gan̄it, wala nandi-ḡit̄iñḡit̄ip n̄im t̄imbekañ.

⁸ Sasaleli enlok nanand̄in klembi, pend̄ip ñalal. Wali denanin b̄imbi delok ñalal w̄in d̄ik nanduñdok tuop n̄im, d̄ik ḡiñḡil̄iñgot pa nandīlañ. W̄indiñgangot D̄ind̄im Woñd̄i telak n̄itek plon amala kuñgu s̄is̄in̄ik w̄in m̄umbi, komb̄lin indalak, w̄in ama noli kauktok ba nandi-dakleuktok tuop n̄im.”

⁹ Nikodemusli n̄i-nandīmbi eñguk, “Woñd̄i kuñgu s̄is̄in̄ik m̄ilak wali n̄itek indauk?”

¹⁰ Eumbi tambane n̄iñguk, “D̄ik Israēl amatamdok endauts̄i loloñ, gañgan nepek w̄in n̄im nandi-daklelañ bek?”

¹¹ Biañgan ñak. Nak ñ̄indiñ ganba: n̄indi nepek nandi-k̄iliñ eamiñ wolok plon manda eamiñ, ba nepek dautn̄il̄i kañḡim̄iñ wolok gemb̄in̄ ikamiñ, gan s̄indi n̄indok mandani n̄im pa nandi-dasiañ.

¹² Nak nepek kwelan ñolok indañ wolok plon kasat t̄i-samgut, gan s̄indi nokok mandana n̄im nandi-kwambiñ dañda t̄imbi, n̄itek plon pañḡit̄ambi, nepek kunum ḡinañ indañ w̄in sanbam nandi-kwambiñ danel̄iñ?

¹³ Ganmek s̄indoñnan nanin ama noli kunumdok nepek ka-nandīlok wand̄iñ no n̄im loñḡil̄iñ. N̄im. Nak Ama S̄is̄in̄ik noñgan̄liñgot kunum ḡinañ kukap, kwelan ñolok p̄iñgut̄ta t̄imbi kunumdok nepek ḡit̄ik w̄in nandi-talelet.

¹⁴⁻¹⁵ T̄imbi nak nandi-k̄il̄ikt̄i t̄i-namañd̄i kuñgu taletalen n̄imnat w̄in kas̄ilenel̄iñdok Kunum Yambatti Ama S̄is̄in̄ik nak nep lololok elak. W̄in Israēl amatamd̄i kwet s̄ilaninnan kuñil̄imbi, amatam malett̄i eium k̄imnep t̄iñḡil̄iñ w̄in ep k̄im̄ilektok Moseli malet walawalan no t̄imbi, komba bem mioñ nolok plon t̄ike-lo mambi ikuk, ✧ walan w̄indiñgangot amatamd̄i kuñgu taletalen n̄imnat w̄in kas̄ilenel̄iñdok nep mambi loutat.”

¹⁶ Kunum Yambatti kwelalok amatam ḡit̄ik engano s̄in̄ik ep galk tañguk w̄in ñ̄indiñ t̄imbi inda-dakleñguk: end̄i enlok N̄iñañ engano s̄in̄ik amatamda k̄im-semektok n̄imul̄imbi indañguk. W̄indiñda no en N̄iñañ nandi-k̄il̄ikt̄i t̄iñm̄ilakta, end̄i kolandok ḡiñḡit̄ n̄im t̄imbekak, tambo end̄i kuñgu taletalen n̄imnat w̄in kas̄ileukak.

¹⁷ W̄in Kunum Yambatti N̄iñañ amatamdok kolanj̄ilok k̄injan eu taleuktok kwelan n̄im n̄i-mukuk, tambo end̄i kolanj̄ilok k̄injannan nanin yapma t̄ikeuktok n̄imul̄imbi indañguk.

18 Nin endi Niñañ nandi-kilikti tñmimbi kulakta, Kunum Yambatti yomnlok kinjan tambon ombi-tikeuktok nim eu talelak. Gan nin endi Niñañ nim nandi-kilikti tñmimbi kulakta, endi Kunum Yambattok Niñañ engano sinik endok koi nim nandi-kilikti tilakta timbi, Kunum Yambatti ikan yomnlok kinjan tambon ombi-tikeuktok eu taleñguk.

19 Wñdññ tñnguk wñ kusei ññdññda: endi kolsalen kwelan ikan ni-mulimbi indañguk, gan kuñgunji kolanda timbi amatamdi kolsalen siñgi wilimbi, kilim kasileñgññ.

20 Neta, ama gitik ti-mipmile tañ endi ep tindinjilok kusei inda-dakleñmek wala misññpi, kolsalenla nandi-kunjit sinik tamba makleañ.

21 Gan nin endi Kunum Yambattok kusal sisinik wñ kimik-klembi, tike-kwambiñ dalakta, endi Kunum Yambat tañgoneñpi, kundit kindem pa tilak wali inda-dakleuktok kolsalen gñañ pa blak.

Yesuli Yoane tuk i-sem-i-sem maklelak

22 Kamaikamai gwilat taleumbi, Yesuli gwañgwañii yanañgpi, Jerusalem nanin pimbi, Judia kwelan ña tombi, nain diwñ gwañgwañii gita wandñ kuñpi, amatam tuk i-semiñguk.

23-24 Yoane tuk i-sem-i-sem it kwambiñ gñañ gama nim kimikilñda timbi, endi bo kena wñ ti-ta-kuñguk, wñ it kwet koi Salim kandañ tuk asup pakukta timbi, endi tuk no koi Ainon wolok palimbi, amatamdi yousiyosiñgan endoñ bñmbi, tuk i-semiñguk.

25 Timbi nain nola Yoanelok gwañgwañii diwñ git Juda ama noli kusei kimipi, kisi kesisi ba nepek kusei kusei diwñ wñ nittek wñipi, Kunum Yambattok dainan jamilan indaindalok plon e-tañan tñngññ.

26 Wñdññ timbi, Yoaneloñ ñambi niñgññ, “Endaut, ama wali ba, dikita Judan tuk tambon kandañ kuumbi, endok kusei pa nini-dakleñguñ, wñ Yesu endi bo nain ññdññgitañgan tuk i-sem-i-sem kena timbimbi, amatam gitikti endoñ pa ñañ yañ!”

27 Eumbi tambane enguk, “Wñ kindem. Tikap Kunum Molomdi ama nim tike gwilam tñmekta, kenanlok bien wali indañmektok tuop nim.

28 Sinila nak ññdññ ewambi nandññgññ, ‘Nak Mesia en nim, tambo nak endok telak dama tñmettok nani-mulimbi bi indañgut.’

29 Mesia nitok plon nak e-yout manda nittek ewit? Mesia wñ, endi ama no tam gññgit wilimimñ wandin. Timbi ama wolok nol endok kandañ ipi, mandan nandilak wandin natna Yesulok gembñ ipi, amatamdi endok mandan nandñnapi ñañ wñ nandilet, nain wolonda nandi-silisili nokok gñañna tokñelak.

30 Neta, Kunum Yambatti endok koi gññgit wali wopum daumbi, nokok kotna gññgit wali pipi euktok nandilak.”

Kunum gñañ nanin pimbi indañguk wñ Yesu en wakan

31 Kunum gñañ nanin pimbi indalakti ama gitik yapma klelak. Neta, kwelan ama endi kwettok gññgtñii, timbi kwelalok nepek plon manda eañ, gan kunum gñañ nanin pimbi indañguktì wandin nim, tambo endi kwelan ama gitik yapma klembi,

32 nepek kunum gñañ kañguk ba nandñnguk wolok plon elak, gañgan mandan wñ noñgan noñgandñgot nandñ-dasiañ.

33-34 Kunum Yambatti Niñañ ni-mukuk enda Dñdñm Woñ tokñetokñen milakta timbi, Woñ wali timbñ pañgñtaumbi, Kunum Yambattok mandangot pa elak, wala timbi nin endi mandan wñ nandi-dasilak, endi ññdññ timbi inda-daklelak: endi Kunum Yambatti biañgan molom sinik wñdññ nandi-kwambiñ dalakta.

35 Bepti Niñañ tike-galk talak, timbi endi nepek gitññgitik endok kiinan kimipi, kadikñeuktok nimbi taleñguk.

³⁶ Wĩndiñda tĩmbi nin endi Kunum Yambattok Niñañ nandi-kilikti tĩmĩlak, endi kuñgu taletalen nĩmnat wĩn ikan ñĩndiñgĩtañgan kasilembi kulak, gan nin endi Niñañdok mandan nĩm tikembi kĩmit-klelak, endi kuñgu sisĩnik wĩn nĩm kasileukak. Tambo, Kunum Yambatti ikan yomĩnlok kĩnjan tambon ombi-tĩkeuktok eu taleumbi, palmekak.

4

Samalia nasili Yesu en Mesia wĩn nandi-kwambiñ dañgĩliñ

¹⁻² Tĩmbi manda no ñĩndiñ eu sapañaneñguk, “Amatamdi Yesulok gwañgwañii indaumbi, tuk i-sem-lak, endok kwĩnakwĩnatsili Yoanelok gwañgwañii yapma klelak.” (Gan wĩn Yesuli tuk i-sem-i-sem kena nĩm tĩnguk, wĩn endok gwañgwañiilĩngot amatam tuk i-sem pa tĩngĩliñ.) Tĩmbi manda wali Falisi amalok pawanjĩ gĩnañ piñguk wĩn Yesuli nandi-tomguk, wolonda

³ endi Judia kwet bimbi, Galili kwelan bĩndambo undane ñaupi ñañguk.

⁴ Ñambi nandiñguk, wĩn “Samalia distrik dama dikñeuttok.”

⁵ Tĩmbi Yesuli Samalia kwelan ñañipi, it kwet no koi Sikal wĩn tĩmbi dumalaumbi, Juda gĩt Samalia nasilok bep pañjĩ Jekopti kwet no niñañ Joseptok biñmĩnguk wolok tomguk.*

⁶ Tĩmbi Jekopti tuk ban no kĩndit-bium wolok pakuk, wala tĩmbi Yesuli telak ombapgan biñgukta tĩmbi gwaseimbi, ban baliliñnan pip pakuk.

Kwet nain bomup tĩmbĩmbi,

⁷ Samalia tam nolĩ tuk gĩlep bĩum kañbi niñguk, “Dik tuk gĩt nam!”

⁸ (Gwañgwañii endila it kwelan nanañ tuatuala ña-taleñgĩliñ.)

⁹ Yesuli wĩndiñ eumbi, Juda amatamdi Samalia en gĩta not nĩm tañda tĩmbi tam wali nandi-silĩkĩembi niñguk, “Nĩtekta tĩmbi dik Juda amalĩ nak Samalia tam ñandin ñala tukta nanlañ?”

¹⁰ Eumbi, Yesuli tambane niñguk, “Kunum Yambatti amatam nek siloñ tambongan ememlok nandĩlak wĩn dik nandi-dakleumda, ba nin sĩnik tukta ganlak wĩn ka-nandi-tombĩmda, dĩtna naka tukta nanbĩmbi, nak tuk ama tĩmbi kaiktalok wĩn gumañ gamam.”

¹¹ Tĩmbi tamdi niñguk, “Ama wopum, tuk ban ñĩn ombap sĩnik, tĩmbi tuk gĩngĩttok bo nĩm pakamlakta tĩmbi, dik tuk ama tĩmbi kaiktalok elañ wĩn denanin gĩletañ?”

¹² Sotni Jekop endi wakan tuk ban ñĩn kĩndit-nĩmbi, en wakĩt niñañii ba sipsip bulmakauñiilĩ tuk ñakan nayañgĩliñ. Nĩtek tĩmbi dik gumañ en makleuñdok nandĩlañ?”

¹³ Wĩndiñ eumbi, Yesuli tambane niñguk, “Amatam gĩtiki tuk ñolok gĩpi pa nañ, endok binjĩ bĩndambo kalanda ukak.

¹⁴ Gan no en tuk natna mĩwambi nambekak, endok bim nombo nĩm kalandañmekak. Tambo tuk nak mĩmĩlok pat-namlak, wali endok gĩnan gĩnañ tuk dai no wandin indambi, tĩmbi kaiktaumbi, papat kwambiñgan kuukak.”

¹⁵ Tĩmbi tamdi manda wolok kusei nĩm nandi-tombi niñguk, “Ama wopum, dik tuk wĩn naka namekañ! Nĩm kañbi, nak nombo tukta kĩmbi, tuk gĩlepi, slakan ñandiñ yousiyousi bĩut.”

¹⁶ Wĩndiñ eumbi, Yesuli niñguk, “Ale, dik ña, wapaka kiti nañgĩpi, en gĩta undane bĩukañ.”

¹⁷ Eumbi niñguk, “Nak wapatna nĩm nat.” Eumbi, Yesuli niñguk, “Dik wapaka nĩm nat elañ, wĩn dĩndĩm sĩnik.

¹⁸ Gan dik wapakai epguñ wĩn kit tambon gĩtik, tĩmbi ama nin en gĩta man ñĩndiñgĩt kulañ, endi dikok wapaka nĩm, wala tĩmbi manda elañ wĩn biañgan sĩnik.”

* 4:5: Manda wali Stat 48:22 gĩt Josua 24:32 wolok plon e-youtak.

¹⁹ Yesulî wîndîñ eñgukta tîmbi tam walî nîñguk, “Ama wopum, nak gambi-nandîlet, wîndîk plofet ama no.

²⁰ Wîndîñda nak ganî-nandîwa: kwet jañgî da patak wolok Samalia nînlîk bep pañniilî Kunum Yambat mîlelem tîñmañgîlîñ. Nîtek tîmbi Juda sîndî amatamdî Jelusalem it kwelangot Kunum Yambat mîlelem tîñmînelîñdok pa eañ?”

²¹ Eumbi Yesulî tambane nîñguk, “Tam, dîk manda ñîndî dîka ganlet wîndî nandî-kwambîñ daukañ: nain dumalaumbi, amatamdî kwet jañgî ñolokgot ba Jelusalem it kwet wolokgot Bep Yambat nîm mîlelem tîñmînekalîñ.

²² Samalia sîndîla Kunum Yambat mîlelem tîñmañ, endok kusal nîm nandî-kîlîñ eañ, gan Juda ama nîndîla nin sînik mîlelem tîñmamîñ en nandîñmamîñ, wîndî kusei ñîndîñda: Kunum Yambatti amatam gîtik kolanjîlok mîlapnan nanin yapma tîketîkelok kenan wîndî Juda nîndok kandañ kusei kîmîkuk.

²³ Tîmbi nîm ombataumbi, nain wîndî ip inda-talelak, wolonda nî-wowoñ tîndîlok ama sîsînik endî Beptok kusal sîsînik wîndî nandî-kîlîñ eumbi, Woñnlî ep tîmbi pañgîtaumbi, nî-wowoñ tîñmînekalîñ. Wîndî ama wandin wala Beptî yambî-galk tambî, nî-wowoñ tîñmînelîñdok ep kasîleup nandîlak.

²⁴ Kunum Yambat en ama nîm, endî Woñ sînikta tîmbi en mîlelem tîñmîlok wolok telak biañgan sîsînik noñgangot patak. Wîndî ñîndîñ: endok kusal sîsînik wîndî nandî-kîlîñ eumbi, Woñnlî ep tîmbi pañgîtaumbi, nî-wowoñ tîñmîlok.”

²⁵ Tîmbi tamdî nîñguk, “Nak nandîlet wîndî Mesia, koi no Klisto kîtîañ, endî indauktok een. Tîmbi endî indamek, nepek gîtik nîndî-dakle tî-nîm-taleukak.”

²⁶ Tîmbi Yesulî nîñguk, “Nak nîndî manda ganlet wîndî Mesia en wakan.”

²⁷ Wolongan endok gwañgwañiilî undane bî tomî kañgîlîñ, wîndî Yesulî tam gîta manda e-nandî tîñguk, tîmbi ka-sîlîkñembi, nanandî kena tîñgîlîñ. Gan endoñnan nanin nolî Yesu ñîndîñ no nîm nî-kañgîlîñ, “Dîk nekta lonjîmbi nî-nandîlañ?” ba “Kusei nekta tam ñakîta manda e-nandî tîlañ?”

²⁸ Tîmbi tam walî tuk kambot tîke-bîñguk wîndî wolok biu palîmbi, it kwelan undane ñambî, amatamda ñîndîñ enî-ta-kuñguk,

²⁹ “Sîndî nakîta tuk bannan ñambî, ama no nokok ep tîndînalok kusei gîtik nanî-talelak en bîm kawî! En Mesia wakan bek?”

³⁰ Wîndîñ eumbi, amatamdî it kwet bîmbi, Yesu kanepî ñañgîlîñ.

³¹ Amatamdî gama nîm bî tomîñlîmbi, gwañgwañiilî Yesu nî-gîñgînembi eñgîlîñ, “Nîndîndaut, nanañgî na!”

³² Gan Yesulî tambane enguk, “Nokok nanañ pat-namlak wîndî sîndî nîm ka-nandî-dakleañ.”

³³ Wîndîñ eumbi, nîsîñgan ñîndîñ e-nandî tîñgîlîñ, “Ama nolî nanañ ep bîm mîk ba?”

³⁴ Tîmbi Yesulî enî-daklembi eñguk, “Nak nin nanî-mukuk endok man tañgoneñpi, kenan tîmbettok namguk wîndî gîtik tîmba taleukak, walî wakan nokok nanañna tîlak.”

³⁵ Tîmbi Yesulî yousîmbi enguk, “Amatamdî ñîndîñ pa eañ, ‘Yakîp tîpet tîpet taleumbi, nanañ mepmeptok nain indauk.’ Gan nak ñîndîñ sanlet, sîndî dausî deium ñaumbi, amatam nîndoñ bînep tañ wîndî yambî: endî kena gînañ nanañ bien epeptok ikan gîlîtalak wandin.

³⁶ No en amatam wandin kuñgu taletalen nîmnatnan yanañgîtak, endî ama bien epep kena tîmbi, tuan kîndem kasîlelak wandin. Wîndîñda tîmbi tîpitîpi tîlak gîta bien epep tîlaktî yakan bienla sîlîsîlî tamîk.

³⁷ Manda no ñîndîñ pa eañ, ‘Ama nolî tîpitîpi tîmbîmbi, nolî bien epep pa tîlak.’ Wîndî kusei ñîndîñda tîmbi manda walî sîndok kandañ bien tîlak:

³⁸ sîndî kena nolî tîñgîlîñ wolok bien epnelîñdok nak sanî-mulam ñañgîlîñ, wîndî dîwîndî nolî kena meñ tîñgîlîñ, tîmbi sîndî endok kenanjîlok bien kasîleañ.”

³⁹ Samalia tamdi eñguk, “Endi nokok ep tinda giti nani-dakle-talelak,” winda eñgukta timbi endok ilnan nasi asupti Yesu en Mesia sinik winda win nandi-kwambiñ dañgilañ.

⁴⁰ Windañda timbi endi Yesuloñ bi tomgilañ, endi Yesuli en gita kuptok giñg+nembi, ni-tiañeumbi nandi-sembi, isi kwesinan sandap tipet kumbi,

⁴¹ giñgit manda enguk. Timbi manda eñgukta timbi amatam asupgan sinikti Yesu en Mesia sinik win nandi-kwambiñ dambi,

⁴² tamda ñindañ ñiñgilañ, “Win dikok mandañgalañgot timbi ñinda nombo nim nandi-kwambiñ damiñ. Tambo, ñinda ñinlok pawanniñ endok mandan nandimbi, ñindañ nandi-dakleamiñ: biañgan sinik, ñine Mesia nin kwelalok amatam giti kolanjlok kinjannan nanin yapma tikeukak en wakan.”

*Yesuli kena ama nolok niñañ timbi kindem dañguk
(Matayo 8:5-13, Luka 7:1-10)*

⁴³ Yesuli Samalia kwelan sandap tipet pakap, Galili kwelan ñaupi ñañguk.

⁴⁴ Endi damañgan ñindañ eñguk, “Plofet ama nolok ilnan nasil giñgiñgan nim pa tiñmañ.”

⁴⁵ Windañda endi Galili kwelan undane ña tomguk, wolonda winasi endi bo Kamaikamai gwilatta Jelusalem ñambi, Yesuli nepek nek wolok tiñguk win giti kañgilañda timbi enda not tiñmiñgilañ.

⁴⁶ Yesuli Galili kwelan kuñpi, Kana it kwet wolok damañgan tuk timbim wain indañguk, wandañ kandañ endi bindambo ñam pakuk. Timbi Kapaneam it kwet wali Kana ñasiñgan pakuk, wandañ ama wapmañdok kena ama noli kuñguk. Endok niñañdi jibat tiñgukta timbi,

⁴⁷ endi Yesuli Judia kwelan nanin pimi, Galili bi tomguk wolok giñgit nandimbi, wolongan endoñ biñguk. Bimbi, ni-giñg+nembi, ñindañ eñguk, “Wandingan, dik nakita Kapaneam ñambi, nokok niñana sembepi tilak win timbi kindem dawin.”

⁴⁸ Windañ eñgukta timbi Yesuli ñindañ ñiñguk, “Tikap amatam sindi jimba kundit ba kundit gitiknin daut samambi nim kañda, sindi nak nim nandi-kilikti ti-namañ.”

⁴⁹ Windañ eumbi tambane ñiñguk, “Wopum, nim kañbi niñana sembekta, plagan biumbi ñanda.”

⁵⁰ Gan Yesuli tambane ñiñguk, “Dik ñau. Niñañga ip kindem dam kulak.”

Timbi ama wali Yesuli manda ñiñguk win nandi-kwambiñ dambi, ilan ñaupi ñañguk.

⁵¹ Ñañilimbi, endok kena gwañgwañiili en telaknan bi timbi indaumbi, ñindañ ñiñgilañ, “Dikok niñañga ip kindem dak kulak.”

⁵² Eumbi, nain nekta sinik kindem dañguk wala eni-nandumbi ñiñgilañ, “Desa 1 kilok timlala timbimbi, siñgin komba diñgukt busukñeñguk.”

⁵³ Eumbi, beuli ka-nandi-dakleñguk, win 1 kilok timlala sinik Yesuli “Niñañga kindem dam kulak” windañ ñiñguk. Timbi en gita amatam endok ilnan kuñgilañ endi gitikti Yesu nandi-kilikti tiñmiñgilañ.

⁵⁴ Yesuli Judia kwelan nanin Galili kwelan undane bi tombi, bindambo jimba kundit win timbimbi, nain tipet indañguk.

5

Yesuli tuk ban baliliñnan ama no timbi kindem dañguk

¹ Nain nitepek ñaumbi, Juda amatamdok gwilat no timbi dumalaumbi, Yesuli Galili kwet bimbi, Jelusalem undane ñam pakuk.

² Jelusalem it kwettok sañ yama nolok koi wïn Sipsiplok Yama, * tĩmbi yama wolok ñasiñgan tuk ban no patak, wolok koi wïn Judalok mandanjĩ plon Betesta kĩaañ. Tuk ban walĩ palanda kĩa tambongot, †

³⁻⁴ tĩmbi palanda wolok plon amatam jĩmbatsiat asup, wïn amatam dausi sipsipmĩn, ba kesisi kolan ba piñgĩpsi dalandañguk endi pakĩliñ. ‡

⁵ Ama no gwilat 38 gĩtik jĩmbat tĩkeñgukta endi bo wolok pakuk.

⁶ Yesuli tuk bannan ña tombi, ama wïn kañbi ka-nandiñguk, wïn endi nain ombapgan wolok pakañguk. Wĩndiñda endi ñĩndiñ ni-nandiĩmbi eñguk, “Dĩk kĩndem dauñdok nandi-galk tĩlañ ba?”

⁷ Eumbi, ama jĩmbalattĩ tambane niñguk, “Wopum, tuktĩ sasik tĩmbĩmbi, notna noli nepmu plaptaumbi, tuk gĩnañ piut ñak! Nĩmda tĩmbi, natnañgan piĩmbilok gliñgliñ tĩmbambi, diwĩn noli napma klembi, dama pa pañ.”

⁸ Wĩndiñ eumbi, Yesuli niñguk, “Dĩk mĩlapi, ipaka tĩkembali ñau.”

⁹ Tĩmbi wolongan ama walĩ kĩndem dambi mĩlapi, ipal tĩkembali ñañguk.

Wĩn Sabat patnandi nainda wĩndiñ indañgukta tĩmbi,

¹⁰ Juda ama biesili ama kĩndem dañgukta ñĩndiñ ni-gĩngĩnembĩ eñgĩliñ, “Man Sabat yañ! Dĩk nĩtek tĩmbi endikĩe manda wipi, ipaka tĩkembali ñalañ?”

¹¹ Eumbi tambane enguk, “Ama nep tĩmbi kĩndem dat endi ñĩndiñ nanik, “Dĩk ipaka tĩkembali ñau.”

¹² Eumbi ni-nandiñgĩliñ, “Ama nindi ‘Ipaka tĩkembali ñau’ ganik?”

¹³ Gan Yesuli kĩmĩn wopum wolok pakĩliñ endok boñgĩpsĩnan paikukta tĩmbi, ama kĩndem dañguktĩ en nin sĩnik wĩn nĩm nandi-ñĩmĩnguk.

¹⁴ Siñgi kandañ Yesuli ama wĩn tapma it sañ jimba gĩnañ tĩmbi indaumbi niñguk, “Nandiñlañ, dĩk ip kĩndem dañguñda, yom nombo nĩm tĩmbekañ. Nĩm kañbi, mĩlap wopum sĩnik noli gepmek!”

¹⁵ Eumbi, amalĩ walinin piĩm ña Juda ama biesiloñ ñambi, Yesuli tĩmbi kĩndem dañguk wĩndiñ eumbi nandiñgĩliñ.

Kunum Yambattok Niñañ ba kuñgu sisĩniktok kusei wĩn Yesu en wakan

¹⁶ Yesuli kundit wandisi Sabat patnandi nainda pa tĩliñgukta tĩmbi, Juda ama biesili kusei kĩmipi, mĩlap pa mĩñgĩliñ.

¹⁷ Tĩmbi Yesuli enlok ep tĩndĩn kasopmeuktok ama biesila ñĩndiñ enguk, “Bepnali yousiyusiñgan kena ti-ta-kulakta tĩmbi nak bo wĩndiñgangot ti-ta-kuutat.”

¹⁸ Kusei wala tĩmbi Juda ama biesili Yesu wili kĩmbektok telak lonji-sĩnik tañgĩliñ. Wĩn endi Sabbatok endikĩe manda lapikuk walañgot nĩm. Wĩn endi Kunum Yambatta “Bepna” eñguk, walĩ en tĩmbĩmbi, endi Kunum Yambat gĩt tuopset noñgan tĩngukta tĩmbi wili kĩmbektok telak lonjiñgĩliñ.

¹⁹ Tĩmbi Yesuli ñĩndiñ tambane enguk, “Manda et walĩ biañgan sĩnik. Tĩmbi ñĩndiñgot sanba: nak Kunum Yambattok Niñañdi natnalok nanandĩnala nepek no tĩmbettok tuop nĩm. Tambo nokok Bepnali nepek nek tĩmbĩmbi kalet, wĩngot gumañ tĩmbet. Wĩn Beptĩ nepek nek pa tĩlak, wĩndiñgangot nak endok Niñañdi pa tĩlet.

²⁰ Tĩmbi endi gĩnañli nep kasilembi, enlok ep tĩndĩn gĩtik wĩn daut namum kañbi pa tĩlet. Tĩmbi sĩndi ka-silikĩembi, nanandi kena tĩneliñdok, endi kundit gĩtikĩn daut namum kañbi tĩmbetat, tĩmbi walĩ kundit damañgan tĩngut wĩn makle tĩnekalĩñ.

* 5:2: Yama wolok sipsip yanañgĩliĩm lo-pĩt pa tĩñgĩliñ. † 5:2: Nandi-tale amalĩ eañ, wĩn tuk ban wĩn wopum sĩnik, amalĩ tĩndĩn, tĩmbi ban wĩn palandali tambĩliĩmbi, tuktĩ tambon tambon pakĩmĩk, tĩmbi palandali tuk ban wĩn ep kle-gĩmbut pakuk. ‡ 5:3-4: Nandi-tale ama diwĩndi manda kusip no gamañgot patak eañ. Wĩn ñĩndiñ, “Endi tuk sasik tĩmbektok mandĩ-pakañgĩliñ. Wĩn kusei ñĩndiñda: nain no ba nola Wopundok eñalo noli tuknan piĩmbi, tuk tĩmbi sasik tĩnguk, tĩmbi nin endi tuk gĩnañ dama piĩliñguk endiñgot jĩmbat wĩn ba wĩn inda-semguk walĩ tale-semliñguk.”

21 Wïn ñïndiñ: Bepnali ama kimnan nanin ep timbi milalimbi, kuñgu emlak, wïndiñgangot nak endok Niñañli bo ama ninda kuñgu emepi nandi let enda emlet.

22 Timbi wïngot nim. Bepti ama no nim yambi-danlak. Tambo amalï kuñgulok ba kimkimlok wïn eu taletale kena wïn Bepti nokok kitnanan kimït-taleñguk.

23 Wïn kusei ñïndiñda: endi enda kot giñgit mañ gitiktï nak Niñañda wïndiñgangot kot giñgit namneliñdok nandilak. No en giñginembi, nak Niñan kot giñgit nim namlak, endi Bep nani-mukuk enda bo kot giñgit nim pa mlak.

24 Wïn biañgan sinik.

Timbi ñïndiñ sanba nandiwit: nin endi nokok mandana kimït-klembi, Bep nani-mukuk en nandi-kiliktï tiñmilak, endi kuñgu taletalen nimnat wïn ikan palmïlak. Wïn endi damañgan kimlok giñgit kuñguk, gan kuñgu sisinik wolok giñgit ikan indambi kulak, timbi yominlok kinjan tambon nim ombi-tikeukak.

25 Manda wali biañgan sinik.

Timbi nak ñïndiñ sanlet: nain indaup tilak wolonda amatam endok ginañji tip kimkimin endi nak Kunum Yambattok Niñañ nokok mandana nandinekaliñ. Biañgan ñak, nain wïn ikan indak, timbi mandana nandi-dasiañdi papat kwambiñgan kunekaliñ.

26 Wïn kusei ñïndiñda: nokok Bepna en kuñgu molomdi amatam ep timbi kaik-taumbi, kuñgu ememlok gembïn palmïlakta, timbi nak endok Niñañdi wïndiñgangot timbettok endi gembïn wïn naka bo namguk.

27 Timbi nak Ama Sisinikta timbi endi nak amatam yambi-danbettok ikan nanbi taleumbi, endi kuñgulok ba kimkimlok manda wïn nak ewa taleukak.

28 Sïndi wala nanandi kena nombo nim tinekaliñ, wïn kusei ñïndiñda: nain indaukak wolonda sembisembïn gitik endi nokok mana malap nandimbi,

29 sumji binekaliñ, wïn kindem tïndi endi mlapi, kuñgu kwambiñ kunekaliñ, timbi kolan tïndi endi mlapi, nak mandanjï ewa taleumbi, endi kolanjïlok tambon ombi-tikenekaliñ.

30 Nak natnalok nanandinala nepek no timbeptok tuop nim. Wïn Bepnali nitek nanlak, wolok tuopgan nak amatam pa yambi-dani tïlet. Timbi nak telak dïndim plon yambi-dani tïlet, wïn kusei ñïndiñda: nak natnalok nanandina nim kimït-klelet, tambo Bep nani-mukuk endok man tañgonembi kimït-klelet.”

Yesulok kusal timbi inda-dakleuktok asup patak

31 Timbi Yesuli yousimbi, ama biesila enguk, “Tïkap nak noñganliñgot natnalok kusatna e-daklewamda, sïndi wala nandum biañgan nim tilak.

32 Gan kusatna e-daklelok no patak, wïn Bepna en wakan. Timbi nak ñïndiñ nandi-daklelet: endi manda nokok plon elak wali biañgan sinik tilak.

33 Timbi sinï nokok kusatna timbi inda-dakleneliñdok ama eni-mulimbi, endi Yoane tuk i-sem-i-semloñ ñam ni-nandiñgïliñ, wolonda Yoaneli kusatna sisinik wïn sani-dakleñguk.

34 Natna kusatna inda-dakleuktok endok ba ama nolok mandan plon nim panjañganelet, ganmek sïndi Yoanelok mandan nandi-dasiumbi, Kunum Yambatti kolanjïlok kinjannan nanin sapma tïkeuktok nak Yoanelok mandan wïn sani-kaikta tïlet.

35 Sïpalaktï duapi koli salelak, wïndiñgan Yoaneli nokok kusatna timbi sale-samumbi, sinï nain dumangan endok mandanla timbi nandi-koñgomnat silisili wopumgan tiñgïliñ.

36 Kusatna timba inda-dakleuktok nepek no pat-namlak, timbi wali Yoanelok mandan maklelak. Wïn nokok Bepnali nak kena timba taleuktok namguk, wïn nak kundit pa tïlet, wali wakan endi nak nani-mulimbi indañgut wïn timbi inda-daklelak.

³⁷ Tĩmbi wĩngot nĩm. Bepna nani-mukuk endi bo kusatna tĩmbi inda-daklelak. Sĩndi nain nola endok man malap nĩm nandi-ĩngĩliĩ, ba endok walan nĩm kaĩngĩliĩ.

³⁸ Tĩmbi endok mandan sĩndok gĩnaĩji gĩnaĩ nĩm nandi-dasium patak, wĩn kusei nĩndiĩnda: endi nak wakan nani-mulĩmbi indaĩgut, ganmek sĩndi nokok mandana nĩm nandi-kwambiĩ daĩ.

³⁹ Sĩndi kuĩngu taletalen nĩmnat wolok telak wĩn manda youyoulin gĩnaĩ tĩmbi inda-samektok nandaĩnda tĩmbi manda wĩn pinat-lonji kena pa ti-kĩliĩ eaĩ, tĩmbi manda wali wakan nokok kusatna eu daklelak,

⁴⁰ gaĩngan sĩndi gĩĩngĩnembi, nak sep tĩmba paĩngĩtaumbi, kuĩngu sĩsĩnik wĩn kasĩleneliĩndok nokoĩ nĩm pa baĩ.

⁴¹ Amali kot gĩĩngĩt namaĩ ba nĩm namaĩ, nak wala nandi-koĩngom nĩm pa tĩlet.

⁴² Gan sĩndok kandaĩla wĩndiĩ nĩm. Nak nandi-kĩliĩ ti-sambi, sambi-nandi-daklelet, wĩn sĩndok gĩnaĩjĩli Kunum Yambat nĩm kasĩleaĩ.

⁴³ Neta, nokok Bepnali nani-mulĩmbi, endok kĩnjannan sĩndoĩ biĩngut, ganmek sĩndi siĩngi wĩwĩt pa ti-namaĩ. Gan tĩkap ama noli enlok nanandiĩnla sĩndoĩ bilakta, sĩndi not pa tĩĩmaĩ.

⁴⁴ Sĩndi nosiili kot gĩĩngĩt samaĩ wala nandi-koĩngom pa taĩ, gan Kunum Yambat noĩngan sĩnikti kot gĩĩngĩt samektok sĩn gembĩ nĩm pa kokaĩ. Wĩndiĩnda tĩmbi sĩndi nĩtek nokok mandana nandi-kwambiĩ daneliĩ?

⁴⁵ Bepnalok dainan nindi sĩnik mandali sep youpi sani-kolaukak? Wĩn nak nĩm! Sĩndi wĩndiĩ nĩm nandi-namnekalĩ. Wĩn ama sĩndi sep kĩmĩlektok nandi-kwambiĩ daĩ, wĩn Mose en wakan mandali sep youlekak!

⁴⁶ Endi nokok plon manda youkuk, wala tĩmbi tĩkap sĩndi endok mandan nandi-kwambiĩ daumda, nokok mandana bo nandi-kwambiĩ daneliĩ.

⁴⁷ Gan tĩkap sĩndi Moseli manda youkuk wĩn nĩm nandi-kwambiĩ daĩnda, nokok mandana nĩtek nandi-kwambiĩ daneliĩ?”

6

*Yesuli ama 5,000 wakĩt tam gĩt gwaĩngwa bĩsat nanaĩ ep towiĩnguk
(Matayo 14:13-21, Maleko 6:30-44, Luka 9:10-17)*

¹ Tĩmbi Yesuli Galili kwelan undanem bi pakap, nain nola kĩkeĩ tĩkembĩ, Galili tuk guaĩ, wolok koi no Taibelias, wĩn dikĩembi, tombon kandaĩ gwaĩngwaĩi gĩta wandiĩ nĩnguk.

² Tĩmbi amatam kĩmĩn wopumdi Yesuli jimba kundit ama jĩmbatsĩatta ti-semliĩnguk wĩn pa kayaĩngĩliĩnda tĩmbi, en kle-gĩmgĩm embi nĩngĩliĩ.

³ Tĩmbi Yesuli tambon kandaĩ nĩa tombi, kwet jaĩngĩn nolok lombi, gwaĩngwaĩi gĩta pip pakuk.

⁴ (Nain wolonda Juda amatamdok gwĩlat wopum no, koi Kamaikamai gwĩlat, wali dumalaĩnguk.)

⁵ Tĩmbi Yesuli deium nĩaumbi, amatam kĩmĩn wopum endoĩ biumbi yambiĩmbi, Filipta ni-nandiĩmbi eĩnguk, “Nĩndi nanaĩ denanin tuambi, amatam nĩandin sĩnik ep towineĩ?”

⁶ (Endi amatam ep towiuktok nandi-sambat ikan tĩnguk, gan Filiptok nanandi-kĩliĩktĩn ka-nanduktok wĩndiĩ eĩnguk.)

⁷ Tĩmbi Filipti tambane nĩnguk, “Tĩkap nĩndi kena tĩmbi, sandap 200 wolok tuan pat-nĩmumda, mĩnem wali plaua nanaĩ tuanambi, amatam noĩngan noĩnganli lakatgot naneliĩnda, wali gama tuop nĩm ti-semek.”

⁸ Tĩmbi Yesulok gwaĩngwa no koi Andlu, Simon Petlolok kwayaĩ, endi Yesu nĩndiĩ nĩnguk,

9 “Gwañgwa no ñin patak, endok plaua nanañ win bali kwilanli tindin kit tambongot git mikbalak sinjin tipet palmilak. Gan plaua git mikbalak wandin wali amatam asupgan pakañ nitek tuop ti-semek?”

10 Timbi Yesuli gwañgwañii enbimbi, endi amatamdi pip patnelindok enbimbi pipakiliñ. (Kwet wolok kli asup pakuk.) Timbi ama endok kwinakwinatsi win 5,000 ba nitepek.

11 Timbi Yesuli plaua nanañ win epbi, Kunum Yambat weñmimbi, amatam wolok pipakiliñ enda dani-semnelindok gwañgwañiila enguk. Emu taleumbi, mikbalak tipetta windiñgangot tiñguk. Timbi amatamdi nandi-galkslok tuop epbi nañgiliñ.

12 Na tokñeumbi, Yesuli gwañgwañiila enguk, “Nanañ nambimbi, dip pat-ta-ñalak win kiulit! Nim kañbi, binam pap kolauk.”

13 Windiñda endi amatamdi nanañ na-tlap biñgiliñ win kiukiliñ, win plaua nanañ kit tambongot wolok dipdipi sandiñ lik 12 tokñeñgiliñ.

14 Amatamdi Yesuli jimba kundit win timbim kañgiliñda timbi manda ñindiñ eu satañguk, “Biañgan sinik, Kunum Yambatti plofet ni-mulim kwelan indauktok een ✧ win ama ip ñakan sinik!”

15 Endi windiñ eumbi, Yesuli yambi-nandiñguk, win amatamdi en kaikgan tikembi, ama wapmañji windiñ mambi ilektok nandi-sambat tiñgiliñ, wala timbi endi yambik bimbi, bindambo engan kwet jañginnan loñguk.

*Yesuli tuk guañ plon yalimbi ñañguk
(Matayo 14:22-27, Maleko 6:45-52)*

16 Timlala timbimbi, Yesulok gwañgwañiili kwet jañginnan nanin tuk guañnan pimbi pakiliñ.

17 Pakap, kwet kilim eumbi, Yesuli endoñ gama nim biñgukta timbi endi kikeñ plon lombi, tuk guañ dikñembi, ña Kapaneam kandañ ñanepi ñañgiliñ.

18 Ñañilimbi, sasale wopum bimbi, tuk pendilimbi, tuktok gembindi wopungan milakuk.

19 Endi 5 ba 6 kilomita wolok tuop kindit ñambi kañgiliñ, win Yesu kesikti tuk plon yaliyali bimbi, kikeñ timbi dumalaum kañbi misñgiliñ.

20 Gan Yesuli enguk, “Ñin natna sinik, nim misineliñ.” Windiñ eumbi,

21 gwañgwañiili kikeñ ginañ nañgip loneliñdok nandi-koñgom tiñgiliñ, timbi wolongan kikeñdi kwet ñanepi ñañgiliñ wandiñ ña suañguk.

Kuñgulok nanañ biañgan sisinik win Yesu en wakan

22 Kwet salaumbi, amatam tuk guañ tambon kandañ gamañgot pakiliñ endi kandi-tomgiliñ, win “Desa kikeñ noñganliñgot ñolok pakuk, gan Yesuli wolok plon nim loñguk. Win gwañgwañii nisñgot wolok plon lombi ña-taleñgiliñ.”

23 Timbi kikeñ diwindi Taibelias it kwelan nanin bimbi, Yesuli Kunum Yambat weñmimbi, amatam nanañ ep towiñguk kwet wolok ñasñgan bi tomgiliñ.

24 Timbi amatamdi ka-nandi-tomgiliñ, win Yesu git gwañgwañiili kwet wolok nombo nim pakiliñ, wala timbi endi kikeñ wandiñ bi tomgiliñ wolok plon lombi, Yesu lonjinepi Kapaneam it kwelan ñañgiliñ.

25 Ñambi, Yesu en tuk guañ tambon kandañ timbi indaumbi, ni-nandimbi eñgiliñ, “Endaut, dik dawanda ñandiñ biñ?”

26 Timbi Yesuli e-nandinji win nandi-kimnemi, ñindiñ tambane enguk, “Ba sindi nak jimba kundit asup timbam kañbi, kusatna nandi-dakleñgiliñda timbi nep lonjañ ba? Win biañgan nim! Nak sanlet, win sindi nandi-galkslok tuop nanañ na tokñeñgiliñ, walañgot timbi nep lonjañ.

²⁷ Sindi nanañ kolalak wandin kasileneliñdok kena boñgít ním tinekaliñ. Tambo sindi nanañ wali sep timbi kaiktaumbi, kuñgu taletalen nímnat samlak wín kasileneliñdok giñginembi, kena boñgít tinekaliñ. Timbi nak Ama Sisíníkti nanañ wakan sametat, wín kusei ñíndíñda: Bep Yambatti nak wíndíñ tímbettok nanbí taleñguk.”

²⁸ Wíndíñ eumbi, endí ní-nandiñgíliñ, “Ale, níndí Kunum Yambattok kenan tineñdok nítek síník tilok?”

²⁹ Eumbi tambane enguk, “Kunum Yambat endí ñíndíñ tinelyñdok nandi-samlak: sindi endí ama nin ní-mulím pí indañguk, wín natna nandi-kííkti tí-nam-ta-kunekaliñ.”

³⁰⁻³¹ Amatamdí manda wín nandímbi, ñíndíñ ní-nandiñgíliñ, “Ale, dík jimba kundit nek síník no tímíbim kañmek, dík manda biañgan elañ wín gumañ nandi-kwambiñ daneñ? Wín ñíndíñ youyoulin patak, ‘Endí nanañ kunum gíñañ nanin emum nayañgíliñ,’ ☆ wala tímbi Mose endíla níndok bep pañniila nanañ koi mana wín kwet sílaninnan emumbi nayañgíliñ. Wíndíñda dítna kundit engano nek síník daut nímetañ?”

³² Eumbi tambane enguk, “Endí nanañ wín nayañgíliñ wín biañgan síník, gan nak ñíndíñ sanba: nanañ kunum gíñañ nanin emguk wín Mose ním. Tambo nokok Bepna en wakan nanañ sísiník wín kunum gíñañ nanin pa samlak.

³³ Wín kusei ñíndíñda: nek ñalí kunum gíñañ nanin pímbi, kwelalok amatam kuñgu sísiník emlak, wali nanañ biañgan sísiník Kunum Yambat en pa samlak wakan.”

³⁴ Eumbi níñgíliñ, “Wopum, dík nain tuop nanañ wín nímekañ.”

³⁵ Eumbi enguk, “Kuñgu sísiník wolok nanañ wín natna wakan. No en nokoñ bímbi, nep yousímbi, nandi-kííkti tí-namlakta, endok gínan típmínlí nanañ tukta nombo ním kímbekak.

³⁶ Gan nak sangut wolok tuop sindi nokok kusatna ikan nambí-nandañ, gañgan ním nandi-kííkti tañ.

³⁷ Bepnalí amatam nokok kítnanan yapítak, endí gítíkti nokok kandañ bí-talenekaliñ. Timbi nokok kandañ bañ wín nak endoñnan nanin no ním ep kleutat. Ním síník.

³⁸ Wín kusei ñíndíñda: nak natnalok mana tañgoneupi kunum gíñañ nanin kwelan ñín ním píñgut. Tambo Bepnalí nani-mukuk endok man mandan tañgoneuttok indañgut.

³⁹ Timbi endok man mandan wín ñíndíñ: amatam nokok kítnanan yapít-taleñguk, endoñnan nanin wali no ním pait-talenekaliñ. Tambo nak endí gítík ep kamaimbi, nain taletalennan kímnan nanin epma mílat-talenekaliñ.

⁴⁰ Wín Bepnalí ñíndíñ indauptok nandi-galk talak: amatam nin endok Níñañ nokok kusatna nambí-daklembi, nandi-kííkti tí-namañ, endí gítík kuñgu taletalen nímnat wín kasilenekaliñ, tímbi nain taletalennan natna mek kímnan nanin epma mílatnekalíñ.”

⁴¹ Yesulí “Nanañ kunum gíñañ nanin píñguk wín natna” wíndíñ eñgukta tímbi, Juda ama biesíli kusei kímpí, endok plon e-balep tímbi,

⁴² nísíñgan e-nandí tímbi eñgíliñ, “En Yesu yañ, Joseptok níñañ wín, tímbi níndí endok meñ beu nandi-semamíñ! Nítekta tímbi ama wandin wali kunum gíñañ nanin kwelan píñguk wíndíñ pa elak?”

⁴³ Eumbi tambane enguk, “Sindi sínlok boñgípsínan e-balembalep nombo ním tímbit.

⁴⁴ Bep nin nak nani-mukuk en amatam nokoñ ním yanañgílimda, ama nolí nokoñ bímbi, nep kle kuneliñdok tuop ním. Timbi nain taletalennan natna mek kímnan nanin ep tímba mílatnekalíñ.

45 Plofet amali manda youkiliñ wolok ginañ ñindiñ youyoulin patak, 'Kunum Yambatti amatam gitik eni-daut ti-sembi, nanandi emekak.' ✧ Windiñda timbi amatam Bepi nanandi emlak win nandimbi nandi-dasiañ, endi gitikti nokoñ bimbi, nep kle kuañ.

46 Ama noli Bep daili kañguk windiñ nim sanlet. Win nak Bep git kukap kwelan pi indañgut, nak noñgandiñgot en kañgut.

47 Win biañgan sinik. Timbi ñindiñ sanlet: nin endi nandi-kilikti ti-nam-kulakta, endi Bep git papat kwambiñgan kulak.

48 Kuñgu sisinik wolok nanañ win natna wakan.

49 Sindok bep pañjili kwet silaninnan kuñpi, nanañ koi mana kunum ginañ nanin piñguk win nayañgiliñ, gañgan endi sembi-taleñgiliñ.

50 Gan nanañ sisinik kunum ginañ nanin piñguk wali mana wandin nim. Tambo nin endi nanañ wakan nalak, endi nim sembekak."

51 Yesuli yousimbi enguk, "Nanañ kunum ginañ nanin pimbi, kuñgu sisinik win pa samlak win natna wakan. No en nanañ win pa nalakta, endi papat kwambiñgan kuukak. Nanañ win nokok piñgipna, timbi kwelalok amatandi papat kwambiñgan kuneliñdok nak tapma ti-semetat."

52 Yesuli windiñ eñgukta timbi Juda ama biesili ginañji komba dumberi, kusei kimipi, nisñgan e-tañan timbi, ñindiñ eñgiliñ, "Ama wandin wali enlok piñgiu ninda nimum naneñdok telak no nim patak!"

53 Eumbi enguk, "Manda et wali biañgan sinik. Timbi ñindiñgot sanlet: tikap sindi Ama Sisinik nokok piñgipna git wekatna nim nanekaliñda, kuñgu sisinik wali nim pat-samekak.

54 Gan nokok piñgipna git wekatna na-ta-kulakti kuñgu taletalen nimnat win ip palmilak, timbi nain taletalennan natna en kimnan nanin timba mlalekak.

55 Win kusei ñindiñda: nokok piñgipna git wekatna wali nanañ tuk sisinik.

56 Windiñda timbi nin endi nokok piñgipna git wekatna na-ta-kulak, endi nakita gali-kwambiñ dambi kulak, timbi nak en gita gali-kwambiñ dambi kulet.

57 Bep kuñgu molomdi nani-mupi, kuñgu namgukta timbi kulet. Windiñgangot nin endi nak nep na-ta-kulakta, nak kuñgu sisinik win ip pa mletta timbi endi papat kwambiñgan kuukak.

58 Nanañ kunum ginañ nanin piñguk win natna wakan. Nanañ ñali bep pañdi nanañ koi mana win nambi, kukap sembiñgiliñ wandin nim. Tambo nin endi nanañ ñin pa nalakta, endi papat kwambiñgan kuukak."

59 Yesuli Kapaneam it kwelan papi, it kiyau ginañ amatam eni-daut ti-semguk, wolonda endi manda windiñ eñguk.

Manda kuñgu taletalen nimnat win timbi inda-nimlak wolok kusei win Yesu en wakan

60 Amatandi Yesuli enlok piñgiu git wekai nanala manda eum nandimbi, en klekuñgiliñ, endoñnan nanin asupti ñindiñ eñgiliñ, "Manda ñin mlap sinik yañ. Nindi sinik kindem nandi-dasiuk?"

61 Gan endi e-balep windiñ tiñgiliñ win Yesuli enlok ginan ginañ ikan nandi-daklembi enguk, "Manda wali sindok nanandi-kiliktinji timbi kolalak ba?"

62 Windiñda timbi tikap sindi nak Ama Sisinikti dama pakutnan undane lowambi nambinelinda, nittek nandi-namneliñ?

63 Win Kunum Yambattok Woñin wali wakan kuñgu sisinik win samlak, timbi kwelan ama noli wolok sep plaptauktok tuop nim. Win natna manda sani-talelet wali sep timbi pañgitaumbi, sindi Woñ wakit kuñgu sisinik win gumañ kasileañ.

⁶⁴ Ganmek s'indoñnan nanin diw'indi nokok mandana n'im nandi-dasiañ." (Yesuli manda w'in eñguk w'in kusei ñ'indiñda: endi kenan kusei k'imikuknan ikan yambi-nandi-dakleñguk, w'in ama nindi en n'im nandi-kilikti tiñmiñg'ilñ, ba nin s'inikti en kanjikñiilok kisinan k'imilekak.)

⁶⁵ Timbi yousimbi enguk, "Amatam diw'indi nokok mandana n'im nandi-dasiañda timbi nak ñ'indiñ ikan sanit: tikap Bepti ama no n'im nandi-taleñmekta, endi nokoñ bimbi, nep kle-kuuktok tuop n'im."

⁶⁶ Yesuli manda w'indiñ eu taleumbi, en kle-kuñg'ilñnan nanin asupti en siñgi w'ilim ñambi, en g'ita nombo n'im kuñg'ilñ.

⁶⁷ W'indiñda timbi Yesuli gwañgwañii 12 eni-nandimbi eñguk, "Ba sindi bo nak nambik bimbi, ñanepi nandañ ba?"

⁶⁸ Eumbi, Simon Petloli tambane niñguk, "Wopum, n'indi dik gambineñda, nindoñ s'ink ñaneñ? Neta, manda kuñgu taletalen n'imnat w'in timbi inda-nimlak w'in dik noñgand'ñgot pa n'inilañ.

⁶⁹ Timbi n'indila ikan gambi-nandi-daklembi, nandi-kwambiñ damiñ, w'in dik wakan Kunum Yambatti gep danbi gani-mukuk."

⁷⁰ Timbi Yesuli tambane enguk, "Natnañgan gwañgwa 12 sep kasileñgut. Ganmek s'indoñnan nanin noli kolan molomdok g'ñgit kulak."

⁷¹ W'indiñ eñguk w'in Simon Iskaliottok niñañ Judas enda eñguk. W'in kusei ñ'indiñda: Judas endi gwañgwa 12 endoñnan nanin no, ganmek endi Yesu kanjikñiilok kisinan k'imilepi tiñguk.

7

Yesulok kwayañiili en n'im nandi-kilikti tiñmiñg'ilñ

¹ Wolok siñgi kandañ Juda ama biesli Yesu wili k'imnel'ñdok telak lonjiñg'ilñda timbi, endi Judia kwelan nombo n'im kuñgulok nandimbi, Galili kwet wandiñ kandañ kle-g'imbut ñambi kuñguk.

² Timbi Juda amatamdok gwilat no, w'in gonjala it g'inañ papattok gwilat * wali dumalañguk. Gwilat w'in Jelusalem indauptok tiñgukta timbi,

³ Yesulok kwayañiili ñ'indiñ niñg'ilñ, "Dik ñalinin p'imbi, gwilatata Judia kwelan ñambi, kundit engano pa t'ilañ w'in wolok timbekañ. W'indiñda amatam gep kle-kuañ endi w'in gumañ kaneliñ.

⁴ Neta, kot g'ñgit t'ikeuktok nandilakti kena pat-sembin n'im pa tilak. Dik kundit wandin pa t'ilañda timbi, kwelan kuañ g'it'ik enda dikok kusaka timbi inda-daklesemun."

⁵ (Yesulok kwayañiili bo en Mesia s'ink w'in n'im nandi-kwambiñ dañg'ilñda timbi manda w'indiñ eñg'ilñ.)

⁶ W'indiñda Yesuli tambane enguk, "Nokok nainna gama n'im indañguk, gan s'indila gwilatata nain no ba nola ñanepi ñaneliñ, wali bo k'indemgot.

⁷ W'in kwelalok g'ñg'it'iili kusei n'imnat nitek timbi sambikunjit ti-samneliñ, gan nakta endok kunditsi kolan w'in ewa dakle-ta-kuletta timbi, endi nambikunjitta pa ti-namañ.

⁸ Sindi s'ingan gwilatata Jelusalem ñanekaliñ, gan nakta nainna gama n'im indañgukta timbi n'im ñautat."

⁹ W'indiñ embi, Galili kwelan wiñgan pakuk.

Yesulok mandan ba kundil w'in Kunum Yambattoñnan nanin

* **7:2:** Bep pañjiili kwet silaninnan kuñpi, sel isi g'inañ dou-milat tiñg'ilñ, nain w'in nandi-kaiktanel'ñdok Juda amali gonjala it g'inañ papattok gwilat wolonda gonjala it k'indipi, wolok dou milat tiñg'ilñ (Wok Pris 23:33-36,39-43, Lo 16:13-16).

10 Yesulok kwayañiili Jelusalem gwilatta ña-taleumbi, endi bo ñañguk, gan endi indañgan nım ñañguk, endi pat-sembin gitañgitak ñañguk.

11 Timbi gwilat wolonda Juda ama biesili en lonjımbi, “Ama win dek?” embi, e-nandi-ta-kuñgiliñ.

12 Timbi kimin wopumdok boñgıpsinan asupti Yesulok plon manda janjat eñgiliñ. Diwindi “Endi ama kindem” windiñ eumbi, diwindi ñındiñ eñgiliñ, “Nım, endi amatam nanandınji timbi kamalalak.”

13 Gan Juda ama biesila mısıñgiliñda timbi ama noli Yesulok plon manda indañgan no nım eñgiliñ.

14 Gwilat ip palim boñgıptaumbi, Yesuli tapma it sañ jimba gınañ lombi, kusei kimipi, amatam eni-daut ti-semguk.

15 Timbi Juda ama biesili endok mandan nandımbi, nanandi kena timbi eñgiliñ, “Endikñe manda nandi-tale ama noli en nım ni-daulımıñguk, gan nıtek timbi nandınandi wopum wandin palmılak?”

16 Windiñ eumbi, Yesuli tambane enguk, “Nak nanandi emlet win natnaloñnan nanin nım, win Kunum Yambat nindi nani-mukuk endoñnan nanin.

17 Timbi no endi Kunum Yambattok man kimıt-kleuptok nandımbi kimıt-klelak, endi ka-nandi-dakleukak, win nanandi wali denanin sınık, win Kunum Yambat-toñnan nanin, ba ama silanin no nomık natnalok nanandınala pa elet.

18 Enlok nanandınla manda elakti enlok koi giñgit tıke-louptok windiñ pa tilak. Gan nin endi ni-mukuk endok koi giñgit tıke-louptok kena tilak, endi białgan molom, juluñit endok kandañ no nım palmılak.

19 Moseli Kunum Yambattok endikñe mandan sindok bep pañjiila eni-daut ti-semguk win pat-samlak, gañgan sindoñnan nanin noli manda gitık win no nım kimıt-kleañ. Windiñda timbi sindi kusei nekta nak sınık nepbi, nilim kimbettok telak lonjañ?”

20 Eumbi, kimin gitıkti tambane niñgiliñ, “Nindi gwili kimbeñdok telak lonjılak? Yal kolandi pi-gamumbi, e-kamakama tılañ!”

21 Eumbi enguk, “Nak Sabat patnandi nainnan kundit engano noñgan tıñgutta timbi, sindi gitık wala nandum piumbi, nanandi kena tañ.

22 Sindok kandañ, sindi niñañjiilok siñginji dip gwılap win Sabat patnandi nainnan bo pa dombañ, Moseli bep pañjiila enguk wolok tuop. (Gan dombı kundit telak win Moseloñ nanin nım, win sindok bep pañjiiloñ nanin.)

23 Tikap sindi Moselok endikñe mandan win nım wıtneliñdok niñañjiilok siñginji dip gwılap win Sabat patnandi nainnan bo kindem pa dombañda, nıtek timbi sindi nak Sabat patnandi nainnan ama nolok siñgin gitık timba kindem da-taleñguk, wala gimbit ti-namañ?

24 Sindi yop tambi, ama dausılıñgot yambi-danbi, yom plon nombo nım yapıtnekaliñ. Tambo sindi nek wali Kunum Yambattok dainan dındım sınık wolok tuop ama yambi-danbi, dındımgan tınekalıñ.”

Amatamdı Yesu en Mesia ba nım wala gınañ tıpet tıñgiliñ

25 Wolonda Jelusalem nasi diwindi kusei kimipi, nısıñgan Yesulok plon ñındiñ e-nandi timbi eñgiliñ, “Nındok ama biesili ama wıwıttok nandañ win ñakan bek.

26 Nıtek timbi endi ñolok indañgan ipi, manda samakgan elak, timbi ama biesili enda manda no nım nıañ? Ba endi en Mesia sınık windiñ białgan nandi-ñımañ bek?

27 Gan nıtek? Mesia en indaumek, endi denanin win no nım nandiñmınekalıñ, gan nındıla ama ñolok il kusei win nandiñmamıñ.”

28 Windiñda timbi Yesuli tapma it sañ jimba gınañ amatam eni-daut ti-semñipi, manda tambon ñındiñ wopumgan eu piñguk, “Sindi nokok kusatna nandi-nambi, nak denanin win białgan nandi-namañ ba? Gan nak natnalok nanandınala nım bı

indañgut. Tambo nin nak nani-mukuk, endi biañgan molom sɪnɪk. Sɪndɪla en nɪm nandiñmañ,

²⁹ gan nakta en nandi-kiliñ tɪñmɪlet, wɪn kusei ñɪndiñda: nak en gɪta palambi nani-mulɪmbi, pɪ indañgut.”

³⁰ Yesulɪ Kunum Yambattoknan nanin pɪñguk wɪndiñ eñgukta tɪmbi ama dɪwɪndi en tɪkenepi tɪ-tɪlakɪliñ, gan endok kɪmkɪmlok nainñɪn gama nɪm indañgukta tɪmbi, amalɪ en tɪkeneliñdok tuop nɪm.

³¹ Ganmek kɪmɪn gɪtɪk endok boñgɪpsɪnan amatam asuptɪ Yesu en Mesia sɪnɪk wɪn nandi-kwambiñ dambi, nɪsɪñgan ñɪndiñ eñgɪliñ, “Ama ñalɪ Mesia wandin indambi, jimba kundit asup pa tɪlak! Ama nolɪ indam, en makleuktok tuop nɪm bek ya.”

³² Kɪmɪn gɪtɪktɪ Yesulok plon manda janjat wɪndiñ eumbi, Falisi amalɪ wɪn nandiɪmbi, tapma ama biesɪla enbɪmbi, endi tapma ittok kamaikamai ama dɪwɪn yakan enɪ-mulɪmbi, Yesu tɪkenepi ñaṅgɪliñ.

³³ Tɪmbi Yesulɪ eñguk, “Nak nain dumangangot sɪn gɪta gama paletat. Pakap, nani-mukuk endoñ undane ñawambi,

³⁴ sɪndi nak nep lonjɪmbi, nɪm nambɪnekalɪñ, tɪmbi nak paletatnan sɪndi ñaneliñdok tuop nɪm.”

³⁵ Wɪndiñ eumbi, Juda ama biesɪli nɪsɪñgan ñɪndiñ e-nandiñgɪliñ, “Nɪndi en lonjɪmbi nɪm kanekamiñ, wɪndiñ elakta tɪmbi endi dendiñ ñaupi elak? Ba endi nɪndok notnii dɪwɪn papusenem papi, Grik amalok boñgɪpsɪnan kuañ endoñ ñambi, Grik ama enɪ-daut tɪ-semepi elak ba?

³⁶ Tɪmbi nɪndi lonjɪnekamiñ, gan nɪm kanekamiñ, tɪmbi nɪndi endi palekakkan ñaneñdok tuop nɪm wɪndiñ elak, manda wolok kusei wɪn nɪtek?”

Kuñgukok tuk biañgan sɪsɪnɪk wolok kusei wɪn Yesu en wakan

³⁷ Gonjala it gwɪlat wolok nain taletalen walɪ loloñ sɪnɪk. Sandap wolonda Yesulɪ tapma it sañ jimba gɪnañ mɪlap ipi, kɪtɪ-kolɪ pɪumbi eñguk, “No en tukta kɪmlakta, endi nokoñ bɪmbi nambɪn!

³⁸ Kunum Yambattok mandan youyoulɪn patak, wolok tuop nin endi naka nandi-kɪlɪktɪ tɪ-namlakta, ‘tuk en tɪmbi kaiktauktok walɪ endok gɪnan gɪnañ tokñe map pɪneta-ñaukak.’ ”

³⁹ Yesulɪ tuktok plon eñguk, wɪn endi Dɪndɪm Woñlok plon eñguk. (Wɪn Yesu nandi-kɪlɪktɪ tɪ-ñɪmañdi Woñ wɪn kasɪlenepi tɪñgɪliñ, gan nain wolonda Kunum Yambatti Yesulok pipapal engano patak wolok undane louktok gama nɪm tɪke-loñgukta tɪmbi Dɪndɪm Woñ gama nɪm nɪ-mulɪmbi, kwelan pɪñguk.)

⁴⁰ Yesulɪ wɪndiñ eumbi nandiñgɪliñ, wolonda dɪwɪndi ñɪndiñ eñgɪliñ, “Biañgan sɪnɪk, ama ñalɪ plofet indaindalok een ip en wakan.”

⁴¹ Tɪmbi dɪwɪndi eñgɪliñ, “Endi Mesia sɪnɪk.” Gan dɪwɪndi ñɪndiñ eñgɪliñ, “Nɪm ya! Mesialɪ Galili kwelan nɪm indauktok een!

⁴² Manda youyoulɪn patak walɪ ñɪndiñ elak: Mesialɪ Devittok komblin, tɪmbi endok il kusei Betleem wandiñ indaukak.”

⁴³ Wɪndiñda tɪmbi amatamdi Yesu en nin wala embi tambɪkɪliñ.

⁴⁴ Tɪmbi dɪwɪndi en tɪkeneliñdok nandi-galk tɪñgɪliñ, gan ama nolɪ en nɪm tɪkekañgɪliñ.

Juda ama biesɪli gɪñgɪnembɪ, Yesu nɪm nandi-kɪlɪktɪ tɪñmɪñgɪliñ

⁴⁵ Tɪmbi tapma it kamaikamai amalɪ undanembɪ, tapma ama biesɪ gɪt Falisi amalooñ ña tombɪmbi, endi enɪ-kañbi eñgɪliñ, “Kusei nekta sɪndi en nɪm tɪke nañgɪpi bañ?”

⁴⁶ Eumbi tambane engɪliñ, “Manda elak wandin ama nolɪ no nɪm eumbi nandiñgɪmɪñ!”

⁴⁷ Eumbi, Falisi amalɪ enombɪmbi eñgɪliñ, “Nɪm kañbi, endi sɪnda bo juluñit tɪ-samek.

48 Ba kandi-kñe ama gít Falisi ama nindoñnan nanin noli Yesu win nandi-kilikti tñmñguk ba? Ním yañ!

49 Win kímín gítik, nindi Moselok endikñe manda ním nandi-dakleañda tímbi jimbñdok gñgít kuneliñdok nandi-semamñ, endi wakan Yesu nandi-kilikti tñmañ.”

50 Tímbi ama biesi endoñnan nanin no koi Nikodemus, ama nindi damañgan tim no Yesu kauptok ñañguk, endi ñindñ enguk,

51 “Nñndok endikñe mandanli ñindñ tñeñdok elak: nindi yop tambi, ama kit yout tamñ tambon manda ena taleumbi, wñndñ ním tñmñlok. Tambo nñndi endok ep tñndñ win eu inda-dakleuktok nain mímbi, endok kusal win ka-nandi-daklembi, wolo siñgi kandañmek endok mandan ena talelak.”

52 Eumbi, noliili tambane nñngiliñ, “Ním kañbi, dñna bo endok nol no Galili nanin! Tikap dik manda youyoulin patak win pinat-lonjlonji tímbeñda, dik ka-dakleuñ, win Galili kwelan plofet ama no ním indaneliñdok een.”

53 Wñndñ eumbi, endi walinin pím ñambi, isñnan ña-taleñgñliñ.

8

1 Gan Yesu endila Oliv kwet jañgñnnan ñambi loñguk.

Tam telak joñgo kuñguk no Yesuloñ nañgipi bñngñliñ

2 Kwet salawa salawa tímíbmbi, Yesuli tapma it sañ jimba gñnañ bñndambo undane loubi, amatam gítikti endoñ bím kle-gñmbulímmbi, endi pip papi, kusei kímipi enidaut tñsemguk.

3 Tññlímmbi, endikñe manda nandi-tale ama gít Falisi ama dñwin endi tam wapaiat no telak joñgo kuum kañbi tñkeñgñliñ win nañgip bímmbi, amatam Yesulok mandan nandi-pakñliñ endok boñgipsñnan kímñlím ilímmbi,

4 Yesula nímmbi eñgñliñ, “Endaut, tam ññn telak joñgo kuññlímmbi tñkeumbi, nañgipi bamññ.

5 Moselok endikñe mandali tam wandisi win kawatti yandip kím tñndñlok nñnlak. Ale, dikta nñtek tññmñneñdok ewññ?”

6 Endi Yesu manda plon kímñtneliñdok kusei lonjímmbi, mandanjli sñsoñ tñmñnep nandímmbi, wñndñ nñ-nandññgñliñ. * Gan Yesuli nandi-kímñnembí, mumuñanembí, kwet kwñliñ plon kii nññanli kundit youkuk.

7 Tññlímmbi, nombo nombo nñ-nandumbi, mñlap ipi enguk, “Sñndoñnan nanin nñndi yom no ním tññguk, wandñ walí kñndem telak dama tñ-sambi, kawat tñke kopi wñññ.”

8 Tímmbi Yesuli bñndambo mumuñanembí, kwet kwñliñ plon kii nññanli kundit youkuk.

9 Tímmbi amalí manda win nandímmbi, endi kusei kímipi, noñgan noñgandí walinin pím ñañgñliñ, win ama gwñlatsi wopum endi dama ñaumbi, dñwñndi bo ep klem ña-taleumbi, Yesu gita tam endññgot pakímik.

10 Tímíbmbi Yesuli mñlap deímmbi, tam nñ-nandímmbi eñguk, “Tam, ama kit yout tñ-gamñliñ endi dek? Ba dikok yomgalok tambon ombi-tñkeuñdok ama noli nombo ním elak ba?”

11 Eumbi nññguk, “Wopum, no ním.” Tímmbi Yesuli nññguk, “Nak bo dik tamboñga ombi-tñkeuñdok ním elet. Kñndem a, ñau, tímmbi yom nombo ním tñ-ta-kuukañ.”

Kolsalen nñndi kuñgu sñsñnik nñmlak win Yesu en wakan

* 8:6: Nain wolonda Juda amatamdi endikñe manda tñpet kímñt-klembi, kapmainan kuñgñliñ. Moselok endikñe mandanli tam telak joñgo kuañ win kawatti yandip kímñneliñdok eñguk, gan Roma nasilok endikñe mandanli wala kímñsip tññguk. Tikap Yesuli tam win wñli kímñbektok eukta, endi Romalok endikñe mandan win wñlek, gan tikap endi ním wñli kímñbektok eukta, endi Moselok endikñe mandan win wñlek, tímmbi amatam en kle-kuñgñliñ asupti siñgi wñlímñneliñ.

12 Tĩmbi Yesuli bĩndambo amatamda manda enbi eĩnguk, “Kwelan kuaĩdok kolsalen wĩn natna. No en nak nep kle-kulakta, endi nain no ba nola kilim gĩnaĩ nim kuukak. Tambo endi kolsalen kuĩngu sisĩnik mĩlak wali palmekak.”

13 Tĩmbi Falisi amalĩ manda wala nandum piĩmbi niĩngĩliĩ, “Diĩnalok kusaka e-daklelaĩda tĩmbi manda elaiĩ wali biaĩngan niĩm tĩlak.”

14 Eumbi tambane enguk, “Wiĩdiĩniĩ nim. Nak natnalok kusatna e-daklelet, ganmek nokok mandanali biaĩngan tĩlak, wĩn kusei niĩndiĩnda: nak denanin biĩngut ba dendĩniĩ niĩautat wĩn nandi-talelet. Gan siĩndĩla nak denanin biĩngut ba dendĩniĩ niĩautat wĩn niĩm nandaĩ.

15 Tĩmbi siĩnlok nanandiĩnjĩlok tuop ama pa yambi-dani tĩ-semaĩ, gan nakta wiĩdiĩniĩ niĩm pa tĩlet.

16 Gan tĩkap nak ka-dani kena tĩmbetta, nak wĩn natnaĩngan niĩm tĩmbet, tambo Bep nak nani-mukuk en niĩti ka-dani kena wĩn yakan tamĩk, wala tĩmbi wali diĩndim euk.

17 Tĩmbi siĩnlok endiĩkĩe mandanji gĩnaĩ manda no niĩndiĩniĩ youyoulin patak: tĩkap ama tĩpetti nepek nolok plon gembĩ ipi, manda noĩngan eamĩkta, endok mandanjet wali biaĩngan.

18 Ale, siĩndi nokok mandanala wiĩdiĩngangot nandum biaĩngan tĩmbekak. Neta, natnalok kusatna e-daklelet, tĩmbi Bep nani-mukuk endi bo gembĩ it-nambi, nokok kusatna e-daklelak.”

19 Yesuli wiĩdiĩniĩ eumbi, endi ni-nandiĩmbi eĩngĩliĩ, “Tĩmbi diĩkok bepka gembĩ it-gamlak endi dek?” Eumbi enguk, “Siĩndi nak niĩm nandi-namaĩ, ba nokok Bepna bo niĩm nandi-nĩmaĩ. Neta, tĩkap siĩndi nak nin siĩnik wĩn nandi-namumda, nokok Bepna en bo ip nandi-nĩneliĩ.”

20 Yesuli tapma it saĩ jimba gĩnaĩ papi, tapĩkot mĩnem dasiyaĩngĩliĩ kandaĩ wolok pipapi, amatam eni-daut tĩ-semĩipi, manda wĩn eĩnguk. Ganmek en wali kiĩmneliĩndok nain wali gama niĩm indaĩngukta tĩmbi, ama noli en niĩm tĩkeĩngĩliĩ.

Yesu en kunum gĩnaĩ nanin wĩn eu inda-dakleĩnguk

21 Tĩmbi Yesuli yousiĩmbi, niĩndiĩniĩ enguk, “Nain niĩm ombataumbi, nak sambim niĩautat, tĩmbi siĩndi Mesia lonji-tĩlapi, siĩndok yomji gama pat-samumbi kiĩmnekalĩniĩ. Tĩmbi natna niĩautatnan siĩndi niĩneliĩndok tuop niĩm.” †

22 Wiĩdiĩniĩ eĩngukta tĩmbi Juda ama biesili niĩsiĩngan niĩndiĩniĩ eĩngĩliĩ, “Endi elak, wĩn endi niĩaukakan niĩndi niĩaneĩndok tuop niĩm. Wiĩdiĩniĩ elakta tĩmbi endi enlok kuĩngun tĩmbi kolauktok elak ba niĩtek?”

23 Tĩmbi Yesuli yousiĩmbi enguk, “Siĩndĩla kwelan nanin, gan nakta kunum gĩnaĩ nanin. Siĩndĩla kwet niĩnlok giĩngit, gan nakta kwet niĩnlok giĩngit niĩm.

24 Kusei wala tĩmbi nak niĩndiĩniĩ sanit: siĩndok yomji gama pat-samumbi kiĩmnekalĩniĩ. Wĩn tĩkap siĩndi nokok kusatna papat kwambiĩ ‡ wĩn niĩm nandi-kwambiĩ daĩda, siĩndok yomji biaĩngan pat-samumbi kiĩmnekalĩniĩ niĩak.”

25 Eumbi ni-nandiĩngĩliĩ, “Diĩk nin siĩnik wĩn niĩnbi nandiĩna.” Eumbi tambane enguk, “Nak nin? Wĩn nak kena kusei kiĩmikiĩmĩlinan eĩngut ip wakan.

26 Nak siĩndok kusasi tĩmba inda-dakleumbi sani-danbettok manda asupgan gumaĩ ewit. Tĩmbi manda elet wali biaĩngan siĩnik. Neta, nani-mukukti biaĩngan molom siĩnik, tĩmbi nak endi manda nanbiĩmbi nandiilet, wiĩdiĩngangot kwelan kuaĩda pa enlet.”

27 Yesuli Bep Yambattok plon manda enguk wĩn niĩm nandi-dakleĩngĩliĩnda tĩmbi

† 8:21: Manda wolok walan wĩn niĩndiĩniĩ: Yesuli kiĩmbi, kunum gĩnaĩ loukak, gan nin endi Yesu en Mesia siĩnik wĩn niĩm nandi-kwambiĩ daĩ, endi ep kiĩmĩlektok Mesia nola lonji-ta-kuĩipi, niĩsiĩlok yomjiĩla tĩmbi kunum gĩnaĩ loneliĩndok tuop niĩm. ‡ 8:24: Griik mandali niĩm inda-daklelak, gan nandi-tale ama asupti nandaĩ, wĩn Yesuli enlok kusal plon e-yout tĩĩnguk, endi Kunum Yambat wiĩdiĩniĩ eĩnguk.

²⁸ Yesulí yousímbi enguk, “Síndí nak Ama Sísiník kloñbat plon nep lomek, ñíndíñ nambí-nandínekalíñ: kusatna sangut wín natna, tímbe natnalok nanandínala nepek no ním pa tilet, tambo Beptí nanandí namguk wolok tuopgangot nak manda pa elet.

²⁹ Tímbe naní-mukuk en wakan nakíta pat-ta-kulak, wín endí nokok ep tíndína gítík wín kau kíndem dalakta tímbe nain nola nak ním nambínguk.”

³⁰ Manda wíndíñ eñílimbi, amatam asuptí en Mesía síník wín nandí-kwambíñ dañgíliñ.

Yesulí nin yomjínan nanin ep písatak endí Kunum Yambattok sambalii síník samaktangan kuañ

³¹ Tímbe Yesulí Juda ama nin ip nandí-kílikti tíñmíñgíliñ enda ñíndíñ enguk, “Tíkap síndí nokok mandana kímit-kle tí-ta-kuañda, síndí nokok gwañgwanai biañgan sísiník,

³² tímbe Kunum Yambattok kusal sísiník wín ka-nandí-talenekalíñ. Tímbe walí sep písalímbe, síndí samaktangan kunekalíñ.”

³³ Eumbi, endí manda wala nandum píumbi, tambane níñgíliñ, “Níndí Ablaamdok kombliñíi, nain nola ama nolok kapmainan kena gwañgwa sílanin no ním kuñgímíñ. Nítek tímbe dík elañ, wín walí níp písalímbe, samaktangan kunekamíñ?”

³⁴ Eumbi tambane enguk, “Síndí Ablaamdok kombliñíi wín biañgan síník. Gan nak ñíndíñ sanba: amatam yom tí-kuañ gítík endí yomjíli ep topmumbi, kena gwañgwa sílanin wandin wolok kapmainan kuañ.

³⁵ Tímbe síndí yomlok kena gwañgwa sílanin kuañda tímbe Kunum Yambattok ilan pipapat kwambíñ ním pat-samlak, gan nak Molomdok Níñañdí Bepnalok ilan papat kwambíñgan kulet.

³⁶ Wíndíñda tímbe tíkap síndí nak nandí-tale-namnelíñda, nak Molomdok Níñañdí yomdok toptopnan nanin sep písalámbe, síndí biañgan Kunum Yambattok sambalii samaktangan kunekalíñ.”

Amalok ep tíndínjílí bepsí sísiníktok kusal wín tímbe inda-daklelak

³⁷ Tímbe Yesulí yousímbi enguk, “Síndí Ablaamdok sambalii wín nandí-samlet, ganmek síndí nokok mandana ním nandí-dasiañda tímbe níli kímbettok telak lonjañ.

³⁸ Nakta Bepnalok kandañ nek kañgut wala manda elet, gan síndíla sínlók bepsíli sanguk wolok tuopkan pa tañ.”

³⁹ Eumbi tambane níñgíliñ, “Nínílok bep pañní wín Ablaam en wakan.” Eumbi enguk, “Tíkap Ablaamdí síndok bep pañjí sísiník palímnda, síndí endok telak kíndem wín ikan kímit-klembi kunelíñ.

⁴⁰ Gan nítek? Nak Kunum Yambattok kusal sísiník wín endoñnan nanin kasíleñgut wakangot pa sanlet, gañgan síndí níli kímbettok telak lonjañ wín! Ablaamdí kundit wandin no ním tínguk,

⁴¹ wala tímbe endí síndok bep pañjí sísiník ním. Síndok bepsí sísiník no patak, tímbe síndí endok wekai pa kleañ.” Wíndíñ eñgukta tímbe níñgíliñ, “Nínílok mení patní Salalí telak jóngo wandin no ním kuñípi nípguk. Ním síník. Níndí Ablaamdok kombliñíi, wala tímbe Kunum Yambat en noñgandí níndok Bepní sísiník.”

⁴² Wíndíñ eumbi enguk, “Tíkap Kunum Yambattí biañgan síndok Bepsí sísiník palímnda, síndí gíñañjílí nep kasílenelíñ. Wín kusei níndíñda: wín Kunum Yambat enlok kandañnan nanin nak pímbi, kwelan ñolok indañgut patet. Tímbe natnalok nanandínala wíndíñ ním tíngut. Tambo endí nak naní-mulímbe pí indañgut.

⁴³ Nak manda elet wín síndí kusei nekta ním nandí-dakleañ? Wín kusei níndíñda: síndí nokok mandana nandí-dasindasila kunjít pa tañ.

⁴⁴ Síndí wín bepsí Satan endok kombliñíi, tímbe endok wekai klembi, endí nítek tímbe nandí-galk talak wín síndí tínep nandañ. Nain kusei kímkímílinan nanin

endi amatam ep timbi kola ti-ta-bilak. Timbi julun̄it molom sisin̄ikta timbi endi kusei sisin̄ik win nain no ba nola nim pa kim̄it-klelak. Tambo endi julun̄it molom git̄iktok kusei, wala timbi julun̄i manda elak win enlok ginañ nanandin̄ klembi pa elak.

⁴⁵ Gan nakta Kunum Yambattok kusal sisin̄ik win sanletta timbi, sindi nokok mandana nim nandi-kwambiñ dañ.

⁴⁶ Sindoñnan nanin nol̄i nak kolan tiñgut win timbi inda-dakleuktok tuop nim. Windañda timbi nak endok kusal sisin̄ik win sanletta, sindi nit̄ekta timbi mandana nim nandi-kwambiñ dañ?

⁴⁷ Kunum Yambattok giñgit̄iñi endok mandan pa nandi-dasiañ, gan sindila endok giñgit̄iñi nim kuañda timbi windañ nim pa tañ.”

Yesu papat kwambiñgan kulakti Ablaam maklelak

⁴⁸ Timbi Juda ama Yesulok mandan nandi pak̄iñ endi ñindiñ niñḡiñ, “Dik Samalia ama p̄imb̄iñen yal kolannat windañ eñḡim̄iñ, win nandi manda biañgan eñḡim̄iñ yañ!”

⁴⁹ Eumbi tambane enguk, “Nak yal kolanna nimnat. Tambo nokok kuñgunali ba mandanali Bepnalok koi giñgit̄i timba wopum dalak, ganmek sindila nokok kotna giñgit̄i timbi kolalak.

⁵⁰ Natna kotna giñgit̄i t̄ike-louptok kena nim pa t̄ilet. Tambo no patak nokok kotnali giñgit̄i t̄ikeuptok nandi-lak, timbi endi wakan amatam git̄ik yambi-danbekak.

⁵¹ Win biañgan sin̄ik.

Timbi nak ñindiñ sanba: no en nokok mandana kim̄it-klembi kulakta, endok plon kim̄i nim indañmekak. Nim sin̄ik.”

⁵² Windañ eumbi, Juda amal̄i amalok piñḡipsi silanin wala eumbi, windañ nandiñipi niñḡiñ, “Dik yal kolanganat win ip gambi-nandi-dakleam̄iñ! Ablaam gita plofet ama endi sembi-taleñḡiñ, gañgan dik win ñindiñ elañ, ‘No en nokok mandana kim̄it-klembi kulakta, endok plon kim̄i nim indañmekak.’

⁵³ Diki n̄indok bep pañni Ablaam maklelañ ba? Nim ya! En git̄i plofet amal̄i sembi-taleñḡiñ, wala timbi dik wandin wali d̄itnala nandum nin sin̄ik timbi, manda wandin elañ?”

⁵⁴ Eumbi, Yesuli tambane enguk, “Natna kotna giñgit̄i t̄ike-lowamda, wali t̄lal timbek. Win nokok Bepnali wakan kotna giñgit̄i pa t̄ike-lolak. Sindi en sindok Yambatsi k̄itiañ,

⁵⁵ gan en nim nandi-k̄iliñ eañ. Natna en nandi-k̄iliñ t̄iñm̄ilet. Tikap nak ‘en nim nandi-k̄iliñ elet’ windañ ewamda, sindi nom̄ik manda julun̄gan eut. Gan nak en nandi-k̄iliñ t̄iñm̄imbi, endok mandan kim̄it-klembi kulet.

⁵⁶ Sindok bep pañji Ablaam endila nandiñguk, win nak kwelan indam kuwambi kauktok, timbi wala sil̄isil̄i wopum tiñguk. Timbi endi windañ indaumbi kañguk, wolonda simbai kindem dañguk.”

⁵⁷ Windañ eumbi niñḡiñ, “Akae! dik gama gw̄ilat 50 nim maklelañdi nit̄ek timbi ‘nak Ablaam kañgut’ windañ elañ?”

⁵⁸ Eumbi tambane enguk, “Win biañgan sin̄ik. Timbi nak ñindiñ sanlet: Ablaamdi gama nim indañl̄imbi, nak papat kwambiñgan kuletti ikan pakut.” Yesuli enla windañ eumbi,

⁵⁹ Juda amal̄i endi Kunum Yambat ni-t̄ike-pi-yalilak windañ nandiñm̄i, witnel̄iñdok kawat mekil̄iñ, gan endi yambi-sembiñm̄i, tapma it sañ jimba ginañ nanin p̄im̄i ñañguk.

9

Yesuli dausi sisipm̄in kuañ endok dausi timbi tombektok indañguk

¹ Nain nola Yesuli telaknan ñañipi, ama no meñ simbai ginañ nanin dai sisipm̄in indañguk win kañguk.

² Tĩmbi endok gwañgwañiilĩ nĩ-kañbi eñgĩliĩ, “Nĩnĩndaut, wĩn enlok yomda ba meñ beulok yomjetta tĩmbi dai sisipmĩn indaĩguk?”

³ Eumbi enguk, “Wĩn enlok ba meñ beulok yomla tĩmbi nĩm, wĩn Kunum Yambattĩ tĩke-kĩmĩliĩnĩmbi, amatamdi endok kundil engano sĩnik wĩn ka-daklenelĩndok dai sisipmĩn indaĩguk.

⁴ Tĩmbi nĩndĩ Bep nak nani-mukuk endok kundil engano wĩn gama sala paliĩliĩmbi tĩlok. Nain nĩm ombataumbi, kĩlim eumbi, ama nolĩ kena no tĩmbektok tuop nĩm.

⁵ Gan kwelan kulet tuop nak kwelan kuañ endok kolsalenjĩ wakan.”

⁶ Wĩndĩn eu taleumbi, kwet plon iwĩt suambi, kwet gĩt tambaneumbi, ganji indaumbi, ama dai sipsipmĩn dai gwĩlap plon saplembi,

⁷ ñĩndĩn nĩnguk, “Dĩk Siloam tuk guañnan ñambi, timaĩga daut wĩlit.” (Kot Siloam wĩn nĩnĩlok mandanĩnan ‘nĩ-mumulĩn’.) Tĩmbi ama walĩ ñambi, timan daut wĩliĩmbi, dai tombĩmbi, kĩndem deimbi, ilnan undane ñaĩguk.

⁸ Tĩmbi endok nolii gĩt ama diwĩn nin endĩ dama mĩnemda kĩtinat tĩ-semĩliĩmbi kaĩgĩliĩ, endĩ en kañbi, nĩsiĩngan e-nandĩ tĩmbi eñgĩliĩ, “Ama kwelan pipapi, mĩnemda kĩtinat tĩliĩnguk en wakan bek.”

⁹ Eumbi, diwĩndĩ eñgĩliĩ, “En ñak,” tĩmbi diwĩndĩ ñĩndĩn pa eñgĩliĩ, “Nĩm yañ, ama no en nomĩk.” Tĩmbi endĩ enguk, “Wĩn natna ñakan.”

¹⁰ Eumbi nĩ-nandĩmbi eñgĩliĩ, “Wĩndĩnda dĩk nĩtek tĩmbi dauka tombĩmbi deilañ?”

¹¹ Eumbi tambane enguk, “Ama koi Yesu kĩtiañ endĩ kwet tĩke ganji tĩmbi, nokok dautna gwĩlap plon saplembi, ñĩndĩn nanĩk, ‘Dĩk Siloam tuk guañnan ñambi, timaĩga daut wĩlit.’ Wolok tuop nak ñambi, wĩliĩmbi, dautna tomĩk.”

¹² Wĩndĩn eumbi, endok noliilĩ “Ama wĩn dek?” nĩ-kaumbi, “Nak en nĩm nandĩnĩmĩlet” enguk.

¹³ Tĩmbi endĩ ama dama dai sisipmĩn kuĩguk wĩn naĩgĩpi, Falisi amaloiñ ñaĩgĩliĩ.

¹⁴ Wĩn Sabat patnandĩ nainnan Yesulĩ kiilĩ ganji tĩmbi, ama wolok dai plon sapleumbi, dai tomguk,

¹⁵ wala tĩmbi Falisi amalĩ wala nandum piĩmbi, endĩ bo kusei kĩmĩpi, telak nĩtek plon dai tomguk wala nĩ-kaumbi, ñĩndĩn tambane enguk, “Endĩ ganji nokok dautna plon sapleumbi, nak timana daut wĩliĩ deilet.”

¹⁶ Wĩndĩnda Falisi ama diwĩndĩ Yesula ñĩndĩn eñgĩliĩ, “Ama walĩ Sabat patnandĩ naindok endĩkĩne manda maklembi, kena pa tĩlak, wala tĩmbi Kunum Yambattĩ en nĩm nĩ-mulĩm bĩm indaĩguk.” Gan diwĩndĩ ñĩndĩn eñgĩliĩ, “Nĩtek tĩmbi yom amalĩ jimba kundit wandin gumañ pa tĩmbek?” Wĩndĩn embi, nĩsiĩngan tambĩkĩliĩ.

¹⁷ Wĩndĩnda endĩ ama dai sisipmĩn indaĩguk enda bĩnda nĩ-nandĩmbi eñgĩliĩ, “Wĩn endĩ dĩtnalok dauka tĩmbi tomguk, wala tĩmbi dĩtna ama wala nĩtek sĩnik elañ?” Eumbi enguk, “Nak enda nandĩwam endĩ plofet ama no tĩlak.”

¹⁸ Gan ama walĩ dai sisipmĩn kuumbi, endok dai tomguk, wĩn Juda ama biesĩliĩ gama nĩm nandĩ-kwambiñ daĩgĩliĩ, wala tĩmbi endĩ ama wolok meñ beu kiti-semum biĩmbi

¹⁹ enĩ-nandĩngĩliĩ, “Ñĩne sĩtok nĩñañjet ba? Tĩmbi sĩtĩ dai sisipmĩn indaĩguk wĩndĩn eamĩk ba? Wĩndĩnda nĩtek tĩmbi endĩ man ñĩndĩngĩt deilak?”

²⁰ Eumbi tambane engĩmĩk, “En nĩtok nĩñanet, dai sisipmĩn indaindan wĩn nandĩnĩmamĩk.

²¹ Gan nĩtek tĩmbi man ñĩndĩngĩt deilak, ba nĩndĩ sĩnik endok dai tĩmbi tomguk, wĩnda mek nĩtĩla nĩm nandĩ-dakleamĩk. Wĩn enla nĩ-kawĩt! Endĩ ip bendĩmbi, ama tĩlakta tĩmbi kĩndem enlok kusei e-dakleutak.”

²² Juda ama biesĩliĩ ikan e-toptopmĩn, wĩn tĩkap ama nolĩ Yesula en Mesia sĩnik wĩn indaĩngan eukta, ama biesĩliĩ en it kiyau gĩnañ nanin kle-kolĩmbi, pawan pa kuuk. Kusei wala tĩmbi ama wolok meñ beulĩ Juda ama biesĩla mĩsĩmbi,

23 ñĩndĩñ eñgĩmĩk, “Endĩ ip bendĩmbi, ama tĩlakta tĩmbi enla ni-kawit!”

24 Tĩmbi ama biesĩli ama dai sisipmĩn kuñguk wĩn bĩndambo kitĩñmum bĩumbi niñgĩliñ, “Nĩndĩ ama wala yom ama sĩnik wĩndĩñ nandĩñmamĩñ, wala tĩmbi dĩk manda biañgan embi, dĩkok daukali tomguk, wala Kunum Yambat en wakan ni-kindem daukañ, ama wĩn nĩm.”

25 Eumbi tambane enguk, “Endĩ yom ama ba nĩm, wĩn nak nĩm nandĩlet. Gan nak nepek no nandĩ-kĩliñ elet wĩn ñĩndĩñ: nak dautna sisipmĩn kuñguttĩ man deilet.”

26 Eumbi yousĩmbi ni-kañgĩliñ, “Nĩtek ti-gamguk? Ba nĩtek tĩmbi dauka tĩmbi tomguk?”

27 Eumbi tambane enguk, “Nak wĩn ikan sani-talet, gan sĩndĩ nandĩnepi kunjĩt tĩliñ. Nektã manda kĩlik wĩngan bĩndambo sanbam nandĩnepi eañ? Nĩm kañbi sĩndĩ bo endok gwañgwañii indanelĩñdok nandĩnelĩñ?”

28 Tĩmbi ama biesĩli ni-suambapi eñgĩliñ, “Dĩkta ama wolok gwañgwan, gan nĩndĩla Moselok gwañgwañii.

29 Tĩmbi nĩndĩla ka-nandĩ-dakleamĩñ, wĩn Kunum Yambattĩ Mosela kena manda niñguk, gan ama wolok kena tĩndĩlok gembĩn wĩn denanin wĩn nĩm nandĩñmamĩñ.”

30 Eumbi tambane enguk, “Akai! Ñĩn nepek gĩtikĩnin sĩnik yañ! Sĩndĩ endok gembĩn wĩn denanin wĩn nĩm nandĩñmañ, ganmek endĩ nokok dautna tĩmbi tomguk!

31 Nĩndĩ gĩtik nandĩ-dakleamĩñ, wĩn Kunum Yambattĩ yom ama nĩm nandĩ-semalak. Tambo nin endĩ Kunum Yambat kĩmit-klembi, man tañgone-kulakta, Kunum Yambattĩ endok nĩmolo wĩn nandĩmbi nandĩñmĩlak.

32 Ba kwet kusei kĩmĩkĩmĩlinan nanin bĩkap man ñĩndĩñgĩt, ama no dai sisipmĩn indaindan endok dai tĩmbi tomguk, wolok kasat no ip nandĩñgĩmĩñ ba? Nĩm ya!

33 Wĩndĩñda tĩkap ama ñali Kunum Yambattoknan nanin nĩm bĩumda, nepek wandin no tĩmbektok tuop nĩm.”

34 Wĩndĩñ eumbi, ama biesĩli tambane niñgĩliñ, “Dĩk meñgalok simbai gĩnañ nanin yom ama indañguñdĩ kulañ wandin wali nĩnda nĩtek tĩmbi nanandĩ nĩmeñdok nandĩlañ?” Wĩndĩñ embi kle-kokĩliñ.

35 Tĩmbi Yesulĩ ama wĩn kle-kokĩliñ wolok kasat wĩn nandĩmbi, ama wĩn kaupok ñambi, tĩmbi indaumbi, ni-nandĩmbi eñguk, “Dĩk Ama Sĩsĩnik enda nandĩ-kĩlikti tĩñmĩlañ ba?”

36 Eumbi tambane nĩnguk, “Ama wopum, nak en nandĩ-kĩlikti tĩñmettok Ama Sĩsĩnik wĩn nin, wĩn dĩk nanbĩm nandĩwa.”

37 Eumbi niñguk, “Dĩk en ip kalañ ñak. Biañgan sĩnik, nak manda ganlet natna Ama Sĩsĩnik wakan.”

38 Wĩndĩñ eumbi niñguk, “Wopum. Nak nandĩ-kĩlikti ti-gamlet.” Wĩndĩñ eñpi, mĩlelem tĩñmĩñguk.

39 Tĩmbi Yesulĩ ñĩndĩñ eñguk, “Nak kusei ñĩndĩñda tĩmbi kwelan indañgut: naka tĩmbi dausĩ sisipmĩn kuañ endok dausĩ tombĩmbi, deimbi ka-daklenekaliñ, tĩmbi nin endĩ ñĩndĩñ nandañ, ‘nĩndĩ dautnĩ deimbi ka-dakleamĩñ,’ endĩ dausĩ sisipmĩn papat kwambĩñgan kunekaliñ. Tĩmbi endĩ ka-dakleañ ba nĩm, wolok tuopgan Kunum Yambattĩ yambi-danbekak.” *

40 Tĩmbi Falisi ama dĩwĩn Yesu gĩta pakĩliñ endĩ manda wĩn nandĩmbi niñgĩliñ, “Nĩtek? Nĩndĩ dautnĩ sisipmĩn nĩme!”

41 Eumbi enguk, “Tĩkap sĩndĩ ‘Nĩm ka-dakleamĩñ’ wĩndĩñ eumda, sĩndok yomjĩlok mĩlap nĩm pat-samum, gan sĩndĩ ‘Ka-dakleamĩñ’ wĩndĩñ juluñgan eañda tĩmbi, sĩndok yomjĩlok mĩlap wĩn kĩmĩlĩm pat-samlak.”

* 9:39: Yesulĩ gĩnañ tiplik daila manda wandin embi, ñĩndĩñ eñguk: no en Yesulok kusal sĩsĩnik wĩn nĩm ka-daklembi, nĩm nandĩ-kĩlikti tĩñmĩlak, endĩ ama dai sisipmĩn wandin, tĩmbi Kunum Yambattĩ endok tombon ombĩñmekak.

10

Sipsip kandikñenji kindem win Yesu en wakan

¹ Yesuli yousimbi, Falisi amala enguk, “Manda elet wali biañgan sinik. Timbi ñindin sanlet: nin endi sipsip sañ ginañ loupí, yamanan nim loñipi, nolok joñgo lapipi púuk, endi kumbu ama ba ti-piñpiñen.

² Gan nin endi yamanan lolak, endi sipsiplok kandikñenji en wakan.

³ Ama endi yamanan bumbi, yama kandikñe amali yama pa pisalmlak, timbi sipsipti endok man pa kim+kleañ, win endi enlok sipsipñiilok kosti kiti-semum bumbi, yanañg+mbi, kwelan pumbi ñañ.

⁴ Kwelan pi ña-taleumbi, kandikñenji telak dama ti-semalak, timbi sipsipti endok man malap nandinmañda timbi en pa kle ñañ.

⁵ Gan endi ama gitikñin no nim kle ñanelin. Tambo endi man malap walan no nandañda timbi misimbi pi ñanelin.”

⁶ Yesuli Falisi amala eyout manda windin enguk, gan endi manda wolok kusei win nim nandi-dakleñg+lin.

⁷ Windinda timbi Yesuli bindambo enbi enguk, “Manda wali biañgan sinik. Timbi ñindin sanlet: sipsipti Bep Yambattoñ lololok yama win natna.

⁸ Nak gama nim indañ+lambi, ama nindi sipsiploñ bumbi, julungan yambidikñeñg+lin, endi kumbu ama ba ti-piñpiñen ama, gan sipsipti endok mandanji nim nandi-dasimbi kim+kleñg+lin.

⁹ Nak noñgandi yama wakan. No en nokoñ bumbi, Bep Yambattok sañ ginañ lolakta, en nim kolauktok nak en tike-kamaiutat, timbi endi misimis+ nimnat kumbi, nepek nola nim lonjukak.

¹⁰ Kumbu amali sipsip kumbu tindilok ba yandip kimlok ba ep timbi kolanelindok walañgot pa bilak. Gan natna indañgut, win nokok gñg+tnaili kuñgu sisinik wakiti bisik tokñetokñen wali endok pat-semektok indañgut.”

¹¹ Timbi Yesuli yousimbi enguk, “Natna win sipsiplok kandikñenji kindem. Kandikñe kindem endi sipsipñiila timbi nandi-koñgomnat kim-semek.

¹² Gan ama nin minem kenañgot pa tilak, endila sipsiplok kandikñenji ba bepsi nim. Endi kamot moyendi bumbi kalakta, misimbi, sipsip yambimbi pim ñaumbi, kamotti sipsip ep si kleumbi papuseneañ.

¹³ Ama wali minem kenañgot timbi, sipsip nim nandi-semalakta timbi windin pa tilak.

¹⁴⁻¹⁵ Gan natnala sipsiplok kandikñenji kindem. Bepi nandi-kilin ti-namumbi, nak nandi-kilin tinmilet, windinñgangot nokok gñg+tnaila nandi-kilin ti-semambi, endi naka nandi-kilin ti-namañ. Timbi wingot nim. Nokok sipsipñaila timbi nandi-koñgomnat kim-semetat.

¹⁶ Timbi sipsip ñalañgot nim a. Sipsip diwin no wakiti pat-namañ. Endi sañ ñolok ginañ nanin nim, gan nak endi wakiti yanañgit bimbilok. Endi nokok mana malapna nandimbi, nep kim+kleumbi, nokok sipsipnai git+kti kikesimin noñgan indaumbi, nak noñgandi endok kandikñenji kuutat.

¹⁷ Bepnali nep kasilembi, ginañli nandi-koñgom pa ti-namlak win kusei ñindinda: nak kimnan nanin bindambo milalettok nandi-koñgomnat kimbetat.

¹⁸ Nak nim nandi-tale-semamda, ama noli nili kimnelindok tuop nim, gan nak nandi-tale-sembi, nandi-koñgomnat kimbetat. Win Bepnali nokok kuñguna bimbi, bindambo tiketikelok gemb+ nambi, windin timbettok nandi-dikñeñguk.”

¹⁹ Yesuli windin engukta timbi Juda amatamdi nisinagan bindambo tambipi,

²⁰ asupti ñindin eng+lin, “Yal kolan noli endok ginan ginañ pumbi, kamakama tilak. Endok mandan slakan neta nandilok?”

21 Tĩmbi dıwĩndi eĩgĩliĩ, “Ama yal kolannat noli manda wandin nĩm euk. Tĩmbi wĩngot nĩm. Yal kolan noli dai sisipmĩn endok dai tĩmbi tombektok tuop nĩm ya!”

Juda amatam asupti Yesu en Kunum Yambattok Niĩaĩ wĩn nĩm nandi-kwambiĩ daĩgĩliĩ

22 Tĩmbi gwĩlat no Jelusalem indaĩguk wolonda Juda amatamdi bep paĩjiili tapma it tĩmbi kaiktaĩguk * nain wĩn nandi-kaikta pa taĩ. Gwi sasale nain tĩmbĩmbi,

23 Yesuli tapma it saĩ jimba gĩnaĩ Solomondok palanda plon ñaĩambit tĩĩliĩmbi,

24 Juda amatamdi bĩmbi, en klem gĩmbup papi nĩĩgĩliĩ, “Dĩkok kusaka nain nĩtek gamaĩgot kĩmit-sembumbi, nĩndi dĩa nin sĩnik wala gĩnaĩ tĩpet tamĩĩ? Tĩkap dĩa Mesia sĩnikta, kusaka indangan nĩni-dakleukaĩ.”

25 Eumbi tambane enguk, “Nak wĩn ikan sangut, gan sĩndi nĩm nandi-kwambiĩ da-namaĩ. Nak Bepnalok koi plon kundit engano pa tĩlet wali mek kusatna tĩmbi inda-daklelak,

26 gan sĩndi sipsipnai nĩmda tĩmbi wĩn nĩm nandi-kwambiĩ daĩ.

27 Nokok sipsipnaili mandana nandi-dasimbi kĩmit-kleaĩ. Wĩn nak nandi-kĩliĩ tĩ-semlet, tĩmbi endi nak nep kĩmit-klembi kuaĩ.

28 Tĩmbi nak kuĩngu taletalen nĩmnat emlet, tĩmbi endi kolandok gĩĩgĩt nombo nĩm tĩnekalĩ, tĩmbi ama noli nokok kĩtnanan nanin no nĩm kĩwĩlap tĩmbi epmekak.

29 Wĩn nokok Bepna, nin endi gĩĩgĩtnai kĩtnanan yapĩkuk, endi mek nepek gĩtĩkkan yapma kle-talelak, wala tĩmbi ama noli Bepnalok kiinan nanin gĩĩgĩtnai kĩwĩlap tĩmbi, epnelĩndok tuop nĩm.

30 Bep nĩti noĩgan tamĩk.”

31 Manda wala tĩmbi amatamdi bĩndambo kawattĩ wĩli kĩmnelĩndok kawat mekĩliĩ,

32 gan Yesuli enguk, “Nak kundit kĩndem kusei kusei Bepoĩ nanin sĩndok dausĩnan tĩmbambi kaĩgĩliĩ. Sĩndi kundit nek sĩnikta tĩmbi kawattĩ nĩtnepi taĩ?”

33 Eumbi tambane nĩĩgĩliĩ, “Wĩn kundit kĩndem nola tĩmbi wĩndiĩ nĩm tamĩĩ. Wĩn dĩa kwelan ama sĩlanin wandin wali dĩtnala Kunum Yambat eĩpi, en nĩ-tĩke-pĩ-yalilaĩda tĩmbi nĩndi kawattĩ gwĩtnepi tamĩĩ.”

34 Wĩndiĩ eumbi, Yesuli enlok kusal kasopmeuktok Kunum Yambattok mandan nolok plon e-yout tĩmbi, ñĩndiĩ tambane enguk, “Sĩndok endi kũe mandanjĩ gĩnaĩ youyoulĩn patak, wĩn Kunum Yambattĩ ama dıwĩnda ñĩndiĩ enguk, ‘Nak sangut wĩn sĩndi yambat’.” ✧

35 Tĩmbi nĩndi nandamĩĩ, manda youyoulĩn patak wali nain tuop biaĩgan sĩnik. Ale, tĩkap Kunum Yambat en wakan ama sĩlaninda manda embi, endok kosĩ ‘yambat’ kĩtĩĩgukta,

36 nĩtek tĩmbi sĩndi nak kĩt yout tĩ-namaĩ, tĩmbi ‘Nak Kunum Yambattok Niĩaĩ’ wĩndiĩ eĩgukta tĩmbi nak en nĩ-tĩke-pĩ-yalilet wĩndiĩ eaĩ? Wĩn Bepĩ en wakan nak enlok kenan tĩndĩlok nak nep kasĩlembi, nanĩ-mulĩmbi, kwelan pĩ indaĩgut.

37 Kĩndem a, tĩkap nak Bepnalok kenan nĩm pa tĩletta, kak, nak endok Niĩaĩ wĩn nĩm nandi-kwambiĩ danekaliĩ.

38 Gan tĩkap nak Bepnalok kenan wĩn tĩletta, nak endok Niĩaĩ wĩn nandi-kwambiĩ danekaliĩ. Wĩn sĩndi nokok mandanala tĩmbi wĩn nĩm nandi-kwambiĩ danelĩĩ bek, ganmek nokok kunditnala tĩmbi wĩn nandi-kwambiĩ dawĩt. Wĩndiĩ tĩnelĩĩda, sĩndi ka-daklembi nandi-daklenekaliĩ, wĩn Bepĩ nokok gĩnaĩ patak, tĩmbi nak endok gĩnaĩ patet.”

39 Yesuli wĩndiĩ eĩgukta tĩmbi amatamdi bĩndambo tĩke ñanep nandi-ĩgĩliĩ, gan endi kĩsĩnan nanin jĩlop paipi ñaĩguk.

* **10:22:** Damaĩgan nain nola Silia nasili mikta Jelusalem lombi, tapma ilan nisĩlok yambatsĩla bĩt ep tapma tĩĩmĩĩgĩliĩ, kusei wala tĩmbi itti kolaĩguk. Juda amalĩ Silia nasi ep kle-kot-talembi, tapma it wĩn bĩndambo tĩmbi kaiktaĩguk. ✧ **10:34:** Kap 82:6

⁴⁰ Tĩmbi Yesulĩ Jodan tuk dikĩnmbi, maim lambilak kandañnan undane ñambi, Yoanelĩ damañgan tuk i-sem-i-sem kena tiñguknan wandĩ ña kuñguk. Kuñĩlĩmbi,

⁴¹ amatam asuptĩ endoñ bĩmbi, nisĩñgan ñĩndĩ eñgĩlĩ, “Yoanelĩ jimba kundit engano no nĩm tiñguk, ganmek endĩ ama ñolok plon manda eñguk gĩtik walĩ biañgan sĩnik.”

⁴² Wĩndĩ eñĩpi, wolok pakĩlĩ asuptĩ Yesu en Mesia wĩn nandĩ-kwambiñ dañgĩlĩ.

11

Mĩlamĩlat ba kuñgu molom wĩn Yesu en wakan

¹⁻² Ama no koi Lasalos endĩ jĩmbat wopum ti-pakuk. Lasalosĩ wiwiit Malia gĩt Mata en gĩta Betani it kwelan kuñguk, tĩmbi Malia wĩn tam nin endĩ siñgimek Wopumdok kesĩ piñgĩp saple mĩlĩñnattĩ wĩlĩpi, kumbam saktĩ tĩmbi kalandañguk. ✧ Lasalosĩ jĩmbat ti-palĩñĩlĩmbi,

³ endok wiwiittĩ Yesuloñ manda ñĩndĩ kĩmĩlim loñguk, “Wopum, dik nandĩ: noka gĩnañgalĩ kasilelañ endĩ jĩmbat tilak.”

⁴ Tĩmbi Yesulĩ kasat wĩn nandĩmbi, ñĩndĩ eñguk, “Jĩmbat indañmĩñguk walĩ endĩ kimbektok nĩm. Tambo walĩ Kunum Yambattok koi gĩñgĩt wopum dauktok ba nak Kunum Yambattok Nĩñañ nokok kusatna engano wĩn tĩmbi inda-dakleuktok indañmĩñguk.”

⁵ Tĩmbi Yesulĩ Mata wakĩt dalañ Malia ba wiu Lasalos wĩn ep galk tañguk.

⁶ Wĩndĩnda tĩmbi endĩ ‘Lasalosĩ jĩmbat tilak’ gĩñgĩt wĩn nandĩmbi, kwet pakuk wolok sandap ti-pet nombo yousĩm pakuk.

⁷ Pakap, gwañgwañiila enguk, “Bĩumbi, Judia kwelan bĩndambo undane ñana.”

⁸ Eumbi niñgĩlĩ, “Nĩnĩndaut, Judia nasilĩ kawattĩ gwĩtnepi tiñgĩlĩ, nain nĩm ombataumbi, dik bĩndambo wandĩ undane ñauñdok elañ ba?”

⁹ Eumbi tambane enguk, “Sandap noñgan gĩnañ aua 12got kwettĩ sala patak. Wala tĩmbi sandap kulaktĩ kwet ñolok kolsalen kalakta tĩmbi yout-kasalam nĩm pa tilak.

¹⁰ Gan tim kulaktĩ kolsalen nĩm palmilakta tĩmbi yout-kasalam pa tilak.”

¹¹ Yesulĩ wĩndĩ eñĩpi, yousĩmbi enguk, “Notnĩ Lasalosĩ dou patak, gan nak ñambi, tĩmba silikĩnem mĩlalekak.”

¹² Eumbi, gwañgwañiilĩ niñgĩlĩ, “Wopum, tikap endĩ dou patakta, jĩmbalĩ taleumbi, kĩndem daukak.”

¹³ Wĩn Yesulĩ Lasaloslok kĩmdok plon e-yout tiñguk, gan gwañgwañiilĩ endĩ dou silanin wala elak wĩndĩ nandĩñgĩlĩ.

¹⁴ Wĩndĩnda tĩmbi Yesulĩ indañgan eni-daklembi eñguk, “Lasalosĩ ip sembik,

¹⁵ gan sĩnda tĩmbi nak en gĩta nĩm pakut wala sĩmbatnalĩ kĩndem dalak. Wĩn kusei ñĩndĩnda: nain ñolonda nokok kusatna nandĩ-kwambiñ da-sĩn tanelĩñdok nainjĩ indalak. Gan man ñĩn endoñ ñana.”

¹⁶ Eumbi, wolongan Tomas koi no Didimus endĩ gwañgwa dĩwĩnda ñĩndĩ enguk, “Ale, wĩndĩnda nĩndĩ bo ñambi, nĩnĩndaut en gĩta kĩmna.”

¹⁷ Tĩmbi Yesulĩ Betani it kwet kandañ ña tombi, Lasalosĩ nain ti-pet ti-pet ikan sum gĩnañ taplium pakuk wolok kasat nandĩñguk.

¹⁸ Betani wĩn mayañgan nĩm, 3 kilomita ba nĩtek Jelusalem tĩmbi dumalaum patak,

¹⁹ wala tĩmbi amatam asuptĩ Jelusalem bimbi, Malia gĩt Matalok wiset sembĩñgukta tĩmbi eni-kĩlĩktĩ tĩnepi endoñ bĩ taleñgĩlĩ.

²⁰ Tĩmbi nimbek nolĩ Matala “Yesu bilak” wĩndĩ nĩmbi nandĩmbi, endĩ telak plon ña tĩmbi indañguk, gan Malialĩ ilan pipakuk.

²¹ Tĩmbi Matalĩ Yesula niñguk, “Wopum, dik ñolok palĩnda, witnalĩ nĩm sembek.

22 Ganmek man ñĩndiñgitañgan ñĩndiñ nandilet: dik Kunum Yambatta nitek timbektok ni-nandutañda, nandi-gametak.”

23 Eumbi niñguk, “Dikok wikali bĩndambo kimnan nanin mlapi kuukak.”

24 Eumbi, Matali niñguk, “Kunum Yambatti nain taletalennan amatam gitik ep timbi mlalnekaliñ, wolondamek nokok witnali bo mlalekak wĩnda nak nandi-daklelet ñak.”

25 Eumbi niñguk, “Amatam ep mlamlat ba kuñgu ememlok molom wĩn natna ñakan. Wala timbi naka nandi-kilikti ti-namlakti kimbek bek, ganmek kuñgun sisinik wali gama palmekak.

26 Wĩn amatam kaik papi, naka nandi-kilikti ti-namañ gitik endi sembeliñ, ganmek kim biañgan wali nain no ba nola nim inda-semekak. Dik wĩn nandi-kwambiñ dalañ ba?”

27 Eumbi, Matali niñguk, “Wopum, biañgan ñak! Timbi nak manda ñin bo nandi-kwambiñ dalet: Mesia, Kunum Yambattok Niñañ, nin kwelan ñolok indauptok een, wĩn ditna wakan.”

28 Matali wĩndiñ eu taleumbi, ilan undane ñambi, dalañ Malia kitiñmĩmbi, manda janjat timbi, ñĩndiñ niñguk, “Nĩndautti bi tumbi, kiti-gamlak.”

29 Eu nandiĩmbi, wolongan platik mlapi, Yesuloñ ñañguk.

30 (Yesuli it kwet gĩnañ gama nim loñguk, tambo endi Matali en timbi indañguk wolok pakuk.)

31 Timbi Jerusalem nasi, nindi Malia gita it gĩnañ papi, ni-kilikti tiñgĩliñ, endi Malia platik sinik mlapi, pawan pim ñaumbi kañgĩliñ. Kañbi, “Endi sumnan kut-blamblan eup ñalak” wĩndiñ nandiĩmbi, kle ñañgĩliñ.

32 Timbi Maliali Yesu pakuknan ña tumbi kañguk, wolonda endi kesinan mĩlelem timbi niñguk, “Wopum, dik ñolok palĩmda, witnali nim sembek!”

33 Wĩndiñ eu taleumbi, kut-blamblan eñguk, timbi Jerusalem nasi en gita biñgĩliñ endi bo mano tiñgĩliñ. Timbi Yesuli wĩn yambiñguk, wolonda endok gĩnañli mlalata-sinik taumbi, blan ba gimbit walan wandin deiñguk.

34 Timbi eni-nandiñguk, “Delok kimilim patak?” Eumbi niñgĩliñ, “Wopum, ñin bi ka.”

35 Timbi Yesuli sumdok telaknan ñañipi, dai tuli piñguk.

36 Wĩndiñda Jerusalem nasili nisĩngan ñĩndiñ eñgĩliñ, “Wi kawit! Endi Lasalos gĩnañli sinik tike-kasileñguk yañ.”

37 Gan endoñnan nanin diwĩndi ñĩndiñ eñgĩliñ, “Nitek timbi ama dai sipsipmĩn endok dai timbi tomgukti ama ñin nim tike-kimilĩmbi sembiñguk?”

38 Timbi Yesuli bĩndambo gĩnañ mlalata sinik taumbi, sumnan ña tomguk. Lasalos wĩn kawat tombañ nolok gĩnañ kĩmĩpi, yama wĩn kawat wopumdi masip bimbĩn.

39 Timbi Yesuli enguk, “Kawat tike ñawit!” Eumbi, ama sembi-sembiñdok wiu Mata endi tambane niñguk, “Wopum, nain tipet tipet ikan sembi-pakukta timbi ip mĩliñ tilak yañ!”

40 Eumbi, Yesuli niñguk, “Nak ikan ñĩndiñ ganit: tikap dik naka nandi-kilikti ti-namlañda, Kunum Yambattok kusal engano wĩn inda-dakleumbi kautañ.”

41 Wĩndiñda ama diwĩndi kawat wĩn tike ñaumbi, Yesuli deium loubi, ñĩndiñ eñguk, “Bep, dik nokok nimolona ikan nandi-namlañ, wala timbi nak we ganlet.

42 Dik nain tuop nandi-namlañ, wĩn natna nandi-talelet. Gan nak amatam ñolok ikañ enda nandi-sembi, endi ditna wakan nanĩ-mulĩm indañgut wĩn nandi-kwambiñ daneliñdok wĩndiñ et.”

43 Wĩndiñ eu taleumbi, wopumgan kitiĩmbi eñguk, “Lasalos, dik pi!”

44 Eumbi, kĩmgukti kaiktambi piñguk. Timbi kii kesĩ ba kumbam wĩn sandumdi tapli imimĩnda timbi Yesuli enguk, “Sandum pĩsalĩm, samakgan kuwĩn.”

*Yesu amatamdok kinjan wili kimmnelindok telak lonjningliñ
(Matayo 26:1-5, Maleko 14:1-2, Luka 22:1-2)*

⁴⁵ Windingda Jerusalem nasi Malia kanep bingiliñ endoñnan nanin asupti Yesuli Lasalos nitok tñmninguk win ka-nandningliñda timbi en Mesia sinik win nandikwambiñ dañgiliñ.

⁴⁶ Gan diwinding Falisi amaloiñ ñambi, Yesuli nitok tninguk wolok kasat ti-semgiliñ.

⁴⁷ Windingda tapma ama biesi git Falisi ama endi Judalok it kiyau wopumdok ama gitik kiti-semum bumbi, kimin timbi, nisningan Yesulok plon ñinding e-nandi tningliñ, “Nitek tilok? Ama wali jimba kundit asupgan sinik pa tilak win!

⁴⁸ Tikap nandi binambi, windinggot ti-kuukta, amatam gitikgandi en Mesia winding nandikwambiñ dambi, enda timbi kusei kimpipi, ndok kandikñenii Roma nasi mik ti-semumbi, endi bumbi, ndok tapma it wakit ama sambat ñin nipma tikeumbi kolanekamiñ.”

⁴⁹ Timbi ama biesi endoñnan nanin no, win Kaiafas, endi gwilat wolonda tapma amalok telak damanj kuñguk, timbi endi ñinding enguk, “Sindi ka-nandi-daklenji nimnat yañ!

⁵⁰ Nim kañbi Juda ama nin gitik kola-taleneñ, wala timbi win sindok kandañ kindem, tikap ama noñganlingot amatam gitiktok kinjanni kim-nimek. Sindi win nim ka-nandi-dakleañ bek.”

⁵¹ Kaiafasli winding eñguk, gan endi manda win enlok nanandinla nim eñguk. Tambo endi gwilat wolonda tapma amalok telak damanj pakukta, plofet manda eñipi, ñinding eñguk: Yesuli Juda amatamdok kinjan kim-semepi tninguk.

⁵² Timbi endokgot nim. Endi Kunum Yambattok gñgitiñii kwet nolok nolok papusenem pakañ ep kiulimbi, sambat noñgan tnelindok kimbepi tninguk.

⁵³ Kaiafasli winding eñgukta timbi Juda ama biesli sandap wolondañgan kusei kimpipi, nisningan e-sambat ti-kumbi, Yesu wili kimmnelindok telak lonjningliñ.

⁵⁴ Windingda timbi Yesuli Jerusalem nasi endok boñgipsinan indañgan nombo nim kuñguk. Tambo endi walinin pim ñambi, kwet no kwet silanin ñasingan patak wolok ñambi, it kwet no koi Eflaim wolok gwañgwañii gita kuñguk.

⁵⁵ Timbi Juda amatamdok Kamaikamai gwilat dumalaumbi, amatam asupti isi kwesi bimbi, Kunum Yambattok dainan jamilan indanelindok itañgan tapma ilan ti-pañgipañgile tinepi Jerusalem lo ñaangiliñ.

⁵⁶ Ñambi, Yesu lonjmbi, tapma it sañ jimba ginañ ipi, nisningan ñinding eñgiliñ, “Sindi nitok nandañ? Endi gwilatta nim bukak bek.”

⁵⁷ Winding eñgiliñ win kusei ñindingda: tapma ama biesi git Falisi amal Yesu tikanelindok manda kwambiñ no ñinding eu satañguk, “Tikap ama noli Yesu delok patak win nandilakta, win ninbi nandimbi, en tikeneñdok.”

12

*Mali Yesu kimmkmluk ti-pañgipañgile tñmninguk
(Matayo 26:6-13, Maleko 14:3-9)*

¹ Kamaikamai gwilat gama nim indañilimbi, sandap kit tambon noñgan gama palimbi, Yesuli nolii git Betani it kwelan ña tomguk. Betani win Lasalos, nin Yesuli kimnan nanin timbi mlakuk, endok il kwel.

² Yesuli wolok tombimbi, nanañ sina ti-ñimimbi, Yesu gita nanañ nañgiliñ endoñnan nanin no win Lasalos, timbi Matali yambi-dikñeñguk. Nanañ na-paliñilimbi,

³ Maliali wiliñgilo no tikembi, Yesuloñ ña indambi, piñgip saple mliñ kindem tuan loloñ sinik endok kesii plon yalimipi, kumbam sakti timbi kalandañguk. Timbi piñgip saplelok mliñ kindem wali it gitik win tokñeñguk. *

⁴ Timbi Yesulok gwañgwañii endoñnan nanin no koi Judas Iskaliot, ama nin endi siñgi kandañ Yesu kanjikñiilok kisinan kimikuk, endi Maliali kundit tiñguk wala nandum piumbi eñguk,

⁵ “Yakai! Nandi piñgip saple win tuatualok kimtnem tuaumda, gwilat noñgandok kena naindok tuan walinin epbi, gumañ pimbñesila emneñ!”

⁶ Gan endi ama pimbñesila nim nandi-semguk, tambo endi kumbu pa tiñgukta timbi windiñ eñguk. Win amatamdi Yesu git gwañgwañiila minem emgiliñ win Judasli ka-dikñembi, walinin gitakan enlok pa epliñguk.

⁷ Timbi Yesuli Judasla nimb eñguk, “Maliala mlap nim mwñ! Win nak kimbambi, nep kindit taplinekaliñ, wolok itañgan nokok piñgipna ti-pañgipañgile ti-namektok endi piñgip saple win tuatualok nim kimikuk.

⁸ Pimbñesili nain tuop sin gita kuumbi, kindem ep kimitnekaliñ, gan nakta kwelan ñolok sin gita papat kwambiñgan nim kuutat.”

Tapma ama biesli Lasalos bo wili kimneliñdok e-sambat tiñgiliñ

⁹ Timbi Jelusalem nasi asupgan sinik endi Yesu Betani it kwelan pakuk wolok giñgit nandimbi, kanepi biñgiliñ. Timbi engot nim. Endi Yesuli Lasalos kimnan nanin timbi mlakuk en bo kanepi biñgiliñ.

¹⁰⁻¹¹ Win Lasalosla timbi amatam asupti Yesulok kandañ ña-talembi, nandi-kilikti tiñmñgiliñ, wala timbi tapma ama biesli Lasalos bo wili kimneliñdok e-sambat tiñgiliñ.

Yesuli ama wapmañ wandin Jelusalem loñguk

(Matayo 21:1-11, Maleko 11:1-11, Luka 19:28-40)

¹² Kwet salaumbi, amatam kimin gitik gwilatta Jelusalem biñgiliñ endi Yesuli wolok loupit tiñguk manda win nandiñgiliñ.

¹³ Nandimbi, Yesulok koi giñgit tike-loneliñdok komba gandua wandin wolok kii gayam ombim epbi, it kwet bimbi, telaknan timbi indauktok ñambi, ñindiñ kitimbi eñgiliñ,

“Hosana! Ni-ta-lona!
Ama ñin Wopumdok koi plon bumbi,
Kunum Yambatti gwilam tiñmin!
Endi Israel nindok Ama Wapmañni! ✧

¹⁴ Timbi Yesuli doñki sim no timbi indaumbi, wolok plon pipapi ñañguk. Win plofet manda ñindiñ youyoulin patak wolok tuop indañguk,

¹⁵ “Saion nasi sindi nim misinelñ! Wi kawit!
Sindok ama wapmañji doñki niñañ plon pipapi bilak.” ✧

¹⁶ (Nain wolonda Yesulok gwañgwañiil nek indañguk wolok walan gama nim nandi-dakleñgiliñ. Win Kunum Yambatti Yesu kimnan nanin timbi mlapi, endok pipapal engano wolok undane loñguk, wolok siñgi kandañmek endi nandi-tomgiliñ, win plofet amal Yesulok plon windiñ indauktok youyoulin, timbi wolok tuopgan indañmñguk.)

¹⁷ Timbi kimin wopum Yesuli Lasalos kitimmbi, kimnan nanin timbi mlapi, sum ginañnan nanin lambumbi kañgiliñ, endi yousimbi, nek indañguk win e-saktañgiliñ.

¹⁸ Kimin gitik Kamaikamai gwilatta Jelusalem biñgiliñ, endi Yesu telak plon timbi indaneliñdok ñañgiliñ, win kusei ñindiñda: Yesuli jimba kundit wandin tiñguk wolok giñgit sapanñeumbi, endi nandimbi, telak plon timbi indaneliñdok ñañgiliñ. Ñaumbi,

* **12:3:** Win wina tipet ba nitek wolok tuop Maliali piñgip saple koi ‘nad’ kitiañ win Yesulok kesii plon yalimikuk.

✧ **12:13:** Kap 118:25-26 ✧ **12:15:** Sekeraia 9:9

19 Falisi amali wɪn kañbi, nandum tuop nɪm tɪmbɪmbi, nɪsɪñgan ñɪndɪñ eñgɪlɪñ, “Wɪ kawit! Kwelan kuañ gɪtɪktɪ en ip klem kunepi ñañ! Nɪndɪ nek kusei kusei tamɪñ, walɪ bien nɪmnat wandin inda-daklelak!”

Yesulɪ enlok kɪmkɪmñɪla plofet manda enguk

20 Amatam gwɪlatta Kunum Yambat mɪlelem tɪñmɪnelɪñdok Jelusalem bɪñgɪlɪñ endok boñgɪpsɪnan Grik ama dɪwɪn pakɪlɪñ.

21 Filip endɪ Betsaida it kwet Galili kwelan nanin, tɪmbi sambat walɪ endoñ bɪmbi nɪñgɪlɪñ, “Ama wopum, nɪndɪ Yesu kanep nandamɪñ.”

22 Eumbi, Filiptɪ ñambi, Andlu nɪmbɪ nandumbi, yakan Yesuloñ ñambi, eñgɪlɪñ wolok tuop nɪñgɪmɪk.

23 Tɪmbi Yesulɪ ñɪndɪñ tambane enguk, “Nak Ama Sɪsɪnik nokok pipatna engano wolok undane louttok nain walɪ ip inda-talelak.

24 Wɪn biañgan sɪnik. Tɪmbi ñɪndɪñ sanlet: tɪkap nanañ mɪnjɪptɪ kwelan nɪm pɪmbi kɪmbekta, en noñgangot palek. Gan tɪkap endɪ kɪmbekta, endɪ bien asup laliuk.

25 Nin endɪ enlok kuñgun tɪke-kɪmbɪñ dalakta, endok kuñgun papat kwambiñgan nɪm palmekak. Gan nin endɪ kwelan ñolok kumbi, naka tɪmbi kuñgun enlok nɪm tɪke-kɪmbɪñ dalakta, walɪ wakan kuñgun wɪn tɪke kamaimbi, papat kwambiñgan palmekak.

26 Wɪn no en nokok kena gwañgwana kulakta, endɪ nak nep kle kuwɪn. Nak nep kle kuñpi, natna patetnan endɪ bo palekak. Tɪmbi nokok Bepnalɪ kena gwañgwana kuañ gɪtɪkta kot gɪñgɪt emekak.”

27 Tɪmbi Yesulɪ enlok kɪmɪla kɪmɪt-nandɪmbi yousɪmbi eñguk, “Man nokok gɪnañna mɪlataumbi, nɪtek ewɪt? ‘Bep, dɪk mɪlap inda-namep tɪlak ñɪn napma tɪke’ wɪndɪñ ewɪt ba? Nɪm a. Wɪn nak mɪlap wɪn bemettok indañgutta tɪmbi wɪndɪñ nɪm eutet.

28 Tambo nak ñɪndɪñ elet, ‘Bep, dɪkok kusaka engano wɪn tɪmbi inda-dakleumbi, kokalɪ wopum dawɪn.’ ”

Yesulɪ wɪndɪñ eumbi, kunum gɪnañ nanin manda noli ñɪndɪñ eu pɪñguk, “Nokok kusatna engano wɪn ikan tɪmba inda-dakleumbi, kotnalɪ wopum dañguk, tɪmbi wɪndɪñgangot bɪndambo tɪmbetat.”

29 Kɪmɪn gɪtɪk wolok pakɪlɪñ endɪ kɪtɪkɪtɪ wɪn nandɪmbi, dɪwɪndɪ “Dɪlɪmat kɪtɪlak” eumbi, dɪwɪndɪ “Eñalo noli manda nɪlak” wɪndɪñ eñgɪlɪñ.

30 Tɪmbi Yesulɪ tambane enguk, “Manda walɪ nak nep tɪmbi plaptauktok nɪm, walɪ sɪndɪ sep tɪmbi plaptauktok pɪlak.

31 Man ñɪndɪñgɪt nain inda-taleumbi, ñɪndɪñ indaukak: Kunum Yambattɪ kwelalok amatam gɪtɪk yambi-danbi, tambonjɪ ombɪ-tɪkenelɪñdok eu taleukak, tɪmbi kwet ñolok kandɪkñe Satan en wakan wɪlɪ pɪukak.

32 Gan natnalok kandañ wɪn ñɪndɪñ: nak kwelan nanin nep loumek, nak amatam gɪtɪktɪ nokoñ bɪmbɪlok telak dɪlɪ-tom-semetat.”

33 Yesulɪ wɪndɪñ eñguk, wɪn endɪ kɪmkɪm nɪtein kɪmbektok wɪn e-dakleñguk.

34 Tɪmbi amatamdɪ tambane nɪñgɪlɪñ, “Manda youyoulɪn patak walɪ Mesia papat kwambiñgan kuuktok eumbi pa nandɪñgɪmɪñ. Nɪtek tɪmbi dɪk Ama Sɪsɪnik kloñbat plon tɪke-loumbi kɪmbektok elañ? Dɪk Ama Sɪsɪnik nɪtein wandin ñala manda wɪn elañ?”

35 Tɪmbi Yesulɪ enlok plon manda embi, ñɪndɪñ enguk, “Kolsalenɪ nain dumangan-got gama sɪndok boñgɪpsɪnan pat-samekak. Nɪm kañbi kɪlɪmdɪ sapma kleuk, wala tɪmbi sɪndɪ kolsalen gama pat-samlak tuop wolok gɪnañ yousɪmbi kunekalɪñ. Neta, kɪlɪm gɪnañ kulaktɪ dendɪñ ñalak wala nɪm nandɪ-daklelak.

36 Wɪndɪñda tɪmbi kolsalendok kuseilɪ sɪn gɪta gama palɪñɪlɪmbi, sɪndɪ kolsalen molom indanelɪñdok en nandɪ-kɪlɪktɪ tɪñmɪnekalɪñ.”

Yesulɪ wɪndɪñ eu taleumbi, amatam yambɪk bim ñambi, yambi-semɪm pa kuñguk.

Yesu nîm nandi-kiliktî tîñmañdî tuanjî ombî-tîkenekaliñ

³⁷ Yesulî jimba kundit asupgan amatamdok dausînan ip tînguk, gan asuptî wandin-gan embi gîngînembi, en Mesia wîm nîm nandi-kwambiñ dañgîlîñ.

³⁸ Wîm plofet Aisaialî manda no youkuk patak walî bien tîmbektok wîndîñ indañguk. Manda wîm ñîndîñ,

“Wopum, nîndî gîngît manda eñgîmîñ

wîm amatam tîpet sîniktî nandi-kwambiñ dañgîlîñ,

ba dikok gembîngî daut semguñ wîm ka-dakleñgîlîñ.” ✧

³⁹ Endî Yesu nandi-kiliktî tîñmînelîñdok tuop nîm. Wolok kusei wîm Aisaialî ñîndîñ youkuk,

⁴⁰ “Nak Kunum Yambattî endok dausî masipbi,

gînañjî tîmba kwambiñ dañguk.

Nîm kañbi, endî dausîlî nokok kunditna kañbi,

gînañjîlî nandi-kîlîñ embi,

tambanem, nokoñ bîumbi,

natna ep tîmba kaikta-talenekaliñ.” ✧

⁴¹ Aisaialî wîndîñ youkuk, wîm kusei ñîndîñda: Kunum Yambattî Mesialok kusal engano wîm Aisaia itañgan daulîmîum kañbi, endî nepek eukak ba tîmbekak wolok plon youkuk.

⁴² Ganmek nain wolongan Juda ama biesîlok boñgîpsînan bo asuptî Yesu nandi-kiliktî tîñmîngîlîñ, gan endî Falisi amala mîsîngîlîñda tîmbi wîm nîm e-indañgîlîñ. Nîm kañbi, endî it kiyau gînañ nanin ep kle-kolîmbi, pawan kunelîñ.

⁴³ Ama walî amatam enî-kîndem dañ wala nandi-galk wopum tîngîlîñ, ganmek Kunum Yambattok kandañ nandi-galk wopum wandin nîm tîmbi, nandi-kiliktînjî kîmît-sembiñgîlîñ.

⁴⁴ Tîmbi Yesulî wopumgan kîtîmbi, ñîndîñ eu pînguk, “Nak nandi-kiliktî tî-namlaktî nakgot nîm nandi-kiliktî tî-namlak, tambo endî Bep nak nani-mukuk en bo nandi-kiliktî tîñmîlak.

⁴⁵ Wîndîñgangot nak nambîlaktî nani-mukuk en bo kalak.

⁴⁶ Amatam nak nandi-kiliktî tî-namañ, endî kîlîm gînañ nombo nîm kunelîñdok nak kolsalen wandin kwelan pî indañgut.

⁴⁷ Nak kwelan kuañ yambî-danbi, endok kolanjîlok tambon ewa taleuktok nîm indañgut. Tambo nak kolanjîlok tambonnan nanin yapma tîkeuttok indañgut. Kusei wala tîmbi tîkap ama nolî nokok mandana nandi-kîmkîmmelakta, natna en ka-danbi, endok tambon ewa talelak wîndîñ nîm tîlet.

⁴⁸ Tambo nin endî nak siñgi wît-nambi, nokok mandana nîm nandi-dasilak en ka-danbi, tambon eu taleuktok no patak, wîm nak manda eñgut walî wakan en kwet nain taletalenan ka-danbi, tambon ombî-tîkeuttok eu taleukak.

⁴⁹ Wîm kusei ñîndîñda: nak natnalok nanandînala manda nîm eñgut. Tambo Bep nak nani-mukuk en wakan nak manda nek ba nîtek eelok wîm nani-dîkñeñguk.

⁵⁰ Tîmbi nak ñîndîñ nandi-kîlîñ elet: endî manda euttok nani-dîkñeñguk, manda walî amatam ep tîmbîmbi, kuñgu taletalen nîmnat kunekaliñ. Wîndîñda tîmbi nak endî manda nîtek eelok nanguk, wolok tuopgangot pa elet.”

Yesulî kîmbepi, gwañgwañii tî-pañgîpañgîle tî-semguk

13

Yesulî gwañgwañiilok kesîsî wîlît-semguk

¹ Kamaikamai gwilat indaup tĩmbĩmbi, Yesulĩ kwelan ñolok bimbi, Beuloñ undane lololok nain indańguk wĩn ka-nandi-dakleńguk. Endĩ ama nin kwelan ñolok en kimĩtkle kuńgĩlĩn wĩn ep galk tĩ-ta-bĩńguk, tĩmbi yousĩmbi, kwelan gama kuńguk tuop ep galkta tĩńguk wĩn daut semguk.

² Yesu gĩt gwańgwańii endĩ tim nanañ na-paliñĩlĩmbi, ñĩndĩn indańguk: Satandĩ Judas, Simon Iskaliottok nińań, enda ikan gĩnan gĩnañ nanandĩ mĩmbi, Yesu kanjĩkńiilok kisĩnan kimĩlektok nińguk.

³ Gańgan Yesulĩ nandińguk, wĩn Beptĩ nepek gĩtik endok kiinan kimĩlĩmbi kadĩkńeńguk, tĩmbi endĩ Kunum Yambattońnan nanin pińgukti endoń undane louptok tĩńguk. Wĩndĩn nandińĩpi,

⁴ nanañ na-pakĩlĩńnan nanin mĩlapi, dasindasin ombap kiundip kimĩpi, tĩmbĩkalanda no tĩkembali, bońgĩunan temguk.

⁵ Tĩnĩpi, tuk jawañ gĩnañ wĩlĩ piumbi, kusei kimĩpi, gwańgwańii kesĩsĩ wĩlit-sembi, tĩmbĩkalanda bońgĩunan temguk walĩ tĩmbi kalandańguk.

⁶ Wĩndĩn tĩ-sem-ta-ńakap, Simon Petloloñ bi tombĩmbi nińguk, “Wopum, niĩm kańbi diki nokok kesĩtna wĩlilep timbeñ a.”

⁷ Eumbi tambane nińguk, “Natna nek tĩ-samlet wolok kusei wĩn dik man ñĩndĩńgĩta niĩm nandi-daklelañ, gan gamamek nandi-tombekañ.”

⁸ Eumbi, Petloli kimĩsip tĩnĩmbi nińguk, “Dik nain no ba nola nokok kesĩtna no niĩm wĩlit-namekañ.” Eumbi, Yesulĩ nińguk, “Tĩkap nak niĩm wĩlit-gametetta, dik nokok gĩńgĩt yousĩm kuuńdok tuop niĩm.”

⁹ Eumbi, Simon Petloli nińguk, “Wopum, tĩkap wĩndĩńda, dik nandi-nambi, kesĩtnańgot niĩm wĩlit-nameñ, tambo dik nokok kĩtna ba kumbana wakĩt wĩlit-namekañ!”

¹⁰ Eumbi, Yesulĩ nińguk, “Nin endĩ tuk ikan ik, endĩ jamilan sisĩnik, gan kesĩińgot wĩlwĩlittok. Tĩmbi gĩnañjĩlok kandañ sĩndĩ jamilan sĩnik, gan gĩtik sĩnik niĩm.”

¹¹ Yesulĩ nin sĩnikti en kanjĩkńiilok kisĩnan kimĩpi tĩńguk wĩn ikan ka-nandińgukta tĩmbi ñĩndĩn eńguk, “sĩndĩ gĩtik sĩnik jamilan niĩm.”

¹² Yesulĩ gwańgwańiilok kesĩsĩ wĩlit-talembi, dasindasin ombap bĩndambo dasimbi, kwel kĩnjannan undane ña pip papi enĩ-nandińguk, “Sĩndĩ nak nek tĩ-samĩt wolok kusei ka-nandi-tomañ ba niĩm? Wĩn ñĩndĩn:

¹³ nak sĩndok Sanĩndautsĩ ba Wopumjĩ kuletta tĩmbi sĩndĩ ‘Nĩnĩndaut’ ba ‘Wopum’ nanañ wĩn dĩndĩm eañ.

¹⁴ Wĩndĩńda tĩkap nak sĩndok Wopumjĩ ba Sanĩndautsĩlĩ sĩndok kesĩsĩ wĩlit-sam-taleletta, sĩngan kesĩsĩ tambo wĩlĩlĩm tĩ-ta-kulok.

¹⁵ Nak telak wĩn daut samĩt, wĩn sĩndĩ bo nak nomĩk kosĩ gĩńgĩt wĩn biu piumbi, nak tĩ-samĩt wĩndĩńgan sĩndĩ tambo tĩke-kĩmĩt tĩ-kunekalĩn.

¹⁶ Biańgan ñak. Nak ñĩndĩn sanlet: kena gwańgwa sĩlanĩndĩ molomjĩlok kapmainan kuañ, tĩmbi ama kena tĩndĩlok enĩ-mulĩm ñań endĩ bo nin enĩ-mukuk endok kapmainan kuañ. *

¹⁷ Sĩndĩ nepek sanĩt wolok walan ip nandi-dakleañda, tĩkap sĩndĩ wolok tuop tĩ-kunekalĩńda, sĩndĩ Kunum Yambattok dainan amatam dĩwĩn yapma kle-patnekalĩn.”

*Ama nin Yesu kanjĩkńiilok kisĩnan kimĩpi tĩńguk wĩn inda-dakleńguk
(Matayo 26:20-25, Maleko 14:17-21, Luka 22:21-23)*

¹⁸ Tĩmbi Yesulĩ yousĩmbi enguk, “Nak sĩndĩ gĩtik amatam dĩwĩn yapma kle-patnekalĩn wĩndĩn niĩm elet. Nak ama nĩtein nokok gwańgwanai kunelĩńdok ep kasĩleńgut wĩn nandi-dakle-samlet, tĩmbi nak nin kasĩleńgut wĩn plofet manda no

* **13:16:** Manda wolok walan wĩn ñĩndĩn: tĩkap Yesulĩ sińgin tĩke-pĩmbi, gwańgwańii ep kimĩkukta, endok gwańgwańiilĩ tambo wĩndĩńganot tĩlok.

youyoulin patak wali bien timbektok kasileñgut. Wın ñindiñ, ‘Ama no notna wandin nakıta yakan nanañ nalak, endı kanjik ti-namlak.’ ✨

¹⁹ Nak man ñın wolok plon itañgan kasat ti-samlet, wın kusei ñindiñda: wındiñ inda-namumek, sindı nokok kusatna papat kwambiñ wın nandi-kwambiñ danekaliñ.

²⁰ Nak kusatnala elet wali biañgan sınık. Timbi ñindiñ sanlet: nin endı nak ama nı-mukut enda not tıñmilak, endı Kunum Yambattok dainan nak wakan not ti-namlak, timbi nin endı not ti-namlak, endı nak nani-mukuk enda bo not tıñmilak.”

²¹ Yesuli wındiñ e-talembi, gınañ mlata-sınık taumbi, indañgan e-daklembi enguk, “Manda et wali biañgan sınık, wın nak ñindiñ sanlet: sindoñnan nanin noli bola ti-nambi, kanjiknailok kisinan napiletak.”

²² Timbi gwañgwañiili Yesuli ninda sınık enguk wala gama nım nandi-daklembi, nandi-bendi wopum timbi, tambo ka tiñgiliñ.

²³ Timbi endoñnan nanin no, wın gwañgwa nin Yesuli gınañli kasileñguk † endı Yesulok ñasiñgan kii dındım kandañ pakuk,

²⁴ wala timbi Petloli enda kiili walawala timbi niñguk, “Ninda sınık elak wın dik ni-ka!”

²⁵ Wındiñ timbımbi, gwañgwa wali Yesulok kandañ ñaña embi ni-nandiñguk, “Wopum, wın nin?”

²⁶ Eumbi, Yesuli tambane niñguk, “Nak plaua nanañ dip ñın wıtna gınañ wisımbi, mıwam nambetak en wakan.” Wındiñ eñipi, plaua nanañ dip wın wisımbi, Judas Simon Iskaliottok niñañda mıumbi

²⁷ tıkeumbi, wolongan Satandı Judaslok gınañ pi-ñımıñguk. Timbi Yesuli niñguk, “Dik nepek timbep tilañ wın platik sınık ti.”

²⁸ Endı wındiñ enguk, gan nanañ na-pakiliñ diwın noli endı kusei nekta wındiñ niñguk wın nım nandi-dakleñgiliñ. Nım nandi-daklembi,

²⁹ Judasli endok mınemji ka-dikñeñgukta timbi diwındi Yesuli Judasla ñindiñ ba nek niñguk wındiñ nandiñgiliñ, “Dik ñambi, gwılatta nek nanalok tıpıkamıñ wın tua,” ba “Pımbiñesıla mınem em.”

³⁰ Timbi Judasli nanañ dip wın tıke-taleumbi, wolongan walinin kılım gınañ pım ñañguk.

Yesuli gwañgwañii tambo tıke-galk tıneliñdok enı-dikñeñguk

³¹ Judasli walinin ip pım ñaumbi, Yesuli gwañgwañii diwın ñindiñ enguk, “Ama Sisınık nokok kusatna engano wali man inda-dakleupi tilak, timbi nek inda-namepi tilak, wali Kunum Yambattok kusal engano wın timbı inda-dakleukak.

³² Tıkap nak endok kusal engano wın timba inda-daklelakta, nain nım ombataumbi, endı bo nokok kusatna engano wın timbı inda-dakleukak.

³³ Gwañganai, nak nain dumangot gama sın gıta kuutat. Kukap ñawambi, sindı nep lonjınekalıñ, gan nak Juda ama biesıla engut wındiñgangot sinda ñindiñ sanlet, ‘Nak ñautatnan sindı ñaneliñdok tuop nım.’

³⁴ Wındiñda timbi nak endıkiñe manda komblin sanbi, sindı gınañjili tambo tıke-galk tıneliñdok sani-dikñelet, wın nak sep galk ti-samgutti ti-samlet, telak wolok tuopgan sindı bo tambo tıke-galk tınekalıñ.

³⁵ Tıkap sindı wındiñ ti-kunekaliñda, amatam gıtikti sindı nokok gwañganai kuañ wın sambı-nandi-tomnekaliñ.”

Yesuli Petlolok e-sembin wın eu indañguk (Matayo 26:31-35, Maleko 14:27-31, Luka 22:31-34)

✨ 13:18: Kap 41:9 † 13:23: Yoaneli enlok plon e-yout tiñguk, gan enlok koi tıke-louktok nım nandiımbi, eu inda-dakleñguk.

³⁶ Tĩmbi Simon Petloli Yesu ni-nandiñguk, “Wopum, dık dendĩñ ñaukañ?” Eumbi tambane niñguk, “Nak ñautatnan dık man ñin nep klem ñauñdok tuop nim, gan gamamek dık nep klembi ñaukañ.”

³⁷ Eumbi ni-nandiñguk, “Wopum, nitek tĩmbi nak man ñin gep klem ñauttok tuop nim? Nak kuñguna bimbi, kim-gamettok pañgıtam patet.”

³⁸ Wĩndiñ eumbi, Yesuli niñguk, “Ba dık kok kuñguñga bimbi, kim-nametañ ba? Wĩn biañgan nim! Nak ñĩndiñ ganlet: puputti gamañ nim kitiñilĩmbi, dık naka nain tıpet gıt no e-sembi ti-nametañ.”

14

Kunum Yambattoñ lolok telak noñgangot wĩn Yesu en wakan

¹ Tĩmbi Yesuli yousĩmbi, gwañgwañiila ñĩndiñ enguk, “Gĩnañji mlataumbi, nandi-bendi wopum tañ wĩndiñ nombo nim tĩnekalĩñ. Tambo sındi Kunum Yambattok plon panjañganembi, wĩndiñgangot nokok plon panjañgane-ta-kunekalĩñ.

² Nokok Bepnalok il kuseinan it gĩnañ asup patak. Nim palĩmda, nak ñĩndiñ nim sanbet, ‘Nak ñambi, it tıwılı dıkñe tĩ-samet.’

³ Tĩmbi nak ñambi, it tıwılı dıkñe tĩ-sam-talemek, undane bĩmbi, sanañgılambi, sındi bo natna kuutatnan kuneliñdok ñanekamĩñ.

⁴ Tĩmbi nak kwet delok ñautat, wolok telak wĩn sındi ip nandi-taleañ.”

⁵ Tĩmbi Tomasli niñguk, “Wopum, dık dendĩñ ñaukañ wĩn nĩndi nim nandi-dakleamĩñ, wala tĩmbi telak wĩn nitek nandi-dakleneñ?”

⁶ Eumbi niñguk, “Natna telaktok kusei, manda biañgan sisĩnıktok kusei, ba kuñgu sisĩnıktok kusei. * Nak napma klembi, Beptoñ tomtom wĩn no nim sınık patak.

⁷ Sındi nak nandi-kılıñe tĩ-namumda, Bepna bo nandiñmĩnelĩñ. Tĩmbi sındi man kusei kımıpi, en nandi-kılıñ tĩñmañ. Biañgan ñak, sındi en ikan kañgıliñ.”

⁸ Tĩmbi Filipti niñguk, “Wopum, dık Bep daut nımumbi, nandina tuop tĩ-nimek.”

⁹ Eumbi niñguk, “Filip, nak nain ombapgan sın gıta ip kuñgut, ganmek dık nokok kusatna gama nim nambi-nandi-tomlañ ba? No en nak nambiñguktı Bep ip kañguk. Wĩndiñda dık nekta ‘Bep daut nimekañ’ elañ?

¹⁰ Bepti nokok gĩnañ palĩmbi, nak endok gĩnañ patet. Dık wĩn nim nandi-kwambĩñ dalañ ba? Niti noñgan tamıka tĩmbi nak manda sanlet wĩn natnalok nanandĩnala nim pa elet. Tambo Bep nokok gĩnañ patakti enlok kenan pa tılak.

¹¹ Bepti nokok gĩnañ palĩmbi, nak endok gĩnañ patet, sındi manda wĩn nandi-kwambĩñ da-kunekalĩñ. Tıkap sındi nak wĩndiñ eletta tĩmbi wĩn nandi-kwambĩñ daneliñdok tuop nımda, kundit ep tımbambi kañgıliñda tĩmbi wĩndiñ tĩnekalĩñ.

¹² Biañgan sınık, sındi kunditnala tĩmbi wĩndiñ tĩnekalĩñ.

Tĩmbi kundit tındılok kandañ nak ñĩndiñ sanlet: nin endi nak nandi-kılıkti tĩ-nam tĩ-kulakta, endi bo kena ba kundit natna tılet wĩndiñgangot tımbekak. Tĩmbi endok kenan ba kundil wali natna kena ba kundit tıñgut wĩn makleukak. Wĩn kusei ñĩndiñda: nak Bepnaloñ loutat.

¹³ Lowambi, sındi nokok kotnalok plon kiti-nambi, nek ba nek tĩ-samettok nanandiañ, wolok tuop nak Nĩñañdi Bepnalok kusal engano wĩn tımba inda-dakleuktok tĩ-samet.

¹⁴ Wĩn tıkap sındi nokok gıñgıtnai kuañda tĩmbi nek ba nek tĩ-samettok nanandinekalĩñda, natna wĩn tĩ-samet.”

Yesuli Dındım Woñ ni-mulım piıptok e-kwambĩñ dañguk

¹⁵ Tĩmbi Yesuli yousĩmbi, gwañgwañiila ñĩndiñ enguk, “Tıkap sındi gĩnañjılı nep galk tañda, nak sındi nek tıneliñdok sani-dıkñelet wolok tuop tĩ-kunekalĩñ.

* **14:6:** Yesu en wakan telak Kunum Yambattoñ ñalak wĩn daut nımlak, endok kusal wĩn tımbi inda-dakle-nımlak, tımbi kuñgu sisĩnık nımlak.

¹⁶ Tĩmbi nak Bepta ni-nandiwambi, endi sindok Pañgembilanji no ni-mulim piumbi, nokok kinjan sin gita papat kwambiñgan kuukak.

¹⁷ Nak Dindim Woñ Beptok kusal sisinik win timbi inda-daklelak enla elet. Kwelalok giñgitiñii endila en nim ka-nandañ ba en nim nandiñmañ, wala timbi endi en kasileneliñdok tuop nim. Gan Woñ wali sin gita kulak, timbi sindok ginañji ginañ piumbi, palekakta timbi sindila en nandi-kiliñ tiñmañ.

¹⁸ Nak sambiwambi, pañgembilanji nimnat nomik nim kunekaliñ. Nim. Nak sindoñ undane biutat.

¹⁹ Win nain nim ombataumbi, kwelalok giñgitiñiil nombo nim nambinekaliñ, gan sindila bindambo nambinekaliñ. Timbi nak papat kwambiñgan kuletta timbi sindi bo kunekaliñ.

²⁰ Sindi bindambo nambimek, ñindiñ ka-nandi-daklenekaliñ: nak Beptok ginañ patet, timbi sindi nokok ginañ palimbi, nak sindok ginañ patet.

²¹ Nin endi nokok endikñe mandana nandi-dasimbi kimik-kle-kulakta, endi wakan ginañli nep galk tamba, nep kasilelak. Timbi nin endi wandiñ ti-namlak, en wakan Bepnali tike-galk taukak, timbi natna bo en tike-galk tamba, nokok kusatna timba inda-dakle-ñimekak.”

²² Timbi Judas no, win Judas Iskaliot en nim, wali Yesu ni-nandimbi eñguk, “Wopum, nittek timbi dikok kusaka win nindañgot timbi inda-dakle-nimep elañ, gan kwelalok amatam diwinda nim?”

²³ Timbi Yesuli tambane niñguk, “Tikap noli ginañli nep kasile-kulakta, endi nokok mandana kimik-kle-kulak. Timbi Bepnali ama wandin win tike-galk tamba, Bep niti endoñ bimbi, en gita yakan papat kwambiñgan kundekamik.

²⁴ Gan nin endi ginañli nim nep kasile-kulakta, endi nokok mandana nim kimik-klelak. Timbi manda sanbambi nandañ wolok kandañ win ñindiñ: win natnalok manda nim, win Bep nin nak kwelan nani-mukuk enlok mandan.

²⁵ Nak gama sin gita kuñipi, nepek gitik win sani-ta-bilet.

²⁶ Gan gamanda Bepti sindok Pañgembilanji, win Dindim Woñ, ni-mulim piumbi, nokok kinjannan sin gita kuukak. Timbi endi wakan nepenepek gitik sanidaut ti-sambi, natna manda sangut gitik win timbi kaikta-samumbi, binda nandi-tomnekaliñ.

²⁷ Nak sambik bimbi, nokok busukna bisikñat pat-samektok samlet. Busuk samettok pat-namlak wali busuk kwelan nanin wandin nim. Nak busuk win samletta timbi sindok ginañjili mlataumbi, misimisimi nim tinekaliñ.

²⁸ Nak manda ñindiñ ikan sanbambi nandiñ, ‘Nak sambik bimbi, ñakap, sindoñ bindambo undane biutat.’ Sindi ginañjili biañgan nep galk tamba, nep kasile-kuumda, nak Beptoñ ñautat wala sindi naka timbi nandi-silisili tneliñ. Neta, Bepnali nak napma klembi, loloñ sinik patakta.

²⁹ Nepek gamamek indaukak win nak man ñin itañgan sani-talelet, win kusei ñindiñda: nak sanit wolok tuop indaukak, wolondamek sindi nak manda biañgan elet win gumañ nandi-kwambiñ danekaliñ.

³⁰ Nak sin gita manda nombo yousim sansanlok nain lakatgot pat-namlak, win kusei ñindiñda: kwettok kandikñe ama Satan endi nep timbi kolauttok biupi tilak. Endi nepek no ti-namektok gembini palmilak,

³¹ gan nak wangingan embi nim kimsip tiñmilet. Tambo nak Bepna ginañnali kasilelet win kwelan kuañdi nambi-nandi-dakleneliñdok Bepnali nani-dikñeñguk wolok tuopgan tilet.

Ale, ip mlapi, pim ñana.”

15

Wain komba sisinik win Yesu en wakan

1 Tĩmbi Yesulĩ yousĩmbi, gwañgwañiila enbi eñguk, “Natna wain komba sısınık, tĩmbi nokok Bepnalĩ wain kenalok kandıkñe ama.

2 Endĩ nokok kĩtna gayam bien nĩm laliañ gĩtik wĩn dombĩmbi, ep kolĩm ñalak. Tĩmbi nokok kĩtna gayam bien laliañ walĩ bien lali-sınık tanelĩñdok endĩ tĩ-dĩndĩme kena pa tĩlak.

3 Tĩmbi komba kii gayam bien lalilalilok tĩ-dĩndĩm eañ, wandin nak manda sanbambi nandĩ-dasiñgĩlĩñ walĩ ikan sep tĩ-dĩndĩm eumbi, Kunum Yambattok dainan dĩndĩm indañgĩlĩñ.

4 Tĩkap kii gayamdĩ komba plon nĩm yousĩm patakta, walĩ engan bien laliuktok tuop nĩm, wĩndĩñgangot tĩkap sındĩ natnalok plon nĩm yousĩm pakañda, bienjĩ lalineliñdok tuop nĩm. Wĩndĩñda tĩmbi sındĩ natnalok plon yousĩmbi pat-ta-kunekalĩñ, tĩmbi natna sındok plon yousĩmbi pat-ta-kuutat.

5 Natna wain komba, tĩmbi sındĩ nokok kĩtna gayam. Nin endĩ nokoñ yousumbi, nak bo endoñ yousĩletta, walĩ wakan bien asup pa lalilak. Wĩn kusei ñĩndĩñda: nak napma klembi, bien lalilalilok telak no nĩm patak.

6 Tĩkap ama nolĩ nokoñ nĩm yousĩmbi patakta, endĩ komba gayam dombĩ kokottok wandin: wĩn tĩke kolĩmbi, yañetaumbi, kii gayam dĩwĩn gĩta ep kiupi, komba gĩnañ ep siu dĩndĩlok.

7 Tĩkap sındĩ nokoñ yousĩm pakañ, tĩmbi nokok mandana nandĩ-dasiñgĩlĩñ wĩn kĩmĩt-kle-kuañda, sındĩ Kunum Yambattĩ wĩndĩñ ba wĩndĩñ tĩ-samektok nandañ wala kĩndem nĩ-nandumbi, nandĩ-samekak.

8 Nandĩ-samumbi, sındĩ telak wĩndĩñ plon bien asup laliumbi, nokok gwañgwanai kuañ wĩndĩñ inda-daklelak, tĩmbi nokok Bepnalĩ kot gĩñgĩt tĩkelak.”

9 Yesulĩ yousĩmbi, gwañgwañiila enguk, “Beptĩ nep galk tañguk, wĩndĩñgangot nak sep galk tañgut. Tĩmbi nak yousĩmbi, sep galk ta-ñauttok sındĩ nokoñ yousĩm patnekalĩñ.

10 Wĩn natna Bepnalok endĩkñe mandan kĩmĩt-kle-talembi, endoñ yousĩm patet, tĩmbi endĩ yousĩyousĩñgan nep galk talak, wĩndĩñgangot tĩkap sındĩ nokok endĩkñe mandana kĩmĩt-kleañda, sındĩ nokoñ yousĩm patnekalĩñ, tĩmbi nak yousĩyousĩñgan sep galk tautat.

11 Wĩn nak sĩmba sasat nandĩlet wĩn sındĩ bo nandĩmbi, gĩnanjĩ gĩnañ tokñeumbi pat-samektok nandĩlet, wala tĩmbi nokok mandana kĩmĩt-kleneliñdok sanĩt.

12 Tĩmbi endĩkñe mandana wĩn ñĩndĩñ: nak sep galk tañgut, wĩndĩñgangot sındĩ gĩnañjĩlĩ tambo tĩke-galk tĩ-ta-kunekalĩñ.

13 Tĩkap ama nolĩ noliila ep galk tambĩ kĩm-semekta, endĩ ep galk tĩndĩlok telak dĩwĩn gĩtik patak wĩn makle-sĩn tauk.

14 Tĩmbi tĩkap sındĩ nokok endĩkñe mandana kĩmĩt-kle-kuañda, sındĩ nokok notnai sĩnık inda-dakleañ.

15 Nak sĩnda kena gwañgwa nombõ nĩm sanlet, tambo nak sĩnda nokok notnai sanĩ-talelet. Wĩn kusei ñĩndĩñda: kena gwañgwalĩ molomdi nek nandĩ-sambat tĩlak wĩn nĩm nandĩlak, gan nokok Bepnalĩ nepek gĩtĩñgĩtik nanguk wĩn nak sĩnda sanĩ-dakle-talewambi, sındĩ ikan nandĩ-taleañ.

16 Sındĩ nak nĩm nep kasĩleñgĩlĩñ. Tambo natna sep kasĩlembi, ñĩndĩñ tĩneliñdok sep dangut: sındĩ ñambi, bienjĩ tĩmbi indaukak, wĩn bien papat kwambĩñgan palekak wandin. Wĩndĩñ indaumeak, sındĩ nokok kotna plon Bep kĩtĩñmĩmbi, nepek no ba no tĩ-samektok nĩ-nandañ, endĩ wolok tuop sĩnık tĩ-samekak.

17 Nak endĩkñe manda ñĩn bĩndambo sanba nandĩwĩt: sındĩ gĩnañjĩlĩ tambo tĩke-galk tĩ-ta-kunekalĩñ.”

Gwañgwañiilok mĩlap inda-semekak wala Yesulĩ eu inda-semguk

18 Yesulî bîndambo yousimbi, ñîndîñ enguk, “Amatam kwelalok giñgî t kuañdî nandî-kunjitta tî-samumbi, wolonda sîndî nîm nandî-kamalanekaliñ, wîñ kwelalok giñgî t kuañdî dama naka ip nandî-kunjitta tî-namgîlîñ.

19 Sîndî kwelalok giñgî t kuumda, endî sînda nandum endok nosii tîmbîmbi, sep galk tanelîñ. Gan nak endok boñgîpsînan nanin sep kasîlewambi, sîndî natnalok giñgî t t nai kumbi, kwelalok giñgî t nombo nîm kuañ. Kusei wala tîmbi endî sînda nandî-kunjitta tî-samañ.

20 Sîndî manda ñîñ dama sangut wîñ nandî-tombî t, ‘Kena gwañgwa sîlanindî molomjîlok kapmainan kuañ.’ * Kusei wala tîmbi tîkap kwelalok giñgî t tîiilî nak nep tîmbi kolauttok nep kle-gîmgîm eñgîlîñda, wîndîñgangot sîndî bo sep tîmbi kolanelîñdok sep kle-gîmgîm enekaliñ, tîmbi tîkap endî nokok mandana nandî-dasimbi kîmî t-kleñgîlîñda, wîndîñgangot endî sîndok mandanjî bo nandî-dasimbi kîmî t-klenekaliñ.

21 Endî Bep nani-mukuk en nîm nandî-kîlîñ tîñmañ, wala tîmbi sîndî nokok giñgî t t nai kuañda tîmbi endî kolan wandin wîñ tî-samnekalîñ.

22 Nak indambi, Bepnalok mandan engut wîñ ikan nîm enbamda, yomjîlok mîlap nîm pat-semek. Gan nak indambi, endok mandan engutta tîmbi endî yom tîndîlok e-tembî manda no nîm pat-semek.

23 Naka nandî-kunjitta tî-namlaktî Bepnala bo nandî-kunjitta tîñmîlak.

24 Ba nak kundit gembînat gîtikîin amalî nîm tîndîñ endok boñgîpsînan nîm pa tîmbamda, yomjîlok mîlap nîm pat-semek. Gan endî kundit wîñ kañgîlîñ, ganmek Bep nîta nandî-kunjitta tî-nîmgîlîñ, wala tîmbi yomjîlok mîlap kîmîlîm pat-semek.

25 Endok endîkîne mandanjî gînañ ñîndîñ youyoulîñ patak, ‘Endî naka slakan nandî-kunjitta tî-namgîlîñ,’ ☆ tîmbi manda walî bien tîmbektok endî wîndîñ tî-namgîlîñ.”

Yesulî Dîndîm Woñdî gwañgwañîi ep tîmbî pañgî t auktok e-kwambîñ dañguk

26 Yesulî yousimbi enguk, “Siñgimek nak sîndok Pañgembîlanjî wîñ Beptok kandañ nanin nî-muletat. Woñ walî Beptoñnan nanin pîmbi, endok kusal sîsîñk wîñ tîmbî inda-daklelak. Pîmek, nokok kusatna e-dakle tîmbekak,

27 tîmbi sîñî bo nokok kusatna e-dakle tî-ta-kunekaliñ. Wîñ kusei ñîndîñda: sîndî nak kena kusei kîmîkut naningan nakîta ku-ta-bañ.

16

1 Nepek kolan sanî t wandin walî inda-samumek, sîndok nandî-kîlîktînjî wolonda nîm pî pîuktok nak manda gî tîk wîñ sanî t.

2 Endî it kiyaunjî gînañ nanin sep kle-kolîmbi, pawan kunekaliñ. Tîmbi wîndîñgot nîm. Nain indaumbi, nin endî sîndoñnan nanin no wîlî kîmbekakta, endî ‘telak wolok plon Kunum Yambat kîmî t-klelet’ em nandukak, gan endî tîmbi kamalaukak.

3 Endî Bep nî tî nîm nandî-kîlîñ tî-nîmañda tîmbi wîndîñ tî-samnekalîñ.

4 Nepek gamamek indaukak, wîñ nak man ñîñ itañgan sanî-talelet. Wîñ kusei ñîndîñda: nak sanî t wolok tuop tî-samnekalîñ, wolondamek nak endok plon manda sangut wîñ sîndî nandî-tomnekalîñ.

Nak sîñ gîta kuñgutta tîmbi kena kusei kîmîkut wolonda nepek wolok kasat gama nîm tî-sangut.

5 Gan man ñîndîñgî t nak Bep nani-mukuk endoñnan ñaupî tîlet, gañgan sîndoñnan nanin noli ‘Dîk dendîñ ñaukañ?’ wîndîñ no nîm nani-nandañ.

6 Tambo nak ñañalok manda mîlap wandin sanletta tîmbi, sîmba gawattî sîndok gînanjî tokñelak.

* 15:20: Manda wolok walan wîñ ñîndîñ: kena molomda nîtek indañmîlak, wolok tuopgan endok kena gwañgwanla indañmîlak. ☆ 15:25: Kap 35:19, 69:4

⁷ Gan nak manda ñĩndiñ elet wali biañgan tilak: nak sambi ñautat wolok bien wali sĩndoñ inda-samekak. Neta, tĩkap nak nĩm sambi ñautta, Pañgembĩlali sĩndoñ nĩm bĩwĩk. Tĩkap nak sambi ñautatta, nak en nĩ-mulambi, sĩndoñ bĩukak.

⁸ Bĩmek, kwelalok gĩngĩtĩiila tĩmbi dakle-semumbi, nandi-kwambiñ danekaliñ, wĩn yom wĩn nek sĩnĩk, ba nin endi wĩn dĩndĩm sĩnĩk, ba Kunum Yambatti nĩtek sĩnĩk yambi-danbekak wĩn endi nĩm nandi-daklembi, nandum kamalalak.

⁹ Wĩn ñĩndiñ: endi nak nĩm nandi-kĩlĩkti ti-namañ, wali yom biañgan sĩsĩnĩk.

¹⁰ Tĩmbi dĩndĩm kuñgulok kandañ wĩn ñĩndiñ: nak Beptoñ undane ñawambi, sĩndi nombo nĩm nambĩnekalĩñ, wali nak dĩndĩm sĩnĩk wĩn tĩmbi inda-dakleukak.

¹¹ Tĩmbi ka-dani kenalok kandañ wĩn ñĩndiñ: Kunum Yambatti kwet ñolok kandiĩkĩe ama Satan ikan ka-danbi, tambon ombi-tĩkeuktok eu taleñgukta tĩmbi amatam bo yambi-danbekak.

¹² Manda sansanlok gama asup patak, gan man ñĩndiñgĩt sĩndi wĩn gĩtik nandi-daklembi, nandi-dasineliñdok tuop nĩm.

¹³ Gan Woñdi Kunum Yambattok kusal sĩsĩnĩk wĩn tĩmbi inda-daklelak. Endi pĩmek, sĩndok nanandĩnji ep tĩmbi pañgĩtaumbi, Yambattok kusal sĩsĩnĩk wĩn nandi-daklenekalĩñ. Wĩn kusei ñĩndiñda: Woñdi enlok nanandĩnla manda no nĩm eukak, tambo manda nĩtek nĩmbĩmbi nandĩlak wolok tuop endi eukak, ba nepek nek siñgimek indaukak wĩn sanbi indaukak.

¹⁴ Tĩmbi endi nak manda nĩmbambi nandĩlak wĩn sanbi indaukakta tĩmbi, endi nokok kusatna engano wĩn tĩmbi inda-dakleukak.

¹⁵ Bep nĩtok nanandĩnet wĩn noñganda tĩmbi nak ñĩndiñ sanit, ‘Nak manda Woñda nĩmbambi nandĩlak wĩn sĩnda sani-dakleukak.’ ”

Mĩlapsĩlok kĩnjannan sĩlĩsĩlĩ gwañgwañiiloñ inda-semekak

¹⁶ Yesuli yousĩmbi enguk, “Nain nĩm ombataumbi, sĩndi nombo nĩm nambĩnekalĩñ, tĩmbi nain nĩm ombataumbi, bĩndambo nambĩnekalĩñ.”

¹⁷ Wĩndiñ eumbi, endok gwañgwañi dĩwĩndi nĩsĩñgan ñĩndiñ eñgĩlĩñ, “Endi ñĩndiñ elak, ‘Nain nĩm ombataumbi, nĩndi nombo nĩm kanekamĩñ, tĩmbi nain nĩm ombataumbi, bĩndambo en kanekamĩñ,’ tĩmbi ‘Endi Beptoñ undane ñaukakta tĩmbi wĩndiñ indaukak.’ Manda wolok walan wali nek plon e-yout tilak?”

¹⁸ Wĩndiñ eñĩpi, nĩsĩñgan e-nandiñgĩlĩñ, “ ‘Nain nĩm ombatalak’ manda wolok walan wĩ nĩtek? Nek elak wĩn nĩndi nĩm nandi-dakleamĩñ.”

¹⁹ Tĩmbi endi wala nĩ-nandĩnelĩñdok nandumbi, Yesuli yambi-nandi-daklembi enguk, “Nak ñĩndiñ sanit, ‘Nain nĩm ombataumbi, sĩndi nombo nĩm nambĩnekalĩñ, tĩmbi nain nĩm ombataumbi, bĩndambo nambĩnekalĩñ.’ Wĩn manda wolok kuseila sĩngan e-nandi tañ ba?”

²⁰ Manda et wali biañgan sĩnĩk. Tĩmbi nak ñĩndiñ sanlet: nak kĩmbambi, sĩndi kut-blamblan embi, mano tĩnekalĩñ, gan kwelalok gĩngĩtĩiilĩ sĩlĩsĩlĩ tĩnekalĩñ. Tĩmbi sĩndok gĩnañjĩ mĩlata sĩnĩk taumbi patnekalĩñ, gan sĩndi bĩndambo nambĩmbi, sĩndok nandi-mĩlapsĩlok kĩnjannan sĩlĩsĩlĩ inda-samekak.

²¹ Wĩn tamdi gwañgwa tĩkelak wandin inda-samekak. Endok pĩngĩp gawat tĩndĩlok nainĩn indalakta tĩmbi gĩnan mĩlata sĩnĩk taumbi patak, gan endi gwañgwa tĩkemek, gwañgwan indaĩmĩlak wali sĩlĩsĩlĩ mĩumbi, mĩlap wĩn ip kamalalak.

²² Wĩndiñgangot nain ñolonda sĩndok gĩnañjĩ mĩlatalak, gan nak bĩndambo bĩ sambambi nambĩnekalĩñ, wolonda walenjĩlĩ bo kĩndem daumbi, sĩlĩsĩlĩ gĩnañjĩ tokĩneukak, tĩmbi ama nolĩ sĩndok sĩlĩsĩlĩnjĩ solom tĩkeneliñdok tuop nĩm.

²³ Nain wĩn indaumeke, sĩndi nepek nolok plon nombo nĩm nak nani-nandĩnekalĩñ. Wĩn biañgan sĩnĩk. Tĩmbi nak ñĩndiñ sanlet: sĩndi nepek no ba nola nokok Bepnala nĩ-nandĩnekalĩñ, wolok tuop endi nokok kotna plon samekak.

²⁴ Sindi nokok kotna plon enda nepek nola nim ni-nandi-ta-biñgilañ. Ale, man ñin sindi kindem giñginembi, ni-nandi ti-ta-kunekaliñ, timbi wolok tuopgan inda-samumbi, nandi-sil-sil-iñ giñañji tokñeukak.”

Milap kusei kusei indaukak, gan Yesuli kwettok gembin kolan win ip wila piñguk

²⁵ Yesuli yousimbi, ñindiñ enguk, “Nak manda sani-ta-bilet win eyout mandaliñgot sanliñgut, gan nain indaumbi, nak manda eñpi, eyout manda nombo nim sanbetat. Tambo nokok Bepnalok plon indañgan kasat ti-sametat.

²⁶ Nain wolonda sindi nokok kotna plon Bep ni-nandinekaliñ. Nak Bepi sep kimitektok ni-nandutat windiñ nim sanlet, tambo ñindiñ sanlet: win sin en ni-nandinekaliñ.

²⁷ Win kusei ñindiñda: sindi giñañjiñ nak nep galk tambi, nak Beptoñnan nanin piñgut win nandi-kwambiñ da-kuañda timbi endi sep galk tambi, ni-nandiniñ nandi-samekak.

²⁸ Nak en gita pakap kwelan pimi indañgutta, man ñin kwet ñin bimbi, endoñ undane loupi tilet.”

²⁹ Windiñ eumbi, gwañgwañiil-iñ giñgilañ, “Ei! man ip dik eyout manda bimbi, manda indañgan ninilañ win!

³⁰ Man ñin nindi gambi-nandamiñ, win dik nepek gititiñgitik nandi-talelañ, timbi nindi gama nim gani-nandinambi, dik ikan nindok nanandini ka-nandi-daklelañ. Kusei wala timbi nindi dik Kunum Yambattoñnan nanin piñguñ win nandi-kwambiñ damiñ.”

³¹ Timbi Yesuli tambane enguk, “Ba sindi biañgan ip nandi-kwambiñ da-namañ ba?

³² Nandañ! Nim ombataumbi, nain ñin ip inda-talelak: nokok kanjiknaili sep kleumbi, sindi nak nambium, natnañgan palambi, sindi noñgan noñgandi papusen-embu, isinan pi ña-talenetañ, ganmek nokok Bepnali nakita patakta timbi nak natnañgan nim paletet.

³³ Sindi nokok giñañ kuañda timbi busuk bisikñat win kasileumbi pat-samektok nak manda win sanit. Kwelan ñolok milap kusei kusei pat-samlak, gan nak kwelalok gembin kolan win ip wila piñgukta timbi sindok simbatsi saleun.”

17

Yesuli enla ba gwañgwañiila nimolo tiñguk

¹ Yesuli manda win eu taleumbi, kunum giñañ deium loubu, Beula nimolo ñindiñ tiñmiñguk, “Ambep, nak milap bemi, kibbettok nain ip indalak. Dik nandi-namumbi, nak dikok Niñañgali kusaka engano win timba inda-dakleuktok dik bo nokok kusatna engano win timbi inda-dakleukañ.

² Dik ama nep kimit-kleneliñdok namguñ, timbi nak kuñgu taletalen nimnat enda emettok nandiñguñ, wala timbi dik nak amatam gitik yambi-dikñeuttok napikuñ.

³ Timbi kuñgu taletalen nimnat wolok walan win ñindiñ: endi Kunum Yambat sisinik noñgangot dik nandi-kiliñ ti-gamañ, timbi Yesu Mesia dik nani-mukuñ naka nandi-kiliñ ti-namañ.

⁴ Dik naka kena timbettok namguñ win gitik timba taleñguk, timbi telak wolok plon ditnalok kusaka engano win kwelan ñolok timba inda-dakleñguk.

⁵ Ale, Bep, man ñin dik nandi-nambi, natnalok kusatna engano win ñindiñ timbi inda-daklewun: kwet gama nim indañlumbi, nak dikita kuñpi, nokok pipapatna engano pat-namguk win dik bindambo naka namumbi pat-namun.

⁶ Dik kwelan kuañ endoñnan nanin diwin ep danbi, nokok gwañganai kuneliñdok yapikuñ, timbi nak dikok kusaka enda eni-dakle-semambi, endi dik nandi-kiliñ ti-gamañ. Win endi dikok giñgitkai, gan dik nakita kuneliñdok yapikuñ, timbi nak yambi-dikñewambi, endi dikok mandañga kimit-kle-kumbi,

⁷ man ñindiñgít nambi-nandi-dakleañ, wín dík nepek gítíñgítík namumbi pat-namlak walí biañgan díkoñnan nanin. Endí wíndiñ nandi-dakleañ,

⁸ wín kusei ñindiñda: dík manda naka nanguñ wín nak enda enba taleñguk. Ewambi, endí nandi-dasimbi, nak díkoñnan nanin pí indañgut wín biañgan ka-nandi-dakleañ, tímbi dík nani-mukuñ wín ip nandi-kwambiñ da-taleañ.

⁹ Nak enda tímbi nímolo tí-gamlet. Nak man ñindiñgít kwelan kuañ gítíkta nímolo ním tí-gamlet. Tambo nak ama nin dík nokok gwañwanai kuneliñdok yapíkuñ endañgot nímolo tí-gamlet, wín kusei ñindiñda: endí díkok gíñgítikai síník.

¹⁰ Wín nokok gíñgít kuañ endí gítík díkok gíñgítikai, tímbi díkok gíñgítikai gítík endí nokok gíñgítinaí. Tímbi endok kuñgunjílí nokok kusatna engano wín tímbi inda-daklelak.

¹¹ Nak kombíkan díkoñ bíutat, tímbi kwelan ñolok nombo ním yousímbe kuutat, gan endíla kwelan yousímbe kunekaliñ.

Bep Gíngi Síník nítí noñgan tamík, wíndiñgangot endí bo noñgan tñeliñdok dík nandi-nambi, díkok gembíñga naka namguñ walí ep kamaiukañ.

¹² Nak en gíta kuñpí, dík gembí namguñ walí ep kamaimbi yambi-díkñe-ta-bíñgut. Tímbe endoñnan nanin no kolandok gíñgít kuñguk en noñgandíñgot kolañguk, nolii díwínlí ním. Wín manda youyoulín patak walí bien tímbektok wíndiñ indañguk.

¹³ Ale, nak díkoñ bíupi tílet, gan nak nandi-sílísílí tílet wolok tuopgan endí bo nandi-sílísílí tñeliñdok nak kwelan ñolok gamañgot patetta manda gítík ñín enbambi nandañ.

¹⁴ Dík manda nanguñ wín nak enda eni-talewambi, endí nandi-dasiñgíliñ, tímbe natna kwet ñolok gíñgít ním kulet, wíndiñgangot endí bo kwet ñolok gíñgít nombo ním kuañ, wala tímbe kwelalok gíñgít kuañdí nandi-kunjitta tí-semañ.

¹⁵ Dík kwet ñalínin yapma tíkeuñdok nímolo ním tí-gamlet. Tambo nak ñindiñ nímolo tí-gamlet: dík ep kamaiumbi, kolan molomdí ep tímbe kolaneliñdok tuop ním.

¹⁶ Natna kwet ñolok gíñgít ním, wíndiñgangot endí bo kwet ñolok gíñgít ním kuañ.

¹⁷ Wíndiñda tímbe díkok mandañgalí kusaka síníník wín e-daklelak, walí ep tímbe pañgítaumbi, endí dítnalok gíñgítikaiñgot kunekaliñ.

¹⁸ Dík nak kwelan nani-mulímbe indañgut, wín díkok kenañga tímbebtok. Wíndiñgangot nak bo endí kwelan eni-mut-talelet.

¹⁹ Tímbe endí bo biañgan kuñgunjí díkok bí-gamneliñdok nak díkok kenañga tímbebtok kuñguna díkok bí-gam-talelet.”

Nín endí Yesu nandi-kílíktí tñímínekaliñ enda nímolo tíñguk

²⁰ Tímbe Yesulí nímolo yousím tímbe eñguk, “Bep, nak gwañwanai 11 endañgot nímolo ním tí-gamlet. Tambo nak amatam nin endí gwañwanailok mandanjí nandi-mbe, nandi-kílíktí tí-namnekalíñ, enda bo nímolo tí-gamlet.

²¹ Wín Bep dík nokok gíñañ palímbe, nak díkok gíñañ palambi, nítí noñgan tamík, wíndiñgangot endí bo noñgan tñeliñdok nak nímolo tílet. Tímbe kwelan kuañ gítíktí dík wakan nak nani-mukuñ wín nandi-kwambiñ daneliñdok nak nandi-kílíktí tí-namnekalíñdí Bep nítok gíñañ patneliñdok nímolo tílet.

²² Nítí noñgan tamík, wíndiñgangot endí bo noñgan tñeliñdok nak nandi-sembe, dík pipapat engano naka namguñ pat-namlak wín emambi pat-semalak.

²³ Wín endí noñgan síník inda-talembi, noñgan tñeliñdok nak endok gíñañ palambi, dík nokok gíñañ patañ. Endí wíndiñgan noñgan tñekaliñ, wolonda kwelan kuañ gítíktí ka-nandi-daklenekaliñ, wín dík wakan nani-mukuñ, tímbe dík nak nep galk tañguñ, wíndiñgangot nak nandi-kílíktí tí-namañ wín ep galk tañguñ.

²⁴ Kunum kwet gama ním indañlímbi, dík nak nep galk tañguñda tímbe pipapat engano wín namguñ pat-namlak. Bep, nak ñindiñ indauktok nandi-galk talet:

amatam nakita kuneliñdok namguñ, endi bo natna kuutatnan nakita kumbi, nokok pipapat engano win kanekaliñ.

²⁵ Bep ep tindin dindim molom, kwelalok giñgitiñiil dika nim nandi-gamañ, gan nakta nandi-kiliñ ti-gamlet, timbi dik nani-mul+mbi indañgut win nokok gwañgwanai ñali ka-nandi-tom-taleañ.

²⁶ Nak dikok kusaka engano win daut semgut, timbi yousimbi daut sem-ta-ñautat. Win dik nak nep galk talañ, windiñgan endi bo tambo ep galk taneliñdok ba nak en gita kuuttok windiñgan ti-semetat.”

Yesuli enlok kusal timbi inda-dakleuktok kim m+lapi, gwañgwañiiloñ inda-semguk

18

Yesu tikeñgiliñ

(Matayo 26:47-57, Maleko 14:43-53, Luka 22:47-54)

¹ Yesuli nimolo timbi taleumbi, gwañgwañiil git pakiliñnan nanin pim ñambi, tuk no koi Kitlon win dikñembi, oliv komba kena no wandiñ pakuknan ña tomgiliñ.

² Endi wolok nain asup kimin tañgiliñda timbi Judas Yesu endok kanjikñiilok kisinan kimilepi tiñguk endi bo kwet win nandiñguk.

³ Windiñda tapma ama biesi git Falisi amali tapma ittok kamaikamai ama diwin eni-mukiliñ en wakit Romalok mik ama diwin Judasli ep kiulimbi, endi tou git sipalak ep pindopi, miktok nepenepek epmumbi, Judasli yanañgiliñmbi, kwet wolok biñgiliñ.

⁴ Biumbi, Yesuli nitok indañmektok win ikan nandi-taleñipi, ña ep timbi indaumbi enguk, “Sindi nin lonjañ?”

⁵ Eumbi tambane niñgiliñ, “Yesu Nasalet nanin.” Eumbi enguk, “Win nak ñakan.” (Timbi Judas Yesu kanjikñiilok kisinan kimikuk endi ama wolok boñgipsinan ikuk.)

⁶ Yesuli “Win nak ñakan” windiñ eumbi, wolongan amali nandi-silikñembi, siñgisiñgilok ñambi, pi pi-taleñgiliñ.

⁷ Windiñ timbimbi, bindambo eni-nandimbi eñguk, “Sindi nin lonjañ?” Eumbi, “Yesu Nasalet nanin” windiñ niñgiliñ.

⁸ Eumbi, Yesuli tambane enguk, “Win nak ñakan win ikan sanit. Windiñda tikap sindi nak nep lonjañda, notnai ñin yambiumbi ñawit.”

⁹ Yesuli manda windiñ eñguk, win endi dama Beula ñindiñ niñguk wali bien timbektok eñguk, “Dik ama nakita kuneliñdok namguñ win nak yambi-dikñewambi, no nim paikiliñ.”

¹⁰ Timbi Simon Petloli kakit tike biñguk win tiañeum lambumbi, tapma amalok telak damanji endok kena gwañgwa silanin no koi Malkus endok pawan kit dindim kandañ nanin wilalim pi piñguk.

¹¹ Windiñ timbimbi, Yesuli Petlola niñguk, “Dikok kakitka kwelnan suaum piwin. Bepnali engan m+lapi ñin kimin-namguk win nitakta timbi nim bembet?”

¹² Timbi mik ama wakit endok telak damanji ba tapma ittok kamaikamai ama endi Yesu tikembi, kii imbi

¹³ nañgipi, ama no koi Anas endoñ dama ñañgiliñ. Anas endok wembanlok wapai koi Kaiafas endi gwilat wolonda tapma amalok telak damanji kuñguk.

¹⁴ Win Kaiafas en wakan Juda ama biesila nanandi dama ñindiñ emguk, “Ama noñganliñgot amatam gitiktok kinjanji kimbek win kindem.”

Petloli Yesula “Nim nandiñmilet” eñguk

(Matayo 26:58,69-70, Maleko 14:54,66-68, Luka 22:55-57)

15 Yesu nañgip ñañilimbi, Simon Petlo git Yesulok gwañgwa no * endi siñgi klem ñañgimik. Tapma amalok telak damanji endok sambaliili gwañgwa no win nandimñgiliñ, wala timbi endi telak damalok il sañ jimba ginañ Yesu kindem klem loñguk,

16 gan Petloli telak yama pawan ikuk. Timbi gwañgwa nin telak damanjilok sambaliili nandimñgiliñ endi pi ñambi, telak yama kandikne wembela Petlolok plon manda nimbimbi, yama pialimbi, gwañgwa wali Petlo nañgimbi, ginañ loñgimik.

17 Loumbi, yama kandikne wembe wali Petlo ni-kañbi eñguk, “Nim kañbi, dik bo ama wolok gwañgwa no?” Eumbi niñguk, “E, nak nim.”

18 Sasale tiñgukta timbi tapma amalok telak damanji endok kena gwañgwa git tapma ittok kamaikamai ama endi komba sim ipi, sei-palimbi, Petlo endi bo boñgipsinan ña ipi, komba sei-pakuk.

*Tapma amalok telak damanji Yesu ni-nandinandi tiñguk
(Matayo 26:59-66, Maleko 14:55-64, Luka 22:66-71)*

19 Timbi Anas tapma amalok telak damanji damañgan pakuk endi Yesu ni-kañbi, endok gwañgwañilok plon ba manda e-daut tilñguk wolok plon ni-nandinandi tiñguk.

20 Timbi Yesuli ñindiñ tambane niñguk, “Nak amatam gitikta indañgan manda engut, win Juda amatam gitikti it kiyaunji ginañ ba tapma ilan kimin tañ wolok nain tuop manda eni-daut ti-sem-ta-kuñgut, timbi nak kwet sembinan nepek no nim eñgut.

21 Wala timbi nekta naka nani-nandilañ? Manda enbambi nandimñgiliñ enda eni-kaukañ; endi mek nak nek engut win nandañ.”

22 Windiñ eumbi, kamaikamai ama ñasiñgan ikiliñ endoñnan nanin noli Yesu timan dai plon wipi niñguk, “Dik tapma amalok telak damanji enda nitakta manda windiñ tambane ñilañ?”

23 Eumbi tambane niñguk, “Manda ewa kamalalakta, win kusei nani-dakleumbi nandawa, ba dindim eletta, dik nekta slakan nitañ?”

24 Timbi Anasli eumbi, Yesu kii im-bimbini nañgip ñambi, tapma amalok telak damanji Kaiafas endoñ ñañgiliñ.

*Petloli Yesula ‘Nim nandimilet’ bindambo eñguk
(Matayo 26:71-75, Maleko 14:69-72, Luka 22:58-62)*

25 Timbi Simon Petloli komba sei-palimbi, ni-nandimbi eñgiliñ, “Nim kañbi, dik bo ama wolok gwañgwa no?” Eumbi, e-kimit-semimbi enguk, “E, nak nim.”

26 Timbi tapma amalok telak damanji endok kena gwañgwa no, win ama nindok pawan Petloli wili dikneñguk endok wekai dipti Petlola ñindiñ niñguk, “Dik oliv komba kena ginañ en gita kuumbi gambit win!”

27 Eumbi, bindambo “Win nak nim” eumbi, wolongan puputti kitñguk.

*Pilatoli Yesu ama wapmañ kuñgunla ni-nandi tiñguk
(Matayo 27:1-2,11-14, Maleko 15:1-5, Luka 23:1-5)*

28 Kwet salaumbi, Juda ama biesli Kaiafaslok il bimbi, pim ñambi, Yesu nañgipi, kandikne ama Pilatolok ilan ñañgiliñ, gan il ginañ nim loñgiliñ, win kusei ñindiñda: endi Roma ama Pilatolok il ginañ loumda, Kunum Yambattok dainan kolambi, Kamaikamai gwilattok nanañ sandap wolonda naneliñdok tuop nim. It ginañ nim lombi, sañ jimba ginañ palimbi,

29 Pilatoli pim, endoñ ñambi, eni-nandimbi eñguk, “Sindi ama ñala manda nitak embi, kit yout tiñmañ?”

* 18:15: Yoaneli gwañgwa ninda youkuk endi enla eñguk.

³⁰ Eumbi tambane niñgiliñ, “Endi kolan tindi ama nim palimda, dikok kikanan slakan nim kimitneñ.”

³¹ Eumbi, Pilatoli enguk, “Tikap windiñda, sin en tikembi, sinlok endikne mandanji kimit-klembi, manda plon kimit.” Eumbi, ama biesli niñgiliñ, “Juda nindok endikne mandanli en kimitlok elak, ✧ gan Roma sindok endikne mandanjiñ nindi sep lapipi, windiñ tneñdok kimsip patak.”

³² Juda ama biesli Pilatola windiñ niñgiliñ, wali timbi inda-dakleñguk, win Yesuli damañgan kimit nitein kimbektok e-dakleñguk, manda wali bien timbep tiñguk. ✧

³³ Timbi kandikne Pilatoli ama bieslok mandanji nandi-talembi, kandikne amalok it ginañ undane lombi, Yesu kitinnum bumbi ni-nandimbi eñguk, “Ba dik ñakan Juda amatamdok ama wapmañji ba?”

³⁴ Eumbi tambane ni-nandiñguk, “Ba dik manda win ditnalok nanandiñgala elañ, ba diwindok manji klembi elañ?”

³⁵ Eumbi niñguk, “Natna Juda ama nim, wala timbi dikok kusaka nitek nandigamet? Win ditnalok amatamgai git tapma ama biesli gepbi, nokok kitnanan gapikañ. Dik nitek sinik tiñguñ?”

³⁶ Eumbi tambane niñguk, “Nokok ama wapmañ kuñguna win kwet ñolok nim. Win kwet ñolok palimda, nokok kena gwañwanaili kanjiknai mik ti-semumbi, endi nitek plon nepbi, Juda ama bieslok kisinan napitneliñ? Gan nokok ama wapmañ kuñguna win kwet ñolok nim.”

³⁷ Timbi Pilatoli niñguk, “Windiñda ditna ama wapmañ windiñ elañ ba?” Eumbi tambane niñguk, “Naka ama wapmañ nanlañ win dindim elañ. Win kusei biañgan sisinik win e-dakle kena timbettok menali napmumbi, kwelan indañgut. Timbi nin endi kusei biañgan sisinik win tike-kwambiñ dalok nandi-galk tañ gitik endi nokok mandana nandimbi nandi-dasiañ.”

³⁸ Eumbi, Pilatoli niñguk, “Kusei biañgan sisinik win nek sinik?”

Pilatoli Yesulok kolan no nim timbi indañguk, ganmek kimbektok eu taleñguk (Matayo 27:15-31, Maleko 15:6-20, Luka 23:13-25)

Timbi Pilatoli bindambo pimi, Juda amatamdoñ ñambi enguk, “Nakta endok kolan no nim timba indalak.

³⁹ Gan nak sindok ep tindinji no kimit-klembi, Kamaikamai gwilat tuop ama no it kwambiñ ginañ nanin sindok pa pisat-samlet, wala timbi sindi nak ama ñin Juda amatamdok ama wapmañji ninin en pisat-samettok nandañ ba?”

⁴⁰ Windiñ eumbi, endi kwawañganembi, tambane niñgiliñ, “Nim yañ! Barabas kak pisat-nimiñ!” Barabas win endi ama piñpiñen nin Roma ama mik ti-semliñguk. ✧

19

¹ Wolongan Pilatoli eumbi, mik amal toa pisik asupnat gaut gwilapti tindin wali Yesu waipgiliñ.

² Timbi ama wapmañ walan esilimiñipi, toa no pisikñat wali bondinemi, kumbanan kimitli pumbi, sauloñ gimin dasi-miñgiliñ.

³ Windiñ tiñipi, ama noñgan noñgan endoñ biñgiliñ tuop endi walan noñgangot timbi, “Judalok ama wapmañji, we!” windiñ nimb, timan dai plon kit pindim wikiliñ.

⁴ Timbi Pilatoli bindambo pimi, kimin gitiktoñ ñambi enguk, “Nandiwit: nak en sindoñ nañgip bawambi, sindi ñindiñ ka-nandiwit: nakta endok yominlok bien lonji nim kañ bilet.”

⁵ Timbi Yesu en toa pisikñat bondinen git sauloñ giminnat wakit pi ilimbi, Pilatoli daut sembi enguk, “Ama ñin kawit!”

⁶ Wíndiñ eumbi, tapma ama biesi git tapma ittok kamaikamai amali Yesu kañgılıñ, wolongan endi wopungan kitimbi eñgılıñ, “Kloñbat plon wili kimbın!” Eumbi, Pilatoli manjınan tikembi enguk, “Nakta endok yomın yolonjiletta timbi sindi en tikembi, kloñbat plon wilit.”

⁷ Timbi Juda ama biesili tambane niñgılıñ, “Endi enla ‘Nak Kunum Yambattok Niñañ’ wíndiñ pa elak, timbi endikne manda pat-nımlak walinin noli ama wandisi win yandip kımneliñdok elak.”

⁸ Timbi Pilatoli Yesulok plon manda wandin win nandiñguk wolonda endi wili kımneliñdok eu taletalela misi sinik tambı,

⁹ Yesu it gınañ nañgıp lombi, ni-kañbi eñguk, “Dik denanin sinik?” Gan Yesuli tambon no nim tambane niñguk,

¹⁰ wala timbi Pilatoli niñguk, “Nitek? Ba dik manda tambon no nim nanlañ ba? Nak dik slak gambiwam kuuñdok ba ewa kloñbat plon kımbeñdok gembı pat-nımlak, win dik nim nandi-daklelañ ba?”

¹¹ Timbi Yesuli tambane niñguk, “Kunum Yambatti gembı nim gamumda, nepek no ti-nameñdok gembı no nim pakamek. Kusei wala timbi ama nin nak dikok kikanan napıkuk endok yomınlı dikok yomga maklelak.” *

¹² Pilatoli manda wala timbi Yesu kañbiuktok telak lonjiñguk, gan Juda ama biesili kwawa timbi kitimbi, Pilatola niñgılıñ, “No en enla ama wapmañ elak, endi Roma ama wapmañ Sisala kanjik tiñmımbi e-ta-pi tiñmılak. Wíndiñda tikap dik ama nin kañbiutañda, dik bo Sisalok nol nim indalañ.”

¹³ Pilatoli manda wíndiñ nandiımbi, wolongan endi Yesulok mandan eu taleuktok en nañgıp pımbi, ka-danı amalok pitit plon pipakuk, kwet kawat pındımlı galgalın wolok. (Juda amalok mandanjınan kwet wolok koi win Gabata.)

¹⁴ Sandap wolondañgan Juda amali Kamaikamai gwılattok nepek gitik ti-jumit tiñlımbi, kwet boñgıp taumbi, Pilatoli pitit plon pipapi, Juda amatamda e-sasale manda enbi eñguk, “Ale, sindok ama wapmañji ñın kawıt!”

¹⁵ Eumbi, endi kitimbi eñgılıñ, “Nañgıp ñawıt! Nañgıp ñawıt! Nañgıp ñambi, kloñbat plon wili kimbın!” Timbi Pilatoli enguk, “Nitek? Sindok ama wapmañji ñakan ñak! Ba nak en kloñbat plon wili kımneliñdok eut ba?” Eumbi, tapma ama biesili niñdiñ tambane niñgılıñ, “Nimbek no en niñdok ama wapmañni nim, Sisa en noñgan.”

¹⁶ Wolongan Pilatoli nandi-sembi, Yesu kloñbat plon wili kımneliñdok kisınan kımıkuk.

Yesu kloñbat plon wili kımıñguk

(Matayo 27:32-56, Maleko 15:21-41, Luka 23:26-49)

¹⁷ Wíndiñda mik amali Yesu walinin nañgıp ñambi, enlok kloñbat mıum bembımbi, kwet no koi Kumba Kwandat, Judalok mandanjınan Golgata, wandiñ nañgıp ñambi,

¹⁸ kloñbat plon wıkilıñ. Timbi kolan tındi ama tıpet wakıta yandıpbı, no tombon no tombon, tim Yesu en endok boñgıpsetnan ep samba embi, mambi ikılıñ.

¹⁹ Timbi Pilatoli eu taleumbi, Yesulok kumbam mındiñ plon kundit niñdiñ youp kımıkılıñ, “Yesu Nasalet nanin, Juda amalok ama wapmañji.”

²⁰ Kundit win Juda wakıt Roma ba Grik endok mandanjı plon youp kımıkılıñ, timbi Yesu wıkilıñ win it kwet ñasiñgan pakukta timbi Juda ama asupgandı manda win kañbi pinakılıñ.

²¹ Timbi Juda amalok tapma ama biesili kundit wala kañ nandum tuop nim timbımbi, Pilato nımbi eñgılıñ, “Dik ‘Juda amalok ama wapmañji’ wíndiñ nim yout.

* **19:11:** Yesuli tapma amalok telak damanjı Kaiafas endok plon e-yout tiñguk bek.

Tambo ñindíñ yout, ‘Ama ñali en ‘Nak Juda amalok ama wapmañji’ eñguk.’ ” Wíndíñ eumbi,

²² Pilatoli tambane enguk, “Ewam youlaliñ wíndíñgan palin.”

²³ Tímbi mik amali Yesu kloñbat plon wít-talembi, endok dasindasin típet típet wín ep danbi, molom tuop tuop epgíliñ. Tímbi endi wíndíñgot endok kiupín ombap tíkembali kañgíliñ, wín kiupí wín sandum noñgandíñgot tíndín, dímbó nímnat,

²⁴ wala tímbi endi wala kau kíndem daumbi, nísíñgan ñindíñ eñgíliñ, “Wín wilap-nambi kolauk, wala tímbi molom nin sínk wín indauktok nínđi tímbi-indalok sañala tína!” Wíndíñ embi, tímbi-inda sañala tímbímbi, kiupí wolok molom indaumbi, manda ñindíñ youyoulín patak walí bien tíñguk,

“Endi nokok dasindasina ep danbi,

sandumnala tímbi tímbi-inda sañala tíñgíliñ.” ✧

Wolok tuopgan mik amali tíñgíliñ.

²⁵ Tímbi Yesulok meñ wakít meñlok dalañ, ba Klopas tamín koi Malia, tímbi Malia Makdala nanin endi Yesulok kloñbalí kuseinan ikíliñ.

²⁶ Tímbi Yesuli enlok meñ gít gwañgwan nin gínañlí kasíleñguk wín endi ñasíñgan ilímbi kañbi, gwañgwa wolok plon meñla ñindíñ níñguk, “Tam, ñín díkok níñañga wakan.”

²⁷ Wíndíñ em tambanembi, gwañgwa wala ñindíñ níñguk, “Ñín díkok meñga wakan.” Tímbi nain wolonda gwañgwa walí Yesulok meñ nañgíliñ, endok ilnan ñaumbi ka-díkñeñguk.

²⁸ Wolok síngi kandañ Yesuli nandíñguk, wín endi kena nek tímbektok indañguk wín gítík ip tímbi taleñguk. Tímbi manda enlok plon youyoulín patak walí bien tímbektok endi ñindíñ eñguk, “Tukta kímet.” ✧

²⁹ Tímbi kwet kambot nolok gínañ wain tuk kimbíñ wíliñ, wolok pakuk. Wíndíñda ama nolí nepek busukñanen tuk tiañelok no tíkembali, walí wain tuk gínañ wísímbi, komba koi hisop wolok bem kusip bañak gínañ kímpí, man plon kímlím loubi nañguk.

³⁰ Wain tuk kimbíñ wín nañbi eñguk, “Ip tímba talelak.” Wíndíñ eñípi, kumbam bium gwasei píumbi, kuñgun Kunum Yambattok kíinan kímpí kímpíñguk.

³¹ Sandap wolonda Sabat patnandí nain wopum indaup tímbímbi, Juda amatamdí wolok tí-pañgípañgíle tíñgíliñ. Tímbi Juda ama biesíli ama kloñbat plon yandípmíum pakíliñ endok píñgípsíli Sabat nainnan yosím papatta nandum tuop nímbímbi, Pilatolón ñambi níñgíliñ, “Dík kíndem nandí-nímbi, mik amala enbímbi, endi endok kesísi kwandat wíli gílo-semum platikan kímbímbi, píñgípsí ep pímbi, ep ñawít.” Wíndíñ eumbi, Pilatoli mik amala enbímbi,

³² endi ama típet Yesu gít yandípgíliñ endoñ ñambi, dama nolok kesi kwandai wíli gíloumbi, síngi nolok wíndíñgot tíñgíliñ.

³³ Tímbi Yesulón bímbi kañgíliñ, wín en ikan kímpíñguk. Wíndíñ kañbi, endok kesí kwandai nímbi wíli gíloñguk.

³⁴ Gan mik ama nolí bambau kandañ basamdí youlí tombímbi, wolongan wekat gít tukti yalímúlímbi, Yesuli biañgan kímpíñguk wín inda-dakleñguk.

³⁵ Wín síndi bo nandí-kílikti tínelíñdok nepek wín dailíñgan indaum kañgukti wolok gembín ipi elak. Endok e-dakle mandan walí biañgan tílak, tímbi endi manda biañgan elak wín ikan nandí-talelak.

³⁶ Nepek nek indañguk walí manda youyoulín patak walí bien tímbektok indañguk. Neta, manda nolí ñindíñ elak, “Kwandai no nímbi wíli gílolok,” ✧

³⁷ tímbi no wín ñindíñ, “Endi ama youlí tomtomín enda daut deinekalíñ.” ✧

Yesu sum ginañ kimikiliñ

(Matayo 27:57-61, Maleko 15:42-47, Luka 23:50-56)

³⁸ Josep Alimatia nanin † endi Yesulok gwañgwa no kuñguk, gan Juda ama biesla misañgukta timbi gitañgitak pat-sembiñguk. Yesu kimsañgukta endi Pilatoloñ ñambi, ñindañ ni-nandiñguk, “Nak Yesulok dalandan kindem tike ñawit ba?” Eumbi nandiñimumbi, ñam Yesu kloñbat plon nanin bindipi, tike ñañguk.

³⁹ Timbi Nikodemus ‡ damañgan tim nola Yesu ña kañguk endi bo biñguk. Endi gwasap mliñ kindem walan tipet 30 kilo ba nitek kiukiuln win ep biñguk.

⁴⁰ Ama tipet endi Yesulok dalandan tikembi, Juda amal dalandanjlok plon pa tañ telak win klembi, gwasap endok plon kimpipi, sandum satnindi timip imgimik.

⁴¹ Yesu kloñbat plon wikiliñ kwet wolok ñasñgan gwatnam kena no pakuk, timbi kena wolok ginañ sum kawat tombañ gitikñin no pakuk, wolok ama dalandan gama no nim kimikimilin.

⁴² Sabat patnandi nain win indaup timbimbi, sum ñasñgan pakukta timbi endi Yesulok dalandan wolok tike ña kimpipi, sum telak yama masipgimik.

20

Yesulok dalandan sum ginañ nim pakuk

(Matayo 28:1-10, Maleko 16:1-8, Luka 24:1-12)

¹ Kena nain kusei kimikimilinan kwet gama nim salañlimbi, Malia Makdala nanin endi Yesulok sumnan ñambi kañguk, win kawat sum telak yama masimasipmwin win tike lo tambon kimilim pakuk.

² Windiñ kañbi, woñep ñambi, Simon Petlo git gwañgwa no Yesuli ginañli tikekasileliñguk endoñ ñambi enguk, “Wopumdok dalandan sumnan nanin tike ñambi, delok kimilim patak win nindi nim nandamñ.”

³ Wolongan Petlo git nol endi iset bimbi, sumnan ñandepi

⁴ yakan woñep ñañgimik, gan nol wali Petlo maklembi, dama sumnan tomguk.

⁵ Tombi, telak yama pawan mumuñembi, ginañ deium loumbi, sandum Yesulok dalandan timtimilin win kañguk, gan ginañ nim loñguk.

⁶ Timbi Simon Petloli siñgi klem bi tombi, sum ginañ lombi kañguk, win Yesulok kwel kinjannan sandumliñgot pakuk.

⁷ Sandum no endok kumbam imimwin wali diwin no git nim pakuk. Tambo sandum win engan kwasanembi, giñgiñgan kimilim pakuk.

⁸ Timbi gwañgwa dama sumnan tomguk endi windiñgot ginañ lombi, nepenepek gitik win kañbi, Yesu mlakuk win nandi-kwambañ dañguk.

⁹ (Nain wolonda endi Kunum Yambattok mandanli Mesiali kimnan nanin mlalektok elak win gama nim nandi-tomgiliñ.)

Yesuli Malia Makdala nanin endoñ indañguk

(Maleko 16:9-11)

¹⁰ Timbi gwañgwa tipet endi isetnan undane ñañgimik,

¹¹ gan Malia Makdala nanin endi sumnan undane bi tom papi, pawan ipi, kut-blamblan eñguk. Tiñipi mumuñembi, sum ginañ deium loumbi,

¹² eñalo tipet dasindasinjet satnin win yambiñguk. Endi Yesulok kwel kinjannan pipakimik, noli kumbam kandañ pilimbi, noli kesi kandañ pipakuk.

¹³ Pipapi niñgimik, “Tam, dik neta kut-blamblan elañ?” Eumbi enguk, “Nokok Wopumnalok dalandan tike ñam, delok kimilim patak win nim nandi let.”

† 19:38: Josep Alimatia nanin endi Juda amatamdok kandikñenji ba ama wopum no. (Matayo 27:57, Maleko 15:42, Luka 23:50-51) ‡ 19:39: Nikodemus endi Juda amatamdok kandikñenji ba ama wopum no. (Yoane 3:1-10, 7:50)

14 Wíndiñ eñipi undanembi, Yesu siñgi kandañ ilimbi kañguk, gan endi en gama nim ka-nandi-tomguk.

15 Timbi Yesuli ni-kañbi eñguk, “Tam, dik neta kut-blamblan elañ? Ba ninda lonjilañ?” Ni-kaumbi, Maliali “Kena kandiñe ama kalet” wíndiñ nandiñbi niñguk, “Ama wopum. Tikap dik ñali tike ñañaña, nanbi nandiñbi, dik kwet delok kimilañnan ñambi, natna tike ñam kindit tapliutet.”

16 Timbi Yesuli Malialok koi kitumbi, endi tikile ka-nandi-tombi, Juda mandanjinan “Rabonai” niñguk. (Wín ninlok mandaninan ‘Nokok nandautna’.)

17 Maliali Yesula wíndiñ kitumbi, tike-kaumbi, Yesuli niñguk, “Nambik bi! Nak gama Bepnaloñ nim undane loñgut, wala timbi nombo nim nep kawñ. Dik nokok kwayanailoñ * ñambi, ñindiñ enbekañ, ‘Wín nokok Betna git sindok Bepsi, nokok Yambatna git sindok Yambatsi, nak endoñ undane loupi tilet.’ ”

18 Timbi Malia Makdala nanin endi Yesulok gwañgwañiiloñ ña tombi enguk, “Nak Wopum ip kat” embi, Yesuli manda niñguk wín wakan kasat ti-semumbi nandiñgilañ.

*Yesuli gwañgwañiiloñ inda semb ti-semguk
(Matayo 28:16-20, Maleko 16:14-18, Luka 24:36-49)*

19 Kena nain kusei kimikimilinan sandap wolonda kwet kilim eumbi, Yesulok gwañgwañiili kimin ti-pakilañ. Endi Juda ama biesila misinñgilañda timbi it yama kekak ti sip kwambiñ da-talembi pakilañ. Palinñilimbi, Yesu en boñgipsinan indam ipi enguk, “Busuk pat-samun.”

20 Wíndiñ e-talembi, enlok kii bim tipet wakít bambau giln daut semumbi, endi Wopum en wakan wín ka-nandi-tom sinik tambi, silisilili tokne-semguk.

21 Timbi Yesuli bindambo enguk, “Busuk pat-samun. Bepti nak nani-mukuk, wíndiñgangot nak bo sindi sani-mutet.”

22 Wíndiñ e-talembi, man woñli ep pendipi enguk, “Sindok ginañji ginañ Dindim Woñ kasilewit! Kasile-talemek,

23 Woñ wali daut samlak, wín Kunum Yambatti ama nolok yomin biñmiñguk ba nim, timbi wolok tuop sindi amatamda kindem ñindiñ eni-dakle-semnekalñ, ‘Yomjilok mlap wín wiat-taletalen,’ ba ‘Yomjilok mlap wín kimilim pat-samlak.’ ”

24 Yesuli inda-semguk wolonda endok gwañgwañii 12 endoñnan nanin no koi Tomas (koi no Didimus) endi nolii git nim pakuk.

25 Nim pakukta, endok nolili ñindiñ niñgilañ, “Nindi Wopum kañgimiñ!” Gan endi enguk, “Tikap nak dautnali biliñdok gil endok kii bim plon nim kautat, timbi kitna niñañli kii bim wandan ginañnan nim suaetat, timbi bambau wanda wín nim tike-kautatta, sindi nek eañ wín nak nim sinik nandi-kwambiñ dautat.”

26 Sande noñgan taleumbi, gwañgwal bindambo it ginañnan kimin timbimbi, Tomasli en gita yakan pakilañ. Endi yama kekak ti sip kwambiñ da-talembi pakilañ, ganmek Yesuli bindambo boñgipsinan bi indam ipi enguk, “Busuk pat-samun.”

27 Wíndiñ eñipi, Tomasla kii bim daulimimbi niñguk, “Kika niñañ kitna gil plon kimipi, kitna ka! Timbi kika kot suapi, nokok bambatna tike-nandi! Dik nandi-bendi nombo nim timbekañ, tambo nak kaik patet wín nandi-kwambiñ daukañ!”

28 Eumbi tambane niñguk, “Dik nokok Wopumna git Yambatna.”

29 Eumbi, Yesuli niñguk, “Ba dik nambilañda timbi nandi-kilikti ti-namlañ ba? Nin endi nim nambañ, gan wandingan embi nandi-kilikti ti-namañ, endi Bepnalok dainan amatam diwín yapma kle pakañ.”

Kusei nekta pepa ñin youyoulin patak

* 20:17: Yesuli enlok kwayañiila eñguk, wín endi gwañgwañiilok plon e-yout tiñguk.

³⁰ Yesulí gwañgwañiilok dausinan jimba kundit diwín asupgan tiñguk, gan wín pepa ñolok ginañnan ním youyoulin patak.

³¹ Gan kundit youyoulin patak walí kusei ñindínda youyoulin: síndí manda ñin pinat nandí tĩmbi, Yesu en Mesia, Kunum Yambattok Níñañ, wín nandí-kwambíñ danekalíñ, tĩmbi nandí-kwambíñ dañipi, endok gíñgítĩii kuañda tĩmbi kuñgu sísinik wín kasilenekalíñ.

21

Yesulí tuk guañ baliliñnan gwañgwañiiloñ inda-semguk

¹ Yesulí gwañgwañiiloñ dama Jerusalem inda-semguk, wolok siñgi kandañ endí bĩdambo Galili kwelan tuk guañ koi Taibelias wolok inda-semguk. Wín ñindíñ:

² Simon Petlo, Tomas (endok koi no Didimus) gít Natanael Kana it kwet Galili kwelan nanin, wakít Sebedilok níñañiit tĩpet ba Yesulok gwañgwañiit tĩpet no yakan kĩmĩn tĩpakĩliñ.

³ Palíñĩlĩmbi, Simon Petlolí noliila enguk, “Nak mĩkbalak lolonjĩla ñautet.” Eumbi níñgĩliñ, “Nĩndí dikĩta yakan ñanetamĩñ.” Wĩndíñ embi, walinin píĩm ñambi, kĩkeñ plon lom ñambi, mĩkbalak lík tiatia kena tiñgĩliñ, gan tim ombap wolonda mĩkbalak no ním epgĩliñ.

⁴ Kwet salaup tĩmbĩmbi, gwañgwañiilí Yesu kĩnanjatnan palĩmbi kañgĩliñ, gan endí en Yesu wín ním ka-nandí-tomgĩliñ.

⁵ Tĩmbi Yesulí kiti-sembi enguk, “Notnai! Ba síndí mĩkbalak no ním epmĩliñ ba?” Eumbi, “Ním epmamĩñ” wĩndíñ nĩmbĩmbi,

⁶ endí enguk, “Ale. Líksí kĩkeñ kít dĩndĩm kandañ kolí píĩmbi epnetañ.” Eumbi, endí bĩdambo lík wín kolí píĩmbi, mĩkbalak asup epgĩliñda tĩmbi lík wín tiañeum kĩkeñ plon lambĩlambĩlok tuop ním.

⁷ Wolongan Yesulí gwañgwa ginañlí tĩke-kasĩleañguk endí Petlola ñindíñ níñguk, “Wín Wopum engan!” Simon Petlolí manda “Wopum” wĩndíñ nandĩmbi, dasindasin kiundĩp biñguk wín tĩke dasimbi, Yesuloñ ñaupi, tuk guañ ginañ dikokuk.

⁸ Tĩmbi gwañgwa diwĩndí Petlo kĩkeñ plon klembi, mĩkbalak lík tokñetokñen wín tiañembi, kĩnanjatnan bí tomgĩliñ. Kwet wín mayañgan sínik ním, 100 mita ba nĩtek wolok tuop.

⁹ Kĩnanjatnan píĩmbi, komba dí-papal kañgĩliñ, tĩmbi komba galk plon mĩkbalak wakít plaua nanañ diwĩn palĩmbi kañgĩliñ.

¹⁰ Tĩmbi Yesulí enguk, “Mĩkbalak kombĩkan epmĩliñ diwĩn ep bíwĩt!”

¹¹ Eumbi, Simon Petlolí kĩkeñ plon lombi, mĩkbalak lík tiañeumbi, tuk pawan kĩnanjatnan lambĩñguk. Mĩkbalak wopum sínik 153 gítĩk walí pí lík tĩmbi tokñeñgĩliñ, ganmek lík walí ním blañganeñguk.

¹² Tĩmbi Yesulí bíĩm, nanañ nanelĩñdok enguk. Gwañgwañiilí en Wopum wín ip nandĩñmĩñgĩliñda tĩmbi, endí gítĩk walí “Dík nin?” wĩndíñ ní-nandĩnep mĩsíñgĩliñ.

¹³ Tĩmbi Yesulí bímbi, plaua wakít mĩkbalak epbi, emumbi nañgĩliñ.

¹⁴ Yesulí kĩmnan nanin mĩlakuk wolok siñgi kandañ endí gwañgwañiiloñ wĩndíñ inda-semumbi, nain tĩpet gít no tiñguk.

Yesulí Petlola endok gíñgítĩii yambí-dikñeuktok níñguk

¹⁵ Nanañ nanbí taleumbi, Yesulí Simon Petlo ní-nandĩmbi eñguk, “Simon Yoanelok níñañ, dik nokok gwañgwanai diwĩn ñin yapma klembi, ginañgalí nak nep kasĩle-sĩnik talañ ba?” Eumbi níñguk, “Tĩmbi, Wopum, nak ginañnalí dik gep kasĩlelet wín dik ip nandĩlañ.” Wĩndíñ eumbi, Yesulí enlok gíñgítĩiilok plon Petlola ñindíñ níñguk, “Nokok sípsip níñanai ep towi tí-ta-kuukañ.”

¹⁶ Tĩmbi bĩndambo nĩ-nandumbi, nain tĩpet tĩnguk, “Simon Yoanelok nĩñañ, dĩk gĩnañgalĩ nak nep kasile-sĩnk talañ ba?” Eumbi nĩnguk, “Tĩmbi, Wopum, nak gĩnañnalĩ dĩk gep kasilelet wĩn dĩk ip nandĩlañ.” Wĩndĩñ eumbi nĩnguk, “Nokok sipsipnai yambi-dĩkñe tĩ-ta-kuukañ.”

¹⁷ Tĩmbi bĩndambo nĩ-nandumbi, nain tĩpet gĩt no tĩnguk, “Simon Yoanelok nĩñañ, dĩk gĩnañgalĩ nak nep kasilelañ ba?” Yesulĩ “Dĩk gĩnañgalĩ nak nep kasilelañ ba?” wĩndĩñ eumbi, nain tĩpet gĩt no tĩngukta tĩmbi, Petlolĩ gĩnañ kolaumbi nĩnguk, “Wopum, dĩk nepek gĩtik ip nandĩ-talembi, nak gĩnañnalĩ dĩk gep kasilelet wĩn nambĩ-nandĩlañ.” Eumbi, Yesulĩ nĩnguk, “Nokok sipsipnai ep towĩ tĩ-ta-kuukañ.”

¹⁸ Wĩn biañgan tĩmbekañ.

Tĩmbi nak ñĩndĩñ ganba nandĩ. Dĩk sim plon papi, dĩtñañgan bĩngwĩlap tembi, delok ñaupi nandĩlĩnguñ wolok tuopkan samasamakgan ñalĩnguñ, gan dĩk gĩlik tĩmbekañ nain wolonda dĩk kĩka tĩke-loumbi, nimbek nolĩ gep topmbi, kwet nĩm ñañalok nandĩ-galk talañnan ganañgĩlĩmbi ñaukañ.”

¹⁹ (Yesulĩ wĩndĩñ embi, Petlolĩ Kunum Yambattok koi gĩngĩt mĩuktok telak nĩtek plon kĩmbekak wĩn tĩmbi inda-dakleñguk.) Tĩmbi yousĩmbi, ñĩndĩñ nĩnguk, “Dĩk nak nep kle-kuukañ.”

Pepa ñĩn youkuk endok mandan

²⁰ Tĩmbi Petlolĩ tambanem kañguk, wĩn Yesulĩ gwañgwa nin gĩnañlĩ tĩke-kasileñguk endĩ ep klem bĩnguk. (Endĩ gwĩlattok nanañ yakan na-pakĩlĩñ, wolonda gwañgwa walĩ wakan Yesulok plon panjañganembi nĩ-nandĩmbi eñguk, “Wopum, wĩn nĩndĩ sĩnk dĩk kanjĩkkailok kĩsĩnan gapĩlekak?”)

²¹ Petlolĩ gwañgwa wĩn kañbi, Yesu nĩ-nandĩmbi eñguk, “Wopum, ama ñolok kandañ nĩtek indañmekak?”

²² Eumbi nĩnguk, “Tĩkap nak undanem bĩ tombetat, endĩ wolok tuop yousĩmbi kuuktok nandĩñmetta, walĩ dĩkok nepek nĩm. Dĩkta nak nep kle-kuukañ.”

²³ Tĩmbi manda walĩ Yesu kĩmĩt-kle-kuañgĩlĩñ endok boñgĩpsĩnan sapañeumbi, ama walĩ nĩm kĩmbekak wĩndĩñ nandĩñgĩlĩñ. Gan Yesulĩ Petlola ñĩndĩñ nĩm nĩmbi eñguk, “Gwañgwa walĩ nĩm kĩmbekak.” Tambo endĩ ñĩndĩñgot eñguk, “Tĩkap nak undanem bĩ tombetat, endĩ wolok tuop yousĩmbi kuuktok nandĩñmetta, walĩ dĩkok nepek nĩm.”

²⁴ Gwañgwa walĩ wakan nepek gĩtik wolok gembĩn ipi, ñolok yout-talelak. Tĩmbi nĩndĩ mandan youkuk wala nandĩna biañgan sĩnk tĩlak.

²⁵ Yesulĩ kundit kusei kusei asup dĩwĩn no wakĩt tĩnguk. Tĩmbi nak ñĩndĩñ nandĩlet: nĩndĩ kundit gĩtĩngĩtik wĩn youtnamda, pepa asup sĩnk indaumbi, nĩndĩ kwet tuop tuop pepa gĩtik wĩn kĩmĩtneñdok kwet lonjĩneñ.